

ספר

תורת משה

שמות

וזאת התורה אשר שם משה

ספרא רבא דישראל הוא

משה שפיר קאמר . גמיר וסביר ודרש דרש משה .
והנה שרף קטפו זהו פרי"ו הנאה לקיים ולדרוש
ולהתיר פה אלמים . פני משה כפני חמה להאיר על הארץ
והדרים . השלים כל הקרבנות וסמיכות הפרשיות ומקראות
ודקדוקי סופרים . וחובר חיבור במקראי קודש קלים
וחמורים . ה"ה פרנא ורבנא הרב האי הגאון הנשר הגדול
מוהר"ר

משה אלשיך

וצוקלה"ה האדיר שבאדירים . צדקת ה' עשה ומשפטיו עם
ישראל שבים ונערים . זכותו יגן ויעמוד לנו ולצאצאינו
ויופיע דדור דורים . אמן :

בהשתדלות ובהוצאות השותפים הרבני מוה' אהרן
מרדכי ב"ר נתנאל דוד זיסבערג נ"י, וגיסו הרבני
מוה' מאיר יהואל ב"ר שלמה רוי האלמער נ"י.

ווארשא

ברפוס ה' מוה' נתנאל דוד נ"י ב"ר משה צבי זיסבערג ז"ל

לפ"ק

תרלה

שנת

СЕФЕРЪ АЛШИХЪ

т. е. Коментарі на Пяť книгъ моисевихъ
соч. М. йсея. лшиха Часть 2. варшава 1871.

ДОЗВОЛЕНО ЦЕНЗУРОЮ
Кієвъ 7. Декабря 1874. года

въ типографіи Н. Д. Зисберга
варшава ул. Францишканская N. 9

א א ואלה

ראוי לפיה לב. (ה) וי' זו על איזה אלו הכלאופים בא להוסיף. (ב) למע מזכיר שמות ומה גם אחר שהזכירו כבר' ויש ואם הכוונה מסוך חיבתם למה לא הזכיר בשם כל השבטים נפש כאשר בפ' ויש כי אם את ה"ב שבטים ואח"כ עשה סך הכל. ויהי כל נפש וכו' שכולל גם אבר לא הזכרו. (ג) ואומר בני ישראל מי לא ידע כי בני ישראל הם. (ד) ואמר הבאים מזרימה את יעקב והלא נאמר גם' ויש. (ה) למה הזכיר הבאים זה פעמים ופעמים בשם ישראל ופעם בשם יעקב ולא עוד הלא פעם דרך מעלים בקדש היה ראוי יחול ביעקב ויביים בישראל. (ו) כי הלא גם יעקב היה מהבאים ולמה לא השב לבאים כי אם את הבנים ולא הזכיר את יעקב כי אם לומר שבאו עמו ופזו פזו היה לומר הבאים מזרימה יעקב ובניו:

ואשמעו עי' ממצר שבניו הכותו את יעקב לרדת מזרימה והוא הכך כהכז. (ז) ואומר הים וביטו בלו שהוא מיובר. (ח) באחר שמנה השבטים קודם לא' ויהי כל נפש כו' היה ראוי יזכיר את יוסף עם אחיו לומר גם ואשר יוסף היה במצרים ואח"כ ויהי כל נפש כו'. (ט) ואומר וימת יוסף כו' למה הזכיר וימת. שאם לומר בלא כרו ויבראו ישראל כ"ל אחריכום כל הדור הוא רלל כמו זר נהב כי האם הנדיקים ההם היו מע"בים הרבוי. ועוד כי הלא הרו"ל בלא עם יעקב עד פראס' רבוא מיואלי יריבו. (י) כי ואמרו פרו ויפרטו וכו' ויוסף נלך וכו' נראה שבזה הגלות בדרך פנעני על ידי רבויים קם מלך חדש ואמר הנה נהחמה לו סן ירבה וכו' ולא עלו על לב היו הדברי' ההם מבלי השגחה חלילה:

ורגה לבא אל הענין. ראוי כל הים חכם לבב לדרוש ולהורר בחכמה על מה עשה ה' כחה לקדושים אשר בארץ. יעקב וכל האנש בניהם מזרימה אתם סתתו שכלום מזרים את בניהם ובני ישראלים. שנה בומר ובלבנים ובלב עבדוה בשם מה שפטים ומה חטא'ם והלא לא השיד קב"ה דעביד דינא בלא דינא חלילה: והנה ראיתי ספר כהב איש חכם לב מהמפרשים כי הוא יס' לא גזר רק ביסוי ד' מאות בנה בארץ לא להם אלא שהמלניים מעמם עבדו ועמו אונס והלא יזלח מה שלא יתכן שכל העבודה הקשה לבני בחוריו ית' היה משוללת הבגה: גם רבותיו ז"ל לא בחרו בדרך זו כי חדרבה אמרו (כ"ב ס"ו) כי עתיד היה יעקב ליגד למזרים בשפלותם של ברזל אלא שהקדוש ב"ה גלגל יד יוסף חמלה. משל לפרה שלא היחה נמשכת לבית השחיפה והמשיכו את בנה ונמשכה אחריהם כך וכו' הנה כי הוא ית' למען כבוד יעקב הקדים ענין יוסף ואם כן לא מקרה היה חלילה ולא עוד אלא שאמרו רז"ל שביה פרו של מזרים עוץ על הק"ן שנה הוזהרים כי זה יורה כי מה' היה לישראל גלות מזרים ביתד במאסם הים. והנה הרמב"ן ז"ל כתב שהאם עין חברהם במאמר ויהי רעב בארץ וירד אברהם מזרימה אתם את פרים ובכטים הלקח לנכרים: אך הנה רז"ל גם כזה

לא בחרו כי הלא חדרבה מנו את ירידה אברהם מצרית ואף קיחה שרה לפני נכיונות ואיכה נחטבו העבדים לזכוים ונכיונות: עוד שמעתי אומרים שהוא למען הודיעם את כמו הגדול למען יאמינו בו ית' בסם להם החורה כי עיניהם ראו את ידו ית' הגדולה והחזקה בכל האורות והמופסים אשר עשה במצרים ויש סעד לזה מהס"ב אחי ה' אליהן אשר הואהין מארץ מצרים וכן הוא לומר ולמען חספר באזני כק וכן כק וכו'. אך הנה כל זה אינו שוה כ"א אל היות מה שהזכיר ביד חזקה בכל המכות הגדולות ההם שהיה למען ידעו ישראל גדולתו ית': אך לעיקרל דדינא מירכא למס גלו ישראל האם יתמן כי למען יראו מכות בי"אס הקדים גלותם בומר ובלבנים רד"ו שנה ומה הרוויחה הדור הראשון והפני שיהל הם השעבוד ומהו שמה כדי שיראו הדור הג' שזלחו את מכות הארץ הים ופזו פזו היה כי הדור הראשון יראו את מעשי ה' כי טרם הוא לדע את ה' והיו מתחמתי על לבם בחפזם ויזאזו: והן אחת כי הפעמים הראשונים אשר יזל לב אדם עליהם: אח כ"ס לפגס הגלות האר והאמר הוא הלא הנה. (א) על מצרס בכסף זדיק. (ב) ל' שהוא על כום הרעלה בשורה רעה אשר השקף את הבאים באמור אליו הכר גל הכהונה בך היא וכו'. שהיה על ידם סר וצקף או על זולת עון אשר הזלו אשר האלהים מלא בכללות יחד שבני ישראל ויגלס הזרימה (ג) לומר כי לכל גלותם ושעבודם סיבה ראשונה יוסף והוא דעה אחד מהמפרשים כי לאסתם איתו בכסף נפסס לראותו ולשבוץ להם שולחט כמאמרו אחי אכלכל אח"כ: בוא הליו ובמקרה בעל כק קרה להם כי יחזור ברעין הנה ו-שורה אשר ברשג פרופס ומדי אכלו ילכד במעודה רעה כן באוכל להסיב נפש ירדו אחרי יוסף מזרימה ובהסתמהם לבדם גלסם כחוא מכאב:

ע"ב חבטו למשפט. כי לשלל השעמים האלה בא האלהים במקרה קדש האלה המוקדמת לסיפור חילת גלות מזרים הוא כי לא סוב הדבר בעיני האלהים יעלה על רוחו כי על מצרס בכסף זדיק לקי אגבן ראוין ובנימין אשר לא היחה ידם בדבר וגם לא טעם שני כי לא יוחל ליה לקב"ה נחזיק את האנשים האלה שלמים. וכן רבים באיכות שבטיים לבלי נדיקים וגם לא הטעם הג' כי בה' דרעה. (ה) לחשוב שהגלגל חובה על ידי זכאי כי מי לנו גדול מוסף. (ב) שיראה כי במקרה הוא הדבר ולא בהשגחה סרפי חלילה והוא כמה שגב"ה פשע הכאוב באזניו ואלה שמות כי הנה בסוף פרשה הקודמת מזכר יוסף באמרו וימת יוסף בן ק' וכו' אמר עשה ואלה שמות וכו' ל' אל: יעלה על רוחך כי יוסף הוא זדיק ולא אחיו כי ואלה מוסף על יוסף הכאוב פה הוא זדיק אף חלו זדיקים ושעור הכאוב ואלה וכו' הנבא' עם יעקב מוסף על אבר עם שלל עם יעקב:

וגבא אל הענין. ראשונה בא לשלל הפגס סוף שהוא על מצרס בכסף זדיק וכו' ואלה שמות כלי' הכפ כל אלה שמות אשר אזכיר לפני: ומסס מדע כי שפגס סוף

והוא כי הנה למה שהיה רצונו יה' לחל לעמו מימינו אם דם ולדבר גם פנים בפנים גזרה החכמה יה' .
 לבגתי דבר דרך כלל בל' ישמע איש מלשים את עול כל הכורה כנה עליו כי אם לדבר ולומר אל כל א' ול' אגבי ה' הלקיך ומה גם לרז"ל (מדרש שוהר טוב) שאמרו שהיה הדבור מדבר עם כל א' וא' מקבלני אתה עליך וכו' והוא נבואה בהקין וזה בלתי אפשר וזלתי למי שפסקה ממנו זוהמה נחם לגמרי ככ' אלניו במקומו שהוא ע"גם אל בלתי הנמצא בס' רבוא איש בלתי מוכן לנבואה : והנה מאז ראה הוא ית' . כי להחיק ולהט' הזוהמה היא לר"ך אלף דור . והוא מאמרים ז' (ב"ר פ"ה) דבר לזה הל"ך דור זו מורה אלף עשרה שמהמת רוע הבחירה היתה הזוהמה בלתי הולכת ומתמעטת . ע"כ עקר ה"מקטע" דור ושחלן בכל דור ודור ושאלו כ"ו דור נמאל כי הנירוף שהיה עמיד להשפוט בהלף דור הולך להשפוט בכ"ו דורות . ולא עוד אלא שעד אברהם היו מכעיסים ובאים ולא היתה הזוהמה מהמרתק רק בשש קלות הנהגים ע"כ הולך להיות המירוק בעלם והשפלה בקרב ימים . ע"כ האלקים נחם את אברהם ו' פעמים להחיק חלק רב מהזוהמה . ולמען י' י' יחנק במיעוט זוהמא עשה הוא והבך כמה דברים. א' שלא יולידו אותו עד ע"ז זקתה אברהם בן ק' שנה וכמאמרם ז"ל בב"ר (פ' מ"ו) מבוטל יצרו . משבוטל האותו . משלכר דמו . משנקשר דמו . כי אין זה רק למען היתה הולדתו כמעט משוללת היצ"ר וגם שיהי בה א' שנה בזמן כלות הילדות אשר מי'אולתו מהלכות הזוהמה כי גם לאו' פירסה יודה בשלש עיטת המלאכים לא היה דם בחרות פעמי הבא מזוהמא רק נסי' . שנית שלא יוליד אותו עד שיליד את ישמעאל החלה למען י'א' מביית חלק הזוהמא . ע"כ לא נימול עד הוליד את ישמעאל החלה למען חמשיך והשאב הערלה את עיפת בחינת הזוהמא כאשר אהפוט כיוונו רז"ל בב"ר (פ' מ"ו) באומרם שמה שלא נימול אברהם קודם לידת ישמעאל . היה כדי שיה' יחנק מפני' הקדושה . ע"כ :

והלא יראו משיבים שלא טענין . אך הוא כי רזה הוא ית' יוליד את ישמעאל עודנו ערל למען השאב הערל : בחינת הזוהמא ותפאר בחינת הקדושה ליחנק . ועל כן היה בהגדר המלכות למען איכותה גם היא תקלוט וקבלת הבחינה ההיא ועמול בבוואו להוליד את יחנק למען קדושת המילת המשוך עיקר הזרע מבחינת הקדושה והנה על הדרך הזה היה ראוי ליחנק יטול בחינת הזוהמא בשלה זרה ובחינת הקדושה ברקב' אלף שנה עולה קמימה ולא יוכל לישא זרה ע"כ הולך להוליד תלומים . וזה א' כ"א יולידם זה החר זה לא יבצר מהיות משתי בחינות בכל אח' על כן בוא יחד למען מעירוב שתי הבחינות ילקוט כל אחד ואחד המתייחס אל בחינת נפשו וזה מאמר פסיקתא כי כשהיה נשבו בטען אמו שהה כל דם דוהיה עב"ל . שהוא אלני כי קלט כל בחינות הזוהמא . המתייחס אל הדעות כי ממנה הוא כבוד . על כן י'א' עשו איש שיער ועקב איש חלק ומה גם לרז"ל שאמרו בב"ר (פ' ס"ג) גבר שיידן חרנוס איש שיער . כמד"א ופעירים ירקדו עש ועקב איש חלק כד"א כי חלק ה'

עמו ועקב וכו' ועל כן י'א' מיעקב כלו זרע אחת כי כבר השתלשל השתלשלות עם שלח יבצר עוד מעט כי עדין לא התקרה לגמרי : והנה אין ספק כי בדור שלישי ליעקב לא היה כה נכשפות לבנות את חלק זוהמאן עם שמשם היה כאשר היה כה בלכות על כן מה עשה הוא והבך הניחם כזהב בתוך כור שמפנים הוצב לזר אחד והכניסם לזר אחר . והנה הכור הזה הוא מזרים הנקרא כור הצרול הלא הוא כי עש חוקף החלונות המזוהמת כי ע"כ נקראת ערות הארץ והוא לעומת ארץ ישראל . ועשרה ד' מאות פרס' על ד' מאות פרסה כי זה לעומת זה עשה האלקים כהחוק ככף בתוך כור כן אהשבה עקרה למו כי כאשר גברה כף תלחת הזוהמא משכתם עומאת מזרים כסינים בצורה והן המה כיו המהים בימי חשך מזרים ואשר גברה יד קדושתם י'א'ו ממנו וע"כ לא י'א'ו כ"א א' מה' או מנ' או למ"ד מה' מאות או מחמשת אלפים כי רובם קלפס עומאת מזרים ואף גם היוצאים לולא רחמינו ית' גם הם היו נאבדים כי עדין לא הגדרו לגמרי עד שספרו ל' וס' . כי ין ומלאו ימי' א' שבועות לעוית' ו' נקיים ש'אחר שר עומאת דם הנהה כמ"ס בס' הזוהר (אמור דף י"ו) ועמדו על הר סיני כי אז שפקה זוהמתן והן ז'א' היתה מוראת יעקב ברדחו מזרימה פן ישחופו בלל שר עומאת מזרים וישחקו בה ויא'דו עד אמר לו הוא יב' אל תירא מרדה מזרימה וכו' כי הנה אגבי ארד וכו' והוא כי הבחינות שהיות השכינה יורדת אחס כי היא חרקה עליהם ולא יעלר כה שר מזרים להחזר עליהם ע"כ מה עשה הוא יב' . כ"כ שנה בלכותיות החורה אשר היו עמידים לקבל בלאתם הקדימה שכינה לבא עם יוסף למען הכניע את כל כחות מזרים תחסייה ולמען שמור את ישראל בל ישחקו בטומאת כמבז"ל (בתנחומא) שאמרה שכינה כל עוד שאני עם בני חין קונים שם רע שפ"כ היו להם ד' מדות שלא שינו את שמם ולא שינו את לשונם וכו' וע"כ השליט הוא ית' את יוסף על כל ארץ מזרים למען בהשתלשלותו יהיה כל שפע ארץ מזרים שלא ע"י השר כ"א ע"י השכינה שעליו וע"כ את תבואת המזריים המושפטים מהשר היתה נרקבת ואשר על יוסף כאשר ה' אתו מהקיימת למען יתפרנכו הכל ע"י השכינה . ובבוא ישראל מזרימה לא יבואו להשאוף החם שר מזרים ולהתפרנס על ידו ובבוא בימי רעב אשר אין חריש וקוצר היואל ע"י שר מזרים רק חוכלים מאוכל ז' השנים מאשר נתקיים על יד יוסף לבדו שה'א על יד השכינה אשר אמו וגם היה בארץ גושן אשר איננה בעלם חחת הפר כי היא משרה אמו כמשלז"ל בפרקי ר"א (פרק כ"ו) וכמאמרנו על פ' וישבת בארץ גושן וצפ' וכל'א'י אוקף שם כל' וכלכלתי אני על יד השכינה שבי וגם שיהיה שם וע"כ מאז פתח חלוס פרעה הבין בדבד"ך יוסף ואמר ועשה ירא פרעה וכו' למען יושם שליט על הארץ למען יבא השפע מרחת ידו כמדובר ומסו' במקומו ויבואו להתפרנס מחסדי ידו שה'א ע"י השכינה והוא חלומו אשר חלק וזה הסודינה חלומותיכם ושתמחיו לחלומתי כמנ' לזר צפר' מקן ולמען היות בחינת עומאת מזריים מתייחס אל הער' כי כל בחינות איברי האדם ישים בארץ כמאמרם ז"ל אדם יש

עו ראה וסחרך ג'כ וראש עפרות הכל אדם יש לו ידים
 והארץ הנה רחבה ידים אדם יש לו עמוד והארץ ג'כ
 כיושב על עמוד הארץ אדם יש לו עמוד והארץ גם כן
 ערום הארץ ע"כ יוסף הכה להכניע שר מזרים נחמה
 בקדושה ברים מילתו כדוונתו ועי"כ יוכל להשיג כה אשר
 לכל יגבר על יס"י למאמץ ולבקעת בהלל עומאחו בו
 וע"כ להכניע כה המשייחם אל עבוד הארץ לזה להכריח
 בשר ערלה המזריים קרם האכלי לזהם אוכל הכל
 מהשכינה כחמור ולמען קלקל לנרות יתיקנה העביר
 אותם מקנה גבול מזרים ועד קהלו . וע"כ קנה את כל
 אדמת המזרים באוכל ההוא למען הסיר אותם מתחת יד
 המושפטים מהשר בלחם הבאה ע"י קדושה לצען החליש
 כה הכר מעל הארץ אשר ישבו בה ישראל לכל הכבד
 שלימתו עליהם לבקעת שם וע"כ הוצרכו לשמור חשיים
 ונשים מלמא ערוסם כל הש"ש בהם כה עו את ערות
 הארץ והוא טעם שני אל נסיון יוסף בענין ההוא :
 והוא מאמרם ז"ל יוסף גדר עמונו את הערובה בזכותו
 נדרו עמם הזכריים . שרה ירדה למזרים וגדרה
 עצמה מן הערובה בזכותה נדרו עמנו כל הנקבות כי ה'
 היה ופרסמם הכתוב וע"כ לא ילאו משם עד בנימולו .
 ועל כל הככות ההלו לולא רחמי יהו"י היו נבחרים שם
 כי לא הפהרו לגמרי מהחלה של זוהמה נחש . עד ל'
 יוס וזף גם זאת ע"י קרבן פסח בנסיון שמסרו עצמם
 על קדוש השם בקשרם אותו בכרטי מקצתם את אשר
 עבדו עם המזריים ויסהרנו פן יהרגום המזרים באומנם
 פן נזבח וכו' ולא יסקלנו : כלל הדברים כי מה' ילא
 הדבר לבגוהם מזרימה למען ענותם להסוך חלאת זוהמת
 נחש כהיותן כסף בתוך כור וכבו סגינים מכסף והיה
 כספף אשר ילאו ממזרים והאובים הנותרים פן המה כל
 המתים בימי הפילה כמדובר וע"כ לא ילאו רק ח' מל'
 פו מה' שמהו כמו שאמרנו ז"ל וכדבר היה נבא אל כוונה
 מקרא פסוק ידוע חדע כי גר יהיה זרעך וכו' ואלהי פן
 ילאו ברכוש גדול כי הלא יקשה אומ' ידוע חדע שהוא
 ככול וגם הכנשו בנרות ובל' יהוד גר יהיה זרעך ואלהו
 טעבדום ועיניו ובל' רבים וגם אלו ואלה"כ ילאו ברכוש
 גדול שאם הוא על שיללו את מזרים מכלי כסף וזהב
 ושמלות היאמרו לאיש נכס אחרך אלף מכוח וזהו פן
 אחרין כן אלף כסף הלא ילאו שכרו בהשדור ולא עוד
 הלאם שפרכום ההוא לזיו טוב בנזק השעבוד . כי
 צוה נלחו את המזריים בימי הלכס.דרום שבאלם
 מאסנו כלי כסף וכלי זהב ושמלות שהשיבו ישראל
 שפרטו להם שכירות עבודתם ד' מאות טנה . ועוד כי
 הלא הדור היואל נעלו השובר ולא אשר עבדו ומרו שמה:
 אך יאמר על פי מאמרנו ידוע חדע . לומר ידוע השעבוד .
 חדע השועלת השעבוד הוא כי גר יהיה זרעך שהוא
 נרות בלבד . מאו יהיה לך זרע . שהוא מיתקח והלאה .
 כל עוד שיהיו מעמיים משייחוסם ליחידים . אך בבוא
 לכלל תאר מרובים . אז ועבדום וענו אותם שהוא בעבודת
 מזרים * ובין בנרות והשעבוד הם ד' מאות טנה . וש"ס
 ומש בנש בזה . הלא הוא כי המרי פן ילאו ברכוש גדול .
 הוא כי מחוס חלאת זוהמת נחש . שיזכו לתורה ונחמה
 באמור . והוא כי הראוי יאמר ברכוש רב אך באומרו גדול .

ירמזו אל תואר שבו נתייחסו ישראל במקום תורה . כספ
 דתם אומר כי מי גוי גדול וכו' . וכן תומרו ויאשך לני
 גדול . אותו הנקרא גוי גדול אולי מקר . ולא אומר זה
 קרא רכות גדול לגבי הנכסים . כי רכוש בלתי גדול הוא .
 וטנין היות הגרות באבות ועבדות בנימם הלא הוא הרמז
 למעלה . כי לחם משש האבות גדולתם האירובי מאד .
 גרות בנבד היה מספיק להכניע חלק זוהמתן . משאל'
 צדוות שהחרישה . ובר זה יהיו רמזה לנו הסוד .
 בצמחה את עצמה את ישראל וכו' . הכלים מזריים
 הם יעקב . והוא כי אין ספק כי בחימה קדושה בעלם
 היא הגרמז' בשם ישראל . ובחימה בתערוכה בחינם
 זוהמא נרמז בהואר יעקב . וז"ל ואלה שמות בני' . לדקוים
 מהייחוסים אל הקדושה בעלם . ואשר היו בלויים מזריים
 בגלות . הוא עם יעקב . שהוא על שדינין פרוז זוהמא
 מה . המתייחסים אל שם יעקב והוא האמור . וזה יהיה
 ענין אומרו וכלי פרו וישרלו וכו' . והוא בשם לב . המכלי
 אין בצריות טערום במה למשול רבוי ישראל השמא'
 לברלים : אך אחשוב כיוון מאמרנו בפעם הגלות . למען
 הכו סגינים מכסף כמדובר . וזה יאמר ה"ל דחיות לך
 ג' טעמים הקרובים להיות עליהם גלות מזרים בשקוסים
 הקדומים . ח"כ סיפה מה הוא הפעם הלא הוא . כי
 הלא בבני' היו ב' סגינים משורבים מהם פרו ששאו פרי
 שהוא כיוולא באבות . וזהו אומרו פרו . ומהם בנחיתם
 זוהמא כשרלים וזהו וישרלו ויטנו האחד ויזכו ג' שפי
 ויעלמו . ואם הכו האחד היו במאוד מאד . השני והמלא
 הארץ אותם . כל' וכו' הולך יסו נחומים כבור הגרל
 כמדובר . וכן ארז"ל כי כשראה משה את הילדים המשוכנים
 בבנין בכה ולמר אלה ה' . אשר לו הקב"ם אל תחוש כי
 ירעתי . ואם הרעה אחוז בלחך והוא יאמר והוא יאמר
 ח' וילא מיכה אשר עשה את הפסל והחשיים את ישראל .
 הנה כי מה' היה להגו' ביני' מבקש מאמר :
 והנה בתדרש שורה טוב לב פסוק אשר ג'לס מיד לך .
 מאמרם רז"ל הערה הדרוש הלזו אשר כחבנו .
 וז"ל כשם שהאפור נחונה ביד הליד . אם מבקש שימיו
 אם מבקש חיה . כך היו ישראל מבוקשים ביד המזריים
 שנאמר וארד להצילו מיד מזרים . וכן הוא אומר וישע ה'
 ביום ההוא ח"ל אבא בר אבא : כשם רבינו . כך היו ישראל
 נחומים בתוך מזרים . כעובר שהוא נשן בתוך עמיים של
 בהמה . וכשם שהרועה נוהן יד בתוך עמיה ותמונו כך
 עשה הקב"ה שגא' לבא לקחת לו גוי מקרב גוי . ח"ל
 איכו בשם ר"ן פן יזמרא כשם שהזבני היה שופט ידיו
 וטבל הזהב מן הסור . כך הוציא את ישראל ממזרים
 שגא' והאבד לקח ה' ויוצא חתכם מבר הבדול ממזרים :
 והנה ראוי לשים לב . במאי קמפלגי שלשם החולקים
 הלאה : ועוד מאמר ה"ל אם הפך המימואם חפץ
 היה כי תומרו אם חפץ היה מיותר הוא . כי בכלל או'
 אם הפך המימו הוא : ועוד הוקן פיהו חייבה מליים
 ביד המזרי' להמיים . ואך היחס מקיימת שבוסם האבות
 שאהרי פן ילאו ולהם להם ארץ כנען . ואך למד זה המסק
 וארד להצילו וכו' . אולי הוא הלאה מעבדות : ועוד מה
 הספיל הזה של רבי אבא שהיו כעובר במשי בהמה . אלוה
 הדך היו כעובר במשי בהמה . וגם נשים לב אל שיעו

לשון שהקודם אמר משוקעים. והשני אמר נתונים : ועוד שהשניש' היו אמר לא משוקעים ולא נתונים . ללא דרך הויתא מהס : ועוד אמר פושט ידו ונטל כי בכלל היוו נטל הוא שפושט ידו. ולמה נאמר ולמה המשילם לזהני : וגם דקדק אומרו בשל המני ידו ובשליש ידיו ל' רבים : אמנם היה בלא השלמים האלה לדרוש פסוק מיד לר'. ולא אמר מני לר' שמורה שהיו כבר בידו. על כן לא אחד מהחוקקים פירש אומרו מיד לפי דברו. והוא כי הנה נאמרו ברו"ל בשמות רבה (ס' א') שני פעמים על כמה גלות מצרים א' על פסוק אכן נודע הדבר. שהיה משה מטעור ואומר למה גלו ישראל כשראה מה שעשה דתן. שאמר הלהרגני אהיה אומר כהאר הנהג את המצרי. אמר אכן נודע הדבר למה גלו כי חוטאים הם : ועוד פעם שני על פסוק למה הרשע נתעב. שאמר משה למה גלו ישראל אס על שאמר אזהרה למה : ומה ש' אירשנו. למה לא גלו עשו או יתעמל כו' : ועוד ש' פעם ג' והוא אשר נכבדו שהיו עש לימרו מחלאת וזהמה נחש. כזהב הוך הכור לפרוש כל כינ ופסולה לנד א' ולהשאיר ולקחת הזהב נקי להויתא כלי למעשהו. והוא כי הנה דעה הראשון הוא כי מהעשם הראשון שכבדו מרו"ל היה הגלות כי בעשותיהם ג'ו. ודעם השני הוא הטעם השני שהזכרו שגלו על דבר אכזר אשר דבר במה אדע כי אירשנו. ודעה הג' שהיה מהפעם השלישית שכהבנו. שהוא שבו עש למרו מחלאת וזהמתן. להג' כיני עומאתם כזהב ככור. וככלל הדבר הוא כי לדעת הראשון או' אשר גאלס מיד לר'. הוא כפשוטו כי בשפתיהם הגיעו. עד גדר שלא היתה שבעות האבות מעכבת למחול בהם הר : כי לא תבע לנורמים רעם ברשעתם עד עבדם אלהי ככר הארץ. והוא לאפור וכו'. כי כאשר רשע נהנה לנוד האפור מן ההפקר ואין מעבד ולידם בנחיריהם ושפחה. שלא חזר לפרוש ממקום החלודם ותלוד נפח כן היו ישראל על פי בחירתם. בעתם ולכדים כחוא מכמר בחוך הגולה כהשקר שאין זכות אביהם מעכבת. והיו ביד המצריים אס יחפלו להתייחס. או אס יחפלו יחיוס בשעבוד הגלות עד עולם. שהוא קשה מהמות כווד כי השני גדול מהכל. כמאמרם ז"ל על פסוק אשר למוח למוח וכו' ואשר לכבי לבני ישראל' זו קשה מבולס. והוא אס הפן המיוח והיו לרס שגרת אס הפן חיה כלום היו אמר משלנו כ"א היה. לומר שאינו משלמה לנפשה רק מיתה היה השועבת אליו שגורס בכלוב. או שוכרס לזולת. כן היו ישראל שלי שורה הדיון היו כהשקר כי כפלה שבעות האבות לרשעת הננים ויתעמדו להיות ביד המצריים להמיתה. או להמיתה חיים באשר כמה משועבדים כאשר היו. לנל הדוד ימ' אשר גאלס מיד הר. והיה מר ממות מדובר. וסולך לניטת האומר בשמות רבה (פ' כ"א) על פסוק וסע מאלך האלהים וכו' מלמד שהיו ישראל ראיים ליאנד אלא שכהרס הקב"ה אס הדיו על המצריים : ודעת השני כי אס חמה כי אס אלהי מצריים היו עובדים. אך לא גדלה רעהם לפמו ימ'. לכפל שבעות האבות להגיע עד גדר היותם כהשקר להמיתה או להחיות בעבדות. ו לא היתה גלחת ברשעתם כי אס שניטנו שמה לפצוע

חוב אברהם אביהם. והוא שהקודם אמר היו ישראל משוקעים והשני אמר היו ישראל נתונים. כי נתונים נתונים היו מד אביהם. ואשר תראה שעבדו ע"ל לא מרוע לב עצמיים היה זה להם. כי אס שנתעברו בגוים בסבת אביהם. וילמדו מעשיהם מרעת שכינתם כמאמרם ז"ל שאמר משה להקב"ה משל למך שהיה בנו נער. ופתח לו מוח בשמים בשוק של זנות וכו'. כן ישראל כי נער ישראל ונתן במקום גילויים. והוא שאמרנו על פסוק שפושט בין החוחים וכו'. והוא פסם משלו. באומרו כעובר שהוא בחוך מעיה של בהמה וכו'. לומר כי כאשר העובר למה שהוא נתן וגדל בחוך מעיה של בהמה הוא כיוצא בה. כן ישראל להיותם בקרב הגוי שהוא היו כעובר כי עס גדלו ועס נולדו סוף המצריים. ועל כן היו כהם. ומה שאמר הכתוב מיד לר' היו שהיו כמסורים בידו להמית או להחיות. כי אס שהיו כמעט בידו. לטכ"ו עד מלאת הארבע מאות שנה. כמאמרנו ימ' ועבדום ועמו אותם ארבע מאות שנה. וכן ארו"ל שהיה עוזא שרו של מצרים לועק ואומר לשני הקב"ה. כהבט בתורכך ועמו אותם ארבע מאות שנה. ושאלרו עדין ק"ג שנה. וזה עשה ימ' אשר גאלס מיד לר' כי הויתאם מידו קודם זמנם. והוא אומרו וכעס שהרועה נתן ידו בחוך מעיה ושמותם כך עשה הקב"ס. לומר כי כאשר מה שעשה הרועה בשום ידו סוף מעיה והויתאם העובר הוא להקדים לחמו לעולם. אך אס פסק שלא יבצר שאמר ימים שבלחת ימי עבודה היה העובר יא מאליו. כך ישראל מה שעשה ימ'. הוא שהקדים והשמים את ישראל מתוך המצריים קודם הזמן. עס שלא יבצר שבלחאת ימי קצבת הגלים ד' מאות שנה. היו יוצאים בשבעות האבות מהפעם הכתוב בלא דעת הקודם שלא היתה הויתאם בטובה. והראשון שאמר שדעו שהיו ביד המצריים אס להמיתה אס לחיים. הביא ראיה מאומרו ואלה להלילו מיד מצרים. שאס כדעס ל' אבחו היה ראוי לומר להויתאו. ומפני שעדין היה אפשר לומר כי גם הגאולה משעבוד יצק לשון הלה. על כן אמר וכן הוא אומר ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיני מצרים והוא כי אמר ביום ההוא הוא מיוסר. אך כיוון לומר שהיתה השפועה משה שהיה עליהם ביום ההוא. שהוא כי אמר אויב ארדוף וכו' אריק חרבי כו'. שהיא השועת ממות נפש. והשני הביא מהפסוק לקחת לו גוי מקרב גוי. כי אומרו מקרב בלתי זדק. אך הוא להחיות המשל הנו' כי היו כעובר כמעט וקרב בהמה פע"כ הוא כיוצא בה. והוא גוי מקרב גוי כלומר מה שהיה דומה לגוי שילא משס הוא למה שהיה בקרב. ולדעתו מה שנאמר ויושע ה' ביום ההוא שהוא מיוסר. אס לא על פי סבת הקודם הוא לדעת ר' אבחו הענין מהשיכחז בש"ד על פסוק וארד להלילו מיד מצרים. כמאמרם ז"ל (ש"ס פ"ג) שאמר משה להקב"ה מי אנכי כי ארד אל פרעה. אהה הארם אנכי אעלך גם עלה שהוא אס פרעה. ואיך אחס משלח אופי. על כן אמר ויושע ה' ביום ההוא וכו'. לומר מה שעשה ה' היה ביום ההוא כי אז נהקיים אנכי אעלך גם עליה כמאורש ה"כב לפנים. ודעם ר' איבו כי יוצא מצרים לא נעמדו למיתה ביד המצריים. וגם לא לישראל

ד' מלות שנה רק בלש היו כהב נקי כי מצרים היה להם כבוד הכרזל. ועם ספרה הוזהמה ומתו בימי החפך שמכורה למעלה. והסותרים היו ראויים ליגאל בזמן שנבטלו הסופרים המרוק כבוד כי מה שהיה רחוי למרק ב' שנה. ונעשה במה שבעבודים ביותר וז"ל כשם שהזכיר הזה וכו'. כלומר שהיה אומן בקי. לדעת מתי הוא גמר הצירוף לנולדו. ועוד שלחציבות הזהב פושט ידו בעצמו ולא ע"י אחר מעשיו פן יפסק מידו. כך הקב"ה ידע גמר הצירוף ומהצבתו אותם הוציאה הוא ולא מלאך. כי זה הוראה שהיו הציבים אלו. שלא כדעת הקודמים וגם רמז באומר ב' ידיו ומה שפגמם על ע"י מדה"ד. שחזק יד הגלות בלחשיו היה תחת אורך רומן. כמאמר על פסוק עשה תראה וכו': או יהיה כי שתי הידים הם ב' מדות. של דין ושל רחמים. הסכימו להוציאה משל"כ לדעת הקודמים שהיה ע"י מדה רחמים בלבד. וז"ל פה טעם שמי ידיו. והקודם אמר הרעיה נותן ידו שהוא יד ח' ימין הרחמים וזהו כשם שהזכיר פושט ידיו וכו'. כי לא היה כבודו ית' להוציאה על ידו בעצמו כ"ל על יד מלאך ולא שרף לו שלח. אך הורה כי טובים והביצים היו נפשו. וז"ל שהיה הוא כלומר למה שהוא זכיר שהוא בעל הזהב ויקר והביב עליו. וגם אומן בקי יודע מהי הוא עת להוציאה הזהב מהוך הכור. ולא פושט ידו בעצמו וטעם הזהב מן הכור ולא ע"י זולתו כי לה יהיה מדקדק ובקי כמוהו. לגל יסד קצת מהזהב הנקי בחוף הכובים והוציאו אותו כך הקב"ה כשם ידיו ע"י עצמו והוציאה ב' דובר לומר כי שתי שדקדק בהצדך להוציאה ע"י עצמו הורה רחמים לכבודו. וזהו והתכס לקח ח'. וזהו יאמר גבולי ח' אשר גבלם. כלומר הוא ית' בעצמו מיד הכר עם היות הכר שם ומגול: ח' שם כי אין זה רק לסודיע חבתי את בנו בירושל: ישראל:

או יהיה לפ"ז אומר מיד מרשמו. כד"ל (במדבר כ"ח) ויקח את כל הרצו מידו והביא רחמי מהמרו והתכס לקח וכו'. והוא כי הלא יקשה כי החלה הוציאה והה"כ לקח אותה. כמאמר הכתוב בפרשת וז"ל. והוא: וצלהתי ולקחתי. אך הלא ע"י ידיו היה שיראל מאז. עד יוראש רחמי ליקח ידו כי הוצרו סוגיהם וע"י כן ויציאו וכו': יעור כיוון. כי מאמרו והתכס לקח יראה שגולל זולתם. אך הוא התכס ולא את הסינים הנשארים כך הכור כמדובר. הנה לפנינו דעת ר' יוחי בן מראש שדעתו ככל הדרוש אשר כצנני בעצם הגלות כי הסכמנו לדעתו והוא דרך סולוה ופזיזה מכל הדבר הקשה שהקבינו למעלה כאמור:

ונחזור אל ענין הכובים וז"ל מה שכתבנו. עוד יחכן כיוון רמזו לנו מאמרים ז"ל (ב"ר פ"ב) עמיד יהיה יעקב לירד למצרים בשלשאלות של ברזל וכו'. מל לפרה שלא היתה נמשכת לבית השחיטה. משכו וז"ל חתלה ונמשכה אחריו כך הוריד הקב"ה את יוסף תהלה ונמשך אחריו וז"ל מאמר יוסף באומר רדע אלי לומר הנה שמי ח' הים וכו' לכן קצת רדע בבחירתך אלי ולא תעבוד כן וירידך אל פרעה על כרחך כמ"ש פס': וזה יסגן יאמר כי זכות יעקב העויל גם לבניו וכל ביתו כי וז"ל שמואל הנביא מעצמו ולא מובאים

על כרחם בגלות הוא להיותם עם יעקב שזכותו הגיבם ולא בלבד הכובים כי אם כל זרעו כל היום ואיש וביהו בואו ולא היבאו ופירשם ראונו וכו' עם היות כלם לדיקי' כי ויהי כל נפש וכו' שיקראו כלם בשם ח' מנדקסם. ואך היו שלא הובא גם יעקב הלא הוא כי יוסף היה במצרים תהלה. וע"כ ירדו אחריו יעקב וכל זרעו והוא משל הפרה שמשכו ולדה תהלה. או שיער הכ' עדי' לתת טעם אך היה שהלכו כל זרעו ויבדלם נפיהם וטפס ולא נשאר ח'. ולא הך יעקב בלבד לראות בני באומ' חלכה ואראנו כו' הלא הוא כי בנושע יעקב נשעו בניו אחר ומה ראה את יעקב ובניו הולך ולא ילכו גם הם. וזהו ואלה שמות בני ישראל כו' שהוא השבטים בלבד אשר נקבו בשמות עם יעקב הלא שלא היהם אלו בלויים עם יעקב נמשך שגם הכל ח'ם וביתו בואו הוא כי ויהי כל נפש וכו' וכל זה שהיו בלויים ולא מובאים בעל כרחם הוא ע"י שיוסף היה במצרים כי האלויים עשה כשאל הפרה כמדובר. וגמאל יעקב הולך אחר יוסף והשבטים אחר יעקב והחריהם כל אדם ימשוך:

והנה למה שדענו מרז"ל כי פליטה של מעלה היו עם ישראל במצרים כמו באמרו בש"ד (פ"ב) כי בלאת ישראל ממצרים הך משה לקבנטי של מלכים ואמר יוסף יוסף הרי שכינה וכל פמליה שלמעלה וישראל ממחיתים לך וכו' וכן מפורש בחזרה שאמר ח'בי ארד עמך מצרימה וכו' ואין ספק כי אין שכינה בלא פמליה שלה עמה ובזה יאמר ואלה שמות בני ישראל: כלומר אלה הם אשר הכנס בשמות אך הבאים מצרימה את יעקב שהם פמליה שלמעלה כאמור בפרשת ויגם לפני ארד וכו' לא זכיר בשמות כי אם לומר אית וביעי בוא ששהה ח' היקרה אית אשר אמר ליעקב ח'בי ארד עמך וביתו היא כל הנקרא ביתו בפמליה שלי סתם. ואחר אומרנו אך הכובים בשמות אמר כי גם במספר כי היה ויהי כל נפש וכו' שבעיב נפש. והוא לכוונת כי השחיטה שכינה את ישראל יותר מפמליה שלה כי את פמליה שלה אמר

ביתו סתם ואת ישראל הכניסה בשמות ובתספר: **ז ובני** ישראל פרו ויבטרו וכו' זולת הכתוב פסוק זה למעלה הנה בזה לימדת הוא יתברך כי מרובם מדת טובתו ממדת פורעניות כי הלא השעבוד נאמר להצדקה ידוע הדע וכו' ועבדום וכו' ונבני הרע נ. מר אחר זמן ליעקב אל הורא וכו' כי לגוי גדול אשמיך וכו' והוא יתברך הקדיש שבוע עם היותו שהאומר אל השעבוד עם היוו: מקודם. וזהו ובני ישראל פרו וכו' שהוא האמור ליעקב. ואחר כך יוקם מלך חדש וכו' שהוא השעבוד הנאמר לאברהם ולבל נאמר אולי יהיה האהב היא מדבר אבולנסין בצבעה או מבט' שלה לזה אמר ובני ישראל פרו כו' כלומר בבני ישראל היה זה ולא במצרים עד שנתמלא הארץ אומם כי היו המצריים כפלי"ה ברוב ולהתגת החיבות יאמר פרו ואחר עבדום פרו ויולידו בניו היו מיד חוזרות ומתעברות ויולדות באופן שבהיות הראשונים בני ט' או' חדשים היה שנים בניו וזהו וישראלו שהיו בפרטים מרחיבים קטנים עם קטני קטנים בניו בני' ח' חדשים עם הילודים מקרוב ומה גם את ככל פסם היו סאומים כדעת רש"י וזכרם לצרכם

יכרנו. או יתחרו עלינו ועבוד את העבדים כי
 הנה עם וכו'. או הביעו עמו אל מלכ ואמרו הנה
 נחכמה לו כלומר בנה לנו את המלך כח המלך כח
 ונחכמה לו פן ירבה ממנו ואל תחוש אל שאר הבחימות:
 והענין כי אמרו הנה עודם ישראל בארץ מצרים אל
 תחוש כי הנה מזל מצרים נזר שבעד לא ירים ראש
 להשחרר אך מה שנתקד להחכס הוא פן ירבה עד גדר
 שחבר הקראנה מלחמה עלינו מבתוך כרובים פן יחבולו
 לנו וילחם ישראל בנו ואז מדאנה מדבר פן תהיה עלינו
 מלחמה מצד מותן ומהו נניחם לעלות מן הארץ ולא בלחם
 ילאו ומהו מזה מלך כח מצרים הגורם כל ירימו ראש
 ותגבר ידם עלינו וחוץ ועלה מן הארץ. אך עודם פה לא
 יירא מהם חפילו בעת מלחמה. אך אם לא ירבו לא
 יערבו אל לבם להלחם בנו: ואם בלמו לדקדק ואמרו
 גם הוא יתכן יאמר כי בדיח שולאים בחץ יתקף מזלם
 עם מזל החלומים: וזה שאמר ויזכף גם הוא ולא אמר
 ויזכף הוא לרבוה את מזלם שעל ידי כן יערב אל לבו
 להלחם בנו ועלה מן הארץ מתחת שליטת מזלנו:
 עוד הפך לומר על דרך זה ויזכף גם הוא עמנו
 להלחם על שולאיו בכלי מלחמה ובהיותו לוחמים
 עם בואו: ויהפך חליו וילחם בנו ולכל תהיה לו מלחמה
 פנים ואחור ניהם יעלו מן הארץ לירשו ממנו כי אותם
 הם מבקשים לאלת מתחת שליטת מזלנו כמדובר:
 אז שמע המלך אליהם וזין המלך וזין העם היתה
 הסכמה לשלם עליהם משכנים לחם מפריה
 ורבים. וזהו וישמו עליו שרי מסים וישמו עליו שהוא
 כל המכרים כהלך ועמו שמו עליו שרי מסים. ונשים
 כמו בכבו רבינו ז"ל (שמות רבה פ"ה א') כי גם
 בליה לא היו מניחים אותם בנתיים למעט מפריה
 ורבים וזהו למען עוהו שהוא עיני דרך ארץ והוא כי
 יוחר עמי מרגיש העובד רדוי הנושם ממלא פ העבודה
 וזהו וישמו וגו' למען עוהו בכלותם של שרי מסים כי
 מציאות העבודה לא היו מרגישים כי הלא כבר עבדו קודם
 שום עליהם הכ נשים. וזין ערי מסכות וגו' והנה הלא
 כמו זר נחשב מה עלה על המלך הוא שם מסים
 עם עמו שלא היה פחד מישראל רק בעלותם מן הארץ
 שחת המזל המועד שררה מהעבדים אך עודם בארץ
 היתה לא יוכלו להשחרר והלא דעה חסר המלך שהוא
 כי הלא יזכף לא רב ולא עלה היה. כי אם עבד אש
 מקנה כסף ועודו עבדוהו חוץ מצדוהו חוץ מצדוהו חוץ מצדוהו
 יא למלך מלכות בלמה הוא הבלים על הארץ ולא עליו
 מזל מצרים מלחמה ראש על כן הקדים ואמר ויזכף מן
 הדש וגו' אשר לא ידע את יוסף ויביעו וכל אשר מקרן
 באלו ידע והשפיל בדבר בדברו חם עמו לא היה בעתם
 ואחר ההקדמה סיפר כל מהמרו עם עמו שהכל ניהם
 בדברו ששאל לעולם ונעשו יהודי כי היה זה לו לשמוע
 אליהם כמה שלא ידע את יוסף:

יב וכו' אשר יענו אותו וגו' אמר שכי ערך העיני
 היה לעומתו עלה גדר רבני ובין
 הכירו כי לא בעצם היה ענינם כי אם מה' על היותם
 בני ישראל בעלי השלימות מזה: קדוש וע"כ משכו ידיהם
 מלהעבדים בחזק יד רק שך שמו כמאמרם ז"ל

(שמות רבה פרשה א') ואחר כך יירבו. על הכדר שנה
 שנה ולהיות כי הגדולים על הדך היה לא יבצר מהם
 חלצה והחלומים או הכנה מוח כי בזה העבר אמוהם
 סעכר הלם לו לא יהיה די כפוקם על כל חמר יועלמו
 פ היו עומים ולא בערך הכועט העניני כ"א גם בערך
 מה שהוא מלוד היה זה מלוד וז"ל במלוד מלוד ולא חמר
 מהד מהד כלומר במלוד היה מהד ולא בערך הכועט:
 או יאמר כי מפני העין היה ק ו לכן חתלה פרו ברוח פרי
 בן כהנו חמד חמד והנה כך וישאו כשרים ששה
 וכרם חמד וארר כך וירבו יומר מששה ולא הלשים כ"א
 יצטרו ובמלוד רבני היה חמד העולם והכח וגם לא
 היו מולידים וקבירים קהיה פם חמד המלך הארץ אולם
 כלומר אל כל הנהמרים. ועל כן לא אמר ותמלא הארץ
 מהם כי גם במוח קלחם היתה אפשר חמלא מהם כי אם
 אולם כלו' את כל הנזכרים:

ח ויקם מלך חדש וגו'. ראו להעיר כי יראה שבדרך
 עבד היה הילוח שאלו ידע את יוסף לא
 היה משעבדם ולא כן הוא כי הלא מה' יא הכדר כאשר
 אמר לזכרהם וגם למה מוזכר את ישראל חמיד בלבן
 יהי' חו' רב ועלום מתחמה לו וגו' יא ויחמר הנה
 נחכמה ולא חמר הנו נחכמה כי הן רבים עמה עם
 הארץ אשר ידבר בכ' חו' ויחמר על עמו וגם אוכר פן
 ירבה והלא כבר נהרבה כמאמר הכתוב באומר וירבו
 והוא גם הוא חמר רב ועלום ועוד כלהב יספר מאמרו
 אל עמו למה לא יספר השונת עמו חליו ועוד למה לא
 ילאו מישראל גם מבלי יקדם מהמה וגם אומר ועלה מן
 הארץ כי הלא גם לאשכר נפלה ביד בני ישראל והנקל הוא
 עלוהם מן הארץ ועד אומר וירימו עליו שרי מסים
 כי הנה החלה היה ראוי יודיע הכבלות ועבדות והח"כ
 הכרי מסים שמו עליו:

אם גם הנה מלך מצרים ראה. והנה הדברים הגורמים
 נאחו גוי אל גוי היה הכס נישראל והוא כי כס
 חמר כרעה הנה לאחד מד' כבוד ינלה גוי א. ממלכה את
 שכנגדה. (ה) להיותם בעלי אהדות. (ב) להיותם
 נעזרים בהבנה מן הממים שלא כדרך טבע. (ג)
 להיותם בעלי הכנה ועלה. (ד) להיותם יוחר חוקים
 וגבורי כח מבנגדם והנה הרבעה הנה הם בללה.
 (ה) כי הנה עם שהיה מלה תורה אהדות. (ב) היותם
 בני ישראל ומה גם כי ידעו את ישראל אביהם אשר בניו
 הם כי מבואר מצרימה פסק הרעב ובהכרח בית פרעה
 הוגבה מבקוף השתה לכל יראה כשוחה לעבודה זרה אשר
 טוח הפכה הנמוך ורבות הכנה כי על כן היה מחירא
 פן ישעוהו ע"ג אש יקרב שם. ועל ה' חמר רב כלו'
 רב הצינות שהוא על חכמה כדעת רז"ל (איהם א')
 על רבתי בגוים על ההכמה. ועל הד' חמר ועלום:
 או שיעור הענין כי תרה בלם ינלה גוי את זולתו. או על
 אהדות או על הגנה או בטבע שהם רמי הקומה ועלומי
 הכח על האחד והבני חמר עם בני ישראל ועל השישי
 חמר רב ועלום רבי הכמות באבנים וק מה. ובהים
 ועלומים בנח וכן בכל אחד מהפרטים הורה אהדותם.
 כי את כלם הוציר בלי יחיד שהם עיקר גדול למלחמה
 וכוחם כרעה לאמר אליהם דמו ורקו איכה נעשה פן

(פס) כפה רך וזרו ויעבדו מזרים את בני ישראל כפיא
 להיות בני ישראל כפרך וגם כי העבודה היתה קשה
 עד מאד כי יומרו את הייטה כחומר וגו' עם כל זה את
 כל אלה יום עשהה כפרך . ולפון רכה בל יעשו וזרו
 את כל עבודתה אשר עבדו בהם כפרך ומעין זה אמרו
 רז"ל (פס) למה זזה את המילדות להמית את הילדים .
 ולא את עמי מיראף העונש וישייבב בזה חומר את כל
 עבודתה וגו' החר חומר למעלה ויעבדו וגו' כפרך .
 אך הוא לומר גם שהיתה עבודה קשה כפולה ומשלת
 שהוא חומר ולבנים ולכל עבודה כפדה . גם כי שלשה
 היתה כפרך . וזו את כל עבודתה שאה מרבה הא' כל
 השנית ועבודתה השלישית : ובשום לב אל שומר
 את עמו ולא משון יחד אל לפון רבים ועוד חומר את
 הייטה ולא חמר אותם עווד כי חמר אומרו ויעבדו וגו'
 כפרך למה חזר וזכר את כל עבודתה אשר עבדו
 בהם כפרך . אך אין ספק כי בהיות ישראל לזקוקים דבקים
 בקיום את האהיה יקראו ובכס ישראל יכנו ומשגחים
 בנה כדרכך כעב . על כן כאשר היו אהדים כאשר יעמו
 אהרו כן ירבה שלא כעב . על כן פהו מהשעש .
 וזרו ויקלו מכני היתה בני ישראל על כן ויעבדו כפרך
 ועם כל זה פהו . ע"כ בקבו להחטיאם מלורף עם
 העמי . וזו וימרו את הייטה אשר הייטה לב בני
 ישראל היתה עבוד את ה' . ובחורו ללכה כדרכו ובמלוח
 כד"א כי הוה הייטה של ידי כן יתבטל זכוח והשגחה
 ובכן עם העמי כחומר וגו' ועבודה להשעיש מדרכ
 הרץ שזו עבודה כפדה . גם העב דום את כל עבודתה
 של מזרים כהוה עבודה שמזרים עובדים . וגם זזה
 אשר עבדו בהם היתה כפה רך . לבל ישנו כחומם
 לגמי ה' :

(פו) ויאמר מלך מצרים וגו' . הנה אומר ויאמר כפסוק
 שזחז' הוא מיותר . כי הלא כפסוק זה לא
 הוזכר שחמר לכן דבר לבד בו מזכיר שמוכן . והנה
 כאשר כי זה ביוו רז"ל (פס) כחומרם שחבבם למשכב .
 וכבוד הליהם הכשר דבר כזה . רק המאמר והניה הדברים
 על פה והמר חמר כך ויהמר פעם שנית . על ציווי
 בילדכן וגו' . ויהכן גם כן לפי זה אומרו ולא עשו כאשר
 דבר חליהן מלך מצרים כי הוא כפול . אך יחמר ולא
 עשו כאשר דבר חליהן שהוא ענין המשכב הנזכר חליהן
 ועל ציווי הילדים חמר ותחין את הילדים . ולדעת רז"ל
 כונח פרעה לחובבם למשכב . ומה גם את יוכבד ומרים
 היו . כי היתה יוכבד בת ק"ל שנה . אפשר היתה להלכות
 הובכן לפיו באופן כזה כי לא ישמעו לו לדבר הרע הוא
 יעבורונו כדבר הילודים : ועל דרך הפשט . יחמר במהמרס
 ז"ל (פס) כי היו יוכבד ומרים . והא' נקראת שפחה
 שהיתה משפחה את הולד והב' פועה שהיתה נופעת
 עליו ביהן לחקור והנה אין ספק כי חומרם את אלה בשמותם
 היה משרעם בכל כי ע"כ לא נזכרו בשמן הילודים :
 ובזה נבא אל הענין . והוא כי הנה ערם יליה על
 המילדות להמית את הילדים על האהבים שהוא באופן
 בלתי נגיש . כמ"ש רז"ל שהוא ערם יחמיל זזה הולד
 חומה . ומפר להם סימן להכיר בין זכר לנקבה כי
 שפחה בשנים ללד מעלה הוא נקבה כי תחמיל אל

האלע . שחמנה נכרחה . וניהוח פניו כלפי חפה הוא
 זכר מינים אל עבר ההדמה . שחמנו לוקח :
 והנה אין ספק כי חם כן יאמרו לו . הלא מר : שון לו
 שני שמות לא יקראו עוד ומלא עתך בטיילס
 על כן מה עשה ערם יגיד דבר . היתה לכן הקדמה
 והנחה . לומר הנה חסן מוחזקות במחזקות ומתקנות את
 הילדים כי על כן נקראתן האהבה כפרה על שהיה משפחה
 את כולד . והשנית פועה על ששפחה בו לחו קו . ועל
 כן גם שמהח ידכם וימרו ילדים לא יחשדו חתכם למשו'
 דרככם : וזה מאמר הכתב ויהמר מלך מצרים וגו'
 ומה חמר לכן הוא חמר שם האהבה כפרה ושם השנית
 פועה כולמר הנה החזקתם בשמות אלו על החזקתם
 הילדים והם כן חמר הלה זו ה הזינה חמרתי . ואזני
 והא' בילדכן וגו' כי לא יחשדו חתכם שנהשפחה נמלא
 כי הוה"מ הא' היתה לאהבה חמר שם ההחמ וגו' .
 והוה"מ הב' היתה לחמר לכן חמו . והנה חרז"ל
 (פס) כחומר ותחין את הילדים . שהיו משפחות לרכם
 של ילדים לעמן החיחה והחזיקים והשפלות לה' שילחו
 כלם כריחים וחזקו' . לבל יחשדו אותם שהיו בלות
 להחיתה ולא יכלו החזיקים : ובהו נכ"א אל כימור ימר
 הכתוב כי שני מלות אבות היו בידן מה"מ . (ב) שלא
 עבו כחבר דבר חליהן מלך מצרים להמית הילדים .
 (ב) מה שהיו חמרתי וגשפיו להם זכרו ולא עשו וגו'
 ותחין וגו' . והנה לא נעלם הדבר ממך מצרים .
 ויאמר חליהן הנה מהם ששכב ואל תעשה ומעשה
 משמות מה"מ החרשתי . אך חמותי היא מדוע בקום
 עשה עשיתן הדבר הזה ותחין את הילדים כפסוק
 לרכם וחקן מוחה . והנה חן עקרו את הכל ואמרו כי
 לא כריחים וגו' כי חרז"ל שאין משלוחם חמר ה מילדות
 את כפרם כחל חליהן החיודים וגו' חמליה' לעשות
 מעתק וילד :

ב ויימב חליהם וגו' . הנה מה שזכר העם ועלמו
 מאד . הנה היא הפכה אל העם ואך יחמר
 ויישב למילדות . אך הנה היו הילודי' כחזר ובמים
 כחומרן אוי לנו מפרעה אוי לנו מישראל מפרעה כי
 הנה לא יאמין שלא נספיק לילד את העבריות וילדו
 בלי מילדת . ואזני לנו מישראל כי את חיה מהילדים
 יחשדו ללאש חלש או בשכר רגל או שגר יד ויבולא
 מי יאמר מלב העם מלאמר אין זה כי שם שמילדת
 לעשות רצון פרעה בקשה להורגו ולא יכלה לו רק להחלימו
 או לשכר אחד מאכבריו כי ה' לא חנה לידה להמיתו
 וחשדו בדם על כן שתי הפכות הסיב ה' למילדות אחד
 שזכר העם רבו גדול באופן שיאמין פרעה כי לא
 יספיקו שתי מילדות לכן ולא לחמד מי חלף הילדים
 ועל השדח העם ויעלמו מאד כי היו כלם נולדים עמומים
 ובקריחים וחזקים באופן כי לא היה מקום לחשדן כלל :
 (כא) ויהי כי יראו וגו' . הנה רז"ל (פס) שירשו לנו
 ענין הכחיה שהוא בני כהונה בני ליה בניי מלכות
 שילחו מיוכבד ומרים ודקו כדברם ז"ל כי על כן נאמר
 להם כמ"ס ולא נזו"ן כי לא יכונה בית מלכות או בית
 כהונה לשנים כי אם לזרע אהרן ודוד ותבא בזה קבוצת
 קישי כי חומר ויישב חליהם וחומר וישע להם בשום
 לב

לא אחד הוא כי אם ה' על עמון . והב' לזרעו שאם
 לא כן למה חילקו ותיבה בלשונם . וגם לפי מאמרנו
 הא' הוא סילוק היקף . והב' הבטח הועלת :

ויהיה הענין כי יוכבד היא שפרה שהיתה משפרת את
 הולד יאלו ממנה בתי הכהונה ולויה שמשפרין את ישראל
 ומקשרות שפחתם בקרבנות ופירה וזמרה ומרים היא
 פועה שהיתה נופעת הילדים לחזקת מוציא מלכות בית
 דוד המחזיק את ישראל : וראוי להעיר כי הנה אין
 ספק כי על דברת ירמלא אלהים זכו . ומה נזרך לומר
 ויהי כי ירלו וגו' . אך הורה לנו הוא ית' אך המחשבה
 טובה מזרעה למעשה כי הנה בדבר אליהן פרעה נאמר
 וחיראן המילדות את האלהים שהוא לבלתי עשות מזוהו
 ואחר מחשבה טובה זו . צבא הדבר אל הסועל ותחיון
 את הילדים חמר שלא הממין הוא ית' לקבוע להן שכר
 ולנשות להם בתיים עד עשותן המזהה בפועל ותחיון את
 הילדים כ"א מאז ירלו אלהים ערם יפעלו ויעש להן
 בתיים . עוד יתכן קרוב לזה כי הנה חתלה נאמר ותראן
 המילדות וגו' . והנה כתבנו על כפל אומר ולא עשו וגו' .
 ותחיון וגו' כי שני דברים היו . (א) כי ותראן המילדות
 את האלהים ולא עשו וגו' שהוא שלא המיטות ועוד .
 (ב) הוסיפו ולא להטיב לילדים ולהחיותם ואל' ותחיון
 את הילדים חמר כי לא הממין הוא ית' עד החייתהם
 את הילדים . כ"א מאז כי ירלו את האלהים לבלתי
 עשות כדבר מלך מזרים . מיד ערם יסכימו גם להחיותם
 ויעש להן בתיים כי מאז קבע להן שכר :

עוד אפשר על דרך זה כי הנה היתלו לעשות רצון
 קונם מאז היתלו מיראת אלהים . הוא מדת
 הדין וגמרו להטיב וזאתה . והוא כי ותראן המילדות
 את האלהים . הוא מדת הדין מה שעשו מיראת
 הדין הוא לבלתי עשות מזות פרעה . וזהו ולא
 עשו כאשר וגו' שלא היה מחמת יראה רק לבלתי עשות
 רע . אך מאהבה הוסיפו להספק נזרך הילדים ולהחיותן
 שהוא ותחיון את הילדים . כי אין זה רק מאהבה כי
 כלא גם בהמעש מזזה לא היה פחד הדין . כי לא
 ירעו למו אמרה תורה כי מאז עשו מפני פחד אלהים
 ה' הטיב להן : עוד שנית כי לא בלבד מדת הרחמים
 הסכימה בזכותן כי גם מדת הדין . וזהו כי ירלו
 את האלהים ויעש להם האלהים המזכיר בתיים כענין
 אשריהם הנדיקים שמהפכין מדת הדין למדת הרחמים :
 ועוד שלישיית שלא חיחרה להסכים . עד שיהיו את הילדים
 כ"א מאז ירלו אלהים על היותן עתידות להוסיף מאהבה
 ויעש להם בתיים כמדובר :

כב ויצן פרעה לכל עמו וגו' . ראוי לשום לב . למה
 בזווחו על המילדות להמית את הבנים .
 לא קראו פרעה רק מלך מצרים בזאומר ויאמר מלך
 מזרים למילדות וגו' . ולא עש כאשר דבר אליהן מלך
 מזרים ויאמר אליהן מלך מזרים מדוע עשיתן הדבר הזה
 וגו' . ועמה בענין השלכת הבנים היאורה הוא אומר
 ויצו פרעה ולא נאמר מלך מזרים : והנה במאמר ז"ל
 שכתבנו למעלה שתבען למשכב . שלדעתם אומריו ויאמר
 אליהן מלך מזרי' הוא על המשכב . וכן אומריו ולא עשו
 כאשר דבר אליהן מלך מזרים ככתוב למעלה אפשר לדעתם

שנרמזו ענין המשכב . כינה אותו למלך מזרים כי
 עשה כמתוך רצון מזרים ששם מקום זמה וגלולים כי ע"כ
 נקראת ערות הרצון . וע"כ השפט יתכן במ"ס ז"ל . כי
 פרעה היה ירא מן העונש כי ע"כ ארז"ל (ספ) שאמר
 מגדולתו ג' חדים . עד שהודס לנמו להכר לארצל
 והקיחוהו . ועל כן גם לא הבטיח לא רצה לפלוס בסם
 יד רק על ידי המילדות . ובזה נאמר כי מה צוה למילדות
 להמית הזכרים . שהוא למוסרם ביד בעלי בחירה שאין
 מזיל מידם עשה שלא מלבו . רק להיותו מלך מזרים
 לעשות כרצון עמו שעל מנת כן המליכוהו . אך בעצם
 שלא לשלוח יד בהן בעלי בחירה להמיתם בידם רק
 להשליטם היאורה שהיא דבר אפשרי להגלל . פ"י הצחצחי
 ית' כנודע עד גדר זה ערב אל לבו להכריס מדעתו
 עשהס . וע"כ ע"ז נאמר ויט פרעה : עוד יתכן בשום
 לב אל מאמרם ז"ל (טופה דף י"א) הנה נחמכמה לו
 למושיטין של ישראל שהוא ית' פורע מדה כנגד מדה . ועל
 כן תליכס היאורה כי הוא נשבע שלא להביט מצול
 לעולם . ונפטר מעונם וס . והלא יקשה על מאמרם
 זה . כי אם כן מיד אחר אומריו הנה נחמכמה לו . היה
 ראוי יאמר ויט פרעה כל הכן הילוד היאורה וגו' .
 ולא אחר ענין אשרי מסיים וענין המילדות : אך הנה
 ענין הנחמכמה זה לא יאל אלא מפרעה כנראה כרז"ל .
 וגרמזו באומר הנה נחמכמה לו : אך המון העם לא
 זחה עתה . כ"א לשום עליהם שרימסיס ולהמית הילדים
 בידיים וזהו אומריו וישמו עליו שרי מסיס בל' רבים שהוא
 כי העם עשו כן בעתהם וירלו כי לא שיה למו . כי הנה
 כאשר יענו אותו כן ירבה וגו' ויקאלו וגו' אז בחרו
 להמית הילדים בידיים . וגם זחה לל מלב של פרעה כ"א
 ויאמר מלך מזרים למילדות . כלומר במה שהוא מלך
 מזרים ורצה להפיק רצון עמו צוה למילדות . ולא ע"י
 עצמם מחמת העונש כמ"ס ז"ל (ש"ר פ' א'). ובגמרא
 לעיני הכל כי היתה עצה נבערה ומה גם ע"י שתי
 מילדות לה' רצוא . כי בערם תבא אליהן המלדת וילדו
 אז אמר עתה הנה כי עתה שלא אביחם היה הקים
 להחמסם למושיטין של ישראל ולא כמועטומיכס הקדומים
 רק להסליך כל הכן הילוד היאורה . וזהו ויט פרעה לכל
 עמו וגו' כלומר עד כה לא חזר עתה פרעה . כ"א מס
 שישמיו עליו עמו שרי מסיס וגו' . ואשר אחר מלך מזרים
 ליימשך אחר בני ארצו . אך ויט פרעה לכל עמו לאמר כל
 הכן הילוד וגו' . ובזה יתכן אומריו לאמר כי הלא כמו
 זר נחשב כי אינו לאמר לזולת . אך אחר ששנית את
 עמו לנכות מועטותם וירלו שלא עמדו . אז ויט את כל
 עמו כי ישובו לתוכחתו כי מה שראוי לאמר וליען הוא
 כל הכן הילוד היאורה : עוד יתכן באומריו לאמר והוא
 כמאמרם ז"ל (ספ) הודיעו שפירעה אליו . כי
 מושיטין של ישראל עמיד ללקוח על ידי מים והוא על מי
 מריבה . שנאמר יען לא האמנתם בי וכו' . והמה לא
 ידעו רק כזאומא בחרובה ללקוח בתיים . ע"כ צו להסליך
 כל הכן הילוד אל המים . וכן אמרו שלא ידעו אם משראל
 הוא או איש מזרי האיש המושע . שעל כן צו כל הכן
 הילוד חסילו מזרי היאורה שתיכוהו . ובזה ידק אומריו
 לאמר כי איה פרעה לא בלבד לאמר לישראל . כ"א גם

אל כל עמו לאמר שגם הם יתליכו את בנים:
 ועד הפסע יאמר כי הנה לבנתי יצגר מלהשליך את
 הבן העמד להושיע. היה לרצן שלא ימלט גם א' שלא
 ישלך פן הנמלט הוא המושיע ומי יוכל לעמוד על זה
 בשמים רבוא הפרים ורבים כשרעים ע"כ וזה לכל עמו
 לאמר לישראל כל הבן הילוד וכו' שיהיה האזהרה מוטלת
 על כל עמו לבנתי ימלט בן א' מקטל. כי הנמלט מזה
 לא ימלט מזה: עוד כיון שהיה האמירה היאורה וכו'.
 ולא אמרו ליאור השליטו. והוא כי הנה ידעו. כי
 ה"א בסוף חיבה במקום למ"ד בראשה. ולפי זה מהראוי
 יאמר יאורה או ליאור ולא ה"א בראש חיבה וה"א בסופה
 אך הוא על דרך מה שאמרו ז"ל על פסוק יבנו כרעים
 לשאולה. שיש ה"א בסוף חיבה ולמ"ד בראשה והר"ו
 שהוא באמצעי ההתחיה שבשאל. על דרך זה אפשר
 לאמר היאורה שהוא אל עומק היאור ולא אל שפתו פן
 יחיה. כאשר היה במשה וע"ז פקחו עיניהם. וזה יכוזו
 באומרו לאמר. וה' היה עם משה:

ב א וירך חים מבית לו וכו'. הנה הזכירו ההליכה
 מיותר מהראוי יאמר וירך חים מבית לו
 את בה לוי. (ורז"ל כוטע דף י"ב) שההליכה היא שהלך
 בעגה בהו. שאמרה לו כשגירש את אשתו פרעה רשע
 ואין גזירתו מהקיימת ואחה לדיק וגזרך מהקיימת
 נמא' שך גדול' משלו: ועוד קשה כי הלא בה ק"ל
 שנה היטה וקורא אותה בת: אך יאמר כי הוא סמוך
 אל הפסוק הקודם. והוא כמה שידענו מהספר הזוהר
 (וישך דף קפ"ה) כי מאש ומים וחיות רעות קל ללדיק
 ליעשות לו נס. אך ההפך בידי אדם קשה מאד כי
 לא יסור הוא ית' הפסיות בחירתו ממנו. ע"כ יתכן
 יאמר כי בראות עמרם שהיה פרעה מחזר להמית הזכרים
 ביד המילדות. ועוד מעט יעשה על יד עמו לא נהן
 אל לבו להחזיר את אשתו. אך בראות או לאמר היאורה
 השליטו שהוא בלתי בעל בחירה אז וירך חים וכו'.
 וגם דעה את העם בל יתשובג מלהוליד ויבטחו בה'
 ואל כי אשתו אינה בת הריון אחר ק"ל שנה. והנה
 הוא ית' בשכר פסיעות הליכתו לש"ם כשהגיע ללקחה
 עשאה הוא ית' כנערה הנקראת בת ראוי לילד. והיו
 ויקח את בת לוי וגם שנעשית בת לא כשעור השטרך
 להמתין. עד היותה ראויה להריון. כי לענין הריון
 היטה אשה כלומר גדולה והיו וטהר האשה: עוד יתכן
 על דרך זה כי גם אשר היטה זקנה ג"כ נרמז בכתיב
 וכן כי אית אינו רק חואר אל גדול בשנים. והנה
 הוא הסתם כי בהיות בן קטן על לוי אית גויל. כי בתו
 של לוי ממש לא פסיעות הליכתו אם לא שתשוב לוי עלומים
 דרך נס. והיו ויאמר וירך מי שהיה אית שהוא גדול
 עם היותו מבית לוי שאינו צנו רק מביתו שהוא נכדו
 ויקח את מי שהיה בת לוי עצמו שהיה גדולה מאד.
 בלתי ראויה לילד ועם כל זה טוב כוונתו רחא אליהם
 ונעשית בת וטהר. ובה ידק מה שלא אמר וירך עמרם
 ויקח את יוכבד. ועל הדק האשון מה שלא הזכיר
 בשמות יסיה לרמז כי בהסתר עשו הדבר. לבל יוכגם
 אם התעבר למנוח ומי עברה:

ב ותדר האשה כו'. עטס אל שלשה ירחים הללו.
 ב (ה"ב) 2

הנה ית מרבותיו ז"ל (כוטע דף י"ב) אומרים
 כי גרשה בעלה מחמת הגזרה. וכבר היטה מעוברת
 וכשהחזירה היה לה שלשה חדשים לעיבור. והמזרים לא
 היו מונים פ' חדשים אלא מהחזרה וע"כ לא יכלה
 להפיקו יותר משלשה ירחים. ובדרבנן זה אהשוב שהוא
 ענין המסרה הוא כי ארבעה ירחים ית במקרא
 (ה) והאפנהו שלשה ירחים. (ב) גרש ירחים (ג) במספר
 ירחים אל ינא. (ד) הספור ירחים חמלאה:

והוא לומר מה פעם והאפנהו שלשה ירחים. מפני שגרש
 ירחים הם ג' ירחים של גרושין במספר ירחים אל ינא
 שלא ספרו אותם המזריים על בן הספור היא ירחים.
 חמלאה את החשעה ירחי העיבור לעשות מאז והלאה
 שמירה מעולה ביותר: עוד יתכן כמה שדקדק אומרו
 כי טוב הוא כי הלא כמו זר נחשב לומר שאם לא
 היטה רוחה כי טוב הוא לא היטה צופתו ותמרטו
 למיטה. ועל פי דרכנו נסית לב אל אורזים ז"ל (סס)
 כי טוב הוא שנחמל הבית אורה מה ענין האורה היא:
 אמנם הרז"ל כי זכות חורה היא שעמדה לו כי ביום
 שבי לסיון השם ביאור. והוא מלאכי לפני
 הקב"ה. רבון העולמים מי שעמד לקבל חורה ביום
 זה ילקח ביום זה הנה כי זכות חורה היא שעמדה לו.
 והנה על יחס זה נקרא טוב כמאמרם ז"ל ינא טוב
 ויקבל טוב משוב לעובים ינא משה שנקרא טוב ויקבל
 חורה שנקראת לקח טוב מהקב"ה שנקרא כי ב' לכל
 לעובים הם ישראל שנאמר (ההלים קכ"ה) הטיבה ה'
 לעובים: ובבא אל הענין והוא כי כאשר ראה יוכבד
 כי נתמלא הבית אורה כי חורה אור. על בן אמרה
 הנה פעשה זכות חורה נקב'תו לעמוד לו ואם בן עד
 יום מתן חורה אוכל להצטינו בבית בלי פחד כי זכות
 חורה תשמור לו. והוא כי הנה קיימו וקבלו (מעילה
 דף י"ב) כי ביום שביעי לאדר גולד משה נמא' כי מאז
 ועד יום מתן חורה ג' ירחים וכשראחה שהיא נמא' יום
 המתן חורה. ויעבור יומו יתבטל ההגנה אז לא יכלה
 עוד להפיקו ולא ותקן לו וגו': ועוד עשנה בחכמה
 לבלתי המתין עד יום השביעי כי אם ביום השני
 כמשז"ל (פ"ר פ' ה') שאמרו מלאכי השרת מי שעמד
 לקבל חורה ביום זה ילקח ביום זה יהיה על כי
 ביום מתן חורה הגמלה למים יגלל מן המים וכאשר
 הליטו עליו מלאכי השרת כמדובר. ולפי זה אומרו
 ותרא אורו כי טוב הוא אין הכונה שאם לא בן היטה
 מניחתו ביד ערלים. אלא שעל ידי כי טוב הוא. לפנה
 אורו שלשה ירחים המייחסים לזכרות: עוד שלשית עשמה
 על הכונה הזכרת למען יעלה ויראה לפניו זכרון
 חורט משה אשר יקבל העמיד ליתן על ידו ולשום אורו
 בלרון עץ מלפס: מבית ומחוז. כד"ל ועשו ארון עצי
 שטים וזפית וכו' מבית ומחוז. ונתח אל הארון את
 העדות היא חמורה. על כן לזכרון טוב זה הסתכמה
 ותקח לה כתב גמר ותחמרה מבית ומחוז. כמאמרם
 ז"ל (שם) בחומר מופנים שלא ירית ריח רע וזפת
 מבחון. נמלאה כתב עץ מלפס מבית ומחוז לרמזו אל
 החורה שעמד לקבל תהיה בלרון עץ מלפס מבית
 ומחוז: עוד רביעית כוונה כמה שלא נעשה דבר על

ידי בעל רק היא לבדה. כאלמרו וחקק לו תבנה גומא ותחמרה בעמלה ותעס בסוף בעמלה כי לא דבר ירק הוא. כי הלא יומר אלו מלאכות אלוים ממלאכות נשים. אך עמשה בחכמה כי בידים אשר בנה היה משפרה את ילדי העברים כי על כן נקראה שפרה. ותחיה את הילדים בהן חטפם בהללנה בנה למשן תהיה לה מעיר לעזור על ידה. עוד זכות אחר אפשר כיונה כמה שותפם בסוף שהוא לזכור לו זכות מה שעל ידו עמידה ים סוף ליבקק להליל את ישראל שעתה תעמוד לו הזכות הוא. וזה רמזה בשם הזהב בסוף על המים כנגד מי ים סוף. שבוכות הלל ישראל אז על ידו יגלל גם הוא עתה ממים אלו. וכן ארז"ל (שם) שכשה' משה על שפת היאור אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה. מי שעתיד נו' שירה לפניך על מי ים סוף ימות במים וכו'. נמלה כי זולת ידי אמו היו לו שתי זמיות עתידה ליעשות על ידו מניעות עליו מעשה. על ידי מלאכי השרת. זכות תורה שהלילו ואמרו מי שעתיד לקבל תורה ביום זה כו'. כמה שכחנו למעלה וכן הלילו על זכות קריעת ים סוף כמו שכחנו בסמך: ואפשר כי זאת תהיה כוונת המפרס והוא כי שלשה גמא ים במקרא (ה) תבנה גמא. (ב) השולח בים יורים וככי גמא. (ג) היגאה גמא בלא בזה וכו'. והוא כי בשיטה שומה את ילדה בבתה גמא על היאור היה סבה אומר מלאכי השרת השולח וכו'. מי שעתיד לשלוח בים יורים והבליים. והכאוב בבקוב את סר הים כמאמרם ז"ל (שם פ' כ"ח) על הים ראה ויגו. האם יהיה בלתי גמא על פני מים ולא יגלל בלוחו זכות. וכן הלילו עליו מלאכי השרת ואמרו מי שעתיד לקבל תורה וכו'. וזהו היגאה גמא בלי בזה וכו' כי כאשר לא יגאה גמא בלי בזה כן לא ישנה אמוהם ישראל בעלי אמוהם שם ישראל גוי אחד בארץ. בלי מים היא החורה שגמלה למים. כלו' ולכן ראוי יגלל בזכותה והם שתי הזכות שכחנו: והנה אשר שמה אותו תבנה גמא יותר מבנתה עץ זולמו. ארז"ל (שם פ"ח) שחרך יכיל לעמוד בפני רך ובפני קשה ולא יבצר: ואחשוב כי היא עמשה בחכמה כי היא ידעה סבה השלכת הילדים אל היאור. והוא אשר קבלו רז"ל כי חכמי יועזי פרעה אמרו אלו כי מושיען של ישראל עתיד ללקוח במים. ועל כן בהשליך אותו היאורה לא יוכל להמלט. והוא כי ראו ולא הבינו שהוא על עיני מי מריבה. וכן ארז"ל (שם) כי כאשר יתן ביאור נתבטלה בגזרה כי אמרו חכמי יועזי פרעה אלו כבר מושיען של ישראל נתון במימי היאור. ועל כן הוא גם היא נקמה את הבהב ביאור למשן ידברו הפרעה כדברי' הלה. ואפשר אמרה בלבה את אעשה תבנה עץ זולמ גמא יגיגשו באקניגניוטים. כי אינו במים כי יש הספק ע"כ עמשה תבנה גמא הגדל במים. שלמה שגדילתו במים אינו מוץ ואין הגחון בחובו נראה כמו שיש הספק ביו אל המים:

ה ותרד בזה פרעה כו'. הורה הוא ית'. אך נוטל שרי נוען חכמי יועזי פרעה העולה על רוח'. יש לאל ידם להפך עתה אלהי עולם ה' אשר יען לברא מושיע את ישראל. בא' אל פרעה כל הבן הייוד יזוה להשליכו היאור. והורה הוא ית' שאחרי פה' נבאוח יען מי יפך ולא עוד כי בזה אומרם אלו כבר הסוּך מושיען של ישראל היאור אז וילאח הלזיו חלחן חושים כבודה בת מלך פנימה. אשר לא יוסחה ללאח לרחוץ על היאור כאחת הרקוב כי לא יחסר מרחץ לה בית המלכות וכן המים תמשהו סביבאו ותשעהו בהיכל המלך אביה המבקש את נפשו ושם ירעהוים ירכן עד כי גדל וכלה סעיפיו. והורה הכתוב את אשר הפליא הוא ית' לעשות עם משה כי הלא לפי הכבד היה קרוב הסוּך יותר יעשע נערותיה עם משה מלפגוע בו בזה פרעה כי הלא הוא היה על שפת היאור. ובה פרעה ירדה לרחוץ על היאור ממש פנימה. ונערותיה הולכות על יד היאור שהוא על שפת היאור וכן הנה הראויות לראות את הכבד אשר על שפת היאור יותר מניח פרעה והאלהים עשה כי היא שהיתה נדקת ותחמול עליו. ראה את החבה ונערותיה לא ראו. חה ונערותיה הולכות על יד היאור וראו את החבה ונערותיה שנסמך לא ראו. ולא עוד אלא שהיה בתוך הסוף ועלם מן העין בין בדי הסוף וה' היאור את עיניה. ובראהוהסרם יראוהו נערותיה סן ימתישו על דבר המלך שלטון. ותשלח את אחמה ארז"ל (שם) ששחרבב אחמה כמה אמוה ואפשר שהוקם לזה אומרם את אחמה ולא אמר ותשלח את ידה כמד"א סן ישלח ידו. וישלח ירבעם את ידו:

ו ותפתח ובראהו. ארז"ל שראתה עמו שכינה. ואפשר דרשו רבוי האת או הוא"י האחרונה שבוחרתהו. והנה הקשו ז"ל (ש"ר פ' ה') מה שקורא אותו ילד וקורא אותו נער ודחו סברה האומר שהיה קולו כנער ויחכן במשז"ל ע"פ ויעלמו במאוד מאד כי היו ילדי העברים עמומים וגדולים. ובה יאמר כי הנה ראתה את הילד כי ילד היה לפי האמת והנה נער בוכה כי בשעיה היה כנער עלום ורצ מיתר הילדים מה גם הליש משה שיהי גדלו כן עשר אמות כמאמרם ז"ל ולפי ערך זה גם בחייתו ילד היה כולומו בחייתו נער וראתו בוכה שהוא שני הפכים כי אין דרך הנער לבכות כ"א הילד וע"כ מלך בכייתו ותחמול עליו ועל תמיחהו אך הוא בוכה את הוא נער ואם ילד הוא איך כמות גדול לזה היא השיבה אמרים לה ואמרה מילדי העברים זה כלומר אין לתמוה על הראות נער כנעוהו כי הלא מילדי העברים זה שם גדולי ועלמנו והוא מאמר הכתוב ויעלמו נבאל מאד אך ילד הוא לפי האמת וע"כ הוא בוכה: או יאמר והנה נער בוכה ותחמול עליו להחיותו

ד ותתצב אחוהו וכו'. מרדאו שיאמר מה יהיה מאכער. אך הנה ארז"ל (בטוה דף י"ב) שפרט יולד ההנבאל ותאמר לאביה ולאמה הנה בן חלד **ב (ח"ב) 3**

לפניהם אך והאלה מילדי העברים זה כי ע"כ הוא גדול
 הכתוב עשר כלומר ואך רחם ארחמנו ושמע אבי
 והתני כי לא יספון בחיים של ילודי העברים ומה גם
 לגדלו בביתו ובהמוסדו אז עורגה במצובה מן מבקשה להטיב
 ותשעה על היותו מילדי העבריים שגואי נפש אביה
 גיד והאמר אחותו אל גם פרעה האלך וקראתי לך
 אשפ מינקת וגו' והינק לך את הילד בקרב ביתה והמלך
 לא ידע דבר : (ח) ותלך העלמה וגו' : לא אמר והלך
 אחותו והקרא לאמה רק העלמה כי הלכה בהפעלות
 כמסורה שתייה אחותו וישובד עונת בקרבתה רק
 את הילד להורוה כי לא לאהבה הילד עשה כן כי
 את לקיים מצותה מלך : (ט) ותאמר לה גם פרעה
 כליכי וגו' : כלומר הוליכי אותו לביקך והא"כ שם בבית
 שבו נשפחה וניקחה לו אך לא חזיקה פה בגלוי פן
 יורגש אך למה שהיא אמו לא עברה כח לבנותי הינק
 אצות עד הוליתה אותו אל ביתה רק ותקח האשה את
 הילד ומיד ותיקחה :

י ויגדר הילד וגו' . יש מקשים אך קראתו משה .
 על שהומתו מן המים שלא ידק רק למי
 שמדבר בלשון הקודש . אך לא שמו לב למה לא קראה
 שם עד אחר אשר נמלתו אמו ותביאנה אליה . אך הוא
 כי הוא אמרה כי מילדי העברים הוא ורצה לקרא לו
 שם על שם המאדע בלשון עברי ולא ידעה עד הביאתו
 אמו ותלמדה ולא קראתו משה וזהו הסמיכות ותביאנה אל
 בת פרעה וזהו וסקרה לו גם פרעה הגזרית משה ואין
 הכנה לשון פתיחותו כלל אלא על גם פרעה . וכן אכ"ל
 (שם) שהקב"ה גמל חסד עמה שעם היות לו שבעה
 שנות לא קראו תמיד אלא בשם שקראתו גם פרעה אך
 מה שראוי להעיר הוא כי הנה משיכתה אותו מן המים
 אינו דבר עקריי כ"כ לקרא לו שם על כן ועוד כי הלא
 נזכרת שם להסך שאם הוא על כן מן המים וכו' תקראנו
 שמו ולא משה כאלו הוא המושך : אמנם הנה ידוע
 כי מקום שגדל בו סוף על שפת היאור הוא מקום רחב
 ובלתי עמוק רחוק מן המים שלמעלה או למטה משוללי
 קנה וסוף מקום ששם יורדים בני הדם לרחוק והנה היא
 היחה במים רחוק מהסוף שעל שפת היאור כא"ר ותד
 גם פרעה לרחוק על היאור . ואך היה אפשר להשיג
 ממש אם לא שנתרבה אחתה כמאמרם ז"ל (סוטה
 דף י"ב) והוא פליאה וז"ל קראנו למה קראתיו משה
 על דבר ההמשכה . וגם לא קראתיו משוי הלא הוא כי
 מן המים משויסוהו ר"ל כי מן המים שביא רחוק משולל
 סוף כי שם הייתי ומשם משיחוהו בביתו בסוף ואין זה
 רק שהוא משך אחי עד מקום כבודו להערינו ומשך זרועי
 שדיו וזהו כי מן המים וגו' : או יאמר ותקרא שמו
 משה שהוא מושך את הוולג העטם הוא כי הלא מן המים
 שסיים שם שהוא ביהור משיחוהו ומי נתן כבודו גם מלך
 ביהור המבלי אין מרחצאות במצרים אלא שמשכני מסיבלי
 אל היאור שאלמשה : או יאמר בשום לב אל מנה והאמר
 בכיח מיתוהו והראוי יאמר ותקרא שמו משה כי מן
 המים משיחוהו : אך אחרי קוראה אותו חתה מששה
 פן יאמר פרעה אולי זה מושיען של ישראל שאמר חמיו
 כבדו הים בים ואת משכחו משם להחיותו . ע"כ והאמר

כי מן המים וכו' . שאחר קוראה אותו משה להחלל
 מאביה אז ותאמר וכו' לומר לא יסכן שהוא זה כי הלא
 מן המים משיחוהו ואלו היה זה המשיע היה בלתי אפשר
 ליגלל מן המים כי גם הוא לקוה אלא ודאי כי אחר
 הוא : או קרוב לזה ויקרא שמו משה . ולכל יאמרו
 אולי הוא המושיע אלא שעל איזה דף היה על המים
 שמשכחו וע"כ לא נעמד ולא שמו האלמנטים אל הדבר
 שהיה בו קץ על פני המים ואמרו שכבר היה מושיען של
 ישראל במים וביטלו הגזרה . על כן ותאמר כי מן המים
 כלומר במים ממש משיחוהו ולא מעל פני המים ואם
 היה זה לא היה יכול כמדובר :

יא וידי וכו' . הנה אומר ויהי בימים ההם הוא מיותר
 כי מי לא ידע כי בימים ההם היה גדל אך
 הנה ידענו כי בכל מקום שנאמר ויהי הוא זרע . וזוה
 נכח אל הענין והוא כי בא למדנו כי איש מירשאל
 שעולה לגדולה בזמן שכל ישראל בזהר אין ראוי לו לומר
 שלום עליך נפשי רק להיות עמהם בזהר הנה
 ויהי שהוא אפי וזרע היה בימים ההם וזו יגדל משה
 שעלה לגדולה בן בת המלך וגדול בבית המלכות ולא
 יאוח לו להיות פורע מוצרם על כן ויאל אל אחיו וירא
 בסבלותם רואה ומצער ברים ויאל איש עברי מכה וכו' :

יב ויפן כו' . הנה נקרא זה איש מזרי וזה איש עברי .
 ואר"ל (נדרים דף ס"ד) דהעברי היה דמן
 ויהק אמר משה בלבו אולי יש חשיבות במצרי או מזר
 או מזד זרעו אולי עמיד להתגיר ואם אין בו חשיבות
 וראוי ליהרג ראוי לחוש אולי האיש עברי המוכה בלתי
 חשוב באיכות ויגלה הדבר כאשר היה אחרי כן כי הוא
 אמר להרגני אחת אומר וכו' והגיד הדבר למלך וזהו
 ויפן כה וכה כלומר באיש מזרי ובאיש עברי וירא כי
 אין איש כלומר כי אין איש מואר איש בשום אחד מהם
 לקרא זה איש מזרי זה איש עברי רק מזרי ועברי
 ע"כ היה נזקך כי גם שראוי המזרי ליהרג אולי המוכה
 שהוא בלתי חשוב יגיד דבר עם כל זה אך את המזרי
 כלומר ולא את האיש מזרי כי לא איש הוא ועל המזרי
 העברי שח לבו לאמר כי הלא בכלל ישראל הנקראים חול
 הים הוא ויסמן הדבר בהם כמאמרם ז"ל (ש"פ ס' ח') :
יג ויצא וכו' . הנה למדנו שני דברים אחד שהמרים
 יד לחברו אע"פ שלא הכירו נקרא רשע שני
 כי האשמים מארחרי ריב נקראים רשעים מבלי הרמז יד
 הלמוד הא' מאו' יאמר לרשע למה חכה כמ"ש ז"ל
 (שם) הכיה לא נאמ' אלא חכה להלימוד השני בא'
 רשע רשע שכמוקר :

יד ויאמר וכו' . אמר לא יבצר מאחד משלש . או
 שאלה למה חכה רשע כדי שנספך דברי
 ריבנו למשן הכנס לפשר ולשים שלום בינינו כדרך אנשים
 חשובים המכפרים עונם לתוך שלום שלמעט מוותרים
 זה את זה ועושים שלום או שאלה כדי לרון ולשפוט ביניהם
 כמשפט למכה או למבייש את חבירו בדיני ישראל או
 למה שעדיין לא היסנה תורה משפט ח' הוא לכתי המכה
 ישראל ולעברי המכה את חבירו כאשר למדו רז"ל (שם)
 מהיריגוהו את המזרי ודעתך שגם אי חייב מ"ה כמזרי
 ועל הא' אמר מי שמך לאיש שהוא לשון חשיבות ועל הב'

אמר שר וצופט ענינו ועל הג' אמר הלהרגני וכו' כאשר הרגת את המלכי וכו'. אז ויירא משה ויאמר אכן וכו' כלומר בדואי וודע כבר הדבר למנוחת כי לא יסוקם האיש הרע הזה כי אם גלה הדבר היום כאשר היה כמאמרם ז"ל (ספ) כי מיד הלשינו דהן אל פרעה: **טו וישמע** וכו'. ארז"ל כי ע"י שם הרג משה את המלכי שג' הלהרגני ארסה אומר שבאמירה הרגו ואפשר שזהו מ"ש וישמע פרעה את הדבר הזה מדחן שהוא כי בדבור הרגו על כן ויבקש להרוג את משה ששים מבקש דרך שובל להרוג את מי שידע להרוג ע"י דבור כן יהפך משה אל הבא להרגו או אל פרעה עלמו ויהרגהו גם הוא או יזכיר שם לכל יוכלו להורגו ולא יסוה לו: ויברח משה. הנה אומר משה הוא מיותר שאחר אומריו את משה ה"ל כי ברח מפני פרעה וידוע כי משה הנז' בציבה הקדומה הוא הבורח אך יכוון מאמר רז"ל (בס) האומרים כי ירד מלפך כדמחוו ותפשיה עד ששפוט משה וברח וזהו ויברח משה. כלי' אחר נבאר שם ולא ברח אז והוא המלך שבדמחוו. והנה אומרנו מפני פרעה הוא מיותר ואפשר כיון ב' דברים א' שברה בהיותו כפני פרעה שהוא פליטה כי מי יוכל לפני פרעה לברוח ול' יתפס על ידי כל אנשי בית המלכות כי רבים אשר אחו גבורי כח עישי דברו שיהא שבהרף עין נמצא עומד בדרך מדין. וזהו מפני פרעה וישב בדרך מדין כי מפני פרעה נמצא בדרך מדין כלי הליכה בדרך. וזהו שלא אמר ויברח משה מפני פרעה וילך לדרך מדין ולא יפלא כי מי שהרג בדבור את המלכי ומי שנעשה אחריו כשם או השם מלפך במקומו עד יברח שנעשה לו גם את זאת: **טז ורכה** וכו'. ראו לשים לב למה יסבר לנו

מוביעים יצואו להושיען ואז משה על הרועים הרה אפס ויקם ויושיען מילאם וגם הילי מימיהן וישק את אלאם כל יסוק מהם את עדריהם. ולהיות כי כמה שגברו על הרועים לגרשם שהוא כדרך אנשים לא נאמר ואגרשום בחי' כי אם ויגרשום. ואומרנו תהלה להסקות אכן אביהם ואח"כ את אלאם ואח"כ את האלף ויתכן כי להיותן צרות גדולות לנורך שבאיתן היו לכן מלאת אביהן אכן של עמלן לבד ולאן של אביהן לבד והן של כבוד אביהן היותו לדלות ולמלאות בעד אכן אביהן. וזהו ותדלנה ותמלאנה וכו' להסקות אכן אביהן אך לא הספיק גם לאלאם וצבא משה להושיען אז וישק את אלאם שריבט האת גם של אביהם וגם דלה לנו שהוא בשבילנו אכן שלנו וזהו וישק את האלף הסם שכולל גם את אכן אביהן והוא כי גם ספן דלו כדי שיפוק צורך אכן אביהן והסתחילו לשתוח לא גמרו השחי' בהגרת הרועים באופן שלא הספיקו הן להסקותן על גרשום הרועים והסקתן משה מרהמים שמלאו הן וידלה גם הוא ואח"כ דלה והסקה את אלאם כאמור:

יח ותבאנה וכו'. ראו לשים לב למה למעלה אמר ולכהן מדין שבע צמות ואח שמו לא הזכיר ופה הוא אומר אל רעואל וגם למה בחר פה בשם זה מביתר שבע שמוהו: אמנם הנה ידענו מרז"ל (ספ) כי רעואל נקרא על שנעשה ריע ועל עוד ארז"ל כי עתה כפר בע"ג ונדוהו וישבי עירו ועל כן מחאו בו רועים והלכו בנותיו לרעות האלף ועל כן גרשום הרועים ובקשו לאונסן: ויתכן כי זה רמז הכתוב ולכהן מדין ז' צמות כי בהיותו כהן מדין נולדו והיו לו שבע צמות כי היות לו שבע צמות היה בהיותו כהן מדין אך לא בנאותה למלאות בהרמסים כ"א אחר שהוכרה גדולתו וכוהנתו ממנו ואחרי המאורע ההוא צאו אל רעואל אביהן כלי' שבאו לומר כי להיות שנעשה ריע לאל שבאיתן כפר בע"ג בלא לכן שנאחשו כל בני עירו אל השיב הוא ואמר מדוע מהרתן בא היום כלומר את כדבריהם מדוע מהרתן בא היום כי הדרבה עתה הללחתכן יותר שמהרתן בא כלומר כי אין זה רק בזכות שפכר בע"ג הלאהו בנותיו אז השיבו ואמרו נהספך הוא כי הלא איש מלכי שמתן הסתם המלכים ע"ג הילינו מיד הרועים שעת היותו יחיד יכול כנגד רועים רבים וגם בזמן מועט כזה שמהרתו לבא דלה דלה לבדו לנו וישק את האלף שפין זה רק למעלה מסוב בני אדם: אז יאמר דלה וכו' כי בשתי דליות נהבכרו המים וישק את האלף וזהו אומרנו דלה דלה. ואיך תאמר שעל שפכרת בע"ג הללחנו כי הנה המלכי שסתמו עיבד ע"ג הוא אשר הילינו: ואפשר רמזו שעל שהאלף הוא תלמי מלכים הלילה באלף אז השיב רעואל ואמר ואינו כלי' מאשר אמרתן הית ראים לדברי כי על שנעלתי בע"ג הללחתן כי הלא שלת בדרך עבד היה אשר עשה את הטובה ואת הית החזקה הזאת לכן אין זה רק כי מלפך ה' הוא ואין זה רק בזכות פרישתו מהע"ג וחי' כלי' כי איננו כי אשר לו כה גדול כזה לא איש הוא ומן הסתם תעלה ופרח. ואם יהיה שאיש הוא לא יהיה איש מלכי רק איש בלא שם לנו מלכי כי המלכים ע"ג לא יישר כהה

והוא המלך שבדמחוו. והנה אומרנו מפני פרעה הוא מיותר ואפשר כיון ב' דברים א' שברה בהיותו כפני פרעה שהוא פליטה כי מי יוכל לפני פרעה לברוח ול' יתפס על ידי כל אנשי בית המלכות כי רבים אשר אחו גבורי כח עישי דברו שיהא שבהרף עין נמצא עומד בדרך מדין. וזהו מפני פרעה וישב בדרך מדין כי מפני פרעה נמצא בדרך מדין כלי הליכה בדרך. וזהו שלא אמר ויברח משה מפני פרעה וילך לדרך מדין ולא יפלא כי מי שהרג בדבור את המלכי ומי שנעשה אחריו כשם או השם מלפך במקומו עד יברח שנעשה לו גם את זאת: **טז ורכה** וכו'. ראו לשים לב למה יסבר לנו שחבצאנה ותדלנה ותמלאנה ומה גם מלח ותדלנה שהיא בכלל אומ' ותמלאנה וישק את אכן אביהן ואח"כ אומר את אלאם ואח"כ את האלף הסם ועוד אומרנו ויגרשום ולא אמר ויגרשון כגו' ועוד ראו להעיר בכתוב כי ראשונה הוא אומר כי הן מלאו הרהמים להסקות האלף ואח"כ הן משידות כי האיש מלכי הוא אשר דלה דלה וישק את האלף: אמנם יאמר כי הכיר בהן לעינות כי דרך נשים צבואן בזה ללדבר עם האיש אשר ימלא שם ומה גם בהיותו איש זר אשר לא מארץ היא כי שאלו יישלחו מה ארץ וחי מזה עם אשה או לפחות לדבר אלו עם אלו אך לא כללה הלק נשים אלו כי אם ותבאנה ומיד ותדלנה ותמלאנה וכו' ולא הוספלו בדבור אפילו אלו עם אלו כי בשו ממנו וזהו וישב על הבאר וע"כ שתקו יחדו ותבאנה כ' כמדובר: עוד נשים ראה כי לא היה לכן קירוב דעת עם הרועים כי הלא הדרבה ויבאו הרועים ויגרשום על כן שם את נפשו מנגד לקום לבדו על רועים רבים ולא הען כן ויצאו את גולגלתו. והנה ארז"ל (ספ) שנקבו לאונסן ויקם משה ויושיען כמד"א אעקב העברה המאורסה ואין מושיע לה ואפשר כי זה נרמז בכתוב צאו ויגרשום כמ"ס והוא כי כאשר צאו ותדלנה ותמלאנה אז יצואו הרועים אלאם להחבר לכן ואז ויגרשום הן את הרועים מעליהם צעקו כי צעקו הנערות לבקש

לגשות כדברים האלה ולמה זה עזבתן את האיש כלו' משולל כנוי מזרי כי גם שאינו דרך ארץ להביא עמקן איש מוי שיש לו כח כזה לא ידמה לזולתו וזהו למה עזבתן את האיש ולא אמר את האיש מזרי ולא את המזרי ואם כדבריים ק הוא כי איש מזרי הוא לפחות קראן לו ויחבל להם כי גם שלא נוכל לשלוח יד אל מה מהעדר וטובו עבתי וכן גם כדבריים לא יכלו את טועבת מזרים ולחיליה להם לבדו. וזוהו יוספו רוב חיבות הכתוב שהיו קצת מיוחדת :

והנה וי"ו של ואינו מיוחדת ואפשר רמז דרך חכמי האמת שיתרו הוא קין ומהה הוא הכל. וחס ירמוז לומר כי זה הוא מי שנא' צו פעם אחת איז שנא' (בראשית ד') אי הכל אחיק ועמה חוזר ואו' פעם שנית איז וז"ל ואיז כי הווי' טורה על טוספת שלח איז שהוא רמז שנתבטח טורה גם שרשאל לא היה יודע : כא **ויואר** וכו'. אמר כי הנה היה מקום לחשוב שאת כל אלה עשה משה למען קחת את בת רשאל לאשה כאשר הוכיח טוסו לזה בא הכתוב ויאמר ויחל משה לשבח וכו' לומר כי כל חפצו לא היה רק לשבח את האיש בלבד ולא להיבט חיתון אלא שמרשאל י"א הדבר כי יחס את אפורה בתו מעלמו עשה :

בב ותדר וכו'. ארז"ל כי התנה יתרו עמו שהבן הא' יהיה לע"ג והלא נמש כל לב איש

שומע כדבר הזה היספן האיש משה יעשה כדבר הרע הזה לתם מזרעו לע"ג ומס גם שעל כפרו בע"ג הלכו בנותיו עם האלן ואיך יתנה עם חתנו יתן את בתו לע"ג חיליה. אמנם במ"ם למעלה ששולד אברתם את ישמעאל ויחזק את עשו היה למען החיק ומריק הזוהמת נחש וע"כ הטיל אברהם בחינת עיקר זוהמתו בישמעאל למען יחל י"א יחזק במעט מזקק ממנה וכן יחזק הטיל הכדור לו הוא ית' שבבטן רבקה יר אחרים שישאב הא' כל עיקר הזוהמת הוא עשו כמדובר למעלה הקל אותה מעל יע' ובע"ג ישמעאל ועשו דבקו בע"ג. וכן יחזק כיוון יתרו כי חש פן יקרה למשה כהם והתנה שהא' יטוין משה בכונתו בקרוב אל חתנו להטיל בחינת איש חלאת זוהמת אס היחה צו בכן הא' למען יחלו כל השאר זרים וטהורים וע"ג כן הא' והב' כעשו ויעקב יהיו לו הענין כי אמר הנה אברהם בן אשר שגב זוהמתו לא מנה זוגו ומטונו היחה כ"א משפחה מזרית ששאבה הזוהמת בקרבה וביחזק כי יחש שפחה איש יכול כי עולה חמימה הוא עשה לו ית' גם להוליד הזומים שגב הא' הזוהמת ועמה אתה שאתה טשא אשה שלא מאומקך אולי תכוין לעשות כאברהם שלקה הגר והטיל בה טפח בחינת הזוהמת כדי שיחל יחזק מטיפה קדושה משרה כן גם אתה חקה את זהה למען טפחכ לזוה בחינת זוהמת אס י"א כן ואח"כ אשה ישראלית חקה לך להוליד ממנה בנים קדושים וטהורים על כן התנה עמו כי הבחינה שהיה לישמעאל ויחזק עם היותם משמי' אמהות חתיה לילד אפורה עם היותם מאס אתה כעשו ויעקב כמדובר למען ע"י היות למשה כוונה צו בהולדה אס צו בחינת זוהמת יטיל אותה בראשון והשאר יהיו טהורים. וזוהו י"גן או' וסם האחד אליעזר

ולא אמר וסם השני כי הלה לא יחזיר עם הראשון לפי קנאס אך לא דבק נמנו מאומה מן החרס של ע"ג כי טהור היה האב מן הזוהמת אלא שבעת לידתם עדיין לא נגלה כי לא ידבק צו דבר מן הע"ג ע"כ היה כמחילי מאליעזר. והנה היה אפשר לומר שקראו גרשם על כי נהגרש הבן מקדושה אביו אל ע"ג ע"כ אמר הכתוב כי מה שמשם קראו גרשם לא היה רק על כי גר היה משם עצמו בארץ נכריה ואין ענין הגרושים אל הנוגע אל הבן כי פטור היה כי מי לנו גדול ממשם קך ונקי מכל חלאת זוהמת כי מי עשה שמים ויהי שם עם ס' ארבעים יום וארבעים לילה זה שלם רגלים. וע"כ לא דבק בגרשם מאומה אכן לא יחל ירוק על דבר שנקרא שמו על הדבר הזה וגרש הענין בתנו הוא שבואל בן גרשם. וגם הוא שכל לכל לבו כעודע מאמר רז"ל. ועל בחינה זו נאמר האחד אליעזר כי מיוחד הוא כי לא דבק מאומה גם בזרעו. נוסף על מ"ם באו' האחד ואומר גר הייתי וכו' הוא כמאמער ואומר מי יתן ויסיימי גר כילחק שמתקיים צו גר יהיה זרעך. והנה הגרוב בא"י. וכמאמרו ית' גור בארץ הזאת כתיוב אלנט שם. אך גר הייתי בארץ נכריה. ועכ"ל אודס את ס'. שם שם היה עמי. או כמחזיק קובה יתרו שהיה לו כאב כי אס היה גר לא היה רק בענין היותו בארץ נכריה. אך בענין האכסניא שלו. לא עקר ישכב כ"א כלנו בטח עמו הוא יושב. וכן נראה מרז"ל (ש"ר ס' ד') שהשחיב הטבת יתרו עמו. עד גדר היות חייב לו יושר לכדור מלאכיו. וזהו מאמרו ז"ל בש"ר (ס' ד') על יושב אל יתר חותנו מכאן שהפסח פתחו להכירו חייב בכטורו יושר מאביו ע"כ : והנה ראוי לשים לב לתם לא נאמר פה ושהי עוד ותלד בן ויקרא שמו אליעזר כי אלהי אבי בעזרי וכו'. כמ"ם בפרשת יתרו. ואין לומר שלא נולד עדיין כי הלא בלכתו מזרימה. נאמר ויחזק משה את אשתו ואח בניו וירכיבם על החמור. וח"כ קודם סיפור הליכותו מזרימה. היה ראוי ואמר לידת אליעזר. וחריכות שמו : אבנכם למה שאין ספק. שמשם היה מסהיר שברח מהרוב פרעה כי גם שם היחה שליטת פרעה בימים ההם. כי גם יתרו מויעזרו היה בתחלו' וח"כ דחאי שהיה מסתור. שגראו אליעזר על שהטילו ס' מחרב פרעה. כי בזה יודע כי בורח הוא. ע"כ לא הזכירה התורה טעם הדבר. עד פסח שמשם עצמו היה מגלה לעיני הכל. כי קראו קך על שחלל מחרב פרעה. שהוא בזמן ויחש מזרים. והיה בישראל מלך במדבר אשר הוא חונה עם סר האלמים :

בג ויהי בימים וכו'. ארז"ל (שם ס' א') כי גרשם והיה חשוב כמה והיה שוחט ילדי ישראל לרחוץ בדםם. וראוי לשום לב היק נמנו בכתוב שחטת ילדים. אך אפשר שהוא כדרך רוב מדרישי אגדה שדורשים בג"ם. והוא כי נאמר כאן את אה אקחם ולהלן הוא אומר ונאק את נאקת חלל. והשים לב גם אל ד' מ' י דאגה הנאמרים. אחנה. זעקה. שוע. נאקה. ועל השנים נזכרה הענידה. ועל השנים האחרים לא נזכרה רק בראשונה וסיימת. ועוד כי בטעם נאמר וסעל שועהם ולא השמיטה. ובאקסם שמיטה ולא עלים,

ועוד לאמר וירא אלהים את בני ישראל. מה ענין ראה זו ומה הדומה כי הלא תמיד יראה ה'. וגם לאמר וידע. בין לפי ש"ש שאמר שנתן לבו עליהם ולא העלים עיניו בין למחרת שריהם וגאלם. הלא בכלל הפסוק הקודם הוא שריהם. ובכלל לאמר וירא. הוא שנתן לב ולא העלים עיניו. ועל פי דרכנו יישוב. מה ענין לאמר בימים הרבים. וידוע מ"ש ז"ל (שם) שימי אשר נראו רבים. ועדיין קשה כי מה בא להודיענו. כי מי לא ידע כי ימי אשר היו. ואמנם הנה שתי רעות היו להם. (ה) העבודה הקשה אשר עובד את זה כמה שנים. (ב) מה שוימת מלך מזרים שנתרע והיו שוחטים הילדים. ועל הא' אמר ויהי בימים הרבים ההם. כלו' ויהיה ולא ימים מועטים. כ"א רבים. וכן רעים. ב' כי יימת מלך מזרים וישחטו הילדים. ועל הימים הרבים של עבודה. ויאחזו בני ישראל מן העבודה שבימים הרבים ההם. ועל מה שוימת מלך מזרים ע"כ ויעקו. על מיתת המלך שחטמו הילדים. ועל מה שנאלצו על עבודה לא עלתה אמתה. עד ששעו מן העבודה. ואז עלתה. אמנם על שחיטת הילדים לא הוצרכה לעלת שועה. כי מיד וישמע אלהים את נאקתם. היא נאקת החללים בעצמם. כד"ל נאקת חלל. ואז על ידי כן בלי נאקה. נמשך כי ויזכור אלהים וכו' את אשר עשיתם. ומה אמר להם לא פנה אל בני ישראל מלך עמון. ולא לאבות. הלא הוא כי הנה על ידי מה שזיכרו אלהים את ברית האבות חתום. נמשך שכל אשר אחרי כן ראה את בני ישראל בכל בחימתם. בחינת נרמס ובחינת העדר זכוהם. וידע אלהים. כי גם מזה הדיון הסכימה לרמס. וזהו וידע אלהים ל' רחמים שידע ויחם אליוהם. אך אם היה מתחיל מהם לא היה מרחם על העדר נאקתם שהיו גוי מקרב גוי.

כמ"ש ז"ל (שם פ' כ"ח) שאמרו הללו עמ"צ והללו וכו'. וזה חמת הכבוד וגם הקימותי את בריתי וכו'. ואח"כ וגם לוי שמעתי וכו' אשר מזרים מעבדי וכו'. ואח"כ כי הנה אשר מן המיזר יקרא אשר דעה קשה לועק מתוך השובה מהודה שעוטמו הטו אלה לועק אל ה' ירחמו. אך אשר דעה חסר לא ישוב עד המכה רק יעקב אוי לי על ארתי כי כבדה וכיוצא בזה. וזה בלתי ראוי ליעשות. והנה ישראל האתנו מן העבודה שהם מהבחינה הבניה ולא זעקו אליו יתב' בלבב רק זעקה על כובד העבודה. וזה ויאחזו מן העבודה. ולא שוק אמו. אז הוסיפו ש. נאקה. וזהו ויעקו. ואז והעל שועת אל האלהים. הוא ב"ד של מעלה. אך בבחינת היות מן העבודה שהיא הדרך הב'. ע"כ האלהים לא ראה לרחם. אמנם אח"כ וישמע אלהים את נאקתם היא נרמס ושפס. כי רבה כנאקת חלל ולא הביט אל בחינת היות מן העבודה. במה שראה כי אם שאינם הגויים לגמרי. אין זרע האבות עובים מהם לקיים בהם ברית אבות. כי עובים הם מאלו זכרך עשו וישמעאל וזהו ויזכור אלהים לו וישמעאל. וכן אחי יחזק שהיה לו עשו. והוסיף את יעקב שהיה מטחו שלמה. ואז הביט בכל זרע שלמה. וירא אלהים את בני ישראל שהם בני יעקב

וירק

ד ירא וכו' יקשה. (ח) אמר שהמלאך לא דבר לו מאומה כי אם האלהים ובמאמר הכתוב ויקרא אליו אלהים וכו'. למה נהרעה המלאך. (ב) אומרו וירא מלאך ה' אליו. כי אחר ששם אלהים הוא הדובר בו. מהראוי יאמר מלאך האלהים. (ג) למה הוצרכה לבת אל והיותו בכנה. וידוע שמהמראש ז"ל (שם) שנראה אליו בכנה פעליו חמשה חמשה לרמוז על זכות אבות ומשה וזכרון. או להודיע שאין מקום פניו משכינה (ד) למה הראהו ית' הכנה בוער באש ושאינו אוכל ולא דיבר לו מיד ענין הנבואה. (ה) אומרו והסנה אינו אוכל. כי מלאך והסנה מיותרת כי עליו ידבר ומהראוי יאמר והסנה בוער באש ואינו אוכל. (ו) כי מהראוי יאמר מדוע לא אוכל הסנה אך באומרו לא יבער. הוא הפך אומרו למעלה בוער באש. (ז) אומרו כי סר לראות כי הוא יומר. כי הרי נאמר אסורה נא ונראה והל"ל מיד אליו וכו'. (ח) שנראה עליו כי ראה כי סר לראות על כן ויקרא וכו'. איך מראותו כי סר לראות. נמשך שיקרא אליו ה' וכו'. ולא היה כן אם לא היה סר לראות. ועל פי דרכנו נפית לב אל אומרו הנפשה בל' הסנה. באומרו אסורה נא. ובאומרו סר לראות וכו'. (ט) אומרו אליו אביך. למה הקדים את אליו קודם הלבנות. שעל פי הוצרכו רז"ל (שם פ' ג') לומר שעל שהיה טירון לנבואה. הוצרך להשיעו הבה"ש בקול עמרם והשב. שהיה אביו קוראו ואמר לו אימי אביך חלל אלהי אביך. (י) למה הודיע אלהים לנו שהסתר פניו. (יא) למה לא הסתיר פניו אחרי כן במה שהסוף לדבר עמו. (יב) למה נאמר ויאמר ה' פעם שנית עודנו יתב' מדבר. (יג) כי למעלה נאמר אלהים. ונח"ל נאמר ויאמר ה'. (יד) ענין הכפל ראה ראייתו. וגם אומרו אשר במצרים. כי מלאך ידע כי במצרים היו עם ה'. ולא עוד חלל שנראה באומרו אשר במצרים שגולל את עמו אשר במקום אחר. (טו) כי אחר אומרו ואת לעקתה שמעתי מי לא ידע שהוא מפני נוגשיו ויודיע מכאוביו. (טז) אומרו ואלד. איך הדבק ירידה בו יתב'. והוא אל עליון. (יז) אומרו מיד מצרים. ולא אמר ממצרים. (יח) למה הודיע לו עשה שבה הארץ. אמנם הנה בשמות רבה ארז"ל (שם פ' ב') כי הסנה מכל אל המצריים. והראהו הקב"ה שכמו שהאש אינו מכלה את הסנה כן מצרים לא יכלו את ישראל. והלא כמו זר נחשב ידמה את ישראל לקוים. ועוד טוב היה מה שאמרו בפרקי ר"א (פרק מ'). שהסנה מכל אל המצריים והלבה את משל אל הקב"ה. ועוד איך היה עולה על לב משה. שיכלו עם ישראל שהוצרך הוא יתב' להראות לו שלא יכלו ואיך שבעת האבות וזכותם. אך הנה הכתוב למעלה בטעם גלות מצרים. כי למען מרק את בני ישראל מהלאת זרהמת נחש. גזרה הכתוב יתברך ליגלותם מצרימה הוא כור הברזל. כהיתוך כסף בחור כור ומתמרק ויואל הכסף הסבור ופרטים סיגים מוסף. כן ראה הקב"ה יהיו ישראל בקרב הלאה טומאת מצרים מעין הלאה טומאת זרהמת נחש למען ע"י המירוק העבדות. יבעוט הבעוט וידבק בטומאת מצרים ואחם הרג ה' צימי חשך אפלה

וישאר הכסף הסבור אשר התעמדו לעמוד בכסיון פחם מצרים שמסרו עלמן על קדושת השם. לקשור את העינים בזרעו משה לשני כל מצרים. עם היונו אלתי מצרים ואחם הוילת משם. והיה על ידי רוב רחמיו יתברך. כי הלא עדין לא שלמו ימי הפרסם עד שפרו בעד שבתות חמימות שהיו להם כשבעה נקיים כי עד עתה בזה ראינו לא פסקה זוהמנו ומה גם עתה למ"ז ל' ז"ל כי עבדו ע"ג. ובאמור משה לישראל החדש הזה אהם נגאלים אמרו לו האך אנו נגאלים ומצרים מלאה מע"ג שלנו. וכן אמרו רז"ל גוי מקרב גוי עם מקרב גוי לא נאמר מלמד שהללו ע"ג ונהללו עובדי ע"ג. וכן ארז"ל שפתי מלא היה משה במצרים עודנו כן עשרים שנה. ארז"ל (שם פ' מ') שהיה אומר בלבו למה גלו ישראל ולא בני עמו וישמעאל עד שפסקה שגלו סוד הריגתו את המלך אשר אכן נודע הדבר למה גלו כלל הדברים כי עם היות שהיו מוכנים ישראל ליסור עדיין לא הסתרו לגמרי ולפי הדיון לא היה ראויים לנאל כעת. ועוד שנית כי גם המוכנים לא היו כלם רק א' מחמשה או ממחמשים או מחמשה מאות או מחמשה אלפים למ"ד ועוד שלפית והיא אשר ידענו מספר הזהר כי לולא גאלם ה' בעת ההיא היו הולכים ומשתקפים הוה קודם מלאה ומצרים חלילה. ונבא אל הענין וראו כי הנה בלתי יאבדו שמה ביקש הוא יתברך למה את הקץ ע"י האש משה המוכן ושלם מכל האדם והוא כי הנה ראה הוא יתברך כי אין ראוי ליגאל את ישראל אך וקדושת כמשה אך הנה עדיין לא נחתך בניבואה כמאמר ז"ל (שם פ' ה') כי טירון היה לנבואה כי על כן נפעם הראשונים הזאת קראו בקולו של עמרם אביו ואמר הניי ואמר לו הקב"ה איני עמרם אביך כי אם אלהי אלהי אביך והאש על שלם נסה באלה לא היה גם לבו להתבודד להסג נבואה. וגם להיומו בחון לארץ ומת גם בלחן מדבר משולל קדושה ומוכן אל הסכה: והנה ידעו מרז"ל שהיה משה תמיד מהרהר בלבו אם לדיקים הם ישראל למה גלו ה' ולא עשו וישמעאל וכשראה את דתן אומר להסרגני אהה אומר אמר אכן נודע הדבר. וע"פ דרכם כי היה מיון בקרבן באמת באמרו לא יאנע או הם כשרים ראויים ליגאל או הם בלתי ראויים על כי בלחקי נכריים יספיקו את הם ראויים למה לא ירחם ה' מסבלות מצרים כי כדור מואד ואם אינם ראויים הלא הם קלקלו מעשיהם מהמצרים למדו ועוד טוב היה יפרשו חוב אנדרה כי גר יהיה זרעך וכו' בני עמו וישמעאל ולא ישראל שלא יתעמדו ליאבד על כן ראה הקב"ה לברר וללבן הדבר לפניו ולהעמידו על האמת ובלגות הענין כאשר יבא במ"ד כי הוא יתברך העלה גם עלם שלם מדרגתו זו למעלה מזו. (ח) ע"י מלאך הכתוב לנבואה. (ב) לנבואת שם אלהים היא אספקלריה שאינה מאירה. (ג) העלמות ממונה אל אספקלריה המאירה היא שם ה' הגדול. והנה ראשונה שלח מלאך למען הכינו על ידו לעוררו לפנות מעשיהם העולם ולהתבודד לשידבר בו הוא יתברך שלח מלאך ומהרעה אליו בלבם את מתוך הסנה למען ע"י כן יסור מעיניהם העולם לראות בעיניהם' עליונים בראותו מה שמפילת לעשות וזהו אמרו אסורה נא ונראה כלימור

אמרוהו כה מעסקי העולם והתבודדה כדי שאזכה לראות
 מראות אלהים. ולהיות' שלא היה הכוונה כעה רק
 למצות יסרום והיחוד להשיג מראה ה' ודברו עמו לא היה
 על ידי ית' רק על ידי מלאך כי בלתי ראוי הוא להיות
 הסגנה על ידי עמו יתברך כי אם לשיכור לראות ועל
 כן כאשר ראה ה' כי סר לראו' שהוא כי סר מעסקי
 העולם להתבודד אז הוכן להשיג נבואת אלהים ויקרא
 לו אלהים עלמו יתברך מתוך הסגה. ועל דבר מנבואת
 משה רבינו עליו השלום שהיה מהררר בלבו כמו שכתבנו
 לא יאמנו אז הם ראויים על כן בזה מציאות מראה בלבנת
 אש מתוך הסגה והוא העיון שכתבנו למעלה כי היו
 אז ישראל ככסף בתוך הכור הגדול באש להגו' כיגים
 מכסף וכמו שכתבנו שקטנם נבחרו ליבאל ורובם לישראל
 עם כספיים דבקים אל חלאת מזרים ואפילו הנכחדים
 לולא רחמיו יתברך גם המה לא גמרו ליעטר כחמו'
 ויהיה מקום אחיהם ער מזרים בזה כאומרו הללו עובדי
 ע"ז והללו וכו' וזה הוא משל הסגה הלו' בלבנת אש
 והוא כי המזריים אש חלאת הממרקת את ישראל בכסף
 כבור הוא משל אל לבנת אש וישראל עיבדי הוסימה
 הקלים לאחוז גם אש המזרי' בקוים נמשלו להסגה
 שהוא קוים כי קלים היו לאחוז בהם השורעויות באש
 בקוים כחומר שרו של מזרים הללו עובדי ע"ז וכו'
 וכוונתו יתברך לומר' לו דע חיפה כי בלתי כשרים הם
 כקוים אך לא כקוים כסוחים משוללי שורש כי אם
 כאילן קוים הוא הסגה. וגם ששורשו נטוע על מים
 וכמו שאמרו בפרקי רבי אליעזר (פ' מ') כי נרמז לו
 בזה זכות תורה שנמשלה למים וגם שהאש המזריים
 בוטרה גם אל החיות מן הרחמים כי להבה לא תבער
 גם וזהו אומרו מלאך ה' שהוא מלאך של הרחמים על
 דרך אומרו ז"ל (במ"ר פ' כ') על אומרו בבלעם
 מלאך ה' שהיה מלאך של רחמים וע"כ לא נאמר מלאך
 האלהים. והראה לו הוא ית' לבנת אש וכו'. שהוא
 להבה ויולאת מאש כי כן יורה סמיכות הית"ו. שהאש לא
 כן ה"ל בלהבה מתוך הסגה אך הוא שהראוהו דמות
 אש למטה בנהו כאש ממשית. ומתאש הוא יולאת
 להבה ועולה בחלק העליון מהסגה בתוכו וירא והנה
 הסגה בוטרת באש כי חלק הסגה התחתון בוטרת האש.
 היה צובר באש ההוא. כך חלק שבו הלהב אשר שם
 נראה אליו מלאך ה' לא ה' בוטרת בלהבה. והסגה
 הנוכח שהיה בוטרת באש איננו אוכל כי היה בוטרת אך
 לא היה כלה אך חלק העליון שבו הלהב אפילו בוטרת לא
 שהיה בלהב וזהו יחס תמים. שלא שלט הלהב לאחוז בקוים
 שהיה בהוכס. גדולה מאשר אין הסגה כלה במקום
 שהיא בו. כי אולי עוד מעט יכלה. ולא מיד מפני
 לחמו למטה. ועל חלק זה אמר אכורה ולא והראה את
 המראה הגדול הזה. כי יש מראה קטן בלתי תמוה
 הרבה. שהוא חלק שהסגה. בוטרת באש ואיננו אוכל.
 ויש מראה גדול והוא חלק לבנת אש. שאפילו איננו בוטרת
 ואמר כי על זה שהוא מראה גדל היה רוצה להתבודד
 לבד מענייני העולם לראות מדוע לא יבער הסגה בלבנת
 אש כלל. ופטר דבר הוא כי בטומאת מזרים השורפת
 ומתדבקת בזההמה ישראל למרקם היה עם עבירות ודקס

העבירות הוא נמשל האש הטב. והדק נמשל אל הלהב
 היוולא מהאש. ואשר היו בישראל עבורי הוסימה נמשלים
 לשפלי חימות שפחה. כקוים' ששפוליו הסגה ששלטם
 בזהם עבירות עומאת מזרים. וזהו הסגה בוטרת באש
 כי כן בערה גם וימיתו בימי חלה. אך איננו אוכל
 לגמרי כי הוא יתברך חושב מחשבות לגמתי ידח ממנו
 נדח לעתיד. והוא דעתנו שעליהם אמר הכתוב והדקים
 בחרץ מזרים וכו'. ואשר היו בישראל קלי הוסימה
 אשר לא היה כח בעבירות טומאת מזרים לשלוח בהם.
 אך עדיין היה אפשר לשלוח בהם את סבלתי עבורה
 הנמשלת ללהבה הדקה. ואלהיו מרחם לא עזב את
 הלהבה אש ההוא לשלוח צבלי הוסימה כלל עם היות
 בהם מקום זיהום מה לאחוז בכלי יאבדו שפוחים ישראל
 חלילה ואלו הם אשר יולאו ממזרים. ועל אלה יוסף
 התמיהה. מדוע לא יבער הסגה וזהו משמעות הכ'.
 כי ראה ג' דברים (א) וירא אליו מלאך ה' מתוך הסגה.
 (ב) וירא והנה הסגה בוטרת באש שהוא שמה שהוא
 באש. הוא בוטרת. (ג) כי איך מה שהוא במקום כלבת
 אפילו בוטרת לא היה והסגה שבאש איננו אוכל כמדובר
 ואחר שראה ה' כי סר מענייני העולם הזה על ידי
 מראות המלאך אז עלה אל נבואת אלהים ובלג יתאמר
 כי המלאך הוא הקורא אותי. ולא עלה עדיין אל
 נבואת אלהים על כן כפל ואמר משה משה. לומר משה
 היית במדרגה. ה' והקד משה אחר לומר במדרגה
 עליונה ממנה. כלומר דע וסכן עמך ויאמר הנני
 מוכן אז אמר לו של נעליך שהיא למען טדע כי גדר
 נבואת אלהים היא. אשר איננה רק באדמת קדש. אז
 דבר לו ענין הנבואה ואמר אבי וכו'. לומר אשר
 נוראות נפלאהם. מדוע לא יבער הסגה שהנמשל הוא
 איך אין לבנת אש מזרים שולטת בישראל לבלתי סגל
 אמר אל התמה על החפץ. כי הלא על כן נגלתי אליך
 באילן קוים גדל על מים וגם שיש לו שורש.
 לומר כי גם בישראל בלתי כשרים דומים לקוים
 לא לקוים כסוחים רק לטנה שעל מים ישלח נרשו'.
 לרמוז כי יש להם זכות תורה המשולה למים וסורם
 חזק להילטם מה שגדל על מים הוא כי יש להם
 זכות תורה שבמזריים. והוא מאמר ז"ל שכל שיש לני
 היו עוהקים בתורה במזרים ועמדם היה ראש ישיבה
 שלהם וזה רמז לו באומרו אלהי אביך וכן ארז' בפרקי
 רבי אליעזר (פרק מ') שרמז לו הקב"ה במראה הסגה
 מה סגה גדל על מים כי ישראל יזכו ע"י תורה שבמזרים.
 עוד יש להם שורש חזק ואמיץ. והוא זכות אבות וז' ח'
 אל אברהם כו'. והנה ראה הקב"ה להעלות את משה
 ממדרגה אל מדרגה עד אשפקלריה המאירה והוא כי
 ראשונה וירא אליו מלאך ה' למען הכיטו כמדובר ואחרי
 כן ויקרא אליו אלהים היא שכניה אשפקלריה מאירה
 ואחרי כן ע"י פעולת ענותותו. כי ויחסר משה פניו כי
 ירא וכו'. כי אמר בלבו שאינו כדאי להביט. וירא סן
 לקטן הכתוב ואיש. אז אמר הוא ית' חייך בגדולה מזו
 אעליך גם עלה. שהנבואת אשפקלריה המאירה. כי עד
 כה האלהים דבר כך. ומעתה בשמי בגדול. וזה החילו
 עתה

ג'ימל (מ"ב) 1

עשה כלומר ויאמר ה' ראה ראיתי וכו': ושמתתי לראות
 (בדרכו ד' ז') מאמר ר' שמואל בר נחמני בשם ר' יונתן
 כי בשכר שלם זכה לשלם. בשכר ויבחר משה פניו זכה
 לקרוב פנים. בשכר כי ירא זכה ויראו מגשח אליו.
 בשכר מהביט אל האלהים זכה ותמונה ה' יבית שקרוב
 לו שהוא מה שכתבנו: ואו יאמר. כי עד כה היה המדה
 הדין מדברת בו. על כן וזל ויירא מהביט. על כן
 דבר בו עממה מד' עזר ויחזה ה' כו'. עוד כיוון.
 כי עד כה לא הזכיר לישראל שום זכות מה'. עמם.
 כי אם זכות אבות וזכות תורה של שבט הלוי בלבד.
 על כן נראה דבר קשה להיות הגאולה שלמה. ע"כ
 ויאמר ה' ראה ראיתי כו'. לומר עד כה דברה מדה
 האלהים. ולא ימלא להם זכות עמם מספיק אל מדתו.
 אך אני בחינה מדה רחמים ראה ראיתי שמי ראיות
 הראיה בחינה שהוא זכות זולתם האמורים בחינת
 אלהים. וראיה שנים היא זכות עמם. וזהו ראה
 ראיתי ראה הראיה האמורה מזכות זולתם. וגם ראיתי
 זכות עמם שהוא את עני עמי אשר במצרים. כלומר
 את עני הניכרים היוםם עמי. עם היוםם במצרים.
 ויהיה מאמרם במחלתם שבזכות ארבע זכויות שאין כל
 העולם כלו כדאי להם נגאלו ישראל כי היה ניכר לכל
 שהיו עמו יתבדק מיוחד שלא שמו את שםם שלא שינו
 את לשונם. שלא נהשדו על העריות ושלחו עין דלמכרין.
 וזה יאמר פה ראיתי את עני. מי שניכר שהוא עמי
 אשר במצרים. ואם לעקבה ג"כ שמעתי עם היות שלא
 לעקו אלי בלבם. שאענה על כי עמי הנה כשבים עד
 הפכה ירחמם כי אין בלתי רק נועקים מהעבודה. כמי
 שנועק מהמחמה לבו על מכה מכהו. ולא חשתי יען כי
 ידעתי את מכוונתו. שאשר לו גודל מכוונתו לנבול
 עמו. לכן בנעקו אל הבחינות הראיות. כי אין אדם
 נאסם על לערו. עוד אפשר כיוון אמר על דלגת משה
 אל החר כי מה שאחז רואה עשה כבר ראיתי אני
 מתחלה את עני עמי אשר במצרים. ואם לעקבה
 שנועקים עשה. שמעתי מאז קודם נוגטיו. והוא כי מאז
 ידעתי את מכוונתו. כי כל העמיד גלוי לבניו:

ח **וַאֲרָד** וכו'. אחרי הודיע אלהים אותו תשובה על
 המיסהו. מדוע לא יבער הסנה. בחמרו
 לו כי גם שישראל בקוים לחי. ראויים. עכ"ל להבנת
 המצרים לא תבער גם עמה נמשכו למשה שמי תמיסהו
 (ה) על מה שהקדים ואמר לו על נעליך כו'. כי היסה
 שם שכינה. מה לורך שכינה להיות בחל'. ומה גם
 בחלין נמוך ושל קוים שאינו לפי כבודו. (ג) על הדבר
 הפני שהודיעו כי ישראל היו בלתי ראוים קקוים. אלא
 שמהפם להם זכויות כרוב רחמיו. כי הלא עשה שתחזק
 קושייתו. שארז"ל (ש"י פ' ח') שהיה מהררר בלבנו למת
 הגלה את ישראל ולא את עשו וישמעאל. לכדוע חוב
 חברה כי גרי יסיה זרעך. ולא את ישראל שנטשו בקוים
 ולא יזמרכו לחזר אחר זכויות שיש בישראל פקוק. ומה
 גם לקטרוג שרו של מצרים הללו עובדי ע"ג כו'.
 על כן על שמי אלה. חל עליו ית' חובת ביאור. והת
 טוב טעם על כל אחד. ובראשון היחל שהוא על זה
 נהרסה הוא ית' בחל'. ובאין הנמוך ושלל כמיה
 ג (ח"ב) 2

שאנו לפי כבודו ית' חלילה. ואשר וארד להציל מיד
 מצרים וכו'. שהוא לרמוז לו ירידה שכינה למצרים
 עם ישראל הנמשלים לסנה להיוסם נמוכים. ומחוסרי
 זכות בקוים. והוא מאז ירד יעקב מצרים כמד"ל
 חכמי ארד עמך מצרים. וזהו וארד כלומר מאז היות
 במצרים אדם כדי להצילו כו' אכדוע מוז"ל (ב"ר פ' ל"ד)
 שאר"ל לא היו זוכים לגלות רמז ולהורו' לזה נהרסה שם
 שר"ל לא יכלו פומלת מצרים (להחזיק בה בעלם לשקטם
 שם עד עולם וגם מה שארז"ל שפ"י היות שכינה
 עמסה. עלרו כח לשמור הד' דברים שהיו בהם. שלא
 שינו את שםם כו' כמדובר. וזהו וארד להצילו וכו'.
 ועוד לנו דרך אחרת בדבר זה. מצירסו בספוק שאחר
 זה בס"ד: ועל השנית והיא מכוונתו אשר ארז"ל
 שהיה חמיד מאטער ואומר למה לא גלו בני עשו וישמעאל.
 כי הנה עמה גדול קפיונו. לאמר לא גלו
 שנמשך היו אבודים למצרי. לולא החדם עליהם שכינה
 גדולות לכל יאבדו. וטוב היה לבלתי הביאם ליד קך.
 ולתת תחיהם את אדום וישמעאל. לז"ל ולהעלותו
 מן הארץ היתה אל ארץ כו'. לומר כי מי שטרע חוב
 הגלות מביטין לו ונוהל את הארץ. ח"ל מן הארץ
 היתה. שהיו של גלות אל ארץ וכו': עוד טעם שני.
 כיוון שאר' הוא הארץ היתה אל ארץ כו' לומר כי הנה
 העליים הוא. כמחמתו דלרעמו ועד רוב קרעו מן
 הארץ היתה שהיא ערות הארץ. מוקף טעפת הסומאה
 אל ארץ פיבה מפני הקדושה כדוע. ועל כן לולא ירדה
 שכינה להעלותם. מי יעלה אותם העליה הגדולה הזאת
 ולגרם כמה עממין מוסיחם הכנעני והסחי כו'. וזהו
 אומרנו אל המקום וכו'. וע"פ דרכנו רמז לו. כי גם
 שאין מעטור לה' להשפיע להם טובה במצרים כי הלא
 גם במצרים היה הוא ית' מבלעי ית' ילדיהן בשרן וממלא
 להם כעין ב' דדים להיקח לכל אחד חוב דובש. וז"ל
 מה לורך להשפיע להם טובה בארץ אחרת. לז"ל אל
 ארץ טובה כו'. לומר שאינו דומה שפע שבח"ל אל הבת
 במצרים. כי גם שגם שם היה הוא ית' מאכילין דבש
 וחלב. הלא היה בחמלעות ארץ בלתי טובה מתוך ארץ
 עמאה וגם בגזרות זרים נרים משתלשין מהקדושה
 וממעטין ע"י החמלעות ההדמם סמחה. אך ח"י היא
 טובה. לבא בה הקדושה דרך גמרוסיה הקדושים בדרך
 רחבה כי שם שער הכמים היו וזהו טובה ורחבה. ועוד
 כי מה שגם במצרים היו יונקים חלב ודבש החיטוקות.
 לא היתה הזיבה מאיכות הארץ. כ"ל שהיה השפע
 מכלם מהקדושה ושוכר דרך ארץ שאיכותה נדיי. אך
 ארץ ישראל מזד עממה היא זבת חלב ודבש. וכמנה
 עובדי גמרא. ולא על כח קופי מצרים שרו חיי עופה
 חלילה לבלתי הטוב להם שם. כי הלא נהפוך הוא. כי
 שם הוא מקום כמה עממין. משא"כ מצרים שהוא עם
 אחד ושר אחד. וז"ל ח' ארץ הכנעני זבת חלב כו' אל
 מקום וכו':

ש **וַעֲתָה** הנה וכו'. הנה אומרנו ועשה בין בפסוק
 זה בין בפסוק שאחריו הוא מיוחד כי
 מי לא ידע כי עשה הוא הענין. וגם אומרנו הנה
 לעקם וכו'. הרי נאמר ואלא לעקסם שמעתי וכו':
 ועוד

ועוד כי הוא ית' אמר וארד להצילו מיד מזרים ואך מייחס ההוצאה אל משה באר' והוצא את עמי וכו' : אך לבא אל הענין . נשים לב אל האומר מיד מזרים ולא אמר ממזרים וגם אומרם פה לשון הלה . ואח"כ במשה להוצאה . באומרם והוצאת וכו' : אכנסם הנה ידענו מרז"ל כי היו המכות משמשות י"ב חדש . והנה הדר' שנה צבעה שלמו ח' שנה . עם הק"ן שנה שמלכות יתכן לא שלמו עד סוף שנה של מכות . נמצא כי בעת דברו ית' עם משה ופלה אומרו היה שנה קודם השלום הזמן : עוד ידענו מרז"ל (ש"פ' כ"ב) כי שרו של מזרים מזרים שמו . על פ' והנה מזרים נוסע אחריהם ועל פסוק וירא ישראל את מזרים מתוכו' . וגבא אל הענין והוא כי הנה פרס עם זאת ישראל ממזרים לא השאמן סוף שרו של מזרים להחיות בישראל עד שיצאו והיו בים ים . כמאמרו ז"ל (עס) נוסעים לא ואמר אלא יוסע מלמד ששרו של מזרים היה בא' אז נגד ישראל . וכן הדר"ז שזוה לפניו ית' משה פני' יש בדבר הללו עובדי ע"ג והללו וכו' הללו מגדלי בלורית והללו וכו' . ומהסרבע מאות שנה עדין נשארים ק"ן שנה . ושיעמד מוכאל בדיון במקומם והוא במקום המזרים בפני ב"ד של מעלה וראה הוא ית' כי אם אין הוא ית' לישראל מי להם . וכנס בעובי הקורה ע"י עמו וגאלם . כלשון האר"י רז"ל בדבר הנה כי לא התחזק שרו של מזרים רק בעת היציאה בים סוף . אך לא מעשה וע"כ כל עיקר צורך העשות ע"י השכינה . הוא בזמן ששרו של מזרים מתחמק נגדם להצילם מידו אך לא מעשה . וזה מאמרו ית' וארד וכו' לומר מה שאנרכסו לירד לעשות בעצמי הוא להצילו מיד מזרים האוחז בה הוא השר כי מזרים שמו וזהו לרד אליו בעצמי . שהוא לבקו המהם בהשלים הנה שנה כשמתחזק בישראל וכמעט הם בידו להצילם מידו . ולהעלות העליה הגדולה מן הארץ ההיא וכו' . אלא שמה שמעשה אני מחליל ליספול בדבר . הלא הוא כי ועשה הנה נעקת בני ישראל בזה חלי ואין יכו' לין לסבול עד סוף השנה . וגם ראיתי את הלחן וכו' וע"כ לכה ואשלחך וכו' . לומר מה שאני אעשה בעצמי יהיה אז בעת יהיו ביד השר . שהוא להצילו מיד מזרים . אך ועשה לכה ואשלחך וכו' בני וביני . והוא את עמי ממזרים שהוא היציאה כי בעת היציאה לא יחזיק השר בהם . כי עדיין לא המרו על ים בים סוף אך ההצלה מיד השר אעשינה אני אחרי כן . שהוא בהיותם בים סוף . וזהו מקרא שכתוב ויופעו' ביום ההוא את ישראל מיד מזרים לומר כי מה שגדר הקב"ה וארד להצילו מיד מזרים אז נתקיים ביום ההוא : או שעור הכתוב על דקר זה כי ראה הוא ית' כי יוכל משה לומר לפניו הלא אמרת אנכי ארד עמך ממזריה ואנכי אשפך גם עלה את בניך מהגלות וא"כ למה השלחתי ולא תעשה בעצמך כאשר אמרת . ע"כ הקדים ואמר מה שאמרד מאז אתם בגלות הוא כדי להצילו מיד מזרים הוא השר באחרונה כמזכיר . אך ועשה הנה וכו' לומר ועשה בין כך ובין כך לכה ואשלחך והוא . ככל הכתוב למעלה ובאומרם לכה ואשלחך וכו' מהראוי היה ואמר ואשלחך ולכה . אך לבא ולשפם מרע"ם על סרט בשלימות

הקדים ואמר לכה . כלומר לכה בבחירתך שחפון ללכת ואחרי כן אשלחך . וע"כ לא נחשבם בסרטו שבעה ימים מה שאין כן אם היה נוצר ואומר הגני משלחך ולכה . שאם ימנע היה עובר מנחתו ית' חלילה . ובדבריו ית' רמו לו בסחון ח' וב' וכו'ם להוציאן באומרם את עמי בני ישראל . והוא כי שכינה וכל פמליה של מעלה . היו ב"ב במזרים ויחשדו ללאת יחד . כמ"ם ז"ל (שם פ' כ') שאמר משה לארזו של יוסף שהיה בין ארזות מלכים שכינה וכל פמליה של מעלה יוצאין עם ישראל את מראה עמך מוטב ואם לאו אנו פטורים . וזה היה בסחון גדול למשה ולישראל כי מי שיוציא שכינתו והייליה יוציא את ישראל . וזה מאמרו לפנים באומרם והוצאתי את רמזותי כאשר יבא ביאורו בסייעתא דשמיא . וזהו רמז פה באומרם את עמי בני מלך את ריבחה והיא פמליה של מעלה . בסחון לישראל . וזוהי הישראל רמו באומרם עמי . כלומר המיוחד לעבודתי ולכבודי שהוא אצל שבט לוי שבו זכות עסק החורה כ"ז גם יתר ישראל . כי עם ה' הנה . כי היו בהם ארבע מדות שלא שינו את שמם ורו' . וז"ל עמי ובאומר בני ישראל רמו זכות אבות :

יא ויארר משה וכו' הלא כמו רז נחשב . יתכן ששלימות שם שאמר והיה השולם חלילה . ומה גם האיש משה עט מאד : ואפשר שקרה לו כענין שמואל בשלחו אורו ית' למשה את דוד שאמר לפניו ית' איך חלך ושמת שאלו והרגני . והקפו ז"ל (פסחים ח') איך לא בקם שיעלהו ה' לבקרו בדרך מנחתו ית' . ואמרו היבא דשכינה היקף שאני . וזה יהיה מאמר משה מי אנכי כי אלק אל פרעה . שאמר שיהיה הנה טעמתי . (ה) מי אנכי שאתה מדתי לשלימות זה . (ב) כי אלק אל פרעה שברחתי מידו הקשה והרגני ושכינה היקפה . ומה גם להוציא את בני ישראל . שעתה יראה פרעה מעשה ויזכור כי אני הוא ששייטי עמיד להוציא את בני ישראל . שעל כן גזר כל הבן הילד היאורה ששליכותא ומן המים המשוני . באופן כי כן מות הייתי לו מאז על פי גזרתי . ויטק גם זה על בריחתי מפניו ויהרגני באופן שכל עיקר טענתו היה פאימת המלך . וזאת תהיה טוונת המסרה כי ג' מי אנכי יש במקרא . זה . ומי אנכי ומי חיי ומי אנכי ומי ביות . והוא טעם אומרם מי אנכי כי אלק אל פרעה . היא על כי מי אנכי ומי חיי שיקבט חיי ממני . ושמואל תאמר אולי לא יבירך אחר כמה שנים . או שכה את אשר עשית לי . לא יסכן כי הלא מי אנכי שישכחתי . שמיילדותיה היה יבא ממני . ומה גם שאמרו ז"ל כי הסיר כתר מלכותו של פרעה מראשו ואמר פרעה הלא זה אשר נאמר עליו שעתיד לגאול את ישראל ולבטנמי וכמ"ם ז"ל (ש"פ' ח') כי שלשה היו באושה עס . ארוב יתרו בלעם וכו' . באופן שעתה יראה מעשה ויזכור נוסף ע"ד הריגת המרגי וחסו מי אנכי . וגם אין לומר שלא יכירני כי הלא ומי ביותי אם לא בית פרעה . כי שם נגדלתי עד כן עשרים שנה . ולא אוכל להמכר והוא הענין שכתבנו וע"כ הארך הוא יתברך להבטיחו כי אהיה עמך וכו' : עוד יתכן בהתבטם כל מינות שני כתובים אלו בהכאים כחמד נשים לב . ראשונה

באמת מי אכזי כי אף אל פרעם שפאה שאינו כדאי לדבר אל המלך. ומה הוא פרעם כלב המה יהוא כי אשר מלך מלכי המלכים מדבר עמו. לא יהיה כדאי לדבר עם מלך. והנה בדרך הקודם עלתה ארוכה קטיוט ז. אך עדין יש שיטות בכתוב ודקדוקים אחרים ישיטו יורג בדרך אשר נבחר בס"ד: ועוד בתשובתו יס' כי אהיה עמך וכו'. למה לך לך אות ולא יספיק דבורו יס': ועוד כי הלא נהפך הוא אות זה מכל דרכי האות כי הלא האות ראוי יהיה. ממה שהוא עתה לאמת בעמיד בענין אליעזר ויהונן וגדעון. אך זה הוא שכל מה שיהיה עמו עתה. וכן לו אות ממה שיעבדון לעתיד את האלהים אחרי לאתם ממזרים: אמנם הנה עלה על דעמו. כי לא יעשה ה' אלהים דבר. ולא יהיה עמה עם עד הסוף כמפרש על וארד להגלו מיד מזרים. אך עתה זכות משה לבדו. יספיק עד מלימות הוואה בעלמא. כמפורש על ועתה לכה כו'. על כן אמר הנני רואה חשפה עכוזים. (ח) מי אכזי מלך עממי בעלדי ומה גם לרז'ל (שם ס' ב') פירשו אותם אכזי הוא אשר אמרה. ואכזי אעלך גם עלה את בניך. (ג) כי אף אל פרעה. שברחמי מהרבו והרגני. (ג) וכי אוליאת את שהוא את לרבות שפינה ופוליתו שלמעלה. כי מה אני לך שרמו באת זה. מה שריבה לו הוא יס'. באומרו את עמי ברבתי אותו האם. (ד) בני ישראל קשים נודע שהיו עמ"ג כמזריים ובמה יזכו. (ה) היות ממזרים שגדך לשדד שר ועשרכה המחייבת שעבד לא יגאל עוד. והסכיני לו הוא יס' כי אהיה עמך. הרי נתקנו כולן זולת הרביעית ואם יתאמץ להביא לומר במה אדע כי תהיה עמי כאשר אמרה כי אהיה עמך ולא יעכב חיזה פון ישראל. על כן וזה לך האות כי אני בעלמי אהיה עמך. כי הנה גדול השיבוך לפני. כי הלא אכזי שלחך בעממי ולא ע"י מלאך כי כאשר נראה אליך מלאך מחוץ הסנה. האם לא יהיה יכול המלאך ההוא שלחך עממי ולא ראייה. רק שאכזי בעלמי שלחך כדאי ויקרא אליו האלהים מחוץ הסנה ויאמר וכו'. ואין לך אות גדול מזה שאהיה עמך כי גדלת בעיני להיות אתך. וזהו חס לך האות ומה הוא האות הלא הוא כי אכזי שלחך: ועל הרביעית שישאל עמ"ג אל חושב כי הלא אין זה רק רע מודבק ממזרים להיותם במוכס. אך בהויתוך את העם ממזרים תעבדון את האלהים לבדו ולא את ע"י על ההר הזה כי אין חסאם זה שורשי להם והוא מאמרו על פסוק כשופנה בין החושים. ומאמרה ז"ל (שי) השירים רבה) על פסוק שופנה השמים יג ויאמר משה וכו'. ראוי לשים לב. (ה) אל אומרו הנה אכזי באל אל בני ישראל מה שרך אף הנה אכזי באל ולא אמר צבואי אל בני ישראל ואמרו לי מה שמו וכו'. (ב) למה יונע מלומר מעממי שם המיוחד כה אמר ה' וידע שמו יס'. (ג) היתכן שלא ידעו ישראל אפקיהם וגדוליהם שמו יס' מוכרה מהצותיהם שיעברו לשאלו מה שמו. (ד) היתוייב שיאמרו לו מה ששם שהעברך לומר מה אומר אלהים. (ה) מה שהביא לו הוא יס' שיאמר להם אהיה ולא אמר שם ה' כמאמרו אחריו ס' אלהי הצותיהם. (ו) אומרו אח"כ ויאמר

כה האמר לבני ישראל אהיה שלחני למס חזר מהקודם ואם הוא כמז'ל (שם ס' ג') שמתחלה יאמר אהיה בגלות זה אשר אהיה בגלות אחרת ואח"כ שלא לבשרם גלות אחרת מעתה חזר בי. מעיקרא מאי סבר ואם מתחלה כיון אני מודיע לך אהיה בגלות זה והיה בגלות אחרת אך לישראל לא האמר רק אהיה שלחני למס השאיק עו ויאמר באלמע. (ז) אומרו ויאמר עוד אלהים אל משה מה ענין אומרו עוד. (ח) אומרו כה האמר אל בני ישראל ה' אלהי הצותיהם וכו'. אך חזר בו מהקודם זה שלש רגלים תהלה אמר אהיה אשר אהיה ואח"כ אמר אהיה שלחני ואח"כ אמר ה' שלחני ואם הוא שיאמר זה וזה לא מצינו שאמר להם משה שם אהיה כלל ואף יתכן יעבור ליווי יס': ועוד למה כלל האצות באומרו אלהי הצותיהם וחזר לפרעם אלהי אברהם וכו'. (ט) אומרו אלהי בכל ח' ולא אמר אלהי אברהם יתכן ויעקב. (י) אומר זה שמי לפלס כו' מה ענין פה ומהפסם הראשון שהודיע לו שם הקדוש הזה היה ראוי וידענו שאינו הכנס בכתבו. (יא) אומר לך ואשפת את זקני וכו' אם הוא שחזר מהקודם ואומר שלא ידבר עם ההמון רק עם הזקנים למה לא אמר לו כן מתחלה ואם היא שידבר עם הזקנים לבדם למה לא ידבר עם כלם כה'. (יב) בשמואל את שמו כי למעלה לא אמר לשון מראה רק לשון שלימות אהיה שלחני ולא הזקנים אמר נראה אלי וגם אל הזקנים אמר פקד פקדתי מעמ"ל למעלה. (יג) אומר אל הזקנים אלהי אברהם יתכן ויעקב ולא אמר אלהי בגל אחד משלשון כדעמ"ל. (יד) אומר אלהי אברהם וכו' כי מלת ואומר מיוצרת והי"ל ואעלה אהיה וכו': אמנם הנה באומר הוא יס' למשה לכה ואלחך אל פרעה וכו' ואמר מי אכזי כי אף אל פרעה כמפורש אמר עתה גם שאמרה כי אהיה עמך עמ"ל לא אעזר כח לבאל אל פרעה כי מה אני כי אם הנה אכזי באל בני ישראל כי לאלה אעבד באל בני אל פרעה וזה ירמוז טעם זק"ל א בלתי באל לרשון כה"ו כי דבר גדול הוא עושה כמתחמה ומגדיל ענין ויבא זו כי דבר גדול הוא בעיניו היותו באל אל בני ישראל והוא כי הלא אשי' בני ישראל יאמרו לי מה שמו כ"ם פרעה כאשר היה שאמר מי ה' באופן שיק' עלי ללכס אל פרעה ע"כ אמר לו הוא יס' אח"כ ובאת אתה וחקי ישראל אל מלך מזרים למען בהברתם לא יך לבני כ"כ. וכן אח"כ בסרבו שנית ח"ל בלבך לשבו מצרימה כיומר אכזי אורחך לשבו לדבר אל בני ישראל שהאמן ובל גס אל פרעה כי ראה כל המופתים וכו' ועשיתם למי פרעה. והנה היה מקום יאמר לו הוא יס' מה ראית לחוש שיאמרו לך מה שמו ומה היה המדרש שהדרש על בואך אלהים כלאו יפקדו בשליחותך לזה אמר ואמרתו להם אלהי הצותיהם שלחני אלהים וכו'. והענין מה שכתבו למעלה כי כבר עלה אל מדרגה הסבכה בשם ה' גדול היה אספקלריא המאירה מאומרו ויאמר ה' ראה ראיתי וכו' והוא מ"ם ז"ל (ש"ר ס' ו') ע"פוארת אל אברהם וכו' שאמר הקב"ה ללחית לא גלויים בשמי הגדול רק באל שדי ולך באספקלריא המאירה חסו ושמי ה' לא נודעם להם והדבר הזה הוא יס' אשר מקראי

אך בהיותו כוהן. (ג) בעקב שנקרא אלהיו בחייו והוא
 בריח שלם בגופו כמ"ג על ויקרא לו אל כו':
 ובוודאי יאמר אלהי אבותיכם שהוא בבחינת מעמד שלשון
 הספיק להראות לי בשם זה ואל תחממו אף
 כדוסף זה בהתחברות' כי הלא מהם תרמו וכן תלמדו
 כי הלא יקרא אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב
 שנקרא אלהו על כל א' ולא ראי זה כי הקרא
 אלהי הלא היה אחר מותו ואלהי השם עדות חי בהיותו
 כוהן ואלהי השלישי עדותו חי ובראי ואין זה רק שבשמי
 יש זכות שנים ובשלישי זכות שלשה ואז כן גם עתה
 יצטרפו זכות שלשון יחד עלי להגדיל נבואתי לגאולכם
 וז' אלהי אבותיכם דרך כלל ואומרו אלהי כל
 אחד מהצבות על בחינת כל אחד תוספת על הקודמת
 כראיה אל יצרוף שלשון עליו: שניות שלא תאמר נראה
 אלי כי אם שלישי אליכם שאפשר כי השלימות הוא המשם
 אך כך בהשקפות מראות שם אדנות כי שם מחצית
 המראה: ושלישית כי הלא זה שמי לעלם זה זרמי
 וכו' שהוא כי שם ההו"ם מתעלם שלא תהנה אותו
 ככתבו רק בשם אדנות וזוהי יחסו כי לא על השם
 הגדול אלה ואמר כ"ל על שם אדנות שהוא אספקלריא
 שאינה מראה ובהזכיר הכחות הנ' לא תראה כן ויטל
 בם חומת היגאל בכה דין על העדר זכותו כי לא על
 זכות' נעשה הדבר רק על זכות אבות והנה לא זה הוא
 דבדרך אל המון עם אך רואים את זקני ישראל ואלהים
 תאמר בפירוש ה' וכו' נראה' אלו ולא תאמר שלחני כ"ל
 שגראה בפירוש ואל תחוש כן יקשה עליהם הראיתי
 בשם זה אליך משא"ל אל הצבות כי מה שקשה על המון
 העם הוא על בלתי יודעים בודאי שאתה הוא הגואל
 האמיתי ויראים כן כמק' אשר קרה לאשר רק מאשכים
 גם אתה יקרב אל זקני ישראל אין פחד כי הלא
 תאמר וזה בשם ה'. שאתם לך פקד פקדתי אהבם
 וכו'. ואתם יתאמת להם כי גואל אתם באמת אהבם
 כי הזקנים יודעים במסורת יוסף הגדול כי הגואל שיאמר
 פקדה כפולה הוא הגואל האמיתי. כדודע מרז"ל (ש"ד
 פ' ג') וז"ל תאמר כלומר כי אל הזקנים יאות לתאמר
 פקד פקדתי כי בודק הקבלה וע"ז שב משה ויאמר והן
 לא יאמינו לו וכו' כי יאמרו לא נראה וכו' לומר א"ר
 אמרת ה' לתאמר שליכם יראה טוב מאמור להם
 נראה אלי כי הלא הן לא יאמינו לי בחזתי כן כי גם
 שאמר ה' נראה אלי חיי מסוים ואומר פקד פקדתי
 אתכם למען יאמינו כי אך הלא לא יעלו כח לשמוע
 בקולי אל סוף מאמרי כי מיד בשמועם תחלת דברי פי
 ה' נראה אלי יאמרו לא נראה אליך ה' כי לא טוב
 אתה מאבותיך שלא נראה אליהם בשם הגדול הזה וע"כ
 מהחיל לומר נראה אלי ימנעו משמוע בקולי בפקדה
 הכפולה ודברי השלימות כי אפי' לשמועו לא יחזו אחר
 הקדמותי זאת. וזה לא יאמינו לי בתחלת מאמרי.
 וזוהי לא ישמוע בקולי אל הסוף כי יאמרו כי תחלת
 דברי ה' שהוא ה' נראה אלי לא נראה אליך ה' בזמן
 שאפי' יהיה אפשר בשמועו כוף מאמרי בפקדה הכפולה
 היו מאמינים לא יאבו לשמוע בקולי שלא יניחו לדבר
 עוד: או ישעור הענין הלא אמרת שפי' אמרי פקדה
 כפולה

קדש הללו יוכזבו זו: ונבא אל הענין והוא כי נראה
 משה נדר נבואתו בשם הגדול הזה אמר בלבו הנה אם
 אומר לפני ישראל כי השם הגדול נראה אלי לא יאמינו
 בשליחותי באומרם אלי הטוב טוב אתה מהצבות שלא
 נגלה עליהם שם זה ויהשבו שאני בודה מבי ומה גם
 שהיו נכדים בתחלת אים אפרסי עששה ענמו גואל והוויא
 אל הרג בני אפרים ביד פלשתים. ואם אומר שם אלהים
 הוא כה דין ויאמרו וכו' מדה"ז ברא לגאלו אין
 תקימת חילתו על כן אמר העם לא אזכור להם שם
 שם כלל רק אומ' שם אלהי אבותיכם שלחני וכו' וזוהי
 יתייב שיאמרו לי מה שמו על בלתי הזכירי שם ומה
 אומר כי לכל ד' יש דוחק כאמור ויאמר אהי' אשר אהי'
 לומר הגה אמרתי לך בשלתי אותך אל פירעה כי אהי'
 עמך גם עתה בבאך אל ישראל אהי' כאשר אמרתי
 שאהיה עמך בבאך אל פירעה כלומר ולא תירא יהסר
 עליך לשאול מה שמו ואל מירא להיות בחינות ע"כ
 ויאמר כה תאמר לפני הענין כי אומרו אהי' אשר אהי' הוא
 אם חיקך הפך להזכיר שם. וגם שלא יבינו כי שם
 ההו"ם נראה אליך ותירא כן יחשבו שהוא ע"י שם
 אלהים ויראו מבחינת הדין כן לא יזכו ליגאל על כן
 אמר אליהם אהי' שליחי כי תקוף השמי דברים א' שהו'
 כמי אל בחינה עליונה של רחמי פשוטים ולכן לא תאמר
 לשום מראה כי הוא בלתי מתרשית רק שליחי שאפשר
 שהיתה הנבוא' משתלשלת על ידי בחינות תחתונות וע"כ
 נאמר ויאמר בין הענין כי אומרו אהי' אשר אהי' הוא
 ענין אל משה ואומרו אהיה שליחי הוא אל ישראל וגם
 לא בודאי רק אם יהיה כדברך שיחשלו על כן נאמר
 ויאמר באמת ואמר הוא ית' הנה עד כה דברתי לך
 בהנחת הקדמתך שאמרת שבדרך אל ישראל לא הזכיר
 שום שם רק שם אלהי אבותיכם והשבותי לך לפי שיערך
 שאם יאמר לך מה שמו שאתם אהיה שליחי אך
 ויקרא דריבא פירכי' חי הכניס בתר זה למה תשים
 בפניהם פתחון פה שיחשלו מה שמו ולא עובד עתך
 רק כה תאמר אל בני ישראל ה' אלהי אבותיכם. וזוהי
 לא יאמרו מה שמו כי כבר הזכרתו אתה ועל כן אמר
 ויאמר עוד כלומר כי עד כה דבר ע"פ שפת מרעיה
 ועתה מוסף דבור לעקו' הקדמתו של משה ולסדר לו
 דברי' שלא יתעמדו ישראל לשאול מה שמו וע"כ נאמר
 ויאמר עוד שהוא הוספת הפך כל הקודם ועל מה שאתה
 חושב שיהיה כמו זר בעיניהם שגראה אליך ה' שלא
 נראה לצבות שלש השבות בדבר א' כי תחל' הזכות
 הזה בצבות עצמם שמתחברת זכות' בזכותך. והיו בשתי
 בחינות א' צמה שהוא אבותיכם ויהיה מו"ל (ויקרא רבה
 ס' ל"ב) כי פסוק וזכרתי להם ברית רהפונים אשר
 הוצאתי אותם מארץ מצרים הוא שכתב ברית לפשטים
 ועליהם יאמר פה אלהי אבותיכם שזכותן מסייען שנית
 זכות הצבות משפחה עצמם שהוא אלהי אברהם אלהי
 יצחק ואלהי יעקב על שזכות כל א' לא הספיק להראות
 אליו בשם זה כי יצטרפו עם זכותך זכות שלשון:
 או יאמר צמה שכתבו למעל' בפ' לך כי שלש הדגות
 היו בצמות. (ה) באברהם שנקרא הוא ית' אלהיו אך
 אמר שמו בלבד. (ב) ביעקב שנקרא אלהיו בחייו

כפולה יאמינו שנראה אלי ה' הגדול והנורא ואני או' כי נהפך הוא כי אדרבה אומרי כי נראה אלי ה' מספיק שם לא ישמעו בקולי בפקידה הכפולה כי קן לא יאמינו לי עשליחות ולא ישמעו בקולי בפקידה כפולה כי יאמרו לא נראה אליך ה' ובעקור המרהה הפול מאמריה כי יאמרו כי היא תמות הנשים מלומדה ואמר אליה אברהם ייחך ויעקב ואלה אמר אליה בכל א' משלשן לרמוז אל ההחברו זכות שלשן שפי' קן נראה בז"ח ה' אל משה מה שה"כ לכל א' מהם צפני עצמו כענין מאמרים ז"ל בנמ' שאמר אליהו שהקים את האבות אחד אהד להשפיל שם הים מקים יחד את שלשן היו ענינם בכל מה שזכירו :

יו ואומר אעלה וכו'. לכל יאמרו אליך הנה כמה זכויות וחדוות נריך להנחיל ולא נאבד והלא אעיקרה דריגה פירכא . למה הילינו ה' אל מחלת הגלות המר הזה כי נחשדו כמעט ליאבד ולא הגלה את עשו ואת ישמעאל והיא המבוכה ענמה שארז"ל (ש"ר פ' א') שהיה בה מרע"ה המיד ע"כ סמוך ואמרו להם ווא' אעלה וכו' לומר כי מאז אמרתי בלבי בהגלותו אחכם הים להטיב לכם כי מכאן חתבנו לשחזרו שאעלה אחכם מעמי מזרים שעלייה הוא לכם כור ברזל להזדקק לעלות אל ע"כ ואל' אל תחשוהו אל הנער הזה על גודל היותו שחזר אל ארץ זבח וביצעת קדושה חלב ודבש שהיא הליהוה לעומת קדושת הסורה העליונה שעליה נאמר דבש וחלב תחם לטוֹק וטוב חסי אוהה לכם מהתי אוהה לעשו וישמעאל כי פורע חוב הגלות הוא נוהל את הארץ : או יאמר קן חאמרו וכו' זו היא שומת עין שאמר שבעצמו יגאלו בוא' אעלך גם עלה ועסה משלם ב"ז לכן אמר מה שזאמרת אעלה אחכם שהוא בעצמי זה הוא מעמי למרים הוא אשר שמו מזרים שהוא כחוף על הים כמדובר למעלה בש' וארד וכו' וגם יהיו ע"י עמי להעלות אל ארץ הכנעני וכו' :

יה ושמעו וכו'. ראוי לשים לב למה זה היתה הגניבת דעת הזה של פרעה לאמר ללכה דרך שלשת ימים וכו' וטוב טוב לומר האמת כה אמר ה' שלח עמי ולא ישובו לך עוד כי הלא אין מע"ה לה' להוציאם ביד חזקה בלי הסתכלות ועוד אומרנו ולא ביד חזקה כי הלא אדרבה ביד חזקה יבלח אמר ה' והאם כפירוש המהרשם שחזר אל פרעה בלא' ולא מן קדם דחיליה הקיף הוא דחוק ועוד למה מעסה מודיע פיתן את קן העם וכו'. ושאלה אשה וכו' ולא ייחך הדבר אל שעתו אחר י"ב חדש ומה גם כי אז היה עיקר הצויו בזמנו דבר נא באזני סעם וישאלו וכו' ומה גם למז"ל שהחזיק טובה הוא היבדק לישראל על שומרים סוד זה י"ב חדש ולא היה מי שגלה הדבר למזרים וטוב טוב היה שלא להקדים כ"כ זמן קן ימלא מגלה סוד כי בחי"ים היה : אמנם היה כוונת הכתובים להשיב על הקופי הא' וזהו בהקדים כי ראה הקב"ה להוציא את ישראל ע"י אותות ומופתים למען ידעו ישראל גדולתו ית' להכי' לקבלת הסורה כענין ולמען חספר באזני בן וכו' שפי' קן וידעוהם כי אני ה' ומה גם למה שכתב בס"ד בשערים כי צגשר מכות אודיעם הנרא השולם בעשר

מאמרות להצריח את ישראל באמונה : ונבא אל הענין אמר הנה אני מורה לאמר נלכה נא דרך שלשת ימים כמפיים אותם לומר שישובו אחרי כן ואני ידעתי ששם אמור שישובו לא יתן אחכם מלך מזרים להלך ולא שאמר כיון שאפילו באמור שישובו לא יתן להלך יותר טוב היה שלא לדבר כמפיים רק ביד חזקה לדבר בכת שלא לחזור לעולם לא"ה הנה ב' פעמים בדבר א' כי מה שחדבר בו ולא ביד חזקה לאמר שלחם על כרחך לעד לעולם הלא הוא כי הנה אם הייתי אומר יבלחם בהחלט בחזק יד על כרחו לא יתכן כי הלא אני מעודת כי ושלחתי את ידו והכיתי את מזרים וכו' וע"כ אם הייתי אומר שישלח לעולם ביד חזקה לא היתה השמט סובו כדאי לכל המכות כי לא יפלא שימאן להסביר ס' רבוא עבדים כח' לעולם על כן אמרתי דרך יד עמי בן צברטו ראווי להכיתו מכות גדולות להודיע את יד וגבורתי לישראל שהוא כמדובר על פסוק ולמען חספר באזני בן וכו' את אשר התעללתי במזרים ואת אותות אשר שמתי בהם כי אשר התעללתי ולחקתי בו ל' שאין הליכתם החלפית היה הכנה לשום את אותותי בהם כמדובר . ועוד פעם שני והוא כי ונחתי בו' לומר כי הנה לקיים נדרי שאמרתי וחקתי כן יאלו ברכות גדול . ע"כ נריך כי ונחתי את קן בו' ושאלה אשה משכנתה כו' ואלהם את מזרים . וא"כ יופה א"ל לומר שישלח לעד לעולם לבלתי שוב עוד שפי' לא ישאירו כלום ואך יגלו את מזרים ואך יאלו ברכות גדול : ויען וכו' מפרש למעלה :

ד ב ויאמר אליהו וכו'. הנה ארז"ל בעל שהשד בכשרים ואמר וכן לא יאמינו לי .

א"ל הקב"ה לקחת אומנתו של נחש . וע"כ טובו יעשה את הנחש . וכן אמרו שע"כ לקה בצרעת כמרים על לה"ר . וזהו הנה גא ירך וכו' והנה ידו מורעה . והנה כמו זה שדבר נגד אפיקו ויביחמו ה' על מה שדבר עד ארשים ולא על אומרנו ולא ישמעו בקולי הפך מאמרו ית' באמרו אליו ושמעו לקולך . והנה במ' רש הנחומת אמרו שאמר הקב"ה למשה אהד שלי ואחד שקל שלי וידבר העם באלהים ובמשה . וישלח ה' בעם את הנחשים ומי שהוא מדבר על עצמך לוקה בצרעת . והנה מרים מורעה כשלג ע"כ : ואפשר כיוונו להשיב על זה שכנגד אומרנו ולא ישמעו בקולי והוא ית' אמר ושמעו לקולך הים רמוז את הנחש ועל מה שדבר נגד אפיקו הים הקולקט מעין לקות מי שחטא נגדו וכן אמר כי בזה שכתבנו למעלה על פסוק וכן לא יאמינו לי כו' נחה שקסא קופאי זו כי מענותותיהם שלא טוב הוא מהאבות דבר שיאמר נא ישראל ככבדו כמדובר : ועל דרך השפס ראווי לשים לב אל אומרנו מה זה בידך כי מה זו שאלה כי הפלא מה' שהיה מטה בידו ויאמר לו השלך מטה ארזה וכו' . ועוד למה הוצרכו אותות ומופתים ולמה נתיחדו אזו אותות אלו : אך הנה לכל יאמינו ישראל כי נראה אליו ה' לגאלם מפרעה הים להם שלג פעמות . (א) כי היחכן שלא מלא הוא ית' לשלוח אל פרעה אלא מי שלא עזר כח לעמוד לפניו וברח מפני פרעה ועוד יד המפסמה במקומה על שהרג את הנגרי ואך יתכן שלחו ה' אל פרעה המצקע המיתו . (ב) הכירם בעצמם שהם מחוסרי

מחוסרי זכות ע"ג כמזכירים כי טענה זו בעצמה אר"ל
 במדרש חיות ובש"ד (פ' ט"ו) שמא ישראל למשה א"ך
 האמר שפחדה הזה אלו נגאלים והלא מזרים מלאה מע"ג
 שלנו וכו'. (ג) ההמיהה ה' שממהו ישראל באמור
 להם משה החדש הזה אתם נגאלים והיא כי מן הדין
 יש למזרים ק"ל שנה של שליטה לישראל על כן זכו
 יח' יעשה שלשה האחויות האלה על הטענה הראשונה
 אמר מה זה בידך וכו' כי כמשל הזה הוא ענין משה
 עם פרעה כי כאשר בהיות המטה בידו הוא מטה דומם
 בלתי מזיק ובהשליך אותו ארצה שפחד ממנו גם מפניו
 ובאחוז בזנבו נעשה מטה כן היה ענין משה כי כשהיה
 פרעה שהוא נחש ברית והוא הטנין הגדול הרובץ בחור
 יאוריו בהיותו ביד משה שהיה גדל עמו בהיכלו היה
 מטה: ואם נשים לב אל היות חיות מהבחינה ה' יהי'
 לרמוז מאמרו ז"ל במדרש (שם פ' ח') כי בהיות משה
 קטן גדל בבית המלך. והיה היום ביום א"דו ויקח
 עטרת פרעה וזכר רחשו וכו' עזרו שלא המיתו. וזכה
 רמז זכור בהיות דבר מה האליף בידך הוא מזרז היה
 למטה שלא עשה לך מאומה א"ך אחרי כן כאשר השליכו
 ארצה שפחדת ממנו שהוא כאשר ויגדל משה ויאל אל
 אחיו שלא מביח המלך שרפתה ידך ממנו בחרצו ואין
 אומר לו דבר אז היה לנחש שבקש להרוג את משה על
 שהרג את המלך ויום משה מפניו עד מדין כ"ז בשלחך
 יד לאחוז בו ותחזוק בו לשים פניך נגדו ככה בלי פחד
 ויהי למטה ככפך כעץ דומם שלא ירע ולא ישחית לך
 וע"י ראוהו ישראל גם כזה הסגנון מתוך המשל בינו
 הנמשל כי יהיה ה' עמו ולא יעזרו חיות פרעה כי
 אדרבה יהי למטה ככפו. וע"י כן יאמינו כי נראה אליך
 ה' כי אשר כח בו להיות פרעה למטה ככפו אין זה כי
 אם שראה אליו ה' אשר כפר בו פרעה ולא יתחב כמו
 זר כי הנפרעה זכות האבות לשראה אליו ה' שלא נראה
 בשם ההוא לשום א"ה מאהבתי יען כי בזה נצטרף זכות
 מעמד שלשתן עם זכות היות אבות ישראל וכו':
 ועל השנית אמר ככה נא ידך וכו' ויוציאה והנה מאורעת
 ויאמר הכה ידך וכו' והנה שבה כבשרו. לומר כי
 כאשר שנטרעה ידו שהוא בחיקו שם שנה כבשרו ונרפח
 כן ישראל במזרים שקנו לרעת הע"ג שם ישיבו לראשיתן
 ויטערו וכן היה על ידי דם פסח ודם מלה כוודע:
 ועל השלישית הראשו שכמו שמימי היאור נעשים דם
 ולוקים ביבשה כן ק"ל שנה שנשחרים להם של שליטה
 ורחמים יתפכו להם לרובשביה היוצת מהסעושי עסי ישראל
 והלחץ שדוחקים בצנין העדר החבן שחוק לבנים יתמו
 ובקיעת הינדים עד יבש דמם על לרעת מלך מזרים זהו;
 רמז והיו לדם ביבשה: או שהיה החלוקה השלישית
 שמה יאמרו ישראל אפשר ששם הרמזים שלחך א"ך
 ישפך ממנו מכות למזרים ע"ג אמר ולקחה ממני היאר
 והיו לדם ביבשה לומר שהכל לפי הכוח המקבל כאשר מים
 בלו היאור הם מים וביבשה דם כך השם הגדול בישראל
 כבהם לחלוקת זכות יהיה רמזים ומלמדים יבשי זכות
 ויהי להם לדם:

י ויאמר ה' וכו'. הנה אין בזה תשובה אל
 טענתו שמה מתקן בזה אל היותו בלתי
 הגון אל הבליחות על כוונת פיו ולשונו שאם הוא שיתקן
 פיו יאמר ואני אשים לך פה ולשון אמ ואם הוא שמכלל
 או' מי שם פה הוא מה ענין אלם חרש פקח עור ועוד
 כי ארז"ל (שם) שלא נרפחה לשונו עד מתן תורה
 ולפרש"י אומרו פקח הוא מיותר ואם הכוונה לומר דבר
 והפכו הלא מקביל אל עור: אך יאמר בשום לב אל
 אומרו שם פה לשון עבר ומי יסוה אלם ל' עמיד והוא
 הממני יפלה תקן לשונך מי שם פה לאדם הידוע הוא
 אד"ר שיהיה בו רוח ממלאת משל"כ לב"ח בלתי מדברים
 וק"ו הדברים מי ששם כח דבור לגמרי לא יתקן מי
 שהוא כבד פה בלבד ועוד כי הלא נמיטיבה דעתך על
 מה שברחת ממנו ואפשר ירודך אוהך וכן כמה דברים
 שצריך נסוים עד בא הדבר אל הפועל ולא רחית טענה
 אלם כבדות הפה אל תחוש על זה כי הלא מי יסוה אלם
 את פרעה הלא יאמר לך דבר על מה שברחת ממנו על
 דם נפש או חרש לבלתי שמוע לשלח את ישראל עד ילקח
 בכל המכות או פקח חזק כך לשלח ישראל ללכת לילה
 מבית לבית לחלות פני משה ילכו מהרה עד שהוצרך
 לומר שלא היו רזאים ללאת לילה כגנבים או עוד אחרי
 כן על שפת הים ומהביט אל מה שלפניו שהעין והחשך
 היה מאחרי ישראל במהמה ויאר את הלילה לישראל
 בעמוד האש ומזרים שבתוך אין רזאים האור שבמהמה
 ישראל לפניהם וגם הכנסם בחור הים שברכה ומי עור
 כמוהו שעלם ענינו מהביט אל השנחת ה' לישראל הלא
 אחי ה' ומי יעשה כל אלה האם יכבד לפניו תקן ס"ך
 א"ך אין זה כי אם שאין הדבר תלוי בל' הלח רק בהשגחת
 וסיוע האלמים וז"ל ועתה לך כלומר הנני מבטיחך

י ויאמר משה וכו': היה ר"ל (שם פ' ג')
 למדו מאלו כי שבעה ימים שירד מרע"ה
 ג (ח"ב) 7

שארפא לבוך והוא כוונת מרז"ל שרפא במקו חרס
 שנאמר מרפא לבון עץ חיים אך הפני הוא כי ועסה
 שטודק כבד פה וכבד לבון לך ותזכר ההלחה בהשגחה
 ולא כעבד על תהום לבון ח"א ועסה לך כלומר מה שלא
 יהיה כן אחרי זאת וחס העולה על דרך הוא כי לא
 יתשייב על כבודו פ"ך והוא חכ"ה עם פ"ך ויכנסו
 הדברים השבו בלזונו והם הוא שיסתמו עטמותך על
 היותך כבד פה אל תהום כי הלא והוריתך את אשר הדבר
 והשיב משה ויאמר כי אדוני כלומר ידעתי ה' כי בי
 הוא עם חלמות שורה הוא שכינה ואני מוכרח לעשות
 גאולה זו אמנם כעת בשליחות הראשון הזה שאין התשובה
 נגמרת עד פעמים רבות בלא נא ביד תשלח הוא אהרן
 שהוא אשר עד כה היה שליח ציור יסבךך ובין בני
 ישראל ח"א נא כלומר עשה בשליחות הא' ובזה נקל
 מחשבותי בסרכו ח"א כהארי הודיע אליהם לו את כל זאת :
יד ויירך אף ה' במשה וכו'. הנה יקשה . (א) אומרו
 ויחר אף וכו' יפלא אך הוא כעס עמו
 ואדרבה עושה רצונו שחיו יהיה לו לפה והוא לו לאלהים
 והוא גדולה לו בעלם . (ב) אומרו ידעתי כי דבר ידבר
 הוא כי אומרו ידעתי הוא מיותר . (ג) כפל אומרו
 דבר ידבר והמראוי יאמר ידבר הוא . (ד) אומרו וגם
 הוא יולא כו' כי אינו מעין הקודם לומר וגם כמוסיף
 מעין האומר . (ה) אומרו ודברת אליו כו' למה לא דבר
 הוא יתב' בעלזמו אל אהרן כי נביא הים . (ו) אומרו
 אחיה עם פ"ך כי אחר שאהרן הוא המדבר אל פרעה
 ואל העם ה"ל אחיה עם פ"הו . (ז) אומרו ודבר הוא
 לך כי מלת לך מיותרת . (ח) אומרו והיה הוא יהיה
 כי מלת והיה מיותרת ובלתי נחושה פה . (ט) או' ואתה
 חסיה לו לאלהים מה ענין האלמות הלזה . (י) ששח אל
 פרעה ידבר כ"ס שדבר אל העם ולמה חזר ואמר ודבר
 הוא לך אל העם . (יא) או' ואת המטה הזה תקח בידך
 כו' או' בידך מיותר והסכ"ו יאמר ובמטה הזה תעשה
 את האותות : אמנם הנה אין ספק כי לא על היום
 סרב הוא יסבךך עם משה שבעת ימים יעשה שליחות
 זה אם לא שלא היה מוכן אל הגאולה היותו זולמו כעוד
 לוודעין כי דור דעה מיוחדים לפי בחינתם לקבל
 השפע על ידו וגם אין מי שיהיה סופק בידו נקבל
 שפע מאתו ית' לשדד את פרעה ואת שרו ואת מזלו
 כי אם משה לבדו והפילו אל אהרן יהיה המדבר
 אל פרעה אין כוח לאהרן לקבל שפע מאתו יסבךך
 לשדד את פרעה ושרו אם לא ע"ה השתלטות משה כי
 יבא אליו השפע וממנו אל אחיו וזה כוונת רז"ל במדרש
 (שם פ' ב') על פסוק ומשה היה רועה כל מי שנאמר
 בו היה מוכן לכה משה מוכן לגאולה וכן במדברי א"ת
 יהודי היה וכו' : ונבא אל הענין והוא כי אחר סרוב
 שבעה ימים והשיב משה שהיה חושש על כבוד אחיו שהיה
 רגיל להיות שליחו על מקום אז ויחר אף ה' במשה
 שהיה נראה שה יתבר על כבוד אחיו מעל כבוד המטה
 המפזיר עליו וידוע כי האף הוא ח' משלוחי הרגום
 ויחשורר לפגוע במשה על סרובו לפני קונו יסבךך והנה
 אם היה מניחו ית' ימשול במשה היה פוגע בו על כן

אלהיו מרחם הפך פניו אל משה למען ירפא הלא ממנו
 והענינו בסלקו אותו מן הכהונה ויאמר הלא אהרן אחיך
 הלוי כי יסמרוך אשר לשבט לוי על אחיו למה שהוא מעשר
 הוא היותו כהן לאל עליון והוא ממה שלא נאמר לוי
 כ"א הלוי כה"א הידיעה יורה על גדולה אשר בשפע
 ההוא על מציאות היותו לוי והוא היותו כהן וכמ"ס ז"ל
 שנקרא בן יעקב לוי על שהוא מלווה במחמתו הכהונה יאמר
 הלוי על כן ועל זה אמר הלא היטבתי אשר אהרן
 אחיך הוא הלוי ולא אהם והצירו וכי יבא הלוי מאחד
 שערך שקבלו רז"ל שכל כהן ידבר והוא מוכרח גם
 בכבוד ויחזיק זה לו כי כבר ידעתי כי דבר ידבר הוא
 דבר לישראל ידבר גם לפרעה מש"כ אהם שפירשת כי
 חסיה לוי בלבד כי מעשה אפי קובע לו שכר להיות כהן
 לאל עליון עם שעדיין לא עשה דבר הלא הוא כי מחשבה
 קובה אפי מרפה למעשה ומעשה ידעתי את לכו כי
 דבר ידבר הוא שידבר לישראל וגם ידבר לפרעה . ועוד
 טעם שני שעליו אותו מיתמי לכהן כי הלא גם הוא יולא
 לקראתך ור"ף הולך בשליחות במקומו וזמנה בלבו על
 גדולתך כלומר ולכן גם אהם אל תהום על היותו והנה
 יראה אהרן גדול עליו ולא יקפיד כי הנה ודברת אליו
 ושמח את הדברים בפ"ו מש"כ עד כה שהיה ית' בעלזמו
 משים את הדברים בפ"י אהרן ובראות האף כי העניש
 הוא ית' את משה ונגם רצונו עכ"ל עמו שכל שיסתח
 אהרן בגדולת משה בגדיל את אהרן אז נסתלק האף
 משני הסעמים על שכבר קבל עניו ועל ש' אוהב
 והארי אומרו דבר ידבר הוא אחר ושמח תאמר מי
 הכניסני בכל זה ולא אדבר עם אהרן לבדו והוא יעשה
 הכל הלא הוא כי הנה באמצעותך ישמשל בו כה לקבל
 שפע בשליחות האלמות הגאולה כי הנה ואני אחיה עם
 פ"ך ואבךך ועם פ"הו וגם והורתי אהכם יחד בסיווך
 עמו את אשר תעשו מש"כ אותו לבדו והוא הקדמתו
 שכל מלי צדקה והנה זה הוא על דברו אל פרעה וגם
 אל העם להשפיע בהם הכנה להאמין ולגאול צדק על
 ידך אלא שדבר הוא לך במקומו ובשכילך ואל תאמר כי
 ידג אהרן על היותו מושפע על ידך ואתה השיקך כי
 הלא והיה הוא וכו' : והענין כי הנה ידענו מרז"ל
 (שם) כי כל לבון והיה הוא שמחה זה יאמר והיה הוא
 כו' ל' שמחה חסיה מה שהוא יהיה לך לפה ויושפע
 העם על ידו כאלו אתה המדבר כי הוא יהיה לך לפה
 בלבד ואתה חסיה לו לאלהים כי הוא כי כאשר השפע
 בא מאלהים אל האדם כן חסיה אתה כי השפע יבא לו
 מאתך כאשר מהאלהים אליך ובזה גלה כל מה שכתבתי
 ושמח תאמר כי על ידי המטה יושפע אהרן ולא יסבךך
 אליך לא כן הוא כי גם המטה צריך אליך כי ואת המטה
 הזה תקח בידך זע"י כן שתקמו בידך יהיה אשר תעשה
 בו את האותות גם שיעשו ע"י ואלך ובזה יתכן אומרו
 חכ"כ ואמרת אל אהרן קח את מטהך והשגך וכו' שזורה
 ש"ע" אמירת משה וקחתו אהרן מידו היה עושה אהרן
 את האותות ח"א פה ואת המטה הוא תקח בידך וכו' :
 ועוד יתכן באו' ודבר הוא לך אל העם לומר היה עובר
 סיווךך היה על דבר פרעה כי על ישראל כבר

אמרת הנני בא אל בני ישראל אך הזהדע לך כי גם תפסיד כי ודבר הוא לעש כאשר לפרעה ותפסיד וטת זה והשאר כמדובר :

יח ויקר משה וכו'. ראו להשיר למה בפסוק אחד משנה שמו פעם יתר ופעם יתרו וגם הפעם השנית לא היה צריך לזכר רק ויאמר לו לך לשלום ועוד למה לא הגיד ליתרו שהיה הולך במאמרו ית' אל פרעה . ועוד בראו ית' לך טוב כי מתו כל האנשים כי הנה היה ראוי ליאמר מתחלה כשלווה ללכת בשליחותו בטייתו שמתו כל המצביאי' את נפשו ולא עשה ששלחו יתרו ועוד למ' לקח אשה וכו'. ומולא חשו אל מאמר הארון על הרמזי' אלו מצטערי' וכו' שפ' : הולך לפלחם אל תמו ועוד אלו ית' בלכתך לבוב כו' ראה כל המופתים וכו' שראה כאומר שגל פי דרכנו יטפל בגאולת ישראל והדרכה זה הוא העיקר שגל ית' כן בראו ועוד מלת ראה שהיא מיותרת ועוד ש' שדק ראה כמה שמר לו המופתים ועוד אמרו בידך כי איני בידו ועוד שאל הוא על האיות שאמר למעלה להפך המטה לנחש וכו' הנה למעלה לא אמר שיעשה אותם אלא לפני ישראל ופי' אמר ועשיתם לפני פרעה ועוד למה לא חזירו לו בפירי' רק מכת בכורי' ועוד למה שיהי כי למעלה אמר לו ואני ידעתי כי לא יקח אהבם מלך מצרים להלוך וכו' ועשה אמר ואני אחוק : אמנם הנה בראו משה ליעול רשות מחמיו אמר בלבו אם אומר לו ששני הולך לגאול את ישראל ולהכות את מצרים ימאן כי יר לו על גרם מצרים כמ"ש ז"ל על ויחד יתרו נעשה בשרו חדודין חדודין שנית על התעכבו שם ויניח את בתו וילדיה ולא היה בדעת משה היות לב חמיו שלם כאשר בזמן שנקרא יתרו שהוא אחר שיתר כפשה אחת בתורה והסוף מלות ומעשים טובים הרבה כ"ל במדרגת יתר בלא ואי' וזהו וישב אל יתר וחמוה ולא אמר לו רק שהיה הולך ערלי לראות את אחיו העודם חיים לבקרב בלבד אז הביע יתרו בלב שלם ואמר לך לשלום ע"כ קראו הכה"ג יתרו בוי"ו והיתה כוונתו לומר לך כדי להיות לך שלום כלומר כי חתום סן יקרב אסון כי לא על חנם בראה משם כלומר שאם יש בלבו חשש לא ילך אז א"ל הקב"ה לך טוב לו יאמר הנה מאמר חמיו כחומריו לך לשלום רמו שחתום את ימיו מגלים וגרמים לך העדר שלום שלא חלך ואפשר התעכב מפחד דן ואכירס חייבך אשר הלטינוך ואיבתם בלבם וגם מהשר אמרת ליתרו ואראה העודם חיים . נראה כי לא התעכב במצרים כ"ל ברשוקי שעודם חיים מיד תשוב אל מדין אך לא כן הכוונה רק להתייב שם י"ב חדש היא זמן שמש המכות נולדו והנה בהתעכב המלאך בדאי כלומר ולכן צריך תורה אנו מעשה א"ו ויאמר ה' אל משה במדין הנה על העדר שלום רמזו לך יתרו כל חרוב ה' הלא ממו כל האנשים המבקשים את נפשך שירדו מנכסיהם כמ"ש ז"ל (ש"ר ש' ה') כי ע"כ לבס חלל בקרבם מלהתקומם להרע לך ועל השנית שביני יתרו מדברין כי חמסר לזיב כי אמרת אלכה נא ואשובה שפירושו אלך עשה ואשובה אל מדין שפרעה ואמרת מה שאמרתי אלכה נא הוא אל אחי אשר במצרים . ומה שאמרתי ואשובה הוא למדין כי אין הכוונה רק כדי שוארחה

העודם חיים בלבד הנה לא כן הדבר . רק לך טוב מצרים כלומר לא כדברך שאמרת ואשובה שהוא למדין רק מצרימה כי שם היא הסיבה לסיוע שם ככתחלה שלא רחם עליהם ערלי כ"ל אך טוב למושבך כי יתרו לא כאשר היית קבוע ודר שם מתחלה ואמר הכתוב שאמר לו זה במדין למען יודיע הדבר ליתרו כי ממו וגו' ושלוה לו אל ירא וגם שלא ערלי היה הולך כ"ל להשחק . ומשה בזה מלומר לו שהיה מתפרד ממנו עד זמן רב . וגם חש סן יקפיד שיעזוב אז אשמו עזובה ימים רבים ע"כ לחקן שיהיה מה עשה ויקח משה את אשתו ואת בניו ויאמר להשחק ולבלתי טוב אל מדין עוד כאשר היה שיתרו הבין לאשורו שהיה יורד להשחק עוד שלא אצרו בפירות וחקן ענין בתו ולהיות על פי ה' לא עזב חמיו ויקח משה את מטה האלמים בידו כאלו הוא על פי דרכו כל ירגיש יתרו שכל כוונתו היא להכות את מצרים כי ואל אמר לו הוא יתברך הדע למה אמרתי לך שחשוב דרך קבע לא בלבד מדע לורך העכוב בהיותך שם . כ"ל מעשה בלכתך לשוב מצרים קודם הגיעך שמה כי מעשה בלכתך ראה כל המופתים אשר שמתי בידך . שהוא אשר באתם צדיק כמ"ש ז"ל (פירי' ד"א פירי' מ') שהיו דל"ך עד"ש בחח"ב הקוקים במ"ה את כ"ס העשה לפני פרעה כלומר שלא צריך זמן שלא יפלה את ישראל עד האחרון באופן ועשיתם כלם לפני פרעה . ואני אחוק את לב פרעה עד האחר לו בני בכורי וגו' הנה אכני הורג וגו' שהוא מכת בכורות הוא המופת האחרון לשיך לך חתעכב הרבה ולכן אמרתי חשוב להשחק שם כל זמן שישראל שם :

כד ויהי בדרך במלון וגו'. ראו לשים לב אל מלת בדרך שהיא מיותרת ועוד באומר ויפגשו שם בני ישראל ויקבץ ה' המימו שמינו זדק רק באיש הפוגע באיש ודומה לו . ועוד שיראה כשניסם מקרייה ולא בהשגחה . ועוד אומר ויקבץ המימו כי אין זדק רק בקרעה ודומה לו שגל' בו ויקבץ להרוג את משה כי הוא ית' מעכב בידו אך ממנו ית' מי מעכב ועוד אין יתקן כי שם הרחמים יקבץ המימו . ועוד כי הלא ארו"ל (ש"ר ס' ה') שהיה מלאך בדמות נחש . ועוד על פי דרכנו יש להקשות למה לקחה נור . לדעת האומר שהוא נור החלמים ועוד מה ענין חלמה לרגליו ואומרה חקן דמים אחת לי . ומה שבינתה אח"כ ואמר למולות ומה הוא רבוי או' מולות ולא אמר למיולה : אמנם הנה ארו"ל (נדרים דף ל"ב) שגל שנתעבך חתיה על עסקי מלון נעמה ז"ל במלון . והנה הוא ית' ראה שני דברים . א' שהיה דרך מזה לגאול את ישראל וראוי שלא יחוק . עוד ראה שם מלון שנתעבך חתיה וזהו אומר וישי בדרך במלון שם בחינת דרך ובחינת המלון ע"כ ויקבץ המימו שלא במר דין להמימו רק מבקש על היות פנים לכאן ולכאן כאמור . וז"ל ויהי בדרך שהוא דרך מזה ולעומת במלון כי נתעסק על עסקי מלון חתיה . ע"כ ויקבץ וכו' וזהו ויפגשוהו ה' כי ה' אשר אמר אליו ראה ראיתי וגו' וארד להצילו וגו' שהוא כמו שכתבנו שאמר לו שכניבול ירד בגלות מצרים עם ישראל : ומה גם לפסוק הזהר שגמא אורד ויפך מצרימס

יכרה שכינה עמו וז"ל (בראשית ל"ה) ויהי ה' את יוסף
 לך אחוה ה' בלבתי בשליחותי יח' יאלה ה' אשר היה עם
 להקביל פני משה על לבו בדרך מצוה היתה אשר אזהר
 וזהו ויפגשוהו ה' כי יאלה לקראתו כאיש היואל להקביל
 פני אהלו ופגשו בו :

ושיעור הכתוב הנה משה היה בדרך הוא דרך מצוה
 ולעומת זה היה במלון שנחטק על עסקי מלון
 תחלה וע"כ על בחינת הדרך ויפגשוהו ה' ועל ענין המלון
 ויבקש המיווה לו שעור הכתוב ויפגשוהו ה' והוא כי שם זה
 הוא מקוון כנגד המילה כמאמר דורשי רשומות על פסוק
 'מי יעלה לנו' השמימה ר"ת מילה ש"ס שה' ההויה'.
 וע"כ דרכנו נשים לב אל היום מילה ב"ר"ה' בס"ת.
 והפסוק הוא מהר"ה. אך אל זה נוטה לב אל אוניות
 שבין ר"ת לס"ת בעולין המספר ישראל. והוא כי קודם
 מילה חין שם ה' נקרא עליו כי עדין אינו ישראל ע"כ
 תחלה היה המילה וחס"כ שהוא ישראל שהוא מה שבאמצע
 בל עליו ה' שהוא בסוף :

ונבא אל עיני הכתוב כי בשיעור עת עשות המילה. אז
 ויפגשוהו הבס הזה המילה להיות עמו ובראותו כי
 נחצלה מהמילה והוא דבק בה ע"כ ויבקש המיווה והוא
 כמאמר ר"ל שהוא ע"י המלך בלמות נחש שהיה בולע
 את משה מראשו עד המילה. וחזר ובלעו מרגליו עד
 המילה והנה רוב דרשות רז"ל הן בדרך ג"ס ואפשר הוא
 כי נאמר כאן ויבקש המיווה ונאמר להלן ויבקש להרוג את
 משה מה להלן פרעה שנקרא נחש הן כאן נחש :

וגם רמז לזה אפשר כי ויבקש המיווה עם הכוונת
 עולה כמו נחש בולע והיכה ההורחה לרמזו שמיילה
 מעכבת הבלעיה שבהיה אליה חוזר מבלע שבין ש"ע'
 מילה יתרון וזויה ע"י נחש ויהיה על כי הערלה הוא
 בחינת נחש כנודע ופרעה נקרא נחש. והורה ית' למעלה
 כי בהחיות משה צו יהי למעלה כפסו רמז לו הוא יתב'
 עשה שבמקום בלועת משה את פרעה בשליחות זה
 הנקרא נחש עקה ע"י היות הערלה יתספק בהקראת
 נחש הוא יבלענו : ואחשבה לפי זה כי אז תחמה
 לפורה ותכזהל ותהי לבה דרון בקרבה אם על מילת בנה
 היה הדבר אז על מילת בעלה שלא היה רמזו יתבדק
 יסמאלו במלודים עשה שנקייתו לו הדבור. ע"כ אמרה
 אחר שבהגיע למילה מרפרו יראה ש"י מילה יתרון
 ע"כ רחצה לעשות מצוה מילה ע"י עזמה לבתי הכוונות
 אם על בנה הרי כורחת ערלתו אם על עזמה הרי על
 ידי עשה בעזמה תיקון זה יהיה לה תיקון מה ועל כן
 נעלה אור שם כנגד שתי תחומות שבשמה לעשות מילה
 שעולה כמנין השתי תיבות אחרות הנותרות שם פ"ה.

חיה וסכרות וגו' שהוא עור הראשון הנכרת והנה אז
 מיקוטה שאלה היה בולעו כבתחלה מראשו עד המילה ומרגליו
 עד המילה כי אם לרגליו בלבד. וזהו והגע לרגליו
 שהוא ע"י מעשה זה הסיבה שיעיג הגשם לרגליו בלבד
 חלקו התחתון על עור התחתון כאלו הוא הגיעתו לרגליו
 ויחי בראויה בלא הירף ממנו לגמרי אמרה לאישה נתן
 דמים אחת לי כלומר חסן מחתייב דמים אחת לי בעולין
 ואין הענין על הילך שעשיתי ע"י עזמי ה' קל האער ועודני
 מחזיק בך להמיטך אך בראויה שח"כ בהחיתה לגמרי

אז וירף ממנו. אז אמרה חין הדבר כאשר חשנתי כ"ל
 חתן דמים למולות על ערלה בנה ומה שלא הירף ממנו
 מיד היה על כי מחלה לא עשהה רק כריחה הערלה.
 אך לא פרעה העור הסני אך בהחיתה הכל וירף ממנו
 אז אמרה חתן דמים. והוא למולות הוא בעביל השמי
 מילות בין על מילה בין על פריעה כי על כן לא הירף
 עד השנית ובמספר קטן ו"רף ממנו כמו אחר שפרעה :

כז ויאמר ה' אל אהרן וגו'. הנה היה יתבדק לא
 אמר לו בחינה מקום המדבר ימלאו
 רק ילך לקראתו המדברה חלה שה' חנה לידו דרך מקום
 פנודו להקבילו וחסו וילך ויפגשוהו וגו'. והנה באמרו
 לפון זה יורה כי אהרן פגש בנחש ולא משה צו. ועל
 ויפגשוהו ה' האמור למעלה כי הוא ית' פגש בנחש ולא
 לא יתספק. ועוד אומרו וישק לו ולא אמר וישקו חיה ה'
 לחיו ויחכן יאמר מה שכחוב חללו (הבות פ"ו) על ל'
 יוכי בן קיסמא באמרו מלאני אדם אה' ונתן לי שלום
 שהוא כי להיות רבו יוכי ערוד בגירסה לא יתייהם למואל
 את שכנגדו כי לא שת לבו אמנם האהר מאל אחוה וע"כ
 מקדיה לו שלום זה יאמר פה כי הנה משה היה
 מהבודד ומה גם בבה האלוים כי שם נגלה חלו הוא
 ית' והיה מקום קדוש אך אהרן לא היו משייניו רק לנקט
 את משה ולא היה מטריד עלמנו בגירסה ע"כ הוא חיל
 ויפגשוהו ויבן לו. וזה יאמר ויפגשוהו את משה. ולא
 ישייהבו לפגשים זה בזה למה שהיה בבה האלוים מקום
 המגבולו כי מן הסתם היה מהבודד שם ועל אהרן ותייהבו
 לפגש בו. ולכן וישק לו ראשונה כרס הסתלק משה
 מהתבודדותו :

כח ויגד וכו'. הנה ראה משה נכוח את יקפיד
 אהרן בשניהו ית' את שליחותו ממנו אל משה
 ע"כ לא אמר לו כי את אהרן היה הוא ית' מזה לדבר
 אל פרעה ואל העם וזהו ויגד מזה להרין את כל דברי
 ה' אשר שלחו וגו' שורה שהוא לבדו המעפל בשליחות
 ועם כל זה וילך משה ואהרן בלב ה' ויחשבו וגו'.
 לביעשה משה שליחות. וז"ל וילך ולא אמר וילכו. כי
 כאיש ה' היו בלב אחד כי לא הקפיד אהרן ועמ"כ בעת
 הפועל וידבר אהרן אל כל וגו' כי על משמרתו היה ונז
 חשבה שיהיה לו אהרן לפה :

לא ויאמן העם וגו'. הנה למעלה כתבנו כי היה
 מסורת בידם שהיו פקידה כפולה היא
 הוגלת האמוני. והענין אחשבה שהוא על כי גילו למארים
 שכינה עמכם והוא ופמליא שלה מבין אל גולת ישראל
 כי כאשר יקפוד את שכינתו יקפוד את ישראל. וז"ל
 פקד פקדתי אהרם שפקוד את השכינה הוא נפתח
 שפקדתי אחכם וגו'. והנה היה אהרן ששל שמשע
 פקידה כפולה. היתה האמנה או על האותות שחיה
 דברי השליחות אמר כי לא הולך זה כי הנה תחלה ויאמן
 העם כאיש אחד שכל כן לא נאמר ויאמינו וחס"כ וישמעו
 את הפקידה כפולה שהיא כי פקד ה' את בני ישראל.
 כי האם מרבה פקידה מהשכינה והנה תחלה היל' כי
 ראה את עיני וחס"כ כי פקד כי הקפידה הוא מהענין.
 אך הוא כי ב' דברים אמר למעלה בשליחות.
 (ה) הפקידה שגולתם. (ב) ונחתי את חן העם וגו'
 ושאלה

ושלמה חשה יגו' אמר כי על מה שבישמעו כי ספק ה' /
 את בני ישראל יהיה לה' וגם כי ראה את עמי ומצבתי
 לרעשירם. ע"פ עמו שתי הוראות החיות לו טובה שם
 יקדו ויטחחו כנגד פניהו. וזהו ויכרעה את עמי.
 וזה יתכן מה שלא היה יתכן כי ראה עמי וספק
 יאמר וגם הומרו וי' פו"י שהוא יורה היות ב' דברים :
 עוד יתכן ויפייש יתור אומרו ויאמן העם ויחממו כי
 היה ראו' לומר תהיה וישמעו ואל"ו ויאמן העם
 כי ספק ה' וגו' אך הנה כתבנו למעלה כי על יראה
 רעה"ה שלא יאמינו בשליחותו על אומרו כי נראה אליו
 ה' האומר הטוב מיד אתה מהבנות שלא נראה אליהם
 בשם הגדול הים ופעל כן אמר לו הוא ויבדקו ויאסוף את
 זקניה הידעיים יותר במסורה ויאמר אליהם ה' וגו'
 נראה אליו ואם על זה יתחמך לבכם. לבלתי האמין
 בשליחותו ל' כי אך גדלת מהבנות אמור אליהם לאמר
 ספק ספקיה אסכם וגו'. כי בשמוע משך ספקיה וטולה
 יתרחם להם כי אתה הוא הגדול האמיתי. וע"ז השיב
 בשה כן לא יאמינו לי. בצומרי כי ה' נראה אלי.
 וע"ז בן לא ישמעו לקולו. גם צהרי חו"ה הספקיה
 כפולה אמר עשה כי אין יריך לומר הזקנים כ"ל גם
 הקם החיות מיד כי נראה אליו ה' וילכו פרס ישמעו
 הסקידה הבטולה. וזהו ויאמן העם שנראה אליו ה'
 וחל"ה וישמעו כי ספק ה' וגו'. ורמוז הסקידה כפולה
 נמלה את כמדובר למעלה. והוא עקבך :

ה' אומר ברו' וגו'. קרו' כי מחד פרעה היו
 הזקנים נשמעים בדרך עד שלא נאמר
 צבועים לנר המך כ"ל משה ואהרן. וע"ד הפשט.
 אמר כי כנה משה כיראתו פן תעדר הלאה מהשליחות
 אולי לא יאמינו כי נראה אליו ה' או לא יאמינו להיות
 עול שפתיים וכוונת מעטות אלו. ע"כ צהר פעלת ה'
 קיה אהרן במדבר וזהו וידבר אהרן ועמי העם.
 ובה נראה משה הלאה בשליחותו כי היה ויאמן העם
 וגו' ויקדו ויטחחו. מיד ויחיוץ משה לבלתי פרוש עצמו
 מהזכות מהיות גם הוא מדבר עם אחיו אל פרעה ומיד
 ביהו עצמו על אהרן וזהו וידבר אהרן ויחממו כי
 נהר כחות כי ויאמן העם ברו' משה ואהרן ויאמרו
 שניהם יחד אל פרעה. כה אמר וכו' ולא רצה לפרוש
 עצמו מדבר אל פרעה. וזה ויאמרו כי שניהם כה' אמרו
 בשליחותו ולא אהרן לבדו :

ב' ויאמר פרעה וכו'. הנה היה ראו' ויסוף אומרו
 לא ידעתי את ה'. אל אומרו מו' ה'. ועוד
 כי אומרו מו' ה' נראה שהוא לא ידע מי הוא ומאומר
 אשר השמע בקולו נראה שידע אותו. הלא שלא יתשוב
 היל"ה לשמוע בקולו ואם הוא שהכל הוא אחת מי
 הוא שיהיה היל"ה כדאי ולשמוע בקולו הוא הפך אומרו
 לא ידעתי את ה'. ועוד אומרו לשלח את ישראל הוא
 מיותר כי בכלל בלתי שמוע בקולו הוא. ועוד שמורה
 שניהם את ישראל לא יבמע בקולו אך לדבר החר ישמע
 ויחך אמר לה ידעתי הם ה'. ועוד אומרו וגם את
 ישראל לא שלח הרי נאמר לשלח את ישראל. ועוד מלה
 וגם בלתי שמוע כלל. אמנם הנה אהרן לו שפעה
 שיקיים. (ה) כה אמר ה' שהוא מילוחו ית'.

(ב) אומרו אליה ישראל שהוא פטרות אליה ישראל
 ובכלל הדבר הוא השגחה הפרטית. (ג) שאינו ככל
 אליה העמים אשר שלח כל אומה ואומה בעיני שרשם
 מצרים. שלא יהיה נגיד ומלוה לאומים וזהו אומה
 כ"ל שפע אומרו אליה ישראל ביהוד. הוא גורם על כל
 מלך רב ופליט כי יורה הכל הוא וזהו שלח את עמי וכו'
 כי יצור על פרעה ויעשה מלוחו. והשיבו ואמר על ה'
 מו' ה'. כי הם המלואות ולא יונה כי ישנו. ותהיה אליה
 ישראל. ופעל כן לא ידעתי אומה שהוא העיקר השני גם
 את אודה בשני אהבים השלישי כי לא הסתייב אני לקיים
 מאמרו כי לא אליה מצרים הוא ח"ל אשר ששמע בקולו
 בלוגיה ישמעו העברים. וכי אלהיהם הוא ולא מי :
 וזהו עשותו מאמרו הפסר ב"ל משלש פנים. או כמלך
 משתחרר ונזר על עבדיו ויקום לו. או על דרך חן שאלעשה
 בקשתו בטובתי. כמלך העושה רצון מלך וזהו להסיק
 רצונו כי פעם אחרת יגמול לו בחסדו. או ידרך פצעו
 והשבת נמול לאשר במל' לו טובה. אמר פרעה את
 כמתחרר על עמי ובעבדיו יצור עלי אמי אליה ששמע
 בקולו וזהו אשר ששמע בקולו. ואם דרך מונח חן.
 זהו הים אשפת על דבר קטן. אך לשלח את ישראל שם
 ה' רבוא עבדים לבד מסך והגשים והמים בימי הפסך
 הוא דבר גדול. וכן לא יעשה בטובת חן וזהו לשלח
 את ישראל כמתחיים. ואם על גמול לו טובה ע"י יוסף
 כדבר שזמור (בראשית מ"ח) אשר האלהים עשה בראה
 את פרעה האלהים יענה את שלום פרעה. הנה לא
 ידעתי את ה' הוא שם ה' ה' ה'. כי אשר ידעתי היה
 שם אלהים. ועוד שלח הוה' כי ה' האלהים ואעשה
 לו גם הני טובה כאשר עשה לו ה' הוא יותר מהטובה
 ההוא. וזהו וגם את ישראל וכו'. לומר וגם שאודה
 כדבריוס כי ה' הוא האלהים את ישראל לא שלח כי
 רב מאד ממה ישראל. על טובת הגלות אלי פתרון
 חלומי אשר גלה לו ע"י יוסף. ואברו על מה שאמרת
 שלא ידעתי שם זה פעל כן אמרת מו' ה' ולא ידעתי
 את ה' אל תחמה כי הנה אליה העברים קרא. כי שם
 הו"ה לא היה צורך בשם העולם רק אליה העברים
 שהוא ל' אלהים. ואשר שמוען אומר השבט שבהיותו
 אליה העברים לא ישתחרר על אומה אחרת. דע כי לא
 מבלי היותו דרון הכל מכה עצמו לאלהי העברים. כי
 הלא יוצר הכל הוא אלא שנקרא עלינו ולא על אומה
 אחרת שאינו מקריא ומכנה שמו רק עלינו באופן שמתחרר
 גם עליך. וגם על שיהי הבחינה אשר אמרת. כי השלח
 היא גדולה והוא לעשות בתורה אהרן חן. ולא דרך
 שלום גמול שהוא בהכחש אהרן עבד לו כי הוא
 צריך גם לו אינה עשה. כי אדרבה השלח הוא קטנה
 כי הלא לכה נא דרך שלש ימים וכו' קלומר ואחר
 נשוב. ושמה האמר שפסיד שריוסכס כמה ימים עכ"ל
 הלא טוב לך לשיך. מלאכד את כלם כי הלא מירא סן
 יפגעו בדבר או נהרס והפסיד כל העברים לגמרי :
 או יאמר שמה האמר אלו ידעתי שתחרתי היתה השלחה
 קטנה. אך אולי לא ישוב עוד על כל זה טוב לך.
 כ"ל לא נלך יקאוף ויבגענו דבר שבענו לירדק ויחיותו
 מהמזריים עם רב אנב ישראל וכן או בחרב. סן

בחרז אויבים יטלה עלינו במצרים שאין ספק ימיתו מהמצרים עד אין מספר :

ד ויאמר אלהם וכו' . ראו לשים לב למה בפסוק זה אומר מלך מצרים . ובפסוק שאחריו אומר ויאמר פרעה עם שהכל אחד : ועוד למה חוזר ויאמר ויאמר פרעה שמים בתוך דבריו : ועוד למה בפסוק זה אומר תפרישו את העם ממצרים . ובפסוק שאחריו אומר והשפחה אותם מסבלותם ולא נאמר ממצרים . ועוד אומר הן רבים עתה מה יתן ומה יוסף היותם רבים אלא ההשפחה מסבלותם . וגם אומר עתה לבלי צורך : אמנם פסוק זה ידבר על המצרים ושאריו על ישראל והענין כי אין ספק כי בזה משה ואהרן להחזיק לפני פרעה בשם שליחו וכו' . יתעוררו המון על המצרים לבל לשמוע השאלה תמימה הזאת . ויתבאר איך את ממצרים . והן בהם יועודו לדבר על הדבר . כל עבדי המלך ועמו יתיצבו אף ידברו על דבר הדש בזה . כי צאו אשמים בשם ה' יטלה עבדיו מלעבוד . ויהיה כל משאל ומתקם מה דברו מלאכי אלהים אל מלך ומה ענה אותם . ומה המה האותות אשר עשו לפניו . ומה גם עתה ישראל שירפו ידיהם מסבלות מצרים ויעשו כיתרון ותבורות חבורות . לדבר על הגאולה ועל התמורה משבלות לחרות : ועל הבחינה הראשונה אשר על המצרים אומר ויאמר מלך מצרים למה משה ואהרן תפרישו את העם ממצרים ולהורות כי על הנוגע אל המצרים ידבר אומר מלך מצרים כהם אלהים ואמר למה תפרישו את העם ממצרים ולא אמר סבלות כי על המצריים ידבר משוללי סבלות וכהימיתו לדבר על הנוגע אל עמו ונעקב לדבר על עם ישראל . וזהו ויאמר פרעה הן רבים עתה עם הארץ . לומר הנה מה שמדעו על העם שרי ממים למען עוותו מסבלות הים מדרגה פן ירבה ויתקיים על המצריים ועל זה יאמר פרעה הנה הן רבים עתה כבר עם הארץ . הם יבראל המשועבדים לארץ ואם קודם ירבו מדאגה פן ירבה העמדתו עלינו סבלות עתה שהם רבים השפחה אותם מסבלות למה תעשו כן ועל כן צוה לענותם אז ויחר . ואמר חן לא יתן להם וכו' . והוא כמו שאמרנו ז"ל (ש"ר פ' ה') שהיו הולכים משפירים בגרנות ולוקחים חנן וביאים בעלי הגרנות ומרים בהם מכות גדולות :

ו ויצר פרעה וכו' . הנה אר"ל (שם) כי על כל עשרה מישראל היה שומר א' ישראל ועל כל עשרה שופרים היה עליהם נושא א' מצרי . וע"י הנוגשי' היה יתן החנן מאת המלך ללבון הלכנים . ונבא אל הענין והוא כי הנה גם שכל חנן המלך לעומתם בסבלותם רע היה עליהם המעשה ובתחתיה בוש מלומר אהיה לה היה להם לחן חנן . רק צוה אל הנוגשים לא חוסיוסן לחן חנן . כאלו מאלהים עושים וגם לא ראה ידברו הנוגשים אל העם שהם ילכו וקוששו להם חנן . כי אם שהשופרים יאמרו להם וזהו אומר ויצי פרעה אל הנוגשים בשם זוי אחד ואל שופריו הישראלים זויי לאמר וזהו את שופריו לאמר ופי' מה שצוה על הנוגשים היה לא חוסיוסן לחן חנן וכו' . ומה שצוה על השופרים לאמר הוא הם ילכו וקושו להם . שלא ראה שנוגשים מצרים יעשו פנים .

ד (ח"ב) 4

לדבר אל העם הדבר הרע הזה כדרך פרעה בכל הדברים להיות תחלונו רק וסופו קשה . ולהחל לעשות מהגם מעשה הרעה ע"י ישראלים עומם כאומרו למילדות העבריות שהן ימיתו בעלמן הילדים . ואח"כ ויצי פרעה לבק עמו לאמר כל הכן וכו' . כן צוה בסתלה חלה הענין בנוגשים שלא יוסיפו לחת כמעמדם וגם עמו יהיה בשב ואל תעשה . ועל השופרים העבדים צוה שהם יהיו האומרים לעם . שהם ילכו וקוששו וכו' . ואם מתכוונת הלכנים וכו' . ונחן להם פעם ברא' כי נרפים הם ע"כ הם צועקים לאמר נלכה וכו' . והנה יקשה כי לא היו הם האומרים נלכה וזבחה . כ"ל משה ואהרן ע"פ ה' . ועוד אומר לאמר שהי"ל צועקים ואומרים ללכה וזבחה זהו צועקים נלכה : אך יאמר שהם צועקים כדי לאמר משה ואהרן וזהו לאמר וכו' ויצי אומר משה ואהרן כי בלתי זהו אלהי העבדים נקרא עלינו נלכה דרך ג' ימי' בחדש וזבחה וכו' . וזהו לאמר שהם צועקים כדי לאמר משה ואהרן ללכה וכו' . על פי צעקתם . ושמאל תאמרו כי לא טובה עמתי זאת כי הלא הוא בלתי אפשר לחת מחכונת הלכנים ולא השליח או רביע בהתכנסם לקיים קצת לחנן והיה זה נזק המלך שיפסיד מלאכת עבודתם שמי שלישי הלכנים . אשר היו עושים בהיות הסבן לו"ל חמי חושש על ריוח מלאכתם . עד הנאלץ להכניעם כי כל יפשי וכל חנן יאמרו כי אם תכבד העבדור על האלמים וישנו בה כלומר גם שלא יעשה את בלה . כ"ל שישעו בה שיהיו עוסקין בעבודה הן רב הן מעט ואריות שאל ישו בדברי שך ע"י הכלה שפויים אל דברי משה ואהרן שאומרים להם שיהאין ומרס' ידי עושי המלאכה אז ויאלו נוגשי העם ושופריו וידברו אל העם לאמר כה אמר פרעה וכו' . והוא כי הנה המלך שהי"ל מעשה הרעה אל הנוגשים . שלא יוסיפו לחת חנן לעם המעלהם כאומר למעלה שלא יאמרו בשם המלך . רק שהנוגשים והשופרים לא רצו לייחס הרע אלא אל המלך הנזר כי רע בעיניהם המעשה ע"כ אמרו לאמר כלומר מה שראוי לאמר הוא כה אמר פרעה ולא אמרו איננו נוטן כ"ל איננו נוטן להעתיק לשון פרעה כאשר יא עמיו למען ידעו כי ממנו נסיה הדבר הרע הכוא ולא מהם ע"כ אמרו ראו לשון המלך כי כה אמר פרעה כמדובר בעלמנו לנזרה חסדכם ואומר לכם איננו נוטן לכם חנן ח"ל לאמר ובלעדי זה לאו בלתי נזרד כי אינו לאמר לזולת :

יא אתם וכו' . הנה אומר כי אין נגרע ויראה בלתי נזרד והי"ל ואין נגרע מעבודתכם שהיא הדעה כי היות נחיות מעם לא יתכן כי אין השעם רק מה שאין ניוטן להם חנן שעל כן הם ילכו וקוששו אך יאמר אחס לכו וכו' . ולא תאמרו נעשה הליכנים בלא חנן או בפרות מהשיעור כי מאין לנו כי הלא אין נגרע מעבודתכם דבר לא מהחנן ולא מהשפס :

יג והנגשים וכו' . הנה אומר לאמר הוא בלתי נזרד והי"ל ואין נגרע מעבודתכם שהיא הדעה כי היות נחיות מעם לא יתכן כי אין השעם רק מה שאין ניוטן להם חנן שעל כן הם ילכו וקוששו אך יאמר אחס לכו וכו' . ולא תאמרו נעשה הליכנים בלא חנן או בפרות מהשיעור כי מאין לנו כי הלא אין נגרע מעבודתכם דבר לא מהחנן ולא מהשפס :

וכן בפסוק ויובו שופרי בני' לאמר ארוע לא כליהם חקכם א' לאמר לא יתכן לאמר לזולת ועוד אומר מדוע לא כליהם כו' הלא השופרים לא היו עושים במלאכה ואיך יאמר עליה למה לא כלו את חקכם וכן כפ' ה' ויבאו שופרי

שופטי וכו' ויזעקו אל פרעה לאמר למה כו' כי הנה פרעה לא הל' לזולת יואמר לאמר ועוד כי מפסוק זה יראה שכל פרעה היה הלוגנס באומרו למה העשה ככה ולאמרו אשר כל הכן הו' יתן וכו' והטעם עמך יראה שכל עמו הוא הן החפשא ובחפובת המלך אליהם גרפים אחס גרפים על מה זה כפל הרפיון וגם לא אמר גרפים גרפים אחס אלף שהפסיק בנתיים ובאו' ועתה לבו עבדו מה ענין מלת ועתה לבלי צורך: ועוד באומרו ויראו שופטי בני' אותם ברע שפיל' לז' עבדו ברע ויחזור אל פרעה שהקשה לדבר ולאמר לבו עבדו וכו'. וגם אומרנו לאמר הוא בלתי זדק: אמנם הנה כתבנו כי על כל עשרה מישראל היה שופר עברי ועל כל' שופרים נוגש מזרי להכות את השופרים הגלמי כופין את ישראל לעבד עבודה . כמשל' (ש) וסיפרה תורה חסידות שופרי בני' שאין ז"ל שלא היו מכים את הישראליים על בלתי עשות מלאכה כ"א גם דבור קל לא היו מדברים להם. וזה יאמר והמוגשים אלו על השופרים כדי לאמר להם לישראל העושים במלאכה כלו מעשיכם. והנה עבדו היום גדול היו אלים לאמר כלו מעשיכם ולא רצו אך לא היו נוכים את השופרים על הדבר אך לפע ערב שלא כלו את חקם בקצו הנוגשים מהשופרים שגם שלא יכו את ישראל על מה שלא כלו את חקם לפחות יאמרו להם מדוע לא בליתם והיו מכים את השופרים לביאמרו לעושה המלאכה מדוע לא בליתם ולא רצו לאמורו. וזהו ויבט שופרי בני' כדי לאמר השופרים אל ישראל מדוע לא בליתם חקכם מה שלא עשו כן להכות בהיות שהיה ביום כדי לאמר ישראל כלו מעשיכם כ"א אלים ודוקים בלבד. וזהו אלים לאמר כלו כו' אך בסוף בערב שגם לא רצו לאמר מדוע לא בליתם חקכם בזה בלתי אליהם הרעה ויכוס ולא ויבאו שופרי וכו' ויזעקו אל פרעה לאמר כו'. והנה באו' לאמר היה אפשר לומר כו. להסליב בהורחה הוצר ואשר היה מרי נפש לא היחלו לדבר טרם יזעקו בראשם כי לא יסכון למו הלוגנס כ"א טרם ידברו זעקו וזהו ויזעקו אל פרעה לאמר כי זעקו כדי לאמר למה כו': והכוון ליישב כל מה שפירשו בפסוק זה ובמלתאיו הוא כי התכילו אותו לדבר צחמה כדרך אש חכם לב הקיבל לפני מלך על דבר רע הנעשה בעיר מאת המלך כ"א האיש ההוא מנלה דעמו כי ידע כי מה: אך יאל הדבר ויד המלך במעל לא יבט המלך ההוא לתקן את אשר עומו ואדרכה יחרה אפו על הדיבר עגד גירונו כי האמור למלך בליעל ויבט לחזק גזרתו במסמרים לא תמוט לכן האיש ההוא יעשה צרמה כי יראה עממו בבלתי יודע כי מהמלך יאל הדבר ואומר אליו גם כי יראה כי אתה עשית לא יעלה על לב כי מלך זך וישר כמור יעוה דק רק כי אשים בלתי טובים בדו מלבס פהגם מעשה הרעה הזאת ועליך המלך לבטלה וזה הדבר בדמותו עשו בני ישראל ותבטרו פה שהתכילו להרחות בבלתי יודעים כי בזרת מלך הוא וכו' לאמר למה תעשה כה כלומר הנה לפי הנראה היה ראוי לאמר לך למה תעשה כה לעבדיך למר כי אתה העושה אך לא יתכן ולא יאמין הלילה כי

דק מה שיצטרפו עדיין על פי האנשים לאמר כל פוער ופוער אל כל עשרה מהם לאמר להם לא הגרעו מעשיכם וכו' כל אחד בשלמות כאשר בהיות טרם יעזרום השוערים בעבודה וזהו יורלו פוערי בני ישראל אומם את האנשים ברע שהוא שיצטרפו גם עשה לאמר לישראל לא תגרעו וכו' :

ב ויפגועו וכו' ויאמרו וכו' הנה משה ואהרן היו נצבים ממחיתים את השוערים ויעזרום השופה טיבה מאת המלך וההפוך היה כי אדרבה אמרו להם ירא ה' עליכם וכו' לומר הלא אמרתם כי ראה בעינינו ה' ופקד העשוי לנו במצרים ואדרבה אנו אומרים כי ירא ה' עליכם ויפוטו על אשר הראתם לנו ולא מה' היה שהרי אמרתם שני דברים . (ה) שפקד אותנו ויגאלנו . (ב) שיתן את חן העם בעיני מצרים וההפוך הוא הכל כי על דברי הכן אדרבה הבאשחם את ריחינו כי נבאשמו בעיני פגעה וכו' ועל הפקודה אדרבה באהם לתת חרב בידם להרגנו כי עד כה היו מעבידים אותנו בלבד אך עשה באמור להם נלכה לא כו' יתן חרב בידם כי בזה מילרים אותנו כי כה אמר פגעה נרפסם אתם נרפס על כן אתם אומרים נלכה מזבחה . הנה כי ע"י זה אמר שהי' מעשים עליהם שהיה כחרב בידם אז יהיה עיני הבאשחם וכו' . כי עד כה מריח טוב שלמות אבותינו היו יראים לפנות ידם בנו כ"א מעשים ע"י עבודה . אך עשה הבאשחם את ריחנו שערבו אל לבם להכות בידם אותנו ועוד מעט גם יקחו להם חרב להרגנו וממות חתה ידם כי לא תמנע בחיבתם וזה אמרו לתת ל' עמוד :

כב וישב וכו' . ראוי לשים לב על מה זה כפל שמו ית' לומר ה' למה הרעות וכו' הלא' וישב משה אל ה' ויאמר למה הרעות וכו' . ולמה שם הראשון של הו"ה והשני לדמות . וגם אומרו וישב הוא מיוסר . ועד ח"ך מתקשר למה שם שלחמו אל הקודס . וגם אל' מלת זה מיותר . ועוד ומאז באתי שמורה שעל פגעה היה תלונתו . ולא על ה' ואיך אמר ה' למה הרעות . ועוד אומרו והלא לא הלל אתם אומרו יתברך אליו ואני ידעתי כי לא יתן אהבם מלך מצרים להלך וכו' . ואני אקשה את לב וכו' . ועוד למה כפל והלא לא הלל . וגם לא אמר לשון הוואה כלשונו ית' ואשלחך אל פגעה והוא אל' אף . הנה אביזל פרשת וארא על פסוק לכן אמור לבני ישראל שהוא לשון שבעה ולמה נבעה הלא שתייחרא משה שמדת הדין העבד הגאולה הכי גלו לנו להיות למשה דגם מדבר זה : ובוזה נבא אל הענין . והוא כי השם משה בראות גדול הבטחתו ית' ומאז בא לדבר בשמו הכולל הנה אמר בלבו . הנה חין זה כ"א שעל פי מדת הרחמים היסה ההבטחה ע"י התעוררת מדה זו להיללם ותעוררה מדת הדין ומצדק פוקסם כענין פסוק בחוך עמי אגוי יושבת וזענין (יחזקאל ע') והנהיה ח"י' שנתעוררה מדת הדין וקפגנה . עד שאמרה גם מדת רחמים וממקדשי-ההלו וממקדשי-החלו . וזה היה עם לב משה שקפגנה מדת הדין והתבקש פוקסם . וממקו בבעים כי ה' הסגירם ביד מדת הדין ע"כ וישב אל ה' הוא מדת הרחמים

שם ושפלה והשופה היסה אל בחינה זו . אך האמירה היסה אל שם האדמות הוא מדה"י בחשבו כי ה' הסגירם בידה על מה שקפגנה . וזע"כ שם פגו אל מדה זו שבעה אדמות תבוטה . ויאמר הדני' למה הרעות וכו' ואם הוא כי השופט כל הארץ יעשה משפט והם נמקיס בעינם . ח"כ למה זה שלחתי כלומר בשליחות זה האחרון שהיה אל פרעה והיה די מה ששלחתי אל ישראל והואם יסונו בחטובה ואחרי שגם אדבר אל פרעה אחר זמן גמר תשובתם ושמה אחרת כי גם בשליחות ראשון שהיה לישראל שהיה אפשר לקפגן מדת הדין ויכבד עולם לא כן הוא . כי הנה ומאז באתי אל פרעה ברע לעם הזה ולא מאז באתי אל ישראל : ארו ואמר ומאז באתי כו' . כי אחרי דברו שם אל שם הדמות בחשבו שקפגן אמר בלבו הוא לא היה שם הרחמים מכבים לא היה כלום . ע"כ הפך פגו אל שם ה' . ואמר הנה עד דה דברתי אל שם הדין . כי מדת הדין קפגנה והנה שם אל שם הרחמים . ואומר ומאז באתי אל פגעה לדבר בשמך שהוא שם הרחמים אשר הזכרתי לפרעה ברע כו' . ואין זה כי אם שגם שם הרחמים מכבים עם מדת הדין כאשר בזמן החרבן שמיד שגזרה הכתובה ית' ואמר (יחזקאל ע') והסוים טי"י מיד קפגנה מדת הדין והסביומה מדת רחמים . וז"ל ומאז באתי וכו' לדבר בשמך הוא שם הרחמים ברע לעם הזה . ואין זה כי אם שגם מדת הרחמים מכבים . ושמה אחרת שלא חתמה על ההפך כי אדרבה זו היא סימן גאולה כי כמו הנה הקריב ללדת שאז יבא חבל לה והמליטה זכר כן בעת ההגלה יר לנו הרעה להעביר איזה משיק וימלטנו הנה זה ח"נו כי הנה והלא לא הלל את עמך . והוא כי הנה כחבנו למעלה כי הפקודה כעולה היא על פקודה שכינה ושלמה ש'מעלה והפקודה שכינה היא על פקודה ישראל ועל שניהם יאמר והלא לא הללתי ב' הללות על ב' הסוגים . וזהו את עמך האת מרבה את השכינה ועמך הוא ישראל והיה לך לפתור להילל שכינתך : או יאמר כמה שחבנו למעלה בשונו ית' את עמנו באו' למעלה וארד להיללו מיד מצרים שאמר לשון הגלה ואחר כך הוא אומר והואל את עמי לשון הוואה שחבנו כי לשון הגלה הוא טוח הבר אז מול והוואה הוא מהמגריים וזהו מיד מנרים כי שרו של מנרים מנרים שמו . ובוזה יאמר הנה להיללו מיד פרעה כבר ידעתי כי תחוק את לבו אך גם מהפך ומתחול לא הלל הגלה כי לא פקדה על גאול הממוס בממוס מעשה ועל מלך האדמה לאחר המכות וז"ל ש'ו הללות על שר ועל מזל והשיב לו הוא ית' ואמר עשה חרחה כמה שפרע פרעה לעם הזה מאז באה אליו לדבר בשמי של רחמים הראה אשר אעשה לפרעה בשם זה כי יהיה פתחון פה לחזק לבו ולהביא עליו מותם גדולות וגאומות עד חומם . ועוד נכתב בפסוק זה בחתום פרשה הבאה בשיעשה דשמים :

פרשת וארא

ו ב וידבר ה' אל משה . הנה יקסם מה שפרס אומרו ית' אליו דבר מוזר ואומר ויאמר

וגם שמוהו את טעמו דבור ואמירה אלהים וה' מלבד
הכפל וגם אף אלו הוא מיוחד וגם אומרנו אף ה' מה
חדש לו צוה: והנה במדרש (ב"ר פ"ו) ח"ד יהודה
וידבר אלהים אל משה קושי על שהקשה לדבר ויאמר
אליו אפי' גרמתי שערב לך לדבר קושי גנדי שנתתי לך
גדולה וע"ד הפסטי יאמר כי הנה פה גלה הוא יתברך
השגחתו בפרטי הרעים: פלס לאיש כמעשהו וכלבבו הוא
כי הנה גם כי משה הקשה לדבר למה הרעות. הנה אין
ספק כי ברוב חמלתו על עם ה' ובהם קנאתו על מדכתם
בהגיגו חבדע אתם והקשה לדבר ואין ספק כי לא איש אל
הרואה לעינים כ"א גם יראה ללבב. יודע כי מרוב חיבת
עם ה' בלב משה בחרו לו זר ותבצר כמו אתם דאגתו
בלבו על זרה כמו בפרטו יתברך על כן הוסיף מפיו מלין
זרים וא"כ לא יאדם עצמו. ובגד מה רצוי לקבל שכן רוב
יאמר לו יח'. הנה דברת קושי מן הפסוק והלחן ולכן רוב
כי לך בנרת בני ע"כ כנגד הדבור קשה וידבר אלהים
אל משה שהוא קושי בדבור בלבד. ועל טוב לבו ויאמר
אליו אפי' ה' בעל הרחמים לרחמך על שרחמת על בני
וה' אליו שהוא על הנוגע אליו. או יאמר קרוב לזה
וידבר אלהים אל משה שדבר לו קשות ואח"כ ח"ל אל
יעלה על רוחך ששפיל את חמטנו גדר נבאצת שסתיה
בלספלקיהו שאינה מורה כי אפי' ה' בגדול דובר כך
כלומר אתי כאשר עד מה בשם זה ולא בשמיה מורה.
אוי יאמר נמשך אל פסוק הקודם ויאמר ה' אל משה עתה
הראה ב' שגרה וותו ס' כוננס בין הדברים. אך
יאמר הנה אמרת כי פרעה הרע לעם הזה. באופן כי
השופט כל הארץ הוא יתברך שלם ישלם לפרעה כרעהו
ולעשוקים ישלם טוב והנה ידענו כי האדוקים
מהפכים מדת הדין למדת הרחמים כמד"א (הגלים ק"ג)
ברנז רחם מזכור והרשעים מהפכים מדת רחמי' למדת
הדין כמד"א (בראשית ו') ויאמר ה' אל משה אל האדם
וכו'. והיא אמר פה הוא יח' שהוא מדת הרחמים אל
משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה כו' כי הרשעים
הרחמים יהיו להם לדין. אך לשראל העשוקים וידבר
אלהים שהוא מדת הדין ויאמר אליו אפי' כלומר אני
הזלתי החזר שאלו מדת הדין אהיה ה' אלהיך לרחמי: ו
עוד יתכן בפסוק זה נמשך אל פסוקים שאחריו וראו אל
אברהם וגם בשום לב אלת הערות (ח) אומרנו
באל שדי כי יגד לפירש"י אין עם אל אומרנו עם זה.
כי אין הסוטה כי אם בלא היה בחינת עם ה'. ועדיין
נרי' לדעת למה יודיע שגרה באל שדי. (ב) אומרנו ושמי
ה' לא נודעתי. כי בכלל אומרנו שגרה באל שדי. הוא
כי שמו ה' לא נודע להם. (ג) כי אין מלת וגם אודת
כי אם אל דבר מתייחס אל הסמוך לו ואינו. (ד) שלא
הינ"ל ענין בחינת הארץ רק ענין יראת מזרים ששבע
לאנוש. (ה) אומרנו ארץ מגוריהם וכו'. שהיא מיוחדת
עד כוף הסוק. (ו) אומרנו וגם אני שמעתי כי מלת וגם
לא תדק פה והינ"ל ושמעתי את נאקת דני ישראל ויהיה
הענין וגם הקומתי את בריתי וגו' וכעת שמעתי וגו'
יאחזקו אותו בריתי. (ז) אם יש שבעה מה אורך אל
נאקת שאמר פע"י כן ואחזקו את בריתי. הלא בלעדי
יה ראוי לחזקו. (ח) אומרנו לכן אומר לבני ישראל אני

ויהיה אומר זרעך מאז נולד יתקן שני יתקן לאברהם זרע הרי ד' מאות שנה שלמים: ובודה יא' לנו טעם זולת הידועים. אל אומר ית' לך ולזרעך. ולא אמר לזרעך בלבד. וגם טעם שני אל מספר שנות הגלות כי אני שמעתי אח ויתקן בני ישראל אשר מזרים מעבדים אוחס שמעמיס יתקן מדתי. וע"כ מעשה וזאכור את צריתי כי מעלה אני עליהם כבוד העבודה בזמן מועט. במקום אורך הזמן עד ד' מאות שנה. לכן אחרי הודיעי אורך את כל זמנך אומר לבני ישראל גם להם מעיני כל זה ראשונה אני ה' כלומר אל יעלה על רוחך שתחבקר פקסכס ונשחנה הדבר מרמזים לדון. כ"א ה' ה' כ"א-ר בשחתי את משה כי חף גם גודל הגרה בהעדר החבן לרהמים הוא. לנכות אורך הגלות שטיפה הוא בזמן הקצר ואין דבר יעבד בידם כי הלא טעמה מהם נפלאו מום. (ה) ודבר יעבד (ב) המערכת החיובי שבצדיקים לא ירמוז ראש. ומה גם שמכשול עוים של ישראל היה הלוי במזל מזרים כי הוא מול עלה אשר עבדוהו. (ג) אשר אל החופו. על הא' והולחתי אהכם מתחת סבלות מזרים כי גם שהעמיסו העבודה כנרמו ב' סבלות מהם אויזאכס יותר במהרה כאמור. ועל המזל הוא מול עלה אשר הוא עבודה של מזרים שחותי יעבדו לאלוהו ולחלתי אהכם שמעו: וע"פ דברו רמז להם שלא יללו רק בזיות ענה עבודתם של מזרים ולא של יריאם. והוא אשר שחטס הפלה לקרבן פחה שפכו בו וישחטוהו. וכנגד אשר האורר אהכם בחזקה. כמשל' שיהיה או' יחדו למשפט נקדשה ועמדה יחד אני בעד עמי ומיכאל בעד ישראל בצ"ד העליון. והיה בא בעצמות גדולת עד שהאורך הוא יתבצר כמשל' צפ' בשלה (שס) להיות הוא דין הוא בעל דין לגאלנו מידו וחרוגאלתי אהכם. והאורך להכניעו צדושה נטויה ושפסקים גדולים. שהראה הוא ית' אותו לעיני כל ישראל מה על שפת הים. כדל"א וירא ישראל את מזרים מה מחיס לא נאמר אלל מת זה שרו של מזרים וכו'. ובמה תאמרו למה החליטנו להרשא ולא היינו זריזים את הנוראות להגלל וטוב טוב היה חגלה את עשו או את ישמעאל כמשל' (בס פ"ה) כי זאת הייתה הלונה משה חמיד למה גלו ישראל ולל עשו וישמעאל לו' א ולקחתי אהכם לי לעם ויהייתו לכם לאלהים. ולא לישמעאל וחלתי. ובמה חדשנו גדולתי להכיר אלהותי להיות זכרים להיות לי לעם ונאיהם לכם לאלהים את לא בראות היותי המוילא אהכם מארץ מזרים וחרו וידעכם כי אני ה' המוילא וגו'. באופן כי כל זער הגלות קל. בערך היותו הגדול הזה: ועוד טענה ב'. והיא עי' גלותם והבאתי אהכם וגו'. ולא את עשו וישמעאל. חף שאת הניהם נשבעתי כי הלא הטורע חוב אביו הוא היורש נכסיו ובהו שאתם פורעים חוב כי גר יקיה זרעך חרשנו נחלס. ועוד חריוני עי' גלות זה אשר בו חכנעו להיות לעם קדוש לי כי מתחה אהרן לכם תשאל לעולם. ולא תהיה פעם לכם פעם לזולתכם כדרך מהנהי' שיש לה הפסק כ"א כידועה שאין לה הפסק אפילו באומר אהרין לפלוני. וזה ונתתי אותה לכם לא כחורת מתנה שיש לה הפסק. כ"א מורשה בחורית ירופה שאין לה הפסק הם חזבו על ידי הכנה זו. והנה דברים אלו מחייבים על

הלב ועל כל זה ולא שמעו אל משה. והיה אפשר לומר אולי שניה משה דבר. או אולי משפר היו בכעס עמו באומרים אליו ירא ה' עליכם וישפוט וגו'. לא שמעו דבריו או שלא האמינו חלילה. ע"כ על הא' אמר וידבר משה כן אל בני ישראל. כלומר בלי שמו ועם כל זה ולא שמעו אל משה. וגם לא שמני טעמים האחרים רק מקוצר רוח ומעבודה קשה כי מאמינים היו שיגאלו מהעבודות אלא שלא היו להם אריכה דוח להמתין זמן מוצרך אל קושי העבודה:

יב וידבר משה וכו'. הנה אומרנו לאמר בלתי אדק שאינו לאמר לזולת ועוד כי הלא ק"ה' על משה. על אומרנו וכו' יאמינו לי ואך חזר לומר ק"ו זה מעל פי דרכו משה אהם אל' פרעה לבלתי האמין בלד מה. ועוד כי הלא ק"ו זה יש עליו פירסא מה לישראל שיש להם קוצר רוח ועבודה קשה תאמר בפרעה שאין לו מזה דבר. אך הנה כוונת משה לדון ק"ו. ולומר ומה בני ישראל שהם מאמינים בני מאמינים כי הן בני ישראל לא שמעו אלי כלומר אני שדיעו בלתי הוא הגואל האמתי שאמרו להם פקידה כפולה. ויודעים שיגאלו מהעבודה הקשה הזאת מקוצר רוח שאין להם אריכות אפים והיו רוצים לגאל מיד. ועכ"ל הסיקוה דלגת העבודה לבלתי שמוע. מה גם עתה פרעה שיולה דלגתו הרבה על הסליחות הוא כופר בעיקר. ואך ישמע כי הנלתי מאמין. כ"ש שלא יחוש בבלתי היות לו קוצר רוח ועבודה קשה. ועכ"ל לבלתי הוילא מפיו שישראל לא שמעו אליו. לא היה אומרנו אלא כדי לאמר ואך ישמעני פרעה. וז"ל וידבר בו' לאמר הן כו' כי אומרנו הן כו' לא היה אומר מאד הדבר בעצמו כי את לאמר עי' כן ואך ישמעני פרעה שלא היה אפשר להוילא הק"ו. את לא הצויר שישראל לא שמעו. וז"ל חלמך שהסירכא במקומם ועמדת יש טענה אחרת והיא כי ואני ערל שפסו:

יג וידבר ה' כו' ויוסם אל בני ישראל כו'. ראוי לשום לב. (א) מה הוא הצווי הגזה את שיהנה כבוד בישראל ובפרעה אך נמשך אומרנו להוילא כו'. (ב) היכן הוא מה שדבר להם שאר' וידבר ה' אל משה ולא אהרן. ולא אמר מה דבר אליהם ומה שפרש' דחוק מאוד. (ג) מה ענין התייחס ג' השבטים האלה פה וגם לא את השאר. (ד) את אומרנו ראשי בית אבותם חזר לבללות ישראל הזכרים שפסוק הקודם היה ראוי יזכיר אח"כ כל השבטים. (ה) כי בראובן ושמעון לא הזכיר אח"כ פרעות הראשים. רק בהי האבות בלבד ואמר אלה משפחות ראובן. אלה משפחות שמעון מה שאין כן בשבט הלוי שאמר אלה ראשי אבות הלויים נחלל שבטים בראשי אבות בני ישראל ויא' בראשי אבות הלויים. ועל פי דרכנו נתעורר על אומרנו יחס ג' נשים של עמרם ואהרן ואלעזר ולא כן עשה במשה. וגם שלא הזכיר בני משה ובאהרן הזכיר גם יין ונכד. (ו) אומרנו הוא אהרן ומשה בל' יחיד. (ז) אומרנו על זכאבות שמלבד מה שלא נאמר להם ל' זה הוא מיותר. (ח) כי תהלה מקדים אהרן למשה. ואח"כ משה לאהרן באומרנו הוא משה ואהרן ובנתים אמר הם המדברים. ומי לא ידע כי הם המדברים: והנה על זה האחרון שמעתי אומרים כי ג' הדרגות

הדרגות היו צדבר. ראשונה היה אהרן גדול ממשה ומה הוא אהרן ומשה ואח"כ בלכתם בשליחותם נסחמו במדרגה וזכו הם המדברים כלומר בשווי אחד ואח"כ בגדל משה ע"י קבלת התורה והנהגה את ישראל במדבר גדל משה וזהו הוא משה ואהרן והדבר קשה בעיני יהוה בשום זמן אהרן גדול ממשה ומה גם עשה הו' בכתוב עלמו הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם כו'. והנה כשאמר להם כך נאמר הוא יהיה לך לפה ואתה תהיה לו ללשון ואיך יהיה משה ללשון למי שהוא גדול ממנו: ועוד מה שהיה אחר היציאה ממזרים מאן דבר שמה עשה שיאמר מה הוא משה ואהרן על ככה. (ט) ראווי להעיר על זה בכתוב עלמו שח"ך ואמר הם המדברים והוא הפך הצווי כי לא נאמרו משה לדבר גם הוא כ"ל אהרן מה שידבר לו משה על פי ה' ומקרא מלא הוא ואהרן אחיך ידבר אל פרעה:

ולבא אל העיני ומעורר עוד על קצת הערות וז"ל אלה וכן ה' ברא' ויהי ביום דבר ה' אל משה כו' ולא פרע מה היה ביום דבר ה' ואם הוא זה שאומר אח"כ וידבר ה' אל משה לאמר אני ה' יראה הפל מבני מלח ויהי ביום דבר ה' וידבר ה' וגם זה נקרא יהיה כי הוא דבור שדבר ה' ולא היה ביום שדבר ועוד אומר אהרן מלצים מה אורב ואמר לחזקי מה הטקום מה שלא עשה כן בשום פעם שדבר ה' לו זולתי כשעם הזאת. ועוד אומר וידבר כו' הני ה' מה ענין אומר אני ה' פה ומה גם כי הרי נאמר למעלה לכן אמרו לבני ישראל אני ה'. ועוד באומר דבר אל פרעה כו' את כל אשר אני דובר אליך היחכן שהיה עולה על לבו לדבר מהגה או שיש לו רביע שיזעזע עליו ידבר הכל. ועוד שפרס יאמר לו ואני ערל שפתיים אחר לו הוא יתבצר שאהרן יהיה לו לפה וג"כ ידבר אל פרעה כאומר דבר אל פרעה אל משה שפתיים תוצר ואמר שמה עשמו יהיה המדבר ועוד ח"ך חוזר מזה ואומר לו יתבצר הן אני ערל שפתיים והלא טענה זו כבר אמרה למעלה הן בני ישראל לא שמעו כו' ואני ערל שפתיים ועכ"ז חזר הוא יתבצר ויאמר לו דבר אל פרעה כו' את כל אשר אני דובר אליך ולא שיה לו אומרו הפעם וח"ך חוזר עשה לאומר ולא עוד כי גם על הפעם הראשון שאמר הן בני ישראל לא שמעו וכו' ואני ערל שפתיים הנה יפלה כי אין ששמה על טענה זו משם פה לאדם כו' איך יחזור שנית ובלשית להזכירה:

ועוד הערה אחרת בכללות הפרשה הביאנו אל תקוצב בולן ויהי כי אחר שעל ידי הפס"ל משה אמר לו הקב"ה שאהרן ידבר וכו' עשה לאומר וידבר אהרן את כל הזברים מה זה היה אח"כ בזהלנת פרעה זו שאמר הוא ית' שהיה משה המדבר כאומר לכן אמרו לבני ישראל כו' וכן לפרעה עלמו ג"כ ידבר הוא כאומר אח"כ בא דבר אל פרעה עד שהצדק משה למר לו אני ערל שפתיים ולמה הניחו יתבצר לודי כך והלא אחר באמר משה טענה זו והשיב לו הוא יתבצר מי שם פה לאדם כו' ועשה יך כו' והשיב שאת נא ביד תשלח הודה לו הוא יתבצר ואמר הלא אהרן אחיך הלוי כו' דבר ידבר הוא כו' ואיך חזר יתבצר להפזיר עשה שיחזור משה אל טענה ר"ל ראשונה ולחזור הוא יתבצר לומר אחה חזר וכו' ואהרן אחיך ידבר אל פרעה: אמנם הנה כתבנו למעלה כי משה היה

המתקן לגאולה כי הוא השלם שבכל ישראל ואף אהרן היה בלתי מוכן לעשות הדבר אם לא בהשלים משה בין ה' ובין אהרן ע"כ היה הסיוע הגדול שבעת ימים שהפזיר עליו הוא יתבצר דבר ידבר הוא ועל מילאו זה כמה פעמים נחמה הוא יתבצר יהיה ע"י אהרן בהשלים משה אף אין ספק כי בכל עת שהיה במשה לרצו ובחירה לדבר הוא וישמנו ישמנו ה' במעשיו ויכניס עמו וישלחנו ידבר הוא והנה כאשר ע"י מילין משה לככת זוש ה' את אהרן ידבר אל העם וגם אל פרעה וכן היהל לעשות כאמר הכתוב ויגד משה לאהרן כו' וידבר אהרן את כל הדברים וכו' ויש האומר לבי העם ויאמן העם וכו' ויקדו וישחוו ק"ך בראות משה כי עשעה הראשונה שאמר לה לא יאמינו וכו' כי אדרבה ויאמן העם וראה הללחה בשליחות אמר בלבו למה אמנע עשמי מלעשות המצוה ע"י כאשר היה לרצו יתבצר שהיה אני המדבר והרי השליחות מלאה. ונה זכות האמתתת סעזור להן יעלוהו ליוחיו מעשה ידבר גם הוא עם אהרן ח"ל ואחר באו משה ואהרן ויאמרו אל פרעה כה אמר ה' כו' שהוא שאחר שראה משה הללחה מיד באו משה ואהרן וידברו שניהם יחד כי זה הפעם לבצו לדבר גם הוא כאלו וכן אחרי שצוהו אהרן חזרו שניהם לדבר אליו ויאמרו אליה העברים נקרא כו' על כן בראותו יחב' שהיה משה מכניס עלמו כבר לדבר אז אמר אין כמוהו כי הלא לא שיתפתי עמו את אהרן ושהיה המדבר כי אם על סרבו מלדבר הוא אף מעשה השלחתי יהיה משה המדבר ועל כן מיד וידבר אליהם אל משה כו' לכן אמור לבני ישראל שהוא אמור אתה בעצמך וכן נדבר אהרן וכן עשה וידבר משה כן אל בני ישראל ואמר בלמו ג"כ ידבר אל פרעה כאומר דבר אל פרעה אמנם למה שלא ערב על לב משה לדבר הוא רק על ראותו השליחות הראשון אל ישראל מלאה כאומר על כן בראות כי עשה הפך הדבר ובני ישראל לא שמעו אליו אז חזר אל הפזיר הראשון ואמר הן בני ישראל לא שמעו כו'. וח"ל אני כלומר מה שלא עשו כן לאהרן ומה גם כי ואני ערל שפתיים כלומר ונחזור אל אהרן שידבר הוא בזהלנת על כל כן אמר ח"כ איפה יהי דבכך שלא יהיו האווים לך לדבר רק אליך ואל אהרן: וזה מאמר הכתוב וידבר ה' אל משה ואל אהרן לומר כי על דברי משה האערים מועתה וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויוסו שייחה האווים אל שניהם בין אשר הם אל בני ישראל בין אשר הם אל פרעה מלך מזרים כי שמי השליחות יהיו על שכם שניהם ולא באבר עד כה שהלח דבר אהרן לבדו אל ישראל ואח"כ שניהם אל פרעה כי אם אל שניהם וזהו וידבר כו' ויוסו כו' שגמא והלאה לא יהיה אל אחד מהם לבדו רק אל שניהם יחד ויוסו אל בני ישראל כו' וא: פרעה כו' שהיה הצווי בין שניהם בין אל ישראל בין אל פרעה ואין כונת הכתוב בזה להגיד מה שדבר אליהם רק לומר שעל חזרת משה אל תגאו הראשון היה הדבור ל' שניהם ואחר שרצו ענין זה בכתוב כמדובר ר"ל הקב"ה בכמובים הבאים לדבר ולבאר הדבר באר היעב ראשונה מה ראה הקב"ה שהפזיר שבעת ימים עם משה. לאמר לו יך בשליחות זה כאשר למדו

ז' (פ"ר פ"ג) מספוק גם המהול וכו' ואחר כל הכיבוד
הואו חזר למשה לאמר ידבר הוא עם ישראל ועם פרעה
ולא עוד אלא שבש אל סירובו לאמר ואני ערל שפטים
ולא ענינו יתבדך לאמר מדוע ככה עשית ולא סלקי
מהשליחות ולמנות את אהרן לבדו או עם זולתו :

על כן בא ויפטר ייחס בית אבותם של משה ואהרן
החזר ואחר הזכיר כולם הורה כי אין ראוי אל
השליחות הלזה זולתו וזהו אלה ראשי בית אבותם של
אהרן ומשה שהזכיר והתחיל בראובן ושמשון לומר שאין
ראשים מסוימים אלא בשבט הלוי השלישי שבהם כי
בנים הקודמים שהם ראובן ושמשון. אין בהם ראשים
מסוימים ומה גם לשליחות כזה ועל כן לא אמר רק
שמות בני ראובן אבות המשפחות וכן בשמשון ולא אמר
בשניהם כי אם אלה משפחות ראובן אלה משפחות שמשון.
אך את משה לוי מנה כל ראשיהם לתולדותו ואמר ואלה
שמותו כו' והזכיר כל הראוי לקראת ראש לכל דבר
שנקדשה ועל כן משמים הולדות בני גרשון ומררי ומה
שנאמרו כל זרע קהת עד פנחס ואלה ראשי אבות
הלויים גם על משפחות בני גרשון ומררי שהוא על
יהרון נדקסם של אלו שהזכיר מתולדה קהת ועל כן
השמים בני משה ומה יין וכדו של אהרן יען כי לא היו
רשומים לימות ראשים כדע אהרן ולבני ירמיה כנוגע
בכבוד משה שלא יתבטו בניו כבני אחיו שלא הוליד הגוים
על כו על פי דרכו הודיעמו זוגי עמרם אביו ואהרן
ואלעזר לומר שעל ידי קהת עמרם את בה לוי וזה ותלד
לו את אהרן ואת משה ועל ידי קהת אהרן את אלישבע
אחות נחשון הנדיק ע"כ ותלד לו את נדב כו'. ואלעזר
גם הוא לקח מצות פוטחאל הוא יוסף שספסו ביגרו
ועמד בנסיון להתרחק מן העבירה ילדה לו את פנחס
שקרא על עובר עבירה מה שאין כן באשת משה שלא
יהיה בה אבן. וממנה נגרע שלמות בניו :

ובחזור אל כוונת המשך הכתובים הנה אמר שאם היה
מקום להיות ראויים לכל דבר שבקדושה היה
בשבט הלוי ולא בשבטים הקדומים אליהם כי אין בהם
ראשים מסוימים כאשר בשבט הלוי ועל הדרך הזה הוא
גם כן בשבטים שגלוי והלאה כ"א שהתחיל בראשונים
ככזר בכבדה עד שמאל המרגלית הוא שבט הלוי כי
הוא תרומת מעשר כדודע ואף בשבט לוי אין בהם ראשים
רק משפחות הקהתי כי על כן לא קרא ראשי בראובן
ושמשון ולא בגרשון ומררי רק אלה משפחות כו'. ועל
אלה הנפרטים מוצר קהת אמר אלה ראשי אבות הלויים
כלומר הראויים. אך הוא למשפחות כי מה שישמו
יובלל זה עם זה משה ואהרן ככלל השאר הוא מנד
יהם משפחותם אך לענין זה השליחות אין ראוי בהם
זולתי משה ואהרן לבד כי נתייחדו בשלמות גדול הנרדך
אליו. וזהו הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' לכם הוילאו
כו' והקדים אהרן למשה על כסירוב משה בתחלה ואהרן
הלך ודבר אל ישראל ומשה לא היה רק כנספל כמו
חיהו הוא אהרן ומשה. ושם אחר שסירב משה ישלח
אהרן לבדו ויעשה הוא את הכל ליה בא הכתוב ופירש
שני פעמים. (א) כי לא היה מתוקן לבאלם כ"א משה

לבדו כמו"ל (פ"ר פ"ג) על ומשה היה רופא כל מי
שנחמר בו היה מתוקן לכך משה לבאולה מעין מרדכי
שנא' בו איש יהודי היה והוא הגואל האמתי האומר
פקידה כפולה ועוד. (ב) כי הלא לא לבדד יהיה הגואלה
היהו לישראל כ"א לפמליא של מעלה שהיו גם ג"כ עם
השכינה בגלות ולא עוד אלא שהיה עמיד להוילאו את
ישראל על כנפי נשרים שהוא כמאמרם ז"ל (שם פ"כ)
כי פמליא שלמעלה נשואם על כפים מרעמם סכה.
וע"כ הוצרך לשליחות זה משה שלמעלה ממלאכי השם
כבודו כמו"ל : וזה ממחר הכתוב והוא שאמר אומרו
הוא אהרן ומשה ששם שהם נתייחדו לכך. עכ"ל
בתחלה יוקדם אהרן למשה על סירוב משה ולא
תחמה מה שאמר סירוב משה לא שימש אהרן לבד כ"א
אם אהרן ומשה כי הלא יש שני פעמים כי על כן לולא
שתחק גם משה עם אהרן לא היה אפשר לעשות.
(ה) כי אמר ה' להם הוילאו כו' כלומר כי להיות יחד
משה עם אהרן. על כן אמר ה' להם הוילאו וכו' שאם לא
כן לא היה כח באהרן לבדו לכך. ועוד טעם (ג) והוא
אומרו על זבואות לו' כי לא לבדד יהיה הגואלה לישראל
כ"א גם לזבואות ה'. ולא עוד כ"א שיוילאו על זבואות
שיחשבו פמליא שלמעלה שהם זבואות ה' כללו הם זבואות
ישראל וישאום על כנפיהם. וז"ל על זבואות שהוא
עליהם ממש כמאמרם ז"ל על ושאם אהרן על כנפי
נשרים כמדובר : ובהו ייתן טעם אל סרבו ית' עם
משה על השליחות. כי הלא אפילו בזיות נעשה עם
אהרן. שנאמר אהרן אחיך ידבר אל פרעה. לא היה
כדאי מבלי יהיה משה עם מהפעמים שאמר. ושם
שאלר ח"כ איפה שהוא אהרן ומשה שאם שאי אפשר
מבלי משה. עכ"ל וזכר אהרן תחלה כי הוא הודם
בשליחות ויחלל בה לדבר על העם אך חזר בו הוא
ית'. וסיפק ואמר וזראל אל אברהם כו' לכן אמר לבני
ישראל כו' שידבר משה בענינו לבדו. אל תחמה על
הפסוק כי הנה אחר נעשה ית' עיקר השליחות מאהרן.
כלומר הוא אהרן ומשה כי היה משה מספל עמו וראש
אלהים כי הם המדברים אל פרעה כו'. שאמר שדבר
אהרן לבדו אל ישראל. כלומר וידבר אהרן את כל
הדברים אשר דבר ה' אל משה ויעש האותות לעיני
העם. שבא אח"כ לדבר אל פרעה לא יהיו משה
לדבר לבדו כי אם דבר גם הוא אל פרעה כלומר
ואחר באו משה ואהרן ויאמרו אל פרעה כו'.
וזוה הם המדברים אל פרעה. ובראשו יתבדך כי גם
משה היה תפך לדבר גם הוא אז אמר ח"כ איפה וס
משה ואהרן יהיה משה לפנים מדבר עם ישראל והם
פרעה. ויהיה אהרן אחריו נגד ונכפל עמו כי הלא
לא עשיתי מתחלה יהיה הוא אהרן ומשה. שעשיתי לאהרן
ראשון לדבר ולעשות השליחות ומשה נכפל עמו אלא מפני
שמה לא רצה לדבר הוא. אך בראשו שלא היה זה
רק בדבר אל העם. אך הם המדברים יחד אל פרעה
התק הסדר וע"כ אז חזר וידבר אליהם אל משה ויאמר
אליו כו'. לכן אמר כו' שהוא פסוק ראש הפרשה.
פיהם נגש משה לבדו וז"ל הוא משה ואהרן פיהם אהרן

נמסל אליו אך לא נמשך זה כ"ח בפנים הריא שדבר
 ס' אל משה בארץ מצרים . שהיה באומרו וארא אל
 אנרכם שהוא השליחות הראשון שהיה בארץ מצרים כי
 הראשון לכלל הקודם לזה היה במדבר ובמדן . וזה
 באומרו ויהי ביום דבר כו' לומר כי הויה זו לא היחה
 רק ביום דבר ה' אל משה בארץ מצרים . ושמה חאמר
 ולמה לא החמוד כי אם לדברת חזר הוא ית' לשחק את
 הארץ עמו . באומרו וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויעם
 כו' כמפורש למעלה הלא הוא כי הנה בפעם הריא .
 כששלחו ביום דבר ה' אל משה בארץ מצרים לאמר שהוא
 לכן אמור לבני ישראל אני ה' עו' . לא היחה הכונה על
 אותו השליחות בלבד רק על הכל עד תום הגאולה . וזהו
 באומרו וידבר ה' אל משה לאמר אני ה' כלומר אותו
 השליחות שאמר לו ה' אני ה' שהוא באומרו וידבר אליהם
 אל משה ולא שאמר אליו אני ה' שהוא בתחלת הפרשה
 כשאמר לו לכן אמור לא היחה הטונה על אותו השליחות
 לבדו ולא ג"כ על מה שידבר לישראל בלבד כי אם לאמר
 דבר אל פרעה מלך מצרים את כל אשר אני דובר
 אליך עד סוף כל השליחות עד שהגמר הגאולה ולמה
 לא הסמיך כך הלא הוא על כי ויאמר משה לפני ה' הן
 אני ערל שפטים כו' . והוא מה שהשיב משה אחר דברו
 לישראל ולא שמעו אליו . אמר הן בני ישראל לא שמעו
 אלי ואיך ישמעני פרעה והיה ערל שפטים . ואל"ה הן
 אני ערל שפטים ואיך ישמע אלי פרעה שהוא האמור למעלה
 הלא שעל כבודם של ישראל לא אמר שאמר ג"כ משה
 הן בני ישראל לא שמעו רק על היוגע אל פרעה על
 כן חזר בו הוא ית' מלמנות את משה לבדו ולכן אח"כ
 וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויעם שיעשה הצויים בין
 אל בני ישראל בין אשר הם אל פרעה מלך מצרים והסחילה
 תורה לשפר איך מעשה והיה ערל שפטים . ואל"ה תורה
 אח"כ ויאמר ה' וכו' . ראה נחמך כו' הנה בפרש תורה
 כל אשר כתבנו בצינור השליחות קו לכן כמאמרנו כמדובר :
ו א ויאמר ה' אל משה ראה כו' . ארז"ל (ע"ר
פ"ח) לא נתחייך אליהם הלא על פרעה
 לבד והיה כונתו ז"ל כי למעלה אמר לו שהיה אליהם
 להתקין ואהרן יהיה לו לפה ועתה על שזחר החיני לדבר
 הוא חזר בו ועב אל שעינו לאמר שהוא ערל שפטים
 ע"כ אמר שעתה לא יהיה אליהם להתקין . כ"ח לפרעה
 וזכה יכוין באומרו ראה כלומר ראה והביטת כי
 העתה נתחייך אליהם לפרעה ולא חסרנו עוד בשום
 דבר : וע"ר הפסג נשים לב . (ח) מה ענין האלהות
 היה . (ב) למה שיה באומרו נביאך ולא אמר יהיה
 לך לפה באומרו למעלה . (ג) באומרו אתה תדבר את
 כל השר אהרן האם היה עליה על לב לא ידבר כל הצוי
 (ד) באומרו ואהרן אחיך ידבר וכו' ושלח שגדלה שמיד
 ישלח דבר לו אהרן ולא כן היה עד עת אחד חזיה על
 פרעה היה מכת בכורות . (ה) ששחר באומרו ושלח
 איך באומר ואני חקשה את לב פרעה אחר שלוחיו ואם
 באומרו ושלח הוא מה שידבר אהרן אל לב פרעה שיאמר
 לו שישלח היה ל"ל לשלח ולא ושלח . (ו) באומרו ואני
 חקשה כו' . שהרי כל זה באמר למעלה פעם ושפטים .
 (ז) קשה קשה באומרו ולא ישמע אליהם פרעה אמר באומר

ואני חקשה את לב פרעה . (ח) באומרו והואלתי את
 לבאיני את עמי וכו' שהוא מאמר כסול לבאיני ועמי
 (ט) באומרו לבאיני ולא אמר לבאיני כמו עמי . (י) שנות
 את מעמו שבתחלה לומר את אבותיו ואת מופתו בארץ
 מצרים ואח"כ אמר ונתתי את ידי במצרים ולא אמר
 בהרץ . (יא) באומרו וידעו מצרים כו' בנאותי את ידי
 ולא אמר בחתי באומרו ונתתי את ידי . (יב) באומרו
 והואלתי את בני ישראל שהוא מיותר שהרי נאמר למעלה
 וידוע כי באומר וידעו כו' חזרו אל האלהים האמורים
 למעלה וגם כי פה לא הזכיר לבאיני רק בני ישראל :
 אבנבם הנה היה אפשר יאמר משה או יתחייך לבבו על
 השמלתו פעמים רבות שהכס ושלוח אחר כל מיואן שימאן
 פרעה החת ד' דברים . (ה) על כבוד אלהים כי הלא
 למה ששלחו של אדם כמותו כי על כן המבזה שליה כ"ד
 חייב ידיו וחסן כן חיפה ויכל ורחה של עמית
 בעשר מכות ומרה פרעה את פי שלוחו על מלך מלכי
 המלכים וכדי ביוון וקפץ ואינו כבוד אלהים חלילה
 המבזה את שלוחו נוגע בכבוד מלכו של עולם השמלתו .
 (ב) על הנוגע אל משה עצמו כי למה ילך וישבו וילאח יום
 יום בלי תועלת . והלא טוב טוב יקו לו ה' את כל מכות
 אשר גזר על פרעה ועל מצרים ואחרי כך ישלח את משה
 ויוציא את ישראל מחוס . (ג) על הנוגע אל ישראל כן
 כמקרה הראשון גם עתה יקרה כי יקפץ פרעה עוד על
 ישראל וכיכיד את עולם כאשר בהיות ההבן מנועס מהס .
 (ד) על בהיות אחרת והיא כי כלה עתה עת רצון להוציא
 ולמה יאריך זמן עד תום שומש המכות כן בין כך ובין
 כך יוכיפו ישראל לחטא או יבוקר פוקסם וסחאנא לבו ויאריך
 גלוסם כאשר קרה להם במדבר שהאריכו מ' שנה ע"כ
 עין המרגלים מה שלא היה להם כן אם נחם אלהים
 דרך ארץ פלשטים וכננסו מיד להרץ : ע"כ על כל אלה
 אמר אלהים . להקן אהרן לאחח על ה' אמר ראה
 נתחייך כו' . כל"ו כי אין עתה כנראשניה שחמה היית
 שלוחי ונביאי ואהרן היה לך לפה בלבד בלתי היותך
 ממחר לדבר כי אז במרוד פרעה כך ומבזה אותך מורד
 כי ונוגע בכבודי . אך ראה והביטת כי דרך אחרת הוא
 עתה כי הנה נתחייך אליהם לפרעה כי אתה חתיה משלח
 את אהרן ואהרן יהיה שלוחך נביאך . כאשר הנביא הוא
 שליח ה' נמלא בזה כי בנוגע פרעה בכבוד שלוחך יהיה
 כנוגע בכבודך ולא כנוגע בכבודי כי עד הנה לא בא :
 אז דקדק בזה באומר ראה כמורה באמצע שמוך אל הפסוק
 הקודם כשמוך שאמר ראה בכיותך ערל שפטים הוא רואה
 גדול על כבודי שנתחייך אליהם לפרעה כו' שאח לא היית
 ערל שפטים היית אתה מדבר אל פרעה ובמרוד כך היה
 כמרוד כי כך עתה ה' כאלהי' אל פרעה ואהרן הוא שלוחך
 נמלא שבתה שאתה רואה היותך ערל שפטים אתה רואה
 כי נתחייך אליהם לפרעה שנמלא מורד פרעה כך ולא
 כי : ועד הנה אמר אתה תדבר כו' . והוא כמאמר
 ית' אל ירמיה הנביא בצינור קו על השלוח לישראל ולא
 היה כס מעולם לוי"ה (ירמי' פ"ו) אם תשיב ואשיבך
 לפני העמוד כלומר מה לך עד טובה מתיחייך לפי
 תמיד בכל עת אשר תשוב אלי . כן אמר הוא ית' למשה
 אל תקוין על לביך פעמים רבות כי הלא אתה תדבק

אח כל אשר לאין בכל פעם ודי כך זה שלפני העמוד
 שאני מתוך חמדי ועל אהרן שאין לו תועלת זה די לו
 שעל ידי שיבדך את כל אשר אהך שהוא עד תום השליחות
 שעל ידו יבמר הענין ואי יפלה בו: ועל אב' אמר ואני
 אקפה בו והרצוני בו' לומר אל תהוה פן במה תאקפה
 את לבו ירע לעם הזה כי אהה דע כך ימי מה שאני
 אקפה את לב פרעה לא ימשך מזה לרע לישראל כ"א
 למצריים כי הנה מה שימשך הוא כי והרצוני את אהרן
 בו' בארץ מצרים וכל כך ארצה רעתם שלא יספלו בכס
 וע"פ דרכו רמו שלא יהיה כן בארץ גושן אשר הם בני
 ישראל רק בארץ מצרים: ועל ה' פן תשנה לבו בישראל
 בהאך רחוק ד' על זה אל תהוה כי משכון גדול יש
 להם כי הנה ג' מהות שפיהם שהם נבלוהו את מצרים
 פעם ישראל ו"א' אשר יתוש עליהם יתוש על ישראל כי הנה
 אין ספק כי והוא אח' נבלוהו הם פמליה של מעלה והגבן
 את עמי בני ישראל והיה את עמי כמו פס עמי שהוא
 משמעות את: ויתכן כיון האמור למעלה שמישראל עשה
 עיקר כי הם יוציאו עם ישראל זה אני מודיע אתכם
 שאתם ישראל השבילי זאת. אך המצריים לא נבלוהו
 להם ענין נבלוהו ה' כי הם וידעו מצרים כי אני ה' בו'
 הוא כי והוא אח' בני ישראל למה שהם ממוכס'
 אך זאת פמליה של מעלה שאין יוציאו ממוכס' לא
 יודע להם: עוד יתכן כיוון בשני אלה הפסוקים והוא
 בשם לב מה היה כי שרו של מצרים לא תחזוק נד
 ישראל לקטרג ולעבב בעת אלהם ממוכס' כי הם אחרי
 אלהם והיה לפני פי החירות אז נהרץ ויהיו ישראל
 רואים והנה מצרים נוסע אהריהם הוא שרו של מצרים
 כ"א' ז"ל (ש"ר פ' כ"ב) וכן על הים וכמאמר המדרש
 שקטרג על ה' מאוח פנה שהיו חברים ק"ץ גנה משעבוד
 ושהיו מע"ז והלא ב' סעמו אלה היו לו באלת מצרים
 ולא קטרג אז ואין לומר כי השב שיחורו אחר ג' ימים.
 כי הם נתאנה פרעה שרו לא נתאנה: אך הנה לזה
 פניה ב' מה זה היה כי במשע הרבון מרעמעם סגורה
 בשמים מלאכי השרת על כפייהם מה שאין כן בשום
 מסע אחר: ואכנס הנה אם כהאשר ראו ישראל אחר
 ז' ימים לאלהם את שרו של מצרים נוסע אהריהם הם
 היו רואים כי יתוה כן מתגבר עליהם בעת אלהם לא יערבו
 אל לבם ללאת כי הלא על מה שראוהו אחרי כן אמרו
 המצריי' אין קברים בו' הלא טוב לנו עבוד את מצרים
 ומה גם עשה פרעם אלהם על כן לבל יהיה זאת להם
 לטובה ויהרה אלו בהם ולא יבאלו עוד על כן מה
 עשה הוא ית' פס את מלאכי מרכבת הכרייה לעשהם
 על כנפייהם את ישראל ו: שכינה על גביהם ועל כן
 הם שהם משה מלא מלא חלו לא עשו אלא לבו לדבר
 דבר כ"ע וכנע ירוש' עד אחרי כן שהיו הולכים על
 רגליהם: זה יאמר פה והוא באשר ידעמו מר"ל (פס)
 כי שרו של מצרים. מצרים שמו כמדובר למעלה. והוא
 ונתתי את ידי על מצרים הוא השר להכניעו כל וקטרג
 זהו במה שהוא אח' את נבלוהו את עמי בו'. כי נבלוהו
 המלאכים יצאו עם ישראל כאמור כי על כן וכנע השר
 וזו היא נתינת יד בלבד לרפוחו כל ידבר. אמנם זה לא
 יבטיק לשידעו מצרים כי אני ה' עד נסותי את ידי

במצרים הוא השר להכותו שהוא את יד ה' דולה אחר
 עשה ה' במצרי'. וירא ישראל את מצרי' את על שפת
 הים כי אז הכירו מצרי' את ה' והוא וכמאמר הכתוב
 ידעו מצרי' כי אני ה' בהצבדי בפרעה בו' ו"א פס
 ידעו מצרי' כי אני ה' בהצבתי את ידי על מצרי'.
 שהוא השר וזו והוא אח' את ה' ממוכס' שאלמלא מה
 שהכניע את ה' הוא ית' את השר עדיין הי"ע משועבדים
 במוכס' של מצריים המצרים בראש הפסוק כאמרו וידעו
 מצרים לשון רבים:

ו י י ע י ש משה ואהרן בו'. הנה ה' ידעו ועוד כי
 חין זה שבה פעמו מלואו ית'. ועוד חומות כן
 עשו הוא מיותר עוד חומרו ענין שמה שמה ואהרן. מה
 ענינם פה: אך יאמר כי גם שהגדולה מיהם למשה היה
 הוא הלהים לפרעה ואהרן נביאו לדבר אל פרעה. וה"ל
 עיקר הזכות למשה יחשב כי חליו יצא הוא ית' ואין
 אהרן רק סרסור בעלמא לז"א כי יושע משה ואהרן כי
 היו פניהם כאיש ה' בלב אחד. ועל ידי כן מעלה עליהם
 הכתוב כאלו כל אשר צוה ה' אותם כן עשו במיהם.
 אע"פ שאת משה לבדו עליו השווו' מה' ומשה חומר לאהרן
 ואהרן לפרעה מעלה עליו הכבוד כאלו צוה ה' את
 פניהם ועשו פניהם את הכל. וע"פ מה ראה ית'
 להחיות טובה לאהרן שלא הקפיד והיה באלהות עם משה
 הרי היה יתרון למשה עליו במדרגת נבואתו ומה יקפיד
 אהרן לז"א ומה ה' בן שמיים שיה ואהרן בן פגם ושמיים
 בו'. וע"פ כן יש להחיות לאהרן טובה שלא הקפיד עם
 היות הוא בן פ"ג פנה. כשהיה משה בן שמיים היה שיה
 ג' שיה גדול ממנו: או ששור הענין יעש"ל אחד
 משה ואהרן באשר צוה ה' אותם את פניהם. שבעלה
 על כל אחד כאלו עשה להם שגשגו פניהם. ולה עוד
 כ"א אע"פ שיעדין לא עשו דבר לא אהרן ולא משה
 אלא שגשגו פניהם בלבד בהיות שקבלו עליהם למשוח
 מהבשר טובה משה' מלפניהם למעשה וזאת עשו.
 וש"ל הלא זה ית' בארץ קר לא במשה כי מה שהיה
 היה אחר שסירב בעצם וימים. לז"א ומשה בן פ' ואהרן
 בן בו' כעומר שע"ב סירב שעל כבוד אהרן שהוא גדול
 ממנו. כי ע"כ אמר שלא נח ביד תשלת הוא אהרן:
 או יאמר הלא אהרתי והוא אח' כי נבלוהו בו' וכן
 והוא אח' את בני ישראל. אל תחטאו כי הלא אהרתי
 למעלה למשה והוא אח' עמי שיהם והוא אח' חינו כי
 במה שיושע משה ואהרן בו'. ס' למה אני עליהם בלז
 כן עשו כמני. שהארתי והוא אח' כי נבלוהו אהרתיים
 עם שאני המנויח בעלם בהוהן ששארתי והוא אח'
 ואמרתי והוא אח' הכל זאת. ואמר יושע לשון יחיד
 לומר שאת כל אהרן מחשיב כמני עצמו כמנויחן
 ושמה שאמר הלא מזה ימשך קובי' אך חוסי' גם את
 אהרן ואין עיקר הגאולה תהיה רק במשה. וענין נאמר'
 והוא אח' הלא הוא כי ומשה בן בו' ואהרן בו' ועם
 היותו גדול ממשה ורגיל להיות נביא לה'. וסבל להיות
 נביאו של אחי גם הוא ובל יתחשב מנויח את ישראל
 ממצרים במשה:

ט ב ידבר אליהם פרעה וכו'. אמר ה' קטעו מעצמכם
 מופח פן יחשבו כי היום סיוף הכייתה מהחלה
 ועשיהם

ועשיהם אומר ושלא היה המטה לחנין רק ע"י ארזה להם
 שהקדמתי להם המחיתו עד יאמר המו לכם מופת .
 והנה אומרנו דבר נדבדו פרעה בלתי מוצן וכן מה
 ענין היות מופת זה מוצנו ולמה היה מופת שיוכלו
 המכשפים לעשות דומה לו ומה ענין בלוע מטה אהרן את
 מופתם : אמנם אפשר באומרנו לאמר כי לא להאמין
 ישאל מופת רק כדי לאמר אמריו נגדיכם אם לא תשבו
 מופת . וז"ל לאמר כי ידבר כדי לאמר ולא כדי להאמין
 או יאמר שיאמר פרעה אל תחילו לדבר שליחותכם
 עד תהם מופת . וז"ל לאמר כלומר כדי לאמר אמריו
 חנו לכם מופת תהיה אז ואמרת אל אהרן כו' והשגך
 לפני פרעה כו' שהיה עמוס יהיה שהיה לנחשו לכם כן
 יאמרו שהוא בישוף וזה לפני פרעה שיראה בעיניו כי
 תעשה נחש בלא לחש והענין כי המטה הלז עם היותו
 דומם ע"י המכות שיעשו בו ויהי לחנין לעומת פרעה שהוא
 החנין הגדול הרבון בחוק יאוריו והוא עשה לעיני פרעה
 ולעיני עבדיו שהכירו כלם כי לא היה לחש אז ויקרא
 גם פרעה לחכמים כו' בתשובו ישבו בלי לחשו להט ולא
 עשו רק בלהטיהם כן כי עשו לחשים ולהטיים נראים וע"
 כן ויפלטו כו' אז הראה לו הוא ית' הלא כח אלהי
 כי הלא מה שיעשו הם מינים היה שהיו נראים בדמות
 מינים לא שהקו בהם חיות בעלם וכח בללוע כהנינים
 והנראה כי בלוע מטה אהרן את מופתם ואין זה כ"ל
 פה כח אלהי העומן חיות בדומם משא"כ הם והנה היה ראוי
 יכיר פרעה כי כל כחותיו הכל המה לפני מטה דומם שביד
 שוחיו ויבדקו וזו יכנע אלא שיוחק לב כו' כאשר דבר ה' :
יד ויאמר ה' אל משה כבד נב כו' . הנה שבו ידעו
 מנז"ל מופת עבד זיקום לרשעים כי
 הרשעים הם ברשות לבם . הקך הנדיק' שלבם ברשות'
 וזה יאמר . הנה כבד לבו של פרעה . וע"כ גם יראה
 מופתים עומים מאן לבו הנו' לשלח כלומר ואל תמה
 כי הוא ברשות לבו : או יאמר אל תמה פן יקרך
 כבתלה שמהו דברת אל פרעה בשמי הרע לעט הזה .
 כי דע אינה כי גם שכבד לב פרעה כל רשעו חיו רק
 שימאן לשלח העם אך לא שיעבדו עוד :

טו רך אל פרעה כו' . ומה אמר הלא הוא ואל שם
 להסתר מבני אדם . ומה גם בבקר להסחיר
 היותו ררך לנקבו נומר כי אלה הוא ואין אך ואערב
 אל לבי לישב שם בפניו והרגני לז"ל אל תירא כי המטה
 אשר נהסך לנחש תקח בידך והוא בשום לב אל אומרנו
 לנחש ולא אמר לחנין שהוא המופת האמור בשמך והוא
 שלא כיון הוא ית' על מה שנרמז בהתהפכו לחנין רק
 לא אומרנו ית' צפ' הקדמה שישליכנו ארצה ויהי לנחש
 והוא כאשר כתבנו שם שהוא לרמזו לו כי אינו נחש רק
 בנחש מפניו אך בתחילתו בו יהי לנחש בנחש וע"כ אין
 ספק כי רמז לו יסוד הדבר . ההוא שבהחזיק בו ושים
 מלחו לעומת מלחו לא יירא ממנו :

זו ואמרת חלוי כו' . הנה על כוננו ית' במכות
 כגדולות להם נתייחדו אלו מולתם
 וגם על הפרשיות שבמקראות על השמות המכות ראוי לשם
 לב והוא כי הנה בכניס וחסן וחסן לא היו בהם התראה
 כלל . ונה בהתראה שם שניו יכיר כי בראשונה נאמר

בזאת הדע כי חני' קרב הארץ ובהתראה העוב
 בינה אמר לחנין הדע כי אין כמותי בכל הארץ ובמכת
 הפרעשים ודבר וארצה היו התראות ולא אמר מה
 יודע לו בהם . ועוד מה שהנהיג מכת הארצה שאמר בה
 עד מתי מאתה לענות מפני מה שלא אמר כן בשום מכה
 וכן כבדו אמר עורך מסהולל בעמי בלתי שלחם משא"כ
 בהתראה וזלחה . ועוד כי גם שבדש לא לקו ישראל
 כמאמר ז"ל (ש"ר פ"ט) שהיו ישראל ומצרי יחד שוחים
 בשום ח' . זה מים וזה דם וכן בכל מכה . ולמה לא
 עשה הוא יתברך ענין ההבדלת מה שבין יהודי לארמאי
 אלא בערבו ודבר בהתראותם שאמר והפליחו כו' והשגך
 ה' כו' כי גם כבדו נאמר רק בארץ גותן כו' לא היה
 ברד הוא כמספר מה שהיה וכן באר' היה אור במויפנותם
 היה לומר במופנותם של מזריים היה להם אור לחפש
 תבואה שזיה אור נכנס עמו . אך לא שמעתי ההתראה
 יורה היות הכוונה לקר כ"ל בחוקן הזכיר . והנה על קת
 מהערות האלה . כתב הר"י בעל העקידה כי ד' הווקות
 היו המכות על ד' דברים שאמר משה לפרעה ואמר כי
 זה כיון ר' יהודה בהם סימנים דל"ך עד ש' באת"כ אלא
 שהוא מהלק סימן באת"כ לשנים ומה שראוי אהרי
 רואי כי אין לחלק רק לג' והוא כוננו ר' יהודה
 לעשות מהן ג' בזה ולא כאשר שמעתי שיש מהלק
 דל"ך מופת על מליאות ית' עד"ש על השנחה שבר ועומם
 באת"כ על שנותו העצבים . כי הלא דל"ך לבדו נתאלו
 מעמד שלשתן מלבד שאינו בשמע לשון הכתובים ולא
 בשניו לשון התראות כלל למתבונן בהם על כן אומר שהוא
 כי שלשה המה דברי משה אל פרעה . (ה) כה אמר ה'
 שהוא מליאותו יתברך . (ב) שהוא אלהי ישראל ביותו .
 (ג) שעם הקראו אלהי ישראל מושל בכל מלך רב
 ופליט ולא בישראל עמו לבדו כי כלם מעשה ידיו .
 וזה אינו שלח עמי כו' והוא כבר בשלשם כמפורש
 למי"לה בתפנותו . וע"כ על הענין הראשון היו ג' מכות
 ראשונות שהם דל"ך ועל כן על הא' נאמר בזאת הדע
 כי חני' ה' בהכות את אלהי מצרים הוא היסוד ועל
 ידיעו פנה זאת בחוק סימן סוף כמך בשמים האחרונות
 לבלתי הזכיר אשר ידע בהן ובשליחי אפי' לא התרה שהוא
 סיום הדל"ך וסמוכה להכתותיה וע"כ ג' אלה הזכיר
 הנוציאו באומרנו אנבע אלהים הוא אלא ששינה התואר
 ולא אמר שם הויה' עד אחר הכבד שאמר ה' הדיוק
 ועכ"ל לא היה מלבו רק מן השפה ולחון . וז"ל הוא ית'
 למען שימי אותותי אלה בקרב חייסם אותות ה' הזכיר
 בקרבו שיאמין בהם בקרב לבו וזה היה על הים שאמר
 מי כמוך באלים ה' שראה דין ורחמים יחד כי ה' הוא
 האלהים וע"כ נאמר וידעו מצרים כי חני' ה' בהכבדו
 כו' כי חני' שהוא מדת אלהים הוא ה' ובהחילו בעד"ש
 שהוא לטורות היותו אלהי ישראל ביותו אמר כי חני'
 ה' בקרב הארץ כי בקרבה חני' מבחין בין ישראל לע"ב .
 וע"כ בשתי ההתראות נאמר וספליחו כו' והשגך כו' .
 גם אם הייתה ההתראה בשחין היה אומר כן ועם כל
 זה חגב תורמים אמר ויהי השחין בתרומים ובכל
 מצרים ואחר הכניס בטי' זה השיקר כמני היות סימן
 באת"כ לשלח על ידו ואמר כי אין כמותי בכל הארץ

שאלו כשר א' מפני איוז אומה שלא יפלוס על זולתה
 אך אלו אין כדומי הפולס על הכל עם הקרא ביחוד אלהי
 ישראל ועל כן בדבר אחר עודך מסחולל בעמי כו'
 לומר הנה ידעת השמים הראשונה שהוא מציאותו והיות
 ישראל עמי אך עודך מסחולל עמי שהוא עמי לבלתי
 שלחם צמיתו שיהיה הג' ואחר הראשונה שבסימן הוא
 אמר עד מהי מלאת לעונה מפני שהוא העיקר הג' כי
 המכה הזאת לא הספיקה לענותה. ובשלישית הנערה
 אחר השמים לא הכרה בלשך עשה בשלישית שבכל ס'
 מהראשונים. והנה אחר השמים היה מביא מכה בכרות
 לגמור בשלישית כאשר בכל סימן כי אם תחת שלש.
 (ח) למען ידע כי לו הפך ה' היה מוציאה או בששה
 ימי השך ולא יראה כרעה כ"ח שהצו יח' איוז כי אם
 שהוא בעלמו יתלחם מארצו לבלתי מאמרו אשר אמר את
 ישראל לא שלח. (ג) למען ימחור פתעו ישראל בימים
 ההם ומלמדים לא ידלוס. (ג) על הכרות גדול ששאלה
 אשה משכנתה כו' ואם לא היו הרכיב כל אים ישראל
 להכש בהכותם והדרי משכיתם כמ"ז ז' (שם ס' י"ד)
 לא היו משלילים להם כי יאמרו אילו רצו ליטול תכס
 היו נוטלים בתוך שניהם לישראל אור במושבותם של
 מצריים ובזה היו נזרמים להם נמאל השך הכנה ומכה
 בכרות גמר לשלחם היא השלישית. ומה גם זה לא
 היתה התראה רק הודעה בלבד כה אמר ה' כחזות כו'
 כי היסה גמר הענין: ובוזה נשכיל מה היה שנתראה
 ובד' נאמר השכם בבקר וכן שביעית והתראו' ששנית
 וחמישית ושמינית אומר השם בא אל פרעה אך מפני
 כבוד המך בהתראה ראשונה שבכל כה מהשלמה לא
 היה מהרה בו אלא ציוו לביט בבקר בהיותו יולא המימה.
 ומה גם לרז"ל (שם פ"ט) שהיה מפנה עלמו לבדו להסחיר
 כי אדם הוא. וז"ל הוא יולא כלומר הוא לבדו אך
 בהתראה ב' שבכל כה אחר שהענין פניו שלא שמוע אל
 הראשונה נאמר בא אל פרעה שהיה בכל עת שודנו עם
 עבדיו ולא יתוש על כבודו ובעד כי הוא היה מכת
 ההרבה ש:אמר בא אל פרעה כו' ויפן יולא כו' שדעת
 כל המפרשים שעבדיו היו עמו בדבר משה עם פרעה
 נראה שעבדיו רמזוה וחפזון לדבר אל המך על כן
 ויפן יולא למען ידברו. וכן היה כי מיד ויהמרו עבדי
 פרעה אלו עד מתי יהיה זה שלפנינו לנו למוקש הרי
 כי באו' בא אל פרעה איו אלא אלא עבדיו אהבי עמו
 אך בשלישית שבכל כה לא יתחשב אפי' למציאות הודעה
 כמדובר. ונבא אל ביאור הכתוב ה' אלהי העבדים
 שלהני אלקי כו' והנה לא שמעת עד כה כי הנה למה
 שזאת המכה הראשונה לא ידק אומרו לא שמעת עד
 כה אך יאמר הנה אמרתי לך כה אמר ה' שהוא הודעת
 מציאותו יח' אלהי ישראל הוא העיקר כו' מלח כו' הוא הג'
 וכל הענין היה לאמר שלח את עמי יאספה לא בלבד לא
 שמת השלישית או עד הג' כ"ח עד כה שהוא שכפרת
 עד הראשון שאמרתי כה אמר ה' כי כפרת בה' כי לא
 אמרתי די בכפר ויהיו אלהי ישראל או שולטותו עליך
 כ"ח עד הכחיש המציאות חלילה וזהו עד כה על כן כה
 אמר ה' בזאת הדע כי אפי' ה' שהוא העיקר הראשון
 כמדובר. והנה על פי הדברים האלה מאלו ראיתי טוב

פסע על חלקי המכות וחלוקי ההתראה אך עדיין לרדך
 עוב עשם ודעת מה היה אשר בחר ה' בעשר מכות
 הגדולות האלה להביא על פרעה ועל מצרים ומספך
 עשר ולא חשע ולא י"א וסדרן והלכתו והמיתותם אלו
 מוולתה כי הלא אין ספק שראוי לשיי לב על מה עשה ה'
 ככה ואשר השבתי למשפט הלא הוא כי למה כי רב מאד
 עיקר אמונה חידוש העולם כי הנה ממנו פנה ממנו יחד
 על כל יתר עיקרי הדח ככל הבא בשערים הראשונים
 לנו בדורותי תורתנו על כן עם לבני אבותיה כי הן זאת
 היתה עזת קדושת ישראל בזה ישראל ממצרים להחזיק
 את ישראל בחזקת יד העיקר הזה ולמען יאמינו רמות
 אומן בכל עיקרי הדח כי יחד כלם מסתפסם ממנו ככל
 הכתוב מאלו ראיתי מרגלם צבויים דראשונים ואחרונים
 שיוצאת מצרים מורה על חידוש העולם על כן או' כי לא
 מעיינו יתב' בעשר מכות שהביא על המצרים במצויים
 לא היה כ"ח למען יאמינו בחדוש העולם: וזהו תחת היתה
 בונתו עמספרם וסדרן והלכתו ואיכותו כאשר כחננו
 בשערים בחר היסב ולא הבהת הקיפזו לא העתקתו פה:
יו כה אמר ה' כו' בזאת כו'. ראוי לשים לב.
 (ה) כי ברומרו כי אפי' ה' הסדבריו
 יתבקר ואיך אומר הנה הגני מכה בהספה הם דברי
 משה ועוד כי איך יאמר מכה אנכי מכה ולא הסה רק
 אהבן ותמעתי שיש מפרש שמהם הסה את היאור. אך
 רז"ל אפילו לא אחד בשם ערכו לו ידועה זה. ואודתם
 בקשו עשם למה לא הכה מכה את היאור ממני שגיל
 על ידו ואין ספק כי הגה דייקו ל' הכתוב כי בזמרו כה
 אמר ה' מורה בודאי שבגנון הדברים שאומר היה יאמר
 פיו יתבקר ואפי' אומרו הנה הגני מכה הם דבריו שכה
 אמר ה' הגני מכה אלא שמהם יפרש ואומר כה שה'
 אמר הגני מכה איוז ע"י עלמו אך פרעוה הוא שהיה
 ע"י המטה אשר בידו כי למה שהוא המטה הא' הוא
 כאלו הוא יח' העושה. (ב) אומרו על המטה ולא אמר
 במים. (ג) אומרו והספדו ולא אמרו יאיו דם.
 (ד) אומרו והדגה אשר ביאור המוח ובאש וכו' מה למו:
 ממיחה הדגה ומבאיש' היאור. (ה) אומר וגלזו מצרים
 ולא אמר ולא יכלו כ"ח וגלזו צמורה בשוהים היו אך לא
 היו שוהים כ"ח ע"י לאות. (ו) אומרו אל אהבן קח
 מסך ונעה ידך כי מלח ידך מיהרת והל"ל קח מסך ונעה
 אל מימי כו'. (ז) אומרו על מימי ולא אמר צמ' פו'.
 (ח) אומרו על הכריהם ועל יאוריהם כו' שלא ייעד הוא
 יתב' כ"ח על היאור בלבד וכן אהבן לא הכה רק ביאור.
 (ט) אומרו על יאוריהם ולא אמר ועל יאוריהם צו' י'
 כאו' ועל אנמיסה. (י) או' ועל כל מקום מימיסה מה
 ענין המקואות בזה. (יא) כי אמר אומרו מימי דם
 למה חוזר ואומר דם. (יב) אומרו ובעמים ובכנענים
 שאם הוצי' כחאמר המתרגם מאפי אע"פ ומאלו אב"א
 למה השמיק צמיתם בזמורו והיה דם כו' ולא אמר
 ובכל מקום צמיתם ובכנענים ובאנשים היו דם כו'.
 (יג) אומרו וירם בעמסה ויך כו' מה זה לשון הרמה ולא
 אמר ויך במסה את המים. (יד) אומרו לעיני פרעה
 ולעיני עבדיו האם בהחבא היה לו לעשות שלא יהיה
 לעיניו. (טו) אומרו ויהספדו ולא אמר ויהיו כל:ן האומר
 למעלה

למעלה (קז) אומר ולא יכלו מזרים לשחות מים מן
 היאור כי הלא גם צלמים ובמקוהות היה דם ואף יאמר
 כי דוקא מן היאור לא יכלו. (יו) אומר אחר כך ויהי
 הדם בכל ארץ מזרים ולא נאמר קודם לאומר ולא יכלו.
 (יא) אומר ויעשו כן חרטומי מזרים כי אחר שהכל היה
 דם היו מלאו מים חרטומים לעשות מהם דם.
 (יב) אומר ויחזק בו כאשר דבר ה' כי אחר שהיה לו
 צמח להלות שהוא כי ראה שעשו גם חרטומי מזרים כן
 למה חולה הדבר שהיה על פי דבר ה'. (כ) אומר ויסן
 פרעה ויבא אל ביתו ולא שמ לבו למה הקדים שנא אל
 ביתו לומר לאח"כ שלא שמ לבו. (כא) אומר גם לזאת
 שורה שני דברים ולא שמ לבו גם לשנית והלא זאת
 הראשונה. (כב) אומר אח"כ ויחפרו בו והיה לו לאומר
 שמוך אל אומר ולא יכלו. ואמנם הנה כתבנו למעלה
 כי שלשה עיקרים הם משה לפני פרעה. (א) מליאווה
 ית'. (ב) כי הוא אלהי ישראל בייחוד. (ג) כי יוצר
 הכל הוא וממשלתו על כל העמים כי על כן גזר עליו
 ישלח את עמו ולא שמע פרעה גם לאחד מהם ע"כ באו
 כימן דל"ך על העיקר הראשון ועליו אמר בזה הדעת כי
 אני ה' והיכל בהרואה ואמר כה אמר ה' בזה הדעת כי
 אני ה' כי תראה ההשגחה ומשפט אשר לא יוכל עשה
 בלפי ה' לבדו כי הנה אנכי מכה ואמר אשר לפרעה מה
 שאמר יתבצר אנכי מכה הוא בנפשו אשר בידי כי
 ההכאה בנפשו ית' הוא יתבצר המכה ולמה נר"ך היה
 ית' המכה הלא הוא למה שהוא על המים אשר ביאור
 והוא כי הלא אפשר לך לומר כי הנה חרטומי מזרים
 בלשעיהם יעשו ממים דם אך הנה יש ג' הפרשים והם
 כי מעשה כפשים אין משנים לחיות המים כ"כ שיאדמום
 לדומים כדם ועדין הם מים כאשר בתהלה שויכלו
 לשחות שנית שאם יאדמו המים אשר ביאור מזויי'
 ל:ימים לא ישלכו ביולאים מן המקור אחרי כן ולא
 יתמיד האדם כי אם עשה אחת או ב' ועד עבר כל
 המים הנמלאים ביאור צעה הכשוף ויבאו המים אשר
 נצטו ממקורם משוללי אדמומות שלשית שלא יהיה
 השינוי משתנה לפי השותה אותם כמלרי כעברי אך
 נסיות על ידו ית' אשר בכחו הגדול לא תהיה ההכאה
 צמים הנמלאים כי אם בשרו של יאור וזהו על המים אשר
 צור כלומר לא צמח צמים ביאור כי אם על מה שהוא
 על המים שביאור הוא אשר שלמעלה מהיאור מה שאין
 כן בנפשו כפשים שאין בהם כח שליטה על הבר וע"כ
 נסיות על ידו ית' המושל בכל ויכול לנפות המליאות לא
 כמעשה כפשים שאם יעשה מהמים דם הוא שינוי הגוון
 ולא שינוי החיות כ"כ והאפקו לדם ממש שיהיך
 המליאות ומאן מוכח שנעשה דם ממש ולא היה המראה
 בלבד הלא הוא כי והדגה אשר ביאור תמות וחס לא היה
 רק מראה דם לא תמות הדגה והרואה שהדגה תמות
 הלא הוא כי ובאש היאור כי צוה יוכר בזה. ודג ע"י
 היות על ידו ית' יהיה כי ונללו מזרים לשחות מים מן
 היאור שהוא כולל שני דברים אשר צם שני ההפרשים
 שצין מעשה ה' למעשה כפשים שהם היה על ידי כישוף
 לא היה לאות כי לא ישנה לדם רק מה שהוא נמלא
 המים או על היאור לא מה שנובע מחדש ובכן יתמונו

שעה או ששים תולג עד יעברו מים השפוחים על היאור
 ויבאו החדשים מהמבוטע ויהיו למים אך להיות מעשה
 ה' ילאו כי הדם מהמיד וגם בכלל אומרם ונלאו אחשבה
 הוא מז"ל (סג) כי היה המזרי אומר לישראל נשחה
 אני וזאת בקערה אחת והיה נכנס צפי ישראל מים
 ובפי המזרי דם עד שהיה המזרי קונה צדמים יקרים
 מישראל מעט מים נשחה וזו ויפשו המזרי מים בלוחם
 שהיו נלאים עד שחוסם מים מן היאור אך ע"י רלאו:
 היו שותים מים וזה מוכרח שאל"כ יסחם מאמר הכתוב
 ולא יכלו מזרים לשחות מים מן היאור אך הוא כי מן
 היאור לא יכלו אך מן הישראלי המוכרז לו בכליו של
 מקנה היו שותים והוא הלאות האמו' ביאורו ונלאו
 שיו' אך ע"י לאות יבשר ה' או יאמר ענין זה בדכך
 אחרת שאו' הוא יתבצר הנה אנכי מכה ומכרש משה
 שהוא ע"י המטה וזהו בין היות הוא יתבצר להכיל מלא
 הוא ה' שהוא על המים אשר ביאור שאינו במים ההווים
 בשעת היאור כי אם עליהם שהוא למעלה מההווים צו
 שהוא גם על היוצאים מן המבוטע וזהו על המים אשר
 ביאור' כעת מה שאין כה צוה במעשה כפשים ועוד
 שמה כי והאפקו אוכלתם לדם והרואה כי והדגה
 תמות מה שאין כן אם היה מראה דם בלבד ורואה
 אל מיחא הדגה הוא כי ובאש היאור ועל השלישית
 שהיא ע"י כפשים אל הפרש בין ישראל לאדמתי אך
 נסיות ע"י ה' ונללו מזרים על קטות מישאל צדמים
 יקרים משאל"כ ישראל שוטל דם מן היאור ונעשה מים
 ואין זה כ"כ ההשגחה אלהית אשר בזה ידוע כי הוא ית' ה':
יט ויאמר ה' בו'. הנה או' שנית ויאמר ה' וראה
 מיוחר כי גם עד כה ה' הוא הדובר
 צו. אך מאשר כתבנו כי לא היו דבריו יתבצר רק
 הנני מכה. ומשה אמר שפירשו הוא בנפשו אשר בידי
 ע"כ חזר לדבר הוא ית' ולומר אמור אל אהרן וכו' לומר
 כי אחת שבנפשו אשר בידיך תהיה ההכאה אך לא על
 ידך כ"כ ע"י אהרן וזהו אמור אל אהרן קח מטף
 שהוא קח אהוה מידו וה' עשה שיוכן הענין ע"י היות
 תחלה ציד משה שמויחד אל הכהן הזה. ועל פי דרכו
 נדחה דעת ההושב שאו' קח את מטף הוא משה אחר של
 אהרן ממה שנא' מטף אהרן ולפי דבריו ה' כי ג"כ
 נאמר אהרן האלקים. אך אינו אלא אה' ונקרא על שם
 משה או אהרן כשפלט צו: ולבא אל ענין הכתוב: זכירה
 מאמרים ז"ל (סד) האומר' למה הביא הקב"ה עליהם ממת
 הדם מפני שלא היו מניחים את ישראל ללכת מידותן
 למעטם מפריה ורביה ע"כ. והנה ידוע מז"ל כי אהרן
 היה מרצה פריה ורביה בישראל על ידי שים שלום בין
 איש לאישו ע"כ ויאמר ה' אל משה אמור אל אהרן שלו
 יאות עשות המים דם לניקם מהמבטלים מיקון הדם ע"י
 המים ולכל יראה שאין זכותו מספיק לעשות כן בידי בלי
 מטה ע"כ אמור לו קח מטף ונסה ידך לומר כי מטה
 וידך עושים הדבר ולא תתמה אל צורך מטף אחר היות
 לך זכות פריה ורביה ע"י שים שלום בין איש לאישו כי
 הלא אם לא היה הענין רק לעשות המים דם היית
 מספיק לבדך. אך נר"ך ג"כ להכות את השר וזהו על
 מימי מזרים. שהוא להכות מה שהוא על מימי מזרים
 הוא

שהוא על השם כאשר יבא ענין היות מוכרח היותו ואמר על הברכות כו' והוא כי הלא כתבנו כי היה לקות זה עשות המים דם על דבר שלא היו מיתים את נפי ישראל להעביר הלאה דמן ע"י המים והנה העבילה ע"י המים יש ב' מיתים. א' במים היים המרים ויאורים למטה הימנו ע"י מים בלתי נובעים כאלהם ומקואות אך אשר בכלים אין עבילה בהם מועלת כלום ע"כ אמר הנה עיקר הדבר הוא על הברכות ועל יאוריהם שהם מים חים ועל פשיהם מסוג א' לא הטילו וי"ז ביאוריהם ולמקום מהם הוא ועל אנמיהם ועל כל מקום מ'מיהם . שגם עבילה היתה מועלת בהם ע"כ צאלה היתה עיקר צורת הדם על שלא ניתוח ועל ישראל לטבול בהם ע"כ ויהי דם מדה כנגד מדה ומפי האמר ח"כ אל אשה כל מימנה שבכלים לא יהיה דם לז"ל למה שגזר ה' דרך כלל לבלתי יוכלו לשתות גזר והיה דם בכל ארץ מזרים ע"כ היה גם צע"ים ובצבנים כמאמר המתרגם מאני אע"כ ומאני הצנא שהיה לפי דרכנו ל' שגם שאין בה מדה כנגד מדה כי לא היתה עבילה עולה בהם עכ"ל חגב אותה : אשר עולה בהם עבילה . כללם ה' לביהיה דם בכל ארץ מזרים חמו והיה דם כו' ובצבנים ובצבנים ושמה האמר מה זה כי הוא יפחד אמר למשה לבכות את העם אשר ביאור ומשה אמר להרין יטה ידו על נהרותם על יאוריהם כו' . ואהרן לא עשה מה שאמר לו הוא יתבדק טיבה על נהרות כו' כ"ל רק ביאור לז"ל ויעשו כן משה ואהרן כאשר צוה ה' ממש והוא כי מה שג' על הנהרות על יאוריהם כו' אינו שילך ויכה אהרן בכל פרט מכל אלו כ"ל על שר היאור שהוא ראש לכל בע"י מתכוון התול על כלם . וזהו וירס אהרן ב' מיה שפ' הרמה למעלה הוא להיות כי השר שלמעלה מהיאור וע"י כן בטהרות על המים נכלל השר והמים וזהו ויך את המים שהוא השר והמים שהאת מרבה השר וע"כ לא אמר ויך המים הלא שלפי הנראה לעיני פרעה ולעיני עבדיו לא היתה הכוונה בשר רק ביאור וזהו אשר ביאור הוא מה שהיה לעיני פרעה ולעיני עבדיו אך לא כן הוא כ"ל שגם השר לקח והראיה כי ויהפכו כל המים ממש לדם ולא גזון דם בלבד והראיה כי והנה אשר ביאור מתה ע' זה רחיה כי דם ממש נעשה . ורחיה שהדה מתה עם פ'ינו נראה כי הלא הם תחת המים הלא הוא כי וכתבא היאור ושמה תאמר ואך ע"י מה שהכה את המים השר ביאור לקו בדם גם נהריהם ויאוריהם ואנמיהם ומקוה מימיהם ואשר צע"ים יב' צנים לז"ל ולא יכלו מזרים לשתות מן היאור כל מ' כ"ל לא היה נעשה דם רק מימי היאור היו וכלים לשתות מהם נהרת ויאורים ואנמיהם ומקואות וכלים אך הוא כי מה שולא יכלו מזרים לשתות מים מהיאור הנה הדבר שפ"י לקות היאור נמשך כי ויהי דם בכל ארץ מזרים ואין זה כ"ל שבצבות הכפתור רעשו הספים כי ע"י לקות השר לקח כל מה שתחתיו : או יאמר תדע כי מה שהכה הוא גם את השר כי הלא לא יכלו מזרים לשתות מים מן היאור ואלו נא הונו רק מימי היאור למה לא שמו מהמים שנבעו מן המקור שלא הונו אלא שגם השר הוקה וע"כ מה שלא יכלו לשתות מים מן היאור מלך

עלמו היה ולא מלך מימיו שהיו בו צבעת המכה . וס"ח ח"ך לא יכלו מזרים לטבול לשתות כי הלא הם היה דם גם לא יוכלו ישראל לשתות לז"ל ויעשו כן חקומי מזרים שהוא כן מימיו היאור ואין זה כ"ל מהמים שהי מזרים קונים מיישראל ישאל האמר ח"כ אל ואשם פ"י צם בטהחוקו כי הלא ראה כי גם הרטומים עשו כן . לז"ל בלמיהם לומר כי לא עשו דם ממש כ"ל דברי לטיהם שמשמעו ענין אחיזת עינים שמנארו דם ואיכותו מים רחויים לשתות ופרעה ראה זה וצוה ומבשרו בראות ההפך הכך כנו . וזהו ויכן פרעה ועשה ככלתי פונה והופך פניו מחמת צופה כ"ל עושה כהו"ך ויך צע"ל . וזהו ויכן ויבא אל צימו הרי היו לפניו ויך צדדים . (ה) מכת דם . (ב) צימו משה הרטומים והוא לא שם לבו גם לזאת והוא כי הרטעים לבס ברשות' ולא נון אל לבו להביע אל האמת ולמה לא הוכרת מפני האמת . ומיורך שער המ' הקונים מיישראל לז"ל זה לא היה משכב כי הלא ויהפכו כל מזרים כפינות היאור מים לשתות וכו' : **כה וימלא** צבעת ימים כו' . וזהו הכתוב בעצרה יתכן נמשך אל מה שאמר הוא ענין הפרדעים והוא כי הנה ארז"ל (שם) למה לקו מתנה דם לפי שלא היו מיתים את נפי ישראל לטבול ממתחיל ע"כ עשה את המים דם . וע"כ דרכם יתכן שאמר הוא ית' אשם צע"ים שבמלחה צבעת ימי עומה . לא יפגלו פן יסרו וירבו וישרלו צנים כל יצרו אחכם הנה מהמים העשה דם וימלא צבעת ימים כימו מדה זוהיה של אשה . ובעשר היאור ישרה וישרון היאור מי שילך לבס . וזהו שסמך ואמר ופרך היאור הפרדעים שנכגד מה שצפתה אותם מתפשית על יד הפרדעים אשרם אחכם והוא מאמרם (שם פ"ה) ש' היו הפרדעים מהרסות אותם שג' (שהיה ק"ה) וצפרדע ומשחיתם כד"ל (ויקרא כ"ג) כי משחיתם בהם : וזה יהיה ענין ס' וכו' באומר ובהדר משכבך ועל מתכך כי מה ענינם אל המטה הלא שרה הקב"ה מדה כנגד מדה לטרנס ע"י הפרדעים לטל קשמים מתחת והנה ארז"ל (שם) שהיו עולים מתחת לארץ וסיו פוגעים בשית והיה או' לו כי לעשות עליהם ית' היה צא שיתבקע מלפניו והיה מתבקע ועולים :

וראויו לדעת שמה הולך לכל זה והיה די צע"ים מן היאור למלמלה הארץ אותם . אך היה אם היו עולים מן היאור בלבד הלא יגברו דלתות והלחות וכל אשר ימצא שם בדרך להחיות כל יכנס בו צפרדע וימלטו מהסירות . ע"כ עשה הוא ית' יעלו ויכנסו אל צמיהם וחדרי משכבם מתחת לארץ והיתה הרבה מתבקעת ועולה חמו ועלו ובאו צבייך כדי שיכנסו בחדר משכבך כדי לבא על מתנם לטרנס כמדובר . ועל פי דענו גשית לב מה ראו רז"ל לומר שהיה נבקע כי אין נראה בכתוב רמז לדבר : אמנם הנה הוקשה להם אומרו ועלו ובאו צבייך ש אשם אומרו ועלו הנה שיעלו מן היאור ויכנסו בצמיהם היה ראו לומר לבייך או אל בייך אך מאומרו צבייך הוא שיעליה והביאה הכל מן בייך כהתם שהוא כי לא היה משכין כי אם השש ובהבקעו נמלא הפרדע עולה ונכנסו הכל צבית ולמה עשה הוא ית' כל זה והיה די יעלו מהיאור ויבאו לצמיהם ע"כ

ע"כ פירש שכל זה כדי לבא גם בחדר משכך ועל מסתך
 הוא שמחון לשרס ואם לא היו עליות מקרקע הבית היו
 פעלים כל פזח והור שלא יכנסו לשרדעים. אך בזה
 לא יספיק לנו כי מהחח לארץ יעלו בבית ובחדר המשכב
 כמדובר זה הוא ע"ד רז"ל שאומרים ועלו הוא מהחח
 דרך השם: ולבא אל כללות הכתובים על דרך פזש
 שים לב אל קצת הערות. (ה) אומרו הנה חזי נוגף
 אח כל נגוף בשרדעים רחל שמדבר על היות כבר
 מילואים בגולה שיעלם בכל הגבול. ומה גם בהקד
 הני"ח בספ"ח ששמענו בשרדעים הידועים וא"כ איך
 יאמר אח"כ ותרץ היאור לשרדעים שהוא היות מילואים.
 (ב) רחוי לשים לב בדברי רז"ל האומרים לשרדע אפור
 שיש בו דעה כי הלא כדי לנערם מה אורך שחיה בה
 דעה. (ג) אומרו ותרץ היאור לשרדעים שירה שכל
 לשרדעים היו מן הימים. ואח"כ הוא ח"י על הגהרות
 ועל האורים ועל הגמלים השרדעים שירה כי
 מכל אלה המקומות שרצו השרדעים. (ד) הזכירו כל
 השרטים עד המסה. (ה) למה לא גמר כל האומר לתוך
 שהוא ובמרויך ובמשארויך ואח"כ יאמר ובבית עבדך
 ובעמך. (ו) למה משארות עמו ועבדיו לא יהיו בהם
 בלא בביתם. (ז) אומרו ובהם ובעמך ובכל עבדך יעלו
 כ"א הוא על בתיים כבר נאמר אך הוא על גופם כמז"ל
 בשמות רבה (שס) שהיו נכנסים ומקרקעין בקולות והיה
 קשה עליהם יותר מהמכה וא"כ הראוי יאמר יבאו ולא
 יעלו כי חרבה יורדם הן אל קרביהן ואינן עלות.
 (ח) למה מפנה הסדר כי למעלה נאמר בביטך ואח"כ
 ובבית עבדך ואח"כ ובעמך ובפסוק שאחריו מקדים עמו
 לעבדיו: אמנם הנה הכתוב כי שלש מכות הראשונות
 שכן לז"ך הלא הן הכודים מילואות יתבר"י כי יורד הכל
 הוא והנה השולם נכלל בג' חלקים עולם המלאכים עולם
 המזלות עולם השפל והנה ברכת היאור שכתבנו שהם
 ארץ ברכת המלאכים את שור של גילום כי רוחני הוא
 מעין עולם המלאכים שעל קן ברכות אותו לקו גם כל
 ימימי מזרים אשר איך מתיאור ובשרדעים יורד היות
 הוא ית' מושל במזלות ואחרי כן אל עולם השפל לעשות
 הפער כנים והוא כי המזל כולל שלשת טובות הנה"י
 שהם בני מזוני ומיי דלאו בזכותא תליא מילתא אלא
 במזל ובשלשתן רצה הקב"ה להורותו בשרדעים כי
 שמשך לה' סמה וע"כ אחר המילוי ית' להורות כי גרמו
 שמשך לעומת מלכות מזרים בהשגחה בעלות השרדעי'
 על ארץ מזרים ועל בגולה ארבע מאות פרסה על ארבע
 מאות פרסה בגומלם לא כמות ולא יותר באומרו הני
 נוגף אח כל נגוף בשרדעים וכמש"ל (שס) שמה עוד
 נגול בין מזרים לכות עד סיון חתו' כל מלכות מגיע
 שאחר כאשר משפיר לארץ זרק למדו כל יושבי הכל
 רזה לאונות שליטה במזל בשלשת דברים החלויים במזל
 שהם בני חיי ומזוני. ובבני ית' ואמר ותרץ היאור
 לשרדעים לומר הנה בשרדעים הידועים הפגעים
 עליהם נאמר הני נוגף אח כל נגוף בשרדעים
 הידועים שאינן בעלי דעה והם העולים מהנהר והיאורים
 והאגמים ע"י אסרן. אמנם אמר כי ותרץ היאור
 לשרדעים אחרים אשר הם בעלי דעה כי אופן יעלו ובלו

בביטך ולא ימותו עד בא מסיבית לחדר המשכב וממנו אל
 המסה שהוא לשרס בכונה כמדובר בקודם ולא אריך
 דעה לטעון לעשות ענין זה שהוא לנפלא מבני וע"ד זה
 בבית עבדך ובעמך בבהים עד המשכב לשרס בלחור
 ואח"כ דרעה למענם ממזמי יחי' ובמרויך ובמשארויך
 שארז"ל (שס) שהיו נכנסים בהמרים לנן אונת ולמלא
 כרסם מנזקיות של מזרים אשר היה כל לחתם לנפסח כי
 הוא ית' וכן כנס דעה גם לזאת ומה גם לרז"ל האומרים
 שדרעה גמורה עשו לעשות רצון קונס והוא מז"ל שיש
 השרדעים נכנסים חוץ המטר עודם צוער בלש לננו
 ומהם נארו ק"ו חניני מישא! ועזריה כמפורש בשמות
 רבה (פ"ה): ועוד הוסיפו במדרש שומר טוב כי
 השרדעים שנקבאו בהמרים הם' לא בלמו טרף בגממה:
 וראוי לשים לב מה ראו על ככה רז"ל כי עשה הם הוא
 ית' לשרדעים שילבו במו אש ולא יבאו וגם אין גראה כזה
 רמו כבסו: אמנם אנה זולתי ייעור אומרו יעלו השרדעי'
 שהקצו שם א מותר. וגם שאומר וידה בל' עליה.
 עוד רחוי לשים לב אל אומרו ובמשארויך אחר אומרו
 ובמרויך כי הלא לפי הסבב כל עוד שיש בלך במשארות
 לא ילכו אל התמרים לבלול לחם האשוי ומה גם כי
 לחתם לנפסח יהמו בהמור ואין לך בריה בנ"י שלא חברה
 מן האש וע"כ מהראוי יאמר ובמשארויך שחלם ואח"כ
 ילבו אל המטר אחר. אמנו: לבלול כל אשר יזילו ויאפו
 החמה מהם אך אין זה כי אש שעוד הבלק בהשגחה
 במשארות מלוג בלוק עד חומ"טו שערין המטר צוער
 בלש היו נכנסים בחוכי לננו ויואלים משם והולכים אל
 משארותם לבלול לחם בלוק כי הוא ית' אינו מקשה שר
 כל בריה הן הפילו עמם בהמור אש לעשות רצון קונס
 גם ה' עשה את שו' והויאלים מן האור והיו ובהעריך
 ובמשארויך לבלתי יפלא בעיניו השכלת' זאת לעשות
 רצון קונס ע"כ הטיבו אשר דברו רז"ל באומרים לשרדע
 לצור שיש ען דעה מלבד סעם הנכון ששפתו שפטים
 בשעם עד הממות ומפסרם למה נתן הוא יתברך דעה
 בהם ותפילוב עמם בלש ואחר שהורה יסב' על דם
 שליטתו ית' בעולם המזלות לטעון בני ומזוני שנתן דעה
 בבית קלה למעט שני הכחות המזוייחסים למזל הורה
 ג"כ כי גם יתן בהם כח למשול בביתם והוא להניעם
 עד שערי מות שיקוץ בביתם ויזנקו ויעמרו אל ה'
 שיסיר מקרבם אח המות הזה כי עזה כמות קרם צ ומת
 גם יעקב בנימם או הם ימורו שמה מהם קרם וימותו
 אנשים אשר הם בקרבם מבלשם לאהמם בלוקן שגם
 הראה ית' שליטתו בחיי האדם והוא כי בלא אל קרבם של
 מזריים והוא מז"ל בשמות רבה (שס) שנקבאו בגופם
 והיו מרימים קול שהיה קשה להם מעקפותן הה"ד על
 דבר השרדעים על דבר השרדעים. ואף גם זאת עשו
 למטר עממן לעשות רצון קונס. כי איך היתה
 לשרדע בנף איש ולא תמות אך עשו לעשות רצון
 קונס. וזהו וככה ובעמך וגו' והוא כי
 בלא אל קרבם להגיע עד שערי מות שיקוץ
 בחייהם בלוקן שגם הראה יתברך שליטתו בחיי האדם
 ומה פרע להם הוא יתברך בין בטאם אל מטריהם
 הטועים בלש בין בטאם אל גיומיהם כי אחת דהם

להתייחס חוש האהור והוא קרב איש ל"ח ועלו הפלדעמי' למר כי יעלו מהפטריוס ומגויות בני הדסם ולא ימוחו בראשם יהוה מאמר הכתוב באומרו וסרו הפלדעמי' ממך שחאו מגופו משה שהוא כי לא ימוחו ממך כי אם זכרוו מס' עוד רוחם בקרבן וזוה יסכן אומרו יעלה ולא אמר יצאו אך הוא כי יעלו מפי רשע ופי מגור אשר פי הטריהם היו למעלה ככל הטרי שבמקרא כדוע ופיוער הכתוב ובהנודך ובהשארתיך וגם ככה ובעמך ובעבדיך שבמקרא ככל המנהג יעלו הפלדעמי' לימלט כמדובר : ובה שהספיק בין המלך ובין העם בתנורים ומשארות הוא' ומפי שסיום חתלה ענין הסיכום במלך ועבדיו וסמו ובהשאר כלה ענין בני באל אל מזוני . ואמר ובהנודך ובהשארתיך ולא שאלו יהיה כן גם בעבדים ובעם אלא שיעקב קדוש' עם שמים הוא במלך בהטרוי ומבא' וחיוב ובהיאה אל הבחיים הקדים הטבדים לעם מפני שבתי עבדיו שמוכי' לבתי מלכס ומשפחות הפלדעמי' מבתי הירך' לנחיהם ואח"כ אל העם אך בצוהם אל קרבם שיטעמו קול היה בעון מה שבדו להטיען על ישראל וזה העיקר היו המלך והעם שבאמר ויאמר אל עמו ההיעם בני ישראל רבו' וגם אומרו ככה מהחכמה כמפורס למעלה מ"כ חתלה בוא אל המלך ואח"כ בעם

אמר אעתידי שהוא על עמנו לבדו . ועוד מה היה ההשפלות שאמר ההפאר עלי . ועוד למה שאל לו למחי אעתידי כו' . ועוד או' רק ביאור הפלדעמי מהימן ומה יספיק לו אם ישארו ביאור . ועוד שחור ואומר פעם שנית רק ביאור הפלדעמי . ועוד אך ע"י העמיוו למחר וידע לפרעה כי אין כה' אלהיו ועוד בוא' ויעש ה' כדבר משה כי הלא לא דבר בלבד היה כ"א גם נפקה . ועוד כי דבר משה לא היה שמוחו כ"א אכרו כו' וא"כ אך בזמון הוא כדבר משה . ועוד למה הפירו המקומות מן הכמים כו' . ועוד למה מודיענו שופכשם הארץ : ועוד בוא' וירא פרעה כי הימה הרובה והכבד את לבו אם הוא מיהת הפלדעמי למה משה הגשון ולא אמר וירא פרעה כי מחו או כי סרו הפלדעמי וידעו כי רוחה היא ועוד שהל"ל ויבדד ולא והכבד שהוא מקור ולא הודע' שהכבד לבו . ועוד אמר כאשר דבר אליהם הוא מיוחר : אמנם הנה כתבו מרז"ל (ספר השין לפלדעמי ג' כ' טו'ך גוף פרעה ועמו שהיה זה להם אשר גדול : ובבא אל הענין והוא כי היה מטיירה פרעה פן ימוחו הפלדעמי בקרבן ובקרב גויות אשיו ועמו ויסחכו בעשוק שהוא טו'ך גופם או יהיו חולו כבד מבחשם והמתן על כן אמר מה שאני נודר לשלח העם הוא בהנאי פיוסרו הפלדעמי מתוך גופי וגופי עמי ולא ימוחו טו'ך הגוף ולכל יראה כשאל דברים הרבה לא אמר ומעבדי טו'ך כולם בוא' ומעמי ועל א' הירך שני מעתידי בוא' העמיוו בלרך זכות רב ואמר שחא יעשה כן פיוסיר הפלדעמי מהקפוסים עם ש' שאר ימוחו במקומות יעלה את העם והשיב לו משה ואמר ההפאר עלי לאמר הלא אמרת שלששות רעו'ך זה לרך נעזיר שנינו לא כן . אך ההפאר עלי לבדי שכולל להפאר שחשם לבניו ית' כי בי לבדי האעתידי יספיק לך לעשות רעו'ך . וזה ההפאר עלי כלומר עלי לבדי וזה' ח"ה"כ למחי אעתידי כו' ולא אמר נעתיר ומלבד האמור גם ההפאר שמהגופים ששאלת וגם נמנך אעתידי : או יאמר ההפאר אלי שנחלתי אם לא הכרית הפלדעמי בזמן שחאמר אלי ולרך אני שואל ממך האמר למחי אעתידי לך . והנה פרעה לא שאל רק מגופו ומגופי עמו פיוסיר הפלדעמי ואמר לו משה ההפאר עלי כי עוד אשפה לך בשני דברים את שלבל יעלה על רוחך כי אולי הממול נהיה הדבר והגיע עת הסרתם . ואני אומר שחאמי ויבדך ע"י ספלי . ע"כ אמר למחי אעתידי כי אזה חתלה באצבעימות שלך מפי איוו שחאמול לעשות כן וגו' אעתידי לך . ועוד אשפה שהוא כי אחת לא שאלת רק פיוסרו מהגופים גם שישארו בביתך איך חושש . אך עוד אשפה לך כי הכרית זכרם גם מבחך . וזהו להכרית הפלדעמי ממך שבכחו כך ומבדך אשר עלו ובלו בביתך אשר נכנסו עד המקום לסרסם . ומה שאני אומר ממך ומבדך ולא מהמוריק ומשארותיך שהם אשר קדשו את ה' לבל חך הטריים הבורים בלש שבוו הבקב במשארות והאלחים חיים ואלו לחלוו הבקב שבמשארות הלא הוא כי רק ביאור הפלדעמי שלא הכריתם כי הם הרהיבו וקדשו שמי ובכן עם היוות שאותן שך שעלו מקרבכם חיים ואמר בביתך הכרית זכרם לא גם את אשר

ח א ויאמר ה' כו' אמור אל הארץ נעה את ידך וצמח' וקיים מה שפארתי בנינו ונוף את כל גבולך בפלדעמי' עם ואשר ביאורו' והגמ' וההרות דרך כלל שאין המיוהדי' שאמרו . ושרן היאור בייחוד אשר עם דעם וסעל על ארץ מזרים שהיא על כל הגבול וישם כן אהרן העלם הפלדעמי' ואמר ותעל הפלדעמי' ומכס וארז"ל (שם) כי אומרו אפרדע אחת היסה ותקפה את בניו ובלו ויהיה הענין כי אין לך מין מכל המינים אשר רוח חיים בראשם שאין לו מל מלמעלה ששפט חיובן של ידו . ק"ו מהעשבים שאין לך על עשב ושפט למטה שאין לו מל מלמעלה . ואחלו המל הוא הקראש אכרם גם היא . והיא השמיעה קול וקבאמן : **ג ויעשו כו' .** הלא יקשה כי אחר שעשו כן החרטומי' אך הכורה נהיה ג' טעמים א' שהיה בלתיים שהיו נראים כעולי אפרדעים ועוד כי לא עשו רק שהעלו אפרדעים ועל הארץ . אך להפריעם או לסלקם מקרב גופם לא יעלו ע"כ אע"פ אל משה ואהרן ועמיוו אל ה' **ד ויקרא פרעה למשה כו' .** ראו לפי לב על שינוי הלשונות כי פרעה אמר לשון הסרה כא' ויש הפלדעמי' ומשה אמר ל' בריה' כא' להכרית הפלדעמי' ואח"כ אמר וסרו הפלדעמי' כלשון פרעה ולמה לא אמר לך דרך פרעה מהחלה ואח"כ בבל הענין אלא הפועל אינו א' לא כראוי זה ולא כראוי זה אלא וימוחו הפלדעמי' . ועוד כי פרעה אמר ממני ומעמי בלבד ומשה אמר לך ולעבדיך ולעמך ואח"כ אמר ממך ומבדך ומעמך ובהסתללו לא שאל רק על סרעה לבד כא' ויענק משה כו' על דבר הפלדעמי' אשר עם לפרעה . ועוד כי פרעה אמר העמיוו ומשה

יא וירא כו' היל"ל ואכדאם לט. אך סוף פרשת
 ה' בראשית לכו ועם שהוא מבין ועומד
 ואשקנה כו' לכו אינו מביא לעשות חב וירא פרעה
 כי היתה הרחוק והי' ראוי לשוב מדרגת אך ראה שפ"ז
 יש הכבד עם לכו שיש לכו כבודם אז ונא שפע אליהם
 כי אם אל לכו שפסיו כאשר דבר ה' ולא יפגע אליהם
 פרעה במשמעו אליהם לא ישמע כי אם לזאתה הוא
 לכו שאל"כ מלח אליהם יתירם : גם כאשר רמו שפ"ז
 חין רואה ולכ וצמד ואיברם גומרים כן וירא פרעה
 בעיניו כי היתה הרחוק ומדובר וכבד את לכו כי הלכ
 המד את ישראל לעבדים ואיבריו גמרו כי ולא שפע
 כו' כי נפשו גמר אומר לנלתי שלחם :

יב ויאמר ה' כו' . ויעשו כן ויש כו' . ראוי
 לדעת למה שינה אהרן כי משה אמר
 נסא את מתך ואתרן נסא את ידו במטה ואם הכלל ה'
 למה שינה הכתוב : ועוד שהחלה היה ראוי יאמר כל
 עפר הארץ היה כמים ואח"כ ותי' הכנים בחדם ובכמה
 כי הכל היה מן העפר שזהו הכנים : ועוד למה
 משה לומר בחדם ובכמה כנס ובעפר הארץ כנים ולא
 עוד אלא שחדם ובכמה לומר הכנס בה"א הידיפה
 ובארץ לומר היה כנים ועוד למה אחר שגזר לומר שלא
 יכלו התרוממים להזיז את הכנים חזר ויא' והסי
 הכנים בחדם ובכמה : והנה במדרש אר"ל שד' מימי
 כנים היו ואחשוב אמרו ד' מהזכיר הכני' ד' פעמים
 כי אשר זכרו בוא' ויעשו התרוממים להזיז את הכנים
 ולא יכלו הזכרת הכנים בזה אינן מן המגין והשירה
 מייים האחרים יאזו להם מב' ה"י' יתרוה בוא' הכנס
 הכנס זה פעמים אה נחמו לנו מקום לומר שלא מין
 אחד בלבד היה ואפשר ע"ד השפ"ט כי ב' מייים היו
 לפי פ"ט המקרא . (א) המתהוה בעפר הארץ .
 (ב) המתהוה על עפר אדם ובכמה והנה הוא ית' אמר
 אל משה נסא את מתך ויך ד' ויהי לכנים כו' כי פ"י
 המטה המכה בעפר הארץ העפר לכנים אך הארץ כיוון
 כעויה ביד וקויה במקס . וזהו ויש אהרן את ידו ופסא
 ע"כ מחמת בחינת נטיית ה' שהיא מבשר אדם ופסא
 הכנס הידוע המתהוה בחדם ופסא הווייתו בחדם ובכמה
 ועל ידי בחינת נטיית המטה כל עפר הארץ היה כנים
 והיותו נקל לתרוממים היה הגהיית מן העפר על כן
 ויעשו כו' להזיז את הכנים מעפר ולא יוכלו אך על
 הכנים להזיז בחדם ובהמה לא נפר כי הלא ופסא
 הכנים כו' כי אדם ובהמה אין בחרן שלא פסיה הכנים
 זו והאם כן במי יבוא להמזיזם זו את כלם מלאים מהם
 וזהו הכנס כו' . ולכל לאמר שינה אהרן ממנותי ית'
 או משה שינה להאריך ע"כ אשר ויעשו כן ויש אהרן לומר
 כי לא שינו אלא שהכתוב לא הזכיר לנו עליווי ית' אלא
 החלוקה הא' :

יג ויאמרו התרוממים אל פרעה אנבע אליהם ה'ם
 כו' . אפשר כיונו אל י' מאמרות שבהם
 נברא העולם שהוא מעשה ידיו ומשלים מעשה ה'
 מאמרות לעשר אלבעוה כחאל' ברז"ל (ב"ר ס' ג')
 בחלמ' ששאל מים עליונים אך עומדים אל' סיב' מים
 ויחן במשך ונתן ר"מ אלבעו למטה ועיכב המיסואל

הלחתי מהתנורים כי רק ביאור תפארתה היים כי עם
 ישארו אשר קדשו שמי ומתאר לא הזכיר כרית' רק באשר
 בו בעמו ובביתו ויובן כי אשר ביאור תפארתה ירוי אשר
 בלא בחבור אש . וז"ל רק כלומר אשר מעטתי שהוא
 משמעות רק ביאור תפארתה ויאלמר למחר ויאלמר כדברך
 שאמרת בזמן זה בלא חלמר שידעתי זמן הסרתם על
 פי המול לממן חדע כי חין כה' אלהינו משמתי שלא ע"י
 מול : או יאלמר כדברך היה הרחוי לעשות שלא יאורו
 חין כ"ל גופיכם : אך לא היה בלא לביקך והיואלים
 גופיכם אשר אלכם ויכרתו בניתכם ותעלה בלשם
 עמכם . אך לממן חדע כי חין כה' בעל הרחמים פעם
 היותו אלהינו בייחוד מרחם עליך עם היותך עובר ראונו :
 או לממן חדע שהוא רחום בדין שהוא ה' המורה רחמים
 גם בחסוייחמו לאלהים שהוא דין על כן עוד חסוי לך
 כי הנה וסרו האפרדעים ממך ולא ימוחו אחרי זאת
 כאמרו חלה להכרית כ"ל שאמרת בלבד ממך . וגם
 מבחין היה אשר בלא לביקך בלבד לא שגאר בזה כ"ל
 מה שזכרם של עמך ועבדך ולא אכריתם את כל
 אלו כ"ל שרק ביאור תפארתה כי מה שאני ממעט מכריתם
 שהוא משמעות רק ביאור תפארתה היים וכן היה כי גם
 שיקר נקטת משה לא היתה רק על דבר האפרדעים
 אשר שם לפרעה בקרבן עב"ז לא בלבד עשה יתברך
 כנקטת משה כ"ל כדבר משה אשר דבר לפרעה כי יקום
 דבר עבדו ולא מתו לא אשר בתנורים ולא אשר היו
 צופים ולא אשר בנתי פרעה כ"ל וימוחו מן הבתים הסם
 ולא המיוחדים לפרעה וימן החלכות של כל השם וימן
 השדות והורה ית' רחמנותו אשר היטיב עם גופי בני
 אדם ועם בתי המלך כי הלא ויבצרו אוהם כו' ותבאש
 הארץ כלומר שאלו מתו הוד הגופים היו כלם מתיים
 מבחשם והחיתם כי עשה ותבאש הארץ ולא נעשה כן
 לגוף המלך ולביתו ויתיר הגופים לממן ידע כי חין כה'
 אלהינו כי עם שפרעה הכעיסו ואמר מי ה' כו' וגם זה
 פעמים מילן לשלה עמו עב"ל היטב היטיב עמו ולא
 מתו בנפשו ובביתו כן יבאש גופו גם הוא וביתו . אך
 פרעה לא די שלא החזיק קובה לו ית' על הדבר כ"ל
 אדרבה משה המרה את פיו . וז"ל וירא פרעה כי היתה
 הכוהה כי רווחו לו בקרבן כי סרו האפרדעים המקרקרין
 חך גופו או שהיתה הכוהה לו על כל זולתו אשר לא
 הכעיסו את ה' כמוהו הכוהה ה'ה' היתה סבה הכניד
 את לכו . וזהו כי היתה הכוהה והכניד את לכו והוא
 בוא' אם לא היה סופק בידי לעכב למה נטא ל פינים
 והי' הכעסתי ויחר מההולת הכניד בלשם בתיים ופ"ט
 ח"כ חיפה למה עשה ככה לז"ל ולא שפוט אליהם כאשר
 דבר ה' . שהוא ולא ישמע אליהם פרעה כו' . שהוא
 מיי להביא עליו כל העשר מכות כלומר שעל כן לא יטא
 אם היה משיג אתו בעשות לו יתרון זה וכיוצא בו :
 או יאלמר הראוי היה כדברך ה' לממן חדע כי חין כה'
 אלהינו שאינו מקפה שכר שום בנים ע"כ לא אכרית כי
 אם וסרו ממך ומבחין כאשר מתנורך כי גם אשר
 בחרך קדשו שמו ית' פס' השם מתבקע על ידן פס'י'
 אפור פים בו דעה כאשר כחבנו פעם לשנח נורך
 הדבר בזה בשערים צס"ד והשאר בנקודם :

אם לזכמי שלח ב"ו מעבד המים אלזכמי של הקב"ה
לכ"ס שיעמיד המים וסירופו הוא כי מים עליונים הלא'
בשפת הרי קראו את המאמר אלזכמי והנה א' מן
המאמרות הוא נעשה אדם וראו כי הגה ע"י סימן
דל"ך הווי מילוחו ית' שהוא א' מג' עיקרים האמורים
למעלה שהדיע משה לפרעה שהוא מילוחו ית' ובכו'
דל"ס לחמה לו הווי ויבדק אלהי ישראל ובכו' בחל"ב
לכודע שאף עם שלא מישראל עמו הוא מחוייב כעבד
לעשות רצונו ית' לפנה את ישראל שהם ה' הרמוזים
באו' כה חמר ה' אלהי העבריי' שלח עמו ובכו' דל"ך
מאז להודיע מילוחו הווי' הווי' ית' מהוה הכריות
המאמרים מן העשה כריות הדומה למים וגם הוא אשר
יז' את האדם הראשון מן העפר כראשונה מתי' מאמר
זה קיסר לאניה מלל לשני יולרים א' עשה כלים מן
המים וז' את העפר הווי' משובח בו' וז"ל מי שבורא מן
הקפה לא יברא מחומר בתחית הממים. והנה מעין
זו כורס ית' אך אחרי שהיה את היאור כדם ברא
ממנו לפרעים כן אחרי הכות את הנקבות בדם נדות
בזו ומקללה האשה מוליד מטיפח מים בקרבה ממנה
ולא הפכילו להכין הווי' האדם מק"ו בכת קיסר להודות
מאמר נעשה אדם עד כה מכת הכנס שההווי' מהעפר
והוא ומארי אלזכמי אלהים הוא שהוא מאמר ויאמר אלהים
נעשה אדם מן העפר כי זה הורה מהו'אלו הכנים מן
העפר והוא אלזכמי אלהים כמה שאלמר ועל כן אמרו
עם אלהים ולא ה' כי כוונו אל מאמר ויאמר אלהים
 נעשה אדם :

פז ויאמר בו' כי אס בו'. הגה עשה החזיל בנא
 פניה הוא סימן עד"ש שהוא כמפורס
 למעלה שהם להורות כי ישראל עמו ביוחד והוא כי
אסי' הערוב שהם בעלי חיים ויכחו. ומה גם ביד ה'
היה דבר ובשחין וזה בג' הדגות. (ה) בחדמה ישראל
(ב) בנעלי חיים שלום. (ג) בגופם כי הערוב בדרך
רשן שם בני ישראל לא היה ערוב. ובדבר ממק'
בני ישראל לא מה א' ובשחין בגופו בני ישראל לא היה
 שחין רק בהרסומים ובכל מזרים :

יז ב'י את איך משלח בו'. הנה ראוי לשים לב מה
 זה היה שהג' מכות הראשונים היו ע"י אהרן.
והז' והכ' ופס' ע"י משה והד' וה' על ידו ית' ולמה
לא שמתו על משה תל אהרן ולא שיהיו של הקב"ה בין
של אהרן לל משה. ועוד כי הלא לפי כבודו ית' טוב
פז היה לעשות ע"י עבדיו ואם לא ועלרוב משה ואהרן
כי בשר המה יעשה ע"י מלאכיו הרחוקים משרתיו עשוי
דניו. ועוד או' הגני משליח כך ולא אמר משלח. ועוד
כי הנה חתלה כל הערוב מהיערים אל האדמה ואח"כ
בגם אל הכמים ואיך יאמר חתלה ומלאו בני מזרים
בו' ואח"כ אמר וגם את האדמה. ועוד או' ב' מכות אלו
בזמנם בכרות שישלה ה' בין מזרים בו' משח"ב ביתר
שבות עם היות שכל מכה ומכה שבהו הקב"ה על
המזריים במזרים לא נעשה בישראל ואדרכה היה להם
דיוח כמ"ש ז"ל (ט"ז ס' ס') שממכה הדם העשירו
ישראל ועוד שאלמר או' והפליתי בו' למה הוזר ואו'
ותמתי סדום בין עמי ובין עמך כי הכל ענין אלה וגם

ראוי לדעת מה היה הפדות הוא ומסרפוי היה יאמר
 והפליתי בין עמי ס' : אמנם הנה קבצנו למעלה כי
הנה ג' עקרים שייסד משה. (ה) מילוחו ית' באו'
כה חמר ה'. (ב) הווי' אלהי ישראל ביוחד באו' אלהי
העברים. (ג) שמשחרר ית' על כל יצר עמים ומלכיהם
באו' שלח עמי בו' ובשלשון כפר פרעה באו' מי ה'
בו' על כן באו בלל קירחו. ג' כתיב הכות דל"ך על
הא' עד"ש על הב' בלח"ב על הב' וכל כה מעין עניינה
וכת"ש בג' ראשונות שהודו בהם מילוחו ית' עד לחמס
אלזכמי אלהים הוא ועל הדקך הזה ג' אלה המה והיו
להרו' הווי' ית' אלהי ישראל ביוחד וע"כ נעשה בהם
עיקר מאמר ישלה ה' בין מזרים ובין ישראל כמפורס
בערוב וגם בדבר והפלה ה' בין מקנה מזרים ט' וכן
בשחין שנה' והי' השחין בהרסומים ובכל מזרים והנה
היה אשפר יעש' הוא ית' את האותות האלה ע"י משה
ואהרן או ע"י מלאך ולא ע"י עמו ע"כ למת טעם לדבר כה
האלהים ויאמר הגני משליח בו' לומר הנה ממה של אלו
הוא ולא אחר העושה האות הזה א' כי הנה אין ספק כי
כאשר אשילו כל מין עשבים לו מול למעלה כן כל מין
ב"ח ית' לו פר למעלה כי עם שהבחי' לוח לה מולא
כדאם כללות כל מין ומין שר ית' לו למעל' כדע וע"כ
כאשר גרסה חכמותו יבדק להב' מזרי' מכל מינו משחית
שכמיני החיות כחות כמות והוא הפך שנתן לבא אל
הייסוב. ומה גם כל המינים כאחד ואזי כבודו ית'
להכניס חיות מזרימה. אך זאת יעשה יכריח את שר
כל מין ממינו הבעלי חיים ישלה את מינו מזרימה וז"ל
הגני משליח כך שהוא יולא לשליחי כי יעש' הוא ית'
את שריהם ישלחו עויליהם. ובזה הוא ענין טעם אל
העשות ע"י עמו ית' כי אין כה לעשות ע"י משה
ואהרן כי אס בדרך ואייר כמפורס בזה (פיר
פ' יז'). אך לא בכת ושרי הבעלי חיים כמו שזכיר'
מאמר בכו"ב על למת השחין. וז"ל הגני משלח כך
כל'י מה שאלמר או' הגני שהוא שאשע"י ע"י עמו הוא
להיות כי אני משליח כך בו' שהוא שאכריח את שרי
הב"ח וזה אין כה לעשות ע"י ב"ו. וס"ת ובמה יודע שאני
העוש' ואני משלח חיות רעות מאליהן או מזד מערכ
הלא הוא כי הנה כך אני מתחיל. וז"ל כך ואח"כ
ובעבדך ואח"כ ובעמך ומלאו בתך ואחר שאין להם
מקום בכחם אז וגם על האדמה שכו" הפך הטעם :
ועד טעם שני הוא כי אשילו לא היה ע"י הכרים
אין שליטת בני ישראל להיעשות על ידם כ"א ביסודות
כמ"ש ז"ל (שם) שע"כ יסוד המים והעפר היה ע"י
אהרן ובח"כ שבלזכור ע"י משה. אך לא את הערוב
שהם הב"ח. וז"ל את הערוב כל' ועל כן אני בלנד
העושה וס"ת הלא כל זה אינו טוב כי אס למת טעם
אל בלתי העשות ע"י משה ואהרן. אך עדין היה אשפר
לומר יעשה הוא ית' דבר ע"י א' ממלאכיו ולא
ע"י עמו. לז"ל והפליתי ביום ההוא כי אשר עמי
עומד עליה בו'. והוא כי הנה ידוע בין הפקדים הנעשים
ע"י מלאך לעשות על ידו ית' כי אשר ע"י שליח אינו
מבחיין בין דיק לרשע כמפורס אלזכמי פרשת נח וכו"
גם בהיות אשר חפץ הוא ית' להלילו את הוא בלתי דיק

ואמרו שמה' יא על כן זה לאחד מהר יסיה פסוק הזה .
פעד מהר לא ימלא דבר :

ב ויעש ה' כן כו'. אמר כמה מדע כי יעשה ה' כן
ולה מקרה היה כעמות שיקר' בהן פסלמה
חיות רעות הלא הוא כי יהיה ביום פרעה' והח' וזית
עבדיו והח' וככל ארץ מזרים שהוא נהגה' כמאמרו
י' כך ובעבדך ובעמך כמדובר למעל' :

כא ויקרא פרעה כו'. הלא כמו זר נחשב כי פל
המכה השנית אמר ואפסלה אהכס ופסלה

כרביעיה שהי' לו ונזהר יותר שב אחור' לומר' לאליכס
בארץ שהוא במזרים שהולך משה לומר' כן נחב את
והנה מזרים לעיניה' ולא יסקלטו . אך הוא נמנך
אחר סוף פסוק הקוד' שהוא פסלה הלא מפני הערוב
והוא כי על כן בראות פרעה את הארץ והנה נשחזה מפני
הערוב על כן ויקרא למכה ולהכרן ויאמר זה הסדס
אשר פגעו עמדי שהוא לבו זכתי לאליכס בארץ והוא
הלא אהרת כי בארץ גופו פס הכינה כי על כן פס
יפלה בעלמו אך בעיר אהרת פ"י שליו אומר ואם כן
איפס מה לכס נשח אל המדבר פויכ' לבו זכתי לאליכס'
בארץ במקו' השלחת פנימו שהוא בארץ גופן והסיב
משה שהי פעמוח . (ח) מפני הכבוד כי לא נכון לפסול
כן כי הועבת מזרים הוא מה שנזכר כו' . (ב) מפני סירא'
כי הן נזכרת את הועבת מזרי' כו' ולא יסקלטו אז אמר
אז כן איפס אנכי שלח אהכס כלו' ולא את אשוי
מזרים עמכם שלא יראו זכתי הועבתם לעיניה' ועל כן
אך הרהק לא מרחיקו ללכת כי לפרוש מעיניה' בדרך
יום אחד או פחות יספיק ואם על כי הארץ הלאו מלאה
כמות חויני' ואלהי נכר אשר שמה ה' ולכן ריך להרחיק
הנה בואת חתמו כי הנה כעתיבו פס בעדי שהוא על
הערוב כלו' כי לא תוכל לומר כי לא ישמע אליכס פה
כי הלא הערבה זה שלש רגלי' וישמעך ואך פסלה להרחיק
דרך שלש ימים מהכמות הלא . ע"כ השיב משה ואמר
הנה אנכי יוצא מעמך כו' לומר אנכי יהיוני יצוא שליכותי
גדול מכלם הספיק לי אחתי מעמך שאתה גזע החלונות
אך העם לריכו' דרך שש ימים או יאמר אם הכונה
הוא להחודד שם אי אפשר כי גם פה בלי החודדות
העתיבו בעדי ואלו' כי לא יעזרכ' המקו' לז"א הנה
אני שאין לי טעבור כלמתי את העיר מעמך אני מהבודד
אך העם השוקעים בחומר וכלבנים לריכס הרבה
לשכה היעשה :

כב ויאמר משה כו'. וזאת הכונה יאמר הנה נזח
מראה שלוק הערוב הוא נהגהה כי

הנה תהלהוסר הערוב ממך וח"כ מעבדך וח"כ ומעמך
וכן היה ח"כ ויעש ה' כדבר משה כי ויסר הערוב מפני
מעבדיו ומעמו ועוד הוראת השגחה כי לא תאמר אחר
ואם היה הדבר מקרה היו נשארים קתס :

כג ויכבד כרעה את לבו גם בפעם הזאת : שהיה
ואמר לפי זכתי כו' אנכי שלח כו' לא
סר מרשעו כנחלה . ח"א ח"כ בהחלפת הדבר כי אם
מאן אחת לשלח ועודך מחזיק בס כי הנה ח"א ועודך
מחזיק בס הוא מיותר ולא נאמר ק בשום המראה פ"כ
יאמר כי אחרי שהודס ואמר ושלחם אהכס פסמיו
בעדי

באשר היו אז ישראל במזרים כמאמר שרו של מזרים
כלנו ע"כ וכלנו כו' והוא מאמר ז"ל על פסוק גוי
מקרב גוי על כן אם היה עיפה הוא יס' דבר זה ע"כ
מלאך לא יסיה ארץ גשן נלמה כי לא היו ישראל ראויים
על כן להודך הוא יס' ע"כ ע"כ . וזה מאמר
הכונה למשה הנה מפליח כך הנה בעלמי מפליח כו'
והפעם הוא כי ע"כ ובהפליתי כו' מפס"כ ביהות ע"כ
פליח והוא למען מדע כי אני ה' בקרב הארץ מפניח בה
ע"כ עמי ולא עוד כ"א ופתיחה פדוח כו' והוא מה שהעברנו
פסחור ואומר ופתי פדוח כו' ט"כ ח"א' והפליתי כו' .

אך הנה היה אפשר לומר כי אחר שהוא יס' פס גדול לערוב
שלא יבואו ארץ גשן היה אפשר כי אם בארץ המזרים
על פס המזריים היו מפני ישראל כו' וכס כי האם הישראל
אשר ימלא פס ויש בו עון ויזיקו הערוב כי אין ערוב
ממיה כי אם הטאו ע"כ אמר ופתי פדוח ב"ן עמי ובין
עמך כי כשאין ארץ בניהם רק עמי ועמך יהו הכיס
פדוח להם אדם חסמו : ואחשוב יהיה הענין מאמרם
ז"ל במדרש בספר ופלאות אל ע"כ הערוב והוא מומרם
כי להליל איש מזרי את בניו מהערוב היה חומר לאיש
הישראלי שולך את בניו עמו להילם מהערוב הכלתי
שולג בישראל וצטלו הניהה היה בלא הישראל לבדו
וכנראה המזרי כי נגפו יבא היה חומר לו המזרי בני
סיכן הם . משיב לו כד וגיוד' אך פניס מהס אכל הארי
וא' הדוב כו' עד חומס . והנה אחשוב כי היה הוא יס'
מפניס אדם חסמ הישראלי : וזה יתכן ויבין באומרו
ופתי פדוח כו' . וזה היה בלתי אפשר לא לא על
ידו יס' בעלמו ועל הדרך הזה בעלמו הוא ח"א' כדבר
הנה יס' ה' הויה במקך ולמה ע"כ עמו כד ע"כ כן
והפלה ה' בין מקה כו' וזה שאין כו' ע"כ פליח וכן
במכה בכרות נאמר ועבר ה' לנגוף את המזרים וכו' ולא
יבן המשהות כו' שהוא כן יבנה השליח הם בכורי ישראל
כמפורש בכרובים פס כד' ועל כן פסלה אלה היו על
ידו יס' כאשר זכיר לפיכס בס"מ מר"ל (פס) כי פסלה
היו ע"כ הקב"ה ערוב דבר מכה בערות . ועוד לנו טעמים
אחר' אל הויה המכה הלה על ידו יס' והויה שהחין
ע"כ פסלה ואשר לא קדמו מכות בח"כ פ"כ משה לאשר
על ידו יס' והויה אלו שמהו אל מכה בכרות
גם היה מאחו ובידו יס' ויחגרוו בענין מכה שהחין
על ביאר מו"ל בס"ד : עוד אפשר בשעור הכרובים הנה
משליח כך ע"כ משלח מלאכי רעים כך את הערוב
ופ"א את ע"כ מלאכי משחית אני עיפה לא יתכן בין
ישראל לארמתי כי כשניתן רשות למשחית אינו מבחין
כו' . ומה גם כי בלתי לדיק' היו אז ישראל לז"א
הנה לזה הפליתי אני בעלמי כי אפרה שכינתי עם ישראל
בארץ גשן ותס והפליתי ע"כ עמי כו' . אך בעיר
אחרת הכלתי מיהודת לישראל והיו מעמי מעורבי' עם
המזרי' שאינו מקום ששינתי שורה פס לכן ופתי פדוח
שהוא ע"כ פליח לפיכס אדם חסמ עמי כדלגיל ואמר מהר
יסי' הלוה היה למה שיקר' לפעמי' הויה עם משלח
זכבים וחיות רעות אמר הנה אם היה בא בלי קביעת
זמן כי אם בא פתאום היית חומר כי ראו משה ואהרן
שהוילו קתס חיות בואות דרך המדבר כלמאת את העיר

עדי כי נדר שאתר שיעמירו בעדו יפלה ומאו אמר
 לו אל יוסף לומר הלא וכן היה כי לא עמד בדברו
 וזה אשר נמצא חלו לבו רק מאשר בזה' ומה במאן
 הוא משי הכבוד שלא די שילכו ב"א היה המשלה
 אך אם מאלוים יבן לא היה מקפיד על כן אמר לו
 הוא יבן' הנהו לבו שיאמר לו אם מאן אתה לשלח
 בעלך וגם עודך מחזיק בם שהוא לבואי היתה אם
 יבן מעצמם. אם שתי אלה לך הנה יד ה' היתה כו'
 לומר ש"ס קבל המכה היא הוראה כי גם כי עודך
 מחזיק שאל"כ אל דעות ה' לא היה מביא המכה הזאת
 ע"כ ב"א בסיח שתי אלה עמך וזה דבר קשה לאמר
 לו משה כי הנהל במאמרו ולא הרך אל לבו בזהו בחינת
 ופ"כ השבוע שיהי ה' ית' בלשונו ולא אמר לו בהפחד'
 הדבר בא אל פרעה ואמר חלו כאשר בכל החראות
 הקודמות ב"א ודברת ל' קושי' אך הוא על כי פה היה
 קושי וה' אשר יקשה על משה לאומרו ע"כ אמר הוא
 יהררך ודברת ענין של קושי ולא חירא ממנו:

מ ג הנה יד ה' היתה כו' אמרו יד ה' במכה זו
 משאל' בשאר מכות יתכן כי הלא בנשים
 בלבד אמרו לו חמרו אלבע אלהים היא אמר לו עשה
 הוא ית' הנה יד ה' היתה כי בזאת פתה' מכה חמישית
 נשלט חמש אלבעות ונהייתה יד שלמה. או יאמר הנה
 במכה א בלבד יד ה' היתה שנגד חמ: אלבעות שהי'
 מכה זו שורה בה' מיני' בסוסים כו' ולהיות שהמכה
 מחלח מעט ומתעבה ומתחזקת אפשר כאשר היתה
 במדרש בסר"א בלפחות ה' הממשלים אלבעות מחילים
 מא"בע קמה עד' ויאמר בסיסם כו' ובאין שהיה חושבת
 מזרים ית' בבין יוד שהוא כח גדול וע"כ ובאין דבר
 כבד מאד. והנה כחבנו למעלה כי אומרו אלבע אלהים
 הודו שהי' הם בחינת אלהים ולא אלבע ה' ע"כ יאמר
 הנה יד ה' מדע אך הוא יד ה' ולא יד אלהים כי
 הלא והפלה ה' כו' ואלו היה בשם אלהים לא היה מרחם
 עליהם בלאן ישראל כי היה להכניע מול קלה שהיו
 שודר' גם הם כמארי' אך אין זה ב"א שה' בעל
 ברחמי' מידה זו היא שערך' אלו הם. או יאמר הנה יד
 ה' היתה כו' והוא כנודע מספר הזוהר כי בהיות ה'
 גד' אומות כסודן הוא רחמי' ובהיותן מהפכות ויורו
 דין וזה יאמר הנה יד ה' נעשה היתה בהיפך דין בהיפוך
 אפיון שמורה רגז במקך כו' אך לישראל והפלה ה'
 כו' שהוא ביושר וזהו מקנה ישראל כו' כי לזה ברחמי
 ולמקנה מזרים ברוגז עיפאל. עוד כתוב אלנו בסוקי'
 אלו בעתרים בנה חסד המכות ומספרם.
 בהקמת מכת הדם:

ה ויאמר ה' אל משה ואל אהרן קומו לכם כו'.
 לבא אל ענין המקראות נעתיק מאז"ל
 (בש"פ' י"ב) וזל המכות האלו נעשה על ידי
 אהרן ותלשה ע"י משה ושלשה ע"י הקב"ה וזל' כולן
 נדך שסיו בחרן ע"י אהרן ב"ח ע"י משה לפי שהן
 נחליר שכן שלט משה בחרן ובשמים ערוב דבר מכה
 בחרות ע"י הקב"ה ושחין ע"י כולן עכ"ל. והנה ראו'
 לשם שבי' והבין. (ה) מה זה היה ליעשות שלשה ע"י
 אהרן כו' למה שהן בחרן ולא ע"י משה אשר שם

הוא שלט בחרן כדברי החזקוני. (ב) שאל' איפה ג'ס
 הערוב ביהיה בחרן למה לא היה על ע"י אהרן גם הוא יאמר
 יהשבו לבניות שבחור יהיו ע"י משה וגם הדבר ומכאן
 בברות שסיו מן השמים למה לא היו משה שלט בשמים
 כאומרו שכן שלט משה בחרן ובשמי'. (ג) למה ישרדו
 מכות שעי' משה מהמכות שעי' אהרן ונכחו של הקב"ה
 בין שניהם. (ד) עי טוב טוב היה יהיו כולן על דיו
 יתב' כי הוא המשל בכל. באמת. (ה) למה נכחו של
 משה בחורן הג' של הקב"ה ולא היו מעמד שלשן של
 הקב"ה אחד כולן. (ו) מה נעשה השחין שיהי על ידי
 שלשן. (ז) למה ה' בין של הקב"ה לשל משה: אמנם
 לבא אל הענין נעיר במקראות קלה הערות ועל פי בואור
 המאמר נבא על העונות והנה הם. (ח) אומרו קמו
 לכם כי אומרו לכם הוא מיותר ומבולל הנה כי אלו
 לעצמם ולא להצחם בייחוד ולא מפניהם כי מה יקומו
 יוסף אם יהיה משל זולתם. (ט) למה לקחורו משה
 ואהרן יחד בחפימה ואה"כ זרקו משה לבדו. (ג) מה
 זרקו זרקו השמימה ומה גם למאמרם ז' (שם פ'
 (א) שהוא עד כמה הכבוד שהוא מריבו ה"ל ראונו
 שה"ל אשר היא בסוף חיבה במקום למ"ד בראשה.
 (ד) אומרו לעניי פרעה מה לנו אם יהיה ועניי פרעה
 או שלא בפניו וגם למהלל יהיה גם בעניי עבדו וגם
 אומרו לעניי פרעה ולא בפני פרעה. (ה) אומרו ויהיה
 לאבק על כל ארץ מזרים אם זרקו השמימה אך היה
 לאבק על הארץ ואם אהרן יבן ויהי אבק מה זורך
 הדישו יתב' אומר שהיה לאבק על הארץ ומאראוי לא
 יאמר רק והיה על האדם ועל הבהמה לשחין כו'.
 (ו) מה ענין או' והיה זה פעמים. והיה די בראשון
 (ז) אומרו ולא יכלו החרטומים לעמוד לפני משה כו'
 שאומר לפני משה הוא מיותר כי אחר שהוא משי
 השחין גם לפני זולת משה לא יכלו לעמוד. (ח) אומרו
 ובכל מזרים הוא מיותר כי הלא לא על ההמון ודבר רק
 על החרטומים לבדם: ובבא אל ענין המאמר ובו נבא
 אל כוונת הכתובים והוא כי הנה ראה הקב"ה לזכות
 את ישראל לדעת את ה' כי הוא הוציא הוא שברא לשון'
 הרבה אותות ומופתים בחרן מזרים למשן ירלו ויבינו
 וישיבנו כי כל מעמד שלשה השולמות הוא בראש והוא
 כי הנה מעמד שלשן הנה כוללו כל מעשה בראשי' שלם
 השל' ועולם הגלגלים ועולם המלאכים כי הלא המלאכים
 בכלל הבריאה הנה לדברי הכל כנודע. וע"כ בהראותו
 ית' כי הוא מושל על הארבע יסודות אשר הנה כוללו
 השלם השל' וגם מושל על כוכבי השמים וכסיליהם
 הוא יורה כי הוא יתבך בראש כל עולם הגלגלים ובחיות
 הוא ית' אשר הוא שליט בשרו של מזרים יודע כי הוא
 הבורא גם את עולם המלאכים על כן גזרה חכמתו ית'
 להורות את בני ישראל במזרים כי יוצר הכל הוא אהרן
 ושמי השמי' וכל צבאם בזהו את מזרים זה עשר פעמים
 כי גם הורה אהרן שליטתו ית' בארבע יסודות ובחיות
 ובשרו של מזרים שהי יסודות החתומים מהם ועפר
 ע"י אהרן כי הוא הנה את מימי היצור והפכרו לזם
 וגם מהמים השריץ בריות בגלות גם הם השפיעו
 ועיקר יסודם הוא יסוד המים ויסוד העפר היך לקיים
 וגם

וגם שמשו רבינו ע"ה גם הוא שלט בשני יסודות אלו לא האורך ליסודו' התחומים השפות על ידו ומה גם לרז"ל כי לכל יהיה כפוי טובה למימי היאור כי זו יכול מגזרת פרעה: ועל פי דרכנו נשים אל דבריהם אלה כי הלל לא היאור כיבד הללו לולא ה' היה לו ויחן בלב בניהם בת פרעה חלה לרחוץ על היאור כי אין ספק כי הוא ית' שפטה מצינו היאורה ויחן בלבה תחלה את אחתה אל החיבה אשרםם חלקת מהוקק ספון. אך החשבה להבין דבר זה במו"ל כי פרעה לא גזר כל הבן הילוד כו"כ על פי חרטומי מזרים באומנם אליו כי עמיד מושיען של ישראל ללקוח במים וע"כ תחכמה אמו לשומו על שפת היאור למען יאמרו החרטומים אל פרעה כי כבר מושיען של ישראל במים וכן אז נתקבלה הגזרת וע"כ לא שמו לב אל רחלם יוכבד מניקה את הילד אם בנה היה אז וזלמו באמור כ"א זה היה אך נושע מהמים הנה כי היותו במימי היאור הית' בבת הלחמו וע"כ ה' בלמו ראו ילקה על ידו ליהסך לדם ולא להשריץ אשרעו' ממנו וגם לא עפר מזרים נעשה כניס על ידו כי בו עמון את המלבי המכה איש עברי:

עוד קטע שני יתכן על פי מאמר רבותינו ז"ל כי על מנועת מזרים מלעבול את בנות ישראל מידתן פן ירבו על כן הפך את מיימיהם לדם והנה נודע מאמר רז"ל כי אהרן היה משיח בלום בין איש לאשתו וצין איש את עמיתו. ע"כ יתכן כי מכת הדם על שיהיה על העדר בלום בין איש לאשתו היתה על ידו וגם האפרודיטיס הסרים ורבים לרעת המלכיים תחת כי מנעו פריה ורביה מירחאל תהיה ע"י אהרן השרצה פריה ורביה בהם. בנשותו שזמו בלום בין איש לאשתו וגם אשר על ידו יהיה כל איש שאקן ופלו. ע"י שיש שלום בין איש לרעהו תהיה מכת הכניס הזמנעם בלוחם אשר היו כפאים וצנינים. כהני גבור שנוים מקץ רגלם ועד קדקדם: בלל הדברים כי על כל אלה גם שלא יעדר ממשו הפחדר גם הפחדר בשני יסודות השפלים לא נעשה המחייסה אליהם כ"א ע"י אהרן. אמנם השני יסודות העליונים רוח ואש הורה הוא ית' שליטתו בהם ע"י משה. כי יתן כח ביסוד האויר להקפות הנדר ואשר היה מים בשמים וביאור נקפה עם היות את תוך כדור הנדר ולא יכלה האש להפסור הנדר וגם הורה יתבדך שליטתו ביסוד האש ויסוד המים כי היתה באש תוך האשן כדור ולא המים מכבין את האש ולא האש מחיכה את המים וגם מכת הארבעה אל יסוד האויר מחייסה כנודע מהכמת הטבע. כי סוד האויר הוא הגובר בכל נפש היה אשר לה כנפים. וכן מכת החשך ומה גם לרז"ל (שם פ' י"ד) שהיה החשך עב' מתחשש בזים כי נתעשה האויר להתעבה. על בלתי עבדו בו אור השמש וע"כ היו בא"ח ע"י משה. והנה עד כה לא לראית שליטתו יתב' רק בעולם השפל בארבע יסודותיו וע"כ הורה הוא ית' הדבר על ידי בני אדם אשר בארץ המה. אך השליטה במזל אשר מעולם הגלגלים. הורה על ידו ית'. והוא כי מול מזרים אשר עבדוהו לאלוה האלה הוא מולתה. כי על כן כל חובעת מזרים כל רועי און כמאמר המתרגם וכן זאת היתה משאנו ית' בצוותו

ק

כי מי צלמו יכה את השם והוא כי אמרו רז"ל (בברות
 דף ע"א) כי שחין מזרים היה לה מבחון ייבש מבנים
 כהם לרצח והלחות הוא התייחס אל יסוד המים על כן
 היה על ידי אהרן המכה יסוד המים ביאור והיבש היה
 מיסוד האש לכן היה על ידי משה. ואמרו רז"ל (שם)
 על פסוק כי היה השחין בחצרו מים וכל מזרים הרטומים
 כחיו מלמד ששרו של מזרים לקח. ועל כן הוצרך
 יהיה גם על ידי יסוד. כי הוא לגדו יסודך אשר כח
 בו לקחתו. ובה מלאו ראונו טוב עשם אל מלוחו יסודך
 יסוקו יחד משה ואהרן בהפנייה פיה ככפון ושאל"כ יקחנו
 משה לבדו. וזו שזרקו השמימה כי הוא מצע זוריקה
 תפיהה על ידי ותיבה השמימה שמה בשמי השמים
 העליונים על כן יש ה"א בסוף תיבה וה"א דגשה .
 אך הוא כי למה שהיה לריך יהיה השחין לה ויבש
 כאחד שהם אש ומים כמאמרם ז"ל שחין מזרים היה
 יבש מבנים ולה מבחון. על כן הוצרך יקחו יחד בחפני
 שניהם פיה הכבשן. למען הקנות בו שתי הבחינות
 המחייבות אליהם שהם אש ומים אש ע"י משה להיות
 צ- מבנים ומים על ידי אהרן להיות לה מבחון וז"ל
 קחו לכם כולמר בשביל בחינות שכלם. שהוא לקנות בו
 בחינותיהם ונצטוו אחרי כן יזרקו משה השמימה אשר
 שתי ההס"י וירד היות בשמים העליונים. ומהגם לאומרים
 מרז"ל (ש"ר פ"א) שכביכול היה עד השכינה. ויהיה
 למען ע"י השכינה ית' יתן בו כח ילקח בו שמה השם.
 אשר מבלעדו יתב' לא ילקח השם הרומי. והענין כי
 רצה הקדוש ברוך הוא להורות כי במה שמכה החומריים
 מכה השם כי אין לפיו יסודך. הפרש בין זה לזה ע"י
 פספר שטובו בו העם זרק למעלה עד המכה בו את
 השם והזריקה הוצרך להיות על יד משה לבדו משני
 פעמים. (ה) כי כשר לוקח על ידי כח האש שמבחינת
 משה ולא על ידי כח המים מבחינת אהרן כדרך כל כח
 רומי כדודע. נמצא כח אש שמבחינת משה היה עולה
 עד השכינה. ובו היתה השכינה מכה בשם ודולק בו
 ומלקחו נמשך גם עד אומתו: ובה נבא אל עיני הכהוב.
 ולא יכלו החרטומים לעמוד לפני משה משני השחין כי היה
 השחין החרטומים וכל מזרים. כי הלא יקשה כי אומרו
 לפני משה בלתי מוכן כי אחר שמה שלא יכלו לעמוד היה
 חפני השחין. מה יתן ומה יוסיף היות לפני משה והמרחיף
 יא-ר ולא יכלו לעמוד בפני השחין: ועוד כי אחר
 אומרו ויהי שחין אבעזועות פורה בחדש ובעבמה. הנה
 בכלל החדש הם החרטומים וכל מזרים. ועוד שאין
 א"י וכלל מזרים הוא פעם אל מה שלא יכלו החרטומים
 לעמוד לפני משה: ועוד למ"ש ז"ל כי הרטומים כחיו
 והוא השם אף מה שלקח השם. הוא עשם אל בלתי
 יכולת החרטומים לעמוד לפני משה. ועם מה שבהנה
 מקום זה שנקרא השם חרטום ולא כיחר הכתובים שנקרא
 מזרים. כמאמרם ז"ל (שם פ"א) על פסוק והנה מזרים
 ונסע אחריהם וירא ישראל את מזרים מת: אצבע למה
 שכה האש השחין וסורף גם. היה מכח משה גם אשר
 לקח בו השם ומשך לאומתו. על כן בחיות החרטומים
 עומדים לפני משה אשר האש שהיה שורפם. ה"י נמשך
 חממו ה"א אש שבהם ועוררו ומתחזק בעומדם לפני משה

יפלא

יסלף אך באומרו אליו יח' לך רד ומה גם לרז"ל (ברכות
 דף ל"ב) האומרים שהיה הוא יח' כשעם ואמר לו רד
 מגדולתך. ועכ"ז וירד ולא הוצק חומר ביסוד האש האש האש
 יורה כי זולה גדולתו בשמים גם בגוף ונפש שלט ביסוד
 האש כמדובר. וגם שלט ביסוד הרוח. וזהו מי אסף רוח
 בחפניו. וזהו במכת השחין שצוהו יח' יקח מלא חפניו
 פוח כבבו וזרקו משה השמימה. ורז"ל (ש"ד פ"ה)
 עד כשא הכבוד וטרדותו יסלף. אך לא זורה מרות מזויה
 מידו עד משה עד יסוד האש מה גם פוח כבבן אשר
 ידפנו רוח עד גלתי האביביל זכר לו. אך פוח כי ללקות
 גם הכר הוא רוחו ועליון. לוי יד' בן אדם בלושה
 להכות בו. על כן זיה הוא יח' יזרוק השמימה עד כשא
 הכבוד. למען מכסא כבודו יח'. ילקח השר שחחה כשא
 כבודו יח' ע"י מה שאוקים האדם והבהמה: והנה לזרק
 למעלה ללקות גם הכר במה שלוקים חפניו הכר ידפנו רוחו ולא
 יסלף מלומה ע"כ זיה הוא יח' יקמו אח"כ משה לבדו בחפניו
 וזרקו השמימה למען לא יוכל הרוח להפילי. כי בהאסף
 בחפני משה הבלוט ביסוד הרוח. לא ישלוט הרוח באבק
 ששם בחפניו באופן שהיה יסוד הרוח כאלו אסף וקטע
 אוחו בחפניו בל יעלר כה. להיות נשכ באבק הוא
 בזרוק אוחו. כאלו מידו עד יסוד האש רוח לא היה:
 וזה מאמר שלמה בחכמתו מי אסף רוח בחפניו הגה
 ששם למעלה בחקוק אש להכה פליכה מלחכי קדש
 וביסוד האש ויסוד האויר. וגם שלט משה ביסוד המים
 שעל נטייה ידו של משה בלי משה האלהים נבקע הים
 כמאמרם ז"ל (שם כ"א) הרי אתה מתך והכרישיתו
 מתך ונשה את ידך ונשבו כמו נד וקפלו תומוהו כאלו
 ינלרו המים בלזרר. בל יאלו ויחפספו ולא על ידי חיכות
 קדושה נפשו המלוכה בחומרנו כי אש בשמלה שהוא
 צנטייה ידו הגשמית אשר הוא מלבוש ושמלה שאת הרוח
 ונשמה ועינף. כמאמרם ז"ל הים וסלף את מתך ונשה
 את ידך כמדובר שנגטייה ידו זרר מים במה שפי'
 שחלמו לנפשו. כי אין זה רק שהשלוט האלהים ביסוד
 המים. וזהו מי זרר מים. בשמלה. ומי שלט גם
 ציבור העפר כשמה כי מי הקים כל אפי ארץ והוא
 כי על דבר קדש ארז"ל (במדבר פ"ה) שבאומרו ופאתה
 האדמה את פיה ונעשה כל הארץ כמשפך פי הארץ
 עמוק וכנינות פי הארץ גבוהים סניב ונעשו
 כמדרון והיה כל אשר לקדש ודקן ואבירים מתגלגל
 בכל מקום שהיה יוודר כמים הנגררים צמודר.
 וזהו מי הקים כל אפסי ארץ שהקים והגביה האפסים
 הם כל קווי הסניבות של ארץ. והיו משופעים והולכים
 עד אלמעות פי הארץ: והנה כי הוכרח היות זריקה
 פוח הכבבן על ידי משה להיותו מושל ביסוד האויר
 כמדובר: והנה עדין לרץ להט טעם למה של הקצ"ה
 היו בין של אהרן ומשה ולמה הו' המשותפת לכולם
 מכה שנית אחר השמים של הקצ"ה. והנה על דרך
 רז"ל (ש"ד פ"ט) האומרים כי סדר המכות היו כפסוקים
 מלחמה צ"ו. נהו שקטו שאלות אלו: עוד אהבה למלא
 שוב טעם לעבה. על פי אשר אמרו כי דלה הוא
 יח' להרוח את בני ישראל. כה מעשו צבריאה עולם
 וזכר עשה בנפלאותיו ב' מכות. אל י' מאמרו שנברא

זהה הטולם כמזכר בשמים בלד היטב. אך חוייב
 הכדר הז' על פי סדר המאמרות. ולא כהכמות פס
 לאהבת הקצ"ה. והיה מלמטה למעלה במה שכנגד המאמר
 האחרון. היחל במכה הראשונה במה שכנגד הראשון
 כלה במכת צבורות. ועל הדרך זה לא ח' וא' כסדרן
 והלקתן. וע"כ הוכרח היות שלשה פע"י אהרן ראשונה
 והשנית של הקצ"ה אהריכון והשחית שנית. ועל משה אחרים
 ומכה צבורות באהרונה: ובהו מלאנו ראינו טעם נכון
 אל היות המשותפת השנית היא השחין. והיא למה שהיה
 לעמת מאמר הדשא הארץ דשא כמורש שם. והוא כי
 בענין המאמר הוא לרץ שיתק' ד' אכדות עפר ומים
 להוליא דשא ונטיבה רוח וחוס השמש שמכמים האש.
 ובכל עשב כה שר שחכה בו ואומר לו גדל. קן בשחין
 אשר כנגד המאמר הוא שם נמלאו וסם היו כולנה פוח
 כבבן הוא יסוד העפר. והיה שחין משחין ושורף מיסוד
 האש. פוח אכבועות מיסוד המים. וזרקו משה על
 ידי קליטה בחפניו את יסוד האויר. והכאה את השר
 על ידי הזרקו השמימה כאמור. והמשקן בע"ה קטו
 לבס מלא חפניכם הכר יסוד אש ומים. פע"י לקוט
 אוחס בשני חפניהם קטש האבק כה מים על ידי אהרן
 וכח אש. על ידי משה. ובאומר פוח כבבן הכר יסוד
 העפר ובאומר וזרק הכר יסוד האויר. שקלט בחפניו
 לכל ידמו רוח. ובאומר השמימה שהוא כמ"ש ז"ל
 (שם פ"ה) עד כשא הכבוד. שהוא כמאמרנו למה
 פע"י השכינה ילקה השר: וזה יאמר וזרקו משה
 השמימה לעיני פרעה. כי הלא יקשה כי הלא לא נמטה
 לעיני פרעה זרק פי גם לעיני כל אשר לפניו. והנה
 לכאורה אפשר לומר כי למה שפרעה היה יד הכמנו
 משנה יוהר מכל הרטומי מלרים כמאמרם ז"ל. על כן
 לעיני פרעה ההכס יותר. נראה היות אריקת השמימה.
 לא לעיני הבליט חסונים כמורו. עוד יתכן יאמר מה
 שכתבנו כי אומרם ז"ל השמימה עד כשא הכבוד הוא
 למען משס ילקה השר: והענין כי הנה עיני פרעה
 וכל מעיניו ועיניו אל שרו כענין ופרעה הקריב.
 שחקריב את שרו כמזכר אללו. וזה יאמר וזרקו
 משה השמימה שהוא עד כשא הכבוד. ולמה היה שם
 הלא הוא לעיני פרעה שהוא להכות מהשמימה למי
 שהיה עיני פרעה. הוא השר והוא הרטומא הרמוז
 אח"כ כמדובר. וע"כ הדברים האלה יתכן א' והיה
 לאבק כו' והיה על האדם כו' כי הלא יקשה מה ענין
 א' והיה ב' פעמים: ועוד מה יתן ומה יוסף היות
 לאבק בכל ארץ פעמים: כי מן הראוי לא יאמר רק
 והיה לשחין באדם כו'. אך אחרי אומר כי היו ארבע
 יסודות. והכאת השר גם הוא כנרמו בפסוק הקודם.
 צא עמה ויאמר כי גם היה נגלה לעיני הרואים כי הלא
 והיה לאבק כו'. והוא כי אחר שזרקו משה השמימה
 חזר למטה והיה לאבק הוא הוראת יסוד העפר. ויסוד
 הרוח מיוזרו על כל שעה גבול מנרים. וזהו א' על כל
 ארץ מלרים הרי מליאות שני היסודות. והנה על הארץ
 לא נראה רק היות שני היסודות. אך בחדש ובחמה
 הייתה היות שני יסודות אחרים וזהו והיה לשחין. הוא
 חוס לרבה בוער באש וגם יסוד המים כי פי' פוח

אזכרנו על מה שכתבנו. הרי ד' היסודות. אחרי כן הוא אומר כי גם לקה המר בא' ולא יכלו כ' כי הים השחין בצרמונים כמאמר ז"ל (שם) חרמו' כתיב הוא המר. נמצא שיעור הכתובים ענין רמז הארבע יסודות ולקום אשר בפסוק הראשון. ומציאותו ית' נגלה במקובים שאחריו כמדובר. ומיושב כל מה שהענין במקראות: **יד כי** בפעם הזאת אני שולח את כל מגפותי כו'.

הלא כמו זר נחשב יקרא מגפותי אל הכרד. ומרז'ל (שם ס"ב) נראה בפרשנות שלל מכת בכורות ידבר וכן מפרש' ז"ל. והנה ראיתי מי משמש' ל' רש"י ז"ל ואומר שיהיה בכורות. כמו בכיורה בחלטה שתיאמה המכה אולם הכרד ואין זה מתקבל. כי לא היה זה לודק רק לא היה המכה כפרעה ובעצדיו ונבטו. רק בכירות הארץ וגם שהיתה המכה בזמן הכיכור של פירות. ועוד כי לרבותינו ז"ל (שם פ"ט) שהיתה המכה משמשת חדש א'. היה הכרד בטבת זמן שאין פירות באילנות. ועוד שבדברי רז"ל אין דרך לנפוש מלפניה על מכות בכורות מעט. אך להשיב על זה. שיהיה לב על אומרו כי עשה שלחתי את ידי אך יאמר עשה. ועבר יותר מחדש ימים. כנראה מרז"ל משמש בטבות. ועוד שהרי בין מכת הכרד שעליה אמר כי עשה שלחתי את ידי להטרה זו שיעשה. היתה המכה אחרת בנפיש. כי הנה אחר הדבר היה השחין ואיך יאמר כי עשה בלילו היה המכותה אל הכרד. אך בזה שכתבו למעלה הוא מנואר כי המכות יתחלקו לב'. דל"ך עד"ש בח"ב כל כה לכוה מוחלקת מתחנתה. דל"ך הודיע מציאותו ית'. וק הוכר בשיטת באמר זה אלכע אלהים הוא. ועד"ש למען יכיר כה כי הוא ית' אלהי ישראל ופסולו בין ישראל למצרים. ובח"ב הודיע שמשל על פרעה עם היותו אלהי ישראל בייחוד וגזר עליו יעשה צווי וישלח את עמו. ועל כן כתלה סימן בח"ב. אמר בעבור הדע כי אין כחוי בכל הארץ כי איני כאלה משרי האומות. שאינו משתרר על זולת אומתו. אך אני עם היותי אלהי ישראל בייחוד מושל בכל אני וגזר עליך העשה צווי. כי בפעם הזאת שהיה בכה המכות הכמות כעת. הלא המה סימן בח"ב אי שולח את כל מגפותי שהוא מכות בכורות שהיא חלוקים ועיקרם. ואמר כי עשה שלחתי את ידי כי עשה בנ' הקדמות ללאי ההשבות באחת. גם הם על פי כוונתם שמוכלל הוא הדבר שהיא הזמנית. שלחתי את ידי. וכונת הכתוב כי אין כוונתי רק להודיעך כי אין כמוי בכל הארץ ואין רצוני להמיתך. כי עשה במכת הדבר כבר היתה ידי שנוחה להכות. כמ"ש הכתוב מה יד ה' היום. ולא היה צריך הסערוכות מחדש. ואך אוקר ט' כי שיימי יכול בידי השלוחה להכות אוקר. ואולם בעבור זאת העמדתך כאשר אומר כי עשה שלחתי את ידי על שער. הוא על כה עד"ש כן אומרו כי בפעם הזאת הוא על כה בח"ב שהיה כה של השעם הזאת. שמתחיל בה ואמר עודך משאול לומר מה על ידי כמות הקדמות דל"ך עד"ש. הנה הכרת מציאותו וגם היותו אלהי העברים בייחוד. אך עודך משאול בני שידע

כבר שהוא עמי שהיה השנית לבלתי שלחם שהיה השלישית. וז"ל בתחלה הסתירה כה אמר ה' אלהי העברים שלח בו' לומר ה' שהוא העיקר הראשון. אלהי העברים שהוא השני שהכרת שפי אלה דל"ך עד"ש. קיים ג"כ הג' והוא שלח עמי.

יט ועתה שלח העז כו' ראו לשיט לב. מה זו הודעה הלא טוב טוב אבוד רשעים וימנעו עליהם את וברד. אך לזה נשים לב אל מלת ועתה שלח העז. כי אומר ועתה הוא מיותר. ומה גם כי עד יום מחר היה שיהיה. אך הנה אמר'ל (שם ס' כ"ג) על פסוק מרכבות פרעה וחילו ירה בים. מהיכן היו להם מרכבות והלא מהו בברד. אלא מהירא אל דבר ה' היום כו'. והנה הוא כו'. היום מוזמן להפיל מרכבות מצרים בחור הים. ואם עשה היו כולם ממים לא ה' בא הקצתם אל הסועל. ומה גם כי הסוסים עצמם היו משקעים את רוכביהם בחור הים. כמשז"ל לוסתיו כו' שהיה גלי המים נדמים לפני סוסים זכרים של מצרים למוסם נקבות. והיו קופאים חור המים ומשקעים את רוכביהם. כמשז"ל על פסוק לוסתיו ברכבו פרעה שהי' המצרי רוכבו אומר לו אחמול הייתי מושק' ללילות ולא היית נמס. ועשה חכה משקעני ואני האוקר במים. על כן אמר ה' ית' ועתה שלח העז כו'. כלומר עשה ע"י שלח חוכל לקבלם אלך. משא"כ ח"ב כי יבא זמן כי לא בלד ע"י שלוקר. כ"א גם ע"י עמך לא תוכל לקבלם אליך כי תרכב על סוסך. ותראה לקרבו אליך מהגלי'. ולא תוכל כי ילול וישקיעך בהם. וזכו ועתה שלח העז. לרמז כי לרעה גדולה מזה הם נשמרים. וע"כ הורה את דבר ה' מעבדי פרעה היום כו' לומר כי לא היו יראים אחר ה' רק יראים את דבר ה'. כי יראים כן יתקיים דבר ויירד עליהם הכרד ומתו. וע"כ היום ט' אך לא לקיים מאמרו ית'. או לאמר לפדעה למה יעשה כה לעבור את פי ה' רק ליסחר ולגום משני הרעה: אך אשר לא שם לבו אל דבר ה'. אלאי הנהמות שדרכם להאסף הביטה בלילה. עוב חוזה בשדה עד המחר ואין צריך לומר חור מהבחים. כ"א בשדה רחוק מהיישוב ולא חת כן פרס יראשו הביטה ימותו. הנה פי' הכתוב שפי שקצות היראוש אשר לא שם לבו. ומאליו נשמע כי הבינוניים לא היו יראו ולא עזבו לכתלה רק עשו בדרכם בכל יום. ובין כך ובין כך אשי' אשר לא שם לבו לא עוב חוזה. רק את עבדיו ואש מקניה. אך את נששו שמור לשבת בים. חכו ואשר לא שם לבו כו'. וישווב את עבדיו כו' בשדה אך לא את עלמו. כי הם כן יתקיים כל הקודם: **כב ויאמר ה' כו'** נסה את ידך כו'. הנה כתבנו למעלה כי על ג' עיקרים הודיע הוא

יט' לפרעה: (א) מציאותו ית'. (ב) ביותו אלהי העברים בא' אלהי העבריים. (ג) שעם היותו אלהי ישראל בייחוד משתרר על פרעה ומלוה עליו ישלח את עמו ועל ג' אלה היו ג' כחות דל"ך על הא' עד הכירם מציאותו ית' ויאמרו אלכע אלהים הוא ועד"ש על הב' שעל כן השלג בהם הוא ית' בין ישראל למצרים ועשה השחיל בסימן בח"ב להורות לו כי ישתרר עליו גם השתרר ובטכטים מלך המכה את עבדו הבלתי עובד אותו

כן יעשה לו והוא כי תחלה מכה בו בלחץ או באגרוף
 והוא הגדר ואם לא יקבל מוסר מהשר לחמו והוא הארבה
 שאוכל התקפה והכנסתה וכל אשר השאיר הגדר ואם עד
 אלה לא ישמע לו יאשרו בניו בלא והוא החושן אלה
 בזה ג"כ לא ישמע יבנו נפש אחרו או חת בנו והוא ענין
 מכה בזכות ואלו עד כרתו ישלח: ובלא אל ענין
 הכתובים תפיה לז כי הנה באומרו ית' נטה את ירך ולא
 אמר את כרך ואח"כ הוא או' ויש משה את מסהו ואפשר
 כי הוא ית' כיוון כי יד משה הספיק להשפוט על ידה
 הגם ע"ד קריעת ים סוף שלא ראה ית' יקרעו משה
 במטה כ"א בידו כמ"ש ז"ל (פ"ד ס"כ"א) ומשה דענותו
 לא ראה היתה תפלתו בכך רק נתן כבוד לאלהינו לעשות
 במהו הגדר ויחשב בזה אומרו ית' ויהי גדר ואח"כ
 אומר וה' נתן כו'. והנה בזה היט מקום לומר כי ע"כ
 במעשה הוסיף הוא ית' על הייעוד כי בתחלה אמר גדר
 בלבד ואח"כ התקל את ארצה: אמנם עדיין צריך עוד
 לתח מוב טעם ודעת. (א) על מה זה היה האש אחר
 פעיקר הפועל היה בגדר. (ב) כי באומרו נתן קולות
 ובדר יאמר ג"כ ואם כי גם היא נהנה מידו ית' כקולות
 ובדר ולא יאמר ותהקל את כאלו היה נעשה מאליו.
 (ג) שאחר לומר נתן קולות ובדר ותהקל את למי מור
 וואמר וימטר ה' גדר כו' הרי נאמר ולא עוד אלא שמתעט
 ענין ואינו מזכיר האש. (ד) או' אח"כ ויהי גדר מי
 לא ידע שמה הממיר גדר שיהי' גדר ואם הכוונה היא
 להדש שהיתה את מתלקחת בתוך הגדר לא היה לו לומר
 כ"א זה וימטר ה' גדר ויהי את מהתלקחת בתוך הגדר.
 (ה) כי כמו שאומר מה עשפה הגדר כאומרו ויך הגדר
 כו' למה לא יודיע מה נעשה על יד האש. (ו) מה הוא
 השטח ה' שאומר ראשונה ותהקל את ארצה ואח"כ אומר
 ואש מתלקחת בתוך הגדר: אמנם הנה אין ספק כי
 עיקר הכוונה לא היה רק הגדר אלא פרעה הקב"ה לאריות
 כי הגדר הוא לא היה פנעי' שהוא כי מים היורדים
 מלמעלה מתקדרים ונקפיו בקריות האויר וגם עשפה גדר
 כ"א גם שמן השמים לא יאל הגדר כ"א מים ונתהוה
 באויר כי אין דבר רע יורד מן השמים לא נתהוה מחמת
 קריות האויר כי אדרבה האויר היה חם כאש כ"א שמה'
 ית' נתהוה ע"כ גם: עוד ראה ית' לכות ולגדר כל
 עשפ והבוא' זולת חמה וכוסחה ולגדר גם כל עץ לה
 כקמן בגדול והנה כל עץ לה עורו קטן ורסוב נכפל
 בהכחה באבן ואינו נגמר ומה גם עתה כל עשפה גדר
 מה על כן מה עשה הוא ית' ערס רדה הגדר המשך
 מיסוד האש עד לפרעה לארץ עד ששהקל את ארצה כדי
 ליבש ולהשחית כל אמה לה שע"כ בנה הגדר אחרי
 כן משבר את הכל: וזה מאמר הכשע נטה את ירך
 גדר מטה האלהים ומשול על השמים מוגבל שמים ירד
 בלי שיהיה שם או אמר בלבו איך אקסי ידי וירא'
 כי גם על השמים ידי מושלה לי ע"כ מעשיתו וטובה
 את מעוה הוא מטה האלהים כלומר כי הורמעתה דמלכו
 של עולם היא המושלה על השמים ח"א ויש משה את
 מעוה ולא את ידו בלבד וסדע למה עשה כן במכה
 זו וזה מנשר למה שהוא על השמים ולא ראה תהי'
 תפלתו לו רק תפלתו ית' ואמר ראה כי סאה וס' נתן

למאן דתמר ממים שלגד זמנים שא מים וכן אמרו גלה
 סקב"ס הסיפס האלמנעיה וממנה ברא את השמים אך
 מזנות ומלאכים הספס הספס כל אש כלאמר להורות
 לפרעה הוא יתב' כל זה הוריד מלמעלה כדורי מים
 ובתוכם אש ומחיימים להורות שמי שכה בידו לעשות
 כן הוא ודאי עשה את כדורי שמים ושמי השמים ויברא
 בתוכם מלאכי אש ומזלות כאשר פס אש תוך כדור הכרד
 ובכלל הדבר הוא כי אשר פס שלום באש ומים באבן
 הכרד הוא עשה שלום במרומו בשמים עננים שמהם
 ומים או בין שרי אש ושרי מים סתירתו ח"ל על הספסוק
 שהוא ואחר הלאות הוא ית' את כל זה הנה יוכר כי
 מזלות תברי מעלה ועולם המלאכים ומזלות הוא יתברך
 בראש : וזה מאמר הספסוק ויאמר ה' אל משה נסה
 את ידך כי רב כח ידך בלי מעה והוא על השמים שהוא
 עש ומפנה על מזלות השמים להורות כי לה' המה
 וע"ל לא רצה משה עשות זה רק ע"י מעה האלהים להח
 סכודו לאלהיו כמדובר וע"ל ויט משה את מצוה ולכל
 יאמר פרעה הלאו ית' אלהים כי אלה עשית את השמים
 אך לרוממותך על השמים כבודך ואלה על הארץ מתחה
 על כן הראה לו כי גם מלך על כל הארץ כבודו כי הלא
 כל הארבעה יסודות החתוני' הרים אל משמעתו כי
 הלא יסוד האש וההלך את אלה הכנה אל הבחאת הכרד
 כמו שכתבנו גם יסוד האויר בהיותו חם מהאש שבערה
 בו לא טעל פנבו להחיק הכרד או לשלל יקפה בו
 למ"ד מרז"ל במדרש (ש"ר פי"ב) כי באויר יקפה ולא
 ירד רע מן השמים וגם יסוד המים לא כמו את האש
 שכדור ואשר תפחה טבעם להקפות באויר החם וגם יסד
 הפפר כי האש שההלך ארצה ליחכה נירו וסכסכה אבניו
 הנה הוראה כי הכל שלו יתברך והוא בראש ויחייבו כל
 יצוריו עשות רצונו ועוד כי ידו יתברך מושגה לו לשטבד
 ולדכא חחה רגליו כל חלקי בראויו כי הנה יתחלקו
 ולכבוע דומם ונזמה ובעל חי בלתי מדבר וצ"ת מדבר
 כי אדם את לם הכה הוא יתברך את הדומם כמדובר
 ע"י האש שלחתי' נירו ו' ועל האויר פ' כל עשב
 השדה הכה הכרד ועץ השדה שבר ועל המי מדבר
 ובלתי מדבר כי הנה ויך סברד' כו' מאדם עד בהמה
 כו' ולא עוד כ"א שמהאדם היול שהוא העולה על כן
 חיה מאדם ואחריו ועד בהמה ואחריו הנזמה ואת כל
 עשב כו' וזה שיעור הכמונים וס' לתן קולות מלמעלה
 וההלך את ארצה כו' שהוא ענין שמי' ארצה כו' חזן
 ספסוק יסוד האש ויסוד העפר ע"י מה שההלך את
 ארצה וליזמה נירו וסכסכה אבניו וגם יקפס באויר כי
 הנה וימסר ה' ברד שהוא סקס' כיסוד האויר כאמור
 למעלה ועל יסוד המים בכלל סקס' באויר חם ונהה
 ספסוק הוא יתברך מלמד מה שהשמים שמים לה' כי
 הנה וייה כרד ואש מתלקחת בתוך הכרד שהוא ממין
 השמים כמדובר ועל כן גם יצוריו משועבדו' תחתיו ית'
 ויתדכאו לפיניו כי על כן הורה יתברך שאת לם הכה
 חיה ויך הכרד כו' שכולל כל מיי העולום שהדומם
 ומעלה כאמור הנה כי הורה לו הוא יתברך כי יתייב
 פרעה על אפו ועל חמתו לעשות רצון קינו הוא אלהי
 ישראל כי יוצר הכל הוא והכל חחה רגליו :

כו וישקח פרעה כו' אמר חסאחי הפעם כי לא
 תעשהי רק הפעם הנה בדו"ך אמרתי
 שהוא לדעת כי אני הוא מלאכו ית' הוא יתברך
 הראשון שאמר בואה תדע כי אני ה' ובעד"ס היו
 שאדע כי אלהי ישראל הוא בידת כמאמרס למען הדע
 כי אני ה' בקרב הארץ ועדיין הייתי חושב כי להיות
 אלהי ישראל לא הייתי הייב לקיים גרתי כ"א עשה כפרד
 שאמרס למען תדע כי אין כמותי בכל ה"רן שהוא כי
 אינו כשרי האומות שלא יתהרר שר על זולת עמו כי אין
 כמותי משחרר על הכל וע"ל כפרד הכרס שלי חייב
 וע"ל אני הומר כי אש חסאחי הוא הפעם בלבד שהדעס
 לי הדבר כי מאז התריסם בי היה לי להורות ולעלות
 על לבי כי כאשר לרקס בראשונות תדקו גם בואה
 להחיל לעשות רצוני ית' ואחר הוידו אמר ה' הדיק
 כו' לומר אל ימר אפו לבלתי קבל השבועה כי הלא לא
 יודע גדול דקתו כי ה' הדיק אש לא במה שאני ועמי
 הרשעים ועכ"ל יקבל השבועה כי לפי גדל החסאים ודע
 יקר הרחמים : או יאמר במ"ש כי כפרד הורה לו הוא
 יתב' היותו מושל בכל והכר והמזל לא ימנעו רצוני ית'
 כי הוא בראש ובה יאמר עד כה חשבתי כי הכר גם
 הוא מעבד בזמן שאש אני היותי מרשיע גם הוא
 הרשיע בעשותו אומי אך עשה הומר כי ה' הדיק ואני
 ועמי בלבד הרשעים אך לא הנה כי לא ממנו הוא
 השיכוב כ"א ממני ומעמי כי אין לאל ידו לעבד ודואי
 שאינו מעבד כ"א אני ועמי בבהיתנו : או יאמר מה
 שהוא ודאי כי ה' הדיק ואני ועמי הרשעים אך גם
 ישראל דיקים ליגאל אש לאו איני גור אומר ע"מפשיסם :
 כט ויאמר אליו משה כו' הנה יומר ידק אומרו
 מה שיודע לו בהבאת הכמס מנבלוקס
 ועוד מה שמי הלו כי לה' הארץ ולא אמר כלשונו
 בלמעלה : כי אני ה' בקרב הארץ או כי אין כמותי בכל
 הארץ : ועוד אומרו כי פרס ספראון מפני ה' חלקס למה
 ככל השמות : ועוד אומרו וספספה כו' לא היה יקנה
 כ"א למעלה אחר שפרס מה שסכס כרד' אך יאמר כי
 לשמים מרחס הוא ית' על השכס בעבור הארץ : כמאמר
 הספסוק (תהלים פ"ה) רצית ה' ארץ שבת שבות יעקב :
 (זולל ב') ויקנה ה' על ארצו ויחמול על עמו וכן אדם
 בזכות בהמה הישע ה' וכעבודת דלכס' דרוס כן אמר
 משה כלאחי את העיר אפרוס את כפי כו' ולא מפני
 שחשובך וידייך : היה בלב שלם : כ"ל למען תדע כי
 לה' הארץ ומרחס עליה ולא למנוסס כי יחיה ועבדך
 ידעתי כי פרס ספראון מפני ה' לקבל הלאויות ו"ל
 חלקים למה שהוא אלהים רק ענ מה שספספה כו' והסנה
 והכוסמת לא טופו וירחסם סן כאשר עשה בספספה
 ישעיה בשנה וכוסמת ג"כ ומה גם למזל (שס) כי
 סלאו פלאות נעשו בהס :

לב ויצא משה כו' וירא פרעה כו' ראו לשים לב
 אל הפסוק שבין מאמר פרעה מאמר
 מרש"ס : כי הנה כה אמר פרעה שיערו אל ה' ורב
 מיהות קולות חלקים ונברו ומשה אמר סקולות יהלון
 והכרד לא יהיה עוד : ועוד כי אחרי כי הוא אומר
 ויהלון הקולות והכרד ומטר לא נתך ארצה מטר מאן

דבר פנים. ועוד באומרו וירא פרעה כי הדל המטר
 עו' ויוסף להטותו כו' והלא הדברה על שנעשה ראונו
 היה ראוי ירבה להיטיב ואך יוסף להטות והנה שמעתי
 אומרים כי סיו ג' דברים מטה וברד וקולות ופרעה היה
 הפך פמטט לתועלת הארץ ע"כ לא פלא רק ורז מהיות
 קולות אלקים וברד לבד אך בראותו כי לא נעשה עניו
 כי גם מטר לא נחך ארצה אדפסקב בהשגחה ח"ו וירא
 פרעה כי הדל המטר והברד כו' ויוסף להטות. וקרה
 כי הלא לא מנינו בהים מטר חמלה כלל כי לא נזכר רק
 קולות ואש וברד. ויוד' ה"ט"ז. ומטר לא ירד ארצה
 מה ענין אומרו נחך כלתו לודק רק בדבר עב וקרה
 הניחך. ומה גם כי במזמיר חין להם לומר כי ישאל
 אוהה פרעה. אמנם האמ"ז הוא כי כמ"ס ר"ל (ברכות
 דף ג'ד) על חמיו חלגבים שהפיל ית' בביטוב הארץ על
 חייגיה' בקירד בית חורון סלרו"ל כי היו ממה שפגרו
 באירי נמכה הברד במזמיר. ופיה נבא פה אל ענין
 הכחשים האלה והוא כי הנה פרעה נשק שקולות וברד
 לא יהיה במזמיר שמשמעו לא למעלה ולא למטה אך
 משה אמר שקולות לבדן יתדלקו לגמרי. אך אשה אמרה
 וברד לא יגיה שהוא שום מניחות בנד חמי לא אעשה
 כך. כ"ל והברד הנוגע בה"ל הידועה שהוא אשר
 נהפוך בקר לא יתדל מאלוהו ב"ל ש"ל יהיה עוד בארץ
 כ"ל ישאר באויר ובהם חלבים גדולות אבר הפיל הוא
 ית' על שא"ל ישפאל בימי הושע במורה בית חורון
 וזה אמר המלך הפתח ופגרום כפיו אל ה' ויהדלו הקולות
 כו'. והוא כי כנגד פגרום כפיו הדלו הקולות והברד
 חדל מיד מהארץ והנה לפי הפעם היה רה"ו שפגרום
 כפיו לא יתהוה עוד ברד אך אשה כבר נהוה והיה
 לזכיר מתחת הפנים עוד הארץ והיה נוכל עב חומו
 אם בהיטיו בקרן גם כאלו נהוה הברד או סוחר הברד
 באש שפגרוו ויהיה למים ויעשה מטר וימטיר על הארץ.
 אומר כי לא היה לא זה ולא זה כ"ל הדלו הקולות
 והברד כנגע וגם מטר לא יתך כ"ל פלא נחך הברד
 לקיות מים ולעשות מטר שש"ל וישארו באויר למלחמה
 יהושע. אמנם פרעה כאלו ראה כי כמו נגע הדל
 המטר כי לא יתך הברד ונעשה מים. ולא היה ברד
 וירד. אז אחר בלבו אם פגרום כפיו משה היה עמיד
 לירד ויהר אם לא חלפתו למס כנגע פסק ולא ירד הברד
 שפגרו חור. ולא הוסיף להיות מעור. אך חין זה כ"ל
 שמתלהם פס הברד ופגרום פסק ככר ירד גם מה
 שהיה בלבו וע"כ ויוסף להטות זה וירא פרעה כי חל
 הקטר כו' ויוסף להטות כו' והוא לא ידע כי כל אשר
 באויר ישאר לינק גם מיחר רשעים כיואל בן חך משה
 ידע את הדבר. וידע את הדבר. וידע את הדבר. וידע את הדבר.

לח וירחוק לג פרעה כו'. אחמי אומרו ויכבדו לנו
 הוא ועבדיו חור ואמרו וירחוק לב פרעה.
 ומה כי גם שהרד הפנה שבהם כי הוא ועבדיו הוכבדו
 לבם לא ראו זה כרתי זה. כי הנה וירחוק לב פמטה
 ניותר מהם ולא פלא כי ולא נכבדו כ"ל בלשון דבר ה':

פרשת בא

ו' א ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כו'. ראו

סוף כל הסיסם בקריעת ים סוף פעלים נאמר וידעו
 מלרים כי אמי ה' בהכנדי כפרה כו' וכן היה כי אז אמר
 בכל לבו ה' מי כמותה באלים ה' שאז כודה גם העיקר
 הג' הזה של באלה"ב שהוא בלוי בשאר שרי אומות שאינו
 מתפרד על זולה אומתו וזה מי כמותה באלים ה' כי אז
 ראש אשר עשה ית' בשרו אשר בל לעזרו. והנה זה הוא
 טעם אל מה שהכנדי את לבו אך אשר הכנדי את לב
 עבדיו הלא הוא ולמען חסדו כו' והוא ע"ד מאמר הכ'
 באומרו הכרתי גוים נשמו פנוחם כו' אמרתי אך תראי
 תקחו מוסר בן למען זכות את ישראל למען הספר כו'
 הכנדי את לב עבדיו גם את ע"כ פסוק הראשון שמדבר
 על מה שהכנדי את לב פרעה מדבר בלשון יחיד ופסוק
 זה פסוק על חוסר ואת לב עבדיו מדבר בלשון רבים
 באומרו אשר שמתי בם וכו' :

וענין הכתוב כי גם שפד כה ידעו ישראל את ה' הלא
 צריך יבואו לנו עיקר עליון וגדול באמונה הלא
 הוא כי ה' בעל הרחמים הוא עלמו בעל הדין והענין כל
 יחשו בנא עליהם עובה והמה הרשיעו להחליש מן
 הסודעות כי לפעמים אוחה הרחמים הוא דין והספק
 בהסכו בסדר לנו והם לדיקים ידעו כי נרמם הוא רחמים
 ובוה תלוי האמונה לבנות יחסו וחו אשר התעללתי
 כו' ואומרו ששקח בהם הוא בשום לב מחת מה נקו ה'
 הלא לקח מקח מלרים מיד הערוב ולא כלו את הכל
 וכן במכת הדבר עד שנשאר ג"כ שהכה הכרד וגם הכרד
 למח ירחם ה' עליהם לאמר ועשה שלח העז את מקך
 ולא היתה בלשון פיה אוחה הרחמים הוא דין והספק
 פלאי פלאות להטה ולכוסות שלא יובו והלא עוב טוב
 היה לבנותי השאיר להם כרד דבר. ואמנם הוא כי הוא
 יתב' משחק על הרשע ומוטה כמרחם עליו והוא לרעהו
 לתת בו כח ודרך לקבל כדי רשעו. במספר ובמשקל
 והוא כי הנה גורם חממתו ויפריך להביא על המלרים
 במלרים עשר מכות והנה את היה הערוב מכלם כל
 המקנה במה יחול הכרד והלא הכרד מכלה את כל המגזר
 במה תחול מכת הכרד. והלא את היה מחרה הוא יתב'
 שלח העז את מקך כו' אך היתה המקיימת מכה הים
 שמרבות פרעה וחילו ירה גים. והוא מאמרם ז' (ש"ד
 ט' ב"ג) שכל מרכבות פרעה שירה גים היו מירא את
 דבר ה' שהים כו' והלא זה היה עתה פלאי פלאות
 להשאיר החטה והכוספת במה תחול מכת הכרד אך
 המגרים מה שהיה הוא יפריך כמייב ומרחה עליהם
 לרפסם היה סבת חוק לבס בראותם כי הים הרוחה
 והוא כי היה הוא ית' כמשתקם במה את הכרחה
 והנה לתת מקום לחול אוחיותיו וזה אשר התעללתי
 חקתי במלרים כדי ע"כ כן את אוחותי אשר שמתי בם
 כי לא היה מקום לשום אוחם בם אלא בדרך היו ואלו
 ידעו מלרים כי ה' הוא האלסים שהרחמים יהיה להם
 לדין ורובו בנא עליהם עובה לא היו מתיישבים מן
 השודעות ולא היו מחזיקים לבס בראותם כי הים הרוחה
 כי אוחה הרוחה אשר תביא עליהם רעם כי הרחמים
 שאז דין לפעמים וכן הפכו כי העמים הסם היו אומים
 נשכחי האמת מש"ל ישראל שמהב עליהם ישיבו
 ואז יודעתם כי אמי ה' יודעתם ישראל כי אמי בעל הדין

אמי ה' בעל הרחמים ולא תחילתו מהסודעות בנא
 עליהם עובה ורוחה וגם לא כעב. ו כרעה ביוסף לדיק'
 כי הדין הוא לרחמים כי ב' סודות אחת כנה וזה
 וידעתם כי אמי ה' והוא עיקר בכל הכשרון פלו ב'
 והוא ית' משיגו לגוים ומאבדם למען השמים בנא שורם
 האמונה ליקום השולם :

ג ירבה משה ואהרן כו'. ולא אמר ויבאו למה שפשה
 הים מתקפה לבא אל פרעה עד שאמר לו
 הוא ית' בא אל פרעה כו' כמאמר למעלה אמר עתה
 כי קבל טעמו יתב' ויבא בלב שלם כהארן שלא הקפיד
 מתהלה ח"א ויבא ה' יחיד ויחמרו אליו כו' הוא כי הנה
 מב' עיקרים שהם מלואיות וס' והיווה אלהי העברים
 הכיר גדלך ועד"ש ועל הג' והוא ששם סיומה אלהי
 העברים משהרר על פרעה היתל סימן באלה"ב והנה
 בנדר שהיה הראשונה סורה הכנעה והסודה ויחמר
 חסדתי הפעם כו' אמר לו משה בשמו ית' באלו סיו ית'
 המדבר עד מתי מלחה כו' והקדים ואמר כה אמר ה'
 אלהי העברים כו' כלומר שכל שני העיקרים שהיה
 בהם שהוא ה' וזהו אלהי העברים עד מתי מלחה כו'
 להודות בנ' שהוא לענות ממנו ולעשות גודתי שאת חמון
 עד מלאת כח אחרת של מכות ולא די ק' בנא על עיקר
 זה עד יסיון ג' או ד' ככל א' מהעיקרים הקודמים וגם
 שנכנעת ואחרת חסדתי הנה היה בשני אדם הוואים
 לעינים אך לא מפני הרוחה לבבב מקום שהוא נפיו ולא
 בשני בשר ודם כלומר לא תאחר בשיקור או די ק' נכחה
 ה' וזהו שלח כו' :

ה וכתה את עין הארץ כו'. פרש' שחבר מספוק
 מי הוא אשר לא יוכל לראות את הארץ
 ואחשוב שאין המקרא הכר. והוא כי הנה יקרה בנא
 ארבה על הארץ וימותו על דשא הארץ שיהיה בין כל א'
 לחצוצרה מעט ריח והספק בלשון עיני את יסיה הארץ
 שכן זו לזו נר מחד שמגבוה בהשיב את אלם לא
 יראה את עפר הארץ לא יבצר מהארבה עלמו מראות
 וזהו כי קרוב הוא אל האדמה אשר את עליה ולא
 יעזרתי הקידוש מראות אוחה כי יראה את הארץ ע"י
 מעט הפסק שציויהם אך לפעמים יהיה כ"כ רבני עלים
 ורב שהיה הארץ מלאה לה כל כך שהיהו דצוקות
 זו על זו וזו על זו עד שלא יעזר כח הארבה עלמו
 לראות את הארץ אשר הוא עליה והטעם אשר הוא
 אוכל. ח"א הניג מביא מחר ארבה וכל ק' יכסה את
 עין הארץ עד גדר שלא יוכל הארבה הני' עלמו לראות
 את הארץ וענין הכתובים לו ראה את השגחתו יתב'
 כי הנה דרך הארבה הכחה לעזר כי פנה בכל חרישתי
 דרך זרע. זרוע והולך ומשפסם בארץ עד מוס דשא
 מהארץ ואחר כך טעם והולך לו אל מקום אשר אך זה
 יהיה שכהרף עין ביום מחר יבא בכל הגבול ד' מלות
 פרעה על ד' מלות פרעה. ח"א ארבה בגבולך מש"כ את
 היה דרך קצת שארץ ימים רבים לספסום בכל הגבול
 שהוא סרבו ועוד כי וכסה כו' עד אשר לא יוכל הוא
 עלמו לראות את הארץ מרוב עינותו. על ג' זו ואין
 זה דבר שפתי כי זולת בואם בכל השומר ביום אחד
 סרבו מגד עלמו מסך מ' יום על מ' יום מוכסה את

הארץ בעצמות הנמרץ הזה הוא פלא עולם ועוד השגחה
 ג' שכל הרביו הזה לא יוכל רק הפלטה הנשאר לנס
 מן הכרד אך לא הנשאר לישראל בשדותיהם ב'רץ גושן
 אף על פי שהיה נחמד גבול מצרים וכן כל העץ הצומח
 לכם דוקא. ועוד ד' כי אחר אכול כל עשב וכל עץ לא
 ילך המצרים למקום חרר ולכרש הובל לנפשם כ"א שאחר
 שאוכל את יתר הפלטה ואלכל את כל העץ כו' ופלאו בחיך
 כו' להצד לכם והפעם האחת הודיעם יהבך את אשר
 ההעלה בהם לעשות פלאי פלאות להבחיך החטה
 והכסמה כל יראה להם כי מזלם או שרם עמדו להם
 ע"כ אמר ואלכל את יתר הפלטה לומר כי היחה פלטה
 מאתו ית' שהשאר החטה והכסמה. והוא מאמרם ז"ל
 (עם פ' יצ) כי פלאי פלאות נעשו בהן והוא מאמר
 הכתיב אח"כ בוא' אשר השאר הכרד ולא אמר אשר
 נשאר לומר כי השאריו הכה אשר ברא אלהים בכרד או
 יורקמי שר בכרד בכוונה מכוונת מהבו ית' והוא מן
 העטם שכהצנו ששאריו לחול מכה הארבה בהם ולכל יקל
 הדבר צעיתי פרעה לאמר כי בין כך ובין כך היו אבודין
 על ידי הכרד ל"א ואלכל את כל העץ הצומח כו' שהוא
 הפסד הדש ואמרנו ויפן ויאל מעם פרעה מש"כ בשום
 פעם שיאל מלפניו כ"א בפעם הזאת ועוד כי גם מעם
 עבדיו יאל. אך יאמר כי הנה מאמר עבדי פרעה אליו
 עד מתי יהיה זה לנו למוקש כי הפרס תדע כי אבדה
 מצרים אינו כבוד המלך לדבר הפרס וז פני משה עד
 יאל יוא מביח המלך אמר כי כל כך היו נחפזים עבדי
 פרעה דבר שאל עזרו כח ולא יכלו להשאפק עד יאל
 משה מעם פרעה ומעם עבדיו כ"א מיד כאשר פנה
 מעם פרעה בלבד ועודנו לפני עבדיו פרס יאל הוואה.
 מיד עמו עבדיו ואמרנו עד מתי יהיה זה לנו למוקש כי

הוא ג"כ בא באשמים שיהיו חלוי רעב ע"כ אמרו אליו
 עד מתי תמהין כי הלא מעתה יהיה העיקר הזה לנו
 כלומר לעצמנו למוקש האם לא די מה שהיחל בכרד
 ועתה יכלה המזון ועוד מעט יהיה צנופים ממש ע"כ
 שלח כו' כי הלא צמה ידונו אם עוד נוסף סרה הפרס
 הדע כי אבדה מצרים ממקנה ובמהה ומזון וא"כ חפחה
 כל חלוי וכל מכה אשר הבא לא שהיה כ"א על עצמנו
 ועל צברנו וע"כ מהרה חושה כלה גרש הנרשם :
 או יאמר הנה לא יבצר מאחת משמים או מה שחמאן
 הוא מפני שלח די בילכו כי אם שגם היהיה אחה
 המבטחם או על עצמם שקבה עליך לספור ס' רבוא
 עבדים ואולי לא יצונו אלך עוד אם הוא מפני הכבוד
 שאמורים לך שלח עמי ששלחם בידך עד מתי יהיה זה
 הכבוד שאמר משה שלח עמי לנו למוקש שלח כו' לומר
 כי בין כך ובין כך חוכרה לשלח ונפול נבול צמחה גדולות
 ויהיה הכבוד הזה באופן גנף שכול יפגל בו אם ויפול
 על הארץ ויפצר הוא מפני ואם מפני העבדים מ"ד
 עצמם עשה זאת היפה ושלח את האשמים בלבד והשחיר
 טף ושם ממוצתים החתה. וש"ת אולי לא יתראו כך
 הנה כוונתם הוא לזכות ולעבוד את אלהיהם ואין דרך
 נשים בכך. וז"ל ויעבדו את ה' ואם הוא שחחיר
 שכמו שעשו כל האשמים יעשו אח"כ גם כל נשים וסף
 וילכו ולא יצונו עוד ותסרוקן הארץ ותספידו את ישראל
 מעבוד ה' לא זה גטוב לך כי הפרס חדע כי אבדה מצרים
 ואחרי אבוד מצרים מה צעז בעבדים כי גם לך גם להן
 אין להם ואין מקנה :

והנה עצמם זאת באמרנו שלח את האשמים שהוא הזכרים
 מטעם שהעבודה על ידם בהר פרעה בוא' לנו
 נא הנצרים ועבדו כו' ובהם אינו מנגד להם כ"א שלח
 היחל בהחלהם כאשר יבא והנה עבדי פרעה חששו מן
 האמר המלך שאינו רואה ועשו בערמה כי פרס יענה
 המלך השיבו את משה ואת אהרן אל פרעה כללו פסוק
 צעתיים שקבל עצמם ועשו מ"שה להשיב לפניו למען
 יבוש המלך מלעבד עוד וכמ"ס למעלה כי לא פנה משה
 ויאל כ"א מעם פרעה ולא מעם עבדיו הויצבים מפרעה
 והואה ידק אומר ויושב כו' אל פרעה כי הלא אומר
 אל פרעה הוא מיוחר אך הוא לומר כי מה שיושב את
 משה ואת אהרן כל היה רק אל פרעה ולא אל עבדיו
 והתחיל פרעה ואמר מי ומי ההולכים כלומר כי לעבוד
 את ה' לא הכל רלוים כ"א גדולי האבות כו' וע"כ
 ברו לכם אנשים רשומים וכוונתו היה בהחלה זו
 כדרך התגרים שנהגים מעט על הסהורה בראשונה
 אשר בלבצם להח כדי לבא לידי פשרה ואמר מי ומי
 כדי לאמר אחרי כן באמור משה שילכו כולם לא כן לנו
 נא הנצרים כלומר לא כן כדברי ולא כדבריים כ"א לנו
 נא כל הנצרים כי אותה להם בנקשים באמרם
 צעעורינו כו' כדי שאודה בזה אם בנקשים הרבה כדרך
 התגרים לבא לידי פשרה ולהורוח להם ששל פשרה זו אין
 זולתה לומר שילכו יוחר מהנצרים על כן ויגרש אותם
 כלומר שלא ישמע להם יוחר על זה דבר ולא גרשם מעם
 פרעם מפנימה ועושים בפני עבדיו כ"א מאה פני פרעה
 ולא מפני פרעה כלומר דחוק אפילו ממה שהיא מאה

גלל הכהן ראד :
ז ויאמרו עבדי פרעה אליו כו'. הנה ראו לנתי
 לב אל מלח זה כי לא הוצק רק צמה
 שלפניהם. והנה צמה שכהצנו כי באמרם דבר זה לפרעה
 עדיין היה משה לפניו כי לא פנה רק מעם פרעה אך
 לא יאל עדיין מעם עבדיו אפשר יאמר מלח זה על משה
 שעדיין היה בפניהם : או יאמר זה על העיקר הג'
 שכהצנו כי סימן זל"ף היה על מיתוהוית' ועד"ם על
 עיקר היותו אלהי העברים שבהן הפלה בין מצרים ובין
 ישראל ומהכרד הסהול בנ' הוא להודיע ששם היותו
 אלהי ישראל משהר על פרעה וכוונתו לשלח והנה משה
 אמר אליו עד מתי מאתה לענות כמפורס למעלה שחמר.
 הנה על העיקר השלישי שהוא למען חדע כי מחוייב
 לשלח לקיים מאמריו ית' כבר התחילה מכה אחת שהיא
 הכרד עד מתי מאתה לענות והכעז ולעשוה ליווי האם
 המסין עד מכות אחרות ולא די לך הכרד וכן זה מאמר
 עבדי פרעה אליו עד מתי יהיה זה שאמר משה שלח
 עמי ויעבדוני שהוא העיקר השלישי שהא לענות מפניו
 לקיים נזרות ית' האם תמהין עד בא גם מכת אחרות
 הלא מעתה יהיה זה לנו למוקש והוא כי הנה במכות
 דל"ף עד"ם היחה המכה צמים ובארץ ובמקנה אך מן
 הכרד והאלהה החמול באשמים אך בשחוק כי הכרד הכה
 באדם וצמחה ובמזון וכן הארבה מגלה המזון עד חומו

הפנים שהוא גם ממקום הקרוב אל פניו :

ט ויאמר משה בנעוריו ובזקניו כו' . והנה מלת נך הראשונה מיוחדת כי הוא נלך בלחודנה היה חוזר אל כל ההלכות אך הנה משמעות אמרו בנעוריו ובזקניו הוא כהלו הבינוניים מדברים ואומרים בנעוריו דרך מל אבר עד כ' שנה ובזקניו שמנן ל' או ס' ולמעלה נלך לחמו הבינוניים שמנן עשרים עד כן השנים או עשרים וזה כל האדם והנה אם לא היה חוזר נלך עד ההפך שהוא אלו הבינוניים בנינו בנעוריו ובזקניו ובכחותיו בלזמנו כו' היה נראה שכמו שאומר בנעוריו ובזקניו הוא נערינו וזקנינו הם הבינוניים אחרו בנינו בנעוריו הם הקטנים מנדר נערים וכן לזמנו ובקרתו כ"כ יהיו של בינוניים הכל בינים ובנות ואין ובקר של נערים ושל זקנים לא ילכו על כן הפסוק בנחום ואמר נלך אחר חומר בנעוריו ובזקניו לעשות הלכות בפני עמלה כדי שמה שאומר הח"כ לא יחזור אל הבינוניים : ושיעור הפ' אלו הבינוניים בנעוריו ובזקניו נלך וכלנו הבכות הנו' שהיא בינוניים ונערים וזקנים גם הם בנעוריו ובזקניו נלך וזה בכל הכל ומהאם תאמרו כי אחר שהוא לעבוד את ה' ובלכת דרך ג' ימים במדבר מה בנע בזקנים וספ' לז"ח כי הג' ה' לנו ולכן צריך ילכו הכל כי אלו שמהם שהיה להולכים בהשגור במלכים וזקנים ועם כהג' והפיו פרעה ואמר יחי כן כו' כלומר הנה בשם ה' האמרים שלח עמי ויחגו לי במדבר הנה כי חינוי הפך רק לחוג ולזכות ואין זה חלוי בטף בחופן שאני אלו' יחי כן ה' עמכם כאשר אמרת גם עמכם כי הנה אין זה רצוני אך רצו בזה שאם שוללים יומר על מה שהוא רצוני כי אין נגד פניכם לחוג את חג ה' כ"ח לעשות רעה שהוא לברוח ומאנה אדם מפקדים . והנה כי רעה נגד פניכם מה שאין כן נגד פני ה' . רק שחזונו לו ומשבו חלי אך נגד פניכם להולך גם הטף לבחלי שוב לעבדתי עוד :

והנה ארזו' (ש"ר פ' י"ג) כי רעה נגד פניכם הוא כוכב מראה דם נגד ישראל' וע"פ דברים אלה יאמר מה שאמרתי וכן ה' עמכם הלא אמרתי כי הנה עד כה היה ה' עמכם ולא עמי ע"כ פירש ואמר מה שאמרתי יחי כן כו' הלא הוא נגד הכוכב המנגד אהכם כי הנה ראו בלעגנינו כי כוכב רעה נגד פניכם ונגד הכוכב שהוא שמהו ית' אמרתי יחי כן ה' עמכם פנה הכוכב היתה גדול מחכי : או יאמר לפי דרכם ז"ל שאמר היתכן יחי כן ה' עמכם בלכתכם בלי טף כאשר בלחוי עמכם לך כי הוא כי הלא ראו כי כוכב רעה מראה דם נגד פניכם וגם שיעשה לכם גם לא הפסדו בלא כלום ועוב לכם השאיר פה הטף כי יכדו עליכם ויסהכנו הטף ומה גם אם הוא דם חרב רבים ליהמים כי בלי טף תהארו ללחם או לגם מה שאין כן פ"י טף בחופן פנים שהיה ה' עמכם היו דומה שהשנה שנה הטבע מטיע להשנה שכולה נגד הטבע שצריך זכות רב וא"כ יומר חיו מוכנים להשור מדם הורחם הכוכב בלי טף אלא גברים בלבד תשור הכוכב כמפמיהווא' השם כן יהיה ה' עמכם כאשר הוא עזה פה כאשר אמרת אהכם ואת עמכם והענין הוא כי ראו

ז (ח"ב) ט

כי כוכב רעה נגד פניכם ויחרר הכתו יחי כן ה' עמכם בלי טף כלומר :

יב ויאמר ה' כו' . נסה את ידך כו' . אמר הארצה כללו היה בלחן מלרים וטמא ידו עליו אך הוא בשום לב אל אומרו השגור הנדר והי"ל שאר מהנדר : אמנם הנה נהגנו למעלה כי מאז בא הנדר היה צו כח לחלו גם חסם גם כשמת לולא פלגי פלחית שיעשו צו והיה הטעם כמו שכתבנו כדי שיהלכו הא' בה נמלא כלאו הנדר השאירו בשבילו כמדובר למעלה : ונבא אל הענין אמר כי לא היה הארצה נאסרדעים ודומה להם שאחר ההכרחה נתו כו' כלומר ופרן היאור נאסרדעים כו' אך הארצה היה נכרח מסהלה ולא היה נשיית המטה רק להשעונו על חין מלרים ויהיה הטעם כי למה שמאלו בא הנדר השאיר חסם וכשמה להשאירו ע"כ מאז היה הארצה נכרח לחלו ח"ח נסה ידך בארצה ולא שהיה ארצה עשה רק שכבר הוא ח"ח בארצה ואין נשיית יד רק כדי שיעל על ארץ מלרים והטעם שכבר הוא נכרח למה שהיא מוכן לחלו אשר השאיר הנדר כלאו השאירו לכתחלה בביטו . וע"כ מאז נכרח הוא כי לא יאוח השאיר מן פרס ינרא מי שמונן לו לחלו . וח"ח בארצה ויהלל כו' את כל אשר השאיר הנדר :

יג וימ משה את מטו כו' . אפשר כי הוא ית' נתן כבוד למשה בנשיית ידו ובה גם בלי מסה כמו שכתבנו במכתב הנדר והוא כאשר עשה מצרעתי סוף שצדו בלי מטע קרע הים כעוד ערז' ומשה חלק כבוד לקומו וע' את מסה ה' ולהורות פ"י כן בא הארצה נהג ה' רוח קדים בלחן מאז נסה המטה להורות כי מאז הוכן הרוח שישארו אך למה שהייסוד היה לבא מהר ע"כ לא נשאו עד הבקר וזה הבקר היה וזוח הקדים נשא את הארצה ולכל יראה שברוח הקדים עשה הדבר דרך טבע ע"כ אמר כי לא עשה רוח הקדים רק שנתא את הארצה ממקומו אך אח"כ יועל הארצה מעמנו כי אין רוח הקדים וע"כ לא אמר ויעלוי ועל מלרים כ"ח כחו' בפ' שאחר שנתא את הארצה נסה שקטס הרוח ועלה הארצה מאליו . ועוד ס' שני אל היום הדבר בהשנחה כי הלא וינה בכל גבול מלרים בלמזם ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה לא פחות ולא יותר כמאמר ז"ל (ש"ר פ') כי מהארצה ידעו עד היכן מגיע גבול מלרים ומסתהיל גבול כוס ה"ד כי כאשר משפטך לארץ דק למדו כל יושבי סביב חלו וינה כו' כי אין רוח הקדים וע"כ לא אמר ויעלוי ועל ה' עוד סימן שילפיו והוא היותו נכד מחד לפעו לא היה כו' וזה בביבט מה נש' הנה זה אלא ודאי כי מה' היא :

טו ויבם את עין כל הארץ כו' . הנה אחר אומרו וינה בכל גבול מלרים שמשש שנת על הארץ ועל המון אך יאמר והרץ הארץ שורה שהיה כוהלה פרום על האויר ומחשך הארץ : אמנם הנה למעלה אמר ב' דברים : א ויעל הארצה על כל גבול מלרים שהוא חצויר : ב וינה כו' שהוא על הארץ ע"כ בא עשה ופיר' מה שאמר ויעל הוא שפ"י כן ויכס כו' וחסך הארץ ומה שזינה כו' הוא פ"ע

אמ"ן בן ויחבל כו' והוא מה שכתבנו בסדר ומספר המכות
 בשמיים כי מכה הארצה הינה לעומת ויהי דקיע בוי ע"כ
 רקע הוא ית' את הארצה על ארץ מצרים מעין הרקיע
 המכסה על הארץ כמפורש שם בחר היסב:

יו יומה פרע' כו' ועשה שם נח הפתחי כו'
 ראו לשים לב כי אחר אומרו הפתחי
 לה' אליהם ולכס ארץ יאמר שם נח הפתחי לו' יחיד
 כאלו חליו בלבד הטא' ואם יאמר לה' משיהם ארץ ימנע
 מלשאל מחילה מה' וישאל מנצב דם וגם מהלמים יניח
 א' וישאל מה': ועוד אומרו רק כו' מה צא למעט:
אמנם הנה ידענו מרז"ל כי יומר מקפיד הוא יתבדך
 על כבוד הדיוק מעל כבוד עלמו כי ירבעם
 היה מוצה ומקטר לבעל ולא יבשה ידו ובעלות יד אל
 סגיו וטביע ידו ובענין חילצ' בית האלי (מלכים א' י"ו)
 שאמר אחאז לאליהו דברי הרב לא נתקיימו שאמר ועלר
 את השמים כו' ודברי יהושע שאמר בזכורו ייסדנה
 את נחקיימו שעל כן נשבע אליהו ה' א' יהיה על
 ומר כו' אך הוא כי על כבודו מרקיך ועל כבוד הדיוק
 פוקד מיד' ע"כ יתכן השם פרעה כי גם שעד כה
 שחפא לה' והיה מרקיך לו עשה שחפא לנבואיו לא ירקיך
 כי אמר להם יהי כן ה' עמכם וגם הם לא יחפאו
 להסתכל בעדו ע"כ מה עשה למשה הגדול שבהם אמר
 הנה הפתחי לה' אליהם ולכס ועשה שם נח הפתחי אך
 הפעם כלומר הנה מה שחפאתי לאליהם לא היה הפעם
 בלבד כ"א פעמים רבות ועכ"ז הוא מרקיך לו והוא
 לא הגדו הפא' אחד שהיה רק הפעם. וז"ל שם נח
 חפאתי אשר היה אך הפעם בלבד כי הנה כאשר הוא ית'
 מהמיר על כבודכם יומר מעל כבודו כן גם אהם ראו
 שחמרו על כבודו וסקבלו ק"ל למחול כמורה:

או יאמר בשום לב אל מה שלא אמר שאו נח הפתחי
 ובחלה שיתק' שיהיה והמר העתירו כו'. אך יאמר
 אל נח חמגשו מלהעתיך עלי על אשר הפתחי לכס כי
 הלא חפאתי גם לה' וז"ל אם הקפידו יראה שמתחייבים
 עלמכם יומר ובהם יס' חלילה כי כמה פעמים חפאתי
 לה' והארץ לי'. ועשה שם נח הפתחי שהיה אך
 הפעם לכל חמנע מלנקה רחמים. ושמה האמר כי
 ארץ ללמוד ממנו ית' בזה כי כך הוא מדתו שמתרקיך אפו
 ובני דוליה כי הכה אורק ועוד ידו נכוייה עליך וזמן מידו
 מניל מה שאין כן אנו כי ב"ז חני לו"א א"כ למוד מהארץ
 כי לא חמרתו גו ישא הפתחי ועכ"ז חני אומר העתירו
 לה' בל' רבים ולא ימאן כי חפץ חסד הוא כלוי' וגם אהם
 עשה נח כמאסו ומהו גם ה' יקבל מכם בזומרו האם בני
 אדם שם חומר ובהם יס' ר' מוחלים מה גם אליהי עולם
 בעל הרחמים והסליחות: או יאמר חפאתי כו'. והוא
 כי ראה שלג מדרגות אשר הטא' לכולם. (ה) לאהרן
 והוא קמן שכתובם שלא היה רק לפה למשה. (ב) אשר
 חפא למשה שהיה לו לאליהם בזומרו נחתיך אליהם
 לפרעה. (ג) העולה על כן והוא אשר חפא לה'. אמר
 פרעה הנה לכל אחד צריך לביעו לפני לפי מעלתו והוא
 כי הנה חלה אודה עלי פשעי לשלשתן יחד. לו' חפאתי
 לה' אליהם ולכס וזה מסתיק הוא לאהרן שהחודים בכללו
 עם וידוי לה' ולמשה. אך למשה צריך יומר והוא שאשנה

לו וזו' ועשה שם נח הפתחי נוסף על הידיו הכו'. אך
 לה' צריך יומר והוא כי יחד שיהיה העתירו לה' אליהם
 לפיטו ויסר מעלי כו' ויש פנים לקבל התפלה ויהא רק
 את המות הזה. והוא מה שכתבנו למעלה שאמר לו
 משה שאחר שיואלו את כל אשר השאיר בכרד אמר לו
 ומלאו בתיך כו'. וזה קשה מהנני כי כרובם כן מחייקים
 אותם ולא ימלאו מנוחה והנה גזר עלינו מיתח רעב ע"י
 הארצה וזאת הייתה עיקר הכונה והנה עשה מיתה אחרת
 שבהם מלאים עד אפס מקום ומחייקים אותנו. וז"ל
 ויסר מעלי ממש רק את המות הזה כי לא זו הייתה עיקר
 הכונה להמיתנו בשחי מיתוח כחאח: עוד כיון בזומרו
 ויסר מעלי רק כו'. הנה יראה מרז"ל (שם פ' י"ג) כי
 מלאו מהארצה כדי לאכול שההפוך מכתם לחמם לנפשא.
 וזוה יאמר ויסר מעלי כו' בל' אשר הם עלי מצרים אותי.
 אך לא אשר ליגם מויקים. וזה מיעט הרק כלו' רק
 את המות אך לא את המהיה שהם המלוחים אך הוא ית'
 לא עשה כן כ"א שלא נשאר ארצה אחד. וז"ל שאפי'
 המלוחים סלבו כלם ומלבד דגלה הוא ית' שלא הים
 סקאשם קלקלשם גם כיוון להורות שלא שכלה בעלו
 סרוח כ"א בהשגחה. וזה בשני דברים אחד כי הלא
 ויתקעהו ימה סוף ואין דרך הכוח למקום בים. ועוד
 כי לא נשאר ארצה אחד שהוא כמ"ס ז"ל אף המלוחים
 בכל גבול מצרים:

כא ויאמר ה' כו'. ויהי השך כו' המהרס וימש
 חשך ל' הכרה שכתב בזה דיעדי קביל
 ליליא. שהיה פה החשך העשבי של הלילה ובא אה"כ
 השך של גיהנם כמ"ס ז"ל ומחשך למצרים. וזוה יסכן
 לשון וימש. וגם הוא מאמר דוד המלך ע"ה (תהלים ק"ד)
 שלח חשך ויחשך כו' שראוי לשום לב שחלף ויחשך
 מיותרת וגם אר' לא מרז"ל רבים: אך הוא כי שלח
 הוא ית' חשך הלילה ואה"כ ויחשך השך אחר זה הוזה
 לא מרו את דברו זה להלך זה לשמש. אך הנה רז"ל
 (ש"פ י"ד) פירשו לשון מישוש שהיה השך ממשי עג
 מהמשש בידים ואמרו ששימש החשך ששה ימים השלשה
 הראשונים שיהיה יכול לעמוד לא היה יכול ליפג והיושב
 לא היה יכול לעמוד הכריח' לזה אומרו שלשת ימים זה
 פעמים ובא' אומר לא ראו ובשני אומר לא קמו אים
 מתהוו וראוי לשום לב למה נשונה החשך הני' מהא'
 והנה בזמאיו' פעם אל מכה החשך דרך כלל ית' מרז"ל
 (שם) אומרים שהיה על כי נמצא בעמנו רשעים הבנתי
 חפתי לאלה מצרים. וה' חשך להמיסם להגו סוגים
 מכסף וימימה ה' בימי החשך לבל ירגישו המצרים.
 ויאמרו כמות זה כן מות זה. ויש אומר שהיה כדי שיהיו
 ישראל בבית כל מצרי ויחפשו כל כלי כסףם והבס
 ושמלוחם השוים ומסו הדבר אל פסוק ולכל בני ישראל
 היה אור בזמנבתם בארץ גושן לא נאמר אלא בזמנבתם
 היו בזמנבתם של מצרים שהיה ישראל נכנס והאור עמו
 ומהפס כל קממונו וחיבתונו כדי לשאול מהם נכספם.
 וסנה גם שכל א' דבר על כללות כל ו' ימי החשך הני'
 בא אחרים ומשניהם אהב ואומרה כי דקו יתדו פניהם
 ויאמרו אהב וג' ימים הראשונים ממו כל השפיעים

ובשמים

חית (ח"ב) 1

ובשמים הפשו בחיים ועל כן בג' ימים הראשונים שלא
 היה רק לקבור פשוטי ישראל הספיק השך אפלה שימנע
 מהמלאים אורח פתחכנה עיניהם מראות בחמי ישראל
 אך בג' ימים שמים יתכן כדו שיחשפו את צחי המלאים
 וסוביניהם והמלאים אחס צבית ואם לא היו לוקים
 רק בחיזוק רחיה ומניעת אורח לא יבצר מהמלאי מהרגיש
 את חום הישראלי על צימו במדרך כף רגל ופתיחת
 קיבוטו ובענע מפתחותיו וסוביטו וכליו ויתן תל לבו
 כי גבשים בלו ויהחמך לבבו וכליותיו שיחונן וירוח כלבי
 צמר נפשו לעומת שפת מושפת גלגלים עד יחסס כנכב
 צמחרת ע"כ מה עשה הוא ית' כשסו ואסרס כאשר
 כסוכה ויעצב השך עד בלתי יחונן ויועוץ אנה
 ואנה הושיבים כרפאים כל יקומו והעומדים כעמודים
 אשר הציח נכון עליהם באופן יסיה צמח דד עין יעקב
 רואה ומניס כל אשר צביחה וסוביניהם ומהמדיס העובים
 והיה חום הישראלי ויאל ונח לפניהם ומורא לא עליה על
 רחשו כן יפגעו המלאי נבלן או באגרזי כי יארוכ לו
 וקם עליו כי היה לאבן לא ירים את ידו ואת רגלו ועקירת
 גופו כעקירת הפך ממקומו מעלנו ויורס היות זאת כוונת
 ג' ימים להארהוים דמורך ליה ולגל בני ישראל היה אור
 במושבותם שדרכויו רז"ל (שס) על הקירח ישראל
 מלפניהם שהיה להם אור במושבות המלאים: ובוה יתכן
 איך היה אור לישראל צבית הנכרי והנכרי לא יראו כי
 למח שהיה החשך משפיי כהכנס ישראל והיה יולץ האור
 נקב במושבות ההוא ולא יתפסס כלאו משני גלוי היה
 גדל מה וגדר מה. זהו החשוב כיוון אליהם הוימי
 בא' (איוה ה') לודכ חכמים בערמ' כו' יומס יעגשו
 חשך כו' ויושע נו' ומהי כו'. והוא כי צח להוכיח את
 איב הטולה על רוחו כי דעת וכי סיג לו להכין מעשיו
 ית' ולהתלונן על הכהגהו והוכיח בא' לודכ חכמים
 בערמס כו'. לומר מי הכס וינן מעשיו ית' והלא הוא
 לודכ חכמים בערמס צמה שהס מתחכמים כנגדו ית'
 צה יפילס כענין קריעת ים סוף שאמרו נתחכמה למושיען
 כו'. ובוה נפלו כמאמר הכתוב כי בדבר אשר זדו
 עליהם וזה מאמר אליהם לודכ חכמים כו'. הם האומרים
 הבה נתחכמה בערמס עתם אשר תבטו לימלס בערמס
 ובה נלכדו ועלם נפתים המיישלים לענות אחס צברי
 חסיה למעסס נמהרה כי כאשר יענו אחו כן ירבה
 טו': ועוד השוב תראה גודל הכהגהו ית' מענין המלאים
 עלמס במכת השחך כי ע"י רעה שהביח על המלאים
 ומשבו טובות לישראל מוהא אחד שני הפכים. והוא
 כי הלא ידענו מרז"ל (שס) כי חשך מלאים היו ג' ימים.
 שהיושב היה יכול לעמוד כו'. אך הג' שמים היו חסיה
 צבית הכד הוישב לא היה יכול לעמוד. והעומד לא
 היה יכול ליסב כו'. והוא יומס יעגשו חשך לומר כי שני
 סיגי חשך היו. הא' לא היה רק פתח יעגשו חשך
 שאחר כלום חשך היליג יתחשו לראות אור אדרבה עגשו
 חשך אחר. כמאמר המתרגם על אומרנו וימש חשך כהר
 דיעדי קביל לילוח שצח מביהס ובקומס בכלום היליג
 עגשו כו אך לא היה משפיי: אך חל"כ היו מין(ב) והוא
 כי וכליל' יתששו צבתיים כי היה חשך ממשי קשה כאשר
 כתבו וסירס ואמר עטס חשך הראשון היה למח שפ"י

והא' (ב'ב) 2

כן יושע מהרב מפיסה. הוא חרב לפנים צמות רשמי
 ישראל פן ידברו סרה לומר שכהם ילקו ישראל וזהו
 מהרב מפיסה. ועל ההשך השני אמר ומיד חזק אביון
 שפ"י החשך משפיי שפוע מיד המלאי החזק בעל הציח
 את האביון שהחב אל חליו המלאי. ובה אל בעל הציח
 לחפש כל יאחו כו ויכנו נכש. פן ירגיש ויקרב אליו
 לקול לעדיו וע"י כן ומהי המכה ההיא לדל תקוה שפספס
 ומלא ולא הרגיש היתה לו תקוה שפ"י כן ישאל הפנים
 ההס ויתמוז לו באומרס לו רחס לקחתס הנס לה החזירס
 למקום. ומה שהורך לראותס ההלא הוא כי ע"י כן
 ולקול שולמה צביות המלאי כו' עולה והואות שקר
 לומר אין לי חסן פלוג או מכרחו וכיונא עתה כלמו
 אליו הישראלי הלא רחיהם צביחך במקום פלוגי שהסחי
 ומלאחי אז עולא הכמאות לבקר קגסה פיה באומר את
 דרך רע להס למח לא לקחוס כשמלאח בחשך. הנה
 הוראח הכהגהו ית' גדולה וסרטיס ושפ"י גדולה ושעולה
 א' עושה הוא ית' כוונת רבות הפניסו זו מזו ומהרעה
 נמלא עובס ועל כן גם אחס חיוב אל תקין על דעתך כי
 לעובס תהיה:

כד ויקרא כו'. הנה רעה פרעה שלח ראי ישראל
 לבנות כו' ימי ה'שך היה לאל ידע כי
 פח מראות עיני המלאים. אך אפסר היה דרון בקרנו
 במח חמל העס על האלן והבקר הזריים יתהלי להסס
 לרגל המלאכה המוליכס חומס וחלוי כהאר לסי ידעו
 מהר האריהס ויביגוס על כן רחס ויהר להס אז אשר
 היה השפלותם לעשוה ואמר פילבו הכל רק האלן והבקר
 והכנים האלן והבקר בין הארשים וכסף מה שה' צוד'
 את ה' היא ע"י הא' פים העובדים והמקנה שהעבודה
 נעשית בהס מש"כ ה'שך ע"כ הודוס אחרים וא"ר
 לבו עבדו ע"י המקנה רק אלכס ובקרכס שהוא שער
 אשר יוהר לכס מכדו העבודה שהס נשארס לכס אחר
 העבודה צל. וזהו שלא אחר האלן והבקר והשיב תשה
 גם אחס חתן ואעפ"כ וגם מקננו כו' לומר לא ימוע או
 מה שאמרהי אלכס ובקרכס יוצג הוא כל מקננו לגמרי
 והכוונה שאתה חתן לנו משלך זבחים ועולות הוא שוקק
 די העבודה משלנו ויוצג השאר את הונונה היה שאתה
 חתן לא מפני זה נתיח מקננו כי הלא גב כי אתה חתן
 כו' עכ"ל גב מקננו ילך עמו והעטס הוא כי ממנו נקח
 לעבוד את ה' לומר כי אין נקרא עבודה באמת את לא
 מוכסי עטוד ולא כעושה מכיס זולתו וזהו גם אתה
 טו'. לומר אל"ל את חתן שנובח בשבינך. כ"ל גם איהס
 חתן בידע ורשותו זבחים וכו' בעדע אין נקראת
 עבודה רק עשיה בעלמא. וזהו ועשיתו נה' אך לא תקרא
 עבודה להיות משל אחרים אך וגם מקננו ילך עמו כי
 ממנו נקח לעבוד את ה' שתקרא עבודה. ומה שצוונת
 היה חשך די עבודה משלנו ועל השאר אחרת רק אלכס
 ובקרכס יוצג לזה אני משיב לא השאר פרסה כי הלא
 אל"ל המון העס הבלימ מתנאס כ"ל חליו לחננו משה
 והארן לא נדע מעשה מרכ נלך שמה. מה עטוד את
 ה' עד פטונו שמה כי שס נדעוהו מתוה ית' שחס ואמר
 שנובח כל המקנה האס נחזיר על השאר ויחזק ה' את
 לב ערעה ולא שלא ילקו כי את. שלא אחס לפתלס ע"י

עלמו

עלמו מפני הכבוד :

כו ויאמר לו פסעה לך מעלי. מיד וגם לא תחזור כי לא חוסף ראות פני כו'. ויאמר משה כן דברת בזה שלל חוסף עבד ראות פניך. כלומר אך לא בזה שאמרתי לך מעלי כי עדיין יש לי לדבר לך ערם אלך וסוף כל לא נעלם ממשה ענין הכחוח בכבודו כי כנה נאמר לו שלא ישלח עד שיאמר לו הנני הורג את בך בצורך. וכן אר"ל כי מאמרו ית' אחר זה עוד נגע ח' כו' נאמר לו גם בפלסין של מלך וע"כ יהינן שאמר לו לא חוסף עוד ראות פניך כי ידע כי הוא יגמר ענין המכה הוא ממך בכבודו כי נודע הלוו מזה נהאר לו כנה לפני הבורג כו'. כי מה שאמר לו הוא ית' עוד נגע ח'. לא היה החדוש רק על הבאיות כלי כסף כו'. אך לא שהשב שהמו הכחוח :

יא ויאמר ה' אל משה עוד נגע אחד כו'. כנה אומרנו ככלתו כו' עד סוף הכסוף מיוחד. וגם חיצונו מופלס וכן אור' דבר נא. כי לא ידען בזה לשון בקשה. אם שיש מרז"ל (בכרוב דף פ') שנדחקו לומר לשון בקשה. בל יאמרו האבות שקיים הקב"ה בגלות ולא הרגש גדול. וגם אומרנו בראוי העם ולא אמר אל העם. וכן אומרנו גם האיש משה גדול מלך. מה ענין היותו גדול לענין זה: אבננו היה גזרה הכמתו ית' ויגלו את המרים לקיים מאמרו ית' ואחרי כן יגלו ברכות גדול. והנה ראה הוא ית' כי בעם הליאה. יש שחי פטות שלא יוכלו מלח המצריים לשאלו דבר. הוא כי הלא בליל פ"ו שבו נגזרה הליאה היתה צעקה גדולה במצרים כי אין בית אשר אין שם מה כי היתה מעין בליה כי אף בניה שאין כל בכור היה מה גדולה הבית ומי יערב אל לבו במרידות בכייתם לאמר להם הנו לנו חשמימי זהבכם וכספכם ליוכ חנונו והמה בוכים ואם יפחיתו עד הבקר אור כנה אז מצרים מוקצרים את אשר כהה ה' בזה כל בכור: ועוד כנה שנית מפאת ישראל כי הלא יהיה החפזון מרצין בין מהעם שנאמר ומחוק מצרים על העם למחר לשלחם כו'. בין מפרעה שקס צעד לילה זעק ואומר קומו לאו מחוך עמי. ומי מישראל יהי' לו פנאי בעת הגרשין הגמורים ההם ללכת מבית אביו להשם כלי כסף וכלי זהב ושמלת. ויא' עוד נגע אחד בלבד נשאר. באחרי כן ישלח אתכם מזה: והנה דע לך כי יש ב' דברים בעה הדיא. (ח) כי כשלאו שהוא בליה הבאה יש בלה. הוא בליית המצרים כי אין בית אשר אין שם מה מלבד המים נחבד בכבודו פלמם במצרים ההלם. כמ"ס ז"ל על פסוק למכה מצרים בכבודיהם. באופן שאינו עת מליאת הן לשאלו כלי כסף וזה כי עת רעה היא להם: עוד פסע פני והיא מצדכ"ה כי ב' יגורשין יהיו לכם. (ח) גרש' מלח העם וגם יגרש פרעה אתכם קומו לאו כו'. באופן שיסו מוכבליים ודחופים בדבר המלך והעם ואין פנאי לך. ע"כ דבר נא כו' כי ישאלו מעשה פחית עם הפזון עדין ועל פי דרכו רמו פעם פני אל היות לך עת פנאי לדבר ולא בעת הפזון. כי היה אינו ענין לשיעורו קול פ"י כרח שישראלו כו' כל יביתו מצרים כי בעתם והסכמת הדימה כהנלה לסיים עד שאלם רק לך בלתיסע בראוי כל

איש ולמשה כל יודע הדבר. ויא' בראוי העם ועל זה לך דבר פנאי לאם ולא בעת הפזון. ופ"ס אולי לא יבמש לתה דבר משני פעמים. (ח) בלומרם הלא לקונו כמה פעמים בסנהדרס. ואיך יוכל לכם את מחמדנו הטובים לשההוגו על שמתה לרבותינו. גם אולי לא הטובו עוד הלינו. (ב) והיא כן יאמרו ישראל אם מעשה ופאל כלי כסף וכלי זהב הלא יאמרו לנו המצריים. דומו עד יאמר פרעה לשלח אתכם. ואלו לא יאבדו ולמה לכם הכשמיין והמהינו עד בא רביין מלח המלך. על כן אמר על הא' וה' נהן הן העם כו'. ועל הב' אמר זה הדיים משה גדול מלך בשינוי כו'. ומעשה יודעים כל עבדי המלך וגם הארץ כי לא יסול מדברי משה אלה כאשר לא נפל דבר עד כה ולא יספקו אם יאלו ישראל ממצרים ובענין זה שכתבנו ויבן מאמר הכתוב לפניו. באומר ובני ישראל עשו כדבר משה וישאלו ממצרים וכו' כי מה ענין אומרנו עשו כדבר משה מי לא ידע שהי' דבר משה: אבננו כההינו לספר מהמהיות הנמרץ. שקס פרעה לילה זעק קומו לאו כו'. והחוק מצרים למחר לשלחם כו' כי אמרו שלט המים ושלל כן לא עזרו כה להחיות בקס. כ"ל וישא העם את בלוקו ערם הימין כו' וכנה נוסף על זה חמישה רבס. אם להחיות בצדק לא היה להם פנאי להסתממה חיד היה להם פנאי לשאלו כל איש ולמשה כל כלי כספיהם וזהבם ושמלותם. לז"ל ובני ישראל לא המיטנו עד עת החפזון הווא כ"ל עשו כדבר משה שהי' לשאלו ערם מכה בכבוד' מצעד יום וישאלו יומר ממאמרנו שהוואם ושמל' כי הי' להם פנאי רב גם לכל מלח עד שויגלו את מצרים. והנה היה אפשר לפרש כי למה ששבו כדבר משה ולא לתמדה ממון גם שהיה עת הפזון. ה' נהן את הן העם שיולם שאלהם השאליות מעמכם. עד שויגלו את מצרים אך דברם הראשון הוון יומר על פי הסקוקים האלה:

ד ויאמר משה כהצות כו'. כנה כפך הדמיון הזאת. יורה ספק הסעול שהיה בחצי הלילה. כלאומרנו ויהי בחצי כו' אר"ל (בכרוב דף ג') שהש משה הן יטעו המצרים בנקוד' הצי הלילה. ויאמרו כי לא היה המכה בעת מועד. והקב"ה יודע עסיו ורגעיו והם העושים. עה. וע"ד אפשר יאמר כמאמרם ז"ל (כ"ד פ' מ"ג) על ויחלק עליהם לילה קאמר באברהם. חילק הוא ית' הלילה. חזיה לאברהם להקס מאויביו וחזיה לבניו להכות בכורי מצרים וזהו יאמר כהצות הלילה אשר היתה מאז כאורו חלחל של אברהם לזי יולא כו' שהוא לתה כאורו הנות. עוד חלחל לילה כמורה לבניו. עוד יסכן בעתם לב אל אומר יולא בצורך כי הם שחי פטות הסכיות כי יתיאה אל מה שהוא תוך הוא בספק וכראוי יאמר לזי גלח בתוך מצרים: ועוד אומר ומת כל בכור ולא אמר והכס כל בכור כלאומר אח"כ והי' הכס כל בכור כו': ועוד אומר והיתה צעקה גדולה כו' אחר אומר ממהים כל בכור מה יסן ומה יוסף מה שותיחה צעקה כו': ועוד הנה לבא אל הענין מה הי' שהוא ית' בכבודו הכס כל בכור במצרים ולא על ידי מלאך או פליה. ולא עוד אלא שאמרנו רשמינו ז"ל (ש"ר

כל קדושים הדיקים אשר בקרבנו וצוה יאמר כי סנה
 זולת היות מזרים מלאה גלויות ואין כבודו יסבך לכל
 שמה הלא חסל החמיהה אל היום בעם שדרכו יסבך
 לכל בקרב קדושים להשתעשע בנן עין עמיהם שיהו
 בחזי לילה שמראה חזורה בלתי הגויה לכל אז בקרב
 גילויים לו"א כה אמר ה' כהצוה היללה כו' כלומר כמו
 זה אני מהשיב מה שאני יוצא בתוך מזרים המלאה גילו'ים
 והוא כי הקדושה יקראת רשות יוצא בתוך מזרים המלאה גילו'ים
 רשות הרבים והספורד נחלל כי בהכניסו יסבך בתוך
 מזרים יציאה מקראת באמת כי הסומאה היא החזיונות
 זה אני יוצא כי אני מהייתם ליוצא בהכניסו בתוך מזרים
 והוא לכל אפסיד תרומתי כמדובר כי קדש ישראל לה'
 ראשית פניאחו וכוונתו ברשו' הוא לומר כי כאשר אין
 התבונה ויחמת לכללה כ"ל על יד הפרשת ראשיה כי
 אין הישר לכל יצורי עולם להיות מהעולם מבלי ישראל
 וכמאמרם ו"ל על פסוק כי ידרבע רוחות רשעים פרשי
 אחכם כו' ואמר כי במה יודע רשעים כי הם יצו בעצמו
 הוה העשה ולא שרף או שליח לו"א ומת כל כבודו כו'
 והוא כי אלו היה ע"ל שליח לא ימות ברגע ה' בלי כבוד
 בארץ מזרים ארבע מאות פרסה על ארבע מאות
 פרסה בכל עם הארץ ובכל העבדים ובכל בהמה כי אין
 זה רק כח אלקי לבדו וז"ל כהצוה היללה כו' וזהו צדע
 הוא ומת כל כבודו וע"פ דרכו כיוון להיותו שלא על
 כבוד המלך עשה בעצמו כי הלא היה כבודו מעשה
 כו' עד כבוד בהמה הרי כבודו' היה גם כבודו ועדין
 היה מקום לבעל דין לומר מי יגיד שרגע ה' אחו' כל
 אלה לו"א והיתה עקפה גדולה בכל ארץ מזרים. שעם
 שכל בית זעקים על אשר צדיקה לא היו עקבות
 רבות רק זועמה הבין שזועמה עקפה כמו דגוע אחד בכל
 הארץ ואין זה רק להיות מיחה כלם רגע אחד משמע
 זעקה מיחה שיוחד כלם גרואים בקרבן אחד אך אם לא
 היתה מיחה כלם כמו רגע רק אלו אחרי אלו וכו'
 זעקים אלו עמה וחוללת אחריהם ויראו עקבות רבות
 ועל דבר מבהיל כזה שמראה הכל זעקה אחת של עם
 רב ועגום אמר אשר כבודו לא נחתה וכבודו לא חוסף
 וש"ס אחר היות אז ישראל בלתי בשמים עדין אין זה
 שום להיחם כי הלא הקדמתו כי אפי' בהיות הפקודה
 על ידו יתב' ימלאוין עם כחות מלאכים רעים חרטי
 משמים והסגס כי בכל משה עברה שהבין הקב"ה על
 המלכיים וכו' כה חרון אפו עמיה וזעם וזרה משתח
 מלאכי רעים כמפורסם בהגדה וז"ל גם גשלוש'ים אך
 מזרים אין ספקה כי הלא כחות הדבור המלאים הם
 יחזיקו בכסף כל אדם יהודי וע"כ אמר הנה זאת אעשה
 להם כי הנה שמוז'ת הגדול ידבק בישראל השמאה
 עמיתם על גזלו'ם לרפך. בזאת שגם שלא יבדל מהמלך
 שם משמיתים לא יהיו רק שמוצתים של מזרים אך במקום
 אשר שם בני ישראל מי ראה מהמשמיתים קדושת שמו
 הגדולה שמתפשט על עמו ישראל ולא יבדת וכמה יודע
 כי כן הוא הלא עד ממחר הוה הכלב והוא
 כי במקום אשר שם מזרים יחצרו הכלבים את לשונם
 לנצות אך לא בקרב ישראל והנה אין זה כי אם
 שמוצתים המזריים הכלב' זעקים בראותם את המשמיתים
 כעוד

פ' (ק"ז) משל לכתן שחלתו היתה צבית הקבוצה אמר
 לא אלה חלמי תפסיד והם אלא לביה הקבוצה אני כן
 ופש מקום יומאה אמר מוטב שאכנס צבית הקבוצה
 ולאקח את חלמי. כן הקב"ה אמר מוטב ליכנס בתוך גילוי
 מזרים ולא אפסיד חלמי שהם ישראל. כמה דאם
 אמר קדש ישראל לה' כו'. וראוי לדעת למה תפסד
 לזמרי יסבך. אם לא יכנס והלא כמה שלוחים למקום
 מלאכים ושרפים :

אכנסם לכה אל העינין נקדים ב' הקדמות: (א) מה שכתבנו
 למעלה פרשם נח מההפסד שיש בין המשפט
 שבעשה ע"י המשמית אל הנפשה אל ידו ית' כי אשר
 ע"י משמית אינו מבחין בין זדיק לרשע משא"כ הנפשה
 על ידו ית' שם מבחין בתכלית. (ב) הלמד מפי' הזוהר
 שאין לך פקידה אפי' הנעשית על ידו ית'. שלא ימלאוין
 עם כחות חזונים משמיתים. (ג) כי כאשר שהייה לאדם
 עבירות אותם כחות הסומאה הנעשית בהם דבקים בו
 סמיד וצבא עם פקודה על זולתו והאדם הוא ימלא עם
 יחזיקו המשמיתים גם בו ולא ירפואו כי המשמיתים וכחות
 הנעשית בעבירות הדבקים בו מין צמינו המה ויכירו
 צמחם כי על כן היו מהקדמונו מכחי מאחז בעדין
 ריחאה: ונבא אל העינין. והוא כי אמר אלקים הנה
 אטיעו יהיו כל ישראל זדיקים אי אפשר להוסיף על
 ידי מכה כבודות בהיות המכה על ידי משמיתים כאף
 וחיהם ודומיהם ממשלחת מלאכי רעים כי הלא כיון
 פניקן רשות למשמית אינו מבחין בין זדיק לרשע ומה
 גם עשה כי לא זדיקים היו אז כמאמרם ז"ל (ש"ד פ'
 כ"א) עם מקרב גוי לא נאמר אלה גוי מקרב גוי הללו
 עובדי ע"י והללו עובדי ע"ב כו' ועל כן אם אכס כבודי
 מזרים על ידי מלאך ולא ע"י עצמי עדיין הם בסכנה.
 כי כחות הרבוג המלאים הם ימלאו אחיהם כחות הסומאה
 הדבקים בישראל אשר נכדאו מעינות על כן אמר
 אלקים אם לא ארד מצרימה להגלות על ידי עצמי
 יאבדו אם עשה אני על ידי משמית מלאך
 ומה גם באומרו שרו של מזרים הללו עובדי ע"ב כו'
 ויאחזום כל כחות הסומאה והסופס כל הארץ יעשה
 משפט כי על כן נאמר חזיקמעש רגע כו' וכן ארז"ל
 (כ"ק ד' ס') דבר בעיר כום נרגל ואבני סכר כו'
 ואמר בספר הזוהר (פרשה זו דף ל"ז) כי לא טוב
 להתראות בעינין ריחאה וגם אמרו שכלל עינין ריחאה גם
 יעשה המשפט על ידי הקדוש ברוך הוא לא יבדל מהאל
 עם גם כחות חזונים שתרומתו רעים כמדובר ומה גם
 עשה בהיות ע"י מלאך גם שיהי' מזד הקדושה ועל
 כן בהתאחוס צבתי ישראל בשומאת השמות אין מידם
 מלי על כן לוהך יעבור הוא ית' הקדוש והנודע שכל
 ידי היותו יסבך עם פסול החיות ומוראו של כל כחות
 חזונים לבלתי יקרב לישראל וזממן מוצא פתחון פה נגדם
 הכינס במוט קרבן פמה כאשר יבא בם י"ד וזה ענין
 מאמרם ז"ל משל לכתן שתרומתו צבית הקבוצה כו' שאם
 לא היה נכנס עם הוא יסבך ח"ו היה מחדד את ישראל
 ונחל אל ביאור הכתובים כה אמר ה' כו' והוא כסוד
 מאמר מפורסם פעמים אין מספר בם' הזוהר כי בכל
 הצוה לילה הוא ית' כל אל גן עדין ומשתעשע עם עם

כמדע אר"ל (ג"ק עם) כלבים זועקים מל"ח המות בא
 לקד אך במוטבות של ישראל הכלבים חלמים ואין זה
 כ"ל שאין עם מום משה"ל כי רוח ה' יהיה מרחפת
 עליהם. כי הפלג ה' בין ישראל למצריים כי ה' עם היה
 וזהו ולכל בני ישראל לא יתקן כלב כו' וזה יהיה למען
 פדעון ע"י ק' אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל
 כי השם הגדול הזה יפלה בין מצרים מאותם משהימים
 ובין ישראל עם היות שכל הפקודה נעשה על ידו ית'
 ולכל ימלא הפתחון פה על עון ע"ג הקדים הוא ית' שחיטת
 הפכה שישמרו ידוהם מהע"ג שיעבדו וישבינו עד ה' צברית
 מילה בל יהיה הפתחון פה ג"כ וזכר גלה מה שכהנו
 כי כל כוונתו ית' בנאחזו בתוך מצרים לא היה כ"ל
 להפליא בין מצרים ובני ישראל בלי יאחזוהם כחות חלומים
 בעומות וע"כ וירדו כל עבדך אלה חלוי וספתחון לי כדי
 לאמר לא אהיה ב' שישמחו לי כדי שיזכו לאמר חלי לא כו'
 שהוא כדי שימלאו חן בעיני לבמוע בקולם מיד באל' חלי
 לא אהיה כו' וז"ל לאמר שאלי"כ הוא ב"ה אורק:

מ ויאמר ה' ב' לא ישמע כו'. היה אחר שלא
 נשאר רק נגע ח' אך יאמר למען רבות
 עופתי כו' וגם למה זה תזכר להזכיר מה שמשה ואהרן
 עשו את כל המופתים האלה אחר שנאמר הכל למעלה
 אך הוא לרדוף ולהרות את אשר הפליח הוא יתבדך
 לעשות כי אין הדעת סובלת כפי הטבע מכה כבדות
 תבא אל הפועל כי איככה יוכל ורעה פרעה את כל
 המכות הגדולות אשר ראו עיניו ויראה כי לא נכל דבר
 אחד מעל דברי משה ארצה יהיה אחיץ לבו ולא נמס
 כמים באומר חליו משה כהנות הלילה כו' ומה כל כבוד
 כו' ותדרכה יא' מלפניו בחרי חף ולא אחר כי משה זו
 תבא ככל אשר אמר וסתי. וימנע מלחוק את לבו אך
 הוא פלאו אין זה כ"ל כה אלהי המצרים אורו לאכדו
 ח"ו ויאמר ה' אל משה לא ישמע כו' לו' אל תתמהו
 אל מה בלה הודם כ"ל שפיליו יא' מעט פרעה בחרי
 חף כי בזה הדור אשר ראו כי אין נופלים מדבריו
 ית' ארצה כי הנה מכה הדם לאמר למשה ולא
 ישמע אליכם פרעה כו' שישפרו הוא ית' מאז שעד
 עשוהו את כל המכות עד ישלח יחוק את לבו למען
 יבא אל הפועל רעונו ית' וזהו ויאמר ה' כלומר ויאמר
 מאז אל משה לא ישמע אליכם פרעה וכן היה כי משה
 ואהרן עשו את כל המופתים האלה שהם חשע המכות לפני
 פרעה שעיניו ראו ולא זו שהיה הדעה עוטה יתן אל
 לבו לשלח לנחות בהכרח השפיריות ולא יסתפק כי גם
 בה ילקה כאשר בכל הקודמות אך אמר משה כי אין
 זה כ"ל כמו ית' כי יחזק ה' כו' ולא שלח עד בא חליו
 גם העשירית כאשר גזרה חמתו ית' והודיעו מאז:
יב א ויאמר ה' אל משה ב' ראו לנפש לב'
 (ה) למה היה הדבר הזה לאהרן גם
 הוא עם משה וגם בדברם אל ישראל באל' דברו אל
 כל עדת כו'. (ב) ח' בדרך מצרים מזה ג"כ לרש"י
 ז"ל שכתב מר"ל כי היה חזק לעור ולמה הוצרך המכות
 שהיה בו ומה גם כי כל אשר הדברת עם היו בנאחזו
 את העיר. (ג) אומרו החדש הזה לכם כי מלא לכם
 מיתרתם. (ד) למה הוצר ואל' האשון הוא לכם שהוא

הקדש וצפוניו ל' כי הם שתי קטיות ח' למה הוא צפון
 עניו ב' למה במלוח שונת. (ה) אומרו דברו כו' לאמר
 כי את הוא לאמר עדת ישראל: וז"ל לא יסכן כי למי יאמר
 נא ישראל ואם הוא לאמר משה ואהרן ישראל הכי נאמר
 לאמר למעלה. ועוד שאם כן היה לו ליכתב קודם לאומרו
 דברו כו'. ועוד אומרו ויקחו להם ארס עם כו' כי
 מלת ארס מיותרת ומה גם שהיא ל' יהוד שיורה שארס
 ח' לוקח ואם הוא שארס אחד היה יכול לעשות קרבן
 פסח לבדו היה מהיישב אך לא כן הוא וגם ח' לביט
 לבות עם לבות שעת היות כי פשוטו הוא שיקחו בית
 אב ח' פה. ואם יהיו מרובים יהיה עם לבות ואם ימעט
 הבית יתמנו עליו שכמו עכ"ל לא יבצר מהראית היות
 ה' בלתי מיושב. (ח) באל' בית אבות ולא אמר בית
 אב. (ז) ח' פה לבית למה אמר הדבר אל הבית ולא
 אל בני אדם כלומר בית אבות ואל' הוא ופירשו כו'
 שה' על האנשים: אמנם הנה אר"ל במדרש (חיות)
 כי כאשר אמר משה לישראל החדש הזה אתם גאלים
 אמרו ישראל אך אנו גאלים ומצרים מלאה מע"ג שלמו
 כ' והנה ראוי לגים לב א' כשאמר משה החדש כו'
 ומהראוי שלא יאמר אלך כשאמר משה לישראל שהם
 גאלים אמרו לו כו' כי לענין השיבו ע"ג מה ל' י
 בחדש שהוא מבשר ימיים שמורה כי החדש שהוא
 מורה העיבור וגורם אותו עם הע"ג כי זהו זה גורם.
 ועוד כי הלא מאז אמר להם כה אמר ה' סקד סקדתי
 אתכם כו' ובאל' ח' והוא: אתכם אתכם סתם סתמות
 מצרים והללו אתכם מעבודתם וגאלתי אתכם בדויע
 נעויה כו' מאז היה להם לאמר היאך אנו גאלים
 ומצרים מלאה מע"ג שלמו. אך הנה לבא אל הענין
 נקדים. (ה) כי היה ידוע כי ע"ג של מצרים היה מול
 טלה והיו עובדים אל הפלואים דוונת מול למעלה.
 (ב) כי ידוע הוא כי מול טלה הוא המיוחד לחדש ניסן
 שהוא באל' שבמזלות: וגבא אל הענין וזה כי הנה
 ראה הקב"ה לזכות ישראל לגאלם שיקר לאו יתמנו
 ידוהם מהע"ג שיהיו עובדים הוא את מול טלה דוונתו
 הם הפלואים וישפטו אותם וישפו בם שפטים ויאכלו
 אותם ל' את ראשו על כרעיו ועל קרבו להורות כי
 כשרו בו ודבקו בו ית' בדם מילה להורות כי עבדי ה'
 המה חלומים בחמתו והנה אין ספק כי הלא יתחד
 לכם במועם כי בחדש ניסן הם גאלים באומרם מי
 יתן יהיה בחדש זולתו. כי עשה יאכל חדם אלה האם
 חלקי ישראל כי הלא לא ינעם לו כה במול טלה
 לגדל את ישראל ומה גם בחדש ניסן שהוא ממשלתו את
 אין את ית' בו כה אך גאל בחדש שיעפר כה עלינו
 ואם אין בו כה לפחות יהיה לנו החדש הזה לעור מכשול
 מוצרת עין ע"ג שלמו ולא נהום לרעון לפניו יתבדך כי
 הלא הימים ההם והזמן ההוא יתלשטו כה בגאלתנו
 בהעלות חמת זכרון ע"ג שלמו לפניו יתבדך. ועל כל
 ב' בהשפיעים האמרוטם ים וים יעור ביות בחרן מצרים.
 כ"ל ים כה במול: ים לכם מעור לעור וזה אין ע'
 לא יבצר מהיושבים הוא לפתח לנו כי במקו שפניאמתי
 אך נוסע בו' ולא יזכר עונו בו' וזה זאת היתה
 נהמת לב בני ישראל בשומעם החדש הזה אתם גאלים

והחזו לאמר הלא מזרים יהיו מקום חסותנו בו מלאה
 מע"צ שלנו שיהיו מול פנה המובל בחדש הזה ואיך נגאל
 בחלש: ובוהו נבא אל עיני הכסובים והוא כי ראה הוא
 ים' והנה להיות ראיהם ליגאל לריקים אל מלות דם ססח
 דם מילה שהוא כחשוב חללו שפריך סור מרע ועשה
 פוזומתך יריהם מע"צ בדם ססח. והכנס חתה פעבוד
 ס' בדם מילה וירא והנה אם בלי הקדמת החדש הזה
 לכם כו'. אמור יאמר להם יקה בעשור לחדש הזה איש
 שה לבית אבות כו' הלא יאמר נא ישראל אוי לי מפאת
 המזל כי יגדעו. ומה ש' בחדשו וגם להיות מארץ מזרים
 מקום החסא ואיך הם עוכל להמלט מידו ואוי לנו מד
 המזריים כי הן נזבח את תועבות מזרים לעוניהם ולא
 יסקלטו ולא עוד כ"א פגם לפני ה' יהיה לנו החדש
 והמקום והנה למזכיר עון להספס כי בו חסאו במקום
 שהוא להיותו דוגמת מול החדש שהוא ואיך יגאלו בבלה
 על קן גזרה הכתוב ויבחר כי פרס הזכיר להם לקיותם
 הנה. וקדמו להם שיגאלו בחדש הזה בדרך מזרים כי
 בדבר הזה בלבד אין פחד רק מהמזל פן יגדעו להכיר
 חתלה מורך לבם מהמזל ומהמקום. אך לא מהעם כי
 פדיון לא הוזכר הנה שיקחוהו לזכות את תועבות המזריים
 לעוניהם שיפחדו מהעם אך אחר הבטיחה מהמזל והמקום
 יקל אחרי קן גם להכיר מלבם מוראת לבם מהעם כי
 בא להם הענין לאם חתה לחתה. מה שאין קן אם
 היו שומעים שני הדברים בחתה חס החילו ויאמר ה'
 כו' בדרך מזרים לאמר החדש הזה לכם כו' לומר הלא
 מוראכם הוא מהמזל היותר למזרים וגם בחדש ויפן
 כלאפן כי טוב היה ליגאל בחדש זולתו ע"כ הונו מבשר
 ולאמר כי כארץ מזרים מקום מושפע ממנו ראוי לאמר
 כי החדש הזה הוא מול פנה לכם ישראל הוא ראש
 חדשים שאדרבה יספך לכם לראש ולטעמה לני המיד
 ז"ל לאמר והוא מאמרו ז"ל (תענית ד' כ"ט) הלא מאן
 דאיש ליה סיגרא חבדי ע"צ לתבועי ברסן כו' ויהיה על
 ידי תשובתם כי בדם ססח וידם מילה. ואמר אומרו
 שהוא ראש חדשים אמר אל יעלה על דומם. שאמרי
 ראש חדשים הוא להיות ראשון למנין חדשים כי לזה
 סנה כבר הוא לכם ראשון לחדשי השנה גם עד כה שכל
 השנים שבחורה אפי' בזה שקודם לגאולה מזרים נמיים
 פניסן זול"כ לא אמרתי רק ראש חדשים להשפיע בו
 לכם טוב ואחרי או' זה אמר דברו אל בני ישראל לאמר
 ויקחו כו'. ל' דברו זה האמור שהיה החדש הזה כו'
 מהלל. כדי למסך אחרי קן ויקחו כו' כי אחרי וידעם
 שהוא ים' המסך החדש מקטיגור להניגור ולא יסחדו
 שחלל ופגם לא ייהיה למזכרת עון ויחליבו כח לבכות
 בה' כי גם יעלה מהמזריים פן יסקלוהו בזכות את
 תועבת מזרים לעוניהם. ח"ל לאמר כלומר דברו אל
 כל עדם בני ישראל את ההקדמה הנה' כדי לאמר אחרי
 קן ויקחו איש כו'. בלשון שבשפיע מהלל שלא ייראו פן
 המזל הלא שאדרבה יספך להם לזכות ויקבלו ג"כ בשומעם
 פגם יעלה מהעם מק"ו מה שאין קן אילו היו שומעים
 מהלל. ענין הנה בעשור לחדש. שיפחדו ויראו כי
 יבאו להם קול שני פחדים. קול מרמזל ומהעם יחד
 ולחיים כל פונת הענין על הענין שהם לקרעו רעה

הקב"ם יספנו דברו כקן ולי וישראל חסו אל חסם
 שהוא לוי. ואל אהרן כי כבר נבשר שיהיה כקן כמ"ס
 ז"ל על פסוק הלא אהרן אחיך סלוי וישראל בלחם
 דברו אל כל עדם בני ישראל כו'. עם היות שלא יתסה
 אז עבודה במזרים וגם שהשם הלא היה לבם קטיגור.
 אל יקשה בעיניכם ההספסו לסיגור כי הלא זלם עשו
 להגדיל מדה טובה על מדה פורענות והוא כי אם בעבודתם
 את הפלה היה כל אחד בעבודו בפני עצמו. אמת בשמות
 אותו ופ' יהיה ע"י רבים מה לבית אבות. אמת בלשון
 שיפגלו לטוב הנהגה העשויה בו על פועל העבירה כי
 אינו דומה מרובים העושים את המצוה לפועלים ט'.
 וזאת שנית העשו שיהיה זה על ידי האחדות שכתבו על
 ההנהגה ויקחו כו' ואם ימנע כו' והנה זה הוא לני
 פשוטו של מקרא: עור יתקן רמז להם בעיקוס חיות
 הכתוב באומרו ויקחו איש מה כו' כאשר העירו והוא
 כי עם שאין המקרא. וזלל מידי פשוטו עכ"ל לא יגור
 רמז בהאמר בלשון ז"ל כאשר העירו למעלה לרמז זללן
 שם אל הענין להכיר לב רחמי עם הארץ מהלכה
 בדבר והוא ככתוב כי לא יבאר מהסתפק לבדם במועם
 יקחו איש מה לבית אבותו כו'. וישתחו אותו. בלחם
 באמור היתכן יהיו כל עיני מזרים רואות וזכות את
 עם בני ישראל שיראו את הכל שותפין ויבדלו זללן
 וזללן את אלהי מזרים ולא יסקלוהו ואם הוא כי המצוה
 גמין עליהם הלא יאמרו היעלה על לב איש שיסך העון
 לזכות וישעה הקטיגור סיגור להליל מיד מזרים שלא
 יסקלוהו וגם ליגאל ע"כ נוסף על פסח הכתוב רמז
 להם כי אילו הנה משולם לא היה להם פניגור הלא
 כמו זר יתספך עתה הקטיגור לסיגור אך הנה
 בראשיתו היה סיגור. כי יעקב נקרא מה כמ"ס ז"ל
 (ב"ר ס' ז') שעל קן לא רצה ליקבר במזרים כל יהו
 המזריים נפדים בעיקב כי פסח חמור נפדה בשם וגם
 יתקן ויתן פתורו. איל כחוא שם ואין כך סיגור גדול
 מזה וגם להכריע הים סיגור שנחשב לו הילל בלשון הקריב
 את יתקן בו. זה ירמז לומר אל תראה שהיה מתקפך
 מקטיגור לסיגור. זה תחמה על הכתב כי הלא ויקחו
 להם כלומר שלהם הלא כי הלא הנה הוא לבית אבות
 כי הוא מהאבות. הלא שהוא אדם אותו מהקדושה אל
 הפומחה בעבוד אותו לבס ע"צ ועשה יהיה שה לבית
 כלומר מה שהיה מזהה בקומחה תחזירוהו אל היות
 באופן כי חלגתו היה סיגור הלא שהוא אדם אותו מהקדושה
 אל הפומחה בעבוד אותו לבס ע"צ ועשה יהיה שה לבית
 כלומר מה שהיה מזהה בקומחה תחזירוהו אל היות
 באופן כי חלגתו היה סיגור. הלא שהוא אדם אותו מזה
 ללד הפומחה. ועשייתם אותו קטיגור ועשה חוזר אל
 ראשיתו והוא דבר קל מאד לבוב לראשיתו: ובוהו יתקן
 לפי הרמז הזה לדרוש גם מלם איש המיוסרת שהוא
 ל' איש מה כלומר הקרא מלכות איש שהוא איש את
 הוא שם. כי זה שמו כמדובר מרז"ל וגם שה המכר הוא
 לבית אבות שהוא גם להכריע ויתקן באמור ועשה מה
 לבית כי אינכם רק כמחזירים אותו לראשיתו הכינים:
 ודברה ראו יעשה לב כללות הענין. (ה) למה לאמר
 מניס צ מניס ראש החדש אמר שלא היה להם לקחת חסק

עד יום העשור. (ב) למה היה לומר עד י"ד בין הערבים שאם הוא על הניקור יום ה' היה די. (ג) למה היו נמנים רבים על הסה וגם שהיה נאלץ למנוי בלבד וגם ראוי לנית לב אל הכניסו של לנכות. ויקחו כו' ולקח הוא ופסו כו' והר"ב אומר כתבו לנוכח. ועוד למה הוציא הענין ב' חבור ולא אמר ל' מעין וגם אומר במכסה נפשות למה מייחס הענין אל הנפש:

אכנסם הנה רצה הקב"ה להכריח דע"ג אל הקדושה כמדובר ואין ספק כי מ' יתן טורח מטמא. אך הנה צריך הח' והתפסקות כסוי המטה על השם משומעת בני ים: אל! אחר הסרו על המין הוא צעדים אחרו והארי כי הפרות בו קדושה וכלבש אחרו מהלכות ע"כ גזרה הכתוב יח' שהיה האוי מיום ר"ח הוא ההחלת שליחת מזו לבלתי הירח להחיל לחול בו כח שליט' הזונית והוא כי מאלו יקבלו יכראל מזהו זו בלבם וע"י מרשעה טובה זו שהקב"ה מנרפה למעשה לקחת השם להקריבו לה' הספיק מהשנה טובה זו של קדושה להפסיק מהשה כל בחי' ש' מומחה בו והוא כי היה ידעו כי זה לומח זה נפש האלהים וכאשר אין דבר של קדושה למעלה של יוכלו מנשר בחיותו כדע' כן לעמת זה כל דבר ש'מאה כולל מ. שר בחיותו טומ' ע"כ רצה הקב"ה מרס יקחו השם להם בלבם מהחבה לקיחתו שפרה ימים למען ע"י זכות המחשבה יפסיכו מעל השם עשר כחות שומחה ל' ע"י לא יכלו ח' ידיהם בקחתם ח' ח' בעת ש'מאה בו ומעשה צריך להלביש בו קדושה שירצה לקרבן לה' ע"כ צריך ילחם על ידי רבים כי זכות הרבים העשור וזה מפתח ג' שותם הקדושות כי כרובם כן יפליגו קדושה בדבר אחר יעשו כנודע על ע"כ כן אינו דומה המנוה העשית ע"י רבים לנעשות על ידי יהוד וגם ע"י הגוים עליו הוא אחרת: ע"כ כי תשרה הקדושה שכל ענינה אחרות כנודע. וע"י כי תחת כח' חמאה נעשה לו מכסה קדושה וע"כ חפיקה המנוי בלבן מכסה באל' מכסה זו ומרוחבוסו כל' תעשה מכסה על השם הוא במכסה נפשות כחוס בעין מכסה הגשות של ישראל שהוא לבונו מכלול קדושה ע"י הגוים. כנודע מעיני הולקח דרבנן כן תכוסו על השם ולהיות כי עשה תשרה בו קדושה להיות פחה לה' הוא שם בן ד' ישתבח לעד ע"כ צריך יהיה קשור בכרעי המטה ע"י ימים שבעליו מקדש את השם כן תרבע אשר חילל בעבדו ע"י ועשה כנגד ד' אוחיותיו אשר חילל ועשה למות נפשו לקדשו באמר הקריים אל העברים למה קרחתם ח' אלהינו בכרעי המטה ומשיב' לו ישראל'י לפרטו לשם אלהי הנה היה שם נפשו מנגד ע"י ש'סוקו אותו לקדש שם ה' ויהי ד' ימים כמספר אוחיות שמו ית' כן בימים ההם ע"י י' גם השם ששל ידו מקדש ישראל ה' ה' קונה קדושה יום ד' ימים להיות ראוי לשם קרבן לבמו הגדול בן ד' ים: גח לעד אמן. כמדובר כי טרם עבדו גבול הד' ימים עולמו תוך גבולה בין הערבים ושהטו אותו: עוד יתכן בענין הד' ימים והשתט בין הערבים בשום לב אל אומרו ולקחו מההדס ונתנו על ית' כו'. כי אומר ולקחו מן הדם הוא מיותר והיה די ואמר ונתנו מן הדם כו'. ועוד מה ענין המחזות והמסקף. ועוד ענין

האכל הבשר עלי אש ומצות על מרורים ולא נא ומצותל והיות ראשו על כרעיו ועל קרבו עם היות שכלל אלה ית' אצטוי טודות גם לנו יתן רשות לדרוש דר רמו מה והוא כי הנה ה' מהדברים אשר החי יתן אל לבו באשר הוא יהודי הלא הוא כי גם יאמר ויתחרט מאשר חטא על הנפש ולא ישוב עוד לכסלה לא יעלה על רוחו כי צדיק הוא. ומה לו עוד לעצבים להיות נענש על כל אשר חטא ואשם כי לה' אלהינו הכתמים והסליחות שה"כ איפה כי יעשה איש אחד מהמצות ה' אשר לא תעשינה ויחייב את ראשו באחת ממימות ב"ד אם ישוב מחטאו אשר חטא והיה כל ימיו בתשובה האם יספר מן המיתה או דוגמתה כנגד מדה לכפר בעדו. לא כן ודאי כוללמד מרז"ל כי לא יתפרם אם לא במיתה או מעין המיתה שהיא כי אף גם שבעלו ד' מימות ב"ד ימות לא בטלו או מירוח העין מעין חטאו אשר חטא: ונבא אל הענין והוא כי הנה חטאו ישראל במצרים בע"ג. והנה הענין הוא כולל דברים רבים. (ה) חילול ה' כי ברכים עזבו את ה' בתבניות ש' אובל עשב. (ב) זביחת קרבנות לפניה. וגם קבלת דמן. וגם אכילה שזכתי ממים מקרבנות הע"ג. (ג) כריעה והשתחויה לפניה. והנה על כל אלה בא האלהים לחרק עון ישראל ולפרסם מאשמותם ועל כן ע"י ה' והוא חילול ה' ע"כ לעומת זה יקדשו את ה' ויערו למות נפשם נד' ימים שהיה שם לנית קשור בכרעי מפתח ד' ימים משכחיים למות בירי ה' יום כי כלם יקבלו שפתחי ישראל לאמר להם מה זאת ואומר להם קברתיו לשהטו לשם אלהי והמלרי יראה ועם סיניו יחרוק ויחם נגד אים הישראלי' לנחמו לנחמו וכל מנת כן שם הישראלי' את נפשו מנגד למוק על קדוש שמו ית' חחה אשר חילול: והיה ד' ימים כנגד ד' אוחיות' אשר חיללו ומכרסו למעשה ובשכר זאת אלהים לא עזבו בירי מבקמי נפשו. וזכה שם לנו זכות אברהם בקדש שם פעמים בכפרו בע"ג שכל כן הפילו נמרוד לכבשן האש וה' אשר חילול אז חילל גם עשה את בניו בעשומם כמעשהו והיה מקחו ריבששור כנגד עשר נסיונות שמתסה אברהם כן ככל ח' מתי' ימים מאלו נלפסו היו בעשר מהשבת נסיון הלקיחה לעיני כל מצרים חללו נהגסו עשר פעמים והיה מקחו צנקר לעומת חפלת שחרים שתקן אברהם ועל הדבר השני שבעדו את השם בזבחים ששלל כן היה ראוי בשלל יעגורו גם הם זכה. זה חסדו ית' אשר עשה שקבל תמורת' את שחיפת השם כדון אכזר שע"ג שדינס בסיוף היה זה להם בזכות יחזק כי כאשר קבל יחזק על עצמו לישתט קרבן לה' לקדש שמו קבל תמורתו את החילל שתחיו כן גם לישראל אחר ששרטו למה נפשמ קבל הוא יתברך השם תמורתם. וחסו ותחתו אותו כו' בין הערבים שהיא לזכור זכות יחזק שתקן חפלת בין הערבים מש"כ לקיחת השם שמן הכתם סיה צעבור צנקר מעין חפלת שחרים שתיקן אברהם והעבודה שאלה הזביחה שזכחו ע"ג שהיא קבלת הדם. על כן ולקחו את הדם שמתחת הימים רהויים שילקח דמם על אשר עשו כן לע"ג יועיל להם זכות יעקב שנתקער על יד דם כאשר הובאה לפניו כמותנו ננו פטולה בדם ולהיות שיעקר הגנה זכות האבות

הוא בהיותם כאלה כעובדא דאליהו בנא מליצא (דף ס"ח) על כן אמר רמזו כל א' בפני עצמו נרמזו בלשון כאלה במקום הדם. וזהו ונמנו על שתי המזוזות כו' ועל המשקוף שהם השבועות כמש"ל בשמות רבה (פ' ו"א) שתי המזוזות יתקו ויעקב והמשקוף הוא הברכה ולא בלבד יוסבר עונש כי אם גם בזכות זה יאלו לחירות ועל כן יאכלו אותו לוי אם כי יאלו משעבוד ע"ג לחירות שהלוי הוא דרך חירות כוונע. ושם אמר לחי יוסבר עון אשר אכלו שהר כשר הקרובה ע"ג באוכלם דרך חירות ובמהה. לז"ל ומלוח על מרורים ואלוהו: באופן זכרו לזכות אשר היו לנו בהיותם מע"ג. עוד נוה לנו ית' של המצות בהיות עומתם עמ"ג ואשריהם היומה ונמשל לדם לה יספר בלגם שלא יעטמו מאומה מדבר יהיה בו המנוח ועל כן יהיה לוי אם שבאבה כל הדם אשילו דם הדיבורים שלא שירם ועל כן לא אכלו נא משום דם הדיבורים שלא שירם וכן אשילו בשל ממשל במים שבאשר דם מהבבל במים כי אם לוי אש. והנה כיון לתקן כל דבר מעין הזביחה וכל הנספך ממנה בתקרובה הע"ג. ועל השבועה השנית שהיא כריעה והשתחויה אמר כי לעומת אשר השתחיות למה שהיה ע"ג ש"ך עתה יהפוך כי עתה שהיה מה שהיא דוגמה לפני מחללי: כורעו ומשתחוהו וזהו ראונו על כרעו ועל קרבו: עוד אפשר רוב הקצ"ה לעשות כשה שאל המורס"ד מיתוס ב"ד שקילם אותו בהפליך הן לשוחטו. והנה באחור בעור וסימנים נגדונו לשוחטו. והרג בשחיטה ושרפה בלוי גם שהוא מעין שרפה מה שאין כן בנא ומבוגל: והנה ממואל דבר אם יהו יתן אל לבו ענין מקראי קדם אלה ימלא רמז יקר ונעים להעיר לו מין לעמוד על גפשו להוליה מיד הרב הירר הרע אשר שרף שורף אוחה ויטמאה לו יתיאש מן הרחמים באחור כי מי יוכל לו כמאלו קון הלוי והבדק באחור אליו מי הרב אם הכל אמר לו אתה הרבנו שגו כי יירר הרע אמר לו הקדש ברוך הוא עתה עשינו רע. כי הלא יקשה על תזמרים ז"ל (ב"ר פ' כ"ב) אך יאמר הוא ית' אתה עשינו רע האם מעלנו אותו רע. אך הוא כי הנה הר"ל בסי' הוהר כי לטובת האדם יתן בו ית"ר כאשר הביאו משל לאדם ובוני עט השכחה שהמר לה המלך פאי א: בני בכל מחלמי כח ליתעבא ואל הכן אמר אתה המחוקק נגדה ככל המלך הרבה הרבה שבתך מנאל שהשפחה נרמח כל טובו קר הית"ר ככה כל טוב הדיק והנה הומו: ברל הדברים. כי לולא היה האש מכולל ייר הרע לא היה זוכה לאושר העולם הבא וגם על ידו משתמש למה מלוח כוונע. ואלו האדם בהחיל הירר הרע להשכים לתתו כעני ודל הש"ל וא היה נותן לו יד. לעולם הו' החמיו ואדרבה יהיה לו מעיר לעור לעבוד את ה' בב' הלכות הם ב' היררי וכמ"ס ז"ל בירושלמי על ומלח את לבבו נאמן לפיך שפילו הית"ר של חכמים היה נאמן אליו והבדק שהוא מאבר לא נאמר את לבו באופן כי גם אשר פתחו יצרו ויוכל לו אל יתיאש בזמננו חיכה אכול להשיבו אל הקדוש: היותו נו לעבוד את ה' בכל לבבו כי הלא המור' רמזו כאלו אמר' חמור אל כל חס: לב כי ממה שיר' האדם

בשעור אחדם וינס שהשה שהיה ע"ג יוכלו להביאו לקדושה כן יעשה האדם אל יצרו הרע וכונה אותו בשם זה כי מה עולה כמו הירר. והנה תהלה היה עם לבית השבועות בכל הכוונות כי היו מושלים ביצרים וזה ירמזו ויקחו להם כל אדם מה שהוא הירר. אשר היה לבית השבועות. באדרבה ומלח את לבבו והיבקים ביחמק ויעקב ועל כן לק אשר שורפך ואל כרעו והיתקם ביהמק דף ל"ב) כי אם הביאנו אל אשר זהו מה לבית כי גם בו העבוד את ה': או ירמזו מה לבית לענין מאמרים ז"ל כי בזאת יתכן אשר הוא דיק המים אשר לא יעשה בחוק ביתו מה שלא יעשה במקום רהום. וזה ירמזו מה לבית שתקם הנה לק לעבוד את ה' גם לבית במקום שאין אנשים: או יאמר מה לבית משכחו לבית המדרש ואם יעטם לבית מהיות כדאי נגדו משעבדו והנה לתפארת החכמה לשכנך ולקח הוא יעטמו את הית"ר והוא שיעשה דברי השובה בהכרח עם אחרים בזכות רבים יעזרו להכניע את הית"ר ואם כל זה לא יועיל לך נגדו וישיך לתפארת העשה כרע עמדת חסדא (תענית דף כ"ח) שכי' עולה בשולם לעליה שמי הנוה ולא היה יכול להעמיד עצמו והחזר מחלש ככולם עד שצ"ק נורא ביה עמדת ויקבלו הלוי אנשים ויאמרו ליה האש ויאמר כי אם הירר הרע היה בווער לו ועשה בנאותם הכונעו עליו וכש"כ. וזה יאמר הכבו על הדם שהוא קבון ע"מ הרע הרע לדכאו: עוד רמז נאחורו מכח וכוונתו חכמו כי על יד קבון האדם רבים לעשות השובה כאלה וקבלם יכניע את הירר הרע כמדובר גורמים שכל ידו מכסת נכשות הם לבני נפשות הוה הליקס דרבנן יהיה סבה להמשך בה מכה לכה של טהרה שגם יצרו יתלבש קדושה. וזהו חכמו על הנה כענין ומלח את לבבו האמור באדרבה ועל ידין אן יכנע ולא יבשק את ההבולות כדרכו כי אם שה מים מהנהב בהחמיו גם זכר נמר על העלוי עד שדה החיטוי לבן כנה ית' לכה והוא חס בדרכו ז"ל על ענה שאל במלכו מה בין שנה בלא חסא אף שאל בלא חסא כן יהיה זה לק ע"ג אשר צויתך ולא בלבד תנית לך להכשיר עמך כ"א להחזיר בשבועה ש"מה את האולת ולא בלבד לרשעים כ"א לטובים ולרעים לחזור כל אחד מאחד השא בון רע למעט. וזהו מן הכשבים שהם בעלי עוהו וכשרון ואהריתם מן העוים הם העושים עזי פנים עזי נפש גם מהם הקחו ולא יעלה של רוחם ולומר הלא לבבו ושבטו גם את הוולת שמה אין לנו טורף עוד לעמוד על מכמתו לכל יעזמו יצרו כי הלא כבר הוא הלל בקרבנו אל תפחה בו כי דע חיפה כי הלא לך ייחל כי אם עד תפוח דעמך כי אז יתקן להליך כדראשונה ע"כ עוד על משתדק ושמתו כל ועלה ע"ך. וזהו וסוה לנס למשמרת כי אין לכם מנוחה מסמו עד לעמיד בזמן הגאולה שעתיד הקב"ה להביאו ולשפחה בפני גדיקים ורשעים כמ"ס ז"ל (סוכה דף ל"ב) וזהו יהיה לכם למשמרת כי צריך שימור עד זמן י"ד לחוד הנה ע"ז לכה כי ביטן נגאלים וכניסן עת דית ליגאל ואז ב"רע ליל ט"ו ש' שהיה בו עיקר השמחה עתיד הקב"ה להשחו בפני גדיקים ורשעים. וזהו ושחטו אותו כל קהל עדת

ישראל בין הערבים שהוא בערב ימי הגלות והסחלה
 הגאולה ומעשה מעת השוב בחצוצה מן אז תחלה לחטא
 וגם שבוועתו היה"ר ממך דע כי לא יבצר מהשאר לך
 ארצותיו כענין דבר כעטם המשך אחר הארץ הגוף וכיוצא
 על כן עשה זאת והשתמש מהכחיות ההם לטובה והוא
 כי המתיחה אל הדם הוא ארסיות חלאת רחוקה כעם
 וכיוצא מן כעסך להשפיל רמים וחמאים כי תרעיש
 הכפתור והסופים ולמה שלא תעזר בה להחיל מהמשקוף
 הוא הרם מכלם תחיל בפישים. וזהו על שמי המזוחם
 וזה"כ על המשקוף ועל דבר ההנאות ואלו את הבשר
 ללילה הזה הוא העולם הדומה ללילה תחלה ברוחן
 משולל דם הוא משל לך כוונת רחוקה מגבורת חכ הגוף
 כ"א כללי האש שמהמת האש שאר הבשר משולל דם כי
 שאבחו האש. ולא עוד כ"א להרחיק ממך שאור שבעיטה
 הוא היה"ר לריך שבכל עת מאכלך לא תשמח רק חומר
 מרודת אשמויך שיהיו נגדך חמיר או הרבן בית המקדש
 וזהו אומר וזאת שהוא שטם שיליה שאור שבעיטה
 לריך של מרודת יאכלוהו מש"כ בשמחה משתחוה שטם
 השמן מקטרג. או ירמוז את התורה ליהנות מהיה"ר
 בלילה הזה שהוא בעולם הזה הדומה ללילה בענין
 מאכל ומשגל וכיוצא בהם יהיה בג' גאים. (ה) ללי
 אש שלא יהיה רק ע"פ התורה שנקראת אש שלא תרבה
 אכילה וסחיה רק בשבתות וי"ע ולא לפניות הנאה הגוף
 רק לקיים התורה וכן במשגל ע"פ התורה במקום מזה
 ליהנות קיום זרע קדוש שעי"ן כן היצר הרע אינו שמה
 כ"א מנמטק ורע לו כללי של האש כי אש דת היא נגדיית
 אליו. (ב) שלא תהיה כקובע ועושה עוקר רק כחולל
 ערב יחמך וזהו ומלח. (ג) על מרודת שבכל האותוך
 חומר גלות השכי"ו והרבן הביא זה בזמן הביטחונות מרודת
 השמויך אך אל תחלו ותהנו מעל יה"ר נא שהוא
 משולל אש התורה רק לרצוהו צמות לך ולא בלבד זה
 כ"א גם לא תאמר אחריו מזה וגם מזה ולא אשמו
 בכשר הכללה באש שמויך כל לחות הבשר שהוא שלא
 יהיה מהיה"ר רק בצמאות על פי נקודת התורה שאז
 ייך היה"ר כבשר צמו אש. אך אשפה כבשל מובשל
 במים שכל דם התורה שהוא פירש שאר והמתבשל
 במים כי אערב מעט מים היה"ר עם יומי התורה
 כענין הרבות הנאה במומר לי וכיוצא אל תעשה כן כי הלא
 עוד מעט ויבזר ויקום עליך כי אם ללי אש שעי"ן כן
 יהיה תמיד וכנע הלך רצונו על כרעו ועל קרבו:
 ובמביתא והיה ל.ס למשמרת מפני מה הקד' לקחתו
 של פסח להשיעו ד' יומי היה ר' מקיא
 בן חרש אומר וזעבור עליך ואלוהי והנה עתך עת
 דודים הגיע שבעתו ששבע קב"ה לך אשפה שיגאל את
 בניו ולא היה בידם מזה שיעסקו בהם כדי שיגאלו
 שנאמר שדים נכחו ושענדך למה זאת ערום ועריקה
 ערום מכל מזה נתן להם הקדוש ברוך הוא ב'
 מזה דם פסח ודם מילה שיעסקו בהן כדי שיגאלו
 שנת' וזעבור עליך ואלוהי מהבוססה בדמיון ואומר
 לך בדמיון חיי כו' ואומר גם אהם בדם בריית' שלחתי
 אשיריך מגור און מים בו לך הקדוים לקוחתו של פסח
 להשיעו ד' יומי שאין נטלין שער ה' על המעשה ע"כ:

מית (ח"ב) 1

וראו לשים לב אל אומריו היה ר' מהוא כו' שהיל' א"ר
 מחי' כו'. (ב) מה צא ללמד בענין הכתובים לך
 הלא יראה שהוא פשוטן של כתובים. (ג) כי אחר
 שהגיע זמן שבעתו ית' לאברהם מה לורך היה שיעשו
 מזה. (ד) שצדק הכתובים שלא כסידרן במקומו' כי
 שם נאמר תחלה פ' ואלוהי מהבוססה בדמיון ואחריו
 פ' שדים נכחו כו' ואחריו פסוק והנה עתך עת דודים.
 (ה) למה היו שמי מזה והלא שבעתו מזה אהם מקינין
 לו ונחל את הארץ כו'. וגם למה נתיחדו אלו מולחן
 (ו) כי אומריו שיעסקו בהן כדי שיגאלו הוא ל' מיותר.
 (ז) מתי ואומר הלא ראיה משפחה הוא כי נכחו שמי
 דמים וגם הוא במקומו. (ח) אומ' לך כו' כי אין
 להפקוהו זו שייכות אל האומר כלל לא אל הקדימה ולא אל
 היותה ד' ימים. (ט) אומריו שאין נטלין שער כו'
 שנראה שצא לתת טעם אל האומר ואין זה הפעם כלל
 וגם הוא דבר פשוט שאין לורך לאומר:
 אמנם לבא אל הביאור נשים לב אל קשיא זו והוא כי
 הנה לפי סדרן של מקראות ופי' פשט לשון או'
 בדמיון חיי הלא יתפוס שכל אדם הקד' דרשה ר' מחי'
 והוא כי שמי דברים הם. (א) מלילת הגאולה.
 (ב) היל' ממות נפשם בבור כל מבני ישראל מן יסו
 גם הם ככל צבורי מנרים: ורפי הנד' מדברי התורה
 יראו כי דם פסח היה לפסוח הוא ית' על פסחי בני'
 להציל ממות נפש צבורי ישראל ודם ברית הלוך גם הוא
 להיות לרצון דם הפסח כי זאת חוקם הפסח כל ערל
 לא יאכל בו וז"ל אופה הגאולה לא על מזה אלו' יהיה
 רק ע"י שבעתו האבות וזהו ענין סדר הכתובים במקומם
 וזעבור עליך ואלוהי מהבוססה בדמיון ואומר לך
 בדמיון חיי שהוא החיים שלא ימותו בצורף והוא דם
 פסח וכלי ברית מילה אין הקרבן לרצון ע"כ. ואומר לך
 בדמיון חיי הוא דם ברית גם הוא שעי"ן שיהיה נחמו
 לך חיים. אך לענין הגאולה שדים נכחו ושענדך נחמו זאת
 ערום ועריה מכל מזה לך וזעבור עליך ואלוהי והנה
 עתך עת דודים שהגיע זמן שבעתו ית' לאברהם ועל
 דברת שבעתו אלהים באלחין ופי' הוא הקד' דברי ר'
 מחי' אש כך היה לא היה לנו טעם אל קדימת הלוקחה
 כאשר בסדרת ר' מחי' כאשר יבא בס"ד:
 ובא אל הביאור והוא כי הנה סחם מילתא חוקשה
 לו מפני מה הקדים לקחתו כו' כלומר
 שאם על ציקור המומין די ביום ה'. אמר כי הנה על
 ענין הכתובים שביחזקאל היה ר' מחי' בן חרש אומר
 ענין ה' הקד' מים שנראה פשט סדר הכתובים ועי'
 מהמרו אנו לומדים לשאלותנו כי לכן הקדים לקחתו
 כו' והוא כי הוא היה אומר כי לענין הגאולה יבזרו
 הכתובים כי ראה ית' כי הגיע זמן שבעתו ית' לאברהם
 כי הנה עתך עת דודים אך לא היו בידם מזה כו':
 והענין כי יש הפרש בין היות הגאולה על דברת שבעתו
 אלהים ובין היות על זמות ישראל משל למלך
 שמת ארסוהו ונשאר ממנו בן בלתי הגון ואומר לו בשביל
 אביך אטיב עיך אך כשהבן כשר אומ' לו
 מלבד אהבה אביך אשפה בדיק כי טוב אשה
 ומה בין זה לזה כי דחלוהם בראשו' לא יתמיד
 להיעיב

עוד שנים שאין לומר כמאן דאמר בשמות רבה (פ' י"ט)
 שמלו ישראל בלילה שברחו ריח פסחו של משה
 שאחר שמתיחות הגאולה הויה בדבר למה ייעד הגאולה
 מאז והיתה המילה בספק אם ימולו עד עת היציאה
 ממזרים אלא הוי או' כי לכך הקדים לתימחו לשתיחו
 ד' ימים כדי שיהיה להם זמן לכל כי לגאול ממזרים
 צריך יהיה להם כח ולא יהיו מולו וידוע כי המל הוא
 חולה עד עבור ג' ימים ע"כ ראה ית' ימולו וימחיו הג'
 ימים שיבריאו לגאול ולימול מחלה ואחר כך לקחת את
 הספסא או אפשר כי הים נמצא העשה טוב קודם לבור
 מרע על כן יקחוהו בעשור הרי החתלה הסור מרע
 וגעילה הע"ג כאו' משכו ידיכם מהע"ג וקחו בו' ואח"כ
 נמולים ועוברים ג' ימים ואחר כך שוחטין הספסא בין
 הערבים לשים הדם על הפסח והוא לגמור הדבר בזמן
 העת הידוע נמצא כי מאז נזכר ית' קחת השם כיון
 לזרם באופן יהיה להם שפתי לב' המצות כמדובר :
 והגה אחר מאמר זה חולק ר' אליעזר הקפר על ר'
 מתאי ואומר שלא היו חסרים ישראל מצות וז'
 וכי לא היה צידם של ישראל ד' מצה שאין כל העולם
 כדאי להן שלא נחשדו על העריות ולא על ל' הרע ולא
 שינו את שמם ולא שינו את לשונם בו' ע"כ אחר אומ'
 בעל מאמר זה כל עניינו שהוא חלוי במה שלא היו ציד
 ישראל מצות ליגאל עד שנתן להם הקב"ה דם פסח ודם
 מילה הוקשה לו מה שמקשה ר' אליעזר הקפר וכי לא היו
 צידם ד' מצות שלא נחשדו בו' ע"כ אחר שאין נוספין
 שבר אלא ע"י מעשה כלומר כי אותם ארבע מצות היו
 בשב ואל חשפה אך ראה הקב"ה לתת להם מצות מעשו'
 לתת להם שבר שיגאלו בזכות עמנו ע"כ נתן להם מצות
 אלו וז"ל למעלה שיעסקו בהן כדי שיגאלו שהוא על ידי
 עסק ומעשה :

יא וככה

האכלו אותו בו' . אחר ראו עשה כי
 הקרבן הלז הוא העוין כח לזיאתם כי
 הגה כדרך החוגר מחייו ולובש מנעליו וטבל מקלו צידו
 לגאול לדרך ובתפוחו נוסל פרוסם והובל במתאסף מן
 הבא צידו ללכת בכה האכילה הדיא בן העשו אלהים כי
 ככה האכלו אותו מהניכס הגורים ועליכם דרגליכם
 ומקלכם צידכם להורות כי בכה אכילה הפסח חלבו
 לדרככם ותגליהו ולא יראה לכם כי באכלו אותו בתפוחו
 יורה על העדר קדושה כי היה גם שואכלתם אותו בתפוחו
 קדושתו אתו כי פסח הוא לה' ומפסח אלהיכם אתם
 אוכלים : או יאמר וככה בו' שהוא ענין הנודע מרז"ל
 (פ"ר פ' ה') כי לא יגאו ישראל ממזרים אלא בזכות
 האמנה וזה אחרוב בזכות הכת' והוא כי אמר אלהים
 הגה כי עשו את הפסח לזי אש ככל מצותו ועל מצות
 ומרורים יאכלוהו ואולי לבס לא נכון בהאמנת היציאה
 ומה גם כי עדיין בעת אכלם שהוא טרם הזות לילה לא
 ראו מכת הבכורות ולא ידעו אם ישלחם פרעה או יחוק
 לבו כנראהשונה ולא יעשו את הפסח רק לבלתי עבור
 מצות משה בשם ה' אך עדיין לא יאמינו אלא מני חשך
 ציוס שהוא חת ויועילו בקרעם ומה גם שאין הפסח
 נאכל בזכות דבר ואכילתם הוא במקום שבה כנאכל
 לאישים וא"כ לא לרעון יהיה וחקך הנותר באש ישרף

להסית לכן וקבל' שפטינו יתקן לנו אם יחסא הבן בא'
 ככל הפסח אשר לא העשיה מש"כ אם טוב הבן כי
 גם הוא יחזיק להסוף להסית לו ע"ד מאמרנו על מקרא
 שכתוב (דברים ו') ושמר ה' אלהיך כך את הדברית בו'
 ואהבך בו' כי הלא עקב ישמעון בו' שיתן להם מה ששבע
 לזכות אין זה שער ועוד או' ונאבדך בו' שיערה שער כהלל
 אהבו אך הוא שא' הוא ית' הנה עלי בריה אבותך להסית
 לך אך ויהי עקב השמעון שחזבו אתם בכשרונם' זאת אשע'
 כי ושמר ה' אלהיך לך לזד או' את הדברית בו' ויעשה
 בניק כי הנה ואהבך מד ענך איהם אבותך ומריות
 רבוי הפזות וברכך בו' ע"ד זה אמר הוא ית' ביציאת
 מזרים הנה עתך עם דודים לגאול אוי אהך בזכותם
 אך אם חייכם וזכים מד עמכם בקלה שבסבות לא יחול
 טובכם ע"כ אי חזק חסיו אתם וזולתם עמכם בזכותם
 וז' לא היו צידם מצות כדי שיגאלו כלו' שיגאלו מעמם
 מבלי זכות אבותם כי את ערום ועריה ערום מכל מצות
 ע"כ נתן להם שפי מצות דם פסח ודם מילה והוא כי
 חוייבו להיות שתיים בהכרח כי הלא היו עובדים את
 הטלה כעוד והעובד ע"ג שמים הוא נריך לתקן א' הסיר
 הסומאה ואח"כ הכנס חתה הקדושה שהוא מעין סור
 מרע ועשה טוב ומה גם בזה כי היו עובדי ע"ג והסיר
 עמנם מהפומחה הוא ע"י דם פסח שהוא שתיים שהם
 שסיו עובדים כמ"ש משכו וקחו בו' משכו ידיכם מע"ג
 וקחו בו' ואין זה מספיק אלא שאלה בעול הסומאה נריך
 יכנס חתה שבעוד אלהי אתם שהוא לחוסם בנותמו הוא
 מחסם בריה קדש להיות עבד לה' וזהו ואתך מחסומם
 בו' הב' דמים :

ולפ"ו שער המקראות קר הוא ואשכור עליך ואתך
 מחסומם בדמך וע"י קו ואומר לך בדמך חיי בו'
 ליגאל ומהם הוצרכו לדמך אלו מפני כי רבבה נאמם
 הכדה בו' . שדים נכונו ותערך למח ואת ערום ועריה
 ואת ערום מכל מצות ע"כ הוצרכו השני דמים הנזכרים
 וה"ל למה מיהרת לתת אלו המצות מיד כעת הלא הוא
 כי לא היו פגוי כי יתו ואע"כ עליך ואתך והנה יתקן עת
 דמים שבעים עין השפוע' ופ"ה מ' הגיד לר' מחי' שבר הוא
 הסירות שבעיב הגאולה הוצרכו השני דמים ושלא נעשה'
 על שבעה אברתם והלא סדר הכתובים וגם מלת חיי
 יורה שהיו על חיוב נפש כל בכורי ישראל לז' ואו' גם את
 צריחך דם שלחתי אסירך מנור אין מים בו כי פסוק זה
 בעיד בפידוש כי בזכות הדמים הללו נגאלו כי לא בלבד
 צדם פסח כ"ל גם צדם צריחך שולחו אסירך ממזרים
 שהוא בור אין בו מים ומה לגמול אל ביור המקראות
 הסם על הגאולה ולפי זה אומר ל' חיי בור ל"ל לא
 סיו נגאלים בזכותם היו מחים שם שסיו משהקטיב בע"ג
 ומחים ככל אשר מהו בימי החשך כחומרם המבלי אין
 קברים שהמרו על ים צים סוף כי לא היה להם מה שיגן
 עליהם והנה עד כה הביא מה שיהי או' ר' מחי' ככתובים
 הסם ומה למד בעל המאמר ואמר לכך הקדים בו' לומר
 מאשר למדו מר' מחי' שיגאל הוצרך סור מהעומתה
 ע"י דם פסח והכנס חתה כנפי השכניה בדם מילה
 שמה לזדונו שפיר' להקדים קרבן פסח להסיר הסומאה
 ומה ומה' קבל' עליו אכילת פסח בדם מילה :

כחות מקרבן אשה והלא טוב היה היותר מהנחל
 לתחטרי אמה וא"כ אחר אומר ענין האכילה ושהיותר
 באש ישרף אחר וככה חאכלו אותו מתחכם הגורים ו'
 שהוא בהכחה הוראת היותם יולאים לדרך ע"פ שעי' כן
 מורים גודל האמנות שילכו משם כי טרם ראות מכת
 בטרות האמינו באלהים שדאי יוליאם והנה שוכים
 במתאים תגורים ומעליהם בדגליהם ומקליהם בידיהם
 ואוכלים בחסון ואחר הוא ית' שעי' האמנה זו אכילה
 קדם פחה לה' ונאכל לאשים מ"כ בחסרון אמנה שלא
 לרצון ויהי רק כמאכל חול ועי' המשנה הזו שחעמי לי
 פחה לה' ועברתי פו' לקבל ריח נוחכם והוא שירצה
 ה' ישאו את שלהם בהאמנה ואח"כ הוא יסעה את שלו
 כענין מה שכתוב בים באמונה ואח"כ קרע להם את שים :
יב ועברתי בחרץ מזרים כו'. ארז'ל (מביחאח)
 ועברתי בחרץ מזרים אני ולא מלאך
 והכתי כל בכור אני ולא שרף ובכל אלהי מזרים אעשה
 שפטים אני ולא שליח אני ה' אני הוא ולא אחר ע"כ
 והלא יקשה במאמרו זה כי אחר שהעבר' בחרץ מזרים
 היא להכות שרף עשה ב' הלוקות . (ה) מההעברה ואמר
 עליה אני ולא מלאך . (ב) על ההכחה שעל אומרו
 והכתי אחר אני ולא שרף ועוד כי שרף ומלאך ושליח א'
 הם ולמה חלקם ובה שמוחם וגם אומ' אני ג' פעמים
 ולא אחר אני ולא מלאך ולא שרף ולא שליח ועוד א'
 אני ה' אני הוא ולא אחר מי לא ידע בכל אלה שהוא
 הוא ולא אחר : אבנם הנה כתבנו מעלה כעיון הוא
 יעברך להנרית כל כחות הטומאה מעל בניו ופעל כן
 לא ישלמו בה על עומת אשמוחם מהע"ג שעברו והיו
 אשר ישלם ה' ע' והורא' לזה היה מה שלא חרץ לאיש
 כלב את לאונו כמדובר : ונבא אל הענין והוא כי הנה
 האקשה להם בכחוב שיהי ראו' ואמר ועברתי בחרץ
 מזרים והכתי כל בכור גילולה הוא מאדם כו' ולמה
 הפסיק באומ' גילולה הוא בין ההעברה וההכחה ואמר
 בכל אחד בחרץ מזרים אך הוא שכל אחד ענין בני
 עמו וגם לכל סמך לזה ענין שפטים עשה באלהי
 מזרים ועוד למה חזר ואמר אני ה' על כן אמרו כי ג'
 עניינים הם . (ה) מה שהפלה ה' בין מזרים פו' שמחבר
 ומחלט פו' יסכ' אל בניו לכל יאחזום כחות חלונים
 בעדן ריחמא וילקו גם הם וזהו ועברתי בחרץ מזרים
 גילולה הוא עוד חלוקה . (ב) היא הכחה האמית .
 (ג) הכחה אלהי מזרים והנה ידוע כי כל מלאך פחה
 שאמר בזורה הוא פו' הפנים מספר'ן שמו כהם רבו
 כמאמר צו' (משהדבין דף ל"ח) על פסוק הנה אצתי
 שולח מלאך לפניך כו' ובאמור הנה מלאכי ילך כו' :
 והנה היה הדעת מטה לפי כבודו יעברך כי על ענין
 הראשון היה די ישלח מלאכו הגדול הכוזב שהוא מלאכו
 פחה והוא יספיק לגלגל יחדנך כחות חלונים נישאל
 ולא שייכם הוא יעברך בעצמו במקום מלא גילונים ועל
 הדבר השני ישלח שרף שהוא מוצג מלאכי דקין . והג'
 והוא לאלהי מזרים שהוא עצמו עומתו יוצא מחבל לא
 ישלח כח קדושה רק יעניו כי פו' על כן עומתה
 גדולה מסת' כמ"ג בספר הויבר (פ' מוציע דף ז') על
 געו העים שכם עומתה נכנס הדחה את סראשון וזה

האחרון יקרא שליח שהוא א' ממשלתם מלאכי רעים ט"ף
 מלאך המות שקוראים אותו ר"ע שליח דברייהא ע"כ ק"ה
 הכתוב לדעה רז"ל להודיע כי מרוב חבטו יסכ' לא יעשה
 כן רק ועברתי כו' אני ולא מלאך והכתי כו' אני ולא
 שרף ובכל כו' אני ולא שליח כ"ה כלל בידו יעברך
 ואומרו אני ה' אני הוא ולא אחר הכוונה כי הנה
 יעברך כל יקרנו כמאמר הוקנים (ע"ז דף נ"ד) שפ"ה
 להם אותו האדון אם הקב"ה שואג הע"ג למה אינו יעברך
 אשיב לו אלו לא היו עובדים אלל למה שאין יעברך
 אריכים לו כן הוא אצל עובדים לשמש ולירח וק"ה
 עולמו מפני השוקים אמר לו יבשל השאר ויניח אל-אמר
 שלא יאמר כי אלו שהניח ים בהם ממש ובוה יאמר
 ה' אני הוא כו' והוא כי אחרי אומ' ובכל אלהי מזרים
 אעשה שפטים אמר אל יעלה על רוחכם בעשיתם עבדים
 באלהי מזרים והנה השאר אולי ים ממש בשאר לא-בן-ה'
 כי אני הוא ולא אחר כי אין זולתי ועל דה"ה יעברך
 יאמר. ראו עתה מה אעשהם בשבילכם כי הלא יעברתי
 בחרץ מזרים קידוע שהיה מלאה גילונים והקב"ה יעברך
 כו' אפי' את הבהמות שאינו לפי כבודו ובכל אלהי מזרים
 שהם כחות הטומאה אעשה שפטים על ידו ולא שרף וזוהי
 לי הוכחה על הכנסי בשבילכם במקום שפ"ה יעברך על
 שידבק כי חילנה מסי מאוחם כי לא כן הוא יעברך
 אני ה' בהווייתו אז כפרם עבדי ב מזרים ק"ה יעברך
 מאומה כלומר כי מה שיש להזיק לי עבדתי אלוני אלה
 על הכבוד שאינו כבודי ית' . כה במקום שפ"ה יעברך
 לא שידבק קידועו דבר כי אני ה' לא שפ"ה יעברך
 אני ה' כן יאמר איש הלא אלהי מזרים לא יעברך
 שיחובו ולמה משחיתם את סרצן ע"כ יעברך פס ספ"ה יעברך
 אלהי מזרים אעשה שפטים כעטם הוא יעברך
 אני ה' המכה ולא שליח כי הנה יעברך פס ספ"ה יעברך
 לשמות בהם שפטים ובה יוקח ראו' הנה יעברך
 כי גם הים על ידי כי הכל נעשה כחכ"ה יעברך
יג והיה הים כו'. הנה אומרו על שפטים אמר
 אדם שם הוא מיוחד כי הנה יעברך יעברך
 ונחנו על המשקוף כו' ואין ספק כי יעברך יעברך
 שם היה וגם אחר אר' על שתי פו' הנה יעברך יעברך
 הנחיס כו' כי שם מקומו יוחר מזהב וזהו יעברך
 את הים ושפחתו כו' הים יעברך יעברך
 לראות את הים כדי לשפוח יעברך יעברך
 כהם ענף כו' כי בכלל אור' ושפחתו יעברך
 כי אומ' למשחית הוא מיוחד ויכול שט"ס יעברך
 אומ' והיה היום היום לנכס לנכס ויגותם כו' כי אומ'
 לנכס הוא מיוחד ומה גם כי יעברך יעברך
 לדורות החנונים ולא להם וא"כ יעברך יעברך
 שוקת שלם מחטבו הוא בכלל הבהים יעברך יעברך
 אר' ית' ועברתי כו' והכתי יעברך יעברך
 אני שאל"כ איפה למה צרי' הנה יעברך יעברך
 הכל גלוי לפניו ית' ואם הוא יעברך יעברך
 טוב היה לא יהיה האות על הנחיס יעברך יעברך
 בטרתי שראל ואז גם כי יעברך יעברך
 אין פחד כי הלא ידעו כי יעברך יעברך
 יגעו בהם וכעמי הנה יעברך יעברך

על מלחמת הארמים כו' ואשר בו החי"ו אל תגעו לז"א
 אל יעלה על רוחכם כי האות הוא לו הליהו כי הלא וסיה
 הדם לכם לאות שהוא פתרו את הדם ורצו ותפילו כי
 הוא לארצו כי זה היה רצו ליעשות בכם לישפך דמכם על
 השלה אשר עבדתם וה' ברחמי ותנו המורחכם וכן זאת
 גמורה חוק לכם כענין בכל קרבן אשר יקריב
 אדם על אשר הפח על הנפש כי יתן אל לבו כי כה
 משפטו ליעשות י' כאשר בבעל חי האות ח"ו אל לכם לאות
 ובזה נר"ך יהיה על הבתים אשר אתם שם ולא במלחמ'
 כי מגיד הרוא את הדם ותפיתו לב מה שאין כן אם
 יהיה על מלחמכם שלא תרואו וע"כ היה הדם מנפנים
 ולא בפתח מבחן כמש"ל לכם לאות ולא לחריים לאות
 ללמד שהיה מבנים ולא מבחן זולתם וע"כ כו' שהיה
 לכם לאות בלבבכם שהוא ענין השבוע או אינו כו' ורמיהו
 הדם כ"א את הדם שהוא אשר נהרס ע"י הדם בהיות
 לכם לאות הוא המלחך וכן קדוש הנעשה ע"י השבועה
 וע"כ כן ופסחתי עליכם והוא בכ' אללנו על מאמרים ז"ל
 (וימא דף פ"ו) גדולה השבוע שזוהות נעשית לו כחיות
 שהוא כי על כל עון ששב ממנו מקיים מזה עשה וברא
 מלחך קדוש ופמח האמרו נעשה זה וזה כי נשים הדם
 לאות על הבתים לטועה השבועה כמדובר וגם תזיה
 לתפחיתם כל יגעו בעו ותעשה המכה ע"י השפחיתים
 ולא על ידך כי אינו כבודך לטעור צמקום גילולים וגם
 להכות בשפחים ובנהמות ובאלהיהם הקמאים מפלג
 ע"כ לוי או' לכם כי דעו איפה כי לא תוכלו מלש מיד
 השפחיתים אם תהיה המכה ע"י משחית והוא כי הלא
 ידעו מספר הוהר כי בכל עידן ריחמתי פנתי
 להחבא כד"א חני כמעט רגע הוא על כי השפחית מביט
 במלחמת הארמים שמכרים בלא אשמותיהם החקוקים
 ורשומים שם וגו' גם לני בלא נעוהם להכותו בפקדה
 היחא כיון שזמא מקום להכותו לא ימית מלעשותו כי
 לא יסית לב אל מחשבות ה' לבלתי סקוד עליו חסאתו
 כעת וע"ד זה הוא מאמרו ית' והוא כי הנס ישראל
 לא יבצר מלמות על מלחמת רופש עון הע"ג ובלורים
 וכיוצא כמש"ל (פ"ר כ"ה) עם מקרב גוי לא נמחר אל
 גוי מקרב גוי כו' הללו עמ"ג פו' וע"כ גם כי יחזרו
 בתשובה מרעתם ע"י האות הבתים לא ימיתו לגמרי
 כל רופש מנהותיהם וע"כ לא יבצר מהשפחית' משלות
 יד בהם ח"ו ולא יהיה בכם נגף כו' לומר מה שלא יהיה
 בכם נגף למשחית מן המשחיתים הוא בהכותו בחרך
 מלרים ע"י עממי אך בהיות רשות למשחית לא יבחין
 וימן בכם נגף והוא כי גם בתמלקתם יטהרו רשומי
 מלחם לא יבצר יתרו בקת' ויפגעו בם וזהו חומ' אם
 שלא יהיה בכם מלימות נגף הוא בהפחיתו כו' אך לא
 בהיות ע"י חקמי משחית' או יאמר והיה הדם כו' לומר
 הנה יאמר נא ישראל אם ייבין יחד ישראל ומלריים .
 ויכרח תהיה אחת ה' המכה כן יפלה השפחית ידו גם
 בישראל כי כענית רשות למשחית אינו מבחין אך הנה
 ישראל לבדם בבתיים וע"כ למה תמוע מלשלה משחית
 אז בני כל מלרים ויזיה עליהם שבחתי ישראל אשר
 בזה הדם אל יגעו לז"א והיה הדם כו' והוא כי הנה
 חר"ל (שם פ' י"ח) כי היו בכורי מלרים ביום לישכב

בבתי ישראל באומרו כי שם לא יהיה בזה נגף וסיה
 הוא יתבדך בא ומכה המלריים ומינה את בכורי ישראל
 שעממם במטה : ובוהו יתכן ויאמר אלו לא היו מלרים
 בבתיכם כן היה שיהיה הדם למשחיתים לאות שלא יבאו
 בבית אדם יהודי אך הנה הדם לכם לאות ולא על עממכם
 כ"א על הבתים אשר אתם שם לשמור הבתים גם המכות
 שם משחית או זולתכם אשר יהיו בם ועל כן אם יבאו
 משחיתים לנגוף את המלריים אשר שם לא יבחינו ויגעו
 גם האדם אך בהיות ע"י ורמיהו את הדם ופסחתי
 עליכם בפרקות ופמח תאמרו יכו המשחיתים
 בחרך מלרים ובבתי ישראל ה' לז"א מה שלא יהיה
 בכם נגף למשחית הוא בכחתי בחרך מלרים בלה כו'
 אך אם בחרך מלרים יהיה ע"י משחיתים הפסגו גם
 בבתי ישראל ויהיה בכם נגף בשביל המשחית מנגות
 בבתי כי בבתי להם רשות בכל המלריים . יפסחתי
 להשפט בא' הללו עובדי ע"ג והללו וכו' מש"ל בלתי
 את להם שום שליטה שלא יערבו אל לכם לשלוח יד כלל
 וזהו ולא יהיה בכם נגף בשביל המשחית בבתי וכו'
 ופמח תאמרו ח"כ איפה על דבר גדול כזה למען יהיה
 לזכרון ראו יהיה לעשות היום עמה חג לנו וי"ג שישאר
 לזכרון לנו המיד לז"א לזכום לריבים כעת לזכרון כי
 הלא יהיה סיוח הוה לכם לזכרון כי דבר גדול הוא ח"כ
 החוגו בו לזכרון בשנה הזאת כי עמוס של יום מסקינ' להיו'
 לכם לזכרון כי אתם בעלי הנס שחראו בעיניכם ח"א לכם.
 אמנם ותגותם אותו כו' לדורותיהם למען יהיה גם להם
 זכרון וע"י חג יזכרו שהוא דבר רשום ופמח תאמרו
 הלא נהפוך הוא . כי אנו בני דור זה נתנו אותו . אך
 דורות שאתנו שלא נעשה להם גם למה יחוגו בו לז"א
 חוקק עולם תחגורו לו' כ"א לא היו ישראל אז נגללים
 וזהו שאתים שקועים חך גילולי מלרים היה העולם
 מחבבל . כי לא נברא חך לשיקבלו ישראל את החרה
 נמלח כי חק זה הוא בשביל העולם . וא"כ נועד אל כל
 דור ודור זה חוקק עולם תחגורו וכיון שכן הוא עשו
 רמו אל בריאת העולם בזה עז' ימים מלוח חבלנו
 כנגד ז' ימי בראשית אך ביום ה' שהוא יום ה"ד שבינו
 שאור כי בוהפבת' שאור שבעיפסחכם ע"י נסיון שחפתי
 השה כי הערפת למות נפארת ביוצא את חושבות מלרים
 לשיטתם אך חיוג הכרת אינו רק מיום ה' עד יום
 ה' שהוא מאז רחית' את מעשה ה' כי גורא הוא כללו
 אז נברא העולם . מה שה' מקבבל את לא הייתם ואלוים
 אז כנודע מס' הורה כי אם עוד מעט היו שוה' מליגאל
 היו נפקטים בשומלחתם ונחבדים מליהו והנה כסוף פתשה
 זו אר"ל בשמות רבה (פ' י"ט) כי ז' ימי שפסח הם
 כנגד ז' ימי בראשית ובוה יאמר שכיום ה' שהוא כנגד
 יום ה' של המעשה שבו נברא כל מלוח העולם
 אלא שיום ה' הראשון בו בכה ויאלו יום אח"כ יהיה מקרא
 קדם ובוים ה' שזיו יום קריעת ים סוף שבו הוללו
 כל הנס' כנגד יום שבת של בראשית הכולל קיום כל
 הבריאת' כמפו' אללנו על פ' ויכל אלתיים ביום השביעי באר
 סיטב ע"כ גם הוא מקרא קודש כל מלחמה לא יעשה
 כאשר ביום ה' של בריאת ססיתם סבריית בדיקות כאשר
 יבארנו במקומו בדבר רומני וכן ביום שבת לא היה רק

לוח נפשי להשפיע כח נפשי בעולם לקיימו כמפ' אללנו על
 פסוק שם וינפש שאלמלא כן היה העולם אבד ע"כ
 גם בני אלה כל מלאכה לא יעשה בהם רק אשר יאכל
 לכל נפש כאשר היה אז ענין נפשי כמפ' במקומו ושאל
 האמרי למה לרץ שני מיני זכירה אכילה מזאת והג' לז"א
 מה שזמרהם את המזות הוא לזכור הגועג אהבם כי
 בעתם היום היה הולאחי את צבאותיהם טרם יחמץ בלוקס
 עם היום שצבאותיהם ס' רבוא לבד מטף זקנים ועובדות
 ומניקות שכל חרץ מזרים שהיה לרץ ג' או ד' ימים
 להכין ולקבץ ולנסוע יחד כאשר הפליגו ר"ל צנע זה על
 פסוק ומארת על קבלת כו' וע"כ גם צדורות שאחריהם
 עשיתם מזות על זה כמחמר ההג' (פסחים דף ק"ו)
 מזה זו שאנו אורליה כו' על שום שלא הספיק בלוקס של
 אבותינו להחמין ח"א וזמרהם את המזות כי בעתם
 היום הזה הולאחי את צבאותיהם מארץ מזרים שהיו
 בכל הגבול כפולאים טרם יחמץ בלוקס. ועוד ירמוז באר'
 מארץ מזרים כי גם מכל גבול מזרים מהלך ששה ימים
 מרעמסם סכותה כי שם הוא סוף גבולם כמחמר הר"ר
 שפדיה גאון ז"ל שאומרו מנהר מזרים הוא מסכות כי עד
 שם היה מגיע נהר מזרים והוא סוף גבולם וכל זה
 הלכו על כפי נשרים כמו רגע בטרם יתחמין כי אחר
 הגיעם לסכות אפי את הבלק עוגות מזות כי לא חמין
 כאשר יתבאר בס"י. וטעם אל המהירות כל כך
 למחר להויתאם יהיה על כי הגיע עת אלת פמליה של
 מעלה היוצאים אהם כי משמרת היו עמהם כמדובר
 למעלה זה אפשר ירמוז באומר צבאותיהם שגדלה שהם
 צבאות של ישראל כי הן המה היו הושפאים על כנפיהם
 את כל איש ישראל מרלפמסם סכותה כד"א ואשף
 אהבם על כנפי נשרים. כלל הדברים כי שמירת המזות
 בכל דור הוא על הגועג אל גם יואת הדור היוצאים
 אך מה שזמרהם את היום הזה שהוא ממלאכה הג' לה'
 לדורותיהם היא חוקת עולם על העולם שפי' אלת ישראל
 ממזריים נתקיים העולם כמפורסם בסמוך על פסוק חוקה
 עולם התגורו ח"א לדורותיהם חוקת עולם כי על הגועג
 אל הדורות הוא חוקה בצביל העולם ועכ"ז גם רמז
 המזות יהיה ז' ימים זכר בראית עולם בראשון כי עד
 יום הכ"א שהוא כנגד ז' ימי בראשית והטעם הוא כי
 ז' ימים שאור לא ימלא בצחיכם לרמוז שפי' זכר המזות
 שהוא גם יואת מזרים על ענין חדות העולם. שהוא
 בז' ימים שאור ינה"ר להרהר ולפקפק בדבר לא ימלא
 בצחיהם: והנההן אמת כי בלעדי דרך נפשי חורחמו
 וסודותיהם העמומים והרבים עוד לה רמז לפקוח עינים
 ערות הולויא ממסגר ינה"ר כל יחשורו יאבדו.
 והן אמת אלה קנות רמיזה באומרו שבעת ימים מזות
 בו. הנה"ר הוא שאור שבעיהם המהמין את האדם
 ומזות יתב' שבעת ימים הם ז' עשריות שנים לא ירהה
 שאור ששה ימי שזוהינו ולא תחמינו עד י"ג שנה. רק
 אך ציוס הראשון בקלת העישור הראשון תצביתו הנה"ר
 שהגיע לחיטוך מגן ס' שנים כי כל אוכל חמין הוא כניכרת
 גשפו מן העולם. זה הוא כשהוא מיום הראשון עד יום
 השביעי שלא חזר בתשובה כל ימיו. והוא כי אף בין
 חמין למנה ח"א ה"א במקום ח"י"ת כי הגדיק יקרא

הי כמספר מנה במספר קמן ובהעומו נסחם ונדבק
 רגל ה"א ונעשה ח"י"ת כי נסחה ממנו פתח התשובה
 שהוא מזה ה"א כמ"ס גנמ' (שנה דף ק"ה) למה תלוי
 ירך ה"א רמז לבצלי התשובה שזכורים מן הזך ומקמי
 ולישול מלמטה ומשני לא אחייעה מילתא כמפורסם
 אללנו במקומו שהוא שאי אפשר לשוב רק בלעז וייסורין
 ולא בפתח מרווח והמששים בעלמו שאור שבעיה סוגר
 שער הזך מהה"א ונעשה ח"י"ת שזמרהם את המספר
 מ"ה במספר קמן. ומ"ן עולה אחד שהוא כאומר מה
 א' זה רמז באר' וכנרתה כו' וציוס הראשון מקרא קלה
 שפי' שחם מקידש ח"ע בעישור הראשון מובטח שלא
 יבוא בו שאור הינה"ר. עד ציוס השביעי כי עד סוף
 שבעים יהיה קדש: או יאמר שכאשר הא' קדש שלא
 יחשוב ה' לו עון כן יסער עלמו בעשר שנים ההם
 להקניחם למלאכה אשר יעשה לכל נפש ולא יתן בהם
 חלק למלאכה החומר כלל אך לא שיתעלל איש מלעזר
 שאור שבעיהם עד זקנה ושיבה כי אפי מי יחיה מיום
 הראשון עד יום השביעי ומה גם עתה כי למי אפי ולמי
 אפי למאחרים לעמוד על נפשם עד אשר יבאו ימי
 הרעה כי רעה חבא עליהם לא ידעו שחרות כי עד סוף
 איככה יוכל איש להלחם ולהשפיל מלך זקן. וכסיל
 אחר אפי. המליכו זה כמה שנים וישרש שרשיו וישלח
 פחרותיו ויחוק במסמרים מנשפ ועד בשר ומחין הרגלים
 כפות הידים לעקור דבר מגדוליו או גדוליו גדוליו
 אשר הגדיל לעשות ומחין ולחץ ידלה מים וכבם זהם
 הנגע כי נגע עד לבו במחשבות חיטו מלבד כל נגעים
 גדולים אשר שם בצברו מוראשו ועד רגליו עד אפם
 מקום כי כל עלמותיו הנה ועוה בכל עין וכלל הפאת
 אשר פעל ועשה בנהה וזויה צור מקום מים כמים שעל
 השמים וציימים ובחללים יחליפו כה יעלו אבר כנשרים
 מרמ"ח אבריו מסומאחורו אשר קומאוו יצרו זה כמה
 שנים יומם וליילה ולא יצבוה על כן אשר ענינו בראשו
 יסקיף וירא אחריתו מרלפמסו ועודנו בחור בילדותו צער
 יבער יר סמוך מעמו כהשר יבער הגלל עד תמו הן
 זאה עתה ה' ברמז הרומז באר' אך ציוס הא' תצביתו
 שאור כמדובר על ימי עישור הראשון מהגישו לחיטוך בטרם
 יבינו סירותיו אעד והן אמת כי מי ומי מילדי העברים
 בקרב שנים כלה יאזרו ענינו להביט אל האלקים וכנהדף
 עשן ידשנו יצרו הרע להאבידו ולשמו מרמם עד אשר לא
 יבא יר מסכן ותכס במלאה לו י"ג שנה כי באורו יראה
 אור כי יהיה לו מעור לעזור והוא רמז רמז לנו ההג'א
 באמת באמור (פסחים ד' ה') אור לא-בטע עשר בודקין
 את החמין לאור הנר והוא כי כאשר השאור מחמין העיסה
 כן הל היצר החמין ומפסיד את האדם ומעשפו ועל
 כן הל עליו חובת ציבור היצר הרע מעליו ולא ייתל
 עד אשר יגדל או לעת זקנה חלילה כי אם אור ליד
 הלא הוא במלאה לו שנים י"ג ויום ח' שמתחיל הי"ד כי
 אז ייתל הינה"ר לפעמו וזהו לאור הנר כי הנר הוא
 השפמה לו ואור הנמך מהנר אחר הי"ג הוא היצר
 הסוב וזהו לאור הנר וזהו בחורין ובסדקין בכל מלפוני
 לבו ומחבורות פיתויו ורמוז עוד התנא במאמריו בכל מקום
 שמכתיבין בו חמין חבל מקום שאין דרך לכתיבם פי

חמץ אין לרץ בדיקה והוא כי הנה עיפוש היתה נכנס בכל איברי האדם כל א' ו' לפי עיניו בראשו ללכת בקומה זקופה במלאו בזה מלא בעין לראות רע בלאו לקבל לשון הרע כפיו ונפשתי ובלשונו ברביות ולשון הרע ודבר טרה וזה דובר נבלה ולאכול בו אשר אברה חורה והלב להשוב מחשבות און וידיים שפוכות דם נקי עגלים ממחרות לרוץ לרעה וההיקף בכל יתר האברים והנה לא כל אדם חושף בכל איבריו כי אם יש הורגל לחטא בקצתם ולא בשאריתם ויש יחטא בזכר לא חטא רעהו על כן חמץ כי בכל אבר אשר ידע שהיה דרכו להכניס בו חמץ אשר חטא בו לרץ בדיקה. אך אשר ידע שלא הכניס בו חמץ ולא חטא בו אין לרץ בדיקה ואחר הבדיקה אם שפסם ומלא לרץ ביעור ואחר הביעור לרץ ביטול שיכנע את יצרו עד יבטלנו ממנו עד יהא כסל וחשיב כעסרף דארעא שהוא עד גדר לא יעזר כח עוד להחמישו כי עשאו למרמס וסבנו וגם כי מן הסורה בביטול בעלמא סני שיהררר חשוכה בלבו לרץ ג"כ לבצעו בדבור ומעשה בוודיים ותחנות כדמעוה שלים ולבער בקום עשה כל דבר רע ושיקר הבדיק' לחפש דרכיו ולחקר הוא בליה של אדם חמץ בביטול ובמומטיו במקום שאין אלוים והוא בלתי טרוד בעסקיו. כי אז יש בדד ויטבדד בלישון לילה אחר הדלת והמוחוה על הארץ ישב וחשב עם קניה ית' וית' על כל פשרי חובותיו אשר הוא חייב לו וזה לאור הבר' היא נשמתו שאורה יפה לבדיקה כי יאמר אליה נפשי נפשי אחותי רעיתי עד מהי השחכתי הסעורתי עורי עורי התאכלתי פסדי והילתי אתי יחיד עשי לך כי גדול כיש שברך כי סחת היוהך ביהילי מלך מלכי המלאכים כל קדושים עמך באורך יראו אור ואת עליה כלן כבודה בה מלך משחקת לפניו בבל עת ומה לך פה עניה סוערה גולה וסורה סמאה כסומאת הדידה כי נטמאת וכי סמית טומאה סחת אישך ויתן כך היתה"ל את שכבתו וימשךך בחלם עבותו וכי סבאו לראות פני אלהים מה חשבותי נפשי ומה סמתי כי אז חלתי וידך על ראשך לבושה שחורים ומתעטפת שחורים מהבגדים האלוים כל רואיך ידדו ממך בני וכל יגעו בלבסוך ואת שדוד מה חשתי הלא חבתי והבטלו חפניו אלה וטובי את חרפסך על זאת ערבים אוי לה לאותה בופה אוי לה לאותה כלימה וכי יסקוד עליך מה חשתי ליום סקודה ואיך חשף סך באמור אליך אלה פנה זיוך פנה הדרך ואיך חשך משאור הארץ אוי לך כי נדמית וסחת היוהך יפה כולך סורו עמא יקראו לך והחת היויך לרועה בצרור החיים כררור אכן כמרמסם וקילעו בחוך קף הקלע ואז ידבר אליך בלשו ובחרונו יבהך לקול החר רעם גבורתו לדבר ולומר סקדו נא את הארורה סוחה אוליאה ומשךך הסמיתו ורמסו למעטה השכיבוה ואז אל שאול טורד אל ירמתי בור וגם אני כמוך אוי לי כי נדמתי כי כמוני כמוך חטאנו צונו שפענו ומרדנו וגם עלי יעצר כום כי ארד אבל שאולה חמתי ועיני רמה ותכפני מולגה על כן עמדה יחד לבקש תרופה לחמלוניו עד אשר לא חתךך השמש וסתקף ונראה מה נעשה כי יסקוד אל וכי יקום מה שבינו וסגה זאת ראתנו כי מר הלא הוא כי יצ' הסוך

מעט צמיחו כי יסחיתו כי אם שמים רעות יעשה לנו. (ה) כי יסור מלגנו שוינו ויפריחונו רוב אשמוטיו אשר יעלה על רוח חיות ממנו כי מעט ורעיס הם מעשויה בבלתי טובים ולעומתם על כל אחד כמה וממה מצא ומעשיו טובים לו להגן בעדו. וזאת. (ב) יעשה כי בעלות על לבנו אחד מכל מצות ה' אשר לא חשתינה ושמענו ועשיתו יפוס בלבנו הכל הבלים להסביל כווד עוניתו ולהקל רעתנו צויתו ולהפוך בזכות עצמו בהמאות טענות ותולדות של הכל עד שכמעט שקרוב לזכות יחשב לאדם העון ואוי לו מיום הדין אוי לו מיום החוכמה כי יקרא ויבא לתם דין וחסדן ויחסךך לרבעת רבעיו ויראה עצמו מסובב מלאכי חבלה אשר ספלו ושמה בעמותו דבקים ואחוזים בנפש בנדו אלף ורבעה מימינו ואז יבאל ויזעק על שברו במר לבו מי ילד לו את אלה וסם ישנו את ילידתו כשעשך חוללתו בעומויך כי הקמה עליך רעה מבויוך לרעתך לרכלך ולמוגך בחחמית שאול כי הוא חלקך וכה יעשו כל הימים אשר הוא צביהסם עד מלאח לו כדי רשעותו כי הן הם סמייסרים איתו ומי גרם לאלים הוא כל הרעה הזאת אם לא רחמו ושפלות דיו ועללונו מתה אל לבו לשיח עם נבקים בשון שאין רואים לאמר נפשי נפשי כמוני כמוך מה לנו עוד נשכך וכרדם סנה מהיום הזה ומעלה אור ל"ד כי יתן בנו ילד מסכן וחסם הלא הוא יהיה לנו משיר לעזור נעירה ונקייה ויתן את דודיו לו ולאורו נחשפה דרכו ונחקרה ושבוה בכל אשר חטאנו על הסף ונרסן ונשאר וגסיר רוע מעללינו מנגד עיני ה' ועל משמרנו ועמדה יחד וסידד שניתנו מעינינו יום וליה לא נשבות כאשתי מלחמה אך יצ' סמוך כל נשבו לעונוטי כאשר בחחילה ויהי ה' אליהנו עמנו כאשר היה עם אבותינו אל יעזבו ואל יעשנו. והן אלה קצות דרכי ביעור חמץ אשר נכלל ברמז סרומז בבדיקה הלילה לאור הבר' עד די בער כל כח היתה"ל מקרב איש וכל אבריו ופסו יהיה המון אשר יהיה מבער מהאים הלא הוא כשעת ימים שאור לא ימלא הלא סמה שבעה עשיריות הסוללים כל חיי האדם כי ימי שמוטיו שבעים שנה ולא יאמר די בנצעו כל שאור יעירי מעמנו כ"א גם מכל בצוליו גרי ציחו והצרו ואמתי עורר כי כל ישראל ערבים זה לזה וזה רמז מצא שאור לא ימלא בבחיסם ואח"כ גם לא יסי' בכל גבולך כי חסה שבער חמץ ויתן של שוברי עבירה עד ששביס עד ה' אלהיך ואל יאמר איש הלא שבעתי בל שאור וכל עון ממני ומגבולי כל אשר עליה בידך אך לא יבגר מהשאר מעט מהרבה אשר לא בערתי עד בלתי השאיר אף גם אחד מי יוכל: לכן רמזו לנו ר"ל כאשר לו אלו כי בלי שודד כל שאור וכל חמץ הוא ליל י"ד כל החיות חמץ כהמחרות נמנה חוקן ולמחרת יהיה בל נכשל בם עד יאכלו והנותר שרף באש לרמזו לנו כי כל אשר נשאר מעוננו שלא בערנו נמנה אוחס ויהיה לנו משמרם נגד עינינו חמיד להיות הולכים ומבערים עד כלותימו אוחס אחד לאחד בל נשליכם אשר צויתו ולהסמר מכל עבירה אחת מהן כל חבורו לנו כיואל בה ומכל משמר לרץ יאמר איש לרץ מלקבל לשון הרע כי כמה פעמים יהיה איש לרץ נשאר מכל דבר רע והנה איש

יראה את הדם שאומר וראיתי את הדם. (ח) צא' ופסח ה' על הפתח שהל' ופסח ה' עליכם. (ט) או' ולא יקח המשפחה ב' כ"א אשי' לנגוף את מזרים הוא ית' עושה בעצמו כ"ש צישראל שלל יקח המשפחה בהם ומהגם אחרי או' ופסח ה' על הפתח שודאי הוא שלל ית' המשפחה לנגוף אותם. (י) אומר לבא אל ביתכם לנגוף שמיים הדבר אל הבית ולא אמר לנגוף אחכם. (יא) או' לנגוף שהוא מיותר כי לא לדבר אחר היה לו לבא : והגה צא' משכו בו'. לכאורה יתכן לו' כי חש משה סן יאחזימו רעד בשומעם זה וכאומרם אליו חן וצח אתה תועבת מזרים לעויהם ולא יסלקו ע"כ אזה עשו ומזרים ה' ימשכו איש שיו ואח"כ יקחו ופיעכבם בבית ד' ימים לשמחו אחרי כן כי בכל פועל מאלו חקל מורך לבכם לאסם וילכו הלך וחזק לבם כי בזכות ההתחלה יהיה הוא יתברך הולך ומסויף אומץ בלבכם : או יתכן הפך זה כ"א היה מלטים חקף למשיכה שחיסה עברבוב והספון לא יגדל שזכרם כי יאמר אומר הממם וערבבם ויזבחו את תועבתם מזרים לעויהם. אך ע"י מיתון יום או ימים אולי לא היה עושים משפח מזרים והוא ע"ד מאמר ז'ל (ב"ב פ' ג"ה) בעקידה שיחך שהאר"ך הקב"ה הענין עד הר המוריה סן יאמר הממו ערבבו בו' ע"כ אזה למו ימשכו ויקחו בו'. וע"י נאמר האווי מר"ה ושימשכו ויקחו מנעשור ושיחמורו ב"ד בין הערבים מלבד הסעמים שכתבנו למעלה. והנה היה אפשר שלא יחשב להם לזכות בעצמם עד מעשה השחיטה ב"ד כי כל הקודם יהיה הכנה וסיון ע"כ אמר הנה צבאכם למשוך נקרא אמן. אך בעשיתכם הסגות מאל מעלה עליכם הקב"ה כאלו עשייתם כל העבודה ושמתם ה' על הפסח שעי' כך נקרא זה קרבן פסח. וז' ויחטו הפסח ולא אמר הפסח או ושמטוהו לפסח רק כאלו בשחטם אותו כזר היה פסח. וז' הפסח בה"ל הידיעה כי משענה עורה הקב"ה מרפה למעשה וכ"ש התחלת הכנה בפועל : והגה בכל שני הדברים האלו עדיין לא יאלמו ידי חובה אומרו וקחו ואומרו לכם שהם ב' מיוחד מיתורוהו כי על ייתור אומרו וקחו. א"א חבוב ארז'ל (ש"ר פ' י"ז) שהם שני דברים משכו ידיכם מע"ג וקחו לכם אמן של מזה ע"כ אומר שיאמר מאמרנו למעלה כי הנה השם היה מתחלה סיגור לישראל כי הלא נמשלו להם. וגם יתכן לעולה חמת יתקח אלל שישראל עשאוהו קטיגור כי עבדוהו לאלוה כמזרים ועשאוהו תועבה. וא"ך ירעו ישראל עובי ה' ע"י קרבן שה ואדרכה יהיה להם למוצת עון לפני מדת הדיו. ע"כ אמר לה הנה הלאן הוא קטיגור כי על ידו חסאחם ועשייתם תועבה כי עמאחם אותו והוא רחוק מהנאחשם לכן משכו אותו מהסומאה והביאוהו להיות נלקח לכם סיגור לכם. וזהו וקחו לכם כי חמת הע"ג תהיה קרבן לה' ותהיה הסתעב ע"י קבלתכט האווי הלז לעשותו מעשה בראש החדש כמו שכתבנו למעלה שעי' קבלת המזוה עליהם במשעבד עשרה ימים משפטים מעל השם עשר לביתם טומאתו ואחר המשיכתם אותו מטומאתם קצתו לה' שמייתם להיות לכם זמו משכו וקחו : ובוה יתכן מה צירלה כי שיהם ממש מאשר אמר ה' חלילה כי הוא יתברך אמר שיאמר להם מר"ח יתקחו

בא מראה סימני סהרה ועצמות אהבם ופועל על זרת אהבו זה יביא זיד צפיו למושכו ברשע לה"ר באמור אליו י' לי עלך אתי וזהבך ה'יקחתי כי הלא ראיתי גבר עמיקר דבר סרה בעיך כזה וכזה דבר והשמר סן ואל חלכד במודתו. והנה חכך שזון חקקע הרבילות בלבו ובשריו צמנו ויהי לחרפות לו וטמא כל סהרה אשר נסתר בשפוחו כי עון חמור הוא כע"ג ג'וע"ג וט"ד ולא יבצר מחמת דיוק מלקבל כי ברית כרותה לה"ר בו' ומי לנו גדול מדוד ולא נמלט מרכילותו ציבא ע"כ על זאת יסלל כל חסיד אל ה' יהי עמו על זאת דומה לו. והן ואלו רמזו ז'ל (פסחים דף י') באומרם היה הבית דיוק וזה עכבר וכבר צפיו ונכנס בבית זריך לבדוק את כל הבית שהוא רמז זה כי אחרי אשר בדק איש גיטו ואיבירו עד היה הבית דיוק"היא גופו. ראה והנה עכבר נכנס וכבר צפיו הוא רשע טמא כעכבר ולשון הרע צפיו אז טמא כלו ואריך בדיקה את כל הבית שהוא כי כל אבריו זריך לחזור ולבדוק כי עון זה שדיחללא בכולה ואחר כל זה אל יאמר איש הלא זכיתי לזי טהרה מחטאתי גוני ופשו והסירוהו כל מחלת ית"ר ממני ומה לי עוד להיות נכב על משמרתי בלבתי הסמא כי הלא מאין ולאן ישלום בי ית"ר והלא בערתי ממני לא זו הדרך כי הלא יחזור ויחמץ עיטתו בהיסח הדעת כי בסמיחו דעתו אז ידלג כאלו ית"ר להאבירו והוא יושב לבטח לא ימים לב ויאבד והוא רמז זור רז'ל צא' שזל יסוח דעתו האדם מהצדק כי גם שהשאר לא יתן בו יחמץ בהיסח הדעת והוא רמז אל עיטת גוף האדם כמדובר : אך זה זמן שאדם עוסק בצדק אינו בא לידי חמדות כן כל זמן שאדם עוסק בצדק בגופו לעשות בו מזה בידיו ואבריו ואינו מסית דעתו מעבודה שמים לא יבא לידי חטא וכמה שיעור העיסה שיהיה זה ויעסוק בה כל יתמן הוא שיעור חלה וזה כל האדם כי האדם חלמו של עולם כעודע והוא כולל כל הגוף הוא הכולל בשם חלה הוא כל האדם מקץ רגלו ועד קדקדו כי בולו כאלה נקרא חלמו של עולם ואם ככה נעשה שלא נרפא מנופיו הנקרא צלח ונעשה בלשון שלל העמית ולא ידבק חללת הי"ה"ל שנת גאלותו קרבו וצבא קל מהרה לא האחר זהו כמאמרם ז'ל (שם דף ק"י) שלא הספיק בצדקם של אבדוהו להחמין וגאלם מיד כן יעשה הוא ית' בעשותו שלל יחמיו בצקויותו אחר הטהרה :

כא ויקרא משה בו'. ראוי לשיה לב. (א) מה ענין משיכה זו משכו בו'. וגם אומרו לכם שהוא מיותר. (ב) או' ושחטו הכסה כי הלא לא נקרא פסח חלה על העבודה היעשה בו. אך לא צבואם לפרהמו והל' ושחטו לפסח או ושחטו השם. (ג) אומרו ולקחתם אגודה אזור וטבלתם בו'. כי אגודה אזור לא נאמר לו למעלה. (ד) צא' אל המשקף בו'. למה היפך הסדר כי הוא ית' אמר לו אל שמי המזוזות החלה והוא החמיל במשקף. (ה) כי למעלה נאמר ונהמו וגם הוא הל' ונתחה ולא והעמסוהו כי יוהר היה זודק ל' גיעשה מלשון הגעה. (ו) באומרו ואתם אל תלכו בו'. מיהם ה' שומר ישראל וזה חשבד הליאה וגם מלת ואתם מיותרת.

(ז) צא' ועבר ה' בו' אם הוא יתברך הנוגף למה זריך

הנה ביום העשור ומשה אמר מיום ר"ח משכו וקחו : אך צוה יתכן שאמר משכו וקחו משכו ע"י קבלת הצווי מעשה וקחו צוה הלקוחה והחורה קולרה כדרכה בלתי הזכיר הזמנים שהרי פירש למעלה כאשר לא הזכירה חורה ב"כ זמן השמיטה שמדך על האומר למעלה שודאי קן עשה משה ממלכו ב' הדרגות ב' הימים משפחה מהטעם הזה ויד' ימים שהוא למשמרת ע"י הלקוחה להלביש בו קדושה. וז"ל וקח לכם וע"י השמיטה יתפק גם להיות בניגור. וזהו ופחתו הפסח ממדובר שעל ידי שמיטה יהיה לכם לפסח ולרחמים תחת היותו קמיגור ומנגדיכם :

ובקתתם הגודת ארזו כו'. הנה שמעתי אומרים כי שתי המזוזות הן כנגד זכות משה ואהרן והמשקוף כנגד הקב"ה אלא שבעצמותיהן ית' הקדיש את משה ואת אהרן ואמר מזוזות תחלה ומשה עשה את שלו והקדים המשקוף שהוא רמז להקב"ה והוא כמו זר נחשב לא ישפס הוא ית' זכר לאבות שנשבע להם כי אם למשה ואהרן לבדם ע"כ נכחו דברי רז"ל (ש"ר פ' י"ז) כי משקוף ושתי המזוזות הם כנגד אברהם יצחק ויעקב : ונבא אל הענין במה שמענו דמשה הוא ענין הגודת ארזו מה שלא נזכר בדברו אליו ית' והוא כי אמר משה להזכיר לישראל זכות אבות לזו ית' לתת להם על שתי המזוזות ועל המשקוף שהם ב' המזוזות כנגד יצחק ויעקב והמשקוף כנגד אברהם ולמה עשה ה' ככה להתחיל מהמזוזות ולא מהמשקוף. אך אין זה רק שעל מיעוט זכות ישראל לזיכור להתחיל מלמעלה למטה ולא ישיגו למעל' תחל' אם לא בהדרגה ע"כ אמר משה הנה זאת אעשה להם למען יביטו מהליוה אל מדרגה העליונה ומשם יורד להם שפע תהלה שהוא יתרון גדול והוא לעשות מהתלה ג' יתרון מעמד ג' האבות בגודלהם את יחד ע"י מלות הדם. והוא ולקחתם הגודת ארזו שהוא ג' בדים כנגד ג' אבות וע"י היותם לאחדים בידם ע"י עובד בדם הפסח אז תהיה הכנה להגיע מיד אל המשקוף ולהתחיל ממנו ולמעלה למטה כי הלא גם במזוזות היה הענין בכל האחדות עם התחמושים. וז"ל ולקחתם הגודת ארזו כו'. וע"י קן והגעתם אל המשקוף מהתלה וע"כ ישיב אשר דבר באו' והגעתם ולא אמר ונגעתם שהוא שע"י קן תהיה לכם הגעה והגעה מהתלה אל המשקוף להגיע ולהשפיע מלמעלה ממדת אברהם למטה משא"כ בלי עשות הייחוד הזה תחלה שלא תהיה להם הגעה רק אל מה שלמעלה תחלה ולהתחיל משם לעלות בהדרגה והסכים הקב"ה עמו ואמר עבד' ואחס כלומר למה שאחס חלופי הזכות לא תחלו איה מפשה ביתו והוא כי גם שהוא יתברך הנוגף אותם לא יבצר מהמלא בעיר כחות הטומאה והרגו כודע מספר הוזהר כמדובר למעלה כי זה דרכם בכל עיניו ויתחיל ועל קן בהסתכל אחד מהכחות ההם במלכות האנושים ויראה רשע עון כי עדיין לא תהיה צעם ישבע בהם על קן נאפו כל יאלו מפסח ביתם כי ע"י זכות הדם לא ייתן הוא ית' ליכנס עם משפחת כלל. והנה היה מקום לומר אחר שרצונו ית' להפיל את ישראל מי ויכל לנגוע בדם אפילו בהיותם חוץ מבתיהם ומה לו אף יפגעו כחות חלופים בישראל הלא הליקתם אתם לז"ל

דעו לכם כי הנה ועבר ה' בצבדו לנגוף את מצרים ולא מדת אלהים המיוחדת יותר לזה הלא הוא כי וראה את הדם שהיה כי יסתכל בזכות הדם ופסח ה' כו'. אך אם היה מדת הדין אפילו שפירא הדם לא ירחם כי כל זה איונו שזה להגן בעד חס אדם כי רב הוא. ומה גם כמ"ס ז"ל (שם ב' כ"א) הללו עובדי ע"י והללו עובדי ע"י כי עם מקרב גוי לא נאמר אלא גוי מקרב גוי כו'. אלא שהספיק הכרעה שם הרחמים על ידי הדם ע"כ הלאו יוסכרו להם בחוץ בתיכם אשר הדם גם : וש"ת ח"כ למה ייה את מצרים בידו ית' ויכוס כמות הרגו והטומאה ופסח ה' על הפסח בלל בית את המשפחה לבא אל בני ישראל. לז"ל ולא יתן המשפחה לבא אל בתיכם לנגוף והוא שלא אמר לנגוף אתכם. אך הוא כי הנה ספר חז"ל במדרש (שם ז"ח) מתחבולות המצריים שהיו משלמים בצוריהם ליתן אותם הלילה תוך בתי ישראל ומשכיבים אותם במשכבותם של בני ישראל אתם במתותם והיה הוא ית' נוגף את המצרי ומליל את ישראל. ובזה יאמר אין תקנה במה שלא הניח את המשפחה לבא בבתיכם ואתם לא תחלו לומר שע"י קן לא אכה את בני את מצרים רק המשפחה כי הלא אתם לא היו מצריים תוך בתי ישראל היה אפשר כי אך הנה הכם גם עם וע"י צריך לפסח על הפסח בלתי יכנס משפחה לנגוף את המצריים אשר עם רק הוא ית' בעלמו. וזהו אומר ופסח ה' כו'. לומר הנה על כל פנים צריך להשעות הדבר על ידו ית' כי צוה שיעבור ה' לנגוף את המצריים כו'. ימשך שלא יתן המשפחה לבא אל בתיכם. שאל"כ היה המשפחה צריך ליכנס לנגוף את המצריים שבבתי ישראל ואז ע"פ דרשו כיון שיתן רשות למשפחה לא יבחיין בין ישראל לע"י ומה גם בהיותם בלתי גדולים ליגלו וז"ל ולא יתן המשפחה לבא אל בתיכם לנגוף שהוא לנגוף את הגזכר הם מצריים שעליהם אמר לנגוף את מצרים שהוא קן אגב המצריים יגפלו ישראל גם הם : **כד ושמרתם** כו'. והיה כי תבאו אל הארץ ע"י.

הנה רחמי לשים לב כי שתי המזוזות אלו באים כאחד והוא כפל ענין וגם אומר הדבר הזה פעמים וגם אומר כאשר דבר הוא מיותר. ועוד מה זו שאלה מה העבודה כו'. היתכן בל משכו ובל ידעו הכתובים האלו כי יתן פסח הוא אשר פסח ה' וזיל קרי כי רב הוא ואלו היה זה שאלה הם או שאינו יודע הדרשנו. אך לא יחסרו רז"ל זו השאלה רק לרשע. וגם כי נכתב שאלה סתמית גם בלתי רשע הלא כמו זר יחשב תהיה שאלה עיר פרה. אשר לא קרא הפסח. ועוד באו' וילכו ויעשו כו'. כי או' וילכו הוא מיותר וגם מה שבה הוא זה כי עשו כאשר צוה ה'. ועוד למה חזר ואמר קן עשו : אמנם אחר צויתו ית' את ישראל על כל העבודה אהת. ואף היה מקום ע"ס והנה אין משקן ובית המקדש המיר קיים לעשות עבודה צ' לעולם. לז"ל מה שהוא כולל גם שלא בזמן בית המקדש היה שמירת הדבר מענין המזה ושבתם התלכסם וזכירת ענין הקרבן פסח. וז"ל ושמרתם את הדבר הזה כו'. עד עולם ולא אמר את העבודה. אך והיה כי תבאו אל הארץ אשר יתן ה' לכם כאשר דבר אין

ותמדתה את העבודה הזאת היא עבודה הקרבן במקום אשר יבחר ה' לשכן שמו עם. ועל פי דרכו אמר יתן ה' לשכר כאשר דבר לומר אלו ואלו שיתנהיג לכם הזקנים שאני מדבר אחכם או לדור שאחריכם מסמי מעשיכם. אך מאדו ית' לא יהיה עיבוד כ"א יתן ה' לכם ממש כאשר דבר והוא או' בפרשת וארא ונחתי אותה לכם מורסה שמורה שהוא ממש אל אשר אמר והנחתי אחכם מתחת סבלות מזרים בו' ונחתי אותה בו'. שהוא אל עמכם ממש וכן היה לולא על פי מעשיהם שלא יתן להם רק לבניהם והנה אז צעשוכם המורה הזאת העבודה יתחמך לבד בניכם לאמר לו יהיה זכירה בלבד החרשנו. אך העשוד ממש הלא לאותם שהעורר להם הדם לאות על המשקוף בו' ידק הזבח. אך לא לנו רק לזכור על פה מה שהיטיב הוא ית' לאבותינו וח"ל למה זה נזבח את הפסח בכל דור ודור. וח"ל מה העבודה הזאת לכם בני דור אחר. ואמרתם הן אחת כי זבח פסח הוא על אשר פסח על בני ישראל במצרים שהוא באתו הזמן אז בנגפו את מצרים. אך לא על כן נפטר אהמו כי הלא גם זאת בחינו בני הדור ג"כ היל' והוא כי אלו לא הוליד הקב"ה את אבותינו ממצרים עדיין אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו בו'. וכמאמרם ז"ל במילתא ובש"ר (פ' י"ז) כי לולא דם פסח ודם מילה לא היו נגאלין כלל. גם יכוין באומר בנגפו את מצרים מאמרנו למעלה כי היו נחבאים מבכורי מצרים מוך בני ישראל והיה אם בא המהפחית בנגוף את המצריים שבבתי ישראל הלא מדי עברו יקח את בכורי ישראל כי בשתקן רשות למחמת איתו מבחין בו'. כי על כן יבכם הוא יתברך בעצמו להבחין. וזה יאמר פה אשר היל' את בני אבותינו במצרים בנגפו את מצרים אשר היו בנחיתם של מצרים הנו' ואת בחינו שלנו פה היל' כמפורס והעיד הכתוב שעם היות המעשה הזאת קשה למאוד ולמשך כל אים זמן הוא חועבת מצרים לנצח לעיניהם והיה אפשר יהיה קשה להם אמר כי אדרבה יוקד העם וישחוו להם על כל העונה ועל כן מחשבה טובה הוא ית' יזרעה למעשה ומאז הלכו מאחו בכוננה הטוב מהיום ההוא שגיה לנו משה שהיה ביום ר"ח. מאז העלה עליהם הכ' כאלו כן עשו מה שעמידים ליקח צעשור ולישתת ב"ד ככל עבודתו. וח"א וילכו ויעשו כאשר צוה ה' את משה כי מאז הלכו נחשב כאלו עשו. וזה כ"ף הדמיון כאשר צוה ואחרי כן בעת הסעולה כן עשו ממש נמאל כאלו שתי עשיות בידם. (ה) במחשבה שמעת שהליכה. (ב) אשר בעת המעשה גם אשר רמז כי הנה ציווי ה' היל' למשה ולאחריו וח"ל משה לבד להם משכו וקחו בו'. והנה יש דברים אומרים בציווי של שמים שאינה בדברי משה ויש דבריו עם שאין בציווי לכן אמר ויעשו כאשר צוה ה' למשה ולאחריו ועל מה שאמר להם משה לבדו מענין אגודת אהוב שלא נזכר למעלה אמר כן עשו כי גם אז עשו כאשר צוה ה' את משה והוא הודיע שהסכים הקב"ה עמו. ובמדרש חיות מאמר רז"ל שמדבריהם יובן מעין אומריו כי עשו שהוא לערות שחשב היה יתברך עליהם כדבריה מילה זו קמתי עשיות.

(ה) מהיו"ט. (ב) מהיו"ט שהסכים גם הוא לעשות מאהבה וזה לשון הפאמר: לרבבתי אחרי כלה לבבתי אמר הקב"ה לב' ה' יהי לכם מצרים ותחסם לי שני לבבות לבבתי באתח מעיניך בדם פסח ובדם מילה באחד. ענק מצורגיך זה משה מיוחד והגבור שצבבתיך. ע"כ. והערות שראויות להעיר צו בדרות. (ה) כי הלא טוב הוא פי שאין לו אלא לב' ה' ואך מרו אחרי. (ג) מי שיש לו ה' אך יתן פנים. (ג) אז בדם פסח ובדם מילה כי ה' צ' דברים ואך יהיה פירוש לאומר בה' מעיניך: ולבא אל הביאור נאמר כי הוקפה להם ככל המצוי"ת המורים על צ' לבבות הם ה' זרית כמאמר ז"ל (ברכות דף ל"ד) על אז' על לבבך וגם ככל ההנהגה לומר לבבתי. אך האה' ד' הדרגות יש בישראל בעומדים תחת מלך וזרים ואזכרים אותם לעבוד עין ואזכר כי יש יעבוד ע"כ. ושבת את ה' חלילה. והנה זה יאמר עליו כי אין לו פסח לב' כי גם היל' בעל. אך אשר לבו סמיד עם ה' וזה ע"כ הוא עובד באונים. ואך את ה' הוא ירא בקירות לבו עם שלא יעשה פעולה עבודה ה' זה יאמר עליו שיש לו לב' ה' אך אין לו כ"א לו בלבד מיהם וזיה כי לא יפעל בו כי אם הוא בכח. אך אמנם אשר לו מדה ג' שפועל עבודה הוראות מאוסו בע"כ. זה יאמר עליו שזוהו להקב"ה לב' ה' שפועל הוא היל' אך היל' ע"כ ע"כ. אך היל' ע"כ ע"כ. אך אם על אלה יוסף להכניע חומריו ביותר תחת כנפי השכינה וישתעבד לה' בכל עזו לעיני הכל הנה זה יתייחס לנחן שתי הלבבות להקב"ה והנה במצרים היה לישראל הסוג הב' כי את הע"כ היו עובדים ולבם נכון עם ה' מאמינים וצופחים בו כודע. אך לא שהיו עושים פעולה ההוראה. אך בלבם ובקרבם היו שלמים עם ה' וע"כ קפ"ה על משה באו' וכן לא יאמינו לי עם היוםם ע"כ. וזהו לב' ה' היה לכם במצרים כלו' לכם מכח ובכם ולא יתן לי בפועל. כי אם היה לכם והגדלת לעשות כי דילגתם שתי הדרגות מהב' אל ד' כי נתחם לי שתי הלבבות והיה הדבר בדם פסח ובדם מילה כי בדם פסח הורו מאוסם בע"כ ששתמו את הסלה אשר היו עובדים אורו ובדם מילה הוסיפו לעשות להכניע את כח הסומאם תחת כנפי השכינה בהסירם הערלה מעליהם וזומם וחזמו ית' בצפרם נמאל כי בו גם את היל' נתנו לה' ומה גם היל' והענין כי כאשר עשו את הפסח גם שאלחו אחר היל' ע"כ לא יבצר שיהיה היל' נוקסא מלימם המצריים אלא שגבר היל' ע"כ. אך בעשומם הצריות מילה מעיד רוח הקדש כי גם ירם הרע ענה אמן והלך בעצת היל' עם הוא: ושעור הכחוב לפי זה לבבתי שנתח לי שתי לבבות ואימתי היה זה לז"א לבבתי באחד מעיניך כלומר מה שאמרתי לבבתי שנתח לי צ' לבבות לא בכל א' מנ' עיניך כ"א באחד מנ' עיניך בלבד. ומה הן השני עינים שבה' מן נתח לי שני לבבות הם פסח ודם מילה שהיו כך הם שתי עינים להחמיל להבטי אל האלהות ובח' מהם נתח לי השני לבבות. וזהו לבבתי באחד מעיניך דם פסח ודם מילה קלו' שאלה הם עיניך שלבבתי באחד מהם ושמה האמר

באזה משניה לה אמר בא' ענק מנורוכך זה משה כו' לו באזה עין הגעשה ע"י משה. בעלמו היה המילה כמאמר ז"ל (ש"ר ס' י"ט) שמה היה המולד מה שאין כן בדם פסח לבדו שלא היו עדיין נמוס לה' שני לבנות עד העין שני אשר געשה על ידי משה. ולהיות כי ליעשה מילה כלם ע"י משה הוא להיותו מיוחד לקדשה כאות כי אין כמוהו מיוחד לכנס על ידו חתם קדשו השכינה. וגם להיותו נבדל ולא יקרנו יגיעה ול דת. וזהו המיוחד והנבדל שבבשר כי באו' באה"ד בפס"ח האל"ף יורה אל המיוחד כד"ל (בראשית כ"ו) אחד העם ואמרנו ענק כד"ל (במדבר י"ג) בני ענק יורה על היות נבדל ומנורוכך הם הפסקים שהם חיות העולם וגם מרימו על הסורה על עולם. וזו החשוב לפי דרכם ז"ל היה מאמר הכתוב בפסלו אשר כפל בקיום מלות הגדירה מילה באו' וישבו בני ישראל כאשר כו' כן עשו. כי או' ין עשו באו' מיוחד. אך הוא כי אל לדעות ה' הרואה ללבב יעיד כי שתי עשיות היו בידיהם של יצר הטוב ושל יצר הרע שעשה אחריו אמן:

כט ויקרי בחגי היללה כו'. הנה כלל רז"ל הוא שבכל מקום שנאמר וזה' הוא ובית דני. עוד יתכן ע"ד הפסוק. שאחר שאו' ויעשו כו'. אמר הם עשו את בעלתם וס' עשה את שלו. וזה' הנה כל כבור: אך רמז ויאמר ז"ל שבאזה היללה בנפשו בערב יום קמו כל בכורי מזרים ויבי את מזרים מכת הרב והרב רב באו' אחס הסבותם מכה בכירות ואח"כ מתו גם הם וה' למכה מזרים בכבורים למכה בכורי מזרים לא נא' אלא בכבורים כו'. וזה יתכן ויתח באו' וזה' הנה כו'. כי זולת מכת זולתו ית' וזה' הנה גם הוא כל כבור וזמה יודע כי יד ה' היתה בם. ולא אחד מהמשפחתיים. הוא בשני דברים. (א) שברגע חגי היללה הוסי כל אלה מבכור סרטה כו'. עד כבור בהמה בכל גבול מזרים. (ב) כי בגדול היותו ובקטן כלה מבכור פרעה כו'. עד כבור בהמה כי לגדולתו היותו בגדול. כי שרו המגן לו ביותר אז מולו כלם תהו לפניו יתברך:

ל ויקם פרעה לילה כו'. הנה אחר או' וזה' הנה כל כבור כו'. ה"ל וזהו יעקב כו'. ואח"כ

ויקם פרעה לילה וגם מה ענין או' כדברכת שהוא מיוחד. וכן מה שחזר ואמר כאשר דברתם כו': אמנם הנה המזריים מרי נפש איש על ממו ודלתי סן עוד מעט גם על ע"זים העצור סים אם עד אלה לא יוסרו מלומר לשלח העם והיה אם לבס בקדשם להטיח דברים נגד פרעה עד כלה נפש יגרשם. אך לא ערבו אל לבס. לנעוק אל המלך למחר לשלח את ישראל עד שהמלך במסגרו עד יקום ויטהרן בחוק לקרא לשבויים דבור כאשר היה אחרי כן. אך כעה לא ערבו אל לבס כי ידעו את ערפו הקשה כי לא ישוב מפני כל. אך בראותם כי קם בעוד לילה שבוקים וברחובות לבקש את משה למחר קומו זאו. אז טיעוד יתדיו להרים קול וילה ב' אמרו זה עת לנעוק לפני המלך נעקה גדולה למען יאחזו דרכו בכל עת למחר לשלחם וז"ל ויקם פרעה לילה כו'. אז וחסו נעקה גדולה ויהי דברי נעקה מאמרם כי אין ציה אשר אין

סם מת כלומר ואין זו מכת צבורות כ"ל מכת מדינה כלה והמה לא ידעו דרך ה' כי במקום שלא היה צבור היה מה גדול שבצבת ובטר מהאב ובכור מהאם ועכ"ל לא הרף ידו מהם להחליט יניאחם רק אמר כדברכם שהוא ללכת דרך שלש ימים ואחר תשובו וז"ל א"כ כאשר דברתם כו'. ואף גם זאת לא מיראה. כ"ל למה כוונתכם גוס אחי. והנה מה אמר פרעה לבדו אך קול התון גוס לא היה שילבו רצוא ושוב כ"ל ותחזק מזרים על העם למחר לשלחם בני תנאי פרעה רק לשלח מן הארץ לגמרי והוא כי אמרו אל פרעה כלנו מחים כמוהו כמנך כי מה יהיה אחריה חזעם כי על הדרך היה מעשה נחשב כמחיס כי אי מי יחיה בסירוב שאחר זה. וז"ל כי אמרו כלנו מחיס ומה בנע בעבדים אחרי מות כלנו וכל כך הסיטים ללאת. כי וישא העם את צנפיו וכו'. והנה ממואל דבר היה נראה שלא יערכו אל לבס העם היותו לאמר למזרים בני תנאי כסף וזבד החפיקו כי הלא אכל כבוד היה זה למזרים כל איש ואשה אשר נדבס לבן אחתה להשאילן מתו טועל לפניו והיא עת לבכות לא עת לשחוק ומה גם כמאמרנו כי לב התלזזים היה לשלחם לנתיבותה כל יסונו עוד ואך יתנו מהמדידת הסורט ולא יוספו לראותם עוד עד עולם וגם היה החפזון כל כך עניס ורצ כי וישא העם את צנפו סרס יתחנן על כן אחר כי על כל אלה שמו לבס עם משה בלבס שלא יהיו למו לא כיוונו לנעוק רק כדבר משה וז"ל ופי ישראל עשו כדבר משה כו'. ועכ"ל וזה' נתן את חן כו'. ואם נשים לב אל שינוי לשון שבפסוק ראשון בשם בני ישראל יבטו ובפסוק שאחריו בשם עם ואמר כי הכפשים אשר יקרא שמה בני ישראל האמינו בכל עת בשמה ולא שמו לב אל דוחק השעה כי עת רעה היה למזרים. וז"ל ופי ישראל עשו כדבר משה וישאלו כו'. אך אמר בשם עם יבטו הם המון העם וחוזאם ממשעס האורז ולא שאלו ומה עשה הוא יתברך לקיים פאמרנו לאנדרסם שילאו ברכים גדול נתן את חן העם וישאלו המזריים מבני ישאלו הם וז"ל וזה' נתן את חן העם כו' וישאלו. ועוד יש לנו דרך אחרת זולת זה למעלה בזה הס' שקדמה השאלה למכת צבורות:

לו ויסעור בני ישראל מרעמסם כו'. ראוי לשום לב. (ה) למה הוזכרה הנטיעה ולא החיים בצבכות כאו' בפי' מסעי ויחזו בצבכות. (ב) מהמנין בכ"ף הדמיון בשם מזות כו'. (ג) באו' וגם ערב רב עלה כו' היל"ל נסע אחס שהוא ה"ל האמור בישראל. (ד) באו' ויהפך את הנעק כו'. כי מה יתן ומה יוסוף הדיעונו ית' אפייית הפנך וגם האמר פה. (ה) או' וישב בני ישראל כו' כי הלא לא היו זולת רד"ו שנה. (ו) אומרנו ויהי מקן כו' אחר אומר ומושב מי לא ידע שהוא מקן אחתם השנים. (ז) אומרנו ויהי מקן כו' ויהי מקן פעם שנים. (ח) או' ולאוי כל צבאות ה' כי הני נאמר למעלה וישבו כו'. (ט) למה קראם פה צבאות ה'. (י) או' ליל שמורים היל"ל ליל שמור. (יא) כי אמר הוא היליה הזה לה' הוא מיוחד. (יב) למה חזר לו' שמורים כו'. (יג) למה אחר כמה פסוקים מוצר וז"ל פעם אחרת. ויהי בעלם היום הזה הוליו ה' כו'.

(יד) על נבואתם כי הלא הן הם נבואת ה' ולמה יאמר נבואתם כאלו יש אחרים שהם נבואתם של ישראל וגם מלך על יתירה ומשוללה הבנה וגם ע"פ דרכנו נשים לב אל פסוק פקודים זה ויעשו כל בני ישראל כו' קן עשו כי הלא פסוק זה נאמר למעלה בלו אלא שמוסיף הם מלך כל ולמה ומאסה . (טו) כי כל ענין מלך קרבן סמך ומילה היה ראוי לאומרו למעלה כשיאריך בקרבן ולא יסוק עתה על הדבקים : אכנס הגה ידענו מרז"ל (פ"ר ס"ב) על פסוק ואשא ארבע על כנפי נשרים כי מלאכי השרת על כפיהם נשאו סכותה לשעה קלה ק"ך מלין שהם מהלך שלשה ימים . וזכה נבא אל הענין אמר ויעשו כו' ולא הזכיר נשיעה וחמיה כאלו הנשיעה סיבה עד סכות בלתי נרשפת נשיעה לחוד וחמיה לחוד כ"ל שבנשיעה נמצאו בסוכות והלא כמו זר יחשב למוליכים קף עמהם המתהילים לחכם בנבעם , לז"ל כשם כו' ל' ויעשו כ"כ בקלות כאלו שם מאות אלף רגלי היו הנבזים לבד מתק כלומר כאלו היו הגברים משוללי קף קן קלו ע"י נשעיהם . או יאמר ויעשו בני ישראל וחקי נשיעתם קלה כמו שם מאות אלף רגלי שיאלו אחם . ומי הם הלא הם אחת שהם הגברים ואין לשם נשים וגם הם לבד מתק שם הם משוללי קף כלומר כמלאכי השרת שיאלו אחם עם השכינה שהייתה עמהם כי על כפיהם נשאו ושמח האמר הלא זה יתכן אם הערברב הים נשאים אחרו על שלח נשאו מלאכים . אך לא נאמר מלאכה ומלאכה מלאך ולאין קלו הערב רב כשישור הל' שעל כפיהם נשאו מ"ס . לז"ל אל תתקע על החפץ כי הלא וגם ערב רב עלם אחם כלומר עלו באיכות ומעלה כי נחל שפע אלמים על ישראל חל גם על בני לוייה כמחז"ל בעבודת ד' פנחס בן יאיר (חולין דף ז') וז"ל עלה אחם כי עלה במעלה ללכת גם לשעה קלה למה שהיו אחם . ואל תמהם שהובאו ישראל כי לא הוצו כ"ל לחם מקנה ישראל כי גם המקנה עם היותו כבד מאד ספיקו לעשות הוא ית' ענהם כמותה היו הערברב . וזו וגם ערב רב עלה אחם ולאן ובקר מקנה כבד מאד שלח נשאו מ"ס לכן אמור כי כמו שהקלו רגלי לאן ובקר ומקנה עם היותם כבד מאד הקלו שהלכו יחד עם ישראל מבני יעשאו גם הם על כנפי מלאכי השרת . אך הוא כי אין מעטר לה' להמליח המלאכות לבל יבארו אחר מקניהם וקניינם של ישראל בהבטחם על כנפי נשרים ועל הדרך שנעשו עם המקנה נעשה עם הערב רב . ח"ל וגם ערב רב עלה אחם ולאן ובקר מקנה כבד כו' . ואם תאמרו ומאן מוכה כי לשעה קלה הלכו מרעמם סכותה שהוא על כנפי נשרים ולא שה אפי' יום אחד הנה עד מכה הוא כי ויחפו הם הנבז אשר הוציאו ממזרים בחנייתם בסוכות והיו ענות מות כי לא חמץ ואלו היה בדרך שיעור אשר יש מלשם בנץ עד חומתו היה מחמץ . ומה גם נסיונם בנצק נרורות במלכותם שמחממים וגם על כפיהם שהשמת מכם בזה אך חזק זמר רק שקלו נשיאיהם כמדובר ולא שמו במהלך ג' ימים שיעור אשר יש מלות בנץ עד חומתו וזמח האמר ולמה לא אשו במזרים הלא הוא משני קנפים . (טז) כי גורשו ממזרים . (כ) כי גם אם לא

היו מזרשים אותם הם מזר עמם לא יכלו להסתממה והרואים שגם מזר עמם לא יכלו להסתממה כי הם וגם יודה לא עשו להם ולא לא היה רק הסעם הראשון היו מניחים אותם המזריים עד יעשו יודה לדרך . ולמה לא יכלו להסתממה הלא הוא כי הנה ומושב בני ישראל אשר יעשו במזרים ד' מאות שנה וגם שלשים שנה שהוא ממרמא בין הבתרים מעת נאמר לאברהם כי גר יהיה זרעך כו' עד היות לאברהם אבי כי על קן למדו כב"ר מכאן שאברהם נקרא ישראל אצל כי שלמו ימים ולא מיעט פחות או יתר כ"ל ויהי מקץ שלשים שנה כו' . שהוא בקן בנקודת ההשגות כלומר וע"כ אין לערבים כמו רגע כוודע מספר הזוהר שאם היו מתעבדים מעט יותר היו נכנסים במדרגת החמשים שערי תומאת מזרים ולא יוסיפו קום . וזה החשבון היווה ההוא כלומר ולא יכלו להסתממה עד שנעלה עליהם מלך מלאכי המלכים הקב"ה וגאלם מיד : ועוד קטע ב' והוא כי ויהי כעשרים היום שהוא כעצמות הנקודה החכמה ביום ההוא ולא כל נבואת ה' והם סמליה של מעלה שהיו עם השכי' היואלת מהגלות והיו יואל' בנקודה ההיא ואמר נבואת כלל ד' מתנת שכינה עם ישראל שכלם נבואת ה' יקראו . ולא רצה הוא ית' להיות את בניו משוללי שמירה מהשכינה ומלאכים ולא היה ראוי לעבד השכינה כמו רגע מהגבול אשר הוגבל לגלות וע"כ לא יוכלו ישראל להסתממה אחר סמליה של מעלה כמו רגע . ועל אשר הערט שלח היו ישראל רק ד' שנה הלא הוא כי ע"כ לא אמר אשר יעשו בארץ מזרים רק במזרים שהוא מל' מזר דוחק והוא ל' רבים . כי רצו נבואתם שהחיל מלידת יתכן שלח חסרו גלות ונרחה רבות לו . וליעקב ז"ל במזרים : ונחזור אל הענין כי הוא ית' גאלם מיד גר ולא הימים עד יאפו את הנבזק במזרים או יעשו יודה לדרך לכל המזרים שם יותר מהגבול כחזק קן יבלעו במלחא תומאת מזרים והלא יקבה על זה כי הנה הנקודת הגבול שאחריו היה בעלם היות ולא בליה כמחז"ל (פ"ק פ' י"ח) שאמר לפרעה באו' בליה קומו לאו כו' . וכי לנסים אנהו שנלא בליה וע"כ יואו ביום ברנע הגבול כמדובר שהוא ביום ס"ו כי בו נולד יתחק זש"ח כמו שבליה שמרם ה' הגדול כד"ל ועבר ה' כו' . ואומר אשר יפלה ס' בין מזרים ובין ישראל למה לא יתמרם גם הוא גם כי יעטור עה גבול רגע היצאה עד יאפו את הנבזק ויעשו יודה לדרך ותואל השכינה מהגלות ברנע הגבול לז"ל ליל שמורים כו' . לומר היות ליל זה היה של ב' שמורים מיוחדים לה' בעצמו . וזהו ליל שמורים הוא לה' ש : זוא שמור . (א) לאברהם עם הד' מלכים . (ב) לשמור את ישראל ובכריהם ביציאת מזרים כמחז"ל (ב"ר פ' מ"ג) על פסוק ויחלק עליהם לילה שהיה ליל פ"ו בנין ויחלק הוא ית' הלילה מאז בזכות אברהם שאמר לאביהם כל הלילה היה רחוק מן השרת היום לבקר במכה כבדות באופן כי היו מלך בליל זה שני שמורים באברהם ובניו שהיה שמור שני מוכן גאלו . וזהו להציאת מארץ מזרים כי היו שני שמורים עם העמיד להוציאתם . שכמו שהיה ה' שם ע"כ ס' קן גם זה וזש"ח קיון שלח נועד ליציאת מזרים כי אם חזי הלילה .

אך כשה שמר בעמנו מחמת הלילה לז"א הוא הלילה
 כזה לה' פאמר שהחני הראשון קנה קדושה זו מאז
 להיות לה' מבשר בכל הלילה הוא לה' החני שהיה בו
 עם החני הזה : וזהו הוא הלילה הזה לה' וה דקדק
 באומרו הזה שאינו זורק ל' זה אלא בדבר שהוא מונח
 לפניו והנה בפסוק הקודם דבר על יום שאחר הלילה
 והלילה ההוא : אך בגלגל נספד הזה (וי' דף ר"ז)
 על ויקרבו ימי כו' . כי היום או לילה שנעשה בו זכות
 או דבר של קדושה אחר היום קונה קדושה והוא קיים
 בעד לילעד . ואמר הוא הלילה שנוכל לומר עליו
 זה כי הוא קיים לפניו כי הוא לה' חניו מאז וחניו
 עשה . וזהו הוא ה' לילה הזה שעם היום עבר שהיה
 נראה לומר הוא גאמר הזה כי לה' הוא כלו . ואל תחמה
 אף קדושה הני הלילה מאברהם עמדה בו עד עשה
 במצרים כי דע איפה כי גם קדושה שימור לה' בכלו
 שהיה אז שדמד ליל בכל דור ודור . וזהו שמורים לכל
 בני ישראל לדורות . ועוד כי גם מצות שנעשה אז בזה
 הלילה מחזיק קדושה כי הנה ויאמר לה' אל משה זה
 חקם הפסח כו' . ומלחה אחרו שעל כן היו שמי מצות
 ביום דם פסח ודם מילה ופסח נמטסקו כל אחרו
 הלילה . כאשר יבא במאמרם ז"ל (ש"ר פ' י"ז) שנעתיק
 לעולם ונבראם לפנים כס"ד : או יבא כמותו אומר
 פה ענין פסח ומילה ומספק בין אומרו . פה ענין היליאה
 למע פחור לדבר עליה אחרי כן בחו' יהיה בעלם היום
 כזה הויה ה' כו' לו' ב' הנה כלל הדברים כי ילאו
 ישראל ממצרים על כפי מלאכי השרת מפורש בכתובים :
 ודגה למעלה כהכנו על פסוק והוצאתי את יצאחאיהם
 עמי בני ישראל שאמר הוא ית' למשה אל תדגה גולי
 לא יצו ישראל לנחש בעולם וישאלו במצרים לכן אמר
 לו הוא ית' . הנה ית' להם משכון כי הנה והוצאתי את
 יצאחאיהם הם סיני והפמליה של מעלה ואז אבנן את עמי בני
 ישראל והלא יקשה ה"כ היפה אף נקשר הדבר שאין ז"ל
 שלא הוצרכו לנחש אבנן ל"א שעל כפי המצות כאלו
 המלאכים הם יצאחאיהם ישראל עבדים להם לז"א ויאמר ה'
 אל משה זה חוקם הפסח והוא כי על ידי המצות קונים
 ישראל אישית קדושה בעשות אישם עד גדר שיסתעבדו
 מלאכי השרת אליהם ועל כפי ית' ויהא הוא כי למעלה
 בחו' ית' שוויא את ישראל אבנ המלאכים עדיין לא עשו
 חוקם קרבן פסח : אמנם הנה ויהמר ה' אל משה זה
 מצות הפסח כו' וישראל קיומו מצוה זו בעלם וזהו אף
 יעשו בני הכשר זה ה' כו' ולא קהת זה רובם בלבד
 כ"א כלם וגם מצוה מילה שנאמר פה ז"ל כן עשו אז
 ע"י פסח ומילה שהוא לאת מרשות הע"ג בשחיטת השה
 פסח הע"ג שהיו עובדים כספרו בע"ג ונכנסו חתה
 כנסי הפסח והחמו בחותמו ית' הוא חותם אוח ברים
 קדש ע"ג כשכר זאת אל חי הלוקו העליו על מלאכי
 השרת וזהו יחיי בעלם היום הזה לשר עשו ב' מצות אלו
 קנו עמנו ישראל כי הויה ה' את בני ישראל מארץ
 מצרים על לנחשם שמלאכי השרת נכחו עליהם חמש
 כי פחה הקדחם עד כה לנחשם ה' וקראו לנחשם של
 ישראל כאלו של ישראל הם : לשרתם ולנחשם עני כנפיהם
 וע"כ הויה פה ענין זאת חוקם הפסח ולא אמרו למעלה

במצות הפסח לומר ש"ע"י פסח ומילה נקדשו ישראל
 ליהושע על כנפי שמים :
 ובסדרש שמוה רבה (גם פ' י"ט) זאת חוקם הפסח
 ה"ר שמעון בן הלפאה כיון שיעו ישראל
 ממצרים אמר הקדוש ברוך הוא למשה הזה לישאל
 על מצות הפסח כל בן נכר לא יוכל בו וכל עבד איש
 מקנה כסף ומלחה אחרו כו' כיון שראו ישראל שפסל
 לעצמם לנחש בפסח עמדו כל ישראל לשעה קלה ומלו
 כל עבדיהם וצנייהם וכל מי שילא עמהם שנאמר וילכו
 ויעשו בני ישראל משל למלך ששעה משה לאחורו אמר
 המלך אם אין סימונתי שלי על כל המסובין אל יבא
 אחד מהם לכאן כך האלהים עשה משה להם לני אם על
 מצוה ומצוים מפני שנאלץ מן השרת אמר להם אם אין
 חותמו של אברהם בכפרים לא חטעמו ממנו עוד כל
 הולד במצרים נמולר ולשעה קלה עליהם נאמר חטעו לי
 חסדי כורתי כו' ורבותיו אמרו (שם) לא בקשו ישראל
 למול במצרים אלא כלם ביטלו המילה בעל כרחם חוץ
 משבטו של לוי שנאמר וללוי אמר כו' למע כי שמו כו'
 ובריתך ינצורו במצרים והיה הקב"ה מבקש לגבול ולא
 היה להם זכות מה עשה הקב"ה קרה למשה ואמר לו כך
 ומהיל אותם ויש אומרים שם היה יחובע שמל אותם
 שנאמר ושוב מול כו' והרבה מהן לא היו מקבלים עליוסם
 למול אמר הקב"ה שיעשו הפסח וכיון שעשה משה את
 הפסח בוצ הקב"ה לד' רוחות השולם וגשום בג"ע .
 ופן הרוחות שבע"ע הלכו ודבקו בחומו הפסח שנאמר
 עורי קטן ובוני סימן והיה רובו הולך מהלך שלשים יום
 ונכנסו כל ישראל אל משה אל' בבקשה ממך האביטו
 מססךך מפני שהיו עייפים מן הרים והיה אומר
 האלהים אם אין אחם נמוים אין חתם אובלים שנאמר
 ויאמר ה' אל משה ואל סהרן זה חוקם הפסח כו' מיד
 נהנו עממן ומלו והעדרם עד פסח בדם מילה והקב"ה
 עובר ונוטל כל ה' וזהו וימרו ומצרכו שנאמר ויאמר
 עליך וישראל עמך ומצרכו בדמיון כו' מיי בדם פסח חיי
 בדם מילה עבד' : וראוי לשים לב באומרו כיון שילאו
 ישראל ממצרים כו' מילא ידע כי אז היה חוץ קרי כי
 רב הוא ועוד אף כיון שילאו נראה שהוא אחר היליאה
 ולא היה רק בערב יום הקודם כי אז נעשה הפסח
 ומקודם היה לריך שימולו וימנו עיו ועוד אף מלו כל
 עבדיהם וצנייהם . ולא אמר את עצמם ועוד אומר שנאמר
 וילכו ויעשו האם רחיה סיה לריך והוא מפורש בכתוב
 ועוד אומר ועל למלך כו' חיי לריך משל ויהא דבר
 מוכן מאלו וישל רוח כו' לא עשה מפסח כ"א הם
 עצמן ועוד כי אף ייחס הדבר למסכה וכווא על מצוה
 ומצוים ועוד אף לני הש כוא מותר שהוא ודוע ומפורש
 בכתוב וגם אף שנאלץ מן השרת הוא מותר ועוד אף
 אם אין חותמו של אברהם למה הוצרכו אברהם וכו"ל אם
 אין אחם נמוים וגם אף לשעה קלה מה לנו אם סיה
 לשעה קלה אף ליום אף וגם מה נזרך להביא פסוק אספי
 לי חסדי כו' ועוד אומר ורבותיו אמרו כו' כי אף לא
 בקשו למול הוא מותר השר שמומר אלא כלם ביטלו
 המילה ולא עוד אלא שהוא נספק שאומרו לא בקשו הוא
 שלא הסתדלו בה וכו' ביטלו הוא שביטלו מייס כקוים
 ועוד

ועוד וא' מה עשה הקב"ה קרא לחסה ואמר לו לך ומהול
 אותם כי הלא לא נמצא כבוד בספר כ"א חיבור חבלי
 על כפסא כך לא לומר לך ומהול אותם ועוד וא' וי"א
 שם היה ירושע שאל אותם מי לא ידע כי שם היה
 ומסרתי היה שלא יאמר רק ירושע מל אותם ועוד
 אומר והרבה מהם לא היו מקבלים מי אמר להם זה
 שאין ראיה משום פסוק ועוד אומר א' ל להם הקב"ה
 שיעשו את הפסח וכיון שעשה מהם כו' כי לפי כוננו
 לא הו"ל שיעשו את הפסח רק אמר לחסה שיעשה את
 הפסח כו' ועוד א' גזר הקב"ה לך לרוחות העולם מה
 צורך לבזר לרוחות העולם ולא גזר לרוחות ג"ע שיתדבקו
 בפסח מהם מבלי רוחות העולם. ועוד שיתפוך הוא כי
 אם יחד יתפכו ד' רוחות לג"ע ישאר ריח ג"ע במקומו כי
 רוח מזרח יעכב ברוח מערב מלהיות ריח ג"ע וכן
 רוח מערב ברוח מזרח ועל דרך זה בלשון וימין ועוד
 מה צורך בארבע רוחות וא' היה מספיק ועוד א' ומן
 הרוחות שבג"ע הלכו ונדבקו כי מאומר הלכו יורה
 שהיה מאלוין והוא הפך מאומר שד' רוחות העולם
 היו נמשכות שג"ע הוא הביאה אל הריח ועוד אומר ועד
 הרוחות כו' שהוא בלתי מובן והב"ל וריח בן עדן הלך
 ונדבק ועוד איזה הדרך נדבקו בפסח משה ואם שם
 הוא זה מה צורך שיהיה מרוחות ג"ע ולא שזון ה' תראה
 בלגם מאומר הפסח ועוד הראים שמיאס מיואמר ה' אל
 משה זאת חוקת הפסח איך וראה שאל פסחו של משה
 ידבר ועוד א' מיד נמונו עמנו מה הוא הלשון הזה והב"ל
 מיד נמונו ועוד קשה היה איפה אמונתם ואשר ראו
 אותם ומופתים במצרים שמיאנו לימול בזמנא יח' עד
 שיעשה נפשם ועוד היחבן כי בזמנא ה' לא נהרו וכלו
 לימול ולא תראה נפש מפסחו של משה נמונו ולא עוד
 אלא שהחזיק להם טובה כל כך לנשקם ולברכם והם לא
 עשו כמאמרו ויפחדו ועוד אומר והקב"ה עובר ונעלו
 ונשקו ומצרכו כי אחר שהענין הוא נשק וברכה מה
 ענין אומרם עובר ונעלו ומה גם כי אינו ענין נעילה
 תלמד בהם וגם א' לשון עובר ולא אמר ובה ונטל ועוד
 שאין נעילה ולא נשקו כראים שמיאס מהפסוק :
אפסם לבא אל הביאור נקדים הקדמה מודעת לכל כי
 אין ברית מילה כיהר מצות. שאם לא חזדמן א'
 תהקיים היקדות בשאר כי הנה אשר לא ימול אינו יאודי
 ועין שאמרם ז' בתגומתו הוא זה שבאלו את כ' פלו'
 אם חביבה הוא המלה למה לא נכתבה בעשרת הדברות
 והשיב שכבר הוא כתובה שנה' שמוע תשמעו בקולי
 ותמקם את בריתו כו' והנה יראה כי הקפויא עדיין
 במקומה כ"א היא בתקדמת ה' הדברות הלא אינם מהן
 אך היתה כוננו כי איננה פיתר מצות שבדברות ונולחו
 כי הלא אם יתפוך איש לקטם עבד לא יאוד לו צווי עבודתו
 עד יקנו ויחממו בחומתו לעבד לו כן הדבר הזה כי
 הדבריה מילה הוא חוזה המורה כי עבדיו יתברך אמתו
 והראוי שיהיה זה מבלל האווים רק קודמת אליהם
 שיהיה עבדי ה' ואחר כך יאנו מצות מלצה את עבדו
 וי"א בתקדמת העשרת דברות את מוצו לשמוע מפי
 אליהם מלתי שהוא מעט בקולי מי אשרר את אינכם

נמולים וזהו אם שמוע תשמעו בקולי באומר לכם כפי
 ובקולי דברתי הוא בתלמי שמהו לי עבדים בחומתי ואל
 ושמתם את בריתי כי היא הקדים למצות : ונבא א'
 הענין כי הנה בדבר הזה ראו רז"ל שמי קפויא בפסוק
 זה וידבר ה' כו' זאת חוקת הפסח כל על כו' .
 (א) כי אחר שכל קבלת היהודים וסורה ומצות תלויים
 בהיותו נמולים א"כ למה כאשר היה ה' על הפסח באו'
 שהם הזה לכם ראש חדשים כו' דברו אל כל עדת
 כו' ויקחו להם איש עה כו' וכן ביאמר משה אליהם
 משכו וקחו כו' לא הזכיר להם שיעשו שיהיה עיקר
 ולא עוד אלא שפספס כל ענין מכת בכורות שאמר
 משה לישראל ואשר כך נעשה כי ויהי בתאי הלילה כו'
 ושנשא העם את בלבו כו' ושה' נתן את חן העם כו'
 ויגלו את מצרים ותנשבו מרעמסם סוכותה כו' ולא היה
 על המילה והיחבן שכל הסוכה הזאת היה הוא יפחד
 עשה להם והם ערלים כי לא היה על המילה אלא
 כל היתה וכל העניינים הזכר אומר כלאחר יד ויאמר
 ה' כו' זאת חוקת הפסח כל בן נכר לא יאכל כו' ולמה
 לא עשה עיקר מתחלה ממנה : (ב) עוד פתח שוירה בזה
 שאין עיבוד המילה רק על אכילת הפסח אך על יתר
 סורה ומצות אינו מעלה ומוריד ולא כן הוא כי בלי מילה
 אינו מישראל כי הלא במילה וסבילה היתה קבלת אלהותו
 יח' וקראו על כן בא ר' ששעון בן הלפתא ואמר כיון
 שיאלו כו' והוא כי דעמו ל' שלא חסרה מילה מישראל כי
 כל הגדולים היו נמולים זולתי בנייהם הדור שהיה מחסיל
 עתה וגם עבדיהם או גרים שהיו מבקשים לנאח מעמם
 ועל כן לא היה עיבוד לגדולים על ברית מילה כי מולים
 היו אלא בשמנוע ישראל שפסל הוא יח' לערלים בלבד
 לאכול בפסח כלומר שהיו נמולים לאוכלו ולא למול לכל
 ישראל רק לערלים בלבד הלכו מעמם ומלו עבדיהם
 ובניהם וכל מי שיאל עמיהם להכשיר את הכל וע"כ לא
 עשה מהמילה עיקר מתחלה רק ביניהם הזכירה. כי
 כל ישראל הגדולים נמולים היו מתחלה וקפויא ה'א'
 שאמרו שהביאו לזה אמרו בפסח דבריו וי"א כיון שיאלו
 ישראל ממצרים שהוא אחר פיסור הסורה ויאלו
 ממצרים שהוא וישעו בני ישראל מרעמסם כו' אמר הקדוש
 ב"ה למשה הזהר לישראל על מצות הפסח כל בן נכר כו'
 כלומר הלא כמו זר נחשב לזנות זה אחר היתה שכבר
 עבר ומה גם ענין ברית מילה שהוא עיקר קבלת
 האלהות אך אין זה רק שבין ארשו ישראל שפסל לערלים
 כו' עמדו כל ישראל ומלו עבדיהם ובניהם וכל אשר יא'
 עמיהם אך לא את עמם כי מולים היו כלומר כי ע"כ
 לא הזכיר מתחלה רק עתה כלאחר יד שיוולו גם בניהם
 אם ירלו לאכול עם חביהם שאם לאו אחרי כן בקבלת
 הסורה ימולו ויטבלו והביא ראיה מילוחו וישעו והוא
 כי מלת ויטבלו היא מיותרת אך הכונה היא לומר כי
 מעמם הלכו וישעו בשמען שפסל את הערלים ואין זה
 כ"א שכולם היו נמולים אלא שרע להכשיר גם את אשר
 לא מלו בוואכלו גם הם מה שאין כן אם כל ישראל היו
 ערלים ובאמרם לפעם קלה תאמר בוננו לחם שעם אל
 סוף הפסוק שחזר ואומר כן עשו שהוא מיותר אך
 הוא כי איך הספיקו בעת אכילת הפסח למול את הכל

אך אין זה כ"ל מידו ית' וזהו וישעו בני ישראל כאשר
 טה ה' בן עשו השם הנזכר עם ישראל הנזכר . והנה
 עדיין הקושיא ה' לא עלתה ארוכה בעולם כי למה יורה
 שאין עיטוב המילה רק לאכול הפסח והלא גם לכל
 המורה היא עיטוב לז"א משל למלך שעשה משתה לאורכו
 בו' והוא כי הנה בהעדר המילה יש בחיות . ומה גם
 קודם מהן מורה . (ב) כי הערלה עדיף מיכל כמילה
 ממש ועד בשר . (ג) בחינת אברהם כי כל עמנו חוב
 וברו נפשו ונפשו קדושים היו ולא הייתה הערלה מסמלו
 רק שלא יקרא שלם עד שגמל שעשה המלה היא וקה
 קדושה קיימת על קדושתו וכחאמרנו על מאמר ר' יודן
 בב"ר (פ' מ"א) שאמר הקב"ה לאברהם הסתנה הזאת
 אין בה פסולה אלא שוקנה העבר איה ובטל השם .
 והוא כי יש מרי שחובו נאלץ וברו היא קליפתו מזיקת
 ויש שחובו היא גרעונו מזקן וברו נאלץ אך הסתנה
 הוכנה וברנה נאלץ ואין בה פסולה אלא שוקנה כך אמר
 לו הקדוש ברוך הוא לאברהם אין הערלה טובת לא
 בטובך ולא בנכדך כי קדושה היא ואין פסולה רק הכשר
 ההוא לנדו ובהסרתו חתיה נשים :

ונבא אל הענין והוא כי גם אז ישראל במצרים היה
 צדיקס ומולים וגם במהם שעדיין לא מלו לא
 היו עמוסים בנושם וגשם רק שהיו חסרים חותמו ית'
 בהם כענין אברהם וזהו ענין משל למלך שעשה משתה
 לאורכו בו' כי כבר היו אורכו ולא היו חסרים רק
 היות שיממרו עליהם רק האליהם שמה בו' ואמר
 אם אין חותמו של אברהם כלומר כמו שאברהם לא היה
 חסר רק חותם בן גם אהם כמדובר ואמר שעשה להם
 משתה הוא כי משלתו גבוה קא זכו כי קרבו היה כ"א
 הוראם שעה הייתה שנעשה במצרים אך בקרבן חטאי ית'
 אמר שחיהו ללי אש כי הללו הוא חשיבות של משתה בני
 חורין וגדולים כמ"ש (שם פ' ט"ז) ומפני שהרגיש
 שאם ית' כעשה משתה לאורכו אך היה של מנות
 ומרורים שהיו הוראם הפניות מ"ב אמר ללי אש של
 מנות ומרורים מפני שנאלץ מן הארץ כלומר מה שתרצה
 שני הפכים היות ללי אש והיות על מרורים מה שהוא
 ללי אש הוא מפני שנאלץ והיות מנות על מרורים להיות
 מן הארץ והוא להבדיל הוראם הגאולה כי היחה על
 היות להם מרידות עמוס והפכו יחב' והיכה ראיה לזה
 מסוק אספו לו' ל' ראה נא כי בן הוא שלם ביטול
 שחילה ביחודים כי אהם עליהם נאמר אספו לי חסיד
 בו' ואך יקראו חסידים ערם כריתת הנבית אם לא
 שמולים היו והוא כדעת האומר כי כל הכלתי כשרים
 אהו בנימי התקף כמאמרנו כפ' שמוס כמ"ד ואמר כי כן
 זאת סברה ר"ש בך חלפתא אך רבותיו אומרים בהפך
 זה שהוא שלא נקשו ישראל למוט בחצרים אלא כלם
 בעלו בו' והוא כי האקה הם אין יתכן שיוסף וכל
 אחיו וכל הדור הוא לא לימדו את צניהם למוט כאשר
 הם נמולים שיקשו זרעם כלם אלא כל המילה לז"א
 דע כי לא בנה אחת היה הדבר כי אש טרפו ידיהם
 ממנה שלא נקשו למוט וע"י קן לא ערס ה' כשנאו מארי'
 לנפלים בעל כרחם וז"א לא נקשו למוט ואמר רק נמשך
 בעקט כלם את המילה בע"י והראים כי ללי אמר כי

שמרו בו' ובריתך יעטרו שמוה הויא לישראל והוא
 שהוקשה לו ככל לשון הכתוב אך הוא כי שמרו אפרוך
 שבקשו למוט ועל ידי כן זכו שביריתך יעטרו חסיד שלא
 ביטלו מהם בעל כרחם ומזה הויא לישראל שיקלו
 להם לנפלים הוא על שחלה לא נקשו למוט וזהו אין
 קושיא למר שאם מישראל בעלו בעל כרחם למה לא עשו
 כן לבטל לוי כי הם נקשו משא"כ ישראל ומהא חסד
 ומה יעשו מהקישויות שהכריחו את רשב"ה לו' כי מולים
 היו אלא כמדובר שהוא על לא הוזהרו על המילה
 רק אמר הכל כלאחר יד וגם כלאו חינו מעלה ומוריד
 רק לאכילת הפסח לז"א והיה הקב"ה מבקש לגאול ולא
 היה להם כל כך זכות כלומר כי כבר היה גואלם על
 זכות אבותם אלא שלא היה להם זכות והקדוש ב"ה היה
 מבקש יהיה בזכותם כלומר לא נהחשם זה עשה כי מאז
 שביקש לגאולם היה על זה אלא שאמ"כ מה עשה הקב"ה
 קרא למשה ואמר לו אך ומולו אותם כלום' מה שתרצה
 שבחצרותי מזכיר ענין הערלה ולא שחלה אין זכיר .
 שענין לעוון המילה כי אין ספק שנאמר שחלה לו הוא
 העיקר הגדול והקודם לכל מזה עד גדר של הולך
 ליתכב בחורה האוי שקדם אלא שזה חינו רק קריאת
 למשה שיעשה בפועל וזהו קרא ואמר אך ומולו אותם
 והכריחו לזה ממה שלא נאמר ויאמר ה' אל משה בו'
 למר כדרכו יחב' בכל מקום שפועל לדבר לישראל אך
 הוא שאין כאן מקום האוי רק מקום השעלה שיקר וימל
 אותם ואמר עד בעל המחמר הנה מרוץ זה הוא
 לאומרים כי משה מלן אך הנה י"א כי שם היה יאושע
 שגל אותם שנאמר וטוב מול את בני' שנית שמורה
 שיהושע מל אותם כבר ומפני שהיה אפשר למר שאו'
 שנית חינו אל יאושע שישנה מה שעשה פעם א' רק אל
 הנמולים שנמולו פעם אחת שימולו פעם שנית ולא יחייבו
 ששם ראשונה אותם פעם ע"י יאושע ע"י הקדים ואמר הם
 היה יאושע שגל אותם לומר שגלו לא היה שם יאושע
 הייט דוחקים לו' שאו' שנית חינו מור רק אל הנמולים
 אך אמר ששם היה יאושע ודאי' הוא שגל אותם כי יהיה
 או' שנית נכון חוזר אל הנמולים ולא סמל :

ועתה יאושע לו כי בגלמא' לאומר שמהם מלן הייט
 כי הוא' ויאמר ה' אל משה בו' הוא לפעו
 הפועל שהוא אך ומולו אותם אך לאומר שיהושע מל
 אותם א"כ או' ויאמר ה' אל משה היה האזנה ראשונה
 לישראל ולמה נאמר כלאחר יד נבדף הפען וגם פללו
 אין עיטוב המילה רק על קרבן השבת לז"א והכנה להם
 לא היו מקבלים עליהם למוט והוא כי היו חפצים לפעו
 הפסח אך לא למוט מן יסחבנו כמורה הדך שפי' הולכים
 מיד ע"כ אמר הקב"ה אני אעשה בחוסן יראו צנימיהם
 מה בין הפסח העשש ע"י המהול לגעשה ע"י ערלים
 וזהו אמר הקב"ה שיעשו את הפסח והסתול משה ועשה
 את פסחו גור הקב"ה בו' : ולבא אל הענין נקדים
 ארבע סקדמות ידועות לחכמי האמת הלא הן . (א) כי
 כל נפשות עם בני ישראל שמתחת כשא הכבוד הנה
 יתחלקו לד' בחינות מורח מערב לשון דרום וזהו פני
 אריה פני שור פני נמר פני אדם ובכלל הדבר הוא
 בחינת חסד ובחינת רחמים ובחינת גבורה ובחינת דין

ולשומת ד' בחינות אלה המתייחסים לארבע רוחות ים למעלה מהד' מרכבות הד' בחינות עממן שמעם יורק שפע בן . (ב) כי לכל נפשות ישראל יש פורש למעלה בג"ע וכפי מעשיו פה יאיר אורה שמה כדעס . (ג) כי שמת משה היא כלולה מכל הבחינות ומכל נשמת ישראל כי ע"כ הוספתו דורו ייחוד כי הם דור דשם היו המתייחסים אל נפשו ויחד וגם כל אשר הדורות (ד) כי על ידי הקרבן יושפע שפע מלמעלה עליו ועל אשר הוא עליו : ובבא אל הענין אמר כי רצה הקב"ה ידעו ישראל חסרונם על ידי העדר מילתם מה שאין כן למשה כי מהול היה והוא כי ע"י הקרבן אשר בגולמו לעלות רוח יחימו ולהירק שפע מלמעלה גור הקב"ה לד' רוחות העולם הם ד' בחינות עליונות המתייחסים לד' מחנות קדושה מזרח מערב לפון דרום שיהיו נוספות בקרקע שפע מהן לגע' אשר הם שרשי כל נשמות ישראל אשר הם היו ולמה ששל ידיו כי יתעוררו השמות הן להירק על הארץ מהשרשים ההם אל הענפים אשר בגופי האנשים ע"י קרבנם . וז"ל ומן הרוחות שנג"פ שהוא מן השמות הקראות רוחות כד"ל (במדבר י"ו) אלהי הרוחות מאומן הרוחות שנג"פ שהם אותם שהיו שרשים אל רוחות כל חבר איש שבדור ההוא הלכו ונתפשטו אל העולם היה שורש כל רוח אל כל איש שהלכו בו ולא מלאו הכנה כי היו ערלים ע"כ דבוקו אל משה ששעה הפסח שהוא כולל כולן ע"י הפסח ההוא שהוא מאים כולל כל בחינות ישראל ונתעוררו כלן להירק על הארץ ע"כ דבוקו בו ענין הקדמה הד' שעי' הקרבן יושפע השפע והנה כל בחינות רוח ורוח היה חבב לידבק בתליון בעלם וע"כ כל איש היה מריח מאותו הריח ונשפו הואכה לידבק בשורשה כי השפע שבה היה מכל שורש ושורש כי כל נפש ונפש מהם אלא שהערלה שנגוף היתה מעכבת על כן היו עייפים ומתעלפים כברה המריחה כי הוחה כל נפש מהם מבקשת לנאח ע"כ אמרו למשה האנילנו מפסחך כי היו עייפים מן הריח אז אמר להם האלהים אם אין אחס נשולים אין אחס הכולים כל' כי הערלה היא המעכבת אז הכירו כי העדר המילה גורמה בלתי הדבק בשורשם הדבק בו יסבךך וזו נתנו עממן כו' . ובה נמלא ששם אל אומ' זאת חוקק הפסח החד שעות כל מלות הפסח שהיא הקופית הא' שעליה חלק רשב"ח עליהם וגם השניות איך תלה ענין המילה בפסח ולא בקבלת האלהות לגמרי כי אין זה רק מה שהיה אחר צווי המילה שקדם אלא שעתה ראו בעיניהם ענין המילה כי כל השלמות הלוי בה כי אין קרבן פסח הממשך שפע מבורשה מועיל בלי מילה והוא זה מה שלא נאמר לאמר כי אין צווי מאתו ית' לאמר למשה מענין המילה רק מענין הנסיון שידע כי בלעדו לא ישם דבקו ושלמותו ועל אשר דקדק רשב"ח מאו' וילכו ויעשו כי מלה וילכו תראה מיותרת כי על כן פי' שהלכו מעממן כמדובר עתה אמר שנתנו עממן הפך דעתם בנחלה כי עתה הלכו מאשר היו כובדים ויעשו כו' וענין נתינת עממן הוא כי עד כה לא ראו למוול הרבה מהן פן יסחטנו מפורח סדרך אמר שעתה נתנו עממן כלומר אחר שעי' זה אנו דבקים בו יסבךך מלך

יסבךך

באומרו ונוטל שהוא מהכרח הכתוב כמדובר :
יג א וידבר ה' ט' קדם לי כל בבור כו' . ראוי להעיר . (ה) כי אחר שכל בבור לו יסבךך

הכסף לא נחשוב גופו בערכה . וז"ל נתנו עממן כלומר גם שנסכן עממנו וגויותינו במילה מליאות סדרך ניתן עממנו על הדבר והוא כמאמר הכתוב באו' (דניאל ג') ויהבו בשמיהון כו' לומר כי נתנו גויותם ליסרף בלש כלל אבוד הנפש וה' הניל גם את עממן : ועתה הוירך לתת טעם פן נאמר כי בשלמא לרשב"ח שהיו חסידים ידק יצרכם ה' בדמיון חיי דמיון חיי ארץ לרבותינו האומרים שביטולה ארץ עתה שאודו על כרחם החיוב להם טובה כ"כ לז"א ונתנו עממן כו' לומר כי למש שבייזו למסור עממן וגם עירבו דם מילתם לדם הפסח כלומר יהי נא דמיון כדש השם הזה ונמושה ליקרב אל ה' כפסח הזה אז עשה להם הקב"ה את כל הכבוד ההוא וזו מחכמתם בדמיון שהוא לשון טובה שבו עממן לנחשב דמון כדש השם וז"ל והקב"ה עובר ונוטל כל אחד ואחד ומשקו ומצרכו והוא כי הלא יקשה על הכתוב כו' ולא עבור מה ענין העברה ההיא ולא הוא עבורו חן מזרים מה ענין אומרו עליך ועוד אומר ואומר לך כי מלא לך מיותרת וגם ייחור או' בדמיון חיי זה פעמים לכן אמר כי ד' פעמים כיוון הכתוב . (ה) באו' ונעבור שהוא ענין ועבר ה' לנגוף כו' וראה את הדם ופסח ככתוב אלניו כי ע"י היותו ים' העובר ולא מלאך נולו מהמות בכורי ישראל וז"ל והקב"ה עובר כו' ובאו' עליך כיון יתרון . (ב) והוא כי דרכו יתב' כי לא יבא בעיר אם לא ימלא שם איש דיוק להשרות שכינתו בו כענין לא בחרתי בעיר ואבחר בך וכן אמר ספר הזוהר (ס' יטז דף ק"ט) שעל כן אקדים יוסף לבא מזרימה למען חשרה בו שכינה בגלות מזרים וזאת תהיה פה בשורשו ויסבךך ליתבאל באו' ונעבור עליך לומר בעצמי מזרים אהיה עליך כי ממך אעשה פרכבו וז"ל ונוטל כל אחד ואחד מישראל והוא כי להיות שביטלו את המילה היו נפרדים מאתו ית' ועתה על ידי המילה נתנם לנגמנו וששרה שכינתו בהם וז"ל עליך ועל או' ואומר לך ולא אמר ואומר בדמיון חיי רק כמדובר פה אל פה עם כל אחד ואחד מישראל משם הויה אומר ונשקו ויהי ביקת ודבקות שכינתו ית' בנפש כל אחד שגרמו בלשון דבור פה אל פה כוודע מספר הזוהר כי הנשיקה היא לאדבקא רוחא ברוחא והוא המאמר ז"ל על יסקי מנשיקות פיהו שהוא דברו ית' עשרת הדברות פה אל פה עם ישראל כן רמו כי הוסיף הוא ית' דבקות עם נפשמ אז ברמו אומר לך כמדבר לנוכה והוא כי על ידי הרוחות שנג"ע הדבקות בו ית' נדבוקו בפסח ועתה דיוק אותם בנכשותם כי חלקו הן והן חלקו ית' ועל או' בדמיון חיי אמר שצרכם חיי בדם פסח והשני חיי בדם מילה ולא רצה לפרש שהוא הודעה שעי' המילה יש להם חיות שהרי יתבר מזה הוא מ"ש באו' ונוטלו ומשקו ארץ הוא ברכה כפולה ואפשר כי חיי בדם פסח הוא בשה"ל הוא עוזיבת הע"ג וחיי בדם מילה הוא חיי עה"כ ועל פי דרכו הורה כי לולא הכרית מילה היו נפרדים מאתו יתב' באומרו ונוטל שהוא מהכרח הכתוב כמדובר :

יהצרך הוא לאומרו לי הוא . איך יאמר קדש לי הרי
 פאליו קדוש הוא . ועוד (ב) שמתחיל בחדש באו' בני
 ישראל וכוסיס בחדש (ג) ואומר בני ישראל
 יהיה מיוחד כי ודאי שעליהם ידבר . (ד) חו' זכור את
 היום הזה . מה ענין היום ויאמר לזכור ה' ית' . (ה) באו'
 מביית עבדי' שה' מ' יהיה עבדי' וגם מלת אה' מיוחדת .
 (ו) שמתחיל הפסוק בולא יאכל חמץ שנתקן לוי החמץ בין
 הדבקים בין זכור את היום הזה לאומרו היום אה' ויאמר
 פ' והלא אהרי'ן שמדבר על אהרת שאור . שמתקן שיהיה
 ראוי לאו' (ז) שמתחיל ואמר אשר יאחס שמורה כיוצאים
 מעמם וסמך ליה הויא' ס' . (ח) חו' היום אה' ויאמר .
 שהרי נאמר זכור את היום הזה בו' . (ט) למה מזכיר
 היום בחדש האביב . וידוע משו' ש' ש' אמרו ל' חמה קשה
 ולא קור וכו' הוא איך מחייבם אל מה שלמעלה ולמה
 שלמטה . (י) באו' ויהי כי יביאך בו' . כי עד כה מדבר
 עם ישראל בלשון רבים . ועתה יתקן אל לשון יחיד .
 (יא) למה מזכיר השפעה עמוין בשמותם פה הכנעני בו'
 הלא ידענוס . (יב) הזכירו השפעה ב'אומרו אשר נשבע
 בו' וכן כל הטויו החמץ נאמר למעלה ולמה חזר
 לאומרו ועוד מצוה יאכל את שבעת הימים כי מלה את
 יחירה ובלי הכנה וגם ה' אל הימים והל' מצוה יאכל
 ז' ימים . (יג) באומר ובגדה לברך בו' כי חו' לאמר הוא
 מיוחד ובלתי מעבן כי אינו לאמר לזולת . (יד) אומר
 בעבור זה עשה ה' בעבור מה אה' הוא בעבור המצוה
 נהפוך הוא כי על אשר עשה ה' לי בעבור זה אני אוכל
 מנה . (טו) איך מתקשר לזה ויהי לך לאות עם ידך .
 (טז) איך אומרו כי ביד חזקה הוא עשך אל האומר .
 (יז) חו' ושמרתם את החקק בו' איך מתקשר עם הקודם .
 (יח) שהרי נאמרה המצוה למעלה ואין ספק שעל כל
 השנה הוא . (יט) באומר ויהי כי יביאך בו' פס' ז'
 כי כל הפסוק חו' רוב מיוחד . (כ) באו' ויהי כי יביאך
 בך בו' מה קושי יש בדבר שימחה על הפס' ויאמר מה
 זאה ואה הוא סכל גל כל המצוה יקפו בעיניו .
 (כא) שמתקן סדר שאמר לאומרו הויאלו בו' אומר ויהי
 כי הקשה טרעה בו' . (כב) למה חזר לו' ויהי לאות בו'
 וכן אומרו כי בחזק יד בו' אהר שנה' כבר . והגדה לבא
 אל הביאור חכמה מאמרה ז'ל במכילתא על פסוק ויהי
 לכם למשמרת ר' מהיו' בן חרש אומר הגיעה שבעה
 ששבע הקב"ה שיגאל את בניו ולא היו בידם מצוה כדי
 שיגאלו שנה' והנה עתק עמ' דודים אלה שאח ערום ועריה
 ערום מן המצוה נהן להם הקב"ה שתי מצוה דם פסח
 ודם מילה כדי שיגאלו שנה' בדמין חייך בדמין חיי דם
 פסח ודם מילה ואומר ש' את דם ברייך שלחתי אסריך
 מבד' חין מים בו כמפורש אאלנו במקומו כלל המאמר
 כי דם פסח ודם מילה לא היו רק להיות להם זכות ליגאל
 והוא כי היו עובדי ע"ג ולא יסדד הקב"ה המערכות
 ושרים על עובדי ע"ג דלא עבד קב"ה יושא לשיקרא וגם
 שבעת האבות לא הייתה על זה : ובבא אל הביאור בקום
 פ' מה זה היה על מרעה' כי הוא יתברך אמר אליו
 לאמר מצוה פסח רחם והוא הניח הדבר ודבר ח' פס' כס
 בעיניו אחרים ואח"כ אמר מצוה פסח רחם ולא בסגנון
 האומר למעלה משיו יתב' אמנם הנה אמר לו הוא ית'

קדש לי כל בכור לומר מה שאני מנקה מתך שחקדשתי
 אה' לשמים לזוהיק לא שאני לריך לזה כי הלא מאליו
 בחדש ובצבחה לי הוא הוא מאמרו ית' במקום אה'
 ביום הכותי כל בכור באמ' הקדשתי אה' לי ויהי כבוד
 שאני עשה לך הוא . והוא כי אהל מעליך כי הנה בצמרים
 הייתי מכה בכור מאב ובכור מאם וגדול הניח אף
 בישראל איני אומר רק פסח רחם בלבד חו' פסח רחם
 בני ישראל לו' כי אומרין פסח כל רחם הוא בני ישראל
 בלבד וענין היותם לו ית' מאו' הוא על כי מכה בכורות
 היחה להכניע מזל עלה הוא בכור שצמחה המושל
 בחדש וכן ראש חדשים ועל כי הצבורות מופיעים ממא
 יוחר בייחוד ע"כ הלקה אה'ם בייחוד והיה זה על כי צו
 היו צומחים ועובדים אה'ם לאלוה ויהיה תועבה מלרים
 על למה שגם ישראל היו עובדים אה'ם וייחוד שגם בכורי
 ישראל ימותו גם המה בחדש ובצבחה כאשר צמחים
 אמנם הוא ית' לקח את ישראל לו להלקי קדש לה' והויאל'
 מתחה כה פומתא תועבה מלרים ונולע ע"כ אמר בחדש
 ובצבחה לי הוא כמדובר והנה משה מיד היה לו למר
 מצוה זו מבלי הפסק בדבר אחר אמנם הש' בן יאמרו
 ישראל לאמר למה זה יהיו הצבורות קדש הלא מצוה
 ית' אה'ם מלרים היחה חובה עליו יתב' לקיים שבעת האבות
 וח"כ מה שצונו יתב' ליקח ש' לבית אבות בו' לא היה
 רק להגיל ממות נפש כל בכור מישראל שיראה את הדם
 ויפסח על הפסח וח"כ בקרבן פסח היה כבר נהקן מבלי
 היות הצבורות קדש ולא יאמר שיה' לו והנה הוא יתב'
 צומעם מהמריו כיוון להשיב על זה באומרו בחדש ובצבחה
 לי הוא כלומר כי כאשר צבחה לא נפטר אפילו לדעה'
 בקרבן פסח כי לו היה רק לשיפסח ה' על הפסח שהוא
 על בני אדם שצבחה אף לא בעד בכורי צבחה . וח"כ
 היה רצונו ימותו בכורי צבחה ישראל כי לא פסח ה'
 על פסחיהן אלה ודאי כי לקחן קדש הוא ית' לו וכאשר
 בצבחה אה' מודיעך כי גם בחדש הוא כי זהו בחדש
 ובצבחה והנה עדין יתחמך לב ישראל באומרה כי הן
 בכורי אה'ם נתקנו בקרבן פסח שפסח ה' על פסח
 ע"כ בא מרעה' וטרם ידבר מצוה בכורה הקדים הקדמה
 ואמר זכור את היום הזה בו' לו' אל יעלה על רוחכם
 כי ליגאל לא היה לריך דם פסח ומילה על סמך שבעת
 האבות ולא היו רק להגיל הצבורות כי הלא זכור את
 היום הזה כלו' הביטו אל עמם היום הזה ואשר יראה
 בעיניכם אשר יאחס ממלרים כיוצאי' מעמכם לאן
 הוא כי הלא הוא מביית עבדי' כלו' מביית קבוע לעבדי'
 בל יאלו עוד ממש כנודע עבדי' שמהל מלרים וייחוד כל
 יאלו עבדי' להחיות נמאל הולך ית' לבד המערכת וע"כ
 אל יעלה על רוחכם שמעמכם הייתה יוצאי' כי לא בן
 הוא כ"א בחזק יד הויאל' ית' אה'ם כלו' אה'ם צלתי
 לדיקים הולך חזק יד לבד המערכת . וזהו אומרנו מזה
 כלו' ממקו' מיוחד בלתי יאל' עבד לחיות זה מפאת
 המערכת . וגם מפאת השר הוא כה פומתא מלרים שהיה
 חופש בן הית' הולךך מידי חסד אל על כך דרך נהרתי'
 כי הנה לא יאכל חמץ כי הנס למה נלמנו בך כס
 לא שלא יכלו להחממה פסחם יסכיך בצקם בלחמין
 וגאלם מיד שהוא כמו שצבחנו למע' שאלו היו ממחייבים

שיחמוץ היו נכסיהם חתה כח שומאח שרו של מזרים להיותו מחיק גם ולא היתה להם תקומ' והוא מאמר התנא (עמ"ד דף ק"ו') על פסוק שלא הספיק כו' עד שנגלה עליהם מלך מלבי המלבי' ונאלם מיד שאל"כ מה עשם גדול הוא זה שיספיק לשלם לאלול חמץ אך הנה השינוי חתה שומאח הפך. ועתה בא ופי' מה שאמרתי זכור את היום הזה שלא הוא כי הנה ראו עתה מה גדל המדון יח' עמכם כי הנה היו' אחס יונאי' כלו' היום שהוא יום ט"ו לחדש שהוא חוקף עליית מזל אחס יונאי' כלו' אפס הידועים שאינם לדיקים רק גוי מקרב גוי בהיות בחדש האביב הוא חודש מזל פלה הוא הע"ג אשר עבדהם ואך ביום חוקף עלייתו ייטב לכם בו כי אדרבה יהיה לכם למזרחת עון ומה גם שהוא מזל מזרים וביום חוקף עלייתו כי יהיה להם מעיר לעזור. והביטו וראו כמה גדול גם זה לפניו יתברך כי הלא עלום הוא מאד מכבוד הארץ שבעת עממין של ל"א מלכים כי הלא כי יביאך כו' ל' ראו עתה כמה גדול ענין אחרך ממזרים כי הלא היה הדעת גורמה כי גדולה היתה כנישת הארץ שבעה עממים שהיו ל"א מלכים עד בלשי החיות בשמה מאלת יתבאל ממזרים מתוך עם אחד וט"ב בהכניע ישראל לארץ היה ראוי נמנע מלהזכיר גם יציאת מזרים לפני גם כנישת הארץ הגדול ממנו כמאמרה הנבי' (ירמיה כ"ג) שלעתיד לבא לא יאמר אשר הטלה ה' ממזרים כי אם אשר העלה מארץ נפון. אמנם הביעה ורעה כמה גדולה יציאת מזריים כי הנה והיה כי יביאך ה' אל ארץ הכנעני כו' שהם ז' גוים גדולים שהם החתי והכנעני והאמורי והחוי והיבוי וגם אינם כיצחק ממזרים שהוא אלה מרעה כלבד כ"ח גם לפת לך ארץ זבת חלב ודבש שהיה נראה כי גדולה היא מציאת מזרים לא כן הוא כי הנה אז לא יפלא בעיניך הגם שהוא לפני יציאת מזרים כי ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה כי גדול הוא לזכור מכיבוד ז' גוים גדולים ועמומים ושמה האמר והלא את שבעה היתה ג"כ בזה לפה גדלתם גם זה מהאחר אך העם היה כי בציאת מזרים לא היו ראויים ליגאל ובכנות הארץ היו לדיקים ואין שבעה מחייבת רק בהיותם ראויים ומה עשה משה ע"ה לבטלו ביישם לאמר להם בפירות שלא היו טובים עתה כאשר בכנישת הארץ הקמין הדבר ברמו וכל מה שדבר בציאת מזרים אמר ל' רבים אשר יאלתם מזרים הויתה ה' אחכם היום אחס יונאי' וכשמזכיר הנייה אל הארץ או' ל' יהוד והיה כי יביאך והוא כי כפישראל כלם לדיקים כלם יקראו אחד כד"ה ואהן גלי כו'. באלת תמימים בלאן מתנהגים בתמימות אחר הכוונה וזהו לאן מרעינו אז כולכם קרויים אדם אחד וזהו אדם אחס כי מהאחדים כולכם שבורשם העליון כלש"ת מ' שפ"ח בעוונתם שמתדבקם בעולם הטרוד וכמואלת מעשיהם מספרת בייניהם ככתוב אללינו על פסוק ואחני נעשיתך שורק שהוא ל' יהוד כי היתה לדיקים כי כלו זרע אמת אך חך נהפכת לי סורי הגפן ל' רבים וז"ל הנה פיוס ביום ט"ו בעליית מזל מזרים אחס יונאי' אחס עליו טירוד הנזכרים כל' רבים יונאי' בחדש האביב הוא חדש מזל פלה אשר בו הקאחם וגם הוא מזל מזרים ובתקפו כי הוא סלה וחסד אליה. וע"ה והיה

כי יביאך ה' כי חתיו לאחדים שהיו לדיקים להזכיר כל' ימיד אז עם היות ארץ ז' גוים הכנעני כו' אינו דרך גם כי אז לא חתיהוהו רק למוצאים על פי השנוטה אשר נשבע לאבותך לפת לך כי בהיות לנו זכות נעשה הדבר מאליו בלתי לריך חזוק כי הכל כאין לפניו יתברך ועל כן אז ועבדת את העבודה הזאת לזכור יציאת מזרים כי רבה היא מכיבוד הארץ ולהיותה בחדש הזה שהוא כח מזלם ואלתם הקאחם בו הנה בציאתי לכם מאמרי שאמרתי זכור את היום הזה שהוא על ענין שידוד המזל עודנו בתקפו והגוי בא לבאר לך מה שרמזתי שידוד הפך באומרי ולא יאכל חמץ והוא כי הנה שבעת ימים האכל מזאת כו' לומר ראה והביסה כי הנה גדולה יציאת מזרים כחידוש העולם כי הלא מה שלא הספיק בזקם של אבותינו להחמין היה ביום ט"ו בתימן ואם כן היה ראוי לאכול מזה ביום היום ולא בלד ולא כן הוא הנווי רק שבעת ימים האכל מזאת ולא עוד אלא שביים השביעי תגלה' והלא גם היות רמז מיום הראשון והלאה הוא מן התימא כי אחר שמאל זו שאנו אוכלים הוא על שלא הספיק בזקם להחמין למה היה יותר מיום הראשון אך אין זה רק כי מזאת יאכל את שבעת הימים והוא עם שבעת הימים הידועים שהם שבעת ימי בראשית כי שקולה יציאת מזרים כחידוש העולם הטול גם בראש עולם המלאכים ואין זה כי אם על שדוד הפך כשארש למעלה בהיות כי העולם המלאכים יחשבו גם הוא עם הוראה שליטתו יתברך במזל ובארבע יסודות שכוללים השלשה עולמות בכללות הנריחה וזה הוראה כי הוא יתברך חידשם. וז"ל את שבעת ולא אמר שבעת עם שכבר נאמר. וגם אומרו יומי' בה"ל הידיעם לומר שמתקרב זה עם שבעת הימים הידועים ורשומים שהם כל בריאה וכל כן היא היות הג ביום השביעי כיום הראשון כי בבריאה היו ז' ימים רשומים היום הראשון שהכל נברא בו אלא שהיה יונאי אל הטועל בכל יום המחיהם אליו ויום השביעי שבו בא קיום הכל ע"ה העבה ככתוב אללנו על פסוק ויכל אלקים ביום השביעי ובספוק שבת וינפש כי יום שביעי היה קיום הכל וכגוון היה יום קריעת ים סוף יום שביעי ולא עוד אלא שהיה מספיק שחלל מזאת זכר לציאת מזרים אך לא שיטעל החמץ והאבחר בכלי מהגבול וזהו ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור בכל בגורך אך אין זה רק כמו שע"ה גם יציאת מזרים תקנו יהדות כי לא ישאר חמון הראור ולא כח יזה"ר הוא שאור שבעיה כי כל העיקרים להעמיד הדת על הלה ראיית בעיניך בציאת מזרים ואין לך דבר גדול ועצום מזה וגם בציאת מזרים תלמד את בניך להיוחס יהודי' בקנין כי הנה והגדת לבנך ביום שהוא ביום הזה היום אחס יונאי' שהוא ראשון של פסח אז הגדת לבנך את כל זה שאמרתי לך ומזכור את היום הזה עד כה שחורה בו גדולת הנס ופתיחתו בלתי ראויים והיה זה כדי לאמר לו אח"כ בעבור זה עשה ה' לי כו' כלומר לא על זכויה או על השנוטה עשה ה' לי כי לא היינו כדואים לך אלא בעבור זה ומזכור הדבר הזה שפעם לי בעבורו את הגאולה הוא. הלא הוא כדי שאתה בני יהיה זה לך לאות על ידך. בתפילין של יד ולזכרון בין

ענין בשל ראש. גם יצאת מצרים. כדי שע"י כן היתה
 תורה ה' בפר. כי הויה אלוהים יתב'. והוא מאמר
 יתב' ולמען הספר באנו בך כו'. וידעם כי אני ה'
 וז"ל כי ביד חזקה הויה ה' כו'. לאמר גם זה לבני.
 כי הלא ביד חזקה הויה ה' ה'. גם לי גם לך. כי אלו
 לא הויה כו'. עדיין אנו ובינו כו'. ולמה היה ביד
 חזקה. האם מי שברא כל העולם יש מאין בלי עמל
 ויגיעה ישעך יד חזקה להויה את ישראל ממזרים.
 אלא ודאי שהיה על גוד השמיעתי. וא"כ למה גמל
 לחייבים טובות אין זה רק למען נקיים תורתו וכבוד
 אלהים כחומר כי בזה יוכר בריאת העולם ויכולתו ויחברך
 ואשר הויה לנו בעל כן נחייב להשבעד לו ולתורתו
 ויחברך ועל כן יהיה זה לנו לאות. ומה אמר ח"כ
 כל חוקת הפסח נעשה כל הפסח לזכר סמך יצאת
 מצרים למען היתה חובה ה' בפניו. כי קיום הסמך חמיד
 הוא לו"ה ושמרת את החוקה הזאת למועד' כו' לומר יומר
 מורה הזכרון בהיות למועדה שהוא מימים ימימה בזמן
 הסם מלשיות חמיד נעשה פכשי וזהו ושמרת כו' למועדה
 בהיות מימים ימימה. ואחר כל ההקדמה הזאת מעיין
 היום יצאת מצרים שדור פר ומזל מבני זכות ואדרבה
 גמל לחייבים טובות והויה הוא יחברך בחזק יד ועל
 העדר זכותו עשה ראה לגלות ענין קדש לי כל בבור
 והוא לכל יאמר היום ומה גם אמר גם כל הערך למה
 יזונו יחברך לקדש כל בבור הכי על שבעתו היה לו
 יחברך להויה ומה שהויה דם פסח ודם מילה היה
 להגיל הבכורות שלנו ומה לנו עוד לקדש כל בבור.
 ואם לזכור הכם הלא אמר כתיב אתן שבעת גוים. לא
 חזכרנה הראשונות על כן אמר ההקדמה הזכרה שהיו
 ישראל בחזק יד על אלהם גוי מקרב גוי ושבדולה יצאת
 מצרים ממצרים. לרבות לו"ה מלכים אמר עשה והיה כי
 יבוא ה' כו' שאינה ב"כ גם כויה יצאת מצרים. כי הלא יהיה
 לבס אהדות. כי יבוא ל' יחיד שהיו דקיקים כי הלא
 יהיה ממש כאשר נשבע לך כו'. ונתנה לך בלי-חזק יד
 ה'. כי אין לך חזק יד בהיחכם ראויים אז והעברת
 כל ספר רחם כו' לזכור יצאת מצרים. ועשה שאמר
 ההקדמה ואמר לנו מזהו בכורות. בא וביאר מאמרו.
 ואמר שבע למה הקדמתי לך כל זה הלא הוא כי הגם
 והיה כי יבוא ה' ונתנה ספר שגר בהמה ובכור בניך
 חפלה הלא לא יבצר מבני מולחאל מה זאת כי הלא
 יראה בבית המקדש זבחת ספר שגר בהמה שהוא בכל
 זמן ב"ה. וגם כל בכור אדם לדורות עולם ובהקדמה
 שאמרתי לך תמלא מענה לבך כי הגם והיה כי ישאלך
 בך לאמר כלומר לא ישאל לנשבע רק לשאמר לו השבע
 כי ללמוד הוא לך ח"כ לאמר. או יכוין באומר לאמר
 כלומר ישאלך דבר קרוב לאומרו ולתולו והוא מה זאת
 כלומר האם על חיות החיב מתנה לנו והטוב על ישיבה
 לו"ה מלכים לא פלאו חייבים לנשוע זכרים ועולות ועל
 עול א' שהיה פרעה משעבדנו ומעבדנו ברשע והיה הוא
 יחברך מושבע להויה ולא היה טוב קנייני רק זאת
 מתוך המצריים בלבד שהוא העדר עבדות ומה גם כי
 עשית קרבן פסח ושהטעם את דוגמת בכור המזלות הוא
 קנה להגיל את בכורי ישראל ואיך נשאלנו עדין חייבים

יא (ח"ב) 2

זכרים ומספר שגר בהמה ולפדות בניו גם אלו ע"כ כאשר
 הקדמתי לך השוכך בלך כי ואמרת אלו חזק יד
 הויה כו' לומר אין יצאת מצרים דומה לביצוע זבחת
 הארץ כי בבית הארץ היינו דקיקים ולא הויה חזק יד
 אך בחזק יד הויה ה' ממזרים מבית עבדים שהוא
 בחזק יד כלומר שלא היינו דקיקים שע"כ הארץ חזק
 יד וגם הויה ממזרים הוא הכר ששמו מצרים כמעט
 מרז"ל (ש"פ' יט) וגם הויה מהמזל וזהו מבית
 עבדים ב"ה מבית המיוחד לעבדים סמך כי שם ביהם
 לשלם כי מולם מחייב כל יצא עבד. משם כי אין עבד
 יוצא משם לחירות ולא היה זכות לשדד המערכת. וגם
 השבעה לא על גוי מקרב גוי היתה ולא די בהויה
 יחברך כי אם כי ויהי כי הקשה פרעה לשלחו כלומר
 וי אהב לנו כי הקשה פרעה לשלחו כי ללא שויהוה ה'
 כל בכור כלומר על ידי עמלו ולא ע"י משחית ליהוה
 בלתי כשרים היו בכורות גם הם מחים כי גם אלו עבדו
 את העלה אלא שהארץ עשות על ידי עמלו על שם
 אלו חמלו כי עבדו בהם את העלה. ואם כן עדיין
 אורו הכוב מוסל עלינו כי גם שסיפק כפרים הע"כ
 בקרבן הפסח יהיה לשלם נשאר שם אך לא ליגיל בכריתו
 אשר גם אחינו עבדו את הבכור שבמלות הוא אם כן
 זולת הגאולה עדיין אורו הכוב מוסל עלינו. ומה אמר
 אם כן איפה היה די שולח קרבן הפסח גם לא אותם
 הבכורות שבאפו הזמן אשר נולדו הם מליהרנ במצריים
 יהיו נפדים. ולזכות כל בכורי בהם שבזמן הוא אך
 לא כל הדורות שאחרי כן למה זה יחייב. לו"ה אל
 חתמה על החזן כי דע איפה בני. כי על כן אני זוכר
 בהויה מדור אחר. כל פטר רחם הזכרים וכל בכור
 בני אפדה עם היות שלא בכורי בהמות היו בכור הוא
 ולא בכור בני כדי שיהיה לאות על לך ולמסופות בין
 ענין כי בחזק יד הויה ה' גם לי גם לך בני ממזרים.
 וז"ל הויה שהוא את בני דורנו זה. וז"ל כי אלו לא
 הויה הקב"ה את אבותינו ממזרים כי עדיין אנו כו'
 על כן בכל דור ודור חייב אדם להראות את עמלו כאלו
 הוא יצא ממזרים ואלו לא היה הענין נובע סמך. לא
 הייתי מכיר ענין זה ולזכור חזק יד יהיו לאות על ידך
 לזכור מה שהויה יחברך גם את דורות האחרונים ולא
 את הדור הוא בלבד. ועל כן ולמסופות בין ענין
 לרמוז על הטעם עיני השכל למרות. כי מזה הסיף
 ופסה הוא יחברך בגאולה הוא אל דורות הרחוקים לגאלם
 גם הם. וזהו היות בין ענין על המות. כנגד מה
 שבין העינים לרמוז אל עיני השכל ולמסופות בין ענין.
 והטעם על ה' הוא כי בחזק יד. ועל השני על כי
 הויה כו' שהוא לשון רבים. לכלל שאל ושאול.
 שהם דורות הנמשכים אחריו: או יהיה עיני הכאובים
 משפוק שבעת ימים חתל כו'. (ה) בשם לב כי הגם
 ממות המות ואיכור החמץ חתל מלכל מלכל ממות
 עד יום האחד ועשרים וכן שבעת ימים שאור לא ימלא
 כו'. (ב) או' את שבעת הימים. כי מלח את מיותרת
 וכן אמרו לך זה פעמים. (ג) אומר ונגדת כו' לאמר
 כי הלא דרך לשון לאמר שהוא לאמר לזולת לא ידק
 בזה. (ד) אמרו שבעת זה כי מלח זה בלתי זדקת.

שאל

שאלם הוא כמ"ט ז"ל על מזה ומרור. אלו מיבטליהם. ועד חץ יאמר שבטבור המזוה ומרוד הולחנו נהפוך הוא. כי על שביטלנו כאלל מזה ומרור. ורש"י ז"ל פי' בעבור זה שבטבור שניקיים מזוהו. כגון פסה מזה ומרור הללו. והלא עדיין יקשה כי עשה ג"כ. אלו היה ראוי יאמר. ועוד כי ג"ם יאמר כל ימר מטעם. היה מלבד חלה. (ה) אומרו והיה לך מאי לך. (ו) אומר למען שהיה תורה ה' בפק מה ענין אומרו בפק. שאלם הוא מה שאמרו רז"ל. (שבת דף כ"ח) שיהיה עוד הספילין מן המומר בפק אין זה שמונו של מקרא אלא פדרשו זה. מדאפקיה בהאי גיטתא. (ז) אומרו כי ביד חזקה כו' הרי נאמר למעלה ועוד כי אפילו לא היה הולחנו בבחינת יד חזקה היה ראוי נעשה זכר לנש. (ח) אומרו ופמרת את החוקה כו' הרי נאמר למעלה במקומו. (ט) אומרו והיה כי יביאך כו' כי הלא כל מה שאמר עד כה. הוא נמשך אחר והיה כי יביאך כו' וחסוך גם ענין זה אל האומר. ולמה תורר לומר והיה כו' וגם שיהי בלגון מן האומר למעלה. (י) אומר והיה כי יביאך כו' ואמרת כו' למה לא הספיק מה שאמר למעלה שיגיד לכן. ושינה פה במשבוטו ממה שאמר למעלה. לא אומרו והיה כי יקשה פרה כו' למה לא הודיע מזה דבר בבגדה לכן למעלה. (יא) למה חזר ואמר והיה לאות כו' והרי נאמר למעלה. וגם למה שניה כי למעלה אמר לזכרון. ופה אמר לטופפות. וגם אומר למעלה הוליתך ופה הוליתו וע"ד זה שנינו ינכרים. ראו לשיב לב עליהם. אפגם לבא אל הענין המעורר של ענין הגדה ביום כי למעלה אמר והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם. וסידר השבועה באומרו. ואמרתם זאת פסח הוא לכו כו' ולמה חזר פה ואמר והגדה לנבך ואלו היה בן אחר הראשט. אך הוא הוסיף הראשון כי הלא השאלה היא פירשו ז"ל על שאלת ארשת האומר מה העבודה הזאת לכם שהוא לכם ולא לו וכן בגדה זו לו. היא כי הרי אמרו חף אחת הקשה את שומו ואמרו לו עשה ה' לי ולא לו. והוא האומר פה והגדה לנבך כו' בעבור זה עשה ה' לי כו' כי שאלת הכס היא מה הגדות כו' ושאלת ההם היא מה זאת כו' באופן ששאלה הבן רשע נאמרה פעמים בשני מקומות. אך הנה ה' המה הדברים אשר עושים את החמן לבב אנוש. ומה גם אם רשע יהיה. (הא') כי יראה חייבנו ית' לעשות את חוקה הפסח בכל דור. ועל זה אמר שיתמה הבן. בראות כל שנות מספר יאחזו בבנין הבית וקריבו את קרבן ה' במועדו. ועל זה יאמר הלא היה די לדור ההוא. וז"ל והיה כי תבאו אל הארץ כו' ותמרתם את העבודה הזאת כו'. ואז יאמרו אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם. כלומר והיה מספיק לדור הוצאת מצרים ולא לכם. והשיב לו כהלכה כמפורש למעלה. והדבר (הב') אשר לא יבצר מלשאל עליו. הלא הוא אם עוניו ית' לכולל מזה על בלא הספיק בנאם של אבחינו להחמין. גם כי נאמר פרה הקב"ה שם ית' וזכר מזה לדורות יסוה עד נחמת הארץ. אך אח"כ גדולה מזו היה הטעמו ית' אלינו. ברוב טובה שמתן לנו ארץ שפעה עממין זפת חלב ודבש ולמה נעשה רמו. משלילת

רעם במקום רבוי טובה. (ג) כי גם שיהיה רמו לדורית. יהיה ביום הראשון כי בו אלו את הבגק עבות מזוה כי לא חמן. אך שבטע ימים למס. (ד) כי גם שנאלט מזוה שבטע ימים יהיה לזכר ונאלט גם חמן. או גם אכול לא נאלטנו גם צבר לא נעטרנו. ויהי יראה בבית ולמה צוה עלינו ית' לא יראה לך חמן ולא יראה לך שאור אפילו בכל הגבול. והן זאת כוונת הכתוב אחרי אומרו והיה כי יביאך ה' אל ארץ הכנעני והחתי כו' חץ זבת כו'. שהיא טובה רבה וקיימית מש"כ ביציאת מצרים. רק הלאה מרעה בלבד. עכ"ל ועבדה כו' שהוא לעשות רמו מהאלה הרעה. והשיב כי לא די יום אחד. כי אם שבטע ימים אכלל כו' וכן ה'. והוא ולא יראה לך חמן על כל אלה ונאמר לנבך כו' להשיב אל לבו: עוד ית' דבר (ס) שעליו יתחמץ גם הוא יוסר. ואפי' לבב של פה הם הלא הוא בראות שזולת הקרבן פסח. וגם ענין אכילת המזה וביטול השאור. יראה כי גם צונו ית' לקדש כל צבר בהמה. קרבן לה' לדור דור. וגם לפדות כל צבור אדם כי הלא יתמה ויאמר אם היל' ה' את צבורי ישראל כנענו את מצרים. היה לצבורות הדור ההוא בחדם ובנשמה. אך כל צבורי כל דור ודור מיו הכניסם בחיוב זה ועל שאלה זו הוא מאמר הכתוב באומר והעבדת כו'. ועליו ישאל האם ויאמר מה זאת כאשר יבא ביאורו במ"ד: ונשוב אל התם הכתובים על פי הדברים האלה במ"ד. והוא כי אמר והיה כי יביאך ה' אל ארץ הכנעני כו' שהם כמה עממים והיא ארץ זבת כו'. לא היה ראוי אחר כל הקובה היא לזכור עוד רמו האלחנו ממצרים. כי הלא היה העדר רעם ובמה נחשב במקום רבוי טובה ואמר עם כל זה ועבדה כו'. ולא עוד אלא שבטע ימים ולא יום אחד כאשר ביציאת מצרים וביום השביעי חג לה' שהוא כתוב אצלנו למעלה לעומת חידות העולם שיעיקרו יום ראשון ויום השבת כי כן הם יום יציאת מצרים ויום קריעת ים סוף כמדובר למעלה יען כי על ידי נסי יציאת מצרים כושרש בקרבם חדות העולם מחלו יתברך והסגנה ושכר ועושה כמפורש למעלה. והנה עדין היה מקום לדבר ולומר יוה יתברך לעשות חג ראשון ושביעי. אך לא יוכל מזה רק ביום הראשון כאשר בימי זאת ישראל ממצרים כי כן חזר ואמר מזוה אכל את שבטע הימים והוא כי הנה מאלו הכיורו ישראל כי גדול ה' ואין זולמו. ראוי הוא ידבק בו יתברך כל ימיהם אשר הם חיים על האדמה כי מיו זה האיש מנו ה' להכיר גדלו ולא ישלך כל הבלי כספו וחסבו אחרי גוו ואחרי ה' יתאל לבו ובו ידבק כל ימי שמוחו שבטע שנה. וזה ירמח באומרו מזוה יאכל את שבטע הימים והוא בהקדים כי הלא הנה האדם משבטע שנה אשר קוב עשה בהם. כחומר כסר הזוהר (ויחי דף ר"י) על ויקרבו ימי ישראל כו' ויקרבו ימי דוד כו'. והקד יודע כי נמשל האדם לעיסה והיא ה"ה המפסידו לשאור שבטעיה המעפס אותה ורמו ואמר כי שבטע הימים הידועים הם רמו אל ימי שמוחו שבטעיה שנה לא שהיה אכילתו והוא חיוס בשיתוף הילר הרע כי אם מצת משוללי שאור יאכל את שבטע הימים ואם תפחת על ידי שאור שבטעיה ויתחך

בן עיניך על המחשבה ועיני המוח ועל ידי כן גם
 בדבור שהוא שלל תפסוק גירסא ממוקד שהוא העיקר.
 וזהו למען תהיה תורת ה' בפיך. ולא יעלה על רוח
 שאוהי הויה ה' ממלרים כי שם הייתי אך לא לך. כי
 דע איפה. כי הנה ביד חזקה הויה אך ממשי כי
 אלו לא הויה הקב"ה את אבותינו עדיין אנו וכונו
 בו. ולא אמר הויה שם שאלו"ל כי על בן רשע
 ידבר ויהלל להקשות את שניו. באמור לו עשה ה'
 לי לי ולא לו כן גמר ואמר כי ביד חזקה הויה אך כי
 הולך יד חזקה להיות מויה אוקף על העדר זכותך כי
 אמה בכלל המולאים. ויותר בקושי ושמה האמר הלא די לי
 מה שמועדות אעשה זכר ליניאח מלרים. אך גם למה
 כל שנה יהיה זה לי לאוח ע"י ולזכרון בין עמי. לז"א
 ושמת את החקק ה'. למועדה בו. והוא בשום לב
 כי הלא מועדה הים רחוי לומר ו'א למועדה. הוא
 שאומר הוא ית' הנה אם לא היית עשה זכר כל אשר
 עשה ה' לך ממלרים רק בחדש האביב בזמנו. אל"ל שלא
 ימשך הזכרון לכל השנה כ"א אבי' במועדות ממש לא
 ישרש הענין בעשה. אך ע"י מה שאמרתי לך שכל השנה
 יהיה לך לאוח על ידך ולזכרון בו. ע"י כן מלאח שומר
 בלבך בעשה את החוקק ה'אח למועדה שהוא לזמן
 שהיה מועדה יהיה שומר זה רק מעשה מה שאין כן מאשר
 כל השנה לא יחיה זוכר הענין כמוזכר. הגרז כי מאשר
 בחר בנו ית' והסליח לעשות עמנו ביניאח מלרים חובה
 עלינו לידבק בו ית'. ולבער שאור יצרנו הרע מקרבנו
 וזכר למען יזכור את הדבר הזה בעשה שמה ומרור
 מונחים לפיו נסדר רמו הענין בסדר הלינה על פי
 הדברים אשר שמו ראשונים. למזכרת הסדר למען יהיה
 זכר לקראת אותו וז"ל קד"ש ורחק כרס"ס בו. והוא
 לרמוז כי כל איש ישראל אשר חנו ה' דעת כי הוא
 ובי שני לו וסנינה יד שכלו כי לא סבור הוא מדברי
 עוות גברו מנו ויהשוב מחשבות להביט אל האלהים
 אשר בראו כי סרס החילו לסגף עלמו חתח מעוני
 רשעו יתחיל בקל חתלה הלא הוא נקדש עלמו נמוטר
 לו וז"א קד"ש ואח"כ רחוי לך מרחץ מכל אשמת דבר
 כד"א יעשי"ה רחמו יזכו בכל חמרוקי השונה הראויים
 ואחר רחון שומאחך קנה מדות קייניות טובות ה' כל
 חרדוף אחר המותרות כ"א טוב ארוחת ירק נמוטר באהבה
 ה' וזהו כרס"ס הוא שאר ירקות מנשמת וישם לך והיה
 הרמו בכרסם ממשאר ירקות לרמוז כי לעצמך המלמס.
 אך לא לדל כי אם חמלא כמו כי נצדקה חסון זה
 רמו באופיות אלו כ"ף רי"ש כלומר חמלא כף בעל ריש
 ועמי וגם חפייסוה בדברים כי הנותן לרש מחבך בו'
 ברכות והמפייסו ב"א שהוא לסתך לבו. וזהו ס"א
 סמ"ך לומר כי אחרי מלאך כ"ף רי"ש גם כשה חסמכיה
 כי חפייסוה. וש"ת כי מה חפשה ואין ידך משנת אין
 זה עבוב כי הלא פרום לרעב לחמך. וחי"ן שמה
 פרום הסמ"ך אשר לך חיה לשמור לאחר המון והיה לחבול
 כעם והוא רמו פרום לרעב שמה שפרס לו הוא לשמור
 לעה"כ שונות אחר חפייסוה ואחר שקדשת עמך מסומאחך
 ונחת נדקס להעזר מן השמים גם סיס מני"ד רח"ה
 לעם שירחמו מסומאחיהם וישבו גם עד ה' שהיה

זכה ומזכה ואח"כ ע"י כן תהיה מו"ל מ"ה" . כי היותם שיהא כעמון לפני היותם יאל בגבורתו בעזרת חסדו ומעשה הנדק. וזהו מו"ל מזה כי היתה מו"ל היותם הנקרא מזה כמ"ש חכמי האמת הלא החזק שהוא היותם . וכן הוא כי אין בין זה לזה אלא קידה א' כי אריות דין כלויות דין אלא שבו ה"א וזכה ח"ה כי היותם כרעיה חלי רמו לבעלי חסדו שנקנסים לשם כמז"ל הפה"ה נכרה בה"א כאכסדרה כו' אך המחזיק בי"ה"ר כוחם בין ירך ה"א וגנה ונועל דלת החסדו: וזהו ח"ה של חמץ שבו שאור שבעיה המחזיק ומעשה השיטה . ואחר לאה היותם בגבורתו את המרוז מה היותם כי זה הוא השקע בטיט ואח"כ חוסף כי ישה כו"ל כי היתה כורף המרוז עם המלה והוא כי היותם חכרף עם היותם שם בו העבוד את ה' כענין בכל לבנך בשמי ירכיך שיהיה נכרה אחר היותם . וזכה היתה שולחן עורף בג"ע ואוכל טוב בע"ה כד"ל (חלום ל"ה) מה רב טובך אשר לפניה כו' ואח"כ הל"ל של חירות הסך הלל שמניגס שהוא של עבדות שהוא יפה דנה כו' . שאמר מג"ע הוא הנר"ה :

יא ויהי כי ייחך כו' . אחרי או' השני דברים שעליהם יתחמך לבב ארזם שם . (ה) על עבדות קרבן פסח לדורות עולם . (ב) על דבר המזה היותם לדורות ובעת ימים שהוא נוסף על זמן היותם וגם ציפול החמץ והשאור כמפורש . בא עשה על הדבר הפליט והוא על דבר קדש הכבוד לדורות מאדם עד בהמה כי הלא כמו זר יתחב כי אם הוא על כי פסח ע' על הפתח בגופו את כבדו מזרים מי הביא כל הכבוד שבעל הדורות . לז"א והיה כי ייחך ה' כו' אז חקרינו עבדות בקרב ואלך לה' וכל כבוד אדם בדרך אשר לא היה במזרים הפדה וע"כ לא יעזר כח בך מלפאול ולומר מה זאת כי יתמה על החשן . וזהו כי ישאלך בך מה להאמר מה זאת כלומר שהוא דבר קרוב ורחוק לאומי ולפואלו כי לא יפלא שישל זה כי קרוב הדבר לאמר . ע"כ החחיל חללה לתת טעם אל מיליות המזה גם אל כבורי הדור ההוא וזהו ואמרת חלו ה' דברים . (ה) כי בחזק יד שהוא שלא היינו זוכים בדין לנאח כי ע"כ הו"ק חזק יד להכריע כל המנגדים ככתוב אלנו על מאמרים ז"ל באו' קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף וכן באו' קשה לזונגם כקריעת ים סוף ומי לא ידע כי אש' בריאת כל העולמות לא היו לפיכך ית' קמי כי בלא עמל ובלא יגיעה ברא הקב"ה את העולם כ"א בדבר ה' וכבר שמים נעשו כמ"ש ז"ל ומה גם עשה קריעת ים סוף או מזונת האדם או זונגו . אך חין דבר קשה לפני ית' . זולתי כרעו להיטיב לאש וענותיו מעבדי והוא יתברך שופט כל הארץ ולא יעות משפט וע"כ יואח מזרים כי היו גוי מקרב גוי ומה גם קריעת ים סוף אחר שהמרו על ים צים סוף היה קשה . והוצרך חזק יד להכניע המנגדים על יד חספו יתברך זכיות קדומים מדם פסח זמילה והפגנת רשעת פרעה ועבדיו : ועל הדרך הזה הוא במזונותיו של אדם שענותיו מקשהים מזונותיו וכן בזונגים קשה לזונגים כי מי יזכה לזה זונג כי יתפרדו במעשיהם כמבואר במקומו ע"כ על

יא (ח"ב)

פרשת בשלח

יו ויהי בשלח פרעה ט' . ראוי לשים לב אל הפרת רז"ל בשמות רכס (פ' כ'). (ה) באו' ויהי

מי אמר וי. (ב) או' אח העם ולא אמר אח ישראל
 כאו' אח"כ וחמשים עלו בני ישראל בו'. (ג) או' ולא
 נחם שאמר הוא בורח הקודם הל"ל לא נחם בלא ווא'.
 (ד) או' או' ויבן בו' למה יודיענו משה נחמיהם לים
 סוף שורה כי זאת היחה הכונה שלא נחם דרך ארץ
 פלשתיים ואח"כ הל"ל וגם אם הוא פעם שני. (ה) או'
 וחמשים עלו בו' למה יודיענו זה. (ו) שאם היו רכי
 הלבב מעותדים לשבו מזרימה בראותם מלחמה למה
 ילאו חמשים וגם לפי ר"ז (סם) למה יודיענו פה לאחם
 ח' מה' או מנ' כ"א במקום סיפור הליאה היה ראוי
 כפי' זה אל פירע ופה בלפי מקושר. (ז) או' ויקח
 משה בו' פה אין מקומו פה כ"א למעלה בפרשת הקודמת
 בהזכיר הנסיעה ממזרים ולא פה שהוא אמר היותם
 בסוכו'. ומה גם לרז"ל (ע"ב סה) שאמרו שכל ישראל
 היו עסוקים בכסף וזהב ומשה בעלמות יוסף כי חכם
 לב יקח מלות. וא"כ באו' וישאלו ממזרים בו'. היל"ל
 ומשה לקח את עצמות יוסף. (ח) או' עמו שהוא
 מיותר. (ט) כפל או' השבע הסיבה וכן או' פקוד
 יפקוד. (י) ואמר פקוד יפקוד ויהי עדי יואמר כי
 השבע השביע את בני ישראל להעלות וממנוי מזה
 וגם או' לאמר: אפגם הנה בתחלת הספורי המסעות
 אחר היותם בסכות מרם וידבר בכל הדברים שנתפרשו
 שם כל והילק מלבב אנוש אשר יוכל להרהר מה שאינו
 כבודו ית' הלא הוא כי היה מקום יואמר איש בראות כי
 כל ידו נסוע ישראל דרך המדבר ים סוף ולא דרך ארץ
 פלשתיים כי קרוב הוא מאזרח רעות רבות ויסעכו שם
 הרבשים שנה במדבר הלא יתחמך לבבו לאמר תחת מה
 עשה ה' ככה ולא הולכים דרך ארץ פלשתיים כי קרוב
 הוא ולא יעברו ימים מועטים והם באו'. אך אין זה
 כ"א על ח' משלם. (א) אולי האלהים עשה לכל יחסו
 ישראל כנגד במהתרחם כי בראות פרעה וחילו שאוחזים
 דרך ח"י בידים אשר הוא קרוב נחם מיד יבירו כי
 לא ישובו עוד ושהיהלו בו באו' דרך שלשה ימים נלך
 במדבר וזוכה כי הנה פרם מהלך ג' ימים יראה כי
 אל נוכח השייבו פניהם ויחזרו. (ב) וידעו המזריים
 שהשליחם על בראותם הולכים דרך ח"י ורמז כמדי
 נחם אחרים מזרח לבם איש על כלי כספו וזהבו
 מחמדיהם הטובים ולא ייחלו עד יחזיקו הרבה בדרך
 כ"א יקומו עליהם מיד בראותם מתחילים ללכת דרך
 ארצם. (ג) למען הולכים דרך ים סוף לטובע את
 המזריים על השליחם היוורה את ילידי העברים ואם
 כך היה הדבר הלא היחה חלונת ישראל על ה' חלילה
 באו' כי על טובה מועתים הביא עליהם רעם גדולה כי
 הלא טוב לנו יטענו המזריים וגם לא ילאו ישראל ברכת
 גדול ולא יתמו עפרים במדבר ולא יתעכבו שמה מ'
 שנה וגם על הפעם הראשון יתלוננו באו' למה אמר דרך
 שלשה ימים בו' שיחשבו שתובע שעל ידי כן הלכנו מרעה
 אל רעה עד מ' שנה במדבר כי הלא אין מחסור לה'
 להזיאת מבלי היותו משתאו לגוים שיחשבו שישובו אחר
 ג' ימים ע"כ בא' האלהים להסיר רועה מלב החושב על
 ה' כדברים האלה ואמר ויהי בגלות בו'. והוא שאומר
 הוא ית' אנה היו ששים לכם בלכתכם בדרך המדבר ים

סוף אינו מגדי חלילה כי אם מפרעה כי ויהי וי היה
 בשלח פרעו ששלחם בידו מסוב ראונו כמשול' (סם)
 שהיה מלוה אותם בדרך. שנית פתחו את הסם הלא
 הערב רב כי זם כלל גדול ללמד מחמתי האמת שב"ח
 שאמר עם ובענין עמנו אומר ישראל שאלו ערב רב
 ואלו ישראל וממה ששלח הערב רב ולא עיכבם באה
 על ישראל רעה גדולה כי מה שלא נחם אלהים דרך
 ארץ פלשתיים כי קרוב הוא והיו נכנסים מיד לארץ ולא
 מהעכבים הרבשים שנה במדבר אינו מסעם שלא יתפשו
 כנגדים ולא מטעם שלא יתקומו העם איש על כספו
 וזהבו כ"א כי אמר אלהים כי ינחם ישראל הוא הערב
 רב בראותם מלחמה לחולשת האמתים בו יתבדך הוא
 מלחמת פלשתיים כאשר עשו זה שלשים שנה לכני אפרים
 משא"כ אם היו יוצאים בני ישראל לבדה וגם היו האחר
 הוא ששלחם פרעה בעמנו כי הנה עמנו ופנו מזרימה
 כשב אל ארצו בני סחד משא"כ אם לא פלחם בעמנו
 כי הלא כל עבד בורה מרבו ירא לשבו פן יביהו עד
 בלי די על בחירתו ארץ בשלתו אורו דלוגיו לא יירא
 לשבו כן בשלחם פרעה בכוחם שלא ירוב עד שעל אפו
 ילאו. או לרז"ל (ע"ב ס"ב) שאמרו שפרעה היום מלוה
 אותם ומראה להם חיבה יהיה לא היה סחד שישונו
 מזרים כי מורה העלה על ראשם פן יעמיכו עזרים רבה
 מאד עליהם ויכוס מכה חרב והרג ואבדן אך עתה
 שהוא בלחם יתנו לב לשבו ולא ילאו בראותם כי גם הם
 לא היה בלבם רק לזכות ולשוב אלל שמהם היה מעכבם
 וגם הסעם ג' שהיה כדי לטובעם בים סוף אמר הנה
 אדרכה עתה הוהך הוא יתבדך להסב אותם דרך
 המדבר ים סוף שבמזרחת של מזרים לטעניעם שם שא"כ
 דרך ישרה היה טובעם ביד פלשתיים שבמערבה של מזרים
 בדרך ארץ פלשתיים כי לפני הים הולכים כנדע כי שני
 ימים סה ח' למזרחת הוא ים סוף ווא' למערבה הוא
 ים פלמתיס ווא' ויסב אלהים בו' ומה שאמר כי העם
 הם ערב רב הם המעוהדים לשבו ולא ישראל הלא הוא
 כי הנה והמעשים בכלי זין עלו בני ישראל ואלו היו מורך
 בלבם לשבו מזרימם בראותם מלחמה לא היו מזרינין עמנו
 בזין אך אין ספק כי על העם היה הסחד ולא על בני
 ישראל ולמ' שז"ל כי וחמושים הוא ח' מחמשים או מחמשים
 בו' הוא כי לא נשאר רק העעלי אמנה כי השאר מהו
 בחשך יואמר לפי' מה שהיה סחד פן ישובו בראותם מלחמה
 הוא הערב רב הקטני אמנה אמנה בישראל אין סחד כי
 הלא ח' מה' או למ' מג' בלבד עלו שמה העעלי אמנה
 בעמם ואותם ודאו לא ישובו בראותם מלחמה. והנה
 עדין היה מקום לומר שגם בני ישראל הכשרים ומחוייבים
 יתנו לב לשבו בראותם מלחמה. כי יואמר יש' ה'
 אמתו ולמה מלחמתו מלחמה ויאמרו בלבם אולי עדיין
 לא נשלם הזמן וכמקרה בני אפרים יקרה. ומה גם
 כי יחושו פן ה' שנה לא נמנו מילחק ע"כ אמר הכסוב
 ויקח משה בו' והוא כי לא היה סחד ירהרו על משה
 לאמר אולי אינו הגואל האמתי כי נשאר ק"ץ שנה ועדיין
 הגואל האמתי מעוהד לבא בהשלים ה' מלחמת שנה כי
 על כן סתמתי ויקח משה את עצמות יוסף עמו לראיה
 ולעד כי הוא גואל האמתי והוא בנה כי השבע
 בפניו

השביע אֶת בני ישראל כו' והוא כי הגם יוסף בראותו את אחיו נאמר וישבע יוסף את אחיו לאמר פקוד יפקד אלהים אתכם והעליהם יוסף ואת כהנמו כי השבועה היסוד בשני דברים. (ה) שיאמרו לבניהם מסורת פקודה כפולה במצ"ט ז"ל (שם פ' ג') כי קבלה היחס צדו ישראל מיעקב כי הגזאל שיאמר פקודה כפולה הוא הגזאל האמתי וזהו כי אין ספק כי מסורת מיעקב לא תהיה לנו כ"א ע"י יוסף ויחקק היה בזה חז"ל וישבע יוסף את אחיו ומה היחס השבועה שני דברים. (ה) לאמר פקוד יפקודו כי שיאמרו לבניהם ל' פקודה כפולה למען ידעו מי הוא הגזאל האמתי ולא יסעו. (ב) והוא והעליהם את עמלוהו כו'. וע"פ דרכנו נשים לב מה היא פקודה כפולה ותחשבה שהוא מאמרו על פסוק והואצתי את זבואתי את עמי בני ישראל שהוא כי אמר הוא יהבדך הגם משבון יש לישראל שאינוהם מהגלות כי הלא פמליה של מעלה הם עם ישראל ואי לא היתה ומי שיוציא אותם ויציא את ישראל וזהו והואצתי את זבואתי שיהם של מעלה ואנבן אוליאת את עמי בני ישראל גם הם זהו ימיו צבאו פקוד יפקוד כלומר במה שיפקוד את העליונים יפקוד את הכתהוונים: (ובבא אל הענין. כי ילקח משה את עמלוהו יוסף עמו לרואיה ולמחיק ולתמוז על עמלו בשליחותו שאמתי הוא שהרי השביע ב' שבועות את בני ישראל השבועה (הא') היא לאמר לבניהם פקוד יפקודו שהוא פקודה כפולה כאשר אמר הוא בשליחותו כה אמר ה' פקד פקדתי אתכם. (ב) והעליהם כו' וע"פ צבא ישראל להרבה אחר שליחות משה את אמתי הוא וכבר הוא עם גאולה את און. יביטו אל יוסף שעמו האומר כי הגבא בפקודה כפולה הוא הגזאל האמתי ויודו אל האמה. וגם ארז"ל (שם כ') כי בנבא משה את ארוננו של יוסף אמרה לו פרח צבא אשר בי היה בקברניע של מלכים והלך ומלא ארונות רבים ולא ידע את יוסף אז אמר יוסף ויוסף הגם השביעה וכנסת ישראל ופמליה של מעלה ישראל ויזאיר כי הגיעה עם הגאולה את הגולה מוטב ואל לאו פטורים מהשבועה מיד נזדעזעו ארוננו ונפלו. הנה כי לולא שאמר לו כי הגיעה עם הגאולה של שביעה וישראל שגן. שתי הפקודות כמדובר לא היה מתראה וממליה עמלו שיקטורו כי נשבו בשמים יודעה טאל. ומה גם במצ"ט בספר הזהר (וישב דף קפ"ט) כי יוסף היה מרכבה ומוטב אל השכינה במזרים כי לא יטל ממנו נשיעה שכינה. וגם זה נרמז צבאו פקוד יפקוד והעליהם כי בזמן הפקודה דוקא תהיה עלויה עמלוהו ולא מקודש כי לא יבא אהם נמלא כי בזאת שהמליא עמלו רואיה למשה בגאולתו אמיתו וזהו ויקח משה את עמלוהו יוסף עמו לרואיה ואז הוא הראיה הלא היא על כי יוסף הנזכר השבע השביע ב' שבועות. (ה) שיאמרו פקוד יפקוד שהיא פקודה כפולה נמלא שהוא העד כי משה שאמר כה אמר ה' פקד פקדתי אתכם הוא הגזאל האמתי. (ב) כי השביע שבועה שניה והוא כי בעת שהיא עמלו עת שתי הפקודות של צבא של מעלה ושל ישראל אל והעליהם והנה עתה הוא נמראה ובה הוא יורה כי הגיע עם הגאולה באתם שאל"כ לא היה מתראה. והוא מצ"ט ז"ל (פ"ר ס' כ') שעד שאמר לו

משה שהשכינה וישראל היו מועים לא מתראה: **ב יוסען** מסכות כו'. אחר אומר ויחזו צבאיהם מה נזרק ארז בנקה המדבר ועוד ארז עמה ור' הולך לפניהם יומם כי היה ראוי לומר בנשעם מרעמסם ולא אחר התוניה הב'. וגם אומר ללכת יומם וליילה למה מזכיר מדת יום בלילה ואם ארז יומם חזר אל עמוד ענן הנזכר הרי נאמר בו הולך לפנייהם יומם בעמוד ענן. וגם ארז לא ימיש עמוד הענן כו' למה הודיע זה שאם לו שלא היה מש זה עד צבא האחר למה לא אמר ג"כ שלא ימיש עמוד האש עד צבא עמוד הענן. וגם מה שאמרו רבותיהו ז"ל (שבת דף י"ד) בלא היה נוסע עמוד הענן מפניהם עד לא היה יודע עמוד האש לפנייהם אך נלמד זה מהס'. אך לחי בעצרה חממהו ית' להטעות את מזרים שיאמרו כי ישראל נבוכים הט כו' וירדפו אחריהם וישבעו צום. והנה חש פן יאמר איש מה צבא שישבו אחר מלהך יום א' פן הלא תקלה כי ימלאו מקום לישראל להרבה ולומר כי אולי מזהו אותם כך מיראחו כי בנקה המדבר אשר ביהם ליכנס בו הוא מקום נחשים בקרובו בית הבד ומדאגה מדבר זה משיבים אחר עד יסקוף וירא אולי ימלא דרך אחרת או יאמרו שיעשה כן לבחתי יכנס במדבר מקום נחש שרק ועקרב אלל בכי טוב וממתין עד אור הבוקר או עד עת צבא עמוד האש באופן שיחטאו להרבה אחר מאמר משה צבאו להם שהוא ית' לזה לעשות כן להטעות את פרעה שיאמר נבוכים הם ברחץ כו' ועד ראותה האמת ירהרו ויאשמו ע"כ צבא הכתוב והודיע כי לא היה להם מקום להרבה כאשר יבא בס"ד. וזה ענין הכתובים ויחזו צבאיהם בנקה המדבר אשר חניה זו היחס ע"פ ה' לשכינה מקום להטעות את פרעה שבועה אחר ע"פ ה' כי יהיה פתחון פה לפרעה לאמר כי על היותם בנקה המדבר נזורו אחרו מאימת נחשי המדבר ויאמר פרעה אלהים עזבונו רדפו ותפסוהו וס"ה הלא נפיק מניה חורבא כי יתן מורך בלב בני ישראל כאשר כתבו. לז"ל ור' כו' לומר כי מישראל שהסרבו נא היה פחד כי הלא ור' הולך לפנייהם יומם כו'. ולבא אל הענין נשים לב אל ארז לנחותם הדרך שהיה ראוי יאמר לנחותם בדרך אך ענין הכתוב. לומר כי אשר חזו בנקה המדבר את כננאם בו והדרבה צבו אחר לא מאימת נחש שרק המנאבים בו השיבו רגליהם משם כי הלא ור' מלא הולך לפנייהם יומם לא לצד לאריות להם את הדרך ילכו גם כ"א להרים משבול מדרבם לנביר נחש שרק ועקרב ולומר אורחותם השפלה הגבה והגבוה השפל וזהו לנחותם הדרך כי הדרך ממש היחס מנחה ומיישר וס"ב לא היה פחד מנחשי המדבר כי גם עת שהיה מיישר אורחותם מכל מבול ידעו להבט לא שכן להרבה שהיה הדבר על כי בא השמש כי הלא וליילה בעמוד אש להאיר להם כ"כ בעצם ללכת יומם וליילה כלומר הלילה כיום ממש וע"כ הזכיר פה יומם להשוות לו הלילה כי בהלילה הלילה כיום יאיר שלא היה כעש רב אשר לשניהם פסם שלא יאיר בעצם רק לראשונים הקרובים אל הפנים רק היו כהולכים לאור היום שאור כלה עתה וזהו להאיר להם שהוא לבלם ללכת הלילה כיום שע"כ מזכיר מדת

יום בלילה כא' ויום וליה וגם הסבה ה' אינה כי
הנה לא ימים ב' כמשל' (ש) כי פסע נאע עמוד
הענן היה בא עמוד האש וה' איך לומר שהיו ממתינים
עד זבוא ולמדו בן מהפסוק כי הנה ה' מלפני העם
אך הוא לא ימות עמוד הענן ויום עד שכבר עמוד האש
ליה היה לפני העם וכן אין להרהר שהיה הענן
כ"א כנאמר משה מפיו יתבדק יפוצחו וכו' ואמר פרעה
כו' נבוכים הם כו' :

יד ג' ויאמר פרעה כו' . אמר כי בראותו כי מורו
אמר מהלך יום אחד יאמר פרעה
צעד בני ישראל נבוכים הם בארץ כי שבו אחר והנה
זו סוראה כי פגר עליהם המדבר כי קרבו החשים ופרסי
המדבר אל קה המדבר אשר חנו עם וגסגר המדבר
בעדם לבלתי יוכלו ליכנס בו וע"כ מפחדם מורו אחר
יהנה לו חכמי פרעה ועבדיו היו נגשים אל המון ישראל
גדבר על לבם ראו כי הנה המדבר מלא נחש שרף
ועקרב לפניהם מד' ה' והים מד' אחר אנה אהם עולים
שובו שובו ואשיבה לכם כי לא מלככם היתה היצאה
והנכם צסקנה מוקפים מד' פנות אולי מפחדם הרב
כשאר יורה מה שבעקו וייראו מאד ירך לבכם וימשכו
אחריו ע"כ אמר הוא יתב' והזקתי את לב פרעה ודרך
כו' בחמת כחו למען יתחזקו ישראל להתאמן לבלתי תה
לב לשבו אליו עוד כי יראו כי בלתי אלהים הרעה מאת
פרעה וזהו וזקתי כו' ודרך כו' :

ה ויגד למלך כו' . ראו לשים לב . (ה) ה' כי
ברח העם כי הלא לא ברח כי הוא בעצמו
שנח' ואם הוא שלא היו דעהם לשבו מרים אחרי לכהם
דרך ג' ימים במדבר צה ידע שלא ישבו אחרי עברם
במדבר דרך ג' ימים כי עדיין לא נכנסו בו . (ב) שהיות
דעהם לבלתי שוב אליו עוד לא תקרב צריחה לומר כי
ברח העם ומה גם לא' ב' עבר . (ג) ה' ויהסך לבב
פרעה ועבדיו אל העם כי אומר אל העם הוא מיותר
והיה ראו יאמר ויהסך לבב פרעה ועבדיו ויאמרו מה
זאת עשית כו' . (ד) ה' מה זאת עשית כי הנה צבלי
דעת ידברו כי הלא לא מבחירהם שלחם כ"א ב' מכות
גדולות וגאמות ואיכה יאמרו מה זאת עשית כו' (ה) ה'
ואז עמו לקח עמו ואו' אח"כ ויקח שם מאתו כו' למה
נאמר קיחה זו זה פעמים . (ו) צבא' ויחזק ה' את לב
פרעה למה לא אשר גם לב עמו כאו' למשה ואי הגני
מחוק את לב מרים כו' . (ז) ה' ובני ישראל ויאלים
צוד רמה כי זה היה ראו ליכתב צעה הנסיעה פ' בא
אל פרעה . (ח) ה' ופרעה הקריב שהול' קרב וידוע
משל' (ש"ר ס' כ"ה) הקריב לבס של ישראל . (ט) ה'
וישאו בני ישראל את עיניהם כי או' וישאו כו' הוא מיותר
והול' ויראו בני ישראל כו' . (י) ה' המבלי אין
קברים כו' כי אחר שזעקו אל ה' שהיה תפלה איך דברו
סה ל' המבלי כו' . (יא) ה' המבלי אין קברים למה
הססו ל' זה ולא אמרו למה לקחתנו למה במדבר .
(יב) ה' מה זאת כו' כי הוא בכלל האמור וכן או'
הלא זה הדבר כו' כי הכל בכלל הקודם וכן או' הלא טוב
לנו כו' ממותנו מי לא ידע זה (יג) מה היה ל' לדבר דבריו'
קרעים הללו והלא הנה נסעו ונכנסו בים עד חוסמה

לקדש עם שמים ואיך ידק זה עם זה . ומה גם למה
שכתבו מרז' (ש"ר ס' כ"ה) הקריב לבס של ישראל
לאביסם ששמים איך קרבו לאביסם ששמים אם דוברים
סרה המבלי אין קברים כו' . (יד) איך לא קפץ עליהם
משה ואדרבה דבר על לבם ואמר אל סיראו הסיצו
כו' וגם הוא יתבדק לא הקשיד ואדרבה אמר למשה מה
תעק אלי ס' ל' כי איך תיך להסתל' וגם לרז'ל
(פס) אמרו שגילו אומות אבותיהם וישקפו אל ה' והלא
דברו לעקמה אינם כדברי אבותיהם . (פו) ה' אל תראו
כו' כי הלא בכלל או' הסיצו הוא שלא ייראו וכו' או'
אל סיראו הוא מיותר . (פז) ה' כי אשר ראיתם כו'
כי הם דברים יתרים ומשוללי קעם ומה ראו ואמר כי
לא תראו אותם עוד עד שלש: אפנים היה כתבו
למעלה כי בראותם את ישראל שנים אחר מהלך יום
ה' יאמר פרעה סגר עליהם המדבר כי קרבו החשים
אשר במדבר כקורת בית הסד אל קה המדבר אשר היו
חויים עם ועל כן ברחו משם ומרו אחר ובה יאמר ויגד
למלך מרים כי ברח העם כלומר כי בך העם מקה
המדבר וישב אחר מאימת נחש שרף ועקרב אשר במדבר
לא ויהסך כו' והוא כי אמר פרעה הנה בכ' דברים
דברתי דופי גנד' . (ה) צבאומרי לא תלחם והנה בכל
התראות המכות הנה הוא יתבדק אימר שלח עמי ואם
איך משלח הנה מציא כו' . והיה נראה שלא היה
עשה עיקר רק על ישראל לשובתם ולא על כבוד עצמו
אך עשה כי ראה אותם צרה בורחים מנחש המדבר
ואינה מופיעים אמר הנה יורה כי אין רצונו ית' אהם
שאל' לא היה אחרי זאת מניחם למקרב ופעו אך
אין זה כי אם שגם כל מעשהו יתבדק בכל המכות לא
היה רק על דבר כבוד שמו יתבדק אשר אמרתי מי ה'
אשר לשמע בקולו ואשר אמר שלח עמי ואלה היה
מבקש וע"כ אחר המכות שבעש רצו עובד הוא יתבדק
וחו ויהסך לבב פרעה ועבדיו אל העם כי עד כה היה
לבסם עובד אל העם והיו יראים מהם צחופים כי עליהם
עשה ה' את כל אשר עשה אך עשה נהסך לבסם אל
העם להאשים ויאמרו מה זאת עשית כי שלחתי את ישראל
כי לא מאהבת ישראל היה עשם ולא היה או' שלח עמי
רק חואים וע"כ אלו שכתו עדין יתבדק לבקש מחילה
על דבר כבוד שמו היה מניחם לנו לעבדים כי הנה
עשה שהברנו כי אין לב' ה' על טובת העם רק על
דבר כבוד שמו אשר חילל פרעה צבא' מי' ה' והלא טוב
שוב היה ליכנס לה' לאמר לפניו השתאו על דבר כבוד
שמך כי אותה היה מבקש והיה מרפא משליחות ישראל
ולא שלחום מעבדו וזה מה זאת עשית כו' והנה
כתבו למעלה כי פרעה אמר קומו אלו מחר כו' כדברים
ללכת דרך ג' ימים ולשוב אחרי כן אך הסון העם המצריים
כ"כ היו נבויים בגלות ישראל שישו מתחזקים לשלח
לגמרי . מתחבר סמכות מחזק מרים כו' למסר לשלח
מן הארץ וע"כ גם שנהסך לבו ועבדיו אל העם לא נהסך
לבב הסון המצריים ע"כ מה עשה ויאמר את רכבו הוא
בעצמו ועי"כ ואת עמו לקח עמו כי מיראה את המלך בעצמו
אומר רכבו ולא ימאן אחריו ויעשה כן גם הוא והוא
ענין אבימלך צבא' מה ראיתם עשיתי מהרו עשו כמותי
ואחר

ואחר זאת עמי לקח והמשיך עמו אז ויקח מחוכם שם
מאות רכב בחור בו' ואז ויחזק ה' את לב פרעה בו'
והוא כי אין ראוי יחזק ה' לבב אדם לעבור רגונו
ואחרי כן יענינו. כי אם ישנה וישלש האיש בחטא
חלה מעצמו על כן המסין הוא יחברך עד יחטא
פרעה חלה במחשבה ובדבור ובמעשה ואחר כך
יחזיק את לבו. והנה עד כה הלך השוה שבפרעה
ובדביו הוא שחטאו במחשבה ובדבור כי הנה נהפך לבב
פרעה ועבדיו אל העם שהוא במחשבה שבלבם וגם
בדבור כי הנה ויאמרו מה זאת עשינו בו' אך במעשה
חטא פרעה לבדו כי ויאסור את רכבו בעצמו אך לא
עבדיו כי אם ע"י עבדיו ע"כ את פרעה שחטא בעצמו
בשלשון ויחזק ה' את לב פרעה. אך לא את לב עבדיו
כי לא חטאו עדין רק במחשבה ובדבור אבל כאשר ירדפו
מזרים בו' פגם המזריים חטאו במעשה אז נאמר ואני
הנני מחזק את לב מזרים בו'. והנה כמו זר נחשב
העבר הגדול שנתעברו ישראל בראותם את מזרים נוסע
אחריהם ואין חזק פרעה וחילו שטבעו בים סוף שזה
כנגד צער ישראל. ע"כ יאמר אל חממה על החפץ כי
הנה ובני ישראל יולאים ביד רמה והוא עיני משול' (שם)
משל לבח מלכים שהיחה ביד לפטים ולעקה ושמע המלך
הוציאה מידם ובקש המלך להשיאה לעצמו והיה מבקש
הדבר לו ולא היחה המדבר מה עשה המלך גירה זה את
המפסיד מיד לעקה אל המלך אליו והדבר לו וקחה לו.
כך המלך זה הקב"ה. בת מלכים ילו ישראל בני האבות
שהיו ביד המזרים והוליאם הקב"ה ולא היו מהקבצים
אליו ית' עד שגירה עליהם את המזריים: ורבות עניינם
כוח כי בצלח ישראל לא היה לישראל זכות זולתי היותם
בני האבות כמשל בת מלכים אך הקב"ה שהיה מבקש
להשיאם לו בתמן תורה להיות לא עמי ראה יתעוררו
לדבק לבן אליו ית' להטיב להם והמה לא שם לב עד שבפרעה
יורד לבן לחביבן שבשמים ויעניו אליו ויכעז לו וירדבו
אליו. והנה ראוי לשת לב מה היחה רעתם שהורגך פרעה
להקריב לבם. ע"כ אחשבו כי זה כיון הכתוב בא' ובני
ישראל יולאים ביד רמה. כי היו יולאים ברמות רוחם.
בלתי נכנעים לפניו ית' מה שפגם ה'. כי לא יחשב כ"א
לכ' נשבר ודקס. ומה גם להיות מוכנים לקבל החורה
שלה חתול על גבי הרומ. והיה כאלו ידס רמה. וע"כ
גילה גם את החוב וירדפו מזרים בו' לקרב לבם אליהם
שבשמים. והנה גם כי היו ישראל רולאים את המזריים
באים אחריהם לא אחזתם רעה עזומה. כ"א בראות
אז מזרים נוסע הוא השר כמשול' נוסעים לא נאמר
אלא נוסע. מלמד ששרו של מזרים מזרים שמו בו'
וח אחשוב כיון הכתוב. באומר ופרעה הקריב ולא
אמר קרב. כי צרוב חכמות עשה ששרו יקרב להלחם
בישראל. ח"א ופרעה הקריב את הזולת ומפני שלא
היינו יודעים את מי הקריב לו"א וישאו בני ישראל את
עניינם והוא כי בשלום בלתי הרקע באויר. ויראו והנה
מזרים הוא השר נוסע אחריהם. ובוה מחפרם אשר
אמר פרעה הקריב שהוא שהקריב את שרו. ואז בראות
ישראל השר בחקפו ובגבירותו וחילו ניסו לקראתם.
וייראו מאד כי אמרו בלבם הנה דרך המלך הקדוש ית'

אשר

אשר ראיתם את מצרים. הוא אשר עשמו מצרים נוסע
 אחריכם אל השמים לב. כי אין זה כ"ל היום בלבד
 וריבה האת. את עמו אך לא תוסיפו לראותם אותו
 ואת עמו עד עולם. או יהיה נתינת פעם מה שראיתם
 את מצרים היום בכל חוקף. הכעס הוא כי לא תוסיפו
 לראותו עוד עד עולם שע"כ יאל בתוקף שהוא כי זה
 דרך כל דבר שסמוך לנפילתו מהגבר בכל עוז. אולי
 יוכל הוועיל כן עשה השם הזה. בראותו כי בלחה אליהם
 הרעה. ולכן אל תיראו כל לכת אמיץ בא אשר
 להלחם בכם. ה' ילחם לכם. ואם למשפט בטענות
 ואחס חתריבות כי הוא יתבצר יענה כי יהיה הוא הדיין
 והבעל דין כאשר היה כמפורש במדרש (שם פ' כ"ה) כי
 הוא יתבצר בנלמו ספר כל טעמויו. או יאמר. כי
 הנה ישראל יראו סן מדה הדין חכנם בדבר וח"כ מי
 יעמוד ומה גם לרז"ל שאמרו על יוסע מלאך האלקים
 בו' כי כבר מדה הדין כמעט גזרה לאבדם לולא מדה
 רחמים עמדה להם. ויהסך ממלאך האלקים הוא מלאך
 הדין שהיה עליהם נוסע. ובא לאהריהם על המצריים
 ואפשר כי ישראל יראו מזה ויעקפו אל ה' הוא מדה רחמים
 שעמוד להם להבקיע את מדה"ד. וע"כ אח"כ להשיב
 משה על דבריהם. עזרם בהפלה ואמר ה' הוא מדה
 רחמים. יהי רצון ילחם לכם כדברי שאבחרז ולא שיהיה
 שבעוד שחרימו ידכם בהפלה ונצר ישראל וכאשר תימו
 ידכם מלהפלה יצברו הם. כ"ל שה' ילחם לכם עם
 שאחס חתריבות:

טו ויאמר ה' אל משה מה תצטק בו. ראוי לשים
 לב אך יאמר מה תצטק. והוא לא היה
 צועק. ועוד אומרו דבר אל בני ישראל ויסעו יומר
 היה נודק יאמר דבר אל בני ישראל ולא ייראו. ואח"כ
 יזהו על הסעיפה ועוד אומרו ואחס הרם בו' כי מלס
 ואחס מיותרם. ועוד אומרו ואחי נגני מחוק כי מלס
 ואחי מיותרם. ועוד עבר נחחק לכו והיחל לרדוף
 ועוד בלאומרו ואבכדה ככרעה וכל לו צרכו ובפרשיו
 אך יבנד בהם אם ימותו כלם וכן אומר וידעו
 מצרים בו' כי הנה בכלל אומר ואבכדה הוא שידעו כי
 הוא ה' ועוד למה לא ראה ית' יקרע הים עד יכנסו ישראל
 במים עד הוסימם: אמנם הנה הכתוב כי ההחיל להחפלה
 משה. ואמר ה' ילחם לכם בו' אמר לו הוא יתבצר מה
 תצטק ותחפלה. כי תורה שאין בניו זכות והם צריכין
 אל חפלתך ולא כן הוא כי הנה דבר אל בני ישראל דבור
 אל מאחך ויסעו בחוק הים פרס יבקע מרוב האמה
 ובקחו וא"כ כדאי הוא זה ליעשות להם גם. ואחה הרם
 בו' והענין כמ"ש ז"ל בש"ר (שיר פ' כ"ה) שאמר הוא
 ית' כי לכל יאמרו שאין כח במשה לעשות נסים כ"ל
 במטה האלקים. על כן הרם והפרש את מקך ממך
 ונסה את ידך כי בידך בלבד יבקע הים: וראוי לשים
 לב אל הראותו יתבצר גדולות משה. לעשות הנם בידו
 בלי מטה בנם זה מבזולמו. ונכח אל הענין. והוא
 בזכור בו' מאמרי רז"ל. (ה) שאמרו המצריים הבא
 נחכמה למושיען של ישראל. שהוא נשבע שלא יביא
 מבול לעולם והוא סורע מדה כנגד מדה לכן כל הבן
 סילוד היאורס משליכוהו אמר הקב"ה אני לא אביא מבול

אל המה מעמכם יבואו אל המבול שיבואו אל תוך הים.
 (ב) ארז"ל כי אלעגוניו פרעה אמרו שעמיד לילוד בן
 שישיע את ישראל והוא לוקה במים. על כן למען
 יומת שם היה מזה כך ועל כן ביום שהושם משה אל
 שפת הים יאורס נחפלה הגורה שאמרו החרטומים אל פרעה
 כבר מושיען במים. והנה ראה הקב"ה להורות גדולתו
 יתבצר והוא עב' בחינוח. (ה) כי המה ראו להטביע
 את ישראל במים עתה יראו כי ישראל היו במים וינללו
 (ב) כי מעמכם יבואו אל המבול ויכנסו תוך המים.
 (ג) כי עיקר כונתם היתה להטביע את משה שילקה
 במים ונהסוך יהיה כי ע"י משה בלי מטה יבקע הים
 ויעברו ישראל והוא בידו גם כן יטה ידו וישונו המים
 על מצרים לטובעם: ובוזה מלאנו טוב פעם אל הדלותו
 ית' שלא ע"י המטה היה נעשה כ"ל ע"י עזמו מכ"כ
 בנסים עלת זה. הך הוא כי ראה ית' כי ידי משה שחשבו
 לטביעו המה יטביעו אותם. והנה הדבר הא' נוגע
 לישראל שינללו במים. והב' אל משה שיהי' הוא הטביע
 אותם. והג' נוגע אליו ית' כי אמרו נחכמה למושיען
 של ישראל. ששבע שלא להביא מבול ועשה מבלי הביאו
 יתבצר מבול ידונו במים כי המה יכנסו אל תוך המים:
 והנה לבוא שלשן אל הפועל יש ג' טעמים (ה) על
 הראשון כי אין זכות לישראל שיבקע להם הים וינללו
 כי לא היה ראויים כאשר היה מקשרג שרו של מצרים.
 (ב) כי אם משה יכה במטה על הים אך יוכר שאת
 מי שיוונו להטביע במים הוא הטביע אותם הלא
 המטה הוא העושה. (ג) אך יהיה שהם יבואו מעמכם
 אל המבול כי האם שופים או חוזרים הם שלא יאמרו
 בלבם לא יבצר כי זה גם אלהי ישראל או מקרה אם
 הוא גם לא יעשה לטובת המצרים ואם מקרה לא יתמיד
 וע"כ אמר הוא ית' כל אחד משלשנתו צריך יעשה את
 שלו ישראל כדי שינללו בחוק הים והם מסוללי זכות צריך
 יורו האמה ובקחו ויבואו אל חוק הים פרס יבקע
 וכלו דבר אל בני ישראל ויסעו. והוא מאמרי קו' (שם
 פ' כ"ד) כי קטאו שבע בנימינו ובאו בים ובא נחשו וסיעמו
 וירגמו אותם באבנים עד שיאלו ונכנסו הם וקדשו את
 ה'. ואחה משה העשה את שך וז"ל ואחה הרם את
 מקך. ומה גם בטעם שני גירס"ן כמריס קו' ואומר
 ואחה משה מה העשה להורות כי מה שחשבו לטובעך
 אדרבה אחסה הטביעם לכן מה שחשבה אחה הוא להשרים
 ולסלק המטה ולגשות את ידך ממש ובקעה אחה ואין
 רצוי שבתקנהו אחה פרס יכנסו ישראל בים כ"ל שיבואו
 בני ישראל אחר היוחס בחוק הים ביבשה שהוא אחר
 קדש את ה' יבאו ביבשה וטעם שני גירס"ן שבמלת
 ואחה על כי על ידו נעשים שני דברים כאחד (ה) סיוע
 לישראל שיבאו בחוק הים ביבשה. (ב) הטביע את
 המצריים ע"י נכות ידו שישונו המים על מצרים. ועל
 הנוגע אליו יתבצר אמר ואחי בטעם רבי"ע. כמרים
 קול ואומר ואחי כלו' מה אפשרת אני הנה אפשרת את עלי
 והוא כי הטבע אלי לעשות הוא גדול מכל זה שם
 מעמכם יבואו אל המים והנה זה גדול ממציאות קריעת
 הים כי הנה חוזרים ועייריס לא היו עושים כמעשיהם
 ליקחם אל תוך הים. כי הלא לא נראה כדבר הגדול

מהנה ישראל נסע מאחריהם וכן יוספ עמוד עמוד הענן מפניהם כו' ולמה היו שתי נביעות אלו הלא הוא מה שנסע עמוד הענן לאחריהם הלא הוא כי ויבא בין כו' ונלסרף עם חשך הלילה וזהו ויהי הענן והחשך ויחשך כ"כ למזריים עד שויאר את הלילה והוא כי כל היום כן בחשך יראה מה שנבחר שכנגדו וכפי עניות החשך כן יאיר לו ביותר וזהו אומר שכ"כ היה הענן והחשך יחד עד שויאר למזריים את הלילה שכנגד פניהם מקום אור עמוד האש המורה לכל מהנה ישראל ומה שגשה מלאך האלהים בנוסעו לאחריהם הלא הוא כי לא קרב זה אל זה כל הלילה שהיא מהנה מזרים אל מהנה ישראל כי היה מלאך האלהים לשומר בנתיים ולהורות שלא מפאת החשך לא קרבו זה אל זה אשכ"ח הלא ע"י הענן והחשך ויאר את הלילה אל שפי' מלאך האלהים הוא מה שלא קרב מהנה זה אל זה כל הלילה כאמור : או יאמר ע"י עמוד ענן והחשך שהאיר את הלילה במקום ישראל וע"י מלאך האלהים שבין שני המחנות היה סיבה שלא קרב זה אל זה כל הלילה מהנה ישראל לא קרב אל מהנה מזרים כי להם היה אור ולמזריים חשך וענן ולא היו רואים במזריים כי אשר הוא באור אינו רואה מה שבחושך נלפניו וע"י מלאך האלהים המעבד לא קרבו המזריים לישראל . וזהו ולא קרב זה אל זה כל הלילה שהוא ע"י שתי הנביעות הנזכרות וזה היה כל הלילה כי לא היה רצונו ית' לחט בלכם וידשו אחר בני ישראל כ"א שיבאו בני ישראל כלם בתוך הים לגמרי שהיה באשמורת הבקר אך בעוד שהיו נכסיים במים ויש משה את ידו על הים ולהשיגו לגוים שיחשבו כי נסבע היה יבשת המים על יד רוח הקדים ולא ע"י ה' אלהי ישראל נגד המזריים ע"כ ויולך ה' את הים ברוח כו' ושם תאמרו ומה נבעי כי הלא יעשו ג"כ ישראל שיחשבו כי הרוח הוא העושה לז"א אין פחד מזה כי הלא האמת הוא כי וישם ה' הנזכר את הים לחרבה אשר לודק בו שימה מה שאין כן הרוח שאין בו בחירה ולא רוח חיים לומר בו וישם את הים לחרבה ובראיה כי הנה ויבקעו המים שהיא כל מימות שנעולם ממה שלא נאמר ויבקעו המים ואלו היה מרוח הקדים למה נבקעו שאר מימות : אך היתה הראיה בדרך אחרת שלא כדעת המתרגם במגילת שיר השירים שלא יבשה מהחלה קרקע הים אך אחשוב כיוון הכתוב לומר וישם לפי אמת ה' הנה את הים לחרבה הוא קרקע הים ואח"כ ויבקעו המים נמצא כי ויבאו בני ישראל אשר בתוך הים ביעב"כ כי ישראל שהיו בתוך הים עד חוסמים כשבקעו המים היו באים ביבשה שהיה קרקע הים יבש וכן נראה מדברי רז"ל שהקרקע ג"כ נתייבש שלא אמרו על וימרו על ים בים סוף ע"ש שלא יבנה הקרקע כמתרגם ע"ש כ"א על אומרים המבלי אין קברים כו' וגם במרגום אונקלוס לא רמז הדבר ההוא כלל ואלו הרוח קדים היה הבוקע הים לא היה מייבש הקרקע כמו רגע . אך אין זה כ"א מאת ה' ולא דבר קטני . ועוד ראיה כי הנה המים להם רומה כי היו המים משני נדיהם בנמצאם שהיתה היבשה כשעור מהנה ישראל כ"כ בנמצאם שהיו להם רומה מי יבש ומשמאלם לכל ותפשו המזרים משני נדיהם מזה ומזה וילגמו

שהוא לעשות הים יבשה ומו צמר לא יתן אל לבו לאמר אבנע אלהים הוא ואין ספק כי ה' פעל כל זאת לא למובט פרעה והם יעלה על רוחו כי מקרה היה ע"י רוח הקדים הנה המקרה לא יתמיד . וקל מהרה ישוב הים כשהיה על כן חמר הוא ית' ואמי אששה את שלי כ"א לא יבטחו ונאלו הכל בוא אל ה' לחזק את לב מזרים ויבאו אחריהם בים מה שלא חשב אנוש וזכה ואכבדה לעיני כל העולם בפרעה כו' שהוא במה שאששה בפרעה ובכל חילו כו' . כי יאמרו כל העולם כי בדבר אשר זדו באומרים שלא יבאו מבול בו דגונו והוא מאמר יתרבו פירות המתרגם וידעו מזרים הנשוארים בעיר כי אני ה' בהכבדי כו' וזכה הורה הוא ית' ענותונו כי עד כה עשה על הנוגע לישראל שאמר פרעה והא ישראל לא תלה ובחחרונה עשה על הנוגע על עמו ית' על או' מי ה' כו' כי עשה ידעו כי אני ה' . עוד יכווין באו' כי אני ה' והוא בשום לב איך חמר פרעה לא ידעתי את ה' והלא הודיעו יוסף באו' אלהים יענה את שלום פרעה וכוון הדבר מאת האלהים אך הוא כי עם אלקים ידע אך עם ה' לא ידע . וזכה יאמר כי עשה על ידי זה הנעשה בשם ה' ידעו מזרים כי אני שהוא עם אלקים כדודע לודעי הן הוא ה' כי עם ה' כלו בו יבאו בים דין ורחמים יחד וכן הורה פרעה ואמר מי יכחף באלים הן כמות הדין ה' כי גם שם פועל דין בעלם וזהו וידעו כי אני ה' :

יש ויבוע מלאך האלהים כו' . ראו גלים לב לפה היתה זאת הכסיעה מלפנים לאחור . בין במלאך האלהים בין בעמוד הענן ועוד כי מלאך זה לא נזכר למעלה . שהיה הולך לפני מהנה ישראל שיאמר ההולך בה"א הידיעה ועוד כי מאלו יובן שגא בין מהנה מזרים כו' באו' מאחריהם ולמה חזר ואמר ויבא ועוד או' ויהי הענן והחשך בלי גזירה ועוד או' ויאר את הלילה . שאם הוא שהיה החשך למזריים ויאר לישראל הול' לישראל ולא את הלילה ועוד על מה זה בא רוח הקדים ועוד או' וישם את הים כו' כ"א חוזר אל רוח הקדים הלא כמו זכר נחשב ברוח הקדים ישי את הים לחרבה . ועוד שח"כ הול' והשם כח"ס רוח קדים עזא ולא אמר רוח קדים עז ועוד שלא ידק ל' שימה במי שאין בו רוח חיים ועוד באומרו והמים להם רומה מה היתה רומתם על יד המים . אך הנה לא היה חפלו יתב' יעשה הים רק באשמורת הבקר שהוא עת רצון וזה היה פחד כן יפלו המזריים בעולמה ויניסו וילתעו בעשרה פחד בא ישראל בים או פחד יבנם כל מהנה ישראל חרף הים כ"א היו לוחמים אתם ביבשה לא יבא אל הסועל בא המזרי' אל חרף הים והנה מערב יום קרבו שתי המחנות אז לזה על כן מה עשה הוא יתחזק מתחת הלילה משען בא עמוד האש לפני ישראל והסתלק עמוד הענן מיד ויסע מלאך האלהים כו' וזהו כי הנה נאמר וה' הולך לפניהם יומם וכו' וכל מקום שנאמר וה' הוא וביה דיוו והנה ביה דיוו הוא האלהים הכי כאלו האלהים נזכר ובאומר מלאך האלהים שהוא מלאך של האלהים הנזכר חוזרת ה"א הידיעה אל האלהים הנזכר . ואמר כי מלאך של האלהים הוא וביה דיוו ההולך לפני

וילחמו בהם טרם ישובו המים על מזרים כי לא היה עמוד הענן ומלאך האלהים לישראל להשמרם אלא מאחריהם ואין זה נעשה ע"י גשיבת הרוח וכאשר נכנסו כל ישראל ציבם אז יורדפו מזרים ויבא אחריהם מה שאין קן מחלה עם היותם קרובים כי לא נגמט ה' כמדובר לדרוף וליקרב לישראל עד יבואו כל ישראל ציבם כי הוא ית' היה שומר ישראל בלי יצרו לאחד מהם רק יכנסו אחריהם כדי להביא עליהם את הים וכן מורה בפירוט כי אומרו וישם חוזר אל השם המזכר ולא אל הרוח שאם כן הוי ליה למימר והשם מלבד קבע שמה שאין בבלתי בעל רוח חיים ולכל ימלט להם פליט המתיין הוא ית' עד יהיו כל כוס פרעה כו' אל תוך הים ולא ויהי בשמורתה הנקב כו' : ובמדרש ש"ר (פ' כ"ח) כיון שהלך משה לקרוע את הים לא קבל עליו להקרע אמר לו הים מפניך איני נקרע אפי גדול ממך שאני נבראתי בשליטי ואחיה נבראת בשמי כיון שמעמ משה כך הלך ואמר להקב"ה אין הים רוצה להקרע מה עשה הקב"ה נתן ימינו ע"י ימינו של משה שנאמר מוליך לימין משה כו' מיד ראה הקב"ה וברח שנאמר הים ראה ויטום מה ראה לא לעכב אלא ברח מיד אמר לו משה מפני מה אחיה יוכל לעכב אמר לו הים מפני אלהי יעקב מפני יראתו של הקב"ה מיד כיון שהרים משה את ידו על הים נבקע שנאמר ויבקעו המים אינו אומר ויבקעו המים אלא ויבקעו המים מלמד שכל המים שהיו בכל המעינות ובורות ונכלו מקום נבקעו שנאמר ויבקעו המים וכן בשעה שחזרו חזרו כל המים שכן הוא אומר וישובו המים וכל הנסים הללו נעשו על ידי משה שנאמר ויש משה את ידו על הים לפיכך הקב"ה משבחנו שנאמר ויזכור ימות עולם משה עמו וכתוב מוליך לימין משה זרוע תכארתו עכ"ל : והנה ראוי להעיר בו . (ה) מי אמר לו שהיה סודם שנאמר משה . (ב) כי הלך ארז"ל (ב"ר פ"ה) כי חנאי התנה הקב"ה עם הים מאז נברא שיבקע לפני ישראל והואם שכח שר הים מה שהתנה הוא ית' עמו . (ג) אומ' מפניך איני נקרע כו' כי הלא אחרי בואו בשליחותו ית' לא תתייחס הקריעה ב"א מלפניו והבדל ולא מלפני משה . (ד) כי כאשר היאור בההספכו להם וכן כל מכה ומכה שהביא הקב"ה על המזרים במזרים לא עיכב שום דבר הנוגע אל המכה היא מלעכב קבעו על ידי אהרן או משה מה שתנה הים לעכב . (ה) למה לא חרה אף ה' שצרו של ים המסרב על תנאו שתתה עמו כי אם ששם ימינו בימין משה . (ו) מה ענין שימת שמינו ויבקר בימין משה ולא אמר שרתה שכינה על משה אז על ימין משה : (ז) אומרו ברה כי מהראוי ואמר ראה את הקדוה ב"ה כו' ומיד נבקע מפניו כי מה זו בריחה . (ח) מה זו שאלת משה מפני מה אחיה בורח האם לא ידע כי שמע ה' וישת יד ימינו על ימינו . (ט) תשובתו אליו באומרו מפני אלוהי יעקב למה ייחס הדבר אל היותו ית' אלוהי יעקב מיתר האבות . (י) אומרו כיון שהרים משה ידו על הים נבקע מה נזרך אל הרמת יד הרי אמר כי ראה את הקב"ה בימין משה ובורח , (יא) מה זו ראייה שאומר

יב (ח"ב) 4

ממה שאינו אומר ויבקע הים אלא ויבקעו המים אף מזה יובן כי בהרים משה את ידו נבקע כי גם אם היה אומר ויבקע הים היה מלמד שעל יד משה נבקע ואם הוא על שאחר אומר ויש משה את ידו מפסיק בענין הרוח קדים שהליך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הליכה ח"כ גם עתה לא ילמד מהכתוב ואם חוונתו לפרט הכתוב אין פה מקומו ומה גם טרם כלות הענין שהוא בו . (יב) אומרו וכן בשעה שחזרו חזרו כל הימים כו' מי לא ידע שאם כל המינות נבקעו שכלן חזרו (יג) כי הנה המספוק שהביא יראה הסיפק שהוא וישובו המים על מזרים וה"כ אמור מעתה כי מימי הים הנביס על מזרים הם אשר שבו ולא אשר לא שבו עליהם כי לא עליהם שבו מימי בורות ומעינות . (יד) או' וכל הנסים האלו נעשו ע"י משה שהוא דבר משולל קשר ונאמר לכלי נזרך ולא עוד אלא שאומר כל הנסים האלו והכל גם אחד . (טו) אומרו לפיכך הקב"ה משבחנו מה זו נפקותא שלא יראה הרוחה אותה מהוך פסג אמרי התורה : אבנם לבא אל הענין נקדים משו"ל בש"ר (פ' ר"א) האומרים בספוק הים את מתוך וגעה את ידך שנאמר לו הקב"ה הנה אתה תפארתיך שע"י המטה מקרע את הים כי אם בידך החומרית מה אופה על הים ובקעו . והוא הרס את מתוך הרס והסדש אותו וגעה את ידך והן זאת שורש אשר יבוא בו כל ענין המאמר כי ע"פ הקדמה זו מלא תשובה אל אשר קשה הים בכחוצים והוא כי הנה דוד המלך ברוח קדשו אמר הים ראה ויטום והלא אשר יבין איש לאשורו הוא כי כי הניסה יהוא הוא קריעת הים כי המים נשפו פניו וישאר הים יבשה : והבין ח"כ יראה כי לא על ידי משה נעשה קריעת הים כ"א ע"י מה בראה את הקב"ה כי הלא כה דברו באמרו מה לך הים כי תטום מלפני אלוהי יעקב . והנה מדברי התורה יראה שע"י הרוח קדים נבקע כי אחרי שויט משה את ידו הוא אומר ויבקר ה' את הים ברוח קדים כו' וישם את הים לתרסה אך מן הנביאים נראה שעל יד משה נבקע שנאמר מוליך לימין משה כו' בזקע מים מפניהם שרתה פמשבת את משה ואיך ישבחנו במה שהוא ית' עשה לזה בא ויאמר כיון שהלך משה לקרוע את הים שהוא לקרועו בעצמו שהוא בידו בלי נטיית מטה ע"כ אמר לו הים תפניך איני נקרע כי גם שתנאי היה במעשה נבראיות הוא להקרע מפניו ותברך בלכתו לפני ישראל . אך לא משניך בשמות ידך החומרית שאני קדמתי לחומר שחמט נהאית ע"כ נתן ית' ימינו על ימינו של משה ולא ראה לומר לו יקח המטה שהרי הבטיחו יקרע על ידי משה אך מה עשה למען יראה שר הים ויכיר מעלת משה נתן ימינו על ימינו של משה הוא ביד אשר יסח משה על הים הוא ימינו ואמר ימין ה' למה שקריעת הים נעשה על ידי משה ימין כמ"ש ימין ה' כו' שנאמר מוליך לימין משה זרוע תפארתי וסמך ליה בזקע מים מפניהם ועל כן ברה הים הוא השר ממוראיו ית' מסתלק ממקום אשר שם משה המניח את הים ברשותו ליבקע מפניו כי ראה כי ידו של משה תשובה עד נדר חול עליה ימין ה' וזהו או' ולא יוכל לעכב אלא מיד ברה כלומר כי הבריחה

המציחה היא סלוק בלומר איני מעבד שאל"כ אלה יברח
 ממנו ית' ומרוחו . ולפי זה אומר רש"י ויום איני
 מצאוח קריעת הים כ"א יפתת תהלה את הבקעה
 היה על ידי משה . ושמה האמר קוב טוב היה לפרש
 אומר ויום על קריעת הים מלפרש על הפרש שהרי התורה
 מסייעת לזה שבאומר וית משה את מטהו לא נאמר
 ויבקע הים אלא הפסוק בנמים ונאמר כך הוא אומר
 ויבקעו המים ופרש שהוא על די ה' הנזכר באומר
 ויולך ה' כו' ואמר כי השם הנזכר וישם את הים לחרבה
 ולא הרוח קדים ויבקעו המים והוא מה ששל יד אלוה
 יעקב שמים ראה וגם ויקרע לז"א אל משה כו' בלומר
 על פי שירש זה יתיישב מה זו שאלה מה לך היש כי
 הנוס שפוא כי אמר לו משה מפני מה אתה בורח אך
 אם הייתה הניסה הוא הקריעה לדרבה עיקר החמיהה
 היה על מה שלא נקבע עד כה לקיים הפאו ומה שישאל
 הוא כי להיטות מלונס בחיור לא ראו עיניו ימין ה'
 כאשר ראה בר הים כי רוחני היא ועל שלא ראה חידות
 חמה ואמר מפני מה אתה בורח אל גלה לו שהוא מפני כו'
 או ואמר מפני מה אתה בורח כי אין עמך אש כי לא
 ראות את הקב"ה עד כה והשיב מפני אלוה יעקב
 היה לי לשת לב כי גם שב"ז אשה לא יפלה היות ה'
 אך כאשר היה ביעקב שבחייו קראו אל והוא מאמר
 הכתוב (בראשית ל"ג) ויקרא לו אל כו' או מפני אלוה
 יעקב שבלי משה האלהים ובלו היות ימינו יחב' על ימינו
 נקבע לו הירדן כמזל' (ב"ר ס' ע"י) על כי במקלי
 צבתי את הירדן הזה והיה לי לעשות כן מפניך וירא
 אני כן וישמינו אלוה יעקב : או יאמר מפני מה אתה
 בורח כו' בלומר אלה מפניו תברח . וזהו מפני מה
 בלומר האם מפני מי שחולל לברוח מפניו והשיב איני
 בורח מפניו כי אם מפני יראתו כלו' שאני עושה כהרד
 מפני היראה לא כבורח ממנו ולה שיהי לכות הדבר
 אל היראה ולא אל עצמו שלא אמר מפני הקדוש ב"ה
 אלא מפני יראתו של הקדוש ברוך הוא והארי אומר כל
 העין אשר אינו מחיישב את לא על ידי הקדמתו שלא
 ע"י המטה היה הדבר כי אם בידו ימש עשה גלה הענין
 הרי דחה מה שהיה נראה מן הכתובים שע"י הקב"ה
 נקבע הים ופרש כי הניסה היא בריחת הפר . נשאר
 עשה שני פירושים או שהיה על ידי רוח קדים כפסס
 המורה או על ידי משה כנראה מהנבוא אמר הפירוש
 האמיתי הוא כי מיד כשהרים משה את ידו נבקע ושמה
 האמר זה אי אספר שהרי אחר שהרים ידו אומר ויולך
 ס' את הים ברוח קדים כו' וישם את הים לתרבה כו'
 וירא הרוח קדים התריבה הים ולא שנאמר ויבקעו
 המים בלומר כי הלא בכלל באומר וישם את הים לתרבה
 הוא שבקעו המים ומה נאמר אלא שחוזר אל מה
 נאמר ויש משה את ידו . ושעור הכתוב ויש משה את
 ידו שהוא שע"י נבקע באמרו יתברך נטה את ידך
 כו' ונקעו ונח"כ ויולך ה' את הים ברוח קדים כו'
 שיהטבו מזרים שהוא המיישב הים ולא כן הוא כי וישם
 ה' הנזכר את הים לתרבה . ושמה האמר הרי נעשה
 בבר' על די משה . לז"א ויבקעו המים לו' כי מה שנעשה
 על די משה לא היה כי אם מציאות בקוע שיבקעו בלבד

אך חח"כ ויולך ה' את הים כו' וישם כו' . ושמה האמר
 למה הפך הוולך והל"ל ויש משה את ידו על הים
 ויבקעו המים ויולך ה' כו' לז"א ויבקע הים לא נאמר
 אלא ויבקעו המים מלמד שכל מימות כו' בלומר שלריות
 שבאומר ויבקעו המים מדבר גם על שאר מימות . ע"כ
 השלים כל מה שמדבר על הים בלבד ונח"כ דבר על
 מה שכולל גם שאר מימות : או בלא להביא עוד ראות
 שנית אל מה שאמר שאין הרוח קדים כבת קריעת הים
 ואמר ויבקע הים אינו אומר אלא ויבקעו המים מלמד
 שכל מימות כו' הרי הכרה גמור שלא רוח הקדים קבע
 הים : שבו יונה היה בר כח ליבש היינו הים ששכנה בו
 אך מעין ובור ומקוה מים אשר לא היה שם רוח למה
 נבקעו כי אין רוח הקדים מייבש שאר המעינות והמזומות
 ובה לא היה להם לישראל מקום לעשות וז"א כיון כו'
 אינו אומר ויבקע הים אלא ויבקעו המים שזאת היא
 ג"כ ראות כמדובר . ועשה הקשה לו כי אך יתכן שאומר
 ויבקעו המים חוזר אל כל מימות שבעולם כי הלא אחרי
 כן הוא אומר וישבו המים על מזרים והם אומר
 ויבקעו המים הם כל מימות שבעולם אל"כ גם אומר
 וישבו המים יחזור אל כל מימות שבעולם ואך שבו
 על מזרים אלא שדאי שהוא על מימי הים ונח"כ גם
 אומר ויבקעו המים יהיו מימי הים . לז"א לעולם שאומר
 ויבקעו הוא על שאר מימות ואל יקשה בעיניך מה שאומר
 על מזרים כי מי מעיינות ובורות לא שבו על מזרים כי
 הלא וכן הוא אומר וישבו המים והוא הפסוק השני
 שאומר וישבו המים ויכבו כו' בלא נאמר בו על מזרים
 שאומר המים וישבו המים כלם ומכלל ויכבו כו' . וזה יורה
 על פירוש הקודם ועדיין אין ראות עזמיית שקריעת
 הים היתה על די משה רק ע"י הקב"ה ולא ע"י רוח
 קדים כי וישם את הים לתרבה חוזר אל השם הנזכר
 והוא כפשוטו של מזמור . וראיה אל פירוש זה כי הלא
 גם אל היות שאר מימות ע"י משה יפלה שיבקעו על
 ידו גם מימות שלא שלה ידו בהם לז"א דע כי כל הנסים
 האלו היו ע"י משה אפילו בשאר מימות שנאמר ויש
 משה את ידו על הים והוא כי בים לא נאמר אלא
 על הים שנס על מי שהוא על הים הוא שר ופליט אשר
 כל מימות שבעולם תחתיו ועשה אגלה לך מי הכריחתי
 בעלם אל פירוש זה הלא הוא כי לפיך הקב"ה משבחו
 על הדבר הוי אומר כי הכל נעשה על ידו וזהו אומר
 לפיך הקב"ה משבחו שנאמר ויזכור כו' וכתבו כו' .
 ולא יתכן כל השבח הזה את לא נעשה על ידו כי אם
 השבח המים בלבד : עוד משין מדרש הגז' אמרו ז"ל
 במבילתא . וז"ל ויש משה את ידו הנחיל הים עומק
 כנגדו אמר לו בשם הקב"ה ולהאקבל עליו הראהו את
 המטה ולא קבל עליו משלו משל למה הדבר דומה למלך
 שהיו לו שתי גנות זו לפנים מזו מכר את הפנימית ובה
 הלוקח ליכנס בחבור ולא היחזר השומר אל"כ בשם המלך
 ולא קבל עליו הראהו העבדעט ולא קבל עד שהחיל
 המלך מנהג ובה כיון שראה השומר את המלך שנהג
 ובה החיל לברוח אל"כ הלוקח כל הימים הייתי אומר לך
 בשם המלך ולא קבלת ועכשיו למה אתה בורח כן אמר
 משה בשם המלך ולא קבל הראהו המטה ולא קבל עד

שנגלה עליו הקב"ה בכבודו כיון שנגלה עליו בכבודו החמיל הים גבורה ח"ל כל כיום הייתי אומר לך ששם הקב"ה ולא קבלה עליך ועכשיו למה אחת בורח אמר לו לא מפניך אני בורח בן עמרם אלא מפני אדון כל הארץ עכ"ל: ור"אוי ג' שות לב לא יאמר: ועוד מה שר הים ידע כי מה' היה הדבר או לא ידע אם ידע למה סירב ואם לא ידע ממה ברח. ועוד למה עמד נגדו מה שלא עשה טוב דבר מאשר נעשה כס על ידו. ועוד למה לא עשה משה כן כאשר נצוה ה' לגמות במטה כמ"ש הרם את ספר כו' רק אמר ששם ה'. ולא עוד אלא שהראהו המטה ולא כאשר נצטוו לגמותו על הים ולא יהיה כמצפיה מהים כ"א יכה בו. ועוד מה עורך אל המשל ועוד שאין המשל דומה אל הגמפל ומה ענין הגמות כי אין בגמפל אפילו מעין גנה אחת ומה גם שנים ובאומרו במשל ובמשל שאמר הלוקח הו מרע"ה כל היום הייתי אומר כו' מה זו שאלה הלא למען המלך הוא עושה וגם אומרו בכבודו כי ודאי כשנגלה ה' הוא בכבודו. ועוד כי אין מכל זה בכהוב כלום ואין המאמר מדבר בכהוב דבר והופס בו כאלו בא לבחרו. ועוד אומרו לא מפניך בן עמרם ידוע הוא כי לא מפניו הוא עושה ולמה הוצרך לאומרו: אך לבא אל העמון נקדים מו"ל בכ"ד אשר זכרנוהו למעלה כי אמר לו הקב"ה למשה לא יהיה תפארתך להכות במטה על הים ויבקע. רק כרס והפגש את מערך וגויה את ידך:

ובא אל העמון והנה כי קנה הוקשה לו בכבוד. (ח) אומ' ויס גו"ל כאלו מוסיף על מה שקדם. וגם אומרו את ידו מה ריבה האת. ועוד שהרי לא אמר הים ראה ויוגם שגראה שלא הוצרך נטיית ידו של משה וא"ך יאמר פה ויע משה את ידו ויולך כו' ע"כ אמר התהיל כו': והוא כי הנה משה לא נסה את מטהו כי כן צוהו ית' יס ידו וסרס יס ידו לא הספיק לגמטה עד שמוד החמיל שר הים לעמוד נגדו שלא ראה משה בידו להכות בו וע"כ אמר לו כי ה' שלחו יעשה בידו ולא קבל שר הים אז הראהו את המטה ולא נטה אהו המטעם הוזכר וע"כ לא קבל ופני הדברים ריבה הכהוב (ה) בהומרו ויס. (והב') באומרו את עד שאח"כ נסה ידו ושמה האמר מה זה היה לים שלא קבל מאמר משה ששם הקב"ה גם בלי הכאת מטה לזר משלו משל אהד והוא כי הוא מהלוקק ר"ע ורבנן (ב"ב דף ס"ד) במוכר צור ודוח והוא הדין במוכר הניח הפנימיה לבד אם לריך לקנות לו דרך לייכנס בו. וגם דק"ל כר' עקיבא דאין לריך לקנה הגה זה היה הכפרס בין שר היה למשה כי אשר הים נראה לו בשם הקב"ה מוכר הפנימיה לישראל הוא הלא שגאל אין דרך בחיזון הוא הים וע"כ לא קבל עד שראה הקב"ה וכל זה על בלי הכותו במטה כי בו יכנע ולא ייחס לב אל שום טענה:

או יהיה בא"ג נעיר כי הלא אמאי הכנה הקב"ה עם הים שיקרע בפני ישראל מאז נברא העולם וה"כ איך היה לו מקום למאן ויהיו כי להשיב על זה הובא המשל והוא כאשר נעיר בפסוק ולא נחה כו' כי אמר אליהם כן כו' ויטופק ליה שטשה כן כדי לגמבעט בים בזף אמר לא היה כן אם ילכו דרך ארץ פלשתיים. אך

הוא כי אשר עשה הקב"ה בים סוף החיזון במרחא ל' מזרים היה עישה בים פלשתיים במערבה הוא הים הפנימי בדרך ח"ל כנודע כי ב' ימים יש בהצניבות מזרים. (ח) חוזה במורה הוא יס סוף. וס' במערבה הוא יס פלשתיים פימה בצד ח"ל והנה שר הים ראה והנה דרך לעבור גאולים לח"י הוא הים פלשתיים הוא הגן הפנימי ואהו מוכר ה' לישראל מאז התנה במעשה בראשית כי היא דרך ישרה וקרובה לבא לארץ ישראל ולא החיזון הוא יס סוף וכן היה לולא שוישב אליהם את כו' כי אמר אליהם פן ינחה העם כו'. ועל כן מיואן השומר הוא השר וגם בהראה המטה אמר כי חולי אשר יקח לו כבוד הפנימי כענין השומר במשל בראיותו הטבעת שחשבו שניחן לו הוא בעד הפנימי וכאשר במשל בראות השומר את המלך מרחוק סרס יראנו הלוקח בים וינרח כן נגמפל וכאשר אמר שחלה הראש לו המטה סרס יטה ידו ומיישב אומרו ויס משה את ידו כי הו"ו חורה שטעה חלה דבר אחר על אמרו ששם הקב"ה רבוי האת על הראיות המטה והמר עד שנגלה עליו הקב"ה כו' כמ"ש ז"ל (ש"ר פ' כ"א) ולא אומרו מוליך לימין משה כו' בכמות משה את ידו הוא ימינו בודאי שראה שכניה על ידו ופל ידו רק הים ראה וימם ח"ל פה שנגלה עליו ה' ואמר בכבודו הוא בא שלא היה באופן יגלה לעיני משה אשר עיניו בשר לו רק בכבודו דרך נסתר שלא הכיר בו כ"ל השר הכותי שהרי שאל הראוי נא את כבודך ולא הודה לו הוא יסבךר ואז נחה ובכן ענה משה ואמר כל היום הייתי אומר ששם הקב"ה ולא קבלה ועכשו ברחת אז אמר לו לא מפניך בן עמרם כי אם מפני אדון כל הארץ כלומר שלחיו אדון כל הארץ יהדמי לו כי מה לי היות בים פלשתיים או בים סוף כי הכל שלו כי אדון הכל הוא ואהר כן נטה משה ידו ויבקע הים:

בר ויהי בהשמות כו'. ארז"ל שכל השקפה לרעה ומה שנאמר השקפה ממעון קדשך כו' וצריך כו' היא כי אפילו צמדה הרגוז ייטיב להם. וזה יאמר ראה גם עתה כי צמה שהקיב לישראל. רעע למזרים כי הנה ע"י עמוד אש וענן אש מטיב להם לישראל ועשה וישקף ה' למזרים השקפה לרעה בים וז"ל בעמוד אש וענן ויהס כו'. והוא כי ע"י עמוד האש וישר את אופן מרכבותיו כי שרפס אשו הגדולה. ובעמוד הענן לחלה קרקע הים שהחסיס אחר היותו יבש בעבור בו ישראל. ועי"כ ויהגרו בכבודות ואז ויאמר מזרים אלוהים כו'. והנה או' לנחה להם במזרים יקבע כי לא במזרים היו כ"ל צים: אך הגה נחשבו למעלה בפסוק מה זאת עשוי כו' שאמר שרעה עד כה חשבתו כי כל אשר הכה ה' במזרים היה בעבור ישראל ולא על דבר כבוד שמו. אך עשה שהיחיה נצויים בחץ יורה כי הואה היתה אומרו שלא עמי כי לא עליהם היה כעבור רק על דברת מי ה' אשר אשמע בקולו אשר בכתתי ועל כן מלאו לבו לרדוף אחרי בני ישראל כמו שכתבנו על פסוק וישקל לבב שרעה ונבדו כו'. אך עשה בראותו כי ויכר את אופן קדשבותיו וס' אז נהקד אל הקודם ויאמר מזרים אלוהים מפני ישראל

עלמם כי עתה נתאמת כי ה' נלחם היה להם במצרים
 צעפר מכות הפך אשר חשבו כי אשר נלחם במצרים
 לא להם היה רק על דבר כבוד שמו: או יאמר בשום
 לב אל אומרו ויאמר מצרים חווסה בלשון יחיד. וכן
 בלומרו אופן מרכבותיו ולא אמר את אופני מרכבותיו
 ואם כמזל (שם) למעלה על פסוק והנה מצרים נוטע
 אחרים שר של מצרים מצרים שמו ורלו אזהו בהקפו
 בא לקראתם ליטע את עמו והבטו שלעקר אל ה' הפוקד
 על לבב המרוס במרוס ויפלוה ויכשלו עוזר ויפול עוזר:
 ובוהו יאמר כי כן עשה הוא יתבצר כי הנה היחל ויסר
 את אופן מרכבותיו הוא אשר פעלו יסובבו
 ויהנהגו כול מרכבותיו. ועכ"ל עדין לא נפל לגמרי כ"ל
 שניהגוהו בלשון הזכור הוא אשר את עמו. אך בכבדות
 גלי כח ושפע אלהי וזו ויאמר מצרים הוא אשר שמו
 מצרים חווסה מפני ישראל כי הנה ה' נלחם להם לא
 צעם בלבד כ"ל במצרים הוא אשר שמו כן ואחר שהיחל
 הוא ית' להסיר שררתו חזר והסילו כמ"ש זל (שם פ'
 כ"ב) וירא ישראל את מצרים מה מתיה לא נאמר אלא
 מה הוא שרו של מצרים שמו. וזהו יאמר מעתה
 ויאמר ה' אל משה נסה את ידך על הים וישבו המים
 על מצרים שהוא על השר שמו מצרים כאשר היה כי
 וירא ישראל את מצרים מה על שפת הים ואלה על רכבו
 ועל פרסו: גם כיוון שאמר לו הוא ית' נסה את ידך על הים
 ועם היות שמשא לא היה נוטה ידו על מקום הים שמצריים
 פס רק על מקום שהיו בו ישראל כי הוא היה יוצא לפניהם
 ועכ"ל לא יסובבו המים אל המקום שחטתה ידך רק על מצרים:
כו' וי' כו' וישב הים כו'. הנה את אומרו לאיתנו
 הוא שחוק המים שב במקומו. אך היו
 מצרים נסים לקראתו והפוך הוא וצמול (ש"ר דף ז')
 על פסוק לטובתי צרכי פתח ה' היו גלי הים נדמים
 לטובתי נקבה בפני כל אחד מכופי מצרים המכירים והיו
 מדלגים על גל המים היה מהיישב קלח. אך לא מצרים
 היו העושים כ"ל הטוסים ועוד שאחר שוב לאיתנו
 שפוא שוב המים למה חוזר ואומר ויעבר כו'. ובס אחר
 פניער אחס דים למה חוזר ואומר וישבו המים ויכבו
 כו'. ועוד אומרו לכל חיל פרעה כי למ"ד שבמלת
 לכל מיוחסת ואלה הבנה. ועוד אומרו ובנ"ל הלוכו
 ביצבה פ' הרי נבטו למעלה: וירתבן ויאמר וישב הים
 לפנות בוקר לאיתנו הוא רוח הקדים עשה להורות הוא
 ית' לעיני הכל כי לא רוח הקדים היה הקורע ומייצב
 הים כאשר חשבו מצרים מרס יכנסו כי הלא יראו כי
 בלואו הרוח עצמו יסובבו המים. והנה מצרים אשר היו
 משוקעים בנים כאשר בחבטו על ויהנהגו בכבדות שעמוד
 ען נלחם הטוס שחכה בראותם עתה הרוח קדים בא
 אל הים היו חורשים אחרו אל היבשה ממקום שבאו
 לקראת הקדים בלואמים רלי עברו משפת הים עד
 מקומם ייבש קרקע הים ויוכלו לנוס וללחא חוזה כאשר
 בחלחלה לפי דעתם שרצה הקדים היה מייצב הים עכ"ל
 מה עשה הוא ית' בהיותם נסים חוזה ללחא מחחוס הים
 טבעם ע' אוחו הרוח אל מוך הים כל ימאל אחד מהם
 משפם הים וחואה בשוב המים על מצרים ולא ימלס
 איתמקס וע"ל כן וישבו המים ויכבו בלואון שלא נאמר

בהם עד אחד משל"כ אם לא היה מנערס הוא ית' אל
 מוך הים שהיה גם להם גם וממלט את נפשו. ולהיות
 כי פרעה נאמר כקבלת רז"ל (ש"ר פ' כ"א) ע"כ אמר
 לכל חיל פרעה לומר שמה שבטו המים ויכסו את הרכבו
 כו'. לא שבו בשביל הכל רק לכל חיל פרעה שהיא בשביל
 כל חיל פרעה. אך לא גם למקום עצמו כי הוא נאמר
 והוא אומרו עד אחד כמש"ל עד ולא עד בכלל ולכל
 יאמר אית ח"כ אפיפה מה בין פרעה לבני ישראל כי
 בהם כפרעה נעשה גם והוא רשע למוח ולמה יסוה
 אוחו להם הוא יתבצר לז"ל ובני ישראל הלוכו ביבשה
 כו'. לומר אל השוה האחד הזכור לבני ישראל כי הלא
 ובני ישראל בלבד הלוכו ביבשה בדרך הים כשהיו נשקעים
 המצריים. אך לא כן פרעה כי לא דרכו גרלו ביבשה
 ולא עוד אלא שהמים היו להם חומה שפגרו המים
 מומימים ומשמאלם לכל יבובו יתר המים הרעים עליהם
 מש"כ לפרעה כי אם היה שרוי מוך המים וכמעט
 נחוק כמו שכחנו ז"ל שלא עלר כח לאמר מי כמוך
 כ"ף דבשה רק רשייה כמתחנן ונלעבר צער גדול בים
 עד שהשב להשבר וז"ל היו אומר שלא מאהבתו אותו
 הילו הוא ית' כ"ל למען באזני העמים שמלך
 רע יענה אמן ויסן עדותו ויודקו מעשה ה' לעיני העמים:
 והנה ארז"ל (ב"ר פ' ה') כי מנאי התנה הקב"ה במעשה
 בראשית עם הים שיקרע לפני ישראל הה"ד וישב הים
 לפנות בוקר לאיתנו מאי לאיתנו לתגאו הראשון וקשה
 שלפי זה הים ראוי ליכבד לאיתנו למעלה בקריעת הים
 ולא עתה בשוב המים למקומו. אך לזה נשים לב למה
 הולצר הנאי. אך הוא כאשר בחבטו במקומו ב"ד כי
 בכל דבר קשה לשר לפנות בשום אשר בטיע בו הוא
 ית': ובוהו נא אל העינין טבעו לב טעל פי דרך רז"ל
 לא ידק לשון וישב שמורה שקיים מלאו פעם אחת ושב
 לתגאו פעם שנית והנה אשר נקרע הים ליכנס בו ישראל
 קיים אז חנאו ויקרע חוץ מטבעו. והנה דעת רז"ל
 והסמכת ר' אבהו בדרשת הוא כי כשבו המים על מצרים
 עדין היו כל ישראל חוץ הים וכן נראה מפשט הכתובים
 ועל כן הנה היה מקום לגבר הים לחלוק לומר די לי
 שנקרעתי ומקיימתי הנאי פעם אחת. אך עתה בשוב הים
 על המצריים למה לא שערע בנים שיהיו יבאלו הכתובים
 בים וישבו המים על מצרים בלואמים ולא על המים
 שישראל שם ומה גם כששבו המים שגלבו כמו נד לפני
 ישראל חללה פוגעים במהנה ית' אל ויתערך השר לומרם
 בצואם במקום כמשמעות לאיתנו כי גם שדרבו לת"א:
 פשוטו לא זו ממקומו אלא שדרבו גם על דלפקיה בשון
 זה כי הנה קשה זה על השר מהקודם וטוב עוב הים
 ילאו ישראל לגמרי ואחרי אלתם מרס אלת המצריים הים
 יפבו המים וליהם בכל מקום שנעשה יבשה לרח. .
 לז"ל ואיש הים לפנות בקר לאיתנו להנאי הראשון אשר
 קיים בלשמורת צעת הקריעה כי גם עתה הוא כשב
 ומקיים צנית הננאי בגם בשוב כל המים סיה ית' שה
 כל מקום שישראל שם כי הטיב המים מרס אלת ישראל
 משם המים ויהיה כמש"ל שבעלת המים בא ביוצק על
 המצריים ומלאמתיין עלמן ע"ל השר בהגיע אל מקום
 שישראל שם והמה קריבים מאד אל המצריים. קט

מלכו

רק כמש"ל על זכות תורה שמימינו את דה לנו
ומשמאלם חלו חפלין ואפשר דרך זה הוא דעת רז"ל
ע"פ ב' מהמריס אלו:

ד יושיע ה' וכו'. ראו לשים לב כי אחר שזני
ישראל הלכו ציבשה וכו'. מי לא ידע

שהגילס ה' מיד מזרים שרדפו אחריהם להורגם ועוד
אומרו מיד הול'ל מוזרים. ועוד או' יורא ישראל את
מזרים מת על שפת הים מי צביאם לפתח הים וידוע
מאמרם ז"ל שצדי שיחנקמו ישראל מהם פלסחם הים
ואם נאמר כי את השר ראו מת כמז"ל (שם) מאים לא
נאמר אלא מת וכו' את השר שמזרים שמו הלא כמו זר
נחשב עניו שבר ירלו מיחה שר רוחמי. ועוד כי או'
ויראו ישראל את היד כו' הרי כבר אמור. ועוד או'
ויהימו בה' וכו' האם עד כה לא היו מאמינים והרי
מקרא מלא כתוב ויחמן העם וכו'. וגם הוא ית' כעם
על משה צבאו וכן לא יאמינו לו ומה גם עתה בה' ואיך
יאמר עתה שע"י קריעת הים האמינו בה' ובמשה
עבדו: אכנסם הנה על מאמר הכתוב צבאו וחרד להצילו
מיד מזרים כתבנו על אומרו מיד ולא אמר ממזרים
כלאומרו שם בסמוך והואיל את עמי בני ישראל ממזרים
וגם על אומרו בכסוק ראשון לשון הלאה ובשני לשון
הואלה. וגם שבראשונה אמר וחרד להצילו שחיה כי
הוא ית' בעצמו ויל ואח"כ מזה את משה כאו' ועשה
לכה כו' והוא וכו'. אך הוא כי הנה שני דברי' הים
צריך. (א) להציל מיד השר שנקרא מזרי' הוסיפם גם
(ב) להוציאו' מפרעה ועממו ואומר הוא ית' מה שארד
אני בעצמי לנשות הוא להציל מיד השר האוחז גם
ששמו מזרים שזה אינו עתה כ"ל אח"כ אך ועשה לכם
וכו' אל פרעה והוא וכו'. שהוא מפרעה ועמו והנה
לא פרש מהי היה מה שע"פ הוא ית' בעצמו להציל
מיד השר שנקרא מזרים ע"כ צא סכסכו והדיע ואמר
ויופע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מזרים לומר כי
ביום ההוא נהקיו' מה שעל ידו ית' הושיעם מיד השר
שנקרא מזרי' כי היה מקפגד ואומר הללו עע"ל וכו'.
ולא עוד אלא שהראש מפלחו כי יורא ישראל את מזרי'
מה והוא כי ישראל בייחוד יתן לנו כה לראות שבר הרוחמי
אך לא לערב רב ודמיהם כי לא ראו כלום. וחי' אורא
ישראל וכו'. ומה גם למאמר ספר הזוהר (פ') בשלח
דף (ג') ששפת הים הוא ה' העליון ואמר כי בחדונה
עלמה הבגת מלמטה למעלה כי מתהלה היחל לראות
את מזרי' הוא המטר הכרומי. אך לא מלאך קדוש הוא
כ"ל חזוני וקל להשיג ראייתו מראיית מלאך קדוש ומה
עלו יותר ויירלו את היד הגדול' אשר עשה ה' כי לא
בלבד הבגת ראות את השר מת כ"ל גם את היד והוא
הכה הקדוש שמיניו ית' שזהו ה' והמשך הממלל לפשיטת
יד שהוא יוחר מומלך קדוש אשר צו היתוה הוא היד
הגדולה אשר עשה ה' במזריכ גם את זה ראו ח"ל יורא
ישראל את היד וכו'. אמנם הערב רב לא ראו את
המראה ושמה האמר א"כ איפה מה יתרון קנו הערב
רב על יד גם קריעת ים סוף לז"ח ויירלו העם הוא
הערב רב את ה' ויחמינו בה' והוא הכלל בדינו מרז"ל
בספר הזוהר כי במקום שזכרו ישראל וים הוא זה

שארז"ל (ש"ר פ' כ"ב) כי כשנמר רגל אחרון שצפיראל
ההחיל הראבון שצמזרים לבינם בים ולפ"ו אומרו ומזרים
נכים לקראתו אינו חוזר אל התנאי כי הוא משולל הנה
כ"ל אל הים הנו' וינמר כי היה הים שב ומתחיל להמופע
לשוב ומזרים אשר היו משחקים בטעם קרקע הים
כמפורש על וינהגו בכבדות ההחילו נסים לקראת מי
הים המתחילים לבא כי טוב להם הים הטעם כי
המים ירמו' וישבו עליהם להם וסוסייהם עד לאתה אל
היבשה. אז מה עשה הוא ית' נעירם והיבטם מוך הים
להחיים כחם בל יוכלו לטוע על פני המים בצובם ואח"כ
וישבו המים על מזרים ולא העלו המים למעלה לטוע
בם כ"ל ארצה כיסוס המים וז"ל ויכבו את הרבב
וכו'. ואחר השר רמז צבאו להגלו הראשון פרש ואמר
ובני ישראל הלכו ציבשה וכו'. לומר כי בהיות המזריים
משחקים היו בני ישראל הולכים ציבשה בחוך הים ולא
יאלו ישראל מהים תהלה עד וישבו המים על כל שפת
קרקעות הים כא' והמים להם הומה שבהיות המים
נחכים ושיבם על המזריים אשר היו כמו נד לפני ישראל
והיו בים מזידי ישראל על המזריים שאהרי ישראל ומדי
עברם צדידי ישראל היה אפשר יעו' קנה מבידלל לזה
אמר כי המים להם חומה שהיו מימי נדדיהם נצבים כמו
נד נקיים כחומה צפת שהיו שחר המים נחכים ושנים
על ההלרים ואמר שצדי יבאל היו חזקים נקפים
ועומדים כחומה ולא היה אל אלא מיימנם ומשמאלם אבל
מה שהיו מהלכין בים רחוק מזדיהם היו הולך ונסוע
ראשון ראשון והים מהמלא מים אחריהם וכן ההומות מאשר
היה נשחר אחריהם בהלכתם הלך ונסוע היה נמס
באופן שלא היה חומה אלא מיימנם ומשמאלם בצמזם
וכל זה היחה פירחא יתויה אל השר וטוב היה לו שלא
ישבו המים על מזרים עד לאת בני ישראל מחוך הים
לגמרי אלא ששב להגלו הראשון כמדובר. ובמה שכתבנו
למעלה כי הוא ית' היחל להכפיל גלות השר כי יושר
את אופן מרכבותיו ואז רכגי' כי מההתלה הזאת יבא
שבר לו לגמרי אמר אנוסה מפני ישראל כו'. ובמה
שכתבנו כי שרו של מזרים מזרים שמו יאמר כי אח"כ
ער'ם ישבו המים לכבות את הרבב וכו'. המיה את השר
כי כקד ה' את צבא המרום תהלה. וזהו וינער ה' את
מזרים מרומומותו שהיה בא על ישראל מלמעלה יערו
והצטו אל חוך הים תהלה. וז"ל וינער ה' את מזריים
בחוך הים כי מזרים שמו וע"כ הולך לזכור פעם
שנית ולא אמר וינירם ה' בחוך הים ואחר שפקד על
צבא המרום במרום תהלה אחרי כן וישבו המים כו'
לכל חיל פרעה. כי עד כה דבר על השר ואח"כ מה
שבאו לקדוד לכל חיל פרעה וע"י מפלת השר שהיה
מקפרג על ישראל צבאו' משוא פנים יש דבר הללו עע"ל
והללו וכו' עתה שבהלק המוקפגד שבו המים אל הרבב וכו'
ובני ישראל הלכו ציבשה וכו' שאל"כ גם ישראל היו
נענעים בים כי הלא והמים להם חומה כי המה קיב
כמש"ל כי בחמה שפוכה היו המים צבאים על ישראל
ורמז בהיות חמה במבורת וחומה במקרא לומר כי זה
זוח היה כי לני האמת היחה חמה ועשה נהסך לחומה
צחולם מקרא ולא כמסורת וזה לא על מה שזכרים עתה

על ישראל וזה על ערב רב. אך ישראל לא הוצרכו לך כי מהחלה יראו את ה' ויאמרו ביה' ויבטחה עבדו: **ז' א א** יביר משה וכו'. ראו לשים לב. (ח) אל מה שבקשו ז'ל' (ש"ר פ' כ"ג) צאו יביר ל' עמיד. (ב) או' אז ולא אמר ויביר משה ובני ישראל פ"ח אומרו (שופטים ד') והשר דבורה וכו'. (ג) או' את השירה הזאת שהוא מיותר. (ד) או' לאמר במלכד יחזור הוא משולל הבנה שאינו לאמר לזולת. (ה) למה דברו ל' יהוד השירה. (ו) למה כפל גבה גאה (ז) או' כום ורוכבו שהול'ל (ח) סוסים ורוכביהם. (ח) כי יוהר היה קריעת הים מזה. (ט) או' עזי אומרת י"ה כי לא בשם שלם היה הים ולא בשתי ארצותיה שמה י"ה ולא עוד אלא שביחול בשם בלם צאו' השירה לה' ויאל בשם י"ה. (י) צאו' ויהי לי שהי'ל' היה לי לישועה (יא) אומר זה אלי ואנוהו מה ענין הלו השמיימיים כי צאו' זה אלי אמר ואנוהו ובאומרו אלהי הרי אמר וארוממהו. (יב) למה לא החמיל בהיותו אלהי חביו החלה (יג) למה כןו שמו ית' על עלמם. ומה גם בל' יהוד שהוא על כל אחד עם שאין הקב"ה מכנה שמו על הדיקים כלל אל כל מינום ארצות כהגו למעלה כי בני ישראל קנו שלימות ואיכות ויתרון באיכותם עד ראו' צביוני שבר מפלה הפר הרוחני אמר כי עוד זכו והוא אל מעלת רוח"ק יחד כלם כי הנה מאז נקרב הים בזכות בטהונם שזככו לים טרם יבקע והעמדו לעבור עם משה כהנה. וז"ל אז יביר כי אז הועמד שישיר משה עם בל' כלאחד כי היה הרוס"ק בא לכל אחד בשוה אוהבאות. וז"ל אז יביר משה ובני ישראל בשם לא כן איך יתכן ס' רבוא כלאחד יכוונו כלם אל כל מינום השירה הזאת ולא יתחדו בנוסח אפי' הינה אחת. וז"ל את השירה הזאת כי משה ובני ישראל שוררו יחד את השירה הזאת בזה הסגנון ובני מינו זה מזה לה' ולכל יאמר אים אולי משה הגיד להם מחלה שיעשו והזרו ותורכו עמו. לז"ל ויאמרו לאמר כלומר לא בשטעו כדי לאמר כ"ל ויאמרו היבנה הזאת ולא כיו יודעים מה יאמרו ההריה רק היו באומר' מייחלי' לו ית' ישים בלבם לאמר מה שיאמרו ההריה. וז"ל ויאמרו לאמר רוח קדשו ית' היה עם בלבם היבנה הזאת היבנה והחילו ואמרו השירה לה' וכו'. לומר אל יתייחס לכל אחד והנה מומנו לגאווה לבורר לה' ית' הרם על כל העולמות כי הלא השירה כל אים ממנו לה' הרם ושאל עם היות כי גבה גבה למעלה משמים ושמי השמים ואני חומרי ולא מגאופי רק מרוב ענותותו כי הלא כום ורוכבו החומרים רמה. הוא ית' בעלמו בים ולא ע"י שליח וז"ל מי שביה לו ענוה לזה גם היותו לו לקבל שירו מפי: או יאמר ויאמרו לאמר כי היה מקום לומר כי לא כל א' מישראל כדי לבורר לפניו ית'. אך שר ששוררו הוא כי ית' מביט אל הסולל ולמטן הרבים זוכה אוהם לבורר ובזכות הרב' קיבל שירה' וז"ל איהם היה ראו' לו שפירכה לה' ע"כ ויאמרו כי מה שראו לומר הוא השירה לה' ל' יהוד כאלו ב' בל כל אחד בפני עצמו עשה ופירכה כל אחד החשוב כי הלא עם היות כי גבה גבה על הכל עם כל זה אין עדין לו כי בעלמו ית' עשה פ' כ"ל גם אל המים. זה כלם ממינסת האם פ"ל ס'ל מס ורוכבו רמה בים בפני עצמו ואם

לוי ה' הנזכר לשמוע עם בן ארבע אשר הזכרתי לו השורם
 הזאת. באמרי אפירה לה' ולא מי ההשיב הוא ית' ההשיבה
 הלו כמוי היום: ועוד שלימים כי ראו אני לשורר לפני
 תהלה. כי הלא זה אלי. וזכה כלל שני דברים ח'
 שאני זכותי להביא אל האלהים ולומר זה כמורה בלצבע
 מה גזין בן מלאכי השרת האומרים היה מקום כבודו
 והוא מז"ל (שם) שהחיותקות היו מראים בלצבע. ובראיה
 שפחה על הים. מה שלא ראה והזקאל בן בוזי הכהן:
 עוד רביעית שהוא אלי. מכנה שמו עלי. מה שאין בן
 על מלאכי השרת שאין הקב"ה מכנה שמו על שום מלאך
 ליקרא אלהי מיקאל ודומה לו. וזהו ח' אלי:
 ועוד המצות וזהו ח' הנה ולטוה. והוא ח' ידעו

ברוח הקודש שהוספע בהם שיסיו נזה להקב"ה
 שהוא ענין וסגנוני בתורם והוא שלא נאמר בספור כי אם
 בתוכם לומר שהם בעלמם יסיו משכן. ומדור אל השפיעה
 כי היכל ה' המה. ח"ס וטוהו שפירס לו גוש שידור
 ביימה שלא עשה בן למח"ס. אלא אדרבה היות עולם
 האלפים ונפארה משברא העולם לסינו על דירה בתחומים
 בזהם ממש כמדובר וע"ה היות רחיים שופע והוא אלהי
 אבי כי בסירוב אמר אלהים בתורתו שהוא אבי באר'
 (בראשית י"ג) ויקרא לו אל אלהי ישראל מה שלא נאמר
 בן לשום מלאך. ולכל יאמר ח"ס כי הלא גם ה' נקרא
 אלהי הנבואה. לז"ל אינו דומה כי הוא שם על הסולל
 ולו ישראל הלא גם על היחוד. וח"ס וארוממנו כי
 רוממות הששב שירתי לפניו ולא הפכו עם היותי תומרי
 והקדוש למלאכים:

ב זך ח' אלי כו'. מלכד מה שכתבנו. יאמר כי הנה
 חרז"ל (שם) מהינן זכו ישראל לומר השירה
 הזאת מאחרים שנאמר בו וסאמינן בה' ונאמר כאן וסאמינן
 וכו' וסאין ליה אז יסיר וזכה נכח אל ענין הסקוב
 אמר הנה שני דברים זיכתי ית'. (ח) להראות אלונו
 בים כמשמעות אומרת זה. (ב) לומר שירה שהוספע
 והושעה עלינו רוח קדוש לאומרה. כי שם הוא ית'
 הדברים מאחו ית' בפי כל אחד ממנו ועל שיהיה אמר
 על ה' שאני מורה בלצבע ואומר זה אלי. שהוא מה
 שמלאכי השרת אין זוכים כי הלא אומרים היה מקום
 כבודו. ע"כ לומר כי בהגיע אל גדר זה להיות מראה
 בלצבע הרוח שהוא אלי מייחס אלהותו אל כל אדם כי
 ע"כ מתראה לכל אחד הנה בזה אני מודה כי לא
 שאני זכאי לך רק שוטטוהו. על כי הנה ימים באים
 ע"י קבלת התורה חסיה לזה לו. שכמו שהוא ית' נחה
 לו בן אהיה אני נחה לו כמ"ס ז"ל יש נחה ללבונו
 ויש שנינו נחה לו וכו'. ואמר איוב (א' ל"א) נזק
 לבשתי שהלדק נחה לו וילבשתי שאינו נחה לו. וכן אמרו
 על מזורר לודו ולדוד מזורר וכן על ספוק (תהלים
 טו) חבליהם נפלו לי בגעמיים וכו'. וזה אומרנו וסאמינן
 ל' נחה הסלה. אך על (ב) שזכרתי לרוממו ולהללו
 בטיהם זו. אינו על השירד ולא על זכות עממי רק בעל
 היותו ית' אלהי אבי הוא אלהי אבי אברהם. ע"כ
 וארוממנו ברוממותו אל בגדרו והוא מאמנם ז"ל (שם)
 כי בזכות אברהם אמרו שירה כמדובר. ובמה שזמרנו
 בו ולטוהו ידק משו"ל האומרים ולטוהו. מה הוא משין

י' (ח"ב) 2

אף חיי וכו' . כהוא אלהים נאה לו . או יאמר כמה מדוע
 מדולי . כהתח עמם אל ההנהגו ית' עם האבות ביסורין
 ולא הפעיתם מה מעשיהם להשתלם בתענוגים כי אמר
 הוא ית' אם ייטב להם צעוקי מה יניחו לבניהם באמור
 משה זכור לאברהם וכו' וכיוצא בברות ההם . וזוה
 יאמר כי אמרו ישראל הנה הוא ית' מהנהג עמי בגדמ
 חסד . כי הנה זה אלהי כי חסד אל . וזוה יודע אני
 שאני כדאי לך אם לא שלעתיד ואניוה . ששכנינוה
 בעולם השפל ע"י מעשים טובים . אך כעה חיי ראו
 אלא שאני אוכל זכות אבי . כי למה שהיה הוא ית' יתברך
 מהנהג עם אבי במדת יסורין . וז"ל אלהי אבי . ע"כ
 וארוממנהו שע"י מה שהנהג עמו במדת אלהים הטוב
 עמי להסנהג במדת אל . כמדובר מדולי באומרים שאם
 ייפג לבנות . מה יניחו לבניהם . והנה ארז"ל (שם)
 שהתקוות שגולדו בשדות . וכו' הקב"ה סיחה הארץ
 וזולטן ומנאל לכל אחד ב' סלעים כפדים . כי יונק
 מאחד דגש ומאחד חלב . וכו' כל אחד במקומו רחוק
 לפניו בחיר זה ואדום המאכליו ומנדלו הם הכירוהו
 שהלה ואמרו זה אלהי . לפי דרכם זה יאמר הלא אמרתי
 אביהם לה' בלי יחוד . שכל אחד ממני כדאי לרומם
 ללא ית' בשיר שהוא דבר גדול כמאמר דוד המלך ע"ה
 (תהלים ס"ג) כי עוב הסדך מחיים . כמה מזכירתי
 ששמי ישבחוך . ע"כ אמר מה שאמרתי שכל א'
 ירוממהו בלי יחוד ואמרתי ויהי לי לישועה . כי לכל א'
 החשוב בפני עצמו להיות לו לישועה . מי יאמר שכן הוא
 לז"ל זה אלהי כי הנה לכל א' וא' היה הוא ית' מתראה
 בצור התלמים והאכילו ולא לרבים בזה אחת . הנה זה
 יורה שהשיב הוא ית' לכל א' להיות לו לאל . והנה מה
 שהשיבני . יורה שגם כדאי אני שואטוהו כי יחשיבני
 להיות לו למוה ומדור שישהו בי שכינתו . גם כי אהיה
 יחוד בהיותו לזיק כאשר ה' מתייחד עמי אז . ועדיין לא
 אשרב אל בני להיותו כדאי לרוממו לא' . אך הנה
 מנעקף ליה היותו אלהי אבי כי לא היה הוא ית' יתברך
 נקרא אלהי האבות ביהוד כ"א אלהי כל א' וא' . וא"כ
 חיפה יתחזק ענין החביבו ית' כל א' וא' ממנו בפני עצמו
 גם לרוממו בלי יחוד . וע"כ וארוממנהו בלי יחוד כל
 אחד ממנו :

משפט על הים ולא מדה דיון . ומה גם כי הלא היה
 מתראה כגבור משקיע למזרים לז"ל אל הסמור כי
 הנה זה אלהי כשהיה מרחם עלי בשדים כי חינה . שהיה
 מקיבו לי שהיה לח ואדום שהוא כי לא יבצר הים לשם
 לער מחילות שיהיה דין . עכ"ל הים מוקם דגש וחלב
 שהוא רחמים והוא אהדות הרלות גם ואדום כשהו .
 וא"כ כאשר היה אז מדה רחמים . ויהי ג"כ אדום
 ג"כ עשה הוא הוא וע"כ ואטוה ואפארהו . על אשר עשה
 שני הסכים סה . כי מדה רחמים הוא מתאספה לדון
 למזרים ומרחם אותם . והנה הים אפשר יזרף הוא ית'
 מדה דיון למדת רחמים ויטיה הוא וביח דיע . ומשך
 מהרחמים הגלה לישראל . ומקדון רובו למזרים . אך
 לא עשה כן הוא ית' יתברך כ"א בחינת דין היתה פה ללא
 היו נעולים ישראל כי הלא המרו על ים כים טוף ומחיק
 זכינו יעשה התלחמה במדת רחמים לכל נלקח . הלא הוא
 על זכות אבי שהי' עמדו לבלתי יזרף מדה דיון . וז"ל
 אלהי אבי שגל היומו אלהי אבי ע"כ וארוממנהו לאחד
 רוממוה גדול . הלא הוא ה' א"ש מלחמה כי שם ההחמי'
 לבדו . פעל ועשה מלחמה עם המזריים ולא בהיותו שמו
 ה' אלהים . או' וכו' שהוא הוא וביח דיע רק ה' שמו .
 בלי צירוף דין מן הסעם האמור . ועוד כיון כ"א הים
 פועל שם זה פעם רחמים ועשה רובו לא יפלא כד'
 אך היה בהיות ה' שמו בזה עשה עמרחם . כי כמו
 רגע היו מלחמה רחמים . וישראל אולרים בצפונה
 ונמח . ולא חסרו דבר :

ג ד' א"ש מלחמה בו' . וזוה מה שכתבו יאמר כי הנה
 המלך נקרא על שם פעולתו כמאמר ז"ל
 במדבר דבא (ס' י') על פסוק למה זה תשאל לבני והוא
 פלאי שאמר עשה שבאחי על שליחותו נזירות נקרא אבי
 פלאי . על שם א"ש כי יפליא לנדר נדר נזיר והיה
 מקום לומר כי בעת עשותו ית' דין ויפנה שמו . לז"ל
 כי לא כן הוא רק ה' שמו : או יאמר כי הנה ארז"ל על
 דבר הגיהם מיאלל ועזרים . מנבדילל שזיק המור עם
 היותו שר האש ואיך נהפך אלא שאלו כה האש מבחין
 ונשאר לזון מבפנים באופן שלא שינה מליאותו ועל סדרך
 הנה מדה רחמים להמים איך ידק אם לא בסלק
 רהמיו מהמזרי' אך א"כ לא היה סדר . נעשה רק
 בשב ואל העשה . אמר כי לא כן היה רק ה' רחמים
 א"ש מלחמה ממם נלחם כגבור ואינו מן סתימא כי
 איננו שני במדתו . כי הלא רובו מלחמה מלחמה הוא
 רחמים . וזה ה' שמו . כי בעשות מלחמה ברשעים ה'
 שמו . כי רחמי רשעים הוא היות אכזרי . או יאמר
 כי הנה בכל מדה יש בחינת דין כעוד משפר כוזה .
 והיותו אמר כי הבחינה היא שבה משאל דיון לבדו
 עשה מלחמה . ע"כ אמר כי לא כן ה' . רק ה' שמו
 בבחינת כללות ההיה . או יאמר חזק לשם ה' היה
 א"ש מלחמה בלי צירוף אלהים על כי ה' שמו . והוא
 כי פרעה במועט סה אז אמר לא ידעתי אה ה' . ונאל
 כי לא ידע רק עם אלהים שהזכיר לו יוסף . על כן
 בבואו יתברך להודיעו אה כמו . באומרו וידעו מזרים
 כי אני ה' בהכבדי בפרעה בו' . לא ראה יתברך לזרף
 שם עלת אמר הכתוב כי הוא יכס צד עדיעמו . וז"ל

פ' עמו כי מה פתח ה' חיש מלחמה. היה להודיע כי ה' עמו :

ד מרכבות פרעה כו'. אמרי או' שהיה הוא ית' עשה מלחמה. והיה אפשר לומר

והלא לא הוצרך דבר רק להניח הים אל פתחו שיפוז המים ויכסו לו"ט כי לא כן היה כ"ל מרכבות פרעה וישנו ירה בים ואין ירייה אלא מלמעלה למטה. ולכאן אל עיני הכתוב ביום לב אל או' חלה בים סהם ואח"כ סובבו בים סוף כי הלא היה המצר חלה הוא ים סוף אך הגה ידענו מרז"ל (פ"ר ס' כ"ה) שאין ל' פנימה ערך אלא בפנים כד"ל ויטבע ירמיהו בפנים והנה יבקום הים ויקרו מהים בגדל בו קנה וסוף ועל כן נקרא ים סוף על בגדל בו קנה וסוף בחלק אחד ממנו ונתי' זה המקום שהוא כלו מים יקראו ים סהם ובי"ל הסמוך כי למען הודיענו נפלאות אל כי ידו י' עשה זאת אמר ראו נא כי דרך המרכבות ומה גם כי שרף אשן מרכבות וגם ותחלחל עב מיב אשר תחיהם כמדובר למעלה הלא הוא לפיכך בפנים אמנם גבורי החיל קלי המרחק פתיו' רוכבי סוסי קלים הלא המה מבחר שלישי דרכי' הוא להחליץ ולשחות על פני המים המה ואבוי"ה לא יסבבו אמר כי נהפוך היה כי מרכבות פרעה ומרכבות כחיל אשר הסתגבו כבדות בלתי יוכלים להתעטעט כי היו שוקעים בפנים ים סוף כמדובר למעלה הגביה' הוא הדרך וירה אותה בים כי אין ירייה רק מלמעלה למטה ולא סובבו בפנים כ"ל היו בים נגרשים אך מבחר שלישי קלי המרחק לשחות ולבטח על פני המים ולהמלט סובבו בפנים ים סוף וז"ל הם ים סוף כאשר כתבו ש"ח מקום פנים כל ימנו ויטעו כאשר ירשם השושה לשחות לחמור שיבשה להיגיל את נפשם :

ה תהומות יכסומו כו'. מהר"ל ויאמר התהומות כסום. אך הנה ארו"ל כי בים סוף

אין עם התהומות אלא כו' והנה אפשר כי ג' הדרגות הם מקום בגדל הסוף והוא מקום מישור והוא ים סוף ואחר המישור ים מקום שורד ומועמיק לעמקים גדולים וזה מעלות ואין עם התהומות ומקום מעלות והלאה הם התהומות והנה דלה ית' ידעו בתהומות עולים וורדים נגרשים בלי השקט ואמר הכתוב כי אחר פשוטו בים סוף להחליט כהא ב' יפוזו על פני המים אמר כן כדי שהתהומות יכסומו עשה ית' שירדו מים סוף הולכים ומתגבלים כמו אבן אל המעלות כדי שפ"י כן התהומות יכסומו כי המעלות מיד יוחלקו אל התהומות וישעור הכתוב כפדי התהומות יכסומו ירדו במעלות מים סוף כמו אבן הממלקת במדרון כי כך הם עפויים כמדרון מהים סוף למעלות ומתעלות לתהומות :

ו ימינך ה' נאדרי בכה כו'. אמר או' כל מיני

הספסי' שהיו דגונים בפנים אמר ימין ה' היה נאדרי בכה. שהיה נוהן בהם כח לשיכולו היסורין ושרעניות. ואחר כך ימין ה' תרענן אויב : או יאמר כמאמרם ז"ל כי ז"ל שכל הים הוכו מאחיה מכות וז"ל מאחיה ומחפיה מכות ואין היה בהם כח לטבול אלא כמו שהתאווה. לז"ל הנה ימין ה' נאדרי ואמין

על הכה שימשיך מזה היה הכתוב ימין עליהם משפחה עד בלתי השאיר להם שורש וענף ואין סבול שחר

המכות אלא שימשיך ה' הרענן אויב מרענן ומלכאף ולא המיתה למען יוכל לטבול ולקבל כל יתר המכות באופן כי עשות הדבר בעצמך ובימין הוא להקל מפניהם ולהניח מקום לטבול כי הלא אם בידו גאוה היות גאון גאון לפי גאוהו וגדולתו היות היום היום אמר לפי גדולתו וגאוהו לא היות עושה ע"ו עצמך רק ע"י ה' מהמלאכים רעים שלוחי הרענן אם כך היות עושה והיה כונן להורסם הנה במה שחשלת הרענן. ש"ח אחד ממלאכים רעים היה אוכל אותם כקס ולא יוכלו לטבול שיתקיימו בהם מאחיה מכות אלא שלא נהגאית לעשות ע"י שלוח ולא כוונת להרוס רק אדרבה לתת להם כח לטבול. ונהלחם לאט כמדובר ואין י' דבר שלחם כח לטבול בלבד לא עשית ע"ו עצמך שהוא מה שגזרו כמו נד מוזלים וקפאו תוועות על כי לא היה זה רק הכנה פע"כ אמר אויב אדרוף כו'. כי אמר הנה עשית ימין הקפאת הים ים פתאוי אדרוף אשנן אך לא אהרונן מיד עד לחלק של פהלים פן חוס דם השפך וישעור הקפאות הים וגם לא חללם. פן ימשיך שהות ויפסדו המים רק קורישמו ידי שרדמה רבויים. והם לא ראו הקפאת המים והיוחם ערימה וכמו נד וקפואת הקרקע לא ידעו נמאלי כי לא היה הדבר רק הכנה ע"י ה' אמר אויב אדרוף כו' שמשגיח לגוים ע"כ זה לא עשית בעצמך וע"י קשר זה נאמר אמר אויב כו' פה עם היות עניינו בתחלת השירה כמשו"ל והנה מה שהיה הכנה היה ע"י רוח האף כי האף הוא אחד משלושה אך מה שבסמוי שיהא עיקר הענין לא עשית ברוח האף רק נשפת ברוח כסמוי מדרוך שלך וגם ע"י רוחך ללבו כשופרת פנים אדירים אשר דרכם אדרבה להאזין את הנשבע בים

הנה כי מה שהיה עיקר הענין עשית עצמך :

יא ברי כמדון כו'. אמר כו' אין לך דין לומר במדת

הגבורה כ"ל גם במדת הרחמים. אהה עושה גבורות שמו כמדון בלתי הם בעלי חילות גבורה בהיותך עושה במדת הרחמים וז"ל ה' ולא בלבד תהייחם לנאדר בקרב אנשים בעולם השפל כ"ל גם נאדר בקדם בקרב כל קדושי עליין. כי גם בעיניהם יכלה פעלך ולא עוד כ"ל שאנו יראים מלמר שיהיה עושה פלא כי הגה כ"כ נקל בעיניך לשנות הטבעים שאנו בעיניך בשופה פלא כ"ל כפכפי וככלתי טבעי הכל שום לפיך כמאמר הכתוב (ההלים ק"ו) וידו לה' חסדו שידור אוהו לפעל חסד ולא לעושה פלא כי הלא ונפלאותיו הם לבני אדם כי בעיניהם והייחבו לנפלאות. וז"ל מרא כו' כי אחה שיראו מלהלך שאתה עושה פלא כי לפיך אינו פלא חסד גורא הטלות עושה פלא. או יאמר אהר הזכירו פרטי הגם כי הנה קניי למען הוא כי מי כמדון בלתי ה' מי כמדון כו' שהוא שנת דרך כלל כי להאריך בתהלות רבות כפרטי הגם אנו יראים כי הנה אהה גורא חלוקת שהוא גורא מלהרבות חלוקת כשאתה עושה פלא פן יראים כי רב וגדול הדבר בעיניך. או יאמר אם יאמר אים האם לא מלאחי' רק. שמי כשתי שרדמה שאין גדולתו רק שאין כמותו אך לא מהיות פעולתו עצמה ורבותו

מלא והלא היה טוב לומר כי רבו חולתו כי הוא מלא
 עלמו חזק וחמיו ודדיר לז"א מה שאינו מרבה בחולאים
 והגזמו' וההלות כ"א בדרך שילום שאין כמוהו הוא על
 כי מרמ הוא מלומר ההלות רבות בעשותו פלא סן יאמרו
 לי שפיימיתו וכלהי שצמי דמך . או יאמר הנה פרענו
 עניינו הנה . ועשיו אנו או' דרך כלל מי כמוך בו'
 ותגם אהה נאדר בעלם בקדש כי כל קדושים עמך יכירו
 יתבר גדולתך ממנו והנה בכלל או' מי כמוך בו' וכנס גם
 טלחות עד חן מספר ובריאת עולם ומה ענין שאר פעולות
 פס . לז"א מה שאחר ספרו שבה הפלא שאני בו או' מי
 כמוך דרך כלל הוא כי ירא אני סן אם להלל דבר פלא
 אחד יראה כי איך עשה רק פלא אחד וזהו עורא
 ההלות עשה פלא שמואל מלהלך הפלות על שאר עשה
 פלא פרי כי אין מספר ע"כ שצחי להלל מה שמורה
 על שאין מספר ועל בריא' עולם כי הכל בכלל ה' מי
 כמוך . או יאמר מי כמוך באלים ה' על דרך הכתוב
 אללנו בסמוק ואל מי שדמיו וכו' שקשה או' יאמר קדוש
 ולא אמר יאמר ה' וגם או' יאמר לשון עמיד ולא נאמר
 אמר קדוש שהוא לומר ואל מי מקדושים עליונים הדמיו
 ואשה בו לדעתה הוא יאמר לפני קדוש מעין זה יאמר
 מי כמוך באלים ה' שהוא בכל כחות העליונים בעלי
 גבורה ולא עוד אלא מי כמוך שיהיה נאדר וחזק בקדש
 שהוא בעולם העליון כשר הפנים וכיוצא בו שדומך אליו
 הנה אהה שמורדך עליו לומר שהוא עשה פלא אפי' ה'
 ומה גם רבים כי אין כח לעשות פלא . וזאת לבדך .
 שאין קן להפלותיך וגבורותיך וזהו מי כמוך נאדר
 בקדש נורא בו' כי הלא תהיה נורא מלההלל לומר שהוא
 עשה אלה : או יאמר תהיה זה . מה שכחנו צפי' ברכת
 אהה קדוש שהוא אהה לבדך קדוש ואם יאמר אים הלא
 גם המלאכים קדושים קדושים כמד"א ועבר כבוד
 קדושים . לא כן הוא כי ושמך קדוש בלבד ולא פס וזאתך
 כ"א חורא מושאל על היותם משוללי חומר והראיה כי
 הלא וקדושים הם המלאכים והללך . אשר הולגם הוא
 קדוש ואם שמה עמיו הוא קדושים מה הוא ההלל אלא
 ודאי שאין כמוך עם שנקראו קדושים וזה יאמר מי כמוה
 באלים כי הלא אמרו מי כמוך הוא מה שאהה נאדר
 ונערך בקדש . כי באומרם כי קדוש הוא שאין כמוך כי
 יראים הם להללך ולומר שאהה עשה פלא כי נקל הוא
 להללך בזה כ"א לשלול לגמרי שאין כמוך ולך דומיה ההלה
 פרפות וזה נורא ההלות עשה פלא . או יאמר נמשך
 אל פסוק גלאתיו מי כמוך באלים בו' מי כמוך ה' בעל
 הכתמים שבו עשית כחמה פולח רובו וכו' פעולת הסד
 כפלא אחד וזה נורא שהוא רובו וההלות שהן ב' חסדים
 שיהללך בכן ע"כ עשוהך פלא אחד והענין כי בימינו אמר
 חרעץ אויב הרי כי ע"כ ימין נמשך מורא כי בה עשה
 שפטים במצרים ובימינו עממה עשה שמי ת: לט . (ה) שבה
 הכליטם בחרץ שוכו לקבורה על שלוו ליעקב אבינו .
 עוד תהלה (ב) בימין כי נחיה בחסדך בו' כי החסד הוא
 הימין כודע וכן יחסךך כי גם במדס הכוונ הפעל הפכים
 כי הלא נהלה בערך אל נוה קדשך והיה ע"כ מפלת לז"א
 מלפס . כי במדס העוז הוא מדס הדין היה מנהל את
 ישראל ומכלס אויביהם והענין כי בלאתמו ממגרים והיה

יד שמועז עמים בו' . אחר או' איך הקב"ה פעל
 עם המצריים גרם ומוכס בו' כי גם מדפ"ד
 היו לנו למוכס :

בה ובהפכה חזרו אל ענין ראשון הוא קריעה היס ואמרו
 כי שמעו בגלות העמים ורגזו כי מלס ידעו כמש"ל
 (ש"ר פ' כ"ח) ויבקע היס לא נאמר אלא ויבקעו המים
 הם כל מימות שבעולם ושאלו על הדבר ותמעו ענין
 קריעה יס סוף אך חיל וכתב של הריגה בני אפרים שהיס
 דמס לעק אהו יושבי פלשש בכו' כי עשה ישראל ינקמו
 נקמת אחיהם ואז נבהלו אלופי ארץס סן יאמר כס ישראל
 לארץ דרך ארצס ויור לטס כי על כן יאמר אחיה כן ללא
 העבור כי וכן חילי ומאכ ואחזמו רעד . מן הפעס עמנו
 סן יעצרו דרך ארצס ועל הכל נמנו כל יושבי כנען כי
 עליהם הם הולכים לקחת את ארצס מידס ובקשו
 מעשה ישראל מאתו ויפדך יס"ל על כלס אימחה ופחד .
 באופן ידמו כחכן מהחוקים על ישראל עד עברס לארץ
 כי כעס עדיין לא קנו השלמות הראוי ותסן ומקשרג בשעה
 הסכנה כי אחרי כן אז יהיו לנדוקים מהיחסיס לעס
 ה' איך פחדס על ישראל ולאסס ותסו ויחשבו חסו עדי
 יעצור עמך ה' כל' שיעצרו בשלמות . שיהיו אז מהיחסיס
 לעס ה' בנחוס לארץ ועד נוהיה לפניך והוא עד
 יעצור עם זן קניס במצרים ככתוב אללנו על הלא הוא
 איך קקך כלומר ולא תהיה הסעברה לארץ דור שני
 אלא היואלים שקמת כלס לא כאשר היה כי כל שסיס
 רבוס שמעברים שנה ומעלה יעצרו לארץ וכן היה מחקייס
 חס לא על ענין המדגלים ועל עשוס את העל :

יו תביאמו בו' . ראוי לביס לב בכו' מכון לשכר
 פעלת ה' . כי מהנראה מנ"ל כי על

הב"ה ידבר ואיך יאמר פעל ה' ית' ודיין לא נעשה
 בעת ההיא ועוד איך יחסו: לפעולתו ית' בכו' פעלת
 ובכו' מקדש ה' כונו ידך ושלמה בכו' ועוד בכו' ה'
 ימלך בו' איך יתקשר אל הקודס ובמ"ס ז"ל שיהו
 לעתיד למה החזכר פה ועוד או' אחרי כן כי בא ס"ב
 פרעה בו' שהוא כמודיע אשר לא ידענו וגם הוא בלא
 מחקרם אל מאי דסליק מיניה ולא עוד אלא שיהו או'
 בל' כי שמשעו כנותן טעם אל האדם ואינו ועד או'
 כי בא כוס פרעה כי הלא גם פרעה בא בים . והנה
 לבא אל הענין נקדים כי הנה הבית השלישי אשר אליו
 דלכה נפשו חוב"ב לא כראשון ושני מעשה ידי ארז
 הוא . כ"א רוחי מעשה אלהים כודע ועליו אמר יעקב
 אין זה כ"א בית אלהים כמפורס במקומו והנה לא יקום
 הוא יחב' לעשותו כי הנה מקודס יברא השולס נברא
 כנראה מרזל בשמות רבה (פ' כ"ח) וזהו יאמר כי
 ביות הקדש אשר עליה ה' שופע דבריי הפירה הזאת
 ראו והנה אפשר יתעמדו דבריי גורמי' השלל ית'
 מארזו ית' . ע"כ מאז משה ובני ישראל חילו פניו ית'
 ואמרנו הנה אשר נבקש מאתך הוא כי שביאמו בו' . כי
 לא תהיה ביאתו לארץ . להסלל עוד ממנה כי אם
 שביאתו ותעטמו כאילנות נטועים בחר נחלקך ובמה
 יתקיים זה הלא הוא כי מעשה לא יבנה בנח"מ פ"י

אדם כ"א מן הנפק פעלה ה' מאז בעלמך אותו מקדם
ה' אשר כוננו ידך שהוא הבית הג'. המקוה שעל ידו
זכה לבתני הטלעל עולמו והנה נקבל לזאתו ויחשדו
להיות להם חירות מגלות ומלאך המות כי אין ספק שאם
היה הדבר נמשך כן סבבים הג' היה מאז לולא מעשה
העגל שחזיר וזהו המה נמשך למקומם : וברור אל הענין
אמרנו לא לנו ה' לא לנו אנו מבקשים זה כ"א על דבר
כבוד שמך כ"א כה תעשה לנו עו אתנו באתך ובד' הפתח
מעשה הנה יהיה שה' ימלך לעולם ועד כאשר בזמן
הבית הג' שלא יחלף מכבודו למלכות כשר דם ולא
יחלל כבוד מלכותו בחורבנות ב"ה כ"א שה' ימלך
לעולם ועד שהוא העדה שהיה מלכותו גזיו ויכר
לכל העמים בני הפסק כאשר סידרו קדמוניותו בא"י עד
לא עשה ארץ והוציא ה' מלך. ובהכינו יצוים כו' ה'
מלך. ועת יקבץ ופזוים כו' ה' ימלך לעולם ועד.
הנה כי סבוק ה' ימלך פירמכו על העמל ועל ביות
המשיח. וזהו בקשה של פתיקים מאז ולא ישראל
ממלכות ולשמה יאמר אליהו ית' כי לא יחכן יהיה זה
מאז עד הפרסם גדולתו בעולם ע"י המלך הדורות מה
שאין כן בעת ההוא כי הנה גם קריעת ים סוף שהיה
גדול לעיני כל העמים הלא כל היוצאים עם הם
המלכיים כבר מהו ואך יפרסם שמו בעולם ע"י מים
לז"א אין זה עיבוד כי הלא כל סוס פרעה כו'. כל'
כי סוס פרעה ורבו ופדויו בלא בים הם היו אשר
וישב ה' עליהם את מי הים. אך לא אח פרעם עלמו
כי הוא נשאר וז"א כי כל סוס פרעה עם היות בגם
כל פרעה עם סוסו אך הוא לומר כי סוס פרעה כו'
הם אשר ויב ה' עליהם את מי הים אך לא על פרעה
עם היות שהוא גם הוא כל לא נאמר עליו וישב ה'
עליהם כו' וע"כ אינו מזכיר הלא את מי שכל וישב
כו' והוא מאמרו ל' בפסוק ולא נשאר כד על אחד כי
א' נשאר ויהי במים עד רבו וז"א מי במים דרסיון הכ"ף
וא"כ מי יפרסם גדולתו ית' ויתר ממנו נשאר עיניו ראו ולא
זו וא"כ איפה אין עיבוד מהעשה שאלתנו על זה :
ב ותקח מרים כו'. או אחות אהרן מלמד הייתור
קשה כי הלא גם אחות משה הינה ואם
הוא לומר שהינה אחות אהרן קודם ללידת משה מה
לא ללדתו וגם כן למה לקחה את התיף וגם כל הנשים
במה לקחו וגם מחולות האם לא הינה דיים תופים כמרים
כ"א גם מחולות. המגם הנה ארז"ל (בסוף דף י"ב) על
שפוק ותה"ל אחותו רחוקו כי עד שלא נולדו משה אחיה
מרים לאביה ולאמה כי בן חלד אמה שישע את ישראל
זהה לא נתקיימה הישועה בעלם עד סיום שהוא שנא'
וישע ה' ביום ההוא כו' ע"כ בראותה שנתקיימה
נבואה אשר התנבאה ביות אחות אהרן לבדו שהיה
על לידת משה לקחה את התיף בידה וז"ל הנביאה אחות
אהרן שהוא על מה שהתנבאה עדינה אחות אהרן ולא
אחות משה וגם ביוונה שגם העינה נבואה להיות עם
גבר. הנרעה ליקח התיף בכת הגבוהי לצורך
מה שצוררו אנשים באמצעה ומה שצוררו כאלה כי גם
הם זכה שפע רוח הקדש אמרוהו פאדונג למעלה ומה
גם להאמרים מרז"ל כי התיף לשימם האנשים שצוררו

הנשים קודם למלאכי השרת וע"כ השרה לעורר בתוך
כענין (שמואל א' י"ו) והיה כנגן המנגן ל' השר' גם
ברוח הקדש כי הוא גדר נבואה בהקדש אשר הוא למעלה
מגדרה ע"כ עשה הנה כדי שיחול בה גדר זה כאשר
ואז ומאזנה כל הנשים אחריה כי אמרו כי כאשר כל
הנשים נחברת משה ההנבאו גם הנה למעלה מגדר'
כן הנשים נחברת מרים אלא שאמרנו בלשם כי סוף סוף
אין הכנה האנשים שיה לנשים ע"כ אהרו אש כלי שר
א' האסרך מרים לעורר השרה הוא הסוף אלו נשאר
שנים ע"כ לקחו תופים ומחולות ועכ"ל לא היה לכן להיות
מדברות ברוח הקדש פאנשים. שלא הארך משה ללמד
להם מה שיאמרו כ"א ותפן להם מרים שירו ל' כו'
כי הושיע עליהם רוס' ויהיה אומרת לכן שירו כו' וכן
אומרת על סיה וגם לא כנשים שאמרו ל' יהוד אשריה
ל' שכלל אלה היה כדאי כ"א שירו כלכם דרך כלל :
בב ויִסַּע משה את הנשים כו'. ראו לשימ לב למה
החטיר הוא ית' מהם מים ואמרי כן
להם עד שהצרכו להסלוגן ופזו סוב היה לחת להם
התיקון שמתן להם בלאחרונה ולא יתן לפניהם שחוקן
כפי הנקרא ועוד מה צורך להודיעם שכל כן קרא
שמה מרה ועוד או' לאמר מה נעשה כי מלח לאמר
בלתי יודקת כי אינו לאמר לזולת. ועוד או' שם שם לו
חק ומשפט ה"ל נהן לו ולא ל' שימה. וגם אך מחקרת
עם הקדש וכן אומרו ופזו גם כו'. אך ע"כ הפקת
המים נסח את ית'. ועוד אך מסויחם לזה ענין ויאמר
אם שמוע שמעת כו'. ולמה כשל שתי שמיעות ולמה
הפסיק במעשה בין שמיעה והאזנה שמשוג אחד. ועוד
שכלל שמועה לקול ה' הוא ההאזנה למעשה ועוד הגמול
שהוא משלם הוא שלא יתן כל המהלך אשר שם במלרים
שמורה שמהלוח ארץ אחרת ישים עליו והאם זו טרה
וזו פירה. ועוד או' כי הני ה' ופאד' כי אך הוא מונח
משם שכל שרוא יתקבר ופאד' לא ישימם ואין הפקת
רק עשויה המהלך הני' ועוד שאין פעולת הירפא סיומו
בלי משים המהלך כ"א לרפאות המהלך אשר על החולה :
אבגם לבא אל הענין מזכירה מאמרם ז"ל במלילת וז"ל
ולא מלאו מים ר' יהושע או' דברים כמשמען ר' אליעזר
או' והלא המים פתח רגלי ית' וסאד' אינה אלא נסח
על פני המים אלא כדי ליגטן אחרים אומרים המים
שנשלו בין הגזירים שלמו להם בלאו שעה כענין שני'
ואדרייהם שלמו לעיריהם למים שבו כליהם קדש כי לא
מלאו מים פ"כ :
וראו לשימ לב במאמרם. (6) כי גם ר' אליעזר או'
דברים ככתבן אלא שמתן טעם שהיה כדי לייגעם.
(3) כי למה עשה ית' כדי לייגעם ולא דיים לכתם
בארץ מלאכות כ"א גם לייגעם. ועוד או' שטיו המים
פתח רגלי ית' ועוד או' והאד' אינה אלא נסח כו'. האם
שבכל שהאד' קריע על המים שחתהים ימלא אחס על
הארץ ולדעה אחרים שגלמו מי הגזירים לעולם היה להם
לשקויים אותם הכים שאמר עליהם ולא מלאו מים.
וגם מה ענין ראייה שמביא : אך הוא כי הנה חוקקם
לרז"ל כי הנה או' ולא מלאו מים האשר פירשונו שלא
חדמם להם מניחם למלא מים רק היה סמך כעצמו
שלא

וייגעט ובלשהגיועו אל המים היו מרים שלא יכלו לשמוקן
 שהוא למען נשוחם גדוק ורע לו כאלו יתבאר וזמרי
 כן הורבו ית' ען. הוא לענה מ"ש ז"ל שהוא ען מר
 והמתיק מר צמר : ורבו לדבריהם יסיה כי ראשי
 חיבות ען וישלח אל המים עם הטלל . עולה עשרים
 צמסר קטן כחיבת לענה צמ"ק ואחר הדברים האלה
 בזה התורהואמרה . הלא כחן מאלו שני דברים שיחויב
 לבקש להם פעם . (ה) למען ייגעם ה' בהחמירו המים
 והביאום אל מקום מים מרים והם ידקו' . (ב) למען
 אה"כ הראש ית' שהמתיק מר צמר ולא מר צמחוק . ואמר
 פעם לכלל הזה הלא הוא כי שם לו חוקומשפט ט' . שלמען
 שמו והבדק חק ומשפט לו בלבו כאלה ולא יהיה להם החוק
 כמו זר נחשב . וזהו שם שם לו לישראל בלבו חק ומשפט
 וגם שם נסרה לישראל אם יהרר ולמדש דעה לכל
 יהררו בענין דקוק ורע : והוא כי הנה היה ראונו
 ית' לנסוחם שלא ילהגונו כ"ל שיאמרו למשה מה זאת
 ויודיעם פשר דבר כאשר הודיעם בסוף כאשר יבא
 בס"ד והוא כי שיתו שומו חק כמשפט בלבו היה צמח
 שהיו המים ירוים והמתיקו בלענה מרה הדך העצב
 נגד גזירת שכל אנושי למען יראו וידעו כי לא דרכיהם
 דרכיו ית' כי אשר יימר בעיניהם ויראה שאין זו מועיל
 הוא הטוב והאופר אלא שהוא למעלה משכל . וזהו
 ויורשו ה' ען כו' ומתקו כו' . לו' כי עם היוצו לענה
 צמה שיוורה ה' אותו המתיק כך כל דבר שיראה מר זר
 צמה שמורה לנו הוא ית' לעשותו הוא דבר טוב ולכן
 טוב לגבר ימיו לעשות כו' ויבטח בו כי טוב הוא
 ומה גם כי הנה הפח שנתן להם אז הוא פרה אדומה
 כפירש"י והוא מרז"ל . ויהיה שצמו שממתיק מר צמר כן
 הוא מעה' את הממח צמה שמעממה את הכהן המורה
 העובק בה נמלא כי ב' דברים עשה הוא ית' בענין א'
 כאלה . (א) שהורה כי כאשר המשפט טוב בעיני הדלם
 כן גם הוא הוא החק כי כך המתיק ית' המר צמר
 כמו צמחוק ונבטח בלל דעות ה' . וזה מאמר הכתוב
 אחר אלו ימסקו המים ע"י ען מר אמרה תורה למה זה
 היה שהמתיק צמר . וגם הכהן מיימה והיוותם מרים
 מאחר שהוא ית' היה חפץ להמתיקו הלא הוא כי הנה
 שני דברים כיון הוא ית' . (א) כי שם שם לו חק
 ומשפט כי שם לו לישראל השוואת חק למשפט כי הכל
 הוא טוב ומטיב הלא שאין שכל אנושי משיגו שכמו
 שאנו ממתיק המר צמר כן לא תהרירו אחר עתה העמח
 צמה שמעממה את המורה . וזהו שם שם לו חק ומשפט ופ"ח
 לעיקרה דדינה פירכא למה ייגזרו והחזיר מהם המים
 שהיתה זרה גדולה האם כדי לנפול חקק יבוא עליהם
 זרה . לז"א שם נסהו והוא כי כיוון לנסוח את ישראל
 בהביא עליהם ייסורין אס יקילו וללמד אה"כ כי ייסורין
 עם יסוחם מרים הם עובדי למתק מרירות מלאה
 האדם אשר לא יחסר ממנו אשמת דבר כאשר ע"י לפנה
 מרה נמת : והמים המרים . וזהו וס' דקויה את ישראל
 בהביא להם לרה עודם לדיקום כי ה' ידקו יבטח מיימר
 בשמאל וצקרב . זימין שפוא הדבר שהי' והוא כאשר
 ייגען הוא ית' והחסיר מיימהו שהביאן אל מקום מים
 מרים וצקב להם דרך למתקן באופן שהמים המרים מקר

שלא ימאלו צו מים . או יהיה פירוש כי מים היו שם
 אלא שלא מאלו . ואם הם דברים כמשמען שהוא הדרך
 הראשון ית ק"ז קושי שכל כך היו מחוסרי זכות שהיוסם
 הוא ית' משועבדים אל הטבע שהלכו דרך שלשה ימים
 צמדבר ולא מאלו מים ואם הדרך שהי קשה כי היכן
 היו להם מים . והנה דעת רבי יהושע דברים כמשמען
 שלא היה להם זכות . וכאשר הדבר אל הטבע ולא מאלו
 מים ור' אליעזר א"ו והלא המים היו תחת רגלי ישראל
 והוא כי צים נשתעב' להם ויומן תחת רגליהם שר המים
 כי הנה שרו של יס הוא מושל על כל מינו' שבעילת
 כי ע"כ בהקדש הים ארז"ל (ע"ר כ' ב"א) שנקבעו כל
 מימות שבעולם כאשר למדו מאו' ויבקעו המים ולא
 נאמר דבקע הים ואין זה כ"ל בהכות הספתור הוא הים
 רעשו הספיססס כל מימות שחתה אותו השר והיה השר
 תחת רגלי ית' בזכות הכנסם בתוך הים עד חוטמם ערם
 יבקע כי האינו בה' ובכחו בו ואל"כ למה לח נבקעו
 מעינות הים מפניה' כמו שמשפט זה נבקעו מעינות
 מים מתוקים צים בעובר' שמהם שרו צמים ושאל
 חאמרו כ"ל יתן תחתם מר המים לא יתן כר הארץ וארץ
 ילפשו נהיב בארץ המים שתחתיה ועלו למעלה . ע"כ
 אמר והארץ אינה אלא לפה על פני המים . לו' כי אין
 שר הארץ מעבד צמה ששר המים רוחה לעלות מימיו
 בקרבם . כי הלא היא משועבדה אל שר המים . כי הלא
 שלא בטבע טיבל אחזה שר המי' . כי טבע העפר להיות
 למטה מהמים . והוא לפה עליהם ולכן לא טעבב הארץ
 מהעלות המים . כי הלא גם כל המים שתחתיהם היה
 ראוי לעלות . ומה גם מנוע אחד . ואל"כ אין לו' דברים
 כמשמען . שלא היה להם זכות אלא שהיה להם זכות
 ועשה הוא ית' כדי ליגעם ואלהים אמרו שלא המיאים
 ה' שלשה ימים כי אס היו שמים מהמים שכליה' מגזרי
 יס סוף . ומה שאומר הכתוב ולא מאלו מים הוא כי
 באותה שעה אחר ששפ' הימים שלמו אותם המים ולא
 היו המים בכליה' וע"כ בלו מרהה לשחות ולא יכלו
 והביא הג"כ כי נאמר כחן ולא מאלו מים ואמר להלן עבו
 כליהם דיקם כי לא מאלו מים מה להלן כלים ה' כחן כלים :
 והנה על מאמר ר' אליעזר שאומר . ששעה הקב"ה ליגען
 קשה מה שהקשינו בכתובים מה שפע ישראל בזמן
 שהוא שהמיא' ויגען הוא ית' : ונבא אל הענין . והוא
 כי הנה ארז"ל והביאו רש"י ז"ל בפרשה כי הנה צמרה
 יתן לישראל ק"ג שרשיה של חורה שיעסקו בהן שבת
 ומה לדומה ודיים והומרה כי הנה תחת שמים ימבין
 ידו העבד הישראלי מעבוד את קונו . (ה) על החקוק
 אשר אינו רואה בהם טעם ויחאמן לבבו לאמר מה
 וישיעי מה שהשכל יגדלוהו ומה גם בחקק פרה אדומה .
 (ב) ראיוו דקוק ורע לו . ומה גם במאמר ז"ל במאכה
 קידושין (דף ל"ט) כי המקיים את המורה מאלף ועד
 טי"ו מרישין לו כאלו שרק את המורה מאלף ועד טי"ו
 כי בראות איש דקוק שהוא חס וישר . ואובד בלדקו
 יהרהר ויחשב עולג . כענין איוב שהיה מלביד בדבר
 ובלתימתנהס . ע"כ מה עשה הוא ית' כשהי' לתת לישראל
 חוקים ומשפטים ראה להסיר מלגס ב' רעות אלה למען
 העמידם על האמת ע"כ עודם לדיקום החסור מהם מים

לזה כן את הדיוק ייגע וינסהו ה' בעולם הזה להחמיר
 בזה"ל ממנו טובה והמה הרבהו. לכן ללמדם דעת
 היותו להם המר במר לכל ישובו ולכסלם ולהסדר אחר
 ייבטרו לה' הדיוק עוד כי הלא כאשר ממחק הוא ית' מר
 צמו כוונה אורה מרירות אף לדיוק כי אין מי שלא יחטא
 אור מצד גלגולו הרשפון ממחקו ית' במרירות הייסורין
 ועל כן שלא עמדו בנסיון והמחק מר במר הבורח שלא
 יתרחשו על הייסורין המרים כי במרירות ימחק מרירות
 היותו"ל ותלואה עון אשר חטא וילמדם דעת מה ששם
 נסו להעמידם על האמת והנפקותא היוצאות מהנסיון
 וסגנונו במר לכן ויאמר אם שמוע כו'. וכו' (ה) בשם
 לב אל כפל אורו שמוע שמוע. (ב) כי בזה ויאמר
 בעיניו תעשה ידוע שמוע הקול ולמה לאמר (ג) אומרו
 והאזנה אחר או' שמוע שמוע. (ד) שהל"ל האזנה סמוך
 אל השמיעה ולא יפסוק בעשים בזה"ס. (ה) כי מה
 בעשה היצר במצות הוא ולמה אה"כ אומר שאין המצות
 (ו) ובי היעלה על לב שישים מחלה שהורך לומר כל
 המחלה כו' לא אשים עליך. (ז) שמורה ישאר שם
 לעמרים לא יתיה אף אוחס שלא שם ב"צרים ישים עליו
 והוא"ל חורה וזו שפרס ששים עליו כל המחלה אשר
 לא שם במריוס. (ח) או' או' ה' רופאך לן חין זה
 נחיתה טעם אל מה שלא ישים מחלת מריוס: אך ויאמר
 אם שמוע שמוע לומר מאמר רז"ל במסכת קדושין (דף
 ל"ט) שא"ל יקפיד ליש בייסורין כי אשר קיים כל העברה
 כולה נוחת לו ייסורין בזה"ל כאלו שרף את התורה
 מאל"ף ועד תי"ו זה מאמרו ית' לבאר עיון מה ששם נסו
 לומר אל תסמט על החסך ויבחרךך בלי עון כעת כי
 אם שמוע שמוע כלומר חסילו תפלה חלית השלימות אל
 חסיואש מן הייסורין ואל חקון כי דע כי אם שמוע
 ולא יהיה על מנת לקבל פרס שהוא חלית הכשרון רק
 השמע למה שהוא קול ה' אליך וגם העשנה בפועל ולא
 בלבד מה שהוא צורח הדין כי אם גם מה שהוא הישר
 שהוא לפנים משורת הדין: או יאמר שאחר בצעקו והקבלה
 צעקתו אמר אם חרעו שמוע ה' בקולך השמע אתה נקול
 ה' ועשית הישר שהוא לפנים משורת הדין כמש"ל
 ועשית הטוב והישר זו לפנים משורת הדין וגם שלא
 יהיה הישר לעיני בני אדם כ"א בעיניו ית' הרואה ללב
 וגם תהיה כמלאכי השמים ששם עושי רעונו ית' ובעשייתם
 מצוה ה' הם חאבים ומסיה און לשמוע בקול דברו
 שיעור מצוה אחרת כי תעשה אתה ששם הישר בעיניו תעשה
 תחאב והאזנה נמנחתי תקשיב לעשות מצוה אחרת כי
 בעשותך מצוה ה' תאזין ללמדך מצוה רבות כי הן כל אלה
 הכליות השלמות עכ"ל על כל אלה לא תשים לבך לאמר
 ששלום יהיה לך ומיחאש מן הייסורין כי לא תבטחךך רק
 שכל המחלה אשר במני במריוס לא אשים עליך אך לא
 חגלל מיסורין ותלואה אחרים ואל תקפיד כי הלא אני
 ה' רופאך ביסורין כרופא המקיז דם החולה והוא לטובתו
 כאשר כרעה ית' ע"י המחק מר במר. ובזה בואר הישב
 עיון ושם נסאו כאלמר ובדרך הזה יתכן כי כאשר האים
 הבדיח ותלואו ה' לטובתו ולסיחת עון וכדי שיתן אל
 לבו לשוב בתשובה וישלח דברו וירשפאו כן במשל כי מימי
 המקום שהוא לא היו מרים מחללת בדיקתם כי אם

רפואה ע"י זה לכל אבריו ונפשו ואז כל המחלה וכו' . ושמה חתמה אם על פי מזלי אחידי לבא עלי חולי אך חלל על ידי הנהיה אל החמה כי הלא בשייר חיצו כי הלא אני ה' רופאך כפחיו ונגעים ע"י הכהן בהסגור אותך הנה כי רפואתך שלא בטבע ומשם תלמד על כל חולי וכל מכה :

מז ב וירגנו כל עדה וכו' . או' במדבר שהוא מיותר כי הרי נאמר שהיו במדבר סין . אך הוא לתח טעם אל היות מחלוניים גם על הכרן עם היות כי משה הוא השיקר לזה אמר במדבר שהוא על עסקי המדבר כי ע"י הארן גם הוא היה אומר' אל עשרי דרך שלשת ימים לך במדבר כי מאז נראה שהיתה עלת שניהם לטובים המדברה ולעכבם הם :

ג ויאמר אליהם וכו' . ראו לשים לב מה ענין אומריו מוחמו ביד ה' ולמה זיכרו סיר הכשר . ומה גם במחז"ל' שלא היו אוכלים מהבשר רק הלחם לבדו לריח הבשר שביסר . אמנם אמרו ישראל הנה לבד נדמים עשית לנו . (ה) שנתייגינו וידענו את ה' . (ב) שהולאת' ארחנו ממזרי' והנה על הצפונה אין אנו יחסיים כ"א על השמים ולכן לא נאמ' מי יתן מוחמו בארץ מזרים כי הלא יובן גם בהיותנו עובדי ע"ז' שלא היתה מוחמו ביד ה' רק ביד כחות הטומאה אך אמרו מי יתן מוחמו ביד ה' כי הוא אחר שסברנו את ה' ונתגיירו . אך מה שאנו מחלוניים הוא על כיווצהשם ארחנו וכו' . והיה מספיק היותנו מתיידיים ומחמו הם ופירשנו מחמו והוא בשבתנו וכו' . לומר הנה במזריים היינו על סיר הכשר דוואות נאשנו לבחול במשך הכיר ולא סיו מוח' ארחנו רק אוכלין לחם לשובע והנה היה אפשר שמחמות הכשביל נמות ע"ד מוח חכמי' לתח מכל חשביל לשמש סן יסתכן מחמות הכשביל באופן שקרוב הדבר לטיות המיתה היתה מרעב הכשביל כאשר מרעב הקחש ואמרו שיותר היו בוחרי' לחמת מחמות חשביל סיר הכשר כיון שמיים שבעים שהיו אוכלין לחם לשובע מחמות הזאת שהיא ברעב ללחם מעין (א) ארצה ד' טובים היו חללי חרב מחללי רעב :

ד ויאמר ה' וכו' הנני ממטיר וכו' . ראו להעיר . (ה) החילו לנוכה באו' לכם ואלתו שלא לנוכה באומרו ויגא העם ולקטו . והנה לכו' (יומא דף ע"ה) שאמרו שהדיקים היו המן בא' אל הלהים ולבלתי נדיקים רחוק הרבה כד"א שטו העם ולקטו אפשר יתפרש גם פה שמדבר הוא ית' עם משה ואהרן ודומיהם ואומר להם הנני ממטיר לכם כלומר חללי' . אך לסמן העם ויגא העם חולה ולקטו . וישת' אל דרך שפוטיו . (ב) אומר' למען אכסנו אך ההצבה מזה סיון . (ג) באומרו ה' אך בחורתי מה ענין המן אלל הטורה . (ד) אומר' והיה ביום הששי . שהל' ביום הששי יבנו וכו' . ומה ענין או' והיה ואם הוא על הברכה שתהיה ע"י השבת הרי הוא או' והיה משנה וכו' : אמנם הנה רצה הקב"ה ללמד דעה את עמו ישראל על המהיה ועל הכלכלה הלא הוא כי לאדם יחד לבב אנוש באמת באמור למה זה ירעוב ה' יגש ראוין ונפש שמעון ימלא טוב וסון ועשר בביתו אחר שהכל מן השמים . והלא ימשך מום . כי כאשר

יראה הרואה כי הכסף חלז מכלאי ית' יתוא מעל הפר ה' לעשות בזה ובכסף כל עמנו ונאמל מד"ח ע"כ להרים מושל מדרך עמו בזה האלמים ויאמר הנה בלחם אשר מאכילך אכין לך דרך ה' נמעו חשכול . הלא הוא כי אהה דע לך כי מעליון לא האה הרעו והקוב כי אם הכל לפי הכנה מקבל כי עוי ממים וזכות ממים עון ממים כד"א (שהל' ל'ד) מחמות רבע רעה חיסך רעך ותמוגנו ביד עוינו מחמים חרדך רעה והזכות מטיב כד"א ואת יתרים יגלם טוב . וס' יאמר הוא ית' הנני ממטיר להם שהוא לכם הראויים לקבל טוב לחם מן השמים מה שאין כן לזולתם כי אם לסדום ועברא ונאסרית מן השמים וברד למזריים וע"כ לא אמר אני ממטיר כ"א הנני ממטיר כלומר הנני אשר המרתי לזולתכם מן השמים גפרית ואש ממטיר לכם לחם וכו' . כי אין לשמים טבע מוטבע כ"א הכל לפי הכנה המקבל ומה החי וכן אל לבו כי כמשתק הזה יעשה לאיש ואיש עשיר ורש כי כל אחד לפי הכנתו לפני אל דעות ה' יקבל את הטוב ואל הרע : ועוד שנית ממשכת מזה כי ויגא העם ולקטו וכו' . והוא לומר הנה יפרחו העם ויגאו וילקטו והנה שני דברים להם במן . (ה) שאם איש ירעב לו וילקט בעומרים שנים לא' או חצי עומר לאחד לא ימלא לו רק דבר יום אחד כי ה' המרבה ואחד הממעיט ימלא עומר לאחד . (ב) שיהיה ביומו שלא ימטיר מן פעם אחת לזמנים רבים . וגם אם יאמר חלקפה נא לי ב' עומרים לשני ימים לא ימלא בביתו רק ה' יקטו הדברים האלה אשר לעם שילא ולקטו הוא אשר יקטו למזויאס ימיהם ללבוז כעשר בצר כי שאל ממשמינו קום באמות סוחר כי הלא בצר' ה' דרכי איש לא בעמל ולא ביגיעה יקנה בשעה אחת יותר על זולמו המסחרר משמשים ולכן מאז יגע להעשיר כי אין הרווח מחמת רבוי הוניהם והזמן כי יש יבויח ביום ה' הכרה ויש מעט הכל לפי הקצוב לו מר"ה . כענין היגע עד ילקוט מאה עומרים . והיה מוגל עומר ה' ואשר לא יגע ולא הוניה זמן רק עד ילקוט חצי עומר רק מן הוא מוגל עומר ה' ואם יקוף וירכ' כי אין לו היה גסן מועט על שם או יומים אל יגר לרש הימים הבאים כ"א יאמר ברוך ה' יום יום ואעבוד את ה' בימי מיגר מסכנותי ויד ה' לא תקצר כללותי זה הזהב כענין המן שלא היה לפני הימים . והוא ית' ומה לים מהר לעייסם הנה שני הדברים ההם הנאמרים בלחמה בטעור דבר יום ביומו . שהוא דבר ספוק היום ולה יתר או פחות ביומו ולא מיום ליום . ועל הלמודים האטו חמר . למען אכסנו ה' אך בחורתי . כלו שלא ייהת את הטורה עד קומת ממון . כי יראה ענין המן ויבשה בשם ה' ויחזיק בחורתי . ואם יאמר נא ישר' העושק בחורתי ה' . ואין לו להתפרנס דבר יום ביומו . ואמר בלבו היה איפה אכילת פירות הטורה בעה"ז . ע"כ רמז לו הוא ית' כי והיה ביום הששי זכו' . והוא כי מה יעשה ר' חגיגה בן דוסא ודומה לו היה המה פירות חורמם . אך הוא מאמרנו על פסוק להגחיל אוהבי יש וכו' לו' מה שאני מנאנס מחורתי אוהבי בעה"ז אינו שלהגחיל להם א' יש . אם אפי' להם מה כי הנה להגחיל אוהבי יש לירד . הלא

פארווארטיס אמלא שמה שאין לו בעוה"ז היא לטובתו
 שהוא פה מלמקום ויפה לו. כי הלא יכפל טובו בעוה"ב
 כי הטרור של העוה"ז יעשו לו קרן קיימת פי שנים
 לעוה"ב וע"כ כן אורזרוטיס של העוה"ב מחלואליס וזה
 רמזו באומר וזהו. ומה גם כי אומר וזהו הוא שמה
 כדודע מר"ל כי הנה ימלא מע"ש מכן להם משנה שיאכל
 בצבא הוא עוה"ב. שהוא משנה על אשר היה לוקט יום
 יום. ולענין המוסר הנלמד שישמה בצטוקן אמר וזהו:
 או יאמר הגני וכו' והוא בשום לב למה האכילה ה'
 להם שמים. ולא עשה יהי פסח בר בארץ כי כאשר
 חז"ל אמרה: שובלי חרע המזיה חזיר לבתיהם כן חז"ל
 לאדם להם ומזון. כי הנהן להם מן השמים. גם להם
 ויכלת מן הארץ ולא עוד אלא שלחם אצורים. שמלאכי
 הפרט נהנים ממנו נתן למו. אמנם הנה לנסוחם בא
 האלהים אם ילכו בחורמו. הלא הוא כי אחר תמו ית'
 לישאל בצרה חק ומשפט ויתעמד להם להם כל שאר
 החורה מידו יתב' ראה והנה אמרו ישראל. הלא בשמיים
 אלו. ולא תאחז לנו חורה רוחני' מן השמים מידו ית'.
 והיך יתכן כי על ידי החורה שהיא חכמתו ית' רוחני'
 מולא פי ה' יהיה האדם החומרי. והיך יהיה לאדם
 זה חיי נפשו בגופו. ומה גם כדודע כי תחיה אה בעליה
 צרפה והבי' (רא"ה דף י"ח) כי זה רצו ימיהם עשרים
 שנה לכל אחד. והיך יהיה מנוח לתורה מן השמי' בגוף
 האדם ואף גם אחרי התחיה שאין מזון בשמי' כי אם יזו
 ה חורה. היך הקיים את הגוף עמה ותחת זאת היה
 עוקם להרפות האדם מן החורה. על כן בא האלהים
 להסיר זה מלבו ולנסוחו אה בצסתלק ממנו סענה זו ית'
 באורמו והוא כי הנה הן האמה כי גוף ונפש כאיש ה'
 הצרים באיכותם המה. ועכ"ל לא יבצר שבהפטרם
 והסתחוק הא' מהם יתקיים חזרו עמו כי על כן באבל
 איש להם חומרי ויתפרנס בגוף ויתקיים גם נפשו בו. עם
 שהיא רוחניות כי משלום גופו יהי' לה שלום כן יתהדר
 ותתפרנס הנפש הרוחניות ע"ה החורה הרוחנית ותתחלק
 מזון כבודה גם לתומר להקיים וחיה עמה. והנה
 היה מקו' להסתחך לבב לנשם מהמדמיון הלו. עד יראה
 בעיניו כיואל בדבכ בדמותו בללמו. ע"כ הראו ידו
 ה' השללואת בעה"ז שלחם רוחני ויכלת איש בשמי' שמלאכי
 הפרט. משוללי גוף נהנים ממנו. ומה גם למאמר הפר'
 הזה"ל (פ' בשלח דף ס"ח) מגודל רוממות איכותו כי הלא
 היך מוצא בו לכל אל החומר להסתפרם. כאשר נבאר
 בס'ד כי זהה היתה תמיהתם של ישראל באומרם מן הוא
 כנול' ומה יוביענו אל פטרם החומרי ע"כ היו אובלי ולא
 מוציא ית' רוחני מאל הו'. והיך היו מוין את ה' אומר
 כי כלת' מן הארץ המפר' הגוף והתפשט גם אל השם לקימ'
 בו. מן המן ה' מתפרנס הנפש הזומה לה וממנה יתפשט
 אל הגוף. וזה משו"ל (יומא דף ע"ה) בנעם מליה'.
 באומרם היה נבלע באצורים כי היה כדם הוא הנפש.
 נבלע באצורים ומתקיימת. ומה יראו וכן יעשו הוקם
 לו כי בן יבוצר ויתקיים חומריו אבנ נפשו בו ע"י החורה.
 והוא מאמר הכ' המתקוב אללנו. באר' (דברי' ח') ויעק
 ארבעיך וכו' ויבן חרוביך וכו' והוא כי מכל רוחני
 לא יתפרנס איש בשמי'. ומה גם איש רעבן שלחם לא

אל כל היום שהוא שרירך מזון בשמי יהי' למלא צמו
 כי ירעב מה שאין כן בדבר רוחני שחדרה ימעלך בו
 אז יומר על כל זה אף ששמים היו לך. (א) שיעדך בטורח
 הדךך. וירעידך שלחם לא אכלה כל היום שהוא שסיית
 לריך להם חלב חמי' ישיעדך ובשר שור של פטם להחזיק
 חומרך וחדרבה ויאכילך את המן הרוחני. ולמה עושה
 כן הוא ית' ולא נתן פסח בר בארץ הלא הוא לממן
 הודיעך כי לא על הלחם לבדו הוא אה החומר יהיה האדם
 שיחפשט אל הנפש כ"א גם על כל מוצא פי ה' ככל החורה
 שילאו מפיו ית' יהיה האדם שמהיה הנפש ווממנה יתפשט
 אל החומר כמ' כמדובר: וזה מאמר הכ' פה ויאמר
 ה' אל משה הגני ממעיר לכם שהוא לך ולכיואל כך.
 להם מן השמים לא אמר מן מן השמים כ"א להם וזה
 צב' בחיות. (ב) כי כאשר הלחם מן הארץ מנווח
 באיכות מעפר הארץ עלמה כן הוא זה הלחם מן השמים
 פי כהפרט שמן חומר הארץ ללחם כן ית' מן הארץ למן.
 (ג) לומר להם מן השמים כי בשמים הוא זה להם שהוא
 למלאכי' שבשמי' כמו שלחם הארץ הוא להם לנאחיה.
 והוא משו"ל (יומא דף ע"ה) להם אצורים שמה"ש נזוין
 ממנו. וזהו לפי האמה לא כל האנשי' כדאים להתפרנס
 כ"א לבס משה ודומים לך קדישי עליוני. ועכ"ל אגליחה
 נא גם לעם יזונו ממנו ויאל העם ולקבו. ואל"ת נא
 ובמה יודע כי רוחני הוא. לז"ל דבר יום ביומו כי
 המרבה ולוקט שני' ושלשה עומרים לרשע בבר. לא היה
 מוצא כי אה"ח הולוקט חזי' עומר גם הוא ירבה לו
 כשימוד בעומר וימלא שלם. ואין זה אם לא היה דבר
 רוחני. וזהו דבר יום ביומו ולמה אעשה קל להאכיל
 את כל המון העם דבר רוחני כזה הלא הוא לממן
 אכטו היך בחורמי. כי בזה לא יהי' פתחון פה לו'.
 היך לדבק בחורה ואחיה הדךך מועיל גם לגופי'. כי
 הלא בזמן מסתלק מאמרם זה והיה נסיון לישראל אם
 ילך בחורמי אחר סילוק ההרסור מלפניו ע"י המן. וזה
 אפי' בזמן הזה שחומר עבור שהחורה חזיר ותזכר
 החומר ומקיימו. ולא שכל בתמידי המשי' או אפי' ביות
 המשיח שהוא בשלתי אלף הששי'. והוא חומר. וסיה
 ביום הששי וכו' והיה משנה שהוא כי מעשה יראה
 רמז מזה אל החורה בזמן הזה ובעתיד כי כאשר המן
 זן את הנפש ומכלכל אבנא את הגוף כן גם איכות החורה
 עשה. וכאשר ע"י הכנה קדושה שנה שבה ביום הו'
 בערב יום הנפש יחירה יעדיף המן לזון גם החומר להם
 משנה כן בחלף הו' שהוא ערב אלף הו' שכלו שנה איהם
 לאיכות החורה המהפסט בגוף פי שנים על מה שהוא
 עשה. ומה גם בחלף הו' כי היות המן הו' דוגמאל אל
 החורה בכל הזמני' כמדובר הנפש והגוף עמה
 כי יעלה עמה ולא ירד: עוד יתכן עדי' באומרם להם
 להם וכו' לומר להם בני ישראל שנספסו איכות קדושות
 יהיה להם מן השמים היך לא לאחיות ושאר הכחו' במכרה
 עוד יתכן כי תהלה מעשו ית' עמנו אחרי אלהי'
 ממל' להיות לנו לאלקי' ושהיה לו להם סגולה
 רנה לקדשונו גופו ונפשו. ע"י תורה מן השמי' ונפש
 רוחני בכל התפטרות הנפש אשר ברמ"ח איברי' מרמ"ח
 מוצא ולגופים. פגם הלחם אשר נאכל לקיים גויחהו
 ואלדמקו:

ואדמתו יהיה רוחי נזכמו ויהיה כל יצע וכל חסד כל אים ישראל עטוק בחורה בהתודות עמו ורב וימן לנו המלך הקדוש דגן שמי' יום יום לכל נסרד בקבקה לחם בחינו רבע כממריה למען נזכה ונחיה חיי עול' ותבועה המוח לגלח ומה גם בקבלת התורה עוד מעט ויהיה להם חירות משעבוד ומלאך המוח ומייה"ר וע"כ ראה ית' השלם מאבן גנף ומגור דרך עמו. כל יבטלו בחדד מחרשי ועקרי אב דת נמו ולהעמידטו על האמת בכל העמודי' אשר הור' בנהו עליהם ושלל נלטרך לעמוד על אמיחה עיקרי הדת על פי השגת דעתו הקצרה כי מי יעמוד בסוד ה' כפי שכלו הקצר כי הוא חרש מחרשי אדמה. והנה במספר עקרי הדת אין דעה פנמי אומתנו זוה ים יאמר כי על שפה דברי' האמת עומד וים מוסיף' במספר' והנה אשר נכלו ראשוני' חכמי ודווקינו אשר קדמונו. הלל הוא אשר הסכימו לדעת הרמב"ם ז"ל שהעמידם על שלשה עשר והנה הם בחספם עם פשונה סדרם בקבלת מהם מאשר סילרם הוא ז"ל במקומם. (ה) להאמין מלימות הבורא וכו'.

(ב) יחוד ה' שנאמין שזה הוא סבה הסבוב ה' הוא כו'. (ג) שליטת הגשמות. (ד) החיית המהים. (ה) ימות המשיח. (ו) כי הוא הש"י יודע מעשים' של בני אדם ואינו מעלים עיניו מהם לא כדעה האומר ע"כ ה' אח הארץ וכו'. (ז) כי הוא השי"ת ונותן שכר למי ששטה מלוח התורה ויעניש למי שעובר וכו'. (ח) תורה מן השמי' כלה קדושה וטהורה. (ט) השתקט והוא כי התורה מועפתת מאתו ית' לא מזולתו וממנה אין לגרוע ועליה אין להוסיף. (י) היותו קדמון שהוא חידש העול'. (יא) שאינו ית' הוא ראוי לעבוד וכו' ולעשות מליחו ובלא יעשו כזה למי שהוא פתחיו במליחות מן המלאכי' והכבדי' והיסודות. (יב) נבואה. (יג) נבואת משה רבינו ע"ה גדולה שהוא אביה' של נביאים'.

ואחשבה כי אביו מלכנו המלמדנו להועיל. בהשילנו להסוח תחת כפיו הם ען נמוט מעיקרי הורתו ואמונתו וכל ויטע בלבנו יג' עיקרי הדת אלה. ויורה לעינינו ח' לא' לתקוע אמונתו בלבנו עול' ועד הלל המה דב' כחוב' האלה. והנה אין ספק כי מליחותו ית' וחדותו הכירו על הים. והם השני עיקרי' הראשוני' כי עיניה' ראו ולא זר מראש חלקי' לח אודוס שהוא דין ורמתי' כחמת ויאחרו זה אלו והטורו. ומה גם למשול' כי הילדי' אשר ראוהו בהניקו להם דגש וחלב מור החלמים וביה נדמה להם לבחור לח ואודוס הכייתו מטיב להם ובדמותו הואו הכירוהו על הים. בהכוחו הם מזרים על הים מאחי' ותמשים מכוח. אז אמרו זה אלי ופי' ויכיוו כי ה' הוא אלוקים כי אשר ראו מטיב להם עמחה לנרץ ריבש הוא אשר ראו מכה את מזרים לעיניהם הרי מליחותו ויהודו. כי ה' הוא האלקי'.

וזה הממר הכחוב באומרו שניו ממסיר להם וכו' לומר הנה אשר ריבשי מליחותו ויהודי עמתי מראה לפני' ייחודי כי הלל לכם אתי ממסיר לדת מה שאין כן לזולתכם כי אם גפרית ואש בסדום ובדד למזרי' כי ה' הוא חלקי' וזה אומרו לכם. ועל הנה' והוא שליטת הגשמות אמר להם מן השמי' שהוא רוחי כמפורש למעלה. שכתין

יארון אשר ללחם מן הארץ על הארץ כן יארון כלחם מן השמי' על השמים וע"כ לא אמר מן השמי' ומעשה ק"ץ הדברים אם לחמנו לסרנם אח גוייתו. למה שהוא מאתו יתבדך הוא משולל גשמות ומה גם עשה הוא ית' בע"ז וכן הד' באומרו לכם לחם מן השמים לו' כי לכם שאחס כמחיים ברעב כמאמר הכחוב ויעק' וירעיבך ויאליך וכו' וגם הם עממם היו כמחי' בעיניה' באומרו' כי הולאה אחת נלמית וכו' כי אמר כי הנה אשר בתיחה אהור' נשמוס לפני' מחי' ע"י' מל מלמעלה כן על פתחה שא"ס כמחיים אתי אחיה אחכם ואקיימכם בטל רוחי' היורה מן השמים אשר לפי הטבע מעוניה ורעביה כהם בחה להם דבר רוחי הוא מת הרי מעין תחייה המתי' כי לא בר ולחם ומזון כועד ומחיה אהכ' כ"ל' שכנס הטל הרוחני יורד להחיות מחי' נפש וגוף וזהו מעין תחייה המתי' בטל אורוש. והתמייטת היא ימות המשיח אמר ולקטו שהוא מעין יהי פסח בר בארץ יסיוסו ההדי' עמים עימלח מוזמן בארץ שלא ימסך רק לקטו ואכלו שהוא ענין ימות המשיח ממש. ועל פשיית וביעוש והם ידיבשו ית' ושכר ועונש אמר אלא העם ולקטו והוא שלא דבר לנוכה באומרו ממסיר לכם אך הוא כמסול' (ימות עם) כי ללדקיים סיה המן יורד אללם אך לא כן המוסחי' הנקראים בשם עם. כ"ל' היו לריבי' ללאח מזהם ללקוט וזהו וילא העם ולקטו הרי כי הוא ית' ממכון שבתו השיגת ויודע בין לדיק לרשע וגותן שכר ללדיק להמסיר לו לחמו כ"ל' פתוח אללו. ומעשה לרשע ובטריה אוחו ללאח מחון למחנה. הרחק מן האמחה ללקוט מזונו. ועל השמינית והיא תורה מן השמים אמר דבר יום ביומו לחמן אכסנו הילך בתורתי והוא מאמריו למעלה כי ראה הקב"ה להורות את ית' דרכה של תורה והוא כי כל שר המן הוא רוחי כי על כן נבלע באברים ובלתי יולא מבטן אוכלו. וגם יכירו היותו רוחני מאומרו דבר יום ביומו שהוא שלח היה המרב' שני העומר לאחד. זה הולקט הני עומר או פתוח כ"ל' עומר לגבולת שהוא מתמטע מהמרבזה ומתהרבה לממעט. ואין זה רק להזותו רוחי. וזהו ולקטו דבר יום שלא היה לוקט רק דבר היום הוא העומר. וע"כ לא היחה פרנסתו כלחם מן הארץ הון אח הגוף ומתקיימי' הנפש אלבו. כ"ל' זן את הנפש ומתקיימי' הגוף. וא"כ כאשר ירלוו בעיניהם זה דמן. הנאכל כלחם שהוא על הארץ והיא רוחני. כן לא יתמחו על התורה אשר נבלע בארץ. בצוויים פשמים. כי מן השמי' ורוחנית היא. ועל התפשיית והיא השתקט פעליה אין להוסיף וממנה אין לגרוע אשר זה היה כמו זר נחשב כי אין בכל דחוח הגמוסיות. דה שלא יכלו להוסיף עוב מאשר זה או כיוולא בה. וכן לגרוע פי למה שפעל אדם עשהה וחיברה לא יבצר משגיחה בא' מהתפטי'. והיה אפשר הליגה יהי כן בתורה ע"כ אמר דבר יום ביומו. למר כי הנה כאשר דמן המרבזה מהעומר. זה הגורע ממנו היה פועיה בל ימלא בקרב ביהו דק עומר לגבולת בלי פחה וייתור למה שרלונו ית' הוא עומר לגבולת. וזהו דבר יום שלא ילקוט המרבזה או הממעט פתוח או יותר מדבר יום בלבד כן המרבזה ומוסוף או גורע מהורה זוה לנו משה הוא כועסה וחייב מיתה. וגם

זה וכלל באומרו למתן אהבו ה' אהבתי וכלל
 הפעילות והוא היותו קדמון והוא ית' שידע העול' כי
 שעה ימים עשה ה' את השמי' ואת הארץ אחר והיה
 ביום הששי וכו' והיה משנה והוא כי לראיה על משנה
 בראשית ה' א' אומר ויברך אלהי' את יום השביעי
 ויקדש אותו ברבו במן וקדשו במן. פירד ביום הששי
 להם משנה ויהיה הענין כי הנה ארז' (ב"ר פ' י"ג)
 נכשפה ימי בראשית היו נעשים בכל יום ג' דברי' ובששי
 נעשו ששה. ששה כנגד יום ה' וששה כנגד יום
 השבת שלא היה נברא דבר. וע"כ צריך יום הששי יסועוד
 השביעי. הוא זכר לבריאת עולם. וזה יאמר ויכולו
 וכו' ויכל וכו' והראי' כי ויברך אלהי' וכו' במן. שהוא
 סודא על משנה בראשית וזה יהיה מאמרו ית' פה.
 והוא מקומו והיה ביום הששי וכו' והיה משנה שהוא
 מעין משנה בראשית שהיה משנה בשבי על כל שאר
 הימים וזה אומר הששי. לרמזו לא יום הששי האומר
 במשנה בראשית, ועל כל לא אחר ביום ו'. ועל
 ה"א וי"ב וי"ג אחר. ויאמר משה והאין ערב וידעתם
 כי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים והוא כי המה אמרו
 מי יתן מוטאו וכו' כי הולאתם אותם וכו' אמרו להם
 בערב שהוא בזה ה' לכם בערב צהר הדעו כי ה' הוציא
 כי הלא הם שאלתם פה למה יתן לכם צהר אלא על
 פאמרת' כי הייתם על סור הנשר במצרים ואבדתם
 אותם הטובה. ע"כ אמר בזה ה' לכם צהר הוא אלא
 אומר לכם הוא ית'. הנה נותן לכם הצהר אשר אבדתם
 וחלו שלא מרעו היה יוציא אתכם ב"א מלבנו למה ממציא
 לכם אשר אמרתם שאבדתם בארץ ארץ- וידעתם כי הוא
 הוציא אתם והנה ביציאת מצרים היה גם שידוד צר ומול
 ויטודו כמטרם למעלה צהר היעב בארצות אשר עשה
 ה' במצרים וכו"כ חופה הרי כי אין ראוי לעבוד ב"א
 לה' לנדו כי הוא השודד את כל הכחות וכריות והוא
 ישק ה' אתם שאין לעבוד את מלאך ה' וכו"כ ויטודו ב"א
 לו יצא לנדו והוא הנפקותא והוא ב"א יתב'
 באומרו חובי' ה' אלהיך אשר הוציאך וכו' לכן לא יהיה
 לך וכו' ולא תעבדו וכו' כי יוצא מזה שלא תעבוד אלהי
 כי אין ראוי לעבוד ב"א לה' אשר החייתם גדולו ביציאת
 מצרים. וגם ה"ב וי"ג הוא מציאת נבואה ונבואת משה
 רבינו עליו השלום אשר אמרו לנו כי הוא יתברך היה
 מוציא' ועתה אמרו משה והאין ערב וידעתם כי ה' הוציא
 אתכם ממצרים. והוא נבואותיו כי אמונים הוא הרי
 מציאות נבוא' וגם נבוא' משה רבינו עליו השלום. באומרו
 ויברך וראיתם את כבוד ה' שהוא ירד את המן אשר התנבא
 משה גם בפסוקים בהקין אחר תלומות- והוא היכר
 יאמרו נבואת משה מה שאין כן אולמה שבהלם ידבר
 ט והנה כי בשלשם הכתובים האלה הורה בלאצב אלהים
 פ את ישראל עמו כל י"ג עיקרים צהר היעב :

ו יאמר משה והאין ערב וידעתם למה משה
 והאין חולקו מאמר' זה אל ישראל לג'
 חלקים א' אומר שיהיה ערב וידעתם וכו' ויברך וראיתם
 וכו' ואמ"כ חזר משה לבדו ואמר בזה ה' וכו' שגראת
 כי הוא הענין הא' ורוב הדברים שבפסוק ויברך וראיתם
 הם נפסקו שאחריו מפי משה לבדו ואמ"כ חזר ל' יתם

ע"י אהרן לבדו קרבו כו' כי שמע את תלומותיו.
 ועוד באומרו ויברך וראיתם את כבוד ה' את הכונה
 היא על הגרסה בענין לא נראה' רק בפרס בקר המערב
 כאומ' ויפנו אל המדבר כו' ואם הוא על המן למה
 כינה אותו אל כבוד ה'. ועוד כי בזה מייחס שמיעות
 ית' את תלומותיו' אל כבוד ה'. ולמטה מייחס אל הח
 בערב צהר לאכול כו'. ועוד למה חזר ואמר והנה מה
 פעם שנית ובשתי כי בראשונה אחר כי הליוולא בשני.
 ועוד אומר קרבו לפני ה' מה זו קריבה. ועוד
 למה לא פקד עליהם השלשם בהראות כבודו ויתברך
 על התלונה לה' :

אמנם הנה תלונה ישראל היה כי הולאתם אותם אל
 המדבר הזה כו' והנה בתלומותם אל' אפשר
 להקל מאשמתם ולומר כי בכל לבם עשו ושהטו כי לא
 ה' היה רק משה והאין בהשגב עשות רצון קוים הולאות
 אל המדבר והוא ומה גם למה שאל' (ש"ר פ' ב"ד) כי
 בכל המצעות היו מפי הגבורה אלא זאת והוא ויטע
 משה את יש' כו'. ויטעו לחשוב כן גם על הכל. או
 אפשר כי ידעו האמת כי הכל היה על פי ה' ועליו ית'
 הם תלומותם אלא שבוטו להוציא מפייהם תלונתם על ה'
 ואמרו כמהלונתם על משה והאין והנה משה והאין לא
 ערבו אל לבם בפחה דבריהם לדבר ולומר כי על ה'
 היה תלומותם ששם יודעם הדבר היו מהפכים האמת כי
 חשו על כבודם של ישראל. ע"כ סיחלו בתלוק' הרשעו'.
 וכן לקר גלו להם את דעת' וכו"א ויאמר משה והאין
 וכו'. גו' הנה את הוא שבכל לבכם פשית'. כי השגתם
 שלא הוציא ה' אתכם. כ"א אנתם הנה ערב וידעתם כי
 ה' הוציא אתכם מארץ מצרים. כי תתחדש לכם ידועם
 זו שהוא ע"י חת צהר לאכול על תלומותם שחזרו צהר
 ביציאת מצרים. ע"כ נותן להם מה שאבדו על ידו. אך
 לא כן הוא. רק פעלים היתה התלונה והייתה מתחם
 בראים פעלים היתה וזה ויתברך בבקר. כי בקר וראיתם
 את כבוד ה' שמתראה בעין לכם שאין זה רק במתראה
 ואי' הנה אני שהלומותם עליו ואין זה רק בשמעו אביו
 את תלומותיו על ה' כי הלא יודע תלומות לב והבין
 כי תלומותיו היו על ה' ויהיה לו' בשמעו כד"א (בראשית
 כ"ג) שמעני לדני לשון הכנה ועוד כי סבר' היא כי הנה
 נהנו מה כי תליונו עלינו. האם בידעו למה לכם להם
 אך אין ספק כי על ה' היתה תלומותיו אשר בידו לתקן
 וכן הוא עושה. ואחרי דבריוס אלה חזר משה לדבר
 לבדו ואמר בזה ה' כו'. והוא כי אמר משה בלבו הישק
 כי עד הבקר יחשבו שאין לנו ראיה שתלומותיו' על ה'
 ע"כ חזר ואמר מה שלא גילה מהחלה מפני כבודם ואמר
 הנה בזה ה' לכם בערב צהר לאכול ולהם בבקר כי הוא
 ראיה מיד כי הוא בשמעו את תלומותיוס שהם על ה'
 באמת ולא פעיתם וכו"א אשר אתם תלומות פליו והוא
 כי אלו לא היו על ה' רק שפעו ושהטו כי משה והאין
 עשו מעצמם לא היה טעם להם מידו יתב' צהר ולמה
 כ"א על ידינו כי הלא אין כם גדול מקריעת ים סוף
 ועשה על ידו. ובלו- משה וגם לרז"ל (ש"ס פ' כ"א) שכדי
 שלא יאמרו שמהם בלי משה האלקים אנו חשבו. וע"כ
 אם גם עתה היתה תלומותיוס עלינו היה ראוי ישק

אח הלונות בני' כי עלי היו כדברך אך אל תקיטם כעם כי אם שמאל דומה וימין מקרבת ו"ח דבר אליהם לאמר כלומר דבר אליהם ענין דבור וקושי כדי לאמר שהוא ל' אחירה. ופירש ואמר בין הערבים כו' וידעם בזה כי אי' ה' אליהם שאלמלא זה הייחס לוקים על הדבר אך תחת הרע האדם אינו מאכילכם לכן דעו כי הכותבי אל היות בעל ברחמי' אליהם כי בזה יש קושי בתוך הענין וחוסם באוראת חיבה. באומרו דבר לאמר לכל יקושי רק שמאל דומה וימין מקרבת. ועפ' דרכו כיוון כי לעומת אומרים כי היו במצרים על סיר הספר ואוכלים לחם לשבע. אמר הנה זה טוב לכם שתאכלו ממש בשר ולא שבת על הסיר וגם כי תשבעו לחם לא למלא תאוה הבשר כאו' באכלנו לחם לשבע ושבעים לחם אך שהיו מתארים לאכול בשר ולא יכלו והיו על הסיר לקבל הריח ועל הריח היו מרבים לאכול לחם למען שובע הבשר ו"ח לשבע אך עתה תשבעו לחם מתמת עלמו ובה וידעם כי אי' ה' עודי ברחמי' עליכם גם בעת הדין אי רחום בנין. וזהו וידעם כי אי' ה' אליהם. וזהו מה שאפשר לומר בשתי הערות הנזכר אך הנה זולת השתי הערות השערות יש ויש עוד שראוי לשים לב ענין הכתובי' קושא"ל. (ג) והוא שנתו יחברך ממאמרו למעלה באומרו הנינו ממעיר לכם כו' והיה ביום הששי וכו' ועתה הנה כל הנוסח הוא ולא אמר דבר. אלא דבר אליה' לאמר בן הערבים כו' ובבקר כו' והעלים כל מאמרו למעלה ואפי' לא אמר שיהיה לחם מן השמי' רק תשבעו לחם. וגם לא אמר שיאלו ילקטו דבר יום ביומו כ"א את הכל השמיט ואח"כ אמר מעין הענין בין הדבקים אחרי הדברים כלל אשר על דבר אומר מן הוא ששביב להם הוא הלחם כו'. (ד) ואומר מן הוא כי לא ידעו מה הוא אך לא ידעו מה הוא אם קוראים אותו בשמו. (ה) מה השיב להם הוא הלחם כו' כי אומר אשר נתן כו' עד סוף הפסוק הוא מיותר. (ו) כי קטאי דיד' חרידיה חמלה אומר איש לפי אכלו נראה כי לא יקחו בזה. כ"א איש לפי אכלו ואח"כ אומר מספר נפשותיו. (ז) אומרו איש לאשר באהלו חקרו הישכן בלא יקח איש לאשר באהלו הסמוכי' על שולחנו ואם אינן סמוכי' מה לזולתו עליו. (ח) אומרו ויעשו כן כו' המרבה והממעט כי איך יאמר ויעשו כן אם לא לקחו בזה במספר נפשות כי אם המרבה והממעט. (ט) אומר איש לפי אכלו לקחו הוא מיותר שכלל אומרו לא הדין המרבה הוא. (י) למה טוב לנו שיהיה איש אל ויחיר ממנו עד בקר. יותר טוב ה' להיחס ומעלמם ימנעו בראות שיבאיש פעם א'. (יא) אומר וירם חולעי' ויבאש היל' ויבאש וירם חולעים. (יב) למה חזר ואמר וילקחו אותו בבקר בבקר איש כפי אכלו הרי נאמר ולא היה ראוי לומר כ"א שאמר הלקיפה חם השמש וגמס. (יג) למה המחין משה מלומר להם שצויו יחברך והיה ביום הששי ומכינו כו' עד יבאו ויגידו ושיחי העדה למשה יסרון העומר לאחד. (יד) אומר הוא אשר דבר ה' שבתון כו' היכן דבר כך. (טו) אומר את אשר האפו אפו מה כפל האשפה והבישול וגם אומר את ה' שמיים מה בא לרבות. (טז) אומר וינימו אותו כאשר באה עתה

ע"י או ע"י שניו. אך בעשותו ע"י עלמו יורה כי ראה כי עליו היחה התלונה על כן לא חש על הטוב אלינו ליעשות על ידינו כי אם עשה על ידי עלמו ו"ח ויאמר משה לא בלבד על הלחם לבדו שיתן לכם בבקר חסיה הנראה כי על ה' הלונותיכם כ"א בשני דברים בין בתת ה' לכם בעלמו בערב כו' בין בתת בבקר בשר. הדעו כי הוא בשמות ה' הלונותיכם שהם על ה'. והוא בזה שנתנו מה. כלומר שנתנו את הכל על ידו והנחנו לא תמנע כלום וזהו ונחנו מה שלא נעשה דבר על ידינו. כ"א על ידו בלו' ונחנו מה האם לא בין ה' וביניכם אני חמוד ולמה לא עשה על ידינו. אך זה הנראה כי לא עלינו הלונותיכם כי על ה' ועל כן עשה בעלמו וזהו שחזר ואמר פעם שית ונחנו מה כו' וגם היה משה האומר ענין זה כי הוא אשר וערב לא לבו לומר שאם הוא על כבודו היה עשה על ידו כאשר היה בקריעת הים שעל שהיו אומרים כי לולא המטה לא היה נחשב צוה לו הקב"ה יסיר המטה ויעשה בידו כמש"ל. ועוד כיוון באומרו בערב בשר ולחם בבקר שלמה ייחד הלילה לבשר והיום ללחם אך אין זה כ"א לרמוז להם כי מה שיהיה להם בשר במצרים היה ערב וחשך והלחם לבדו שיש להם עתה הוא אור ויום כי שם היה להם טומאה ותשך ביה והם ועתה אור ע"כ וקדושה הנה ברחמינו ויבדך כי היה פה ממה' הבהיר ראה שעל ה' התלוננו מעתה אפי' בתת ה' בשר בערב בשרם ויראה כבוד ה' בבקר שהיה הראיה העלמית ע"כ מה עשה הוא יחברך גזרו חכמהו לכלי המחין עד הבקר מהכרות כבוד ה' כ"א מיד יגלה איך עשה על כן מה עשה משה אמר להם לא אומר להם שעתה יראה כבוד ה' יאמרו שפעייתו בנצחתי באומרי ובקר ויראה כו'. ואם אומר להם ערב הרהרו הלא יאמרו כי אנכי בסובאי. להביעם. כ"ה להרסתי נגדם לאמר כי מעתה היה נראה כי על ה' היחה תלונותם וע"כ מיד כבוד ה' בא להראות כי הוא כעם עמהם ועתה להקרות שיהיה איש בא לבשרם דבר ע"כ אמר לאהבן שאמר קרבו לפני ה' בחשבה כי תלחח וגוונותיכם הדידי וטוב טוב ערם תהרואם חתקנו בחשבה כי לפני ה' אדם כי כבודו הנה בא לפניכם הטרות שהכעסות אותו על כן קרבו וסרהרו תשובה ותחקרבו כי שמע תלונותיכם שעליו. מהם וכן היה כי כדבר אהרן כו' ויפנו אל המדבר והנה כבוד כו' ואם נדקדק לשון ויהי שהוא ארם ויאמר הנה משה אמר קרבו שיעשו תשובה ויחקרבו כי חקרו בשמחתם ואומר ככתוב וי היה שלא היה פנאי לשוב בעלם כי הנה כדבר אהרן כו' והנה כבוד ה' נראה כו' ועכ"ל לא קפץ עליהם ה' קפץ על תלונותם על ה' כי הועיל הרעורר התשובה בלד מה להשיב חמה :

א וידבר כו' שפעיית את תלונות כו'. ראוי לשים לב. (א) מה חידש בלו' שפעיית כו'.

(ב) דבר אליהם לאמר כי אומרם לאמר בלתי מובן כי אינו לאמר לזולת. והנה על זה אפשר לומר כי להיות שמשפ על דבר כבוד אליהם המרים כנגדם לאמר להם זה פעמי' כי על ה' היו מלנים וקמים נגדו ומרא' שעל משה והאשר על מלנים. עתה אמר הוא יח' שפעיית י' (ח"ג) 5

כי אומר כאשר צוה משה הוא מיותר. ולא עוד אלא שגורסה שם לא היה מזהם לא היו מניחי' והלא מאלה' היה ראוי להניח בראותם ב' עומרים' לאחד ואם הוא שלטוקם מניחי' בזויו ועל כן לא הבאים הלא מבל יצוה לא היה מבואר כי לא על חנם נהן להם ה' להם משנה להניח לשבת ואם הוא שהניחו העורך למשמרת לא היה צויו ב' בחורה אם יעדיף מהאפים והציוול כו'.

(ז) והנהן שהיה אפשר להבאים אחר שגטו על כך שאמר ולא הבאים כו'. (יח) אומר היום לא תמלאו כי הרי נאמר למעלה. (יט) אומר שש ימים תלקטו מה חודש להם בזה. (כ) אומר ויום השביעי שבת לא יהיה בו. שהרי נאמר זה פעמים. (כא) אמנם הנה ה' דברי' דבר זהו ית' למשה לאמר. (כב) שיתן להם לשראל - (כג) שיהיה ית' לשבת שהוא רוחני. (כד) שיהיה דבר יום בזומו כי לא ילקוט איש יודר מדבר יום בלבד כי לא ימלא יודר המרבה. (ד) שלא ימטיר יום ה' לחדש או לשנה ואפי' ליומים רק בזומו ולא יוכל איש לאכול מהר מאשר ימטיר היום. (ה) שלא ימטיר בשבת כלל אלא יהיה להם משנה מיום הששי ומהראוי היה יסדרם משה לפני בני ישראל כמאמרו ית' לו לזו אך מה עשה הוא ית' דבר למשה השמי' שמתחיל את תלונות בני ישראל שם קולם להללוק לכן החמשה דברים אשר אמרו לך לא החמיר אותם כמאמר כל יהיה להם ס"פ להללוק כ"א דבר אליהם לאמר כלו' דבר אליהם הלא והניח לאמר אח"כ קמה למשן ימטרו קו לקו והוא כי החמשה' דברי' לא החמיר להם קודם ראוהם הלחם כי אם הדבר הראשון והוא בין הערבים שהכלו בשר ובצק שהצטו להם ולא שידעו מעשה שהוא מן השמים רוחני ולא שצד דברים והוא כי יאמרו להם מעשה שהוא רוחני מן השמים הלא יאמרו מה ישיענו דבר רוחני לזון גופנו החומרי הלא נהמלך והיה נפשנו יבשה וקאה בלחם הקלוקל. ועל הג' יאמרו אוי לנו כי פרס יבא ויאמרו לנו שביא הרבה והנה מעט שאם נלקוט מואכל חדש לא נמלא כי אם ספיק יום בלבד. ועל הד' יאמרו או מי יהיה ומייו תלוים מנגד אם ירד המן מחר אם אין ועל ה' יאמרו הנה מעשה הצבט שיום שבת יחמר לחמו וגם שמתעבב אל לבנו ביום השבת מדאנה מדבר אל יחלם ה' מהמטיר להם עוד מן. וע"כ אמר הנה עוד כה לא ידעו רק מציאות להם בצקר. ואינו אפשר להם הד' דברים אחרים מעט מעט קו לקו. ראשונה או' להם שהוא רוחני ועדיין יחשבו שיוכלו לאזור ממנו לשה או לשמים וגם זה עוד שיראוהו שיבטח לבם יודר מטרם ראוהם דבר ואח"כ אודיעם שלא יהיה להם רק דבר יום ואשפ' עדיין יחשבו שיש יומם מהניח מן מחר לא ימעט מהשנה ואחרי כן אומר להם שגם שבת אינו כי אם יבא יום יום ועדיין יחשבו שלא יבצר יום מבלי רדח פן ואח"כ אודיעם כי ביום שבת לא יהיה כלל. ועוד התחכם לעשות שלא היה מודיע הדבר רק ע"י מעשה היו רואים והוא נהן להם טעם להמיהם לכל הגדיל התפעלו רק כמאמר מאלו כלחאר יד. וע"כ לאודיעם הדבר שהיו שהוא היותו רוחני המתקין עד שמהם ראו כן תמהו ויאמרו איש אל אחיו מן הוא. כלומר אוי לנו

כי זה הדבר רוחני מן הוא לחם אבירים שמ"ה נאשים ממנו ומה יסרכמו זה על כן עשה בחכמה והסביב בדרך שיאמרו הם חייבים להודות לה' ואמר הוא הלחם אשר נהן כו' לומר ראו עשה יסרכמו כי במלאכי שבת לחם לפימי' כי הלא אם האומות יאכלו מה הלחם לא יכלכלם כי רוחני הוא אך לכם למה שאחם קדושים ניתן לאכלה. וזה למחנה מאחור ית' תחשב לכם. וז"ל לשון תנינה באמרו נהן כו' ואין זה כ"א שאזן נפשכם. ואבנה גופכם גם הוא כמדובר למעלה. הרי באופן זה ציוול הסלונה ח' האפשרית על הדבר ה' ועל הג' שלא יהיה להם כי אם אשילו להם יומים כי אם דבר יום בזומו בלבד כי בזה יתחמך לנבט באומרים האם יהיו חיינו תלוים מנגד שלא יהיה לנו פח בכלנו ליומים או עשור על כן עשה בחכמה ויעם כמראה להם ופלאות אל איך היה מזון רוחני מכלכל הגשם בעלם והגוף במקרה הפך לחם מן הארץ שמכלכל הגוף בעלם ואשפו בו במקרה ויאמר להם זה הדבר אשר צוה ה' לקטו ממנו איש לפי אכלו מי שהוא בעיניו ראוי לאכול שיהם ושלהם שומרים ילקטם ואמר ה' או רביע ג"כ ילקוט לפי אכלו באופן ימלא בנים אחד כמה שומרים יתרים פול עומד לגולגולת. ובניהו אחר פחות שיעור זה. והגוי מודיעכם כי וביה עומד לגולגולת בלבד כשימדרד וזהו לקטו איש לפי אכלו אך לא יהיה לכם רק עומר לגולגולת והקטעם הוא שהוא מספר נפשותיכם כי הגשם היא הנזונה בעלם ועל כן להם שגשם האוכל הרבה מלחם הארץ ונפש האוכל מעט אחת הנה ע"כ שיעורה שיה וע"כ אינו תלוי ברב או במעט כדבר הגשמי האוכל ליהם חומרי שלא יסוו במאכלם כי מה שהחומר מתסרסם לגב הספס שהיה העיקר הוא בלתי נחשב. ועוד הוסיף ואמר איש לאשר באהלו שהוא לכל הנמלא באהלו אשילו סיטוק בן יומו. או עובר עם שמדי אמו ויזק. יושפע משומר זה על ידו והוא כי למה שהוא מזון קטנש כנפש הגדול וכנפש הקטון אחת הנה כאמור וכמשל' (יומא דף ע"ה) שהמקדש אשה ספק קרוב לה כו' היה כיבר וכן בן כו' לראשון כו'. הנה בזה התחכם שבת ועשה פלמו כמשבת את אבות המן ומאלהים יצונו כי לא יהיה להם מיום לחברו דבר כי גם המרבה לא יעדיף על השומר והמה בשום שכל והבין בעלם הפלא הגדלה לעין לא שמו לב אל בלתי היות להם מיום לחברו ויבוקש הדבר וימלא כי ויעשו כן בני ישראל שלקטו איש לפי אכלו ולא במדה עומד באופן שהיו מרבים והיו ממעטים מהשומר. וזהו וילקטו המרבה והממטים שלקטו איש לפי אכלו מלחם הארץ. ואח"כ ימרו' ולא העדיף עם היות שמים שלא לפי אכלו לקטו. וזהו שחזר ואמר איש לפי אכלו לקטו לומר שגם שלקטו כשישור אכלו על כל לא מלאו להם כן רק עומר לגולגולת במספר נפשות אם מעט ואם הרבה יאכל. וזה מוסר גדול למתלסטים להרבות בשחורה ולמעט בשיניה כי בזה יעלה על רוחו כי לא יעדיף המרבה ואשר יהפך וימעט בשחורה לטעוק בסודו לא ימעט מטרף בימי כי זהו חזק ויקיים בידו והוא משל' (ברכות דף ל"ה) ראשונים עשו מורחם קטע ומלאכתם עבאי זהו חזק ויקיים בידם אמרוים עשו

כי לא ימסיר ה' בו והגיד הכתוב כי ויחיו ואויו עד
 הבקר לא השפכו בודאי שלא ימסיר וממנו כדי לאכול
 רק לעשות כאשר זיה משה ולא לבלי ירעבו עץ הסרון
 מער השמים ולא צדאותם שלא בראש וכו'. אז שהסר
 דאגת מה נאלץ ביום השביעי אז גילה להם רגלם יד
 ואמר אכלוהו היום וכו' היום לא תמלאוהו בדהה. ואף
 על פי כן לא חסרו מן העם ללקוט ולא נוצחו :

והנה זה הוא ענין שיפור הכתובים. ובעל יאל התכסה
 ארם שבתון שבת קדש יתכן ואמר ג' קדושות על
 ג' הדרגות קדושה אשר ביום השבת ח' צלילה שעליה
 היא סעודה הלילה למעלה מזו בבקר שעליה היא
 סעודה הבקר למעלה ממנה בערב שעליה היא סעודה
 השלישית והוא אשר בגלו רשעים חמיו האמת על
 פסוק (ישעיה נ"ח) אז התענג על ה' וכו' שדרשו ג'
 הדרגות שנספאק על ג' סעודות והוא מה שרמז א"ח כ'
 באומ' אכלוהו היום וכו' שאלו"ל (שבת דף ק"ח) כי
 ג'ם היום הם כנגד ג' סעודות והלא כמו דף נחש
 כמותו את הסעודות לכל אחת בשם יום. אך הוא על
 כי בכל אחת היום מתעלה בהדרגה כאלו יום אחד
 נעשה שלש ימים לפי איכות הדרגות הקדושה אשר בו
 למעלה לפיו ית' כמדובר וערס יפרש ענין ה' סעודות
 הקדים ואמר את אשר חאפו אפו וכו' והוא כי הלא ית'
 ג' אחין שהן רבויין גם אפי' כפולה וצבול כפול. אך
 מרס יגלה ענין הג' סעודות ראש והנה יאמר לו הלא
 בחול לשתי סעודות של חול האכילם ית' עומד לגולגולת
 ובשבת שהם ג' סעודות גם כן עומר אחד לזה הקדים
 ואמר גם כשתמודו בעומר יום ו' ולא תמלאו רק שני
 העומר לאחד שהוא ליום השבת כשיעור יום ה' דעו לכם
 כי תשתלח ברכה בהכינסם לשבת והוא כי את אשר
 חאפו וכו' והוא כי הרבוי הנרמז באת כאשר תכינו
 ותאפו גם אחי הרבוי אפו כי יורגש הרבוי ותאפו אותו
 ועד"ו ואת אשר תבטלו בשל וועד"ו ואת העודף שלא
 תבטלו ולא תאפו גם בו תחול ברכה ורבויו. והנה את
 העודף שהוא רבוי האת ואחרי אומרנו ענין שלשה רבויי
 ברכה אלו אמר הדעו למה היו הרבויים אשר אמרתי
 לכם הלא הוא כי הגה ית' שלש אכילות ביום זה ויזהר
 ה' לכל אחד את ברכתו ועשה את העומר שדרכו להיות
 לשתי סעודות שיהיה לשלש והסר : עוד יתכן רמז
 באומרנו שבתון שבת קדש לה' וכו' כי בא לתת טוב טעם
 אל שאלת משאליים מה הם היום שהוא ית' מן מטר על
 פני ארץ בשבת ולא המסיר מן על הארץ והנה אשר
 יפול לב אדם להשיב על זה הלא הוא כי אינו רק י'
 רזה הקב"ה בזה להורות הפרש למען יכירו כי השבת אינו
 כיתר ימים כי קדוש הוא לה' :

ואחשבה רמו לנו טעם זולת זה הלא הוא כי בשבת כל
 מדרגות קדושות עולות מעלה מעלה אל
 הססה הראשונה כל דבר עולה לפי מדרגתו כמדוע
 ליוודעים חן : והנה ידענו מספר הזהר (פ' צלח דף
 ס"ז) גדולת מעלת איכות המן כב רב מאד הוא מעולה
 עליון מאד ועל כן לא יתכן והקפד הדבר שחתה עלות
 גדר בחי' שהמן משם שאדרבה ירד למטה ויחגסם.
 וזה ירמוז באומרנו שבתון שבת קדש לה' מחר כלומר אל

מלאכתם קבע ותורחם ערמי זה זה לא מקיים בידם
 וזה אפשר דרך רמו נרמו ככתוב וזנה פשוט כמדובר
 כי כן יראו לעינים כי לא יעדיף המרבה בעסק ומזון
 העה"ו ולא החסיר הממשיט כי בזה היו שוים ואם תראה
 שלא יהיו שוים הוא כי איש לפי אכלו הקטוב לו מר"ה
 לקטו בין ירבה בעסק בין ימעיט באופן שיטעברו ויחסלו
 הינעים להשעיר : ונחזור אל הענין והוא כי אחר
 השמיע משה הדבר הג' וכל להודיע סד' והוא שלא יהיה
 מן רק לבקרים בלבד ופיהו עמיסה תלויות יום יום
 למטר להם שמים אם יבא ואם נחלל לא רזה לאמר
 להם בפירות פן יקלפו באומנם הלא מזון כמה ימים היו
 לנו בראתנו ממזרים ורעב ללחם כמותו ומה יעשה עתה
 כי נלך לרח מחר יום יום ובערב נאמר מי יתן בקר .
 על כן עשה כמזחיר' במעלת הבטחון ואמר איש אל יותיר
 ממנו עד בקר כל' עד ב'ר שראוי להזדעזע מטר מן מן
 השמים ויקפץ על הבלתי עושה כן למען לא יערב
 איש כפי אכלו שיהיה דבר ולהתהלך כי לגוי יחשבוהו בלתי
 בוסת בה' וה' עשה לבלי יטמין הבלתי בוטה את המן
 שהניח במה שפינה הטבע שהלה נעשו החולעים והח"כ
 ויבאש שבוטאו להטמין בהרגיש בראש מהנהו כבר
 נתפשטו ונראו החולעים ויאלץ מהלכו ויספר הכתוב כי
 עס שלא היחמו יותר צדאות' בוירם חולעים ויבאש על
 כל זה לא נמנו מלקוטו יותר מעומר עם יודעם שלא
 העדיף המרבה ואל' אתר ק' וילקטו אותו בבקר בבקר
 איש כפי אכלו שהוא כפי טבעו לאכול ואשר לא טוב
 עשו שהיה להם ללקוט פחות מעומר כי הלא אח"כ לא
 יחסיר הממעיט או לפחות ללקוט עומר לגולגולת בלבד .
 אך הדבר הד' שיהיה יום בלי המטר מן לא ערב לבו
 לאומרנו עד בא הדבר מאליו שיבאו להם מענה בשפי
 ויבאו לבקש טעם לדבר וכן היה כי ביום הששי לקטו
 להם מניה וראו שני העומר בשוה לאחד ולא אמר
 שני עומרים לאחד לומר כי אפילו לא היו לוקטים הלא
 עומר אח' כמנהגם בלבד היה נעשה עמים וזה שני
 העומר כלומר שנים היה נעשה העומר יחיד לאחד כי
 היה מתבקר והוא כמדול' (ב"ר ש' י"ח) זכרו בזמן .
 ולא יוצאו כל נפשו העדה ויגידו למשה ואף גם אז
 לא גלה ביום הששי שאמר לא ימלאוהו בשדה פן ידאגו
 שמה שלקטו היום יבאש בהשארם למחר ויזרו ברכת
 מחר פן ירעבו ללחם כי לא ימסיר ולא יתקיים של
 היום על כן התחכם והתחיל להזכירם בקדושת השבת
 ואמר שבתון וכו' וע"ל את אשר חאפו אפו היום ולא
 תשאירו לאפות או לבשל מחר כי המלאכה אשר בו חאת
 עשו בל חאפו או תבטלו הכל היום עד בלתי השאר
 ליום פן יעלה על רוחכם כי מה שמתקיי' ובלתי מבאיש
 למחר הוא כי האכיל או הביטול מקיימו כי אם ואת
 העודף הניחו לכם בלי האפייה ובטול למשמרת עד הבקר
 כלומר שראוי כי קדושת היום תקיימו וגם שברמז
 המשכיל יבין כי לא ימסיר מחר לא פירש להם הדבר
 פן ידאגו וילגו ומעתה והיחם הדבר סולי. וסיה אפשר
 להם להבין כי עס שלא יעדר מהמסיר מן בבקר. רזה
 הקב"ה להראות להם קדושת השבת באופן לא יכנסו
 בשבת בראתה כחושבם אלי יבאש ויהסר לחמם למחר.

לשום חומה וזולתה ואין זה רק פנסטוילס חלקו יתבדק
הנה וע"כ השבחה שהוא לה' יתייחד לכם ואמר שכן הוא
שבו איש חמיו ואל האלו חוץ למחנה שהוא ה"ב מיל
ביום השבוע והוא כי ישראל הם המחנה ובהם מחנה
שבינה הם למעלה מוחלקים לרבע מחנות ובהם שלשה
מלאכים שביניהם אחד מיכאל ו' רשעים עמו על מחנה
דרוס וגבריאל וזנים עמו שהם לפאה נטון ועד"ל מוראל
וסיעמו ורפאל וסיעמו שנים ביום עם כל אחד הרי
שמתוהו ית"ב ביומה גבולה ואשר חולה להם הוא
חלונות . והנה ביום הששי צערב ית ישראל לחם משנה
שבה נפש יתירה חליהם שהוא כח יתר נאלץ מחמו יתב'
לכל אחד משרש נפשו הדבקה בו ית"ב אל יאל איש
ממקומו שהוא מה"ב מיל שבמחנה ישראל שהוא בחוק
הקדושה משעין הקדושה עליונה לכן אל יאל איש חוק
לחם משנה לו בנפשו ביום השביעי חוזה שהוא לעומת
מקום חלונות . או שיעור הכהוב עד חנה מחלחם
לשומר מלותיו וכו' . וש"ס האם על שיעורו לקבוע השבוע
למחלחם לשומר מלות ומוקים ומודות והדרנה אין אדם
נחפס בצער שברון מחה לחם כי דאגו ללחם איש כי לא
המקיר היום ולא היה להם בלתי אם לנורך היום שהוא
ע"כ אמר שהם שאלמתי כי בזה ירצה שמתחם לשומר
מלותיו בו' הוא כי הלא ראו ק"ו בנות והוא כי הנה ה'
המן לכם השבחה ואין זה דרך חלונה כ"א בנות כי הנה
ע"כ אזי נוחן לכם להם יומים כי עין בעין רחוקה בזה
כי ממני הוא לכם מלות השבחה ולא בקשתי מכם רק שבח
ואל העשה שהיה שבו איש חמיו וכו' ועכ"ל עברו .
ומה גם עתה שמתחמו לשומר מלותיו וכו' שהם חלונה
ובקום עשה ע"כ קבלו וצושו מחמו יתבדק וישבחו וכו'
כל' שקבוע המורה למה לא על פלה מלאוהו צבדה
ולא לשבות מעמל' כל' אם שוישבתו כעם אל היה חלף
לתינת ביום השביעי כי קדוש הוא לה' :

ל' ויקראו

רמיו לשים לב . (א) מה נורך
בדעה זו שקראוהו מן . (ב) כי
הרי נודע מלמעלה שקראוהו כך כאומר ויאמרו איש אל
החיו מן הוא . (ג) אך בית ישראל ולא אמר בני ישראל
בלואמרו בכל מקום . (ד) למה הודיענו שהוא כרע גד
ושפעמו כלפיהת בדבש . (ה) אך מתקשר לוח אומר
ויהמר משה זה הדבר אשר אתה ה' מלא העומר וכו' .
(ו) אמר נורך שידעו ישראל את הלאה אשר ההכיל הוא
יתבדק את ישראל במדבר . וכן למה אמר שהיה בהויאו
הואם מלאך מנרים . (ז) כי לא בהויאו הואם האכילה
את המן בלחםם כ"א עד ע"כ באייר . (ח) למה צוה את
ההרן ולא עם בידו המן בללונת . (ט) אמר כאשר
ל ה' מי לא ידע כי כאשר צוה ה' היה וגם הוא משולל
גזרה ויהי ראוי יהמר היתו ההרן ויהיה גזרה נודקת
ולא ויניהוהו שהוא כאומר ענין אחר . (י) אומר חלנו
את המן והורו ואומר את המן חלנו . (יא) אך מתייהם
אח"כ אומר והעומר עשירית הייפה אל הקודם ולא
האמרו למעלה וגם למה נורך להודיענו :

הרמנו אם ונלחם עודף כי הנה השבחוהו שהוא למחר
הוא שבת שהקדש עולה לה' ושיעור הכהוב שבתון שבת
קדש עולה לה' הוא יום מחר . ואך מה שהוא ממקום
הקדש כמורה ויודיהו ה' למטה לחרץ להגשימו למען
ממואל דבר ישכילו כי לא ימטיר ה' מן מחר לכן את
אשר חלפו מעתה וכו' חלף שלא שמו לב לדבר עד
המהרה שפירם להם בפירות : או יהיה כי כל עולם
הגלגלים עם העה"ה שהזד השוה שבהם כי גשם המה
ישבנו לפניו יתבדק כרשות ה' שהוא רשות הרבים עולם
הכיבוד ואשר למעלה שהכל קדושה דבקה בו יתבדק
יתייחד לרשות היחיד כי כל הקדושה היא אחדות נטודע
על כן המן שהוא מקדושה עליונה שבטולם העליון לא
ויודינה ית"ב אל העה"ה הלוכות כי אין מוילתין שבת
מזרוע היחיד לרשות הרבים מש"כ במטת שלמו מעולם
העליון . וזה יאמר שבת קדש לה' וכו' בלשון שבתון
שחם שובחים שבת הוא גם לה' מחר שגם הוא שומרי
לכן את אשר חלבו וכו' זאת העודף היתו כלומר שלא
ימטיר מן כי מעולם העליון הוא . אך בנשמים הוא
כמשלטל ברשות ה' בפחות מחמה ה' כי מי מוד בשעלו
מים ושבחים בזה :

כה ויאמר

משה חלבוהו היום וכו' . מלבד מה
שכתבנו יאמר אל חלנו רצח מעל לחבול
בדאגה מן גם מחר לא ימטיר כהיום ויעלה על לבכם
להבאיר מעט למחר אולי לא יבאיש כאשר לא הבאיש
היום משפי לשביעי חלף חלבוהו היום כלומר גם שלא
הייחם מולאים אוהו מחר רמיו החלבוהו היום על כי
שבת היום לה' וראויו לכבדו ולא לחבול בנמנום וכו' כי
הנה היום בלבד הוא פלה ממלאוהו בשדה . אך שבת
ימים שאתה השבת הלקטוהו ולא חלמוהו הנה בשבת זה
שהוא ראשון הורה לנו זה הוא ית"ב ביום שבת
ימטיר . ל' א' וצוים השביעי שבת לא יהיה בו כלומר
בשדה הוא שילעו מניו . אך ממלאוהו בצוה כי עומר ה'
שהקחו בשפי יעשה שנים וזה"כ הולך ומתרבה כמפורש
בדביו האמין למעלה וג"כ רמז בצומוהו שבת לא יהיה
בו שהוא בשדה לא יהיה אך יהיה בצום כמדובר :

כו ויהי

ביום השביעי וכו' . וי היה ביום השביעי כי
יאלו מן העם ללקוט ועברו שילאו חוץ לחתום
זולת קוטן האמנה ואמר עד חנה מחלחם בו' לומר כי
למה שבת רמז לחידוש העולם המבטלו מזולת בצמונה
והסול כל החורה חלילה ויכלול הוא ה' בתלונתו את
משה באומר עד חנה מחלחם יהיה על שלא חכבד
בזארהה חלה ע"כ חזר הוא יתבדק להזכיר שלא יאלו
ויסן טוב פעם שיטעמו ויכאלו כי כן הוא והוא באומר
רמו כי ה' נתן לכם השבת לומר הכס היה לכם בית
מנום באומר היום השבת הוא זכר למעשה בראשית
לבורות רי ששם ימים עשה ה' את השמים ובשביעי שבת
כן המן טובע בשביעי ובהשר ביום הששי נבראו ששה
דברים ג' כנגד היום עלמנו ככל ה' . משלר הימים וג'
כנגד יום שבת מן צמן היה לחם משנה בשפי לעלמו
ולשבת ח"כ כמונו ככל הגוים שנים בו כי גם הדוה
העולם נועט אל כל האומות כי כן משתמשים ממנו
ע"כ אמר ראו עין בעין כי ה' נתן לכם השבת לכם
לבדכם כי הלא ע"כ הוא נוחן לכם לחם יומים משח"כ

יה ואל דבר עממי כי ע"כ היה נמשך והיה כלא היה וע"כ בשבוע ראשון אמרו מקרה הוא והמקרה לא יתמיד ונרע לבסוף להם והיה הדאגה בקרבם וממנה יבאו אל התלונה כי לא יאמינו בחייהם שיתמיד להם המן כל ימי היותם נמדבר ולהיות כי אשר היו חכמי לב השכילו הדבר והאמת ולא יחסרוהו אל הזדמנות ע"כ אמר ויקראו בית ישראל שהוא על המון העם ולא נאמר בני ישראל ולהכניז אותם ולהורות כי לא דבר מזדמן היה רק בכפנות גדולה מחלו ית' אמר ראו עשה כמה פעמות נגלות לעיניהם להורות כי לא הטיבו אשר דברו חלילה . ח' כי הלא והמן כזרע גד הוא וכו' והיא סכלל שלשה דברים שעליהם יתמוד אדם אוכל ממני מאכלים והם הנאמרים על מהו בחומרה לחול מען הדעת הוא ואמרו ותרם האשה כי טוב העץ למאכל וכי האוה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל אלא שפה מן האחרון היחל ובראשון כלה שאמר כזרע גד שהוא כזרע גד שטבעו לחק ולשק המון להשכיל . וזהו כנגד ענין שנחמד להשכיל . וכנגד האוה לעינים אמר לכן . והוא מאמרם ז"ל (וימא דף ע"ה) שיהי לכן כמרבגיו' כאמרו ועינו כעין הבדולה ואין האוה לעינים גדול מזה וכנגד ענין טוב למאכל אמר ועמדו כלפיהם בדרב והכוונה לו' ששם היה מקרה לא היה מעומת שלשה בחימות הגדולות האלה בו : והנה עדיין עוד טענה ד' להורות נעמי הכל כי לא מקרה היה רק השגחה גדולה עד מאד ואמרה משה . וזהו ויאמר משה זה הדבר וכו' לומר הנה דבר ח' זהו לי' למען ידעו דורות עולם השגחתו ית' על חופסי חורתי ומחזיקים בה ומשליכים עיניי העולם אחרי גוים ומאמינים בקונם שהוא יכלכלם הלא הוא כי מלא העומר למשמרת לדורותיהם למען יראו את הלאה כולו' הנה אמרתי לכם הוא הלאה אשר נתן ה' לכם . והנה אינו נחם צעייכם רק דבר שהקרה ונזדמן הנה זה הדבר אשר זהו ה' מלא העומר וכו' למען יראו את הלאה כי המה יכירו כי להם הוא ואינו דבר עובר ואינו כאל' מקיים לדורות וידעו כי אין מעשור לה' לזון את חופסי החורה ועושים עיקר ממנה כי אין להם להחזוק ולו' כי אין מקומם מוכן להתפרנס ודחיקא להם שעתא אל תלחם על קולר רכותם להתפרנס על דרך נס כי הנה על הראשונה יראו כי הנה היה זה במדבר סין מקו' בלתי מוכן כמוהו : או יאמר במדבר למה שהי' במדב' כי שם קבלו את החור' לרמוזי ככה ישעיה ית' לתופסי החורה שיבטחו בה' והוא יכלכלם כי ממכון שבהו ישגיח מעין המן ההוא כי הרבה פתחים לתקום : ועל השנית אמר בהוויא אותם וכו' . לומר שיראו ששם שהיו אז מחוסרי זכות . אך להיוסם בעלי אמנה כי טענו בנקם על שכתם טרם ייחזק ולא אמרו איה זה לדרך וזהו מאכלים המיומדים לעבריה ומניקות ותוליים וקיים או לחם במדבר אחר כלות פרוסה ממזרים ע"י שמי אלה ההכלתים הלאה הזה כי ע"כ חיובת ית' באו' (ירמיה ח') וזכרת לך חסד נעורייך בו' לנפק אחרי במדבר וכן באו' אי דיעמך במדבר בדרך הלחוצות נמאל' כי על שני עיניי אל על החורה ועל האמנה האכלתים הלאה הזה . וז"ל במדבר בהוויא אותם שהוא בזמן

הוויא אותם שהוא על אשר הטיבו בלאהם למען יראו וישכילו דורות עולם ויעשו כן גם המס' לפרש מעיניי העולם ולידבק בחורה ולהשליך על ה' הכנס שהוא לכללם והוא מאמרם ז"ל על פסוק הדור אחס ראו שאמר ירמיה לדורות ראו לנגלת המן לכן עסק בחורה וה' יתן לכם מן עם היוצאם בלתי ראויים שחאמינו בו יתב' ויכלכל אחסם בשפך עמך וכיים ענייט באו' ויאמר משה אל אהרן כו' לו' הנה זה הדבר אשר זהו ה' לשמור מן לדורות מהטעם האמור : והנה היה די לעשות כן בסוף זמן שבהו במדבר או לפחות אחר העבות אהל מועד שיונה שם למשמרת אך עשה שאמרתם מן הוא לנדוב באמרתם כי מקרה הוא ולא יתמיד אשר זה לכם ברחוקם אותו דבר בלתי מתקיים עשה אי מן כי זה הדבר אשר זהו ה' כלומר למה לא המחין עד סוף ימי המן כי אם זהו מעשה אך אין זה רק למען תראו כי יתקיים המן ולא יבאיש ימים ושנים עם היוצא מעתה טרם היוצא אהל העדות שאין מקום לומר שארון העדות מקיימו ולכן מיד ויאמר משה אל אהרן קח כו' שיקח מעשה והנה אותו לפני ה' כשהתחן החורה שהוא כי אם הייתי ממקין עד יתקיים עומר לפני ה' שהוא לכשיעשה המשכן ותפרש שם שכינה היה בזכות לומר שמה שלא יבאיש הוא היוצא לפני ה' במקום הקדוש . לז"ל כי מיד עשה מאז כאשר זהו ה' את משה ואה"כ כשהיה ארון העדות ויניחהו אהרן לפני העדות למשמרת כלומר לא שיתקיים כי בלי זה נתקיים ועם שעברו כמה חדשים טרם עמידתו לפני הארון ולא הבאיש ורמה לא היסה בו ומה שזוה את אהרן לשום המן בלי אמרו שמה שראו את המזרי על ידי שם גם פה עשה מה שנתקיים המן על ידו או בזכות שהמין היה בזכות משה ע"כ יאמרו שעל היות על ידו נתקיים מה שאין כן אהרן ואין לחמוס אך לא הבאיש והוא כמות שהוא אחר יום או יומים חוץ לנגלת באופן יבא אים להרהר אם הוא קיים באיכותו הראשון . לז"ל אל תפסה כי הלא נראה בראש לעיני כל ישראל שנתקיים באיכותו ימים רבים כי הלא ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד בואם אל ארץ נשבעת הוא בערבות מואב כמילוק מרע"ה כי המן בזכותו היה כי מ' שנה עברו ממנו חורה עד שזאמר משה ל ישראל על ולא נתן ה' לכם לב לדעת . וארז"ל (ע"ז דף ט') מכלן שאין אדם יורד לסוף דעתו של רבו עד מ' שנה : שגירת כי המן שלקטו ציוס סילוק מרע"ה זו' באדר שלא ירד עוד . ואין נתקיים עד ממחרת הפסח שאכלו מעבור הארץ הרי עיניהם ראו ולא זר כי נתקיים המן ל"ח ימים ולא הבאיש ורמה לא היסה בו וא"כ ילמד סתום בנגלת מן המפורסם לעיני הכל שמי שנקיים חזק באיכותו ל"ח ימים בפרסום הוא המקיימו בנגלת והוא שחזר ואמר את המן אכלו כו' לומר הרי אמרתי שאכלו את המן מ' שנה והלא בהסתלק משה לא ירד ול"ח יום יחכרונו מהזמן אך הוי אומר שאין הענין שמי' שנה ירד יום יום אלא שהמין שציו' הסילוק אותו אכלו עד בואם אל קת ארץ כנען שהוא כדבר שני' (יהושע ה) ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח כו' . וזהו את המן אכלו מבלי שירד יום ויום והנה יש המקדמונים אמרו . כי באומ' ויאמרו א"ש

כל אחיו מן הוא כיוון אל מן הרפואי הגמאל כעת כי
 מאז היה נקרא קר ותחמה על שלל היה משגל ועל פי
 הדבר ההוא יתכן שיעור הכתובים בדרך אחרת והוא
 כי ויקראו בית ישראל את שמו מן שהוא שפלה על רוחם
 כי מן כזה הגמאל היה ולא דבר השגמי על כן אמרה
 תורה הנני טוחן בו שמינין לכל יתחף הדבר והוא
 לומר והמן חרע נד שהוא גנול כגרניר הדג וגם לבן
 כסויי וגם פעמו כנפיתים כו' כמשול' (ש"ר פ'
 כ"ה) שהקנים טועמים בו כנפיתים בדבש נמצא כי לא
 כממור ועגולו ולא בגוונו שהוא כהסיק בלובן ולא כטעמו
 לא ידמה למן הרפואי ועוד עשה ית' ויעמד למשמרת
 לדורות למען יראו שלחם שיראו כי לחם היה ולא
 כח המטרעם להם שהוא שמי רפואי ועוד כי הנה
 את המן אכלו הם שיהיו כן במן הרפואי שאל' ליוון ממנו
 ומה גם מ' שנה והנה ראיו שובג' אכלו את המן
 מ' שנה וכו' או יאמר כאשר צוה ה' את משה ויניחהו
 אהרן כו' לו' כי הנה משה לא אמר לאהרן רק שניחהו
 לפני ה' ולא היום לו מקום אך כאשר צוה ה' את
 משה אע"פ שלא פי' לו משה כן עשה אהרן שהוא כי
 ויניחהו אהרן לפני העדות למשמרת שהסכימה דעהו
 לדעת המקום כי היה שיהיו אותו לפני העדות הלא אהרן
 התורה למען רדו ודורותיהם על הוסיף התורה יכוין
 לו' כי מי שיעסוק בזה יאכל זה כי אין מעשור לה' בכל זמן
 להמציא מן ודומה לו למחזיקים בתורה כמאמר ירמיהו
 ליתרלא כמדובר וע"כ בני' אכלו את המן מ' שנה שצרכו
 עסקם בתורה יתן להם כל המ' כו' שהוא זמן שקיעת
 התורה בלבם כי הוצרכו מ' שנה ללדת לכוף דעתו של
 משה בתורה עד בואם אל ארץ נושבת בעבודת מואב
 כי עם נאמרו להם כך חללם שאת המן אכלו עד בואם אל
 קנה ארץ כנען שאלכו מעבור הארץ שנס עבור ארץ
 ישראל מכין לחורב נוסף על כה דאורא דזרעה דישאל
 מחכים ולא הארץ להם מן ויתבן רמז עוד ענין אחר
 למה לא האכילם מן מקנה ארץ כנען ולפנים כי אם
 עד קנה ארץ כנען לו' והעומר עשירית האיסה הוא
 והענין כי הנה האדם נקרא איסה כמשל' על פסוק (איוב
 ל"ח) איסה היית בייחדי ארץ איסה שגך היכן היחה
 באדם הראשון כי יש חלוי בראשו ויש ברגלו כו' שהכו'
 שכל הנפשות העמידות לבא היו באדם הראשון כדעת
 רשב"י ואת כל ה' קורא הוא ית' איסה שאמר לאיוב
 איסה שגך היכן היחה באדם וידוע כי למה שנפש כל
 איש ישראל חלק אלוה ממעל יש בכל נפש כח מ'
 בחינות עליונות כדוע והנה ע"י המן הקדוש ורוחי
 מאד מתקדם ההלק העליון על כולן ונאסם יתפסם איכותו
 בזולן והנה העומר עשירית האיסה הוא שהוא שיעור
 זה על הצד הנכבד כי כללוא כל האדם תקרא איסה
 שלימה שבו עשר בחינות והעומר עשירית לכן טוב טוב
 הוא להם מל"י שית בה' קדושות כמפורש במשג'
 (כלים פ"ה) שהוא לעומת ארץ העליונה ובה' בחינותיה
 ובהם כחה לנו נאסם מכלן לק' של בחינותיו ועל כן
 תבוינו בלחם מן הארץ טרם יאכל לעשות בה' מות
 בארץ וטרוחיה לא תהרע בשור ובחמור לא תזרע
 בלאים ולקט שכחה וסאה וטרומה ומעשר וטרומה

מעשר ומעשר שני וחלה ועל כן בברכת המזיא
 עשרה חיבות וכן פסוק (תהלים ק"ד) מזמית חזיר
 כו' להוציא להם בו עשר חיבות וע"כ נאסם ' אלבנות
 על הפת בבואינו לנצח ולנצח והנה דרך רמז בענין
 המן רמז לנו הוא ית' לפקוח עינים ערות האומרים
 הלא בחזקתו לקחנו לנו וכו' ולחם ומזון והוא כי
 יאמר איש כחי והכמתו כי נצטווה הם הריבוי כי
 בהמה שמן חלקי ומאכלי בריאה ותהי להם הסגולה
 הזאת לאבן נגף ולזור מכשול אל עקוד ידיהם ולא
 ימישון רגליהם ולא יתלבנו לעסוק בתורה כי יאמרו מה
 נאכל כי לא נוכל להרבות בריבוי אם לא נצטר בעשר
 בצר וטוב לנו כי נעסוק בפרקמיתא ונרבה בסחורה ואם
 חזקה ונחיה ונללה הגנו ועלינו משעלות תורה ומזון
 ואם יעשה הבית מהיותו דבר ולחם ומזון לרוב משפך ידיו
 מהחורה כי אם אין קמח אין תורה והנה יבערו ויכסלו
 כי המה לא ידעו מחשבות ה' כי בא ליתר מסייעין
 אורו והסס לבו לעשות תורתו קצב גם ה' יעשה את
 שלו ית' את הנדבה בלשמו ויעריפו להם חקו כאשר
 ימעט בעסק כי אין מעשור לה' ידע בך יבך לאשר
 חשקו בתורתו ומחזיקים בה ואשר השבו כי טוב לגבד
 כי ית' וייתן עת ירבה סוגו וזא ימה לו לעסוק בתורה
 יום ולילה לא יפנות לא ידע כי נהפך הוא כמאמר
 התנא (אבות פ"ב) אם אין קמח אין תורה אם אין
 תורה אין קמח והוא דרך אגפים לדבר ולומר מן יתן
 לי מלא בתי כסף וזהב ואשתעשע בתורה ה' הפי לילה
 ויומם לא אדמה ולא דעת ולא תבונה לאמר טוב לנצות
 בה' מבעות באדם וא"כ אמור נאמר לאיש מן הוא
 ראוי לבקוח בו יותר אהה האיש או אלקי עולם ה'
 הלא יענה ויאמר חיללה להאמין כי כי ראוי לבקוח יותר
 ממנו והלא נשיב לו וא"כ איסה איכה תראה יבנה
 כך הוא ית' שבהקדים לך בית והוץ תעסוק בתורה ולא
 הקדים אהה לעסוק בה חהלה ובעת עליו והוא יוכלך
 וכן כל אלה יפעל לאיש שוגה וסתי השם נפשו בחיים
 חייתו להרבות בסחורה העולה על רוחו כי לחמו יתן
 על פי מזלו או חממתו והריאות ולא מ' היחה לו
 ולא יבין כי הוא יתב' זן ומפרנס לכל ומזונו של חסד
 קצבין לו מר"ה לר"ה ואין האדם יקב כמלקט אשר
 הכין לו הוא יתב' וא"כ איסה למה יבך להעשיר כי
 לא בכח יבצר איש וטוב לו ימעט בעסק כי הנה לא
 יעדיף המרבה ולא יחסיר הממעיט מאשר קצב לו ה'
 וזה רמז לנו הוא ית' צפ' הטון כי ממנו נקח ראייה לכל
 מזון בני האדם וז"ל הנני ממסיר לכם כו' לומר דעו
 איסה כי כל מה שתרווחו דבר ולחם ומזון בעה"ל אינכם
 הקונים אותו כי אם הנני ממסיר לכם מאחי לחם מן
 השמים וכל היוצאים וטוהאים ומתרים ליוון ולקנות ממון
 אינם כ"ל שולא העם ולקטו מאשר הוכין לו ולקוח זאת
 יעשה האיש הישראלי אל יבט להעשיר רק דבר יום
 ביומו למען אנסו בכור טוני אם ילך בתורתו אם לא
 כי על ידי קיימה בעווי אלהיהו וקיימה בעושר וזה
 שאמרתיו הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה הוא עד יום
 הששי של שבעה שהוא משל אל המלאות לו ששים שנה
 אך כאשר יהיה ביום הששי שהוא מששים עד מאת

השפטים

שילוך עמו ולא שמשו אלו ויחזרו אליהם ממנו ומי יקח
 והיה נשאר למי שיעבוד את ה' כ"א למי שאכל וסבע
 ודפו וירש חולאים ויבאש ויקוף עליהם משה הוא ירש
 הטוב וכן ואן חדלו וילקחו אותו בבקר בבקר דבר יום
 ביומו איש כפי אכלו בלבו ונס יקבל עליו יסורין ויסבל וזה
 וחס השמש לרות ונמס ולא יבועו למתן ששמו עיקר
 מהעש' כי לורחח חיים תוכחות מוסר :

י' א ויסעו כל עדת בני ישראל וכו' כהה יקח
 (6) אומרו למסעיהם הוא מיותר
 ומשולל הכנה . (3) אומרו חנו לנו מים ונשחה היחק
 יקח להם משה מים והוא אדם ולא אל . (ג) אומרו
 מה השכן את ה' . מה ראה שאמר שהיו ממסים את ה'
 (ד) אומרו וימאח שם העם וכו' כי הלא בכלל אומרו
 ואין מים לשחות העם הוא וגם אומרו למים כהר מיותר .
 (ה) אומרו ואל הטעם ולא משה וכו' כי הלא כבר נאמר
 וירב העם ואל הוה שחזרו מניה לרוב עמו מה הפסד
 היו נחמים שמתלק הדבר לשנים . וגם משנה השכן מרוב
 לתלונה ועוד כי נאסך הוא כי תהלה היה תלונה וזהו
 רוב בהכבוד המא . (1) למה סיגו עמה מהקודם כי
 תהלה אמרו ל' רבים חנו לנו ועשה ל' יהודי באומרו
 למה זה העלייתנו וכו' . (1) אומרו ויעק משה על ה'
 לאמר כי אומרו ולא אמר הוא בלתי מובן שחיו לאמר
 לזולת . (ח) כי הלא כמו זר נחשב יאמר קטעיהם
 באומרו עוד מעט וסקלגו וכן (ש"ר פ' כ"ו) כי הקפיד
 הוא ית' על הדבר ואמר לו עבור לפני העם הזה וראה
 אם יסקלך . (ט) אומרו וקה אהך מוקגי העם למה
 הוצרך ללקחם . (י) מה צורך להסיר שהם כי היאור
 והנה ארו"ל (שם) שהוא אחד מג' דברים שאמרו ישראל
 שהיו עושים רעה ולא טובה שהם מטה וקצורת ארון
 כי בנפשה הוכה יאור ומלרים והקפורת את אהה איש
 וארון בעזה ואמתי ביה משג על כן אה ית' סגן
 שקלקל מימי היאור המיזא מים לשחות וכן בקפורה
 עלר המגפה ובארון ביקך את בית עובד אדום (יא) אומרו
 ויקרא שם המקום כו' מה צורך אל קריאת השם .
 (יב) למה פירש על ריבכו' . כי יובן מעצמו . (יג) אומרו
 לאמר שהוא מיותר ובלתי מובן : אמנם הנה ארו"ל שהיו
 ישראל חוששין פן משה ידע מקום יש בו מצע מים
 והיה אומר שעל דרך גם ילאו מים ועל כן יסכן יאמר
 ויסעו בני ישראל למסעיהם על פי ה' והוא כי מאז
 הסיען משה מים סוף וכל שאר מסעות היו על פי ה' ולא
 על פי משה לבדו באופן כי לא יוכלו לומר כי הוא
 הביאם אל מקום ידוע לו והמליאם עד אחר ריבם עמו
 ואמר למסעיהם על המסעות שנחמים ממדבר סין עד
 רפידים שהיו דפקו אלוהם וזהו ממדבר סין למסעיהם
 שהם שמים ואח"כ יתנו ברפידים ואין מים לשחות העם
 וירב העם עם משה ואחר שרבו עמו אמרו חנו לנו מים
 ונשחה והנה משה ראה ב' דברים . א' כי תהלה לא
 נבחה שאלו מים כי אם רבו עמו נחזק באומרו וירב
 העם וגם משה ואחר כך דברו נבחה דרך שללה סגו
 לנו מים ונשחה . ב' ראה והנה המיכה היתה עמו ל'
 יהודי . והשאלה שאחרי כן בל' רבים ע"כ אמר בלבו
 את אומרם ל' רבים היה לבלול עמי גם את אהרן למה

השננים אז והכינו את אשר יביאו עמהם במוחה לסדר
 תלמוד ואסוף הנילות מזה ומעשים טובים . וכן כל
 המעקשים למישר . וכל קלקולי פניות אשר פנה אליהם
 והמר ימירם רעות בטובות והיה משנה על אשר ילקחו
 חורה ומזוה ווס יוד בעשורים הקדומים . והעינין בעצמו
 רמו בנזוף אל הפועל באומ' ותעל שכבה הטל והנה
 על פי המדבר כו' . והוא כי הנה העש' ידמה אל
 המדבר שימונו מדד עצמו אין הנאה זולתי הבה מן השמי'
 והללח' וטובות העולם ידמה אל המן השקוע עליו ששמו
 העם ולקטו איש כל אשר חשיג ידו . והנה על פני
 המדבר דק הוא כמון יריעה שמוחה אל פני המן ויריעה
 אחרת תחת המן לקבל עליו את המן שהוא דק ככסור
 על הארץ ללמד דעת לאדם . כי מזונו מוכן מן השמים
 לאל שמוטוה וחס כנפך כבדיל . כינו וכן מזונו . עד
 יבקש מקומו ויתקן עונו ש"כ קשי' מוזמנוה של אדם
 בקריעתו כי סוף וכמאמרם ז"ל (קדושין דף פ"ב) מעולם
 לא ראינו ארי ככל ולא זביקין ולא שועל חנוי ומתפרנסים
 שלא בנער ואמי מתפרנס בנער אלא הני הוא שקפחתי
 מזונו . וכן יש יריעה אחרת דקה למטה שהמן עליה
 לרמוז כי אין לנפוח בנכסים . כ"א כאלו מונחים ביריעה
 דקה שקל לאחד והנה כחבר ויראו בני ישראל שראוים
 הלהות העולם הממרים הים אל החיו פה הוא כלו'
 הכנה והזמנה ע"י משה ומתן מבני אדם הוא כלו' שחבל
 ונחלן חשים ואיברים להרבות בכחורה ונעשיר ואין זה
 כ"א כי לא ידעו מה הוא כי יסגלו האמת ולא ידעו
 כי החריפות הכל . ויאמר משה אליהם הוא ירש הטוב
 שמשנה ומשך אומר אחר ה' . הוא הלחם וכו' לומר
 יסירו את הסבלות הלוה מלבבכם כי הלא הכל בידי
 שמים והוא הנותן לכם לחם ומזון ולא למוותרות רק
 להכלה יקום ורובם בכס . לכן על הדבר אשר אזה ה'
 אל הייגעו להעשיר רק לקטו ממנו איש לפי אכלו די שבוקר
 יהיה משאו ויחמו ולא נבדל להון כי טובות העש' הכל
 מהם ועל המהבילים טובות העש' נאמר להנחיל ארובי
 יש שהוא למשול' (עוקצין פ"ג) י"ש עולמות וסוב לגבר
 י"ש עולמות לנפשו וניהיות בעש' גושו . וז"ל עמר
 שהיא י"ש במספרו לכל גלגלה הוא המספר של עמ"ר
 לנפשותיהם ולא יאמר איש כי גם הגוף ראוי גם הוא
 ליהנות כי הלא איש להשר בהאלו הקחו אכלו די שבוקר
 הגוף אל הנפש כ"א כמלכות והאל אל אשר בחבורו ואל'
 אל מי ראוי לחוש ולעשות עיקר . אל האהל או אל אשר
 בחוכו . וז"ל איש לאשר בהאלו היא הנפש שבאהל הגוף
 הקחו ולא להלל כי השר בו הוא העיקר והנה אחר העלה
 האדם ויעשו בני ישראל אך לא מיד כמעט כ"א אחרי
 ראוהם שוילקחו המרבה והמזעוט שיש מו שלקט הרבה
 וכן רבוים ממעט ואחרי כן ראו כי וימדו בעומר במדה
 ואלו כי לא העדיף המרבה והמעט לא החסיר כי
 אין הלאה יסורה למרבה במחורה על ממעט ע"כ משם
 למדו לבלתי הרבות רק איש לפי אכלו לקטו . ויאמר
 משה אליהם הוא היצר הטוב אשר להם הממשה אותו
 להקב"ה שנים וזהו בבלתי ישמע איש ללקוט יותר על די
 אכלו כי הנה אין איש מותר ומולך עמו לאתו העולם
 דבר . ולמה יעמול איש על מה שיאסיר ולא על מה

בדרכים עמי עשו מריבה ובשפתם את אהרן היתה אלהה
 נגחה אך אין זה כ"א שפלה רבו עמי ועוד נבר ירש
 גם לבגלו גם את השכינה ולא לרוב ממש אתו ית'
 חליה רק לנכות את ה' בקרבך לתת להם מים וזה
 מאמר משה את מה שאמרתם ל' רבים הוא לכלול את
 אהרן למה בדברכם עלי לבדי מריבון וזהו מה מריבון
 עמדי לבדי ובשפתכם את אחי עמי לא מריבון רק בנחת
 דרך שאלה חייך אין זה כ"א לכלול גם את השכינה לנכות
 וע"כ לא ערכת' את ל' לבד' לרוב אמו חליה רק כהיון
 חמו מה חסדן את ה' במה שחבלו את המכיל' עמי .
 וסוף כי אשפר הסיוון את ה' יהיה בח' מב' פני' או לנכות
 את השכינה אחסני או לנכו' את מים יוכל את במדבר חליה'
 וזאת היא שאלתי לו' מה חסדן כלו' באזה דרך הוא הסיוון.
 והנה אחר פוטעם זה ממשם חמו וישורו מאמרים. וזהו
 וינחם עם העם למי' לו' אמא לפוטעם את דבר ה' את
 יש ספק בשכינה לתת מים . כ"א אמא למים בלבד ומאז
 לא שפט את השכינה כ"א וילן העם על משה ויאמרו
 למה את העליחנו בל' יחד לו' לא על ה' תלונותיו חליה
 כי אם עליך כי לא מה' היתה מה שהעליחנו ממזרים
 כי אם ממך למה זה העליחנו ממזרים כו' כי את היה
 מלח ה' את אמו תחלמו הטף והמקנה מה תחלמו וזאת
 בכות בהמה וישע ה' אך אין זה כי אם מידך והראיה
 כי מידך זאת כי הלא על כן ואת בני ואת מקני חמות
 גם הם את שאין כן את מחלמו ית' היה אך אתה הבאתנו
 במדבר זה בראות משה כי שבו מהבשין ותקוטעו
 עשו לבדו מה עשה ויעקב משה אל ה' לאמר מה אעשה
 לפני הזה כו' . עשה עלמו כזעק עליהם שמזירים לו
 ולא עם ה' מתקוטעים חליה כאשר היה נרא' משגוי'
 והגוים הדבר ויעקב ואיך עוד מעט וסקלנו בלומר
 מה שהסושו עוד מעט אחר ריבם לא היה שעוד מעט
 ובלו לנסותך כי את עלי הסושו למה שעוד מעט
 וסקלנו ועשה כן למען יאמר לו' ה' בנה חילוי דבה
 עליכם כי הלא כלם ידקוים וזה היה בלב מרע"ה שיהיה
 הוא ית' מליך בעדם. וז"ל לאמר כי מה שלעק הוא
 כדי לאמר שהוא כדי שיאמר הוא והבדך מה שאמר
 שהוא עבור לפני העם הזה לו' על בני את או' שישקלך
 אינו כן ח"ו כי גם נא ועבור לפני העם הזה . וראה
 את דרך עונך גם וישקלך ועל אומרים כי יודע אתה
 מקום מים לכן קח אתך מזקני העם למען יראו כי על
 ידי הכח המטה יולאים המים ולא ממוצע ידוע למשה
 בצורב אשר עם היה רועה את אלו יתרו חותנו ואמר
 ומקך אשר הכית בו את היאור כו' . לבא אל היאורו
 הים לב כי הנא קיימו וקבלו רז"ל כי זה היה בארס
 של מרים ועל זה קשה כי הנה כמו זר נחשב יכה בו
 במטא כי בורא דשית מים מוא לא תשדי ביה קלא
 ומה גם הכאה ועוד היתכן יהיה צור שילעך לכות
 בו והלא רוח חיים היה בו והיה מהיך אתם בכל
 מעשים' ותעלה להם אבני האמורים ואיך היה נדך יבו
 בו לתת מימיו : אבנם הנה דרכו יתב' להריק לו
 שפט רב טוב אלא שהעון מבדילו וכן היה שהוא ית'
 ששטית להם בחר מים חיים והנה העון שגברא בכת
 שפומח' נעם כקליפה מספקת ומבדלת בין ישראל למימי

הבאר והוא הצור פעל סי הבאר התפסקת. ועל כן לכתב
 הקליפה היתה הוצרך המטה להטות בה . ועל כן יתכן
 היו זקני ישראל הם חושפי הסוד' שכותם חנן על ביטול
 חורה שבשאר ישראל ח"א ומקך אשר הכית בו את היאור
 שהוא כח חזוני הוא שר יאמר מזרי' שבו יכה את כיוול
 בו ומפני שביאור לא היה עון וזה יש עון . ה' חורה
 כי גם עשה יכעו למה שהוא ית' בשמי . וז"ל הגוי
 עומד לפיך עם על הצור וגם להיות בצורב ששם זכות
 החורה שעמידה למה שם . והנה היה כאשר לומר כי
 מה שנקרא המקום חסדני ומריבה ולא נקרא מריבה
 ומסה . שהוא על כמות ישראל את ה' . באומרים סני
 לנו מים כמדובר למעלה ואומרו מריבה הוא על אשר
 ריב טוף ית' עם משה . על שאמר שישראל יסקלוהו לו'א
 ויקרא עם המקום משה ומריבה על ריב בני ישראל
 שהוא שריבו עם משה וסמא חאמר למה לא נאמר מריבה
 ומסה . כי מריבה עם משה קדמה . לו'א ועל כמות
 את ה' לאמר שהוא להקל את הדבר . להוכיחו אחר ריב
 משה לומר שהוא עון קל מאשר רבו עם משה . וסירש
 הטעם שהוא כי לא היתה הכונה לנכות . את יכולת
 ביד ה' את לאו חליה . רק את ישנו בקרבם את אין
 ומתפקדים את היה להם זכות שיהיה ה' בקרבם את
 אין וז"ל לאמר כי היה לאמר את יש ה' בקרבנו ולא
 בדרך האחרת חליה : עוד יתכן באומרו ויעקב משה
 אל ה' לאמר . כי למה שנתשק בזהו דרך היה נכותם
 את ה' את ה' סיכולת או את הוא בקרבם . ע"כ אמר
 אגוים על הטוגע אלי . כדי לאמר שיגלה לי הוא ית'
 כונתם כי את הוא שנגשו ביכולתו חליה לא ילין בעדם
 אך אדרבה ירעם ברוגז קולו והנה אדרבה הוא הקסיד
 על משה שאמר עוד מעט וסקלנו או הבין משה הדבר
 וגלתו הסודם באומרה ויקרא עם המקום כו' לומר את
 חראה שלא חשגי את ית' לקצוף עליהם הוא כי לא
 היה נכותם את ה' בחינת סיכולת . רק הם ה' בקרבנו
 שאנו כדלים לכך בלא עשה אלא לפנים . ולא יאמר לתת
 לנו מים את אין כ"א שנסתח ממנו וזריך תשובה גדולה
 ובדרך הזה נגש קלת . אשר קרא פה צור . ופ' חק
 קראו סלע . אך בשמותם יתבאר עם כס"ד :

ח ויבא עמלק וילחם עם ישראל וכו' . ראוי לשים
 לב . (ה) מה היה שמינה משה את יאסע
 שר צבא מלחמה זו . מכל שאר ישראל . ועוד או' בשר
 לנו נאשים מה היא בחינת בחירה זו . (ב) מלת לנו בשר
 מיוסרת . (ג) למה חדר את כל החרדה היות לו' אגני
 נגב וכו' ומטה האלקי' בידי ומה צורך משה האלקים
 לדבר הזה . (ד) מה ענין אהרן וחור עם משה .
 (ה) או' והיה כאשר ירי' משה את ידו כו' מה ענין הרמח
 יד להגביר ישראל והנחה להגביר עמלק . (ו) כי עשה
 הורה כי ידו א' היתה מספקת ואח"כ אמר וידי משה
 כנדים כו' ואהרן וחור חטבו בידי . יורה כי ב' ידיים
 היה צריך . (ז) למה יגיד לנו ששמו תחמו אכן . (ח) מי
 שלקח רומח בידי אחר מ' מה מוסק זה וקסן למעלה
 עשר אמות להרוג את עוג והרבו יהיו עשה ידיו כנדים
 מלהגביהם שהורכו שני בני חדש להגביה פל' יד
 א' וגם מהראוי יאמר כנדות לו' נקבה . (ט) מה צורך
 לתמיכה

לחמיכה הידים מזה ומזה. (י) או' ויחי ידיו חמוגה
 כי מה ענין היות הידים חמוגה וגם היות עד בא השמש
 (יא) או' ויחלוש כו'. אף היא חולשה בלמד אם הוא
 לפי חרב. (יב) או' כתוב זאת זכרון בספר. מה ענין
 הכתוב זאת זכרון בספר יותר מנכסו רבים שלא נלווה
 לכך וגם שים באוני יהושע. (יג) או' כי מחה אמתה
 מה הוא הכפל הלו וגם או' מחתה הבמים. (יד) מה
 ענין בנין המזבח וקריאתו ה' נסו. (טו) או' כי יד
 על כס יי. מה יחס דרך שבועה זו על דבר עמלק
 מבזולת. (טז) או' מדור דור שהל' לדור דור ועוד
 קשיא עומה עולה עד כלנה והיא כי לו הפך ה' להמית
 את עמלק למע יאריך לו ויטה לנו לזכור ולא נשכח לזירות
 ונשבע למחופו ולא יעשמו בפועל וישלח חרונו ויכלמו
 קפו. כי מה הוא עמלק הכלב המת שבהרף עין לא
 יבערנו כאשר יבאר הגלגל עד חמוו ולא יבאירו לדור דור
 אמרם לנח אל הביאור נקדים תחלה. כי הנה ידענו
 מרז' שאין אומ' ונפל' עד שתקול ברה ההלה כד"ל
 (ישעיה כ"ד) יפקוד ה' על לבב המרום במרום ואח"כ
 מלי האדמה כו'. ובאשר חבטו בסכר הצללת השרון
 כי זה מאמר נבדננר בחומר (דניאל ד') וכמצינו עבד
 בחיל שמיא ודאי ארעא כי תחלה עבד בחיל שמיא הוא
 השר ואחרי כן בעם וחס דהרי ארעא והוא מאמרים
 ז"ל (ש"ר ס' כ"א) על פסוק קל מן שמיא נפל שר של
 בבל קל שמו. ובדבר הזה מלאנו ראינו טוב עשב ודעת
 אל הארכיו ית' עם עמלק ויחיו מדור דור והוא כי
 אין דבר קשה לפני הקב"ה כ"א ברצונו להטיב אל יחיד
 או רבים ועוונתם מעבידי ומאמץ כל ההרץ לא יטה
 משפט הלינה כדכתיב אלהינו על האמרים ז"ל באומרים
 קשה לנוגם בקריעת ים סוף. וכן אומרים קשי' מזונותיו
 של אדם בקריעת ים סוף כי לזאת יחדר כל לב האם
 יש דבר קשה לפניו והבך. מי שבלא עמל ובלא יגיעה
 ברא השולמות יש מאין וקשה לפניו קריעת ים סוף או'
 ליוג זוננים או לפרנס את כל האדם אף הוא כי בקריעת
 ים סוף היה קטרוג שר של מנרים מבוא פנים יש
 בדבר כו' וגם המרו על ים צים סוף כו' ע"כ היה קשה
 לפניו ית' לעשות ויטא לשקרי עז' ע"כ ומלא עזר
 כנגדם ועל דרך זה הוא בזוננים. כי יתפרדו הזונות
 במעשיהם ונמנע זוננם להיות ח' דיקו וא' רשע וכן
 בזונותיו של אד' הוא מקפח' על ידי מעשיו כאשר הארכנו
 במקומות זולת זה. ובא אל הענין והוא כי מהקטע
 הלו כי חייב הוא ית' לעמלק ויארב את ישראל. הנה עבד
 ידו לו הוא ית' ברצונו להפילו אף היה אריך להפיל את
 ישראל תחלה. ואט מעבדי צדי והוא כי אין שרו ביהר
 שרי האומות מ"ה כי הלא צד' סמאל הוא שכן הוא
 ית'ר. והנה בכל הטא ועון אשר יעשה כל אים ואים
 יתפראל הוא מוסוף כה בו כדועד ואם אנהו מאשרים
 ומחוסים אהו חייבה ופילוח הוא יתבך למענו ועד
 מהר יעקב שעם שנאל את שרו של עשו בהצבוק עמו
 עם זה הסק קף ירכו על מולאו בו ענין שתי אהיות
 עם גס עתה כאשר צללי. דינו של עשו יהו אשר בידם
 דברי עונת ובה מלאו ראינו טוב עשב אל מה שכל
 שעם שזכר גולתו העתידה שהוא מגלות הזה באמרה

עם תשובה והיה כי יבואו עליך וכו' ופנת עד ה'
 אלהיך וכו'. ואומר בלך לך ומאלך כל הדברים האלה
 באחרית הימים ושבע עד ה' אלהיך וכן בכל מקום בתורה
 כביאם ובהנחיים. והוא ענין חבלי משחמו כי למע
 ששרי המלכות זולת זו ברוב זכיות מספיק אף להפיל שר
 עמלק לריך נרחץ ונטהר לגמרי כל ישען על עמינו. וע"כ
 אם נבזז מעלמנו יחשמו ית' ואם לא יהיה בעתה ולמען
 שרבו יהיו חבלי משחמו לזכרנו עד גדר שכל השאר ציון
 קדוש יאמר לו ולכן מפלת עמלק היתה הוא ית' מדור
 לדור עד בא דור שכלו זכאי. או אם יהיה חייב ויהיה עת
 קץ ימחק אותו חבלי משחמו עד שזנו עד ה'. ויהיה
 כה שר של עמלק ויכול עזר כחש יתבאר עוד בשלי
 הפרשה בס"ד: עזר הקדמה שיהי גלויה ומפורסמת
 לכל הלא היא כי שוטף להכות את ישראל על ציול
 חורה הוא הדום ועמלק וארז' (ב"ר ס' ס"ח) כי זום
 לו יתחזק ע"ה אם בני יעקב יהפשו מן החורם גזור עליהם
 גזרו' וכו'. ופירשו על זה ס' (בראשית כז) יהיה כאשר
 תריד וכו' ופסוק הקול קול יעקב וכו'. כי שפסקול
 קול יעקב אין הידים וכו' ואם לאו והידיים ידו עשו ונכנס
 לב אל היות הקל חסר ואו' ל' קולות לו' ששפסקול קול
 מורת יעקב אז וידיים ידי עשו ובכלל הדבר הוא כי
 ליעקב ניתנה ברכת הקול זו תפלה ולעשו נרכת החרב
 כאו' ועל הרבך תחיה ויתכן יהיה פירושו בשביל הרבך
 שתחיה הוא רעושת מלקות לישראל על עונם את מורת
 ה' מחיה להיות מוכן ליכרם. ובא אל הביאור והוא כי
 הנה אמרו רבותיו ז"ל שעל עון שפרו ידיהם כאשר
 החורה בא עליהם עמלק כענין שנאמר והיה כאשר
 תריד כו'. וגם אמרו מרבותיו ז"ל (ש"ר ס' כ"א)
 שהוא על אומרים הים ה' בקרבנו כו'. משל למך שהיה
 נושא את בנו על כהפו והיה שואל על אביו וכו'.
 ויתכן כי זה זה גרם. וע"כ מה עשה משם לקח א"ז
 יהושע אשר לא ימוש מתוך האהל בלתי מרפה ידיו
 מן החורה נוסף על הונו מלעריי הלאן שבא מיוסף
 וכמ"ס ז"ל (ב"ר ס' ע"ג) שכהשר ילדה רחל את יוסף
 שהוא בטנו של עשו כד"ל (ויק' יוסף להבה וצית עשו
 לקח מיד אמר ללכן בלהני וכו'. כלומר כי כבר בטלה
 יראתו מעשו. וע"כ אמר משה אין מיוחד לכך כיהושע
 ואמר לו בחר לנו אנשים כלומר לדיקים כדועד מכל
 אנשים שבמקרא ויהיה לנו כלומר מהיחוסים לנו טובים
 החורה הכלתי מהרבים ממנה ויהיה לעומת אשר במר
 עמלק באצגנינותו שלו אנשים הבלתי מחים בלוחם שנה
 כמ"ס ז"ל ויאמר לו הנה אריך להלחם עם אנשים שנה
 השר כי אין אומה עופלת את לא יפול שרה תחלה כדועד
 כי יפקוד ה' על לבב המרום במרום ההלה והנה להפיל
 שרו של עמלק היה בלתי אפשר בעת ההיא כי הלא בא
 ע"י עון ועוונותיו מוסיפים כה בשרו של עמלק הוא
 סמאל הוא שכן הוא יצר הרע הוא מלאך המות וע"כ על
 עמלק ועמו היה אהה לעם וזו ואל הלהם בעמלק
 ולהכניע השר מחר אנוי נצב על ראש הגבעה כ"א יבא
 בחרב ברכת עשו אשר לא נגדו בקול יעקב בפתיה.
 ועל שתי לא חספוק לשר על אשתו הער. ע"כ ומשה
 האלהים צדי. להפיל עליו בו אימסה ופחד להכניע
 ויהיה

והיותו בלשם הגבוה בחורב יהיה לרמוז מאמריו יח' על חורב בהיותו אף העם ממלכים שעבדו את האלהים על הסר הזה שהוא מקו תורה וע"כ בהיותם אז הם באומרו למעלה מה הגני עומד לפניך שם על האור בחורב עלה לגבוה למען אז הזכיר מקו תורה יקבלו לעומת ביטול תורה שברפודים ועל כן משה והלכו וחור עלו עמו כי הסורה ניתנה ע"י שלשה הנוהג יח' ומשה הסרסור וישראל המקבלים מעין קריאת הסורה בהיבה כמ"ס ז"ל דוגמה לגוף וישראל ולמשה ולוסינו. עוד עשה והוא כי לעומת הדיים ידו עשו ראה להרים ידיו שיהיו זכר אל ב' לומר העדות בידו להקים כח ברכת ידי עשו אך תחלה היתה להיות משה האלהים בידו אחת והיה מרים השנים וירא והנה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר ב' והוא כי קרה לו כענין ר' חנינא בן דוסא (בברכות דף ל"ד) כשהיה מתפלל על החולים היה אומר זה חייה מת ח"ל מנין אחי אחר יודע ח"ל אם שגרה תפלה בפי יודע אני שהוא מקובל ואם לאו יודע אני שהוא מפורק ועל כך זה יאמר והוא כי הנה אין ספק כי בשמים היו אז מיימימים ימשאלים אמר כי כאשר ירים משה ידו בחטלה ולא היה נראה בזה היה מכיר כי למענה בני ישראל שמים היה נעזר מעין אם שגרה תפלה בפי כו' חנינא בן דוסא אך וכאשר יצא ידו שהיה נראה ומתח אוחה לנוח אז היה מכיר כי וגבר עמלק שהיו למעלה ממים און לחיה סקרו בעל כן היה כבודו בידו וגם מאמרם (ר"ה דף כ"ט) באומרו ובי ידיו של משה עשות מלחמה בו'. אלא כשלבן של ישראל וכו'. והוא כי לפי סכנה ישראל בהתבודדו' הפלה והכנעה היה למעלה עת רצון להעזר משה והספק בהרפואה. בראות משה כך אמר הנה עד כה הרימוני ידו ה' ואין בה די הכניע את הדיים ידי עשו אך גם הרים את יד ימיני אשר בה משה האלהים ויהיו שתי ידי פרושות שמימה. ייטב לנו אז ראה כי גם אחרי כן וידי משה שתיים כבדים. והוא שעל העדר זכות ישראל היה עם כבודו בידים כל יעזר כח להיכן פרושות השמים על דרך הכתוב למעלה שהעון מכביד כי ימעט עור משדי. ע"כ נאמר כבדים ולא כבודו למה שאין כבודו מפאה עלמין כי גבור היה רק כבדים שכבודו מפאה ישראל אשר ישראל בשם זכרים יקראו או מפאה שנותניהם המכבידים ובראותו כך אמר אין תקנה ואלחי על ידי יצרוק זכות אבות על כן מוען לאברהם אליו. ובלא על הענין מכיר מאמרנו על פסוק וחרתי את בריתי ועקב וכו' בכתוב אללנו במקומו. שהחיל מלמטה למעלה ואמר זכירה בכל אחד מהם ואמר אף בשמים הלא הוא כי אמר ה' את החמיל מאברהם אין די בער הקטגוריים בעלם כי שם ישמעאל וכן בילחם יש עמו. לכן החמיל מועקב שמסחו שלימה ואשר סקטיגור חינו מולא פתחו פה ביעקב הנזכר באשף מועיל שגם באהיר אח"כ את יצחק ג"כ אזכור וחק את בריתי אברהם שטקף ישמעאל על עשו עכ"ז אזכור ועל דרך זה עשה משה כי לעומת יעקב לזה ויקחו און רמז לאכן ישראל יעקב ויסמוך בעלם עליו כי עמחו שלימה. וירמוז גם כן לאמר וישמו תהיו מאמר ספר הזוהר כי שם בחינה

משה הוא יעקב כמאמרם דא מלגלו ודא מלבר. ואח"כ שתי ידיו שהן לזכור זכות אברהם ויחם כי גם שמיים בכחינה ידי משה ע"כ לתקן ולהשלים מה שמעכב ישמעאל בימין חסד לאברהם יבא אהרן שהוא כהן עזר. האחד וימוך הכבודו כבוד ימין משה שמשלת ישמעאל שמשל אברהם ואשר הוא מעכב ביד שמאלו שהוא זכר ליחם מיד עשו יבא חור ויהמוך כי זכותו שמיים וכל זה הוא בזכות סורה ע"י משה שעמד נקבל בידו ובסעד זכות אבות כמדובר. אך דבר קטן אמנה שאלמרו הם ה' בקרבנו אם אין ל"ז ח"כ כי גם זה נתקן כי הנה ויהי ידיו אמונה כי כאשר ראו ישראל בענין ידי משה כי כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניחו כו'. שהוא כי בהחזיק לבס לשמים היו רואים ההשגחה כמדובר למעלה על ידי משה בזה קטו היות אמונה כי ה' בקרבם לופה רעים וטובים בפרטית ואמר כי מה שאזכרו להיות ידי משה אמונה הוא עד כל השמש כי אחרי כן השמש הקנה להם אמונה והוא מאמרם ז"ל שבא השמש הוא שסעמיד משה את השמש כיהושע נגעונו ולא אף לבא כיום תמים אז החזיקו באמונה בעלם. כי כבא השמש ספרו השעים שהשמש עמד והגדל אמונה' לפניו ח': או יאמר לפי דרכנו אשר כסנו כי שתי ידיו של משה היו זכר לאברהם ויחם שם ימין ושמאל. יאמר ויהיו ידיו אמונה על דרך מאמרנו על פסוק חתן אחם יעקב וכו' והוא שאומר הנביא הנה בחינה אברהם הוא חסד ומדת יחם דין ומדת יעקב אחם ואם תמה ה' נוהג לכל ח' כפי בחינתו הלא ייגר לנו בחקר רוגז ודין ליחם ע"כ אשאלה ממך חתן אחם יעקב והסדר לאברהם אך דין ליחם אל חתן לו כמדמו ואם תאמר נא ה' למה אמנע בחינתו ממנו הלא חתן למדתי. והוא אשר נשבעת לאבותינו וכו' והוא כי הנה הוא יסב' לא נשבע רק לאברהם וליעקב אך ליחם לא אמר רק והקמוני את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך ולמה עשה כן ולא נשבע ליחם כפי עמנו הנה אין ח' רק לכל היתה בחינה השבעה וההסכמ' לפי מדמו שהוא דוקא על פי שרת הדין ואולי יעדר זכות לישראל על פי חוקף הדין על כן אמר לו והקמוני את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך שהוא לפי מדמו בחורב חסד לאברהם לומר לפי בחינתו אני מבטיחך. ולא לפי בחינתו וזה אללי אומרנו (סליים ק"ה) אשר כלת את אברהם ונשבעתי ליחם. כי נשבע ליחם כל נאמר אלא ונשבעתי שהוא שבעונו של אברהם ליחם. ואל אשר נשבעת לאבותינו וכו'. לומר מה שאמרתי שחתן לאברהם וליעקב לכל ח' כפי בחינתו ולא ליחם חינו מן התימה כי הלא כן הוא אשר נשבעת לאבותינו שלא ייחדת שבעה ליחם רק נגברת את אברהם לכל חת לו כמדמו ועד"י יאמר כי זה כיוון משה שבעונו כי ב' ידיו שהן זכר לאברהם ויחם שתיים היו אמונה מתיחסות לאברהם הנקרא אמונה. כד"ל (בראשית ס"ו) והאזין ב' והוא כמעשהו יח' בייחם שבעה יחם את אברהם והאכרה לעשות כך כי הלא כל כח עמלק היה מפחד יחם אשר ברבו ואבר לואו יעזר בארות ולרות על בני יעקב בהרפת ידיהן מן הטורס ואמר כי זה עשה

עד בא השמש והוא כי הגה אברהם חקן חפלה שחריט ויחמק מנחה ועקב ערביה אמר כי בהחפלה משה כל היום היו ידיו אמונה שהיא בחינת אברהם של חפלה שחריט עד שעברה שעת חפלה מנחה של יחמק. עד בא השמש והגיע זמן יעקב. כי אז רחמים של מדה יעקב יניחו על בניו וז"ל ויהי לשון יחיד וידיו לשון רבים. שהוא שיהיה מדה יחמק למדת אברהם:

יג ויהרוש יהושע אח עמלק וכו'. אמר כי מה בהספיק חפלה משה לא היה רב להחליטו על ידי יהושע בלבד. והטעם הוא לפי הרב. כלומר להיות ע"י הרב שהוא ברכת וכה עשו. וזהו ויהושע יהושע אח עמלק ואת עמו לפי הרב:

יד ויאמר ה' אל משה וכו'. הוא כי הלא יחמק לבב אהרן ומה גם ישראל שבאחריו הדור.

ויותר מהכל יהושע. באמור האם כ"כ רע צעירי ה' עמלק למה אינו מחריבו כמו רגע. ועל כל ההכנות לא הספיק רב להחליטו. ע"כ כהוב זאת וכו' ויהי בעלם באזני יהושע. כל יתמה אף כל הכנות משה ואהרן וחור וגם היות ע"י מי שלא ימים יתוך האהל. ומרע יוסף ספנו של עשו עכ"ל לא כלה אהרן ויהושע בלבד והוא כי הלא כל שרי עם ועם קל לפניו ית' להפילם כמו רגע. ומיד נפלו אומותם אף שר עמלק חין מפלתו כ"ל ביד יבראל כי איככה יפיל הוא ית' את שרו הנריך ליעול חתלה הם הוא שפן הוא סמאל הוא יצר הרע יצבל חטא ועון אשר נהטא אנו מחזיקים ומאשרים אותו כודע. באין. שאי אפשר להפילו ארצה. אם לא ע"י שזכינו מכל עונותינו בכל מכל כל כי אז יבנע וימחה מן העולם. ואחר שיפילו מלמעלה הוא ית' יפילנו מלמעלה וז"ל כי מחה אמה את השר על השמים ואחרי כן אמהה את זכר עמלק מהחת השמים. הפך יתר אומות שהוא ית' מפיל השר משמים. שהוא אבא המרוס במרוס ואח"כ ויחמר לנו השמד מתחת השמים את העם אך במהנפק הוא במדבר. והוא כי מלחמת השר הזה היא מלחמת היצר הרע והיה מובטח על האדם ושל העם היא לה' איש מלחמה ועל כן לריך זכירה זו בלב כל איש ישראל. למען ידעו כי בדבר הזה חלויה גאולת' וטובתה לעולם וע"כ נמשנה תורה הוא אור' תמחה את זכר עמלק מתחת השמים כי הלא לכאור' יראה כסותר מאמרו פה כי בזה מייחם המחאה מתחת השמים אליו יתברך ושם אל ישראל ובה נאמר מחה אמהה שהוא כפול. ושם מחאה את עמלק הרי פה יאמר. כי מחה אמה את השר ע"י תשובתם. ואח"כ אמהה את זכר עמלק שהיה עומד למחותו למטה אך אח"כ אומר בהניח ה' הלקיך לך מכל אויביך מהביב שבא' מהביב יכוין אל האויבים המסבבים את האדם הם אשמותיו כחות עומאותיו אשר עשה אמר ה' בהניח ה' אורך מהם כאבד היו בדורו של שולל אז לא תעטרך למחות רק מתחת השמים בלבד כי יהיה כבד מחוי מלמעלה ואמה חלקך תמחה אותו כי אהיה עמך ואמהנו ארך. ובה מלא עטם יהושע אל מה שלא כלה את עמלק כי אין הדור ראוי כי רפודיהם

טו ויבן משה מזבח וכו'. ראה והנה כל יפע ישראל חלוי בצבוע את יצרכ והכניע אותו כי אז יבא יוס נקם בלבו יתב' ושנת גאולת ישראל יבא והנה זה קשה מאד וקל להלמיח יאוש השועה חלילה בלב בני האדם בא' מחוי נראה גם כי מי יוכל הפילו ארצה כי פחה יפחה ויכול ויכל גם לשלמים וכן רבים ע"כ היה חלילה כמעט יאוש גאולה ע"כ ויבן מזבח לה' יעזור את ישראל מיארכ לזבוח אהרן ויקרא שמו' נסי כלומר יחיד ארבע אותיות אלה יחד הוא הגם אשר לי להשור נגד יצר לבבות ישראל להגאל הלא הוא כי יהיה יד על כס ית' וכו' והוא מז"ל כי נשבע שלא יהיה לפניו ית' השם שלם ולא הכשא רק השם י"ה בלא ו"ה והכשא בלא אל"ף עד ינקם מעמלק נמלא כי יש לנו משכון גדול כי לא יניח הוא יתברך את שמו נפרד חלילה קלמו מקהו. ואל"כ בזהלמו שמו במהרה בימינו יתקאמו ויגאלנו נמלא כי השם המכיר מלא בד' אותיותיו ית' הוא נסי ודגלי כי ישועה של הקב"ה ישועתן של ישראל ועשה בא ופ"ל כל מאמרו שלמעלה בא' מלחמה וכו' לאמר מה שתראל שייחסיי המלחמה לה' בעמלק אל החרברו כי גדול עמלק שמיים הוא ית' עצמו לאיש מלחמתו כי כקס נידף הוא לפניו ית' ומהגם שיפלא הדבר בהיותו נמשך עד סוף הדורות הוא יוס נקם בלבו ית' כאשר אפשר רמז באמרו כי מחה אמהה שהוא בזמן שימחה ה' דמעה מעל כל פנים אז אמהה וכו'. לז"ל חדעו מתי יאח החוקק הזה לעמלק הלא הוא נמשך מדר דר שם חסרים שעל כן אין מיליו וי"ו בא' חס' כי אם היה דור סגור ושלם הוא כדאי לשימחה זו עמלק במהרה לגמרי בכל מכל כל.

מן יהי ראון:

פרשת יתרו

א וישמע יתרו כהן מדין וכו'. הגה ידוע כי תחלה היה כהן מדין ועדין הוא ידוע שמו יתרו כי הגה שנבע שמות נקראו לו ולא נקרא יתרו עד שנחגייר ונקרא תחלה רעואל ומובט שחיבב את התורה וכשיקר פרשה אחת בתורה נקרא יתרו ועל מה שאחרי כן הוסיף מלות ומעשים טובים הוסיפו לו וי"ו יתירה ונקרא יתרו ואף יאמר וישמע יתרו שקורא אהרן קודם בתיגייר בשם שקרא אחר כל השלמות שאחר הגרות ועוד שאחר כל המעלה הזאת שקראו יתרו מפילו עד תהום רבה וקורא אותו כהן מדין הוא שם הבעלים שהיה כומר לע"ג ועוד אומרו מותן משה שהרי גודע היה שהרי נאמר למעלה היה רועה את לאן יתרו מותנו כהן מדין: אכבנם הגה ראש דבר הכ' מלמד לאדם דעת איככה יאחז לדיק דרך ה' להיות בטוח בהגעה אל תכלית השלמות הלא הוא היה השמיעה כי ע"י שמיעה שאדם עוקן לב לשמוע אל דברי ה' ומסוריו ולמודיו עולה במעלות האשר קו לקו כמז"ל על פסוק שמעו וחסו נפשכם וז"ל וישמע יתרו כי ע"י מה שמע בשם לב אל משהה ה' כי נורא הוא זכה ליקרב אליו ית' קו לקו עד הגיעו אל סוף השלמות עד הקרא יתרו. עוד שנית למדנו כמה מעלות טובות למחבר לנדיקים כי הלא טמה ומקם

צמחו קריעת ים סוף וכמאמר רחב (יהושע ב) כי שמענו את אשר הוביש ה' וכו'. ומה גם למען שארז"ל (ע"פ פ' כ"ח) כי נשמע בכל העולם. ויבקע הים לא נאמר אלא ויבקעו המים וכו'. וא"כ איפה מה היה כי הבלתי דרוק"ב בע"כ לא שמו לב אל בקריעתים סוף להבטייר זה היה כומר לע"כ שמת ונתגייר אך אמור מעתה כי אין זה כ"כ אלא התחברו למשה. וי"א ויבקע מעתה לב לשמיע עד גל הקרא יתרו. מי פהיה כה מדין כלומר לע"כ מה שלא נתגיירו הבלתי הדוקים בה. אין זה רק להיותו חוקן משה כי צהחברות חליו נדבק בה'. כי נתן לב בעצם את כל אשר עשה ה' וכו'. והנה ראוי לשים לב. (ח) אל אומרנו למשה ולעשרל שפכנס בפניה' וי"א בה' ישראל לבד ב"א' כי הו"א ה' את ישראל ממזרים. (ב) לדרך רש"י ז"ל. והוא אומר' שאומרנו את כל אשר עשה ה' וכו'. הוא מן ויבאר ועניו כבוד למה החמיל במאמרו' ואח"כ אמר כי הו"א ה' את ישראל שקד לבל. (ג) שלפי זה הל"ל וכי הו"א כי ענין אחר הוא. (ד) אומרנו החלה תואר אליהם ואח"כ כי הו"א ה'. (ה) לומר ויקח יתרו חוקן משה כי מהראוי לא יאמר רק ויקח את נפורה וידוע כי יתרו חוקן משה היה (ו) אומרנו אשם משה ולא אמר את נפורה כמו כי ידוע שהיא אשם משה. (ז) הזכירו את שלוחיה בלי לירך. (ח) אומרנו שני בניה ולא אמר בניו. (ט) אומרנו שם האחד גרשום כי אמר וכו' כי הלא שמו בעצמו נאמר במקומו למעלה כרשת שמו. (י) אומרנו ויש הא' חליעזר כי הנה הראשון היה ראוי יקרה בה והשני גרשום כסדר הפאורע. (יא) אומרנו ויבא יתרו חוקן משה גם אחריו אלה מוזהרים פה ומן הראוי יאמר ויבאו אל משה. (יב) אומרנו אל המדבר אשר הוא חוניה פה כי מי לא ידע שבבואם חליו ויבאו אל המדבר אשר הוא חוניה פה שגשג אומרנו סר האליהם. (יג) אומרנו חני חסד יתרו בא ה"ך כי אומרנו יתרו מיותר וכן אומרנו ושני בניה עמה כי אומרנו עמה מיותר. וגם לא אמר עמי וגם אומרנו בניה ולא אמר בניה כ"כ בניה. (יד) או' איש לרעהו מה ענין אומרנו רעהו ולא אמר וישאל לו לשלום. (טו) או' ויספר חשה וכו' כי הלא מעלמו ידע כי הוא זה כאומרנו למעלה וישמע יתרו את כל אשר עשה וכו' ומה ענין תלאת הדרך שכל לספר. וגם מלת מלאת. (טז) אומרנו ויחד נו' למה חזר לברר את חילו מיד מלרים. (יז) אומרנו ברוך ה' וכו' למה נכנס לנו' ב' אומרנו אהבם וי"א בעם באומרנו חילו את העם. וגם באומרנו מיד מלרים וי"א באומרנו מהחן יד וכו'. (יח) אומרנו עשה ידעתי כי גדול וכו' כי הלא לזאת יתברר כל לב כי יראה כי אליהם המה האחרים כ"כ גדול מהם והוא הפך דם האמת חלילה אליהם חלף פעמים כי הם בכל אלהי העמי' אליהם הבל היום ואין אלהו ויזכירו אליהם (יט) אומרנו ויקח יתרו ויבקר או ויבקר (כ) אומרנו חוקן משה הוא מיותר. אמנם הנה כהצנו למעלה כי פרעם ראה מתחלה את מעשה ה' בעשר מכת בעבור ישראל עמו אך אחרי ראותו אומם נבוכים בחרן אמר בלבו לא ה' פעל כל זאת כ"כ בעבור שמו הגדול. אשר לא השיב פרעם ואמר מי ה' כו' לא ידעתי את ה' פתח היה בעבור ישראל למה הניחם נבוכים בחרן אחרי

נראה אך אחרי ראותו ענין ים סוף חזר והוא ויבאר חנוסה מפני ישראל כי מאשר עשה ביום שבבילם יורה למפרע כי ה' היה ללחם להם במלרים בעשר המכות ולא עשה על דבר כבוד שמו כלשר חכמו שבוכס אחר וזה יאמר פה כי וישמע יתרו את כל אשר עשה אליהם ולמשה ולעשרל עמו שהוא כולל ישיאל מלרים ומן ויבאר ועניו כבוד שמו צויה משה וישראל ולא כל דגוע בכבוד שמו יתכו' כי זה נתחמת לו ע"כ קריעת ים סוף שהזיל את ישראל ושמח תאמר חלוי היה שבביל משה והצנו זכו ישראל. לז"א מה שאמרתי וישראל הוא מוכרת כי הלא הו"א ה' בלבד את ישראל ולא את משה כי מי הכניסו שי"א הרי כי שבביל ישראל עשה גם הם וזהו כי הו"א ה' וכו'. או שיטור ה' וישמע יתרו. כד"ל (בראשית כ"ב) משעמי אדוני שבבין את כל אשר עשה אליהם שכולל כל עיוני ויבאר מלרים ובמה שח"כ עשה היה על אודות ישראל. וזהו למשה ולעשרל עמו ולא כל כבוד שמו אשר חילל פרעה והוא כדרכו ויבאר לקח על כבוד בניו מעל כבוד עלמו והראיה כי הנה הו"א ה' בעצמו וכבודו את ישראל ממלרים ובמה ידע הוא שהיה על ידו ולא על ידי מלאך לזו אמר ממלרים הלא הוא כי היו עבדים והיה במלרים שפולס גזר כל יא עבד לחירות והוא יתכו' שידר המערכות הנה עשה שני דברים. (א) כי הו"א ה' את אשר חילל פרעה את ישראל שחם על כבוד ישראל מעל כבוד שמו. (ב) היות ממלרים שפידר המול ובשמעו משה עו מאד ענין יתרו אמר הלא דברך עובים שלא חם על כבוד שמו אך הגסה אמת חני עושה בדברך כי אמרת שעשה למשה ולעשרל שחשכתי בפני עממי כלאו חני שקול כהם שבבילי לבדי כאשר שבבילם אך אשר תאמר הוא על אודות ישראל דרך כלל כי אליהם נכלל בכללם ולא לחשב בפני עממי חני' וי"א ויספר משה וכו' ל' הנה דעתך הוא כי כל אשר עשה ה' ה' למשה ולעשרל דע איפה כי הן אמת שפון לטובת ישראל יתרו מעל כבוד שמו אך לא תאמר כי כל אשר עשה ה' למשה ולעשרל כי למעמי שחמי יתרו חני כדאי לך אך כל אשר עשה וכו' היה על אודות ישראל והראיה שלא היה הם על כבוד שמו אשר חילל פרעה כי הלא כל התלעה והוא כי חלו היה כ"כ. אר חשב פרעה בבוכם על פי החירות כי עושים ה' כי גם עו כל לא למענם היה עושה כי אש על דבר כבוד שמו לא היה מנילם מתלמות הדרך אחרי כן כ"כ אדרבה מעת שפולס הגלגה כבוד וי"א ה' כענין תלאת שבוכס אחר שח' להם תלאת פחד המלרים ופחד המדבר ופחד הים שפולס היו נולדים כי היתה תלאת הכנה אל ההללה או יאמר כן יאמר איש חלוי מה שכל יתרו להבטייר לא היה רק כי ראה את הערב רב שנתגיירו שהטיב ה' להם בהלל בקריעת ים סוף ויבאר ומן וע"כ נתן אל לבו לתאנייר גם הוא לזה אמר כי לא כן הוא כ"כ ושמע וכו' את כל אשר עשה אליהם כי לא בעד הערב רב היה כ"כ למשה ולעשרל עמו והראיה כי הנה כי הו"א ה' את ישראל בלבד ממלרים כי האחרים הם הערב רב לא הו"א ה' את ישראל ויבאר כ"כ בעבור שמו הגדול. אשר רב עליה חסם. והוא ג"כ מאמר משה לחותמו למן ויחזק

בזה ולא יתגייר על מה שהטיב ה' לגרים כ"א את אשר עשה אליהם היה על אודות ישראל וכן כל התלחה ויילם ה' את ישראל עמו ולא לערב רב ועכ"ל שם לבו להתגי' וודאי שהוא לשם שמים. או יאמר לכל אחד ממי הדרכים הכתובים למעלה עשה בשביל ישראל ולא על כבוד שמו שחילל סרעה בין לפירות השני שלא עשה יתרו על שהשגב עשה טובה לגרים כי אם שהכל נעשה בשביל ישראל מניח בזה באומרים כי הוליה ה' וכו'. והוא ענין מ"ל ועבדתי ברחץ מזגרים וכו' מש' לכהן שהימנו בבית הקברות אמר אם אכנס הוא מקום שומאם ואם לאו אפסיד את תרומתי כך הקב"ה היה קדש ישראל במזגרים מלאה גלויה את אכנס וכו' ואם לאו אפסיד את תרומתי וכו'. והוא מה שהכתוב במקומו שאם לא היה הוא ית' נכנס לא היה אפשר להוליה את ישראל ע"י מלך וע"כ על הכנסו בזמרים לא חש שהיה מקום שמוא. וזה יאמר מדע אף הכל היה בשביל ישראל כי הוליה ה' את ישראל ממזגרים כי הוא מקום שומאם ולא חש על כבודו להאבד את ישראל וזהו נלמד כי הכל עשה למענה להיותם תרומתו ית'. עוד כיון הכ' כי הנה זה דרכו ית' שבשביל הדקדוקים ההביבים לבניו מהפך מדת הדין למדת רחמים אך לא כן הרעשים כ"א ארביבה מדת הרחמין למדת הדין. וזה מאמר הכתוב כי גם ע"ז פתח עיניו יתרו. וז"ל וישמע יתרו וכו' את כל אשר עשה אליהם וכו' את מדת הדין למשה ולישראל עמו כענין מדת הדם שמתנה העשירו ישראל והיהקם בשאר כמן ובאר ועניו כבוד אך למזגרים אפי' מדת רחמים מההפך להם לדון כי הוליה ה' הוא מדת רחמים את ישראל ממזגרים שהיה במדת רחמים באומרו ועבר ה' לגוף את מזגרים כי אז הייתה ההוליה. וז"ל כי הוליה וכו' ממזגרים. או יאמר וישמע לבלי יעלה על לב שיעקר כוונתו הייתה להוליק בזה ובניה היה ענין אך ברחותו שם את ישראל כעבודו על עולם וכן עבדו כבוד ובאר ורחמו מלך עליהם נתן אל לבו להסגייר ע"כ הקדים הכתוב ואמר וישמע וכו' לו' כי הן אחת שבעת שמיעתו היה בו בתי יתרו שהוא תואר יהודים ותואר כהן מדין שהיו שתי הכחיות מקשקשות בלבו כדרך כל ע"ג השם בלבו אל מעשה ה' כי נורא הוא לעקור עמו מהבלו אל תורה ה' כי בהחילי רוח ה' לפעמו להגיבו אל האמת עודנו שוקל בלבו ב' בהחיות עד התייבש בנפש וגו' בלבו כי ה' אחת ותורתו אמת ואין זילתו. זה יאמר וישמע יתרו כהן מדין שהם ב' בהחיות בעת השמייעה בלבד אך כשדבס רוחו אותו ליקח את במו כבר נטהר בדעתו להיות ראוי ליקרא יתרו ולא כהן מדין. וז"ל ויקח יתרו לו' כי לקחתו היתה אחר היותו ראוי ליקרא יתרו שהוא תואר שלמות יהודותו כמפורש למעלה וזהו כי בשמייעה אמר כהן מדין ואחר כך אמר יתרו לומר כי בשמעתי היה כהן מדין אך שפלת את אצורה לא היה רק יתרו ענין קובל היותו בעצם ולהורות כי לא היתה עיקר כונתו על שחמל על במו כי הייתה בעצבות רוח עמו כל ימי נעוריה ומה גם כי הוא מלך על עם רב ועמוס וירכה להטיב עמו בהוליקו אותה אליו. וגם להטיב עם בני יקרו שייכב להם עם אביהם. לז"ל שלא על היות אצורה

ג ואת שני בניה וכו'. לכל יאמר איש איך יחזיק לך טובה כי הביא לפניו אשה מדינית ואולי לבו כל עשה כי טוב לו אהרה. וקח לו מזעזע ישראל. לז"ל וזה שני בניה כבודע כי הנה האשה מילאת חן בעיני אישה ע"י בניה. וז"ל את בניה ולא בניו ועדין אפשר שיעב"ל לא יאבנהו להיותם בני יתרו. על כן להורות שכי לא יעלה זה להיותם בניו כ"א ויחסיבה. אמר טעם שמוט בניה והוא בהזכיר מאמרו ז"ל כי אומרו גר הייתי הוא הודאה לה' שמלא אשה מלא קוב מנוחה ואכסויה טובה. והנה את השני קרא אליעזר על כי חלקו אבי בעזרי ויילני וכו'. וכן אחת כי מהראוי היה שההפך הענין כי את הראשון יקרא אליעזר על מה שהליו מלא מהרב פרעה שהיה קודם. ואת השני גרשום על מה שאמר יעללו מהרב פרעה היה גר בלחץ וכריה. אך זה היה הרואה כי גדלה מאוד ההעבה אשר הטיב עמו כ"כ למת המו בעיני יתרו. מאשר הליו מהרב פרעה שע"כ הקדים הענין ההוא כי על דחביב ליה אקדמיה. וז"ל אשר שם האחד וכו'. לאמר ראו עתה כי טוב אני בעיניו למזוא חן. כי הנה את שם הראשון קרא על שם האכסויה ואת השני על שם ההללה מהרב פרעה שהוא ההללה ממות וגם קדומה לאכסויה ולתת לו אשה. אך אין זה כ"א שחביבה עליו אכסויה שזעל כן הקדים עניינה. או יאמר הנה שם האחד קרא גרשום להחזיק לי טובה כי טוב אני בעיניו. ושמה תאמרו הנה אח"כ קרא את הב' אליעזר על שצורו ה' כי הלא הדעת נוסה שכוון כי אחר לידת גרשם צורו ה' ממי שהוא מיצר לו ומי היה אללו אלא אחת ומי יודע אם עלך אמר שצורו ה' מזרה שהיית מיצר לו לזה אמר מה שאת שם השני קרא אליעזר. לא על מה שהיה אחדי כן ולא על שצורו נגדי. כ"א שהליו מהרב פרעה. ולא לאמר כי אמר אליה אבי בעזרי כאומרו כי אמר גר הייתי וכו' כ"א אליה אבי כו' יהיה כי בעת ששם שמו אליעזר לא אמר הדבר בפ' ויילני מהרב פרעה פן יחפש מחמת המלך כי פרעה היה מושל בחדין. וע"כ לא ערב אל אל לבו לדברו וזהו שלא אמר כי אמר כי לא היה רק בלבו ויזקק בזה מה שלא חזר במקומו לידת אליעזר. ולא טעם שמו כי קרוב היה הדבר ויירא מלגרשם ענין בריחתו מפרעה עד כה: והנה ארז"ל (במדבר רכס פ' י"ט) על אומרו האחד ולא אמר השני שמלאו משה להקב"ה אומר אליעזר בני אומר פרה בת שמים כו' ח"ל אחת אומר הלכה משמו של ב"ו. ח"ל הקב"ה עמיד זדוק ה' לעמוד בעולמי ועמיד לפתוח בפרשת פרה תחלה

אמר לפני ה' כי שאלה מהלכי ה' והם האחד ושם הפיוח ע"כ : והלא כמו זר נחשב . כי הלא בעת לידת אליעזר עדין לא עלה משה למרום אם לא שנה' כי פסעו של מקרא אינו יוצא ממקומו הלא שאלו ית' מקום לרמוח מה שעתיד לו' למשה ששם המיוחד העמיד אליעזר יהיה ממלזיו בזה : והנה עדיין היה אפשר לו' כי מאשר יבא יתרו אל משה בפרטות כי כל ישעו וכל חפץ עליו היה בעבור ברו' שחברו עם בעלה ולא לבקש את ה' . לז"ל ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה לו' כי לא כן הוא . כי מה שבא אל משה לא היה רק למה שביה חותן משה . וכן הבנים להיוחס בניו בלא אל משה . אך כל ישעו וכל חפץ יתרו לא היה רק לנבא אל היקום שביה משה חונה שם למה שהוא הר האלהים גם אם לא היה עם משה . וז"ל יבא יתרו כלומר יבא לשם הידות הנכבד בשם יתרו כי נקרא ה' . על שלמות גברותו הלא שלמה שהוא חותן משה ובניו למה ששם בניו . ונבא אשתו למה שהיא אשתו ע"כ בלא אל משה . אך עיקר יתרו לא היה על משה בעצמו רק על בניו המדבר אשר הוא חונה שם ולא ליחמו הוא שם רק למה שהוא הר האלהים . גם אלו לא היה שם משה יתרו בא שמה כי את ה' היה מבקש וע"כ נאמר פה במו ולא בניה כמ"ל למעלה וז"ל בדברו אל משה אני חותןך יתרו בא אליך כלומר למה שאני חותןך בא אליך ששם חתןך אינו דעתי הלא אל הר האלהים כי אני הנה בשם יהדות נקרא יתרו אני בא . וגם לא יעלה על לבך כי להבוא את בניי ואת בניה היחיה כונני ואין העיקר על הידות כי דע איפה כי העיקר הוא על עצמי כי נעשתי יתרו שהוא שם יהדות שאשך שהיא אשךך והבנים למה ששם בניה באים עמה ולא או' שבאים עמי רק עמה . כי באים עמה שהיא באה לאישה אך אני לא באתי להבדיל כי אם אל הגונג אל עצמי על כן בלאות משה את אמר הנה חמי בך לבקש את ה' ואשתי ובני לבקש אותי ואם כן את מי ראוי להקביל פניו את המבקש את ה' . או את המבקש אותי שאני בשר ודם על כן ויאל משה לקרוא וחמו וישחמו וישק לו כי אמר הנה עמה אחת ארום כערכי משא"כ עד עמה . חה או' וישאלו איש לרעהו לשלום שהוא על כי עמה נעשו רעים זה לזה באשר הם יהודים שניהם כאחד . מה שאין כן עד עמה . וזה אמרו איש לרעהו כי עד כה גם שמש קרוי איש ויתרו זה הוא כלומר ויאל משה לשכח את האיש עם כל זה לא יתחברו בטוב . אך עמה יזרק לומר איש לרעהו כי שני האישים לרעים ויחזרו :

ח **וַיִּסְפַּר** משה לחותמו כו' . הנה כסבנו למעלה שהכריחו היות מה ששעה ה' למזרים על אודות ישראל ולא על כבוד שמו אשר אמר פרעה מי ה' וכו' . מאשר כל ההלכה וכו' ויזיל ה' . ולא הייתה למקרה כאלו יבאו ממזרים . עוד יתכן . שהכריח הדבר באל' ולמזרים והוא בניה שאול' (ש"פ כ"ח) על פסוק והנה מזרים נוסע אחריהם ופסוק ומזרים מת על שפת הים כי שרו של מזרים מזרים שמו . ובהו יאמר הנה אלה לא ידעה רק אלה ישראל ממזרים על ידי הסוד את פרעה ואלו עמו ומזה הולאה מה ששעה ה' שבביל

ישראל . גדולה מזו אספר לך למען שדע ית' שאל ישראל לפני ה' . כי הנה גם בשרו של מזרים שלח ידו הוא ית' . כי זה יורה עצמם כי לא על כבוד שמו עשה ית' אשר חילל פרעה . כ"א על אודות ישראל . וזהו ויספר משה את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמזרים הוא אשר . כי ראוהו מת על שפת הים ואין זה רק על אודות ישראל שאל על כבוד שמו ית' . אם חסא פרעה אל יאשם שרו אך הוא על ישראל כי היה אשר מעבדם כעוד מרז"ל עוד יתכן ע"ד זה שמזרים ה"א על אשר והוא כי יספר משה לחותמו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמזרים בכבודו ובעצמו ולא ע"י מלאך או שליח בלא היה זה רק על אודות ישראל לכבודם . ולא תאמר שעל גדולת שר מזרים כי רב הוא עשה על ידי עצמו שלא יעזר כה וזלחו ית' עליו . ואנבו עשה ב"ל לפרעה בעצמו כי הלא את כל ההלכה אשר מלאהם בדרך עם בלא היה שר מזרים שם ועם כל זה ויזיל ה' על ידי עצמו הנה כי העיני איננו רק על כבוד ישראל :

ט **וַיְהִי** יתרו על כל הטובה וכו' . חרז"ל (פסגדרין דף 15) מדאפקיה בלשון ויחד . בעתה בשרו הדין חדידין על לרה מזרים . ואשפר שזה גם הוא ענין פשט הכתוב עם היותו לשון שמה והוא כי מה שיהיה שמה יתרו לא היה על רעה מזרים רק על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל אשר הלילו כו' . אך לא על אשר הוכו מזרים בדבר . והנה רז"ל (בתחומה) אמרו ויחד יתרו שיהיה שמו של הקב"ל וכו' . וע"ל דרך זה שא"ל ויחד הוא לשון ייחוד יתכן במה ששנים לב' אל' אומרו לשון הלאה ולא הולאה . וגם אומרו מיד מזרים ולא אמר ממזרים והוא במה שכבדו על פסוק וארד להלילו מיד מזרים וסמך ליה לכה ואשלתך אל פרעה כו' ממזרים שהוא כי אמר הוא ית' . הנה שרו של מזרים הוא החוקן ישראל וזכר הלאה מידו . עלאות ביהם . וזה השע על ידי . אך אינו עמה ומקיים על ביהם . והוא אומר שם וישע ה' כו' מיד מזרים . אך ועשה לך והולאה ממזרים שהוא הולאה מהארץ . ובהו יתכן כי אומרו מיד מזרים הוא מיד אשר שנקרא מזרים . ונבא אל הענין והוא כי נקוט מיהא מרז"ל כי ויחד לשון ייחוד . ויאמר כי אחר כל מיני הגסים אמר כי מה שיהיה יתרו לדבר מיוחד ורשום על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל הוא אשר הלילו מיד מזרים . מיד אשר שנקרא מזרים . וזהו ויחד כו' אשר הלילו כו' :

י **וַיֹּאמֶר** יתרו ברוך ה' כו' . אמר הנה באלה מן אשר שנקרא מזרים הנה שני כמות אני רואה גלולים ממנו . (ח) ישראל . (ב) הערב רב ואיזה מהם ה' ויתר קשה לניצל מידו . ישראל שעשוע לא היו סחת יד מזרים . כ"א דרך גניבה כמלך הגונג נפשות מעם אחר או הערב רב ששם עמו מחתמו ממש מהלאת כומחתו זו . היו אומר הערב רב . וע"כ אמר יתרו ברוך ה' אשר הלילו אשכם עם בני ישראל מיד מזרים הוא אשר ומיד פרעה כי גניבה היחס בידו והולאה ית' את בלעו מסיו . אך יוסר מזה . הוא אשר הלילו את העם הוא הערב רב מחתו יד מזרים כי היו מחתו ממש מאיכותו וחלאתו כומחתו . או עז"ל יתכן לפשט

העם על בלתי כשרים וראוים מיתרחל לנגל שהיו ע"ג
 בו מקרב גוי. שכבר היו מחתו של הער דין. כמש"ל
 (ש"פ פ' כ"ח) שהיו כבר מסורים בידו. ויאמר ברוך ה'
 אשר הניל אחכם הדיקים. הם משה וחסדן ובניו וכל
 הזקנים שיאלו להקביל פניו. אך היה מיד מצרים שהיה
 הער אוחז בידו. אך יוהר מזה הוא אשר הניל את העם
 הוא המון גדולתי כשרים שכבר היו חתו ידו של מצרים
 ומחתה ידו הנילם ה' והוא מאמרים ז"ל שכבר היו
 מוכרים לנגל הסוד יתברך פענמו מאד :

יא עתה ידעתי כי גדול ה' וכו'. הנה הקשמו כי
 אין כסירה גדולה מזו. שורה כי גם אליה
 העמים גדולים הם. כי אם שה' גדול מכלם והלא אשר
 יאמן כי יש אלוה מבלגדי ה' כופר יקרב בלי ספק.
 ור"ל השמימו את יתרו בזה שנתן ממנו בע"צ ויחכן
 להסך בזכותו והוא כי הנה אר"ל (עיין בהנחמה) שלא
 היה ע"ג שלא עבדה ומה ידע המכרש על כולם ויחכן
 זה יאמר פשט הכתוב פתח ידעתי כי גדול ה' כלומר
 הוא גדול לנדו והאך ידעתי זה הלא הוא מכל האלהים
 שמהם למדתי כי גדול ה' כי את כלם עבדתי ולא ראיתי
 כח כהם. ומה ראיתי בה' שהורה גדולתו בו הוא
 כי דבר אשר ידו. הביא עליהם :

יב ויקח יתרו חתן משה בו'. הנה דרך העולם
 בלכת איש אל קרובו כחתנו או חמוו להביא
 לו דורון אמר כי יתרו הדורון שהביא לא לחתנו הביא
 כי אם לאלהים. ועל כן ברוח אלהי וזו הזקנים כי לא
 עשה עיקר רק מה'. אז אמרו הנה איש כזה אלהים
 עמו ובאלוהו לחם עמו. הוא כאלוהו לפני האלהים והוא
 יובא אהרן וכו' לאכל לחם וכו'. לפני האלהים מאז לקח
 העולה וזכמים לזבח אלהים. וזהו שלא אמר ויזבח וזכמים
 או ויקריבו וכו' אך אמר ויקח כי מאז לקחם פרכיקריבם
 ראו טוב ראו עם ה' שאמר כי סעודה מזהו תקרא וכו'
 אלהים עמו כאמור ושיעור הכתוב ויקח יתרו עם ה' ויתרו
 חתן משה. והיה ראוי יביא לו דורון. ועם כל זה
 לא לקח רק עולה וזכמים לאלהים ועל כן יובא אהרן וכו' :

יד וירא חתן משה וכו'. הנה יקשה. (ה) מאומרו
 אשר הוא עושה לעם גרלה שהוא מעבר
 את העם והתלווה היא עליו. ומאומרו מדוע אתה יושב
 לבדך גרלה כהם עליו. ומאומרו וכל העם וכו' גרלה
 במתוקן עליהן. (ב) כי מה השיב באומרו כי יבא אלי
 העם וכו'. כי גם יתברר זה והוא מתלוק ומה משיב
 על טוהכחו. (ג) באומרו כי יהיה להם דבר. מה חידש
 לו כי גם יתרו יודע כן כי בהיות להם דבר שבאים אליו
 ועם כל זה הוכיחו. (ד) שהול"ל באים אלי ולמה אמר
 בא אלי וכן אמר בין איש ובין רעהו. שהול"ל בין איש
 לרעהו. ומה בין בין. (ה) אומר והודעתי את חקי
 וכו' מה זו טעמה אל דבר המשפט. (ו) בא"ל לא טוב
 הדבר אשר אתה עושה. למה חזר ואומר התלווה
 אחרת ששכיב עליה. וגם אומר נבל פגול יורה כמימר
 עליו ועל העם. והוא הפך אומר לא טוב הדבר וגו'
 שמורה טעמה דבר רע. (ז) אומרו עשה שמע בקולי
 וכו' מה ענין אומרו עשה. (ח) אומר ויהי אלהים
 עמך קמורה שבאשר יהי אלהים עמו והלא אלהים עמו

חמיד. (ט) מה ענין היה אתה לעם וכו' אלל הדיינוה
 וכן אומרו והזכרת בו' אינו מענין המשפט. (י) באומרו
 ואתה חתמה כי מלת ואתה מיותרת וגם ל' חתום ולא
 אמר תראה או תבחר. (יא) אומרו ושפכו את העם בכל
 עמ כי הלא גם עתה משה היה שופט את העם בכל
 עמ. (יב) אומרו ושאלו אחרך כי בכלל והקל מפליך
 הוא. (יג) אומר אם את הדבר הזה תעשה ויך אלהים
 כי הנה היה לו לומר אם ייך אלהים הדבר הזה תעשה.
 (יד) אומרו היה על מקומו יבא בשלום למה מייחס
 הדבר אליו העמים. (טו) באומרו אח"כ עשה כן משה
 ומשנה הלשון. כי יתרו אמר הדבר הגדול ויבאו אליך
 ואח"כ אמר הדבר הקשה : אמנם הנה יתרו ראה שלשה
 דברים. (ה) היומו מפריח את הצבור שהיו כלם גרים
 לפניו. וזהו מה הדבר הזה אשר אתה עושה לעם.
 (ב) חסעליו שהיא יושב לבדו וילאה. ח"א מדוע אתה יושב
 לבדך. (ג) החמדה מבקש עד ערב והוא די חלק מהיום.
 חזו וכל הפס נצב עליך מבקש עד ערב. והשיב על
 הא"ל כי יבא אלי העם וכו' והוא (סנהדרין ד' י"ב)
 מאמר שמעון בן שמח לינאי המלך בעמדו לפניו לדין.
 לא לפני אתה עומד כ"א לפני מי שאמר והיה העולם.
 וזה מאמר משה אשר אמרה שאני מסריחם שבאים כלם
 עומדים לפני. לא לפני הם באים כ"א לפניו ית'. ח"א
 כי יבא אלי העם אינם באים אלי בעצמם. כ"א לרדוף
 אלהים כי לפני מי שאמר והיה העולם הם באים על
 אלהים נצב בעדת אל. והאלהים נצב בדיוט עמדי
 ולאשר חסח על סרחי. ואמרה מדוע אתה יושב לבדך
 הנה הוא כי אין זולתי יוכל לדון כמותו כי הנה אני.
 כי יהיה להם דבר שעבר ביוקם ואין עדים. כי אין
 גליף הדבר רק להם. אותו הדבר בעצמו בא אלי.
 ומשלה לפני המעשה שהיה כאשר היה. (ב) שאם
 במרמה יטעון איש דבר ויסתיר האמת בלבו. את ברוח
 קדשי אדע מאנניו לבו. ואשפט את מה שיקרב לי
 איש ולא לפי מה שמוציא מפיו. וזהו ופסתי בין איש
 שהוא מה שצין איש בקרבו ובלבו. ומה שצין רעהו
 בקרב לבו גם הוא עם שאין כן צפו ואין זולתי יוכל
 לדון כן. ועל ה"ג שהיו מבקש עד ערב. אמר והודעתי
 את חוקי וכו' לומר אם לא היה ענין רק למשפט את
 העם לא היה צריך כל היום. אך גם והודעתי את חוקי
 וכו' כי כשבאים ללמוד והודעתיים. ולזה צריך זמן רב.
 ויאמר חתן משה אליו מה שאתה אומר שלא לטריך הם
 באים אלל לפניו יתברך כן הוא. אך לא נאמר זה רק
 בסנהדרין או לפחות בנ"ל של שלשה שהם רבים אך
 אחת ה' בלבד. וזהו לא טוב כו' אשר אתה עושה.
 שמה פ' אמר כי אין הפרס זה אלל לעולך. אך אחת
 לבדך שקול כדיומים רבים באשר ה' אתך לזה ח"א אומר
 כי גם יש טעם אחר והוא נבל חבל. והכפל נבל
 העם גם תבול אתה. וזהו גם אתה גם הטעם הזה
 אשר עמך וכו' : ועל ה"ב' אמר. למה הוא שאין
 כמוד לדון אך לא מוכל עשיהו לבדך. ועל כן להקן
 שתי אלה מה שאתה עמיד לעשות אחר זמן כנגבול תבול
 עשה מעשה. ח"א מעשה שמע בקולי אינך. ולא
 האמר כי אהיה סבה. אם אפרישך מלדון שלא יהיה
 אלהים

אלהים עמך. כאשר צהייתך דיון כי אלהים נצט עם
 הדיינים כי הנה חיעך ויהי אלהים עמך באופן אחר.
 והוא כי היה אלה לעם כרסור לעיניו בקשות.
 בין במלך הקדוש ובין העם. והבאת אלה את הדברים
 אל האלהים וע"י כן לא יחסר לך עם. שלא תעמוד
 לפניו ית'. ועל ה' שאלת. ושכח שאלת מהמוד
 מבקר עד ערב הוא להודיע את חקי האלהים ואת
 סודותיו הנה לין למנוע זה כי אם והזרת אתה את
 הקהים ואת המורות. אך עשה זאת חקך לבלתי תמטרך
 לכל לא ואל יהא כי והודעת אלה את הדבר ולכו בה.
 שלא תמטרך יום יום ללמד פדעי הקים ותורות רק
 חודיע את הדבר ולכו בה מילות ויתנהגו על פיהם וגם
 כחצת את המעשה אשר יעשו. ולא קות מהמעשה בכל
 יוסויוס שימטרו בכל עת נבל לשאל פדעים. והנה העשה
 אשר אמרת. היא כי ואתה מחזה במחזה שדי אשר חקר
 ברוח קדשך מי הם אנשי חיל וכו'. והוא שהיו אנשי
 חיל שלמים בנאות עשה. וזהו אנשי חיל כי מכל מלוא
 יעשה כח קדוש פרקליט ומלאך נמאל אשר לו מלות עשה
 הרבה יש לו חיל ומלאכים. וירא אלהים ממות לא
 תעשה. וגם אנשי אמת לבלתי נפוא פנים לכסות האמת
 לגדול. וגם לא מפני הממון. וזהו שגאלי בעל וכו'.
 שעי' לדיקים כאלו לא תאונה חקלה עוות הדין מתחת
 ידיהם. באופן שאין סחד זאה עוות הדין מתחת ידי
 הדיינים. על שאין דבר שביניהם בא ומגלה אלהים
 כמך ובלתי יודעים מה שבקרב איש כי הלא כדוים הם
 בעלי תארים אלו אנשי אמת שגאלי בעל גם יצורם ה'
 שיתגלה להם האמת ולא יהיה בעל דייניהם כי אין הקב"ה
 מניח חקלה ע"י הדיקים ונריות עוד בזה כי ופספו
 את העם בכל עת כי הנה לא יבצר מהנשעך כזה בעלי
 דיון המקוים יגמר דין הקדמים אלהים עד בא העם
 גם הם. ואל יקרה יהיה בכל המון ישראל אלף או
 אלפים בעלי דין וכו' דיון אחד יעזור כח לדון כלם ביום
 ה' ולפעמים יום או יומים ימדו מקמה המשפט דברי
 ריבוהם ויארבו בין בני ישראל. סלעי מהלקתם. אך
 עשה שירבו בניהם הדיינים. יהיה אשר לנשט כל
 העם כלו בעת אחד ויתלקן בעלי דיינים הנה והנה.
 וזהו ופספו את העם בכל עת שבכל איזה עת מעשות
 היום יוכלו לפספס את העם כלו ובמא תאמר כי הן אמת
 שלא יא משפט מקיל. אך עדיין אפשר יעשו מבגנת
 תלמוד שיכלו חיזה דין מעטד למד או מבגנת על כן
 אמר את הדבר הגדול ויבאו אליך. וזכור יקב לגורך
 ולנשעך. לגוף כי וסלך מעליך ולנשעך כי ונשאו חקר כל
 אחד שיבא מכסורא. והוא מאמרם ז"ל במדת רבה
 ספר אלה הדברים (ס' ה') שאמר משה איכה השא לבדי
 בו'. אמר משה יכולי לסבול חלק אלפים כיוצא בכס
 אלא שהקב"ה הרבה עונטיכם על בני דייניכם הרי שמה
 היה משעור זה יאמר לו פה יהרו. ונשאו חקר כמדובר
 אה את אלה הדבר הנה תעשה שאלת מחזה אנשים לדיקי'
 הכדאים לבלתי אמת חקלה מתחת ידיהם מבגנתו בה'
 שיוך אלהים וימסו בדבר וחרויה שייכלת עמוד ולא
 תבול. וגם עוד ריוח גדול והוא כי וכל העם הזה
 על מקומו יבא בשלום. והוא כי הנה צהייתך אתה

לנדך ויבואו יום ה' ק' בעלי דיינים מריבים כל ה' עם
 בעלי דיו וישארו כמה בעלי דיינים שלא היה שבות
 ביום לדינם יבואו חוזרים למקומם בקמטס ומעלותק עד
 המחרת שישובו לעמוד בדון ויחוקר שלום ביניהם. אך
 עשה ע"י דיינים רבים. לא יבואו איש על מקומו כ"ל
 בשלום שטרם שובם למקומם יעשו משפטס וישונו
 למקומם בשלום משא"ל אם ימטרבו לדון ביום שהם
 שנמאלו ששבו איש על מקומו שבעד שלום פעם אחרת
 עוד ימכן בכונת הכתובים וירא חוקן משה וכו'. כי
 כל תלית יתרו ולא היה רק על סודח אצור העומדים
 לפניו מבקר עד ערב כפרס"י ז"ל. והשיב לו משה אין
 עיקר ביאת העם כ"ל לדרוש אלהים שאלהם להם לפה
 לפני הקב"ה בעיניו שלאנוהים. וזהו כי יבא אלי העם
 הוא לדרוש אלהים כי על דבר המשפט לא היה הסודח
 הזה ככולל כי הלא כי יהיה להם דבר בא אלי המנוע
 וע"י דרש"ט ואלתל אחרי איש ריבו ימאך שופספתי
 ח"ל יאיש וכן רעשו בלמר אין דברי יתרו סמדי
 כ"ל לפרקי' כי יהיה להם דבר ואם כן לא על זה
 הייתי לריך עמוד מבקר עד ערב יום ויום. ועוד כי
 הנה ופספתי בין איש ובין רעשו בהם שי בעלי דין
 העומדי' לפני לבד. וא"כ אין טורה לגשר הסמון הרב
 זולת שני אנשים להיות בעמידה לפני וא"כ אין טורה
 לשאר העם כי מי יכירח ליתר הסמון הרב לקוים בעמידה
 בפני שפספי בין איש ובין רעשו. אך אין עמידה
 רק לדרוש אלהים שהוא מי שמתן אדרת אלהים על
 הטוגע ליחיד או לרבים שאלה להם מול האלהי':
 ועוד שנים ללמוד. כי והודעתי את חקי האלהי' גם
 כן ואת תורותיו. ולזה היה עמידהם והמהדחה לפני
 והשיב לו יתרו לא טוב הדבר אשר אלה עשה. גלומר
 בענין המשפט שאלה הוא העושה ואינו מלוי בהם כאשר
 צבואם לדרוש אלהי' וללמוד תורה לכן שמע בקולי חיעך
 וידעתי יחי אלהי' עמך בקהלק עמי. ולא ותיבצר להקל
 מעליך עול מלוא וכו' ואל שמתן אדרתם קטלה יבאו
 לדרוש אלהים גם אני אורך שאין זולתך נעשות. ואל
 חרף מעשות הדבר כ"ל היה אלה לעם מול האלהי'
 אמנעי בוימה' כי אין זולתך כי הנה והבאת אלה בלבד
 את הדברי' אל האלהים ולא אחר וגם על ה' הדין עמך
 כי מי יודיעם טורה ה' כמך ואין זולתך וגם מזה אל
 נוח ידך רק והזרת וכו'. אך בזה חודיעם דרך כוללת
 יתהונו על פיו. ע"ד שכתבו למעלה. אך על דבר
 המשפט ואתה החזה וכו' שאפשר להעשות ע"י אחרים
 בעלי מלות הנוגות המניעות כל יא דבר בלתי מתוקן מתחת
 ידיהם והשאר כדלעיל:

כי כך הוא דין פרוטה כדון אלף ככר זהב. ומה גם
 לאיש עני שפרוטה אלו כהון רב לעשיר אך חין ההפך
 רק בין קצוי וחומר הדין לדבר השפוט דיון הפשוט
 וידוע לכל אפי' הוא גל הון רב הוא קל. אך יקרה
 והיה דין של שום פרוטה. קשה מלדעת היכן הדיון
 נטף. ויהיה נכון בו. ע"כ הוא אומר והדבר הקשה
 יציאון אל משה שהוא הקשה לדעת מה דיונו יציאון אל
 משה והדבר הקלון להסגין מה דיונו. ישמעו הם:

יט א בחודש השלישי ללחא בני ישראל וכו'. לבא
 אל ביאור הפרש' נשית לב (ח) אומר:

בחדש השלישי וכו'. מה נבניתה חגיה זו מכל הארץ.
 שנאמר בה זמן ובחירה חדש. מה שלא עשה כן בשאר
 המקומות. (ב) או' הנה בלא ומהראוי יאמר ביום
 ההוא. (ג) כי אחר הזכיר החגיה. מזכיר הנסיעה
 שקדמה לה באומרו וישנו מרפידים וכו'. (ד) שחזור
 אחרי קן ומזכיר שנים החגיה ואומר וישנו במדבר.
 (ה) שחזור שליפית להזכיר החגיה באומרו ויחן שם
 ישראל וכו'. (ו) או' ויחן ל' יחיד שאם כפרש' שחזרו
 בלא מהלוקח. קשה כי ריחוק כי בכל ל"ח חנוכה לא
 חזו בלחא מים בלא מתלוקח וזלזו. (ז) לדקדק
 ל' אומר ומה עלה ולא נאמר ויעל משה. (ח) למה
 עלה ערס וקראנו הוא ית'. כי אחר איננו ומה
 עלה אל האלהים נאמר ויקרא אליו ה' וכו'. (ט) כי
 יוסר היה נודק אומר ומה עלה אל ההר ויקרא
 אליו ה' ויעל אל האלהים. (י) אימרו לאמר שאם הוא
 לאמר לישראל בכלל אומר כה נאמר וכו' הוא ומה
 נודק אומר לאמר ויחן ה' נודק יואמר כה נאמר
 וכו'. (יא) למה חילק את ישראל לפרס ביום יעקב
 ובית ישראל את דבר שליחחו אל כנס הם דברים
 אחדים. (יב) או' אהם ראיחס כו' מה מועז
 או' אהם שיראש ששולל וזהם. (יג) למה אינו מזכיר
 שליחח ממגרים כמו שמזכיר מה שהיזר את מגרים.
 (יד) או' ואפי' אהכס אליו כי אחר שהוא ית' ה' אהם
 שמיד יוסר יזקק יואמר והיה עמכם ולא ואפי' אהכס
 אליו וידעת ההתחכם אל הודק בעצם מדה אליו.
 (טו) או' ועמה יחירה ובלתי נודקת. (טז) כפל אומ'
 שמוע ששמעו. (יז) כי בכלל אומר ושמהם את בריתי
 היא שמעם הקול כי ע"כ הוצרכו בתחומות (וב"ר פ'
 ס') לפתח על בני ברית מילה ודבר ולא על ברית התורה.
 (יח) מה זו סגולה מכל העמים ואף חיה נתינת טעם
 לדבר או' כי לי כל הארץ. (יט) אומ' ואהם. יהיו לי
 כו' כי לא עם זולתם ידבר דבר כה שאומר עשה ואהם.
 (כ) או' ממלכת כהנים האם לכל ישראל עשה הוא ית'
 מלכס וכהניס או מלכות של כהונה. (כא) אומ' וגוי
 קדוש אך קראש חתלה מלכס ואח"כ גוי. וסוב עוב
 הוא יאמר ממלכת כהנים וקדושים. (כב) אומ' אלה
 הדברים וכו' מי לא ידע כי אלה הם הדברים אשר ידבר
 אל בני'. (כג) או' ויבא משה ויקרא לוקמי העם וישם
 לפניהם כי למה שינה אלה דבר אל כל ישראל יחד וגם
 מלח וישם שיהיה ראוי ויאמר ויאמר אליהם את וכו'.
 (כד) או' וישב משה את דברי העם האם נודק היה לו
 ית' מגיד לו משה את דברי העם וגם מה ענין אומר

ל' וישב ולא אמר ויאמר. (כה) או' ית' בעבור ישמע
 העם בדברי עמר שירה כי עמו היה מדבר אלם אישראל
 שומעים מה שהיה הוא ית' מדבר עם משה. והלא
 עיקר גדול למדונו רז"ל כי עם כל או' ואל' מישראל היה
 יתבדך מדבר ואומר והדיבור עלמו היה מדבר עם כ"א
 ואו' לו מקבלי אה' עליך וכו' מקבל את אלהותו והוא
 אומר הן ורבים מאמרי רז"ל כאלה חין מספר. והוא
 עיקר גדול כי כל איש ישראל נטוה מסוי ית' אפי'
 ולא יהיה לך שמע כל איש ישראל מפי הגבורה ומקרא
 מלא דברה תורה פרי שבנים דבר ה' אל כל קהלכם
 וכן יראה מאומרו דבר אהם עמנו וכו' יורה כי מהחלה
 עמם היה הוא ית' היה מדבר. (טז) אומר ויגד משה את
 דברי העם כו'. כי הלא לא דברו לו שנים שעליו יאמר
 ויגד אחר אומר וישב משה את דברי העם. (יז) מה
 נהדגש עשה שאמר הוא ית' לך אל העם וקדשם וכו'
 ולא אמר כן מהחלה כאשר הניב משה את דברי העם
 אל ה'. (יח) בלאומר כי ביום השלישי ירד ה' לעיני
 כל העם כו' כיני והלא מיום ההדגש היה ה' על ההר
 ומקרא מלא דברה תורה סף ירשע משפטים וירד ה' על
 ההר ויכסהו הענן ששח ימים ויעל משה ביום השביעי
 וכו': אמנם הנה רז"ל (שם) אימרו בחדש השלישי
 וכו'. משני שבטיות וגיורת גריבון להחמין ג' חדשים
 והלא כמו זר נחשב מאמרם זה כי הלא מייחש מגרים
 עד מקח תורה לא היו רק שבעה שבעות ועוד כי הנה
 בספר הזהר (פ' אמור דף כז) אומר כי השבעה שבעות
 היו כנגד שבעה נקיים שמקדשתם האהם מקומה
 לייכס לחופה כי כן שפרש עמם מהע"ג שגברו שמקדשם
 כדה שצרו שבעה שבעות כנגד שבעה נקיים לייכס
 לחופה של מקח תורה ופעל כן קרבן העומר שביום
 היציאה ערס הליבון היה שעורים כי נמשלו כנהמות
 ודמו אך שתי הלחם שביום החופה היו מהמים כי כבר
 היו אז לאגשים. והלא יפלא אך נפרדו סברותם כי יש
 ידמה חיחס לבת ישראל הנשאת וית' לבניו וגיורתם ובכלל
 הדבר הפרש המספר לימים מחמשים לחבשים:

אמנם לבא אל הענין נשים לב. (ח) אל אחו ית' קודם
 מקח תורה שבת ודיבין במרה למה הקדימם
 ולמה נתייחדו אלו מוזהם. (ב) מה בצע בשבת המלך
 הקדוש ששם ימים השבת והערב שליח את משה ידבר
 אל בני ישראל והיותו הוא מול האלהים לקבל השבועתם
 ולהביא את הדברים אל האלהים כי הנה הכל היה אפשר
 להעשות ביום ההדגש שהיה ראשון להשבתא שבינה ברה
 או ביום הששי ולא תקדים ביום לבא ששם ימים:
 ועוד למה לא נישנו הלוחות ביום מקח תורה ולא היה
 ריך יהיה שם משה עם ה' מ' יום יקדים ויעלה ארבעים
 יום קודם למקח תורה או ימחין הוא יתבדך מלומר
 הדברות ולקבץ המעמד הואו עד רדת משה עם שני
 הלוחות בידו ולא יחלק מקח תורה לשנים אחד לאמר
 אליהם הדבר ואחד לתם להם הלוחות:

והנה לבא אל הענין מזכיר מוז"ל (שבת דף ס"ז)
 האומרים כי הוא יתבדך החיזק טובה למשה על
 שציבר הלוחות ואמר לו יישר כהך ששבת. וכן אמרו
 ולכל יוד החזקה אשר עשה משה ששבת הוא ית' חזקה

ידו ששיברה הלוחות ונתמו טעם אמרו מוטב שתדון בפניהם ולא תדון כלפני אדם : הנה מזה נראה כי לא היו שואלין עד קבלת הלוחות וכן יראה ממז"ל (פרשה זו) שדמו י' הדברות אל בני חכמינו וכן שאלה החתן שאל כן נתרעם עליהם הוא יתב' שלא איבדו בעגל רק אחר נתן לנו ע"י עולם שהם אנו ולא היה לה ששמעו מפי הגבורה ולא אשר שמעו מפי משה הנה נראה קצת כי לא היה אז מתן תורה בעולם כ"א שדוכין ושלוח סלגות : ובוהו נקרב ועבואה אל הענין והוא כי הנה קרה לו יתב' עם עמו ישראל כמלך ישראל אשר חשק שניהם וגיורת לקחתה לו לאשה וירא והנה היא אינה מהקדשה ממזמחה לר"ך להמתין ימי ליבונה ולא שה לבו זאת . ע"י היה מתחמק וזכה בלחם האמור כי איבנה ויכל לבנות אש אהבה וכלו מלכה אליה עד יספור שלשה ירחים להבחין בין זרע שזרע שלא בקדושה לזרע שזרע בקדושה על כן חלף שנים שנינו היו ה' יום על כן יועטוהו כליותיו יזו עליה חסיד שמתה שנים מעלה והלבוש ארחה ממלכות ולשבור ימי ליבונה בקדושה ובטהרה ובמלאכה הימים ההם יעבילנה במים סהורים וגם כי לא יתכב ארחה שכבה זרע להבחין בין זרע לזרע הלא יתקנה משקיות סירו כי פתרה ממקור דמיה : ובוהו ישקו והנה לבו עד ב' ה' יום ואז ירוה דודי' לשכב אללה להיות עמה כאשתו לכל דבר . הנה ככל החיון הזה קרה לנו עם המלך הקדוש יתב' ויתעלה שמו לעד כי מאז היינו במצרים גרים ובצוים כי הם נתגבירו בדם פסח ובדם מילה כמבואר אללנו במקומו והיינו כישראלית שניה ביד ע"י מלך אבותינו וזה זרע בנו זרע קומחה באשמותו והקמח בה נשפתי וסולדנו כחות הקומחה כמשפט לכל עשר רעשה בכל עון קניה ובורא משמים כוודע ורזה בנו הוא יתברך להשיאנו אליו לזרוע בנו זרעונו גנה ביהן המלך הקדוש לקדשו בנאותו להוליד שרפי קדש : והנה היה לב מוכו של עולם למדה לעשותו קר ראה והנה זולת ימי פתרה וליטון לר"ך עוד להמתין הששים יום להבחין בין זרע שזרע בקומחה לזרע קדש שזרע בנו ית' עד אשר לא ידמה מעשה אשר נעשה אל המעשה הקדומים שנבחנו בין זרע שזרע בקדושה לזרע שזרע במצרים שלא בקדושה שהיו מעשים הטובים שזרעו בנו ממולני שם פניה נכרות ומאשר גדלה מלך אהבתו ית' אותה היה למחר האלהים לעשותו כי יומר חסן בנו לקרבנו אליו מאשר חפצנו לידבק בו עם שהיה רצוי ויסקך כי הוא ית' הכל ואנו החלק והיו השלשה חדישים כאלף שנים צעירי . על כן מה עשה מיהר להעביר קומחתו היא הע"י שעבדנו ע"י דם פסח כמז"ל (ש"ר ע' י"ז) משבו וקחו כו' ויבנים ידכם מהע"י וקחו כו' . והוא כי מלרים עבודתם היחה מזל טלה ויכפר וכו' ושחבו ועשו צו שפטים ומסרו עמם כלם על קדוה ה' כי לקחורו והסורו ככרעי פתחם ויחשכו כי עוד מעט יסקלו המלריים ומאשר פסקה דם קומחה מאז משבו סלה והחליפו ומלאהם היא עוד בשר ערלהם למען יחילו למות ימי ליבונם ' שבעי ימים כמאמר הכר הוהר (ס' אטרי דף כ"ו) והנה וליטון היה לגבר

שן (ח"ב) 6

ולכן עמם משורי פורענות חולאת זיהום נחש אשר נשארנו עם ע"כ ראה הוא ית' לעזור' עוד משדי להחזיק בלבנו בשני דברים . (ה) במלוא שבת . (ב) בדינים כי בשבת יערה עלימו רוח קדושה ע"י נפש יסירה לקדשם לטהרם לזכר וללכך נשמות מזהמות קומחתם כאשר כל בללות השולם קנה בהבראו רוחיות קדושה ע"י השבת להחלק ולהסקיים ככתוב חללינו על פסוק שבת וינפש כי בזה נעשה קשר אמין בין נשמות ישראל עם קונם אשר הנפש יתירה דפקה צו ית' והיותם כי כאשר אל הליטון והקדושה לר"ך קשר ופלוס בין אדם למקום כן לר"ך בין אדם להברו כי על כן כל המורה מליה בפסוק והאצת לרעך כמוך והוא כתוב חללו במקומו כי כל הנשמות של כל אדם ויחם מיראלי יל לם אחיה ויורם בלוי' הנשמות ית' כל אדם וינפש לר"י כן בחינה ים מפאת ההסד וית מפאת הגבורה וההיקש בכל יתד בחינות על כן בחיות למטה שלום ביניהם יתאחדו נשמותם סה ויורשיהם מעלה וישעו ייחוד במקורן העליון ית' וההסך בפירוד ופגעה כי רגן מפירד אלף עליון חלילה ועל כן הספיק עון זה להחריב בית המקדש והגלות את ישראל כי רב זרע הוא מלך עד אין קץ למוציא דעת על כן הוא ית' בעת רעה ללבן נשמותו כאשר נתן לנו את השבת לקשר נשמותנו בו ית' כן נתן לנו את הדינים השמימים שלא בין אדם לחבירו כי על ידם אים על מקומו יבא בשלם ומדי דינא שקיל גלימא זמר ואולי בבורחה וכן הסעם הזה החשוב הוא ית' לביס דיינים אלל המוכה כמז"ל (ערובין דף ק"ד) על סמיכות אלה המשפטים אלל מצנח אדמה כי למה שהמזכה משים שלום בין אדם למקום כן הדיינים בין אדם להברו הורה לנו הוא ית' כי לפני שני הדברים שים וכאשר יחול שבע שבעי אשר כנגד יום הכיבי של ליטון ביום השלישי של שבע שהיה ביום ר"ח סיון הביאם מדבר סיני והקדים הוא ית' לבא עם החלה כמז"ל כי על כן נאמר ה' משינו בא ולא אמר לפניו בא כי שם היה ובה לקביל פניהם והיו עם נביאם לפניו ית' נד הר אשר בא האלהים מעלבים באהבים ושאלים ודורשים דברי דודים בין המלך מלכו של עולם ובין ידידו כי ע"כ כל טפה וטפה של אהבה קומחה זיהומם נחש אשר נשארנו עם היו נשמות וחולפות לנשמות כי הלא בכל רגע היו קונים קדושה וקשר עמו ית' אשר לפניהם וכל מה שהיו הם מתדבקים בו ית' היחה זיהומם הנהם בורחת מהם כי הלא כהמים דונע מפני אש המם קומחם הקומחה מלמני הקדושה הגדולה שלו ית' כוודע . וכן זאת גם אש לא היה רק הסיכנס עדי ההר אשר שם האלהים ומה גם עשה כי גם היה הוא ית' נושא ונותן עמםם המתלם באהבה כי היו מרבים להיות מתקדשים ומעשרים עד בלתי השאר גם אש רמח שנתן זיהומם כלל כאשר יבא עוד בציבור הכתוב בס"ד . וביום האחרון שנגמרה מלאכה טילוק האיהמה אז סבלו לגמור הסברה במים חיים . כאשר דברו רז"ל מהמכותים . ולא ביום החמישי' היה מעמד הקדוש . וגם פסקה הקומחה וליטון הוסימם וסבילה עדיין לא זכיע לשחק גמורים עד תום הששים יום של שביעה וגיורת כי שחין סיו בעכמזנר . ע"כ האגרט עוד מ' ז' למלאת ה' לקבל

אז הלווחו ולהקרא בשואין . וכמו'ל (ש"ר פ' מג"ג) כי
 על שלא קבלו הלווחו כי שדרס מרע"ה היינו נדונים
 כפנייה ולא כלשהו אש : ולהחטיק הדבר נשוח לב אל
 מציאות הנישואין הללו הלא הוא כי כאשר האשה תקבל
 שפע מהאיש בגוף ונפש כן רצה הוא ית' נהיה מרכבה
 אליו ית' ויריק שפע קדושה עליו תמיד וע"י טוב משעו
 ע"י זרע קדושה אשר יורע בנו נוליד כחות קדושה עד
 בלי די כאשר היחל הוא ית' לעשות ע"י אד"ס ערס
 על הלווחו ולא על קבלת התורה . אמנם הוא על כי
 אז נגמר זיוקר' החומר וזכרים לקבל הלווחו . ולקבל
 שפע קדושה וזכרים אל החיות הוא כמדובר . אלא
 שהעדיף עליהם מרע"ה . כי הנה מהמעמד הקדוש הוא .
 כבר היה זך מהם גם חומריו שייעור מופלג כי ע"כ נפשו
 לא יראה בדברו ית' עשרת הדברות כאשר יראה נשמתו .
 ואדרבה העדיף שעלה אל האלהים כאשר נבאר בזמננו
 ומשה עלה כו' בס"ד . אלא שלעומת מה שהיינו
 מודככים נגד השר אשר שם האלהים בכותם המ' וים
 לקבלת הלווחו מיד משה היה משה עצמו מודרך על
 השמים מ' יום לקבל מיד האלהים וזה היה מ' יום .
 למה שכאשר החומר נהסר בנ' וים של יצירת הולד
 כן לשנות הייחוס ולהספדו אל הויה רוחנית נר"ך גם כן
 מ' יום כמפ'ו אלאו בנ' כי תשא בס"ד . ובדרך הזה לזקו
 יחדו מו"ל (פ' חמור ד' ז"ל) שהורגו א' חדשים כשבינה
 וגיורת ומאחר שפר הזורה שלא היה לירך רק שבעה
 שבועות . כנגד ז' ימי לבון . כי אלו ואלו דברי אלהים
 חיים . החמשים יום בעד הנשיקה . היא חבור הנפש
 כמדובר . והתשעים יום אל הזוג העלמי . הנוגע גם
 אל החומר שהיה אחר קבלת הלווחו . שהוא בין החמשים
 והארבעים ג' חדשים כמדובר . כי אז הם הנישואין
 באמת . ולפי זה לדעת בעל המאמר הוא . שהיו ישראל
 כשבויו' וגיורת . ושע"כ הורגו ג' חדשים . יאמר
 הכחוב בחדש השלישי וכו' . חדע למה בחדש השלישי
 בלא וכו' . שהוא בעת המעמד הקדוש להיורו הנשפות
 ולא מקודם הלא הוא ללא בני ישראל מארץ מצרים .
 כי שם היו כגיורת ושבויה . וע"כ בלא בזמן ההוא .
 כדי שישארו עוד ארבעים יום . בעציל הנישואין לקבל
 הלווחו : ועל הדרך הזה נבא אל ביאור הכתובים .
 להשיב על כל אשר הערנו בהם ובכללות כוונתם נמצא
 גם כל פרטי הדרוש שכתבנו בס"ד הלא הוא . כי מאז
 הוציאו ית' ממצרים גזרה הכמתו ית' . להפליא לשנות
 להעלותו כמתהומא דארעא עד רום רקיעא . החת
 היוהיו שקועים בטיב היון . שומאח מצרים וגבוליה
 עלה נעלה משומאה לטהרה . עד תקדש וגה' קדוש'
 ממלאכי שערס . ויהיה מרכבה אל השכינה בגוף ונפש
 מהעושים בההבתו . כל עם ה' נביאים . כי אם שלחיתו
 יואחים מתחת סבלות שומאח מצרים לא עזרנו כח לקבל
 החורה עד חדת השלישי . גם שקדמו לבנות רבות
 כמדובר למעלה . וז"ל בחדש השלישי וכו' . לומר שם
 היות ביאת מדבר סיני . לקבל תורה בחדש השלישי ולא
 בראשון ולא בשני . למה שהוא ללא בני ישראל מארץ
 מצרים . כי שם מקום כל תיקוף השומאה . ושיעור
 הקוקב בהשלישי למה שהיה ללאח וכו' . על כן אן

ביום הזה באו מדבר סיני ולא מקודם. ועב"ז גדלה קדושת היום ההוא לפניו ית'. כי קדוש היום לאלהינו. ולא כי על כן יאות נאמר ביום הזה באו מדבר סיני. ולא נאמר ביום ההוא עם היות יום שבער ואזן בו ממש. והוא כי הנה למדנו מספר הוזהר (פ' ויחי דף ר"ו) כי הימים שנעשה בהם מצוה. ומה גם מצוה כוללת מכל ישראל. היום ההוא קונה שלמות ויזכות רוחני וקיים לעד כאלו היום עלמו קיים והוה חמיד, כאשר דרשו על פסוק ויקרבו ימי ישראל וכו'. שהימים מתקרבים ממש. להעיד על המלות הנעשות מה בהם. וזה הורה פה כי ע"י דקת ישראל קנה היום שלמות גדול שיצדק בו לאמר היום היום. כאלו הוא קיים לפניו והוא על האחדות והשלכות שקנו בו כאשר יבחר בס"ד. והלא יקשה על זה כי הן לו היום המעמד הקדוש ביום ההוא לדבר בנו ה' יצדק מאמר זה. אך הלא לא היה עד ששק ימים: ועוד כ"ח כן חיפה כי קדוש היה היום ההוא כי קנין קדושה קימו שמה למה לא יתמה החורה ביום ההוא על כן לאמר ויסעו מרפידים וכו'. לומר אל יקשה בעיניך מה שנאמר הזמן כי הלא ויסעו וכו'. כי הלא ראה מתיקן נסעו לבטא שמה שהוא ממקום הנקרא רפידים על כי רפו ידיהם שם מן החורה והוא עין עצום לפניו ית' כי ויחר הקב"ה על עון ע"ז ולא ויחר על ביטול חורה וע"כ על רוע הכנהם ההר"ך ועיכב הסגנות. וגם בחייתו' שם לא היה בשלמות הכנה כי הלא כאשר באו מדבר סיני לא קנו מיד קדושה ואחדות. כ"ח ויהנו ל' רבים שמורה על העברת האחדות קדושה כאשר נבאר בס"ד ושמה תאמר ח"כ חיפה מה היתרון והשלמות היה לנו ביום בואם מדבר סיני שאמרת ביום הזה כמורה באצבע ולא אמרת ביום ההוא דע כי הוא על כי שם קנו אחדות וקדושה גדולה כי ויחן שם ישראל ל' ויחד על היוחסן שם נגד ההר אשר שם האלהים כמדובר למעלה כי על ידו קנו וכוך נמרץ והקדושה ההוא שפלה המיוס שבאו מדבר סיני שאו עמדו ונבית לפני השכינה שהיה בשבוע הכביעי לשבעת שבועים של ליכון כמדובר למעלה ועל כן יום שהיה לדבר גדול כזה יום קדוש ומאויים לפניו ית': ולבא אל הענין נשים לב אל הערה המפרשים שאומרים כי אך יתכן שם מאות אלף חים יחד מוכנים אל נבואת פנים בפנים בהקין פעם ח' ואיך לא נעדר כי הוא דבר מבהיל: והנה הרב בעל העיקרים ריפא את השבר על נקלה לאמר כי בחול הכוונה על הנוכחים תחול חף על כל מוכנים. וגם אם היה הדבר מהקבל הלא כמו זר יחשב לעלות הכללי מוכנים אל שום נבוא'. ומה גם עם גדר נבואת פנים בפנים בסבת היוחסן קרובים אל הנוכחים. ועוד כי מי לנו קרוב ודבק אל משה מההרן אחיו קדוש וכוון ונבית והיה עם משה אחיו יחד והיה הדבר נגיע אל משה ואהרן לא היה שומע והיה נא ההר הנוכח ונבית אלל משה ככלתי מוכנים כלל. הלא הנוכחים להבט בהקין פנים בפנים. אמנם לא ימלא בא יבא על הכניתי מוכן מחמת המוכן. רק שפע טובה. אך לומר שזכות המוכן והקדוש וטהור ידבר הקב"ה עם העמאל לגשם אשר לא רוחו ולא הורק פוקף נומאמו

ממנו זה לא יחשוב אלו: אך אמנם היה חכמינו ע"ה האירו עינינו בדבור קל ויעמידנו על האמת כאשר נזכיר מ"ז והוא כי הנה עם בני ישראל נדמה לפניו ית' אל אל זכנו אשר נפשו קטורה נבשבו וכל עוד שאין דבר מפריד בין שיהיה פה אל פה ידברו ולא יספו ויהי היום ויבנה קיר ברזל בין זה לזה ולא יכול הבן לשמוע את קול אביו מדבר אליו. וירבו הימים ועשם כח הבן ויחסור את הקור ההוא ויפילו ארצה מיד נחרתו פנים. וקרא זה אל זה ואמר אמרי טועם. דודיים והשקפתם כי רצה מאל. כן הדבר הזה לנו עדם ישראל עם אבינו שבכמים כי נפשט קצורה כפסא כנודו כי חלק אלוה ממעל הוא וע"כ מהיב הדעת כי לא ימים הוא ית' מלדבר והמתיק סוד עם חלקו יתברך אשר אהיו נסב. אך חן זה כ"ח שהבן בנו ה' לדבר בנו ולהחוכה עם נפשותיו עשר ידוע על השקט עמו ית' נרבו חסדיו אם לא שחלחט שומאח וזההם נחש מעבנת הדבקה בנפשותינו ולכן בהסתלק וזההם נחש מנחמים השבו חקקת נפשנו עם שרשם ית' והסתלם באהבה ודבר דבר הוא ית' אלינו. כאב את בן ירצה בני שום עיכוב. וזהו שהסב"ו אשר דברו ד"ל (שנת דף קכ"ו) בעולם מליסם באומרת ישראל שעתו על הר סיני פסקה וזההמן כי בדבר הזה כמה בליו ויטי מחמתנו זה והוא כי לולא היות בנו וזההמן נחש היינו זכים ומוללי עיכוב לדבר הוא ית' בנו והיינו כלנו נביאים. אך וזמה נחש היה לנו מכתם שבדיל לנחש הדבק ידבר בנו ה'. אך בהר סיני ע"כ שפסקה וזההמן של כולם כא' לא היה להט מעזר יעזרם מהדבק כי הוא ית' ולממש אמרו ית' כי זה השקו ואין מעכב וע"כ היו כל עם ה' נביאים. ובזה נחש בקשה שפלה ונעלה לה כי אחר שאינם לא נעדר מכל איש ישראל שלא פסקה וזההמן כולם היו מוכנים לנבואה. ועל כן יחד כלל ההבטו וישעשו את קול ה' ואין מכלי ועד מאהר אל הענין אלה אד"ל. ובזה נבא עד תבונה פסוק (בראשית ג') וישמעו את קול ה' בו' כי הלא יקשה אך יצדק בקול מסהלק בגן ומה ענין רוח היום. ולמה הוצרך להבטא ומה יועיל לו האם מפני ה' הוא צרם אלה ויק מרמו וגם הממו ית' יפלא מה זו שאלה באמור אליו איכה היפלא מה' כי נחבא בתוך הן. ומה גם כי הלא עמו דבר. ואיך ישאלו היה הוא ומר תשובתו את קולך שמעתי ואחבתי כי מיהאחבתי מלפניו ית': אבנים הנה ערם תחול וזההמן נחש באדם היה הוא ית' ששמעטו בו עושה לו רופח ומנכר לו ברנה חתים ופק אל פה ידבר בו כמאמרם ז"ל (ב"ר פ' י"ח) אך כאשר חטא על הנפש ונהה עליו וזההמן נחש אז הסרידה ביו לבינו ית'. ולא יכול לקבל את קול ה' לנכח חמו. וז"ל וישמעו את קול ה' וכו'. והוא בהזכיר מאמר רש"י על פסוק (במדבר ז') וישמע הקול מדבר אליו שאומר שנקדה המ"ם בחי"ק מפני כבודו ית' כי חן כבודו ית' לדבר דבר נוכח בן אדם כי עם שהקול מההלק בעולם וכן האדם שומע ע"פ דרכו וז"ל מדב בחי"ק. ובזה נבא אל הענין אמר כי אחר שחלה עליו וזההמן נחש לא עלנו פח לשמוע את הקול לנוכח פאשג

בחתלה . רק מחלהך צנן כדי שישמע על פי דרכו . וגם לזה לא היה זוכה אם לא לרוח היום שהיה זוכה שהיה ערב שבת ורוח קדושה היום שהתחיל להשתורר ולבא מע"ש שהגיה עליו כודע . היא פעמדה לו לשמוע את קול ה' גם בהיותו מחלהך יורא כי לא יכול לסבול דקות החזמות ע"כ ויחבבה בחוק הגן שהוא כמו שחמרו ז"ל (שם פ' י"ט) בעין הדעת טוב ורע שאלו ממנו והוא כי בהיותו במקום טוב ורע מפאת בחינת הרע יש בו עביות באופן שבהשתלשל הקול לבא שמה יבא מנובש בצד מה ויאלץ לסבול קבלת הקול באופן כי לא תעלמו הלאה הזוהמא כי גם עתה בבהשגלות הדבר אשר נעמא בו ויבואו וע"כ כמיילל עליו יאמר לו הוא יח' איכה כלו' מה לך פה רחא עורך מה גרם לך חמת היותך דבק ב' בעלם והבט נא היה האזרכת להיות מחמבה פה והלאה זה מקושר וזהו איכה: והשיב את קולך שטעתי צנן . כלומר מחלהך צנן כלו' ולא בא ממך אלי דרך ישרה על כן ואירא כי ראיתי שהסרת פניך ודין עמך כי ערומ הכרי מחלוקא דרבנן המדבקס אוסי' לך ועל כן ואחבה והאלבש פם שיש הערובה עביות אוכל' הקול ולעלות אחרי כן משא לאט לי . הגה כי זוהמא הנחה הוא כמחך מדביל בין המלך מלבו של עולם ובין צניו וכאשר יוסר המסך מלפני אים או הפנים מיד יתדבקו בו ומסו יוילאו מילין כמדובר וע"כ כאשר פסקה זוהמא נחם המס אים לא נעדר מהנבגה . וזה מאמר הכתוב באומרו ויחן שם ישראל גנד ההר כי על ידי היותם גנד ההר אשר שם האלהים קנו זיכור ועוהר . מטימון זוהמא נחם ויהיו להחדים כי בעוד זוהמא נחם דבק' בנפשות מתייחסים לרבים בעלי ריביו ופירוד כי כל טומאה מעולם הפירוד ענמיי היא . כי ע"כ בעשו נאמר נפשות ביתו משח"כ ישראל בהיותם קדושים כי יחד כלם חשויים כאחד כי ע"כ נאמר (בראשית מ"ו) כל הנפש הבאה מזרימה וכו' . וכן הוא אומר נפש שמים וכן אם מהחד מישראל היתה זוהמתו נפסקה היה נפרד מוולתו אשר עוד טומאתו צו ולא היה נפש קטורה נכפשו . והוא יקראו כל ישראל אחד את קתן צוהמתו וממקת פסקה ע"כ אמר כי כלם נעשו אחד ויחן זה אלא מפאת הקדושה כי היו משולל זוהמא כלם והחד יקראו כי כל חנקי הקדושה אחד הוא ורבות היחיד יקרא והוא מה שכתבנו כי מעמד בר סיני היה היבדד השמות עמו יח' בצוואה וקדושה החומר יתהוה גם הוא בסוף עוד ארכעים יוס . וזהו ויחן שם וכו' . כי נעשו כלם א' שהוא על כי שם פסקה זוהמא כלם להשיב גנד הנבואה כי פה קנו השלמות האוה . וזהו מאלו ראונו כוונת המגיד באומרו אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו כי הלא ידאל חפל מבלי מלח כי אם לא נתן לנו את התורה מה צע בקריבת הר סיני . אך במאמרנו יזבן כי הלא דבר גדול עד להשליח הנחילנו בקרבנו לפני הר סיני כי פסקה זוהמתו וזכינו להיות כל עם ה' נביאים כספקן יחד וע"כ אמר דיינו . ואומרו גנד ההר ולא אמר גנד ההר סיני כי הלא לא חזר מקודם רק מדבר סיני חתוב כי חוזר אומרו ההר צוה"כ הידיעה אל שחבר

הכ' צוהיזף את העם הזה תצדוק את האלהים על ההר הזה . אמר עתה כי כבר התחיל להחלקים הדבר כי ויחן שם ישראל וכו' :
ג ומשה עלה אל האלקים וכו' . כהחיותו לומר הפעולה הגדולה אשר קנו ישראל גנד הר . כי שם נתמקרה זוהמתו ומדכבו עד השיגם נבואה גדולה בקדושה אשר נתקדשו שם . והנה אין ספק כי לפי גדר ההכנה אשר לכל אחד ואחד שהיה עליהו וזיכור חלאתו ע"י הקדושה כי אינו דומה לזרוב כסף מזוקק שבעתים היתכן שבזרף לזרוב כסף המזוקק פעם אחת כי כל א' יקבל לפי הכנתו וה"כ מה יתרון קנה מרע"ה גנד ההר כאשר קנו ישראל השלמות הגדול והוא כי הלא כל אשר קנו ישראל אז היה במשה מחתלה והוא לז"א ומשה עלה אל האלקים לומר ומשה כלומר שהיה כבר זך מעלמו מדע מה קנה על ידי היותו גנד ההר אשר שם השכינה הוא כי עתה אל האלקים שהוא יתרון גדול מה שלא היה לו מקודם וז"א ומשה עלה ולא אמר ויעל משה וכו' וינעם פעם רביע במשה כמרים קול נאומר ומשה הוץ מעלמו מה קנה שם הלא הוא כי עלה אל האלקים . ועוד אחשבה כיוון ממעלת מרע"ה והוא בצחזכיר מאמרם ז"ל פרק הפועלים (דף פ"ב) וז"ל אמר רב חביבה אשחתי לי רב חביבה בר שורמקי חזי ליה ההוא מרבנן דהוה שכיח אליהו גביה . דלפרתא הוי שפיין עיניה ולאורחא דמיין כדמקליין בטרעא חמר ליה מאי האי אמר ליה דאמרי ליה ללתינה אחוי לי רבנן כי סלקי למתיבתא דרקייעא אמר לי בכלהו מינא ביה להשחבלי לבר מגוהרקא דר' חייה דלא תסחבל ביה מאי סימיייהו בצללו חלוי מלאכי כי סלקו ונחתי לבר מגוהרקו דר' חייה דמנפשיה סליק ונחתי לא מני לאוקומי הנפשי . אשחבלי ביה . אחי חרי בוטיטי דנורא ומחויורו להוא בצרח וכמיניהו לעיניה למחר אזל אשחקה אמערתיה למינא מתיייתת דמר מהינא ואחבי ע"כ : דגה כי בצדיקים אשר על השמים כבודם ים הפרש . כי ים לרין מלאך יעלה קחדרה שלו אל האלקים שישיבה של מעלה ויש עולה מאליה אחרי קדושתו וכן בצדיק חי מיטו בצליהו כי ברבב אש וכוסי אש בסערה עלה השמימא ועד"ז יאמר כי זאת גדולה מעלת מרע"ה כי לא הוצרך יעלהו מלאך השמימא כ"א ומשה עלה מעלמו כי למס שהוא משה עלה מבני יעלהו מלאך כי זך וישר ה' כבר . אומרו ויקרא חלוי ה' מן ההר אמרי עלייתו למרום יחכן במאמרם ז"ל (ויקרא ח') על כסוף ויקרא אל משה וכו' כי גדלה מעלת משה על אברהם . כי אברהם קראו מלאך ודבר חלוי ה' . קרא חלוי מלאך דכתיב ויקרא חלוי מלאך ה' וכו' . ודבר לו ה' דכתיב וכו' וכו' ולא חשבת את בך את יחידך ממני . אבל משה ויקרא אל משה וידבר ה' חלוי כי גם הקריאה היתה על ידו יח' כי גם מעתה הורה זה יח' כאמור . ומתיכן זכה לך מה שלא זכה אברהם וגם הוא דרך מליט לקרוא נאהבו ע"י שליח ולדבר בו הוא ע"כ אמר מן ההר כלומר כי מן ההר נמשך לו זה כי כאשר נמשך אל העם זיכור וקדושה כי פסקה זוהמתו ע"י ההר אשר שם האלקים שמדובר כן לתעם נמשכו לו שני דברים . (ח) שעלה אל האלקים

האלקים . (ב) ויקרא אליו ה' וישעור הכחוב ומשה עלה מעמלו אל האלקים וגם ויקרא אליו ה' וזה חזה שלא ע"י מלאך כל זה זכה מן הסר . כי גם הדין על הכנחו כי ישראל לפי ערכם להיחסם נגד הסר . והנה עדיין היה מספיק שכאשר עלה אל האלקים שהוא השכינה גם הקריאה היתה מזה האלקים ויאמר ויקרא אליו אלקים אך עוד היתה לו מעלה שלימות והיא כי קראו שם ההוי"ה וזהו ויקרא אליו ה' וע"י יתכן כי זה יכוין בצאמרו לאמר . כלני כי למה שעתיד לאמר כי תאמר וכו' אתם ראייתם אשר עשיתי וכו' . ואשר עשה היה בשם ההוי"ה כד"ל וירא ישראל את ה' והגדולה אשר עשה ה' בצמרים ע"כ קראו לדבר לו שם הגדול ההוא :

ושיעור הכחוב לפי זה ומשה עלה וכו' ויקרא אליו כו' . כי זהו ג' דברי' . (ה) מציאות העליה . (ב) שלא קראו מלאך . (ג) שלא קראו אלהים כי אם שם ההוי"ה סב' דברים קים מן הסר והג' כדי לאמר כה האמר וכו' וזה יתכן מאמר ההוא (אבות פ"א) בצאמרו משה קבל תורה מסיני ולא אמר מהקדוש ברוך הוא כי מן הסר זכה לעלות ולקבל תורה שבעל פה כלה כי רבה היא מאד פעם אחד לא ישנה ולא שנה כל ימיו אפילו אוח אחת את שמיין כן וזלתי כי בסינאי נשכחו מיהושע וכל ישראל עמו שלש מותם הלבנת והוא ענין מאמרו ז"ל כחוב אלניו בש' כי תשא (פ' מ"ז) כי גם עדין ארבעים לא זכה לבלתי שכוח כל התורה שבעל פה . עוד יתכן בצאמרו מן הסר וכו' . כי למה שעלה למרום לא עזר כח לקבל קול ה' לדיקוט רוחניו הפלא ופלא עד שהיה קול ה' משתפל ויורד עד הסר למטה . ושם היה מחעבה בצד מה בצופן יקבלנו ילוד אשה . עוד אפשר צאו' ומשה עלה וכו' . כי יהנה הכנה הדור הוא מעיר לעזור את השלם להשיג יתרון ומעלה הראויה לו כעין מאמרו ז"ל כי ציני הלל יאחז בה קול ואמרה יש ציניכם שם שראוי לשרות בו שכינה כמשה רבינו אלא שאין הדור ראוי לכך : ובוזה יתכן יאמר . כי אחר שהוכן הדור ויתן שם ישראל שמתאחדו בקדושה כי פסקה זוהמתן על היותן נגד הסר הכנסת זו הועילה למשה שעי"ן כן ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' וכו' מה שאין כן כאשר נתקללנו כי נהפך הדבר ונאמר לו לך דך כי שחת עמך . וארז"ל (ברכות דף ל"ב) רד מגדולתך כלום נחתי לך מעלה אלא בשביל ישראל ואמר כי תאמר וכו' . ל' אל תאמר אתה ב' . כי אתם ראייתם אשר עשה למצרים ויויך אתכם על כנפי שמים ויביא אתכם אליו וכו' . שהוא לדבר כמספר מאמר ה' שלא למעט כדרך השלמותים כ"א כה האמר הדברים כאלו פיו יח' המדבר אליהם לעונת אתם לאמר אתם ראייתם אשר עשיתי וכו' ואלך אתכם כו' כאלו מדבר הוא יתצ' אתם למשן יאמינו כי כל דבריו האמת והאדק . כי הלא גם בלשון וסגנון הדברים דקדק שלא לשנות מלשון קומו מה גם עשה בענין זה יהיה לנחת הכונות ואמרו אחרי כן אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל כלני' אלה בסגנון הזה כמדובר וכן עשה כואמרו וישם לפניהם כלני' תאמר המה . ואשר חילק לשני' אמירה לבית יעקב : והגדה לבני ישראל ארז"ל (סנהדרין דף כ"א) בית יעקב אלו האסים . בני ישראל

אלו האנשים שמדבר להם דברים קשים כגידים . ואחשוב דקדקו ז"ל והגיד ביו"ד בין גימ' ל' לנ"ה שהוא גיד על דברים קשים כגידים . ויתכן כי אלו ואלו האשים אלא שנית יעקב הם קלי השלמות ובני ישראל הם שלומי אמוני ישראל וזה באחד משני דרכים או שמתאמרו לאלו הוא מאמרו לאלו אלא שלא מדבר הדברים המעומלמים ובני' חביבה וזהו כה האמר לבית יעקב . אך לישראל השלמים ותגד הגדה בהרחבת ל' לבני ישראל או שהאמר נחלק לשנים כאשר יבא אחרי זאת בס"ל :

ד אתם ראייתם וכו' . הגה לכאורה אפשר יאמר אתם ראייתם אשר הרצו את אויביכם .

וזהו אשר עשיתי למצרים ואשר העבתי אתכם כי ואשא אתכם וכו' . ועשה אל חתשבו כי על מה שאתם חייבים לי תחייבו לקיים תורתו ומצויו והיה שברכם מה שברך קבלתם כ"א כי הן זאת אישית עמכם כי ועשה נעשה חשבון חדש כי ועשה הם שמוע ששמעו וכו' והיה שברכם כי והייסא לי סגולה וכו' לעשוד . או יאמר והוא ענין הדרוש שכתבנו למעלה והוא כי או' הוא ית' לישראל ראו נא כמה אתם תשובים לפני כי הלא מלוא יאחז ממצרים וסלקתם הסומאה צדס פסח והאחלתם להתקדש צדס מילה היחלתי להרחיקכם יתרון על כל גוי הארץ . בהשגה רוחנית כמה מעלות זו על זו והוא כי אתם אלא זולתכם ראייתם אשר עשיתי למצרים והוא ענין מאמרו ז"ל (ש"פ פ' כ"ג) על פסוק וירא ישראל את מצרים מה יצו' מהים לא נאמר אלא מה מלמד ששרו של מצרים מצרים שמו וראו' אותו מה והנה חין כה בעיני שר לראות בלכות מלאך רוחני . אם לא בהשגה רוחנית ומה גם לספר הזכיר שאמרו שראו את השר מה על שפת הים העליון וזה לא ראו הערב רב ולא המצריים שהיו אתם . וזהו וירא ית' את מצרים מה על שפת הים וכו' וירא ישראל את ה' הגדולה וכו' . אך הערב רב הנקראים עם גלא ישראל לא היה יתרון השגתם אז כ"א שויראו העם את ה' וגו' . וזה יאמר פה . אתם ראייתם אשר עשיתי למצרים הוא השר ששמו מצרים . מה שלא ראה ולא השיג זולתכם הרי כי תחלתו לזכור נוסף ע"ז כי לא בלבד זכור את העון כ"א גם נחתי אתכם בגוף ונפש למעול' מעל מלאכי השרת . שעל כפיס יאחונכם כי ואשא אתכם על כנפי שמים שהוא הנודע מצ"ל כי מרעומם סכוחה מהלך כמה ימים . הלא בשעה קלה על כנפי מלאכי השרת והיפך הסדר להביא הדברים בהדרגה כי גם מתחלה זכו על גדר השמים . עוד שליטים כי ואביא אתכם אלי והיה כי הוא ית' בא אל הסר תהלה ואח"כ יא' להקביל פניהם . כחתי הווצא לקראת כלה והביאם לפניו מה שאין דרך המלך כי אם שיקדמו הם אל בית הוועד ואח"כ יבא המלך אלנם . כמש"ל על ה' מסוינו בא . וזהו ואביא אתכם אלי' רביעית כי היתה ההבאה אלי ולא קרבתי אתכם אל ה' ממלאכי הקרובים לי כ"א אלי ממש שהוא על ידי מה שיתן שם ישראל נגד הסר שפסקה זוהמתן על שלא יאמרדו סרסור מתיוך בנחיים כי דבקו בהלכותיהם דבקות עזמיי מפאת שמותם . ושמת האמרו ח"כ חיפה מה יתרון שערבו לנו אחרי כל השגות סאלה הלא הוא כי

ועתה

ועתה מה שחיסוף הוא שחם שמוע כי בזאת השמוע שחמו
 אוזכר חזרו להמשיח והוא שחשמו בקולי ממש כי מפי
 הגבורה השמוע את קולי שהיא דבקות הנפש כמדובר
 למעשה שהיא המדרגה שהשיגו במעמד הר סיני. אך
 יזכר החומר בעלם לבל ישלטו גם מלאך המות לא
 היו אלא עד ארבעים יום בקבלת הלוחות כד"א חרות
 על הלוחות חרות ממלאך המות כמדובר למעשה ו"א
 הנה עתה חזרו כי השמוע בקולי ממש אך אחר שזמרתם
 את בריתי אשר אשבעכם בזה ולא תסרו אותו בזואו
 לידכם. והוא שרצו להם ענין העגל שהיה ביום המ'
 מאז והיהם לי בגולה מכל העמים כי כאשר יש למך
 נכסים רבים קרקע ומסלפין ויש לו חלק שששה
 בגולה מכלם שלא יעז בו ד' אדם זולמו בארבע עונות
 ומרגלות ודומים בן הוא יתב' אומר כי מכל העמים
 שיש לי איני עושה בגולה מכלם שלא יערב לבו ליגע
 בו יד רק זולמו ית' כ"א מכם והוא היות לו חירות ממלאך
 המות ומגלות. ו"א בגולה מכל העמ' ו"ת א"כ איפה שכל
 כוונתך היא לזכרו שהיה כרותים. למה בחרת בנו
 שחקן חורקך. מבמלאכי השרת. כי טוב טוב אשר
 הוא דך מעמנו מלזכך את החומר ז"ל ואם תהיו לי
 ממלכת כהנים וכו'. למה הנה שחם הנה מעלושים
 עושים. (ח) כי שחמו היות ממלכת כהנים. והב'
 וגוי קדוש. והוא בשום לב אל מאמרו ז"ל. באומרו
 כי העמ' צ' אין בו וכו'. אלא לדיקים יושבים ועפרותיהם
 בראשיהם. כי הלא נחמד מאמרו להפיל מה זה לי
 ישיבה. ולא אמר הדיקים עפרותיהם בראשיהם. וגם
 א' ועפרותיהם בראשיהם. ולא אמרו ועפרות בראשיהם.
 אמנם לזה חכמה מלאמרו ז"ל האומרים מלאכי השרת
 אין להם קפיצין. שגא' שרפים עומדים ואומר בין
 העומדים האלה. ואו' צדק על חן מד קומיא. כי הלא
 יקשה היתכן היו קפיצים לרוחניים משוללי אברים וגם
 מה ש'יבה או עמדה הולך בהם. אך יאמר כי הנה
 המך הקדוש. ידמ' למך אשר לו שני סוגי משרתים.
 לסוג הא' יאמר אחס תהיו בארמונוי ואת תעשו כל
 ימיכם תשמדו עוסקים בשירותי לא תמישו מעשות מוזתי
 כל הימים ומאוומה אין להם שכר. זולת זה היותם
 משמשים לפני כל הימים. ועל הסוג הב' אמר לכו
 עברו מדלתי היכלי הוואה. עד בזואו ולקחתי אתכם
 אלי לאיש ואיש בצמודו. ומשם והלאה אחי השבו. ועמי
 תתענגו. ונתעלמם בארבעים. עקב עבודתכם אשר
 עבדתם תמלאה מוחה. ולא תעשו עוד עבודה:
 הגדה אין ספק. כי באלה חפץ יותר עבדאשורים.
 והנה כמשל הזה. הוא אשר יקרה אל המך
 הקדוש. ע"ס סוגי משרתיו. הא' מלאכי השרת והב'
 בני ישראל. כי אל מלאכיו יטעו למו ישמדו וסומו יתב'
 סומד משרתיהם עולם ועד אף להם מנוחה והוא משום
 דרכם. כמאמר הכתוב (תהלים ק"ג) גבורי כח עושי
 דברו וכו'. כי עושה עושים דברו הם חלבים לשמוע
 בקול דברו אשר יצו עליהם. אך אל בני ישראל יצו
 ישרותו בעולם השפל עד עם בא דברו יתברך ואספס
 אליו אל היכליהם יטומו ויתענגו על רוב שלום. יערוך
 לפניהם שולחן מלא דשן. הנה אשר יבחר ה' הוא סוג

זה כאמור. והנה אל הנזר ממלאכי השרת ממוחה.
 ייחסו ר"ל אל העדר קפיצין. כי לא יטעו לוח ככרי
 אדם רק עומדים ונזבים מיד לשרת עושי דברו ושומעים
 הדבר זולמו לעשותו בלי הספק. סך בני אדם כי הם
 יגיעים. ופש יומרו וזה אמרו ז"ל כי בעש"ב לדיקים
 יושבים כי שם קונו' ישיבה ומנוחה סך מה"ש. כי סומד
 יתייחסו לעומדים. וייחס העדר המנוחה אל העדר קפיצין
 שעל ידן היות הישיבה. ולמה יהיה לנו הימרון הזה לז'א
 ועפרותיהם בראשיהם והוא כי בני אדם. המלאכים
 ואורות שפעשים מן המזות אשר עשו הן הם עפרות
 שיחשטרו בזן כי הנה הנם שלהם קיזן כספם. כי נלחמו
 וכבשו את ירם. משאל מלאכי השרת כי אין להם יצר
 סמוך יחס. לבל יעברו את ה' ו"א ועפרותיהם כי
 שלהם יחס. וזה כיוון פה הוא יתב' באומרו ואחס
 תהיו לי וכו'. לו' ואחס יש לכס שמי יחרומו על מלאכי
 השרת ע"י תורתו. (ח) כי תהיו ממלכת של שירות
 שמהשירות ועבודה חקנו מלוכה. וזהו ממלכת כהנים כ'
 על ידי היותכם משרתים אותו חקנו מלוכה ומנוחה כמלך
 שחיה מנוחתו כבוד להיות יושבים ומוחים בראשים
 מעפר' למלכים ע"י היותכ' כהני' לה' שפירסו משרתים
 כד"א יוכחו לי לכהן בלי פה' שירות. וזהו מלכת כהני'
 מה שאין מלאכי השרת. שאין קורים מלוכה ע"י היותם
 משרתים. כ"א זה שחם אשר יקראו למו סומד משרתים
 וזהו משפת נשמותם. כי חלק אלה ממעלי המה. עוד
 שנית. כי אחס בעלי גוף. שהאב את אשר שגא' ה'. ועם
 כל זה תהיו קדושים כי תכניעו ירכם וזהו וגוי קדוש.
 כי בהיותך גוי שהוא עורך בעל חומר עם כל זה אחס
 קדוש. משאל מלאכי השרת שאין להחזיק להם עוביה
 על שירותם כי לא בעלי יצר הרע וחומר המה והוא מה
 שכתבנו שצו באומרו ועפרותיהם בראשיהם. ולא נאמר
 ועפרות כמדובר. ו"א ואחס תהיו לי כו'. כלומר וע"כ
 אבחר בכם מבמלאכי השרת בין משפת הנפש כי ע"כ
 תהיו ממלכת בין משפת החומר כי לא תהיה שפארתי
 לקדש רוחניים. כמו לקדש בעלי גופים. על הכניעם
 ירם וחומרם. ויהיו קדושים. והנה הדרך הזה הוא
 בצנתי חלק מאמרו יתברך לשנים:
ערך אשר יאמר ואחס. בהיות שצדקה ג"כ על כל
 המון ישראל יחד ידבר והוא כי גם עד כה אמר
 שחם שמוע שחשמו בקולי אף קידם שזכתם המדות
 בצופל וגם לא תעברו צרות תורתו במזות לא תעשה
 שהוא שזמרתם את בריתי לבלתי חללו וזכה שחמו שחמו
 לי בגולה עם השבוי מכל העמים אך לא שחמו ממלכת
 וכו' וגוי קדוש כי עדיין לא קיימתם מזות עשה בצופל
 אך ואחס מעמכם תעשו כשחמו תהיו לי ממלכת כהנים
 וכו' לכהן לי כשעל באופם שפארתי עליהם יזכר מדאי
 במזות ומעשים טובים. עוד יפסן כי משתלם אמר הוא
 יתברך כה חסדו וכו' לומר הנה יש יחוד דברים אל
 הסמו. ויש דברים אל חכמיהם והשגמים שבהם. ועל
 הסוג הא' אמר כה חסדו לביס יעקב. ועל הב' אמר
 אשר מדבר אל בני ישראל ובראשון היחל אחס ראיחס
 וכו' ועל השני אמר ואחס תהיו לי וכו' לומר כי נדר
 הסוג הראשון הוא עד יסיו בגולה מכל העמים מפוספת

אך ואחש בני ישראל הם הסוג הב' השלמי' חקנו כי
 חסיו ממלכת כהנים כו' כאשר פירש ואמר אלה הדברים
 אשר הדבר אל בני ישראל הם הדברים דסליק מייטו
 שהוא ממלח ואחש וכו' כי הרהטוים הם אל הנכרחים
 בית יעקב ואמר ואחש המיוחד' חסיו לי ממלכ' כי עלי'
 יאמר מאן מלכי רבן והוא כי שלומי' חסיו מפרטל המלכ'
 פורה ה' מלכים המה באמת והוא אשר הארכט ביאורו
 על פסוק כי מלכים ימלכו והוא כי גם כי רבים מהם
 הכסף הול ממלכהם ואיח מלכות ר' הניגא בן דוסא
 (תעני' דף כ"ה) והוא ריון בקב הרובין. או ר' אלפז
 בן פדה (שם דף כ"ה) והוא חסר להם וביח הקזה לא
 ימלא בנימו להשיב נפש כ"ה שן של פום. ואכל ויהעלף
 וישאל את נפשו למוח. אך אמנה ואומת אמר כי היא
 מלכות שלומי' כי הלא מלך הארץ יבור על אנשים. אך
 המה בעליונים כמדובר למעלה כי איזה מלך או מלאך
 יאמר שמה בנבעון דוס. או יבור הלא אחרויה עשר
 מעלה להעמו או ימסיר על הארץ בעמות גרמה וההקס
 בכל יתר שני פעמים בעלמות שברא הוא יתב' אפי'
 ע"י וכלוה גנאי ואמוראי. ומי בכל מלכי הארץ יעשה
 מלוכה כזאה. והנה המלכות הזאת בא אליהם מפאת
 היותם משרתו ית' כי על כן יוצרו אומר וקס' למו.
 וזה והסם חסיו לי כלומר ואחש חסיו ישראל וגדוליהם
 שייחדיהם לכס שם בני ישראל חסיו לי ממלכת להשחרר
 בעלמות ע"י וכהו לי וגוי קדוש. והענין כי הנה הגדולה
 והיתרון החלקי לשנים. הא' מעלת השררה והמלכות
 שחן ה' מלוכה לאיש מן האנשים אף כי איכות האיש
 שהוא שיה לכל שאר אנשים. ויש יתרון. (ב) במעלה
 האיכות כענין הפרט שבין המלך או כל דבר רוחני הלא
 היותם הכומרי ובשמי אלה ניפרס שינו. א' באומרו
 ממלכת כהנים וכו' והשני בכו' וגוי קדוש. וכהו ידוע
 כי גדר המלך הוא שיעבדו אנשים ולא יקרא מלך
 המשרת את הזולת. וגדר הדבר הרוחני וקדוש הוא
 היותו משולל מנשמות. ואמר הקב"ה לישראל שיקנו ב'
 המעולה על ידו ית' ושיקיינו הסך ההגון. כי דרך
 המלכות הוא ע"י שיערחהו ולא ישרת הוא את הולם.
 אך אחש חסיו לי ממלכת של פשרחים בע"י מה שפירשנו
 שיקראו מלכים כי אין חרות ומלוכה למשל בעול' כלו
 פשרת הם הקב"ה וכו' לי משאל' במלך שמלכותו הוא
 כשישרתו זולתו. ואומרו כהנים הוא כמו וכהו לי.
 צדי בניו לבסן. ומעלה הקדושה והרוחניו' חקנו אף
 ציהיחכס משוללים מהחומר וזהו וגוי קדוש שהיו
 פם קדוש. כהקרא עליכם שם גוי. שהוא בעודכם חיים
 פלובש' בחומר וכו' ע"י חרופי' והשפחת שכינתו ביטכס.
 הזדכו וסתקדשו. ועל הדברים ההחרוים האלה. אמר
 אלה הדברים אשר הדבר אל בני ישראל הם הסוג השני
 או ויקרא זקני העם מחי סודו. וקודם שידבר אל בני
 פלקי ישראל לכל סוג דברי שלוחות העובע לו סודר
 לפניהם את כל הדברים אשר זכור ה' כענין אז ראה
 ויפסרה וכו' וחל"כ ויאמר לאדם. וזהו ויקרא זקני
 פעם וישם לפניהם כו' ויהיה וישם כמו אשר השים
 לפניהם שהרגומו די שפדר קדמיהון. והנה כל המון
 ישראל כולל שני הסוגים נה יאמר מה לסבול עד ידבר
 וי

אליהם רק מיד קפט ועמו כל העם יחדו ויאמרו כל
 אשר דבר ה' נעשה. והנה אומרם כל אשר דבר ה'
 נעשה. סובל שני פירושים א' שהאמינו בדברו כי ה'
 דברו ואמרו כל אשר דבר ה' כחאמרך נעשה. או כל
 אשר דבר ה' בודאי נעשה לעומר שדע מפיו יתב' שדברו
 אך לא אשכח הדבר הזה. כלומר ואמנו מרלה לשמוע שיה
 דבר כי ראונו לראונו ולשמוע מפיו. והנה משה רבינו
 ע"ה לא ערב אל לנו לאמר שהבין הפי' השני. כל יקנו
 כאשר בשליחות מנרים שהאשימו הקב"ה על אומרו וכן
 לא יאמינו לי. על כן מה עשה וישב משה את דברי
 העם כו' לו' איני רק כמשוי' ומפשיק הדברו' לפני כסא
 כבודך שחפרתם וזהו לבון וישב. גם רמז היה שמתה
 אוחס בדברים עמו. ואינו רק כמשוי' אוחס לפניך
 פעם שנית. מה עשה הקב"ה שהבין האמת כי גלגל
 הפירוש השני אמר הנה הנכי בא אלך בעצ העקן לומר
 ידעתי את בוונחם שדדבר עמהם. שהוא הפירוש השני
 כי אין מאמינים לרוך והיה איי חפץ שיאמיט כך. ע"כ
 צריך שדדבר כחפץ עמך ועסהם שפי' כך יאמינו כי
 ישמעו הם בדברי עמך אך איכה נעשה כי אם לדבר
 עמך באספקלריא. ומאירה לא יוכלו לשמוע כי אינם
 מוכנים לכך כמ"ל למעלה כי ע"כ היה הדבור גניע
 למשה. ואחכן פשיה עמו לא היה שומע ע"כ אל חתום
 את לדבר עמך באספקלריא שאינה מאירה למען יופלו
 לשמוע בדברי עמך. וזה הנכי בא אלך בעצ העקן כל
 כי יבא לך דבר בעצ העקן שהוא בעציות למטה ממדגנת
 כזאחק שהוא באספקלריא עבה שאינה מאירה בעצור
 ישמע העם בדברי עמך למען ימחק כי וגם כך יאמינו
 לעולם ועל היות ריוח זה לא החוש. חס ירמו פעם
 זרק"ל שבעלת הליך ממרים קול ואומר אלך שאתה
 גבוה ממדרגה זו אל חתום בעצור ישמע העם כי וזהו
 בשמוע משה כי עד כה לא היו מאמיני' בו ובהיה
 הקב"ה עושה דרך לשיאמיניהו אז אמר הנה עד כה
 יראתי מלהגיד מאמרם הגדה מפורשת שהיא הפי' השני
 רק כמשוי' הדברו' אך עשה הנכי מיד את דברו'
 כאשר אמרת שהוא הפי'. השני וזהו ויגד משה כי מה
 שיהיה ירא מהגיד שהוא הגדה מפורשת. כ"ל הגדה
 בעלמא עשה ויגד משה את דברי העם אל ה' הוא לשם
 הגדול אספקלריא המאירה הגדה מפורשת לו' מש"כ לא
 בלבד יסיקו שישמעוך מודבר נכס אדמות כ"ה גם שחדנר
 עמה' ממש אז אמר לכן לך אל העם וקדש' בליון
 שאראה לעיני כל העם לדבר כס ע"י הכנה
 גדולה ולא ישעו מהוראות הלוויים ככוסם צדיים
 ועיכוף לבנים. כי אם לקדש עממכם צדיים חמלה
 וחל"כ בחון. וזהו וקדשם את פלמם חיוס ומחר
 להכשיר כההוה פנימים וחל"כ וכנכו שמתלות:

וא ודני' נכונים כו'. אמר כי גם שה' כדר הוא על
 הסך. אינו נגלה לפניהם עד ויש כהלוי
 שתגמר הסכנה. וזהו כי ציוס השלישי ירד ה' לעיני כל
 העם וכו'. או יאמר כי הנה לפי האמת אין השכינה
 שורה על העניים ועל האנשים של סר כי אם רכב אלהים
 כו'. ה' גם ולא כדר ואפי' הדרכ אין הסך סובלו כ"ל
 הדרכים כו' הוא נקדש ולא הקדש כסוי. כד"ל הנה
 מקום

מקום אחי אלה שמה מירד ה' על ההר הוא לעיני כל העם פיראה להם למראה עיניהם שהוא על ההר . וזה וירד ה' לעיני כל העם על הר סיני . אך הוא על ההרמב"ם :

יב והגבלת אח העם וכו' . הגה למדנו ית' דרך המייבש את עם הארץ לקרבם אליו יתב' . והוא כי לא יחול ללמדם הוראות הלוניות . כנגדים לנשים ומכובסים כפרות' . רק תחלה יחול בקדושה פנימיות מנפש ועד בשר ואח"כ בהגיונות . וזהו וקדשתם וכו' והח"כ וכבשו שהלומים . (ב) שלא יקוה ולא יחול עד יבא העם לדרוש ממנו דרך ה' כ"א הוא הלך יבן אליהם ללמדם . וז"ל לך אל העם וקדשתם וכו' . (ג) כי לא יאמר המוכיח וישע' . אדרום תודיע הדבר ברבים . והשומע ישמע והסהל יחול . רק תחלה ברבים ואח"כ לכל א' . וזהו והגבלת וכו' השמרו וכו' לשון רבים ואח"כ דבר למוכח א' לה' . לומר לו לא אגע בו יד וכו' : עוד למדנו כי העובר מזהו ה' מתרחק ממנו ית' . וע"כ באהרס דבר למוכח לא תגע וכו' ועל העובר הוא אומר כי קול יסקל וכו' . ולא אמר תסקל . כי רחוק ה' משונרי מלחיו ושלא לומר וידבר גם :

מז ויהי ביום השלישי וכו' . הגה קולות אלו כפי הדרגה . הם קולות האזניים בפסוק וכל העם רואים את הקולות . כי יום השלישי האמור כאן . הוא יום שני של מחן חורב כדוע . והנה אותם הקולות אינם רעמים רק קול ה' . כי הכי אמרו רואים את השמע . והנה לפ"י קשה . שא"כ איך יאמר אח"כ והם קול השופר . הגה קול השופר הוא קולו ית' . שהרי הרז"ל (ברכות דף מ"ה) ויהי קול השופר הולך וזחק . קולו של הקב"ה אינו בקולו של ב"י . שקולו של ב"י הולך ומחליט . וקולו של הקב"ה הולך וזחק . וא"כ קשה . (ה) כי באומרו ואת קול השופר . נראה שהוא קול נוסף על הקולות המכריס תחלה . (ב) איך אומר תחלה קולות ל' רבים . ואח"כ קול יחיד . (ג) איך מפריד בין הקולות לקול השופר . בברקים וענן כבד . (ד) מה הוא השופר הזה כי לא ידעו בו ית' . יתקע בשופר ממש . (ה) אם הקולות וברקים חרדו כל העם . מה ישעו בהתקרבם יותר אל ההר עד החסורו . (ו) למה מייחס הדבר אל משה באומרו ויולא משה את העם . שאם על עשיהם על שיו . גם כל הדברים היו על סיו . ואינו מייחס אל משה . מה ענין אומרו ויחילו . ולא אמר ויהיו בתחתית או יבאו אל תחתית ההר . ולא ל' החיבות . (ח) אומרו והר סיני ענן כ"ו מפני וכו' . היחכן שאם של מעלה הוא מעלה ענן כל שהוא . (ט) כי בהר סיני אין בו חילנות ועלים . כי מדבר הוא . ואיך יהיה ענן כלו מפני האש . (י) איך יתקשר אומרו ויהי קול השופר הולך וזחק . עם האומרו משה ידבר וכו' . כי הנה אומרו משה ידבר . הוא בשמנה דברות אחרונות כשאמרו לו דבר אלה עליו וכו' . והוא האמור אחר עשרת הדברות :

אמנם לבה אל הביטוח ביה לב אל מה ית' פ' ב"ח רואים את הקולות שהם הקול מתחלק לבנישים לשון ורחו' לדעת מה ענין התחלוקת הלו' כי הלא ישראל לא היו יודעים רק לשון הכהן וכו' :

שלא שינו את לשונם . ואם ידעו גם לשון מאזי . זה צדע בלשונות האחרים ואם הוא למען ישמעו כל הגוים ללשונותם . הגה לא להם נתנה חורה . ולא שמעו קול אליהם כד"א (דברים ד') השמע עם קול אליהם וכו' . רק קול חרדה כמוז"ל שהלבו בלבעט ואמר להם ה' עוז לעמו יתן וכו' אך הגה ידוע מתוכו האמון כי ד' המכיס יש לשכינה . והם האומרים במרחש יחזקאל (יחזקאל א') הגה רוח בערה וכו' ענן גדול ואם מתקחת ונוגה לו כביב והנה יראה מרוז"ל כי המכיס האלה היותר הלוני הוא עב והלוני מהפנימי אלו . ועל דרך זה הולך ומתקרב אל הקדושה . עד היותו הנוגה משוק מעין הפנימיות . והנה צדא השפע ועפלה עד המסך החזון כל כח מהשבע' פרים אשר בו . כי גם איכותם אל חלונים הם מקבלים בפנימיותו מהשפע שהוא ונאלץ קול יולא חוזה . ועל כן קול ה' היה מסתלל מאחור' ונמשך צעד המכיסים עד החזן . שישמעוהו בני אדם שוכני ארץ . ואינו הקול המיוחד בהשפעתו אל מסך החזון . ומקבל כל כח מהשבע' פרים . אשר להם שיבות במסך שהוא כח מהשפעות . גמאל קול ה' מתחלק לבנישים לשון . הם שבעים כחות . שכל א' שר אל א' מהשבעים לשון . והנה האיש או האנשים המקבלי' שפע הקול . תחלה מקבלים מהמסך האחרון . ואח"כ מעט מעט הולכים ומשיגים מהחזון אל השני ואחריו אל השלישי ואל הרביעי . ועל המסך ה' החזון שבכלם . אמר ויהי קולות וברקים בהמסך החזון משעו רבוי קולות והיו רוחץ ברקים . כי הקולות שהיו שומעים היו רואים גם כהם רואים מה והם הברקים שהקולות שהיו רואים שהיו מהשפטים היו זיקי אורות מתפשטים מגאל חום השמעת רוחם הראות משיג כחחס . וכפי חזונית המסך כן הקול שפע בהצרה רבה . וע"כ רוח בערה ומלחיות הברק . זו הוא שפעת האורות ואלו חלל בלעם . כמש"ל ואמרו שחא צדא מבול לעולם . ואמר ה' עוז לעמו יתן . ואחר השיגם המסך הראשון השיגו ישראל לראות השני והוא אמרו וענן כבד על ההר הוא השני הנקרא ענן גדול . וככה"כ לשונם ראייתם בשלישי הוא המסך של אש מתלקחת . אז היו שומעים קול א' מלבד שוך המסך השני . וזה יהיה מאמר מעט'א ברא' ודבריו מתוך המסך האש . וזהו קול שופר . שהיה קול היוולא מתוך השפופרת העב . בעד איכות הקול . כי מתוך מסך האש היה הקול מאחור ית' יולא ושמעו אליהם . ולא קולות הרבה כי לא היה הפירוד להתחלק כי אם בהגיע אל מסך החזון אשר שם שייכות הפירוד . אך בהגיע בפנימי הוא אחרות קול ה' כי במסך שהוא עדיין לא נתחלק ובהגיע אל השלישי שהיה מסך האש השופר מעבר לקולו ית' אז נחרדו . וזהו ויחרד כל העם וכו' . כי כל עוד שאהרבת ההגנה מלמעט המשיג יותר . וזו איך יוכלו להשיג במסך הד' כי מתוך וקרוב אל הקדושה עליונה הוא מאד . וגם ממנו והאלם כשאלהם רצונו לראות את מלכנו על כן הולך זכום משה להצטרף עמם . וזהו ויולא משה את העם לקרחת האלהים הנא להתקרב עמם בני מסך שהוא המוכנה ולעמים לקרחת האלהים ממש אשר שם האש הוולא ויולא וזו קרבתו אל ההר שהוא ית' אסא מרניצת קדש

שהיה את מרכבת מלאכיו ובה להטות שכינתו עליהם
 וע"י זכות משה ויחננו ברחמי ה' כי קנו העמדה
 והסליחה ויכולו עמוד ככל הקדושה הגדולה היא ואז
 לא היה מסך. כ"א האש הגדולה הוא שלמים מהגונה
 שעליו נא' (יחזקאל) ומחכה בעין השמשל מחוך האש
 אשר הם כבוד אלהי ישראל והיא האש הגדולה ועל
 אז זה נאמר והי' עשן כלו אשר ירד עליו
 וכו'. והוא ית' עשה לכל יסחכלו בשריה ויוזנו עיניהם
 מונגה כי די להם מה שנתראה דרך ראייה אחת ועל
 היות האש האחת כ"ב גדולה דבקה בכבודו ית' לפנים
 מכל המסכים ע"כ ויחדר כל הכר עמו מאד ואז יהיה
 קול השופר הולך וחזק כי קול המיוחד שהתחילו לשמוע
 מחוך מסך השלישי שהוא מסך האש שעליו נאמר וקול
 שופר חזק מאד עשה עלו אל מעלה גדולה שהאש
 הגדולה שלמים מהד' ומכיון עשה בשופר מעבר לעבור
 מחורו דקות קול אלהים ועל זה הוא אומר עשה ויהי
 קול השופר כה"א הידיעה הולך וחזק מאד כי מה שלא
 נאמר כן בחל' רק וקול שופר חזק מאד כי עשה בגדלה
 השגחה פנימה היה שפע הקול הולך ומתחיל מפנימות
 עזים לוי מה שהיה כח השגחה נכנס וכאשר היה שפע
 הקול הולך ונכנס ראשיתו כך היה הולך וחזק חוזה על
 הקודם. והוא יהי קול השופר הולך וחזק מאד כי היו
 הליכים ונכנסים בראייתו ומשיע' דקות הקול בלי מסך
 שהוא מחוך האש הגדולה שלפי כבוד אלהי ישראל היה
 הולך פנימה וחזק מלפניו ולעומת הרוממות. והוא
 בשומעם אלהי ולא יהיה לך ואז שלא יכלו לסבול אמרו
 הן הראנו את כבודו שהוא בלי מסך מהארבעה ואת
 גדלו והוא השגח העין הקלה להשיג משיע' האוזן דברו
 ית' בלי מסך כי מה שואת קולו שמענו בחל' ולא היינו
 מהים הוא כאשר היה מחוך האש הוא המחך השלישי
 שהוא ברוחו קול שופר שהיה הקול יונא ממך מסך
 האש כי לא היה שרץ האש הגדולה רק ממך מעונה
 שהיה מתלבש בו שהיה כיוצא מחוך שופר. אך ועשה
 שהוא מחוך האש הגדולה שאינה מסך מהד' למה נמות
 כי התחילו האש הגדולה שאינה אש המסך מהד' רק
 הגדולה שלפני אלהי ישראל על כן על שהיה קול השופר.
 שהשופר והמעבר היה מהאש הגדולה לא ויכולו לסבול
 נמשך מזה כי משה ידבר השמנה דברות אחרות
 והאלהים יספק קולו ית' בקולו של משה לשיע' ככל
 מתנה ישראל שהוא ע"י אמרו לו ישראל דבר אחת
 עמנו ושמענו וכו' :

המאזנים ולא יאמרו כי ואמרו אלהי ה' אשר הוא אלהיך
 וכו'. שמדבר עם כל אחד מישראל בלשון יחיד לא יאמרו
 רק פעם משה אשר למעלה אהו ידבר ולא עם כל אחד
 מהם ויחשבו עמאם לבלתי מאזינים. (ג) למה שהיו עמדיהם
 לאמר דבר אחת עמנו וכו' ראה ית' יהיה עמכם ולא
 יגעלו בכל. ומאנה מדבר פן התחלם האש הגדולה.
 (ד) למען יהיה להם מעיר לעזור לקבל נבואת פיהם
 בפנים ובתקין והוא היה בות כבירי' הוא ית' לאמר לו
 שירד על שר' לדבר אחת ע"כ דבק תואר' לאמר רד
 העד בעם וכו'. ומשה היה חפץ לימא' למעל' ולכן השיב
 ואמר לא יוכל העם לעלות וכו'. כי יש להם התרא'
 כי אחת העדוזה וכו'. וא"כ אי משום הא אין לוקר
 לרדת כי מותרים ועומדי' הם. אז בראויה ית' כן. בקש
 לו טענה אחרת והיא לך רד ועליות אחת וזהה עמך
 וכו'. ואז יורד משה. ומיד אחר דתו מרס ישוב ועלה.
 עודנו עם ישראל למטה. מיד וידבר עם כל הדברים
 וכו' הם אלהי וכו' : והנה אומר הדברים האלה
 לאמר הוא בלתי זדק. שאינו לאמר לזולת. אך הוא לתת
 פעם אל אשר ראה הקב"ה. שהיה משה למטה עם
 ישראל. ולא למעלה. לדברו ית' אחת. ושיעור חכ' וידבר
 משה וכו'. ואז וידבר אלהים את כל הדברים האלה.
 חדע למה היה אחר היות משה למטה. הלא הוא לו'
 והוא למה שהי' עמיד לאמר אחרי הדברות. אחת ראיהם
 כי מן השמים דברתי עמכם וכו'. על כן ראה יהיה
 משה אחת פן יאמרו כי אולי היה משה המדבר. ולא
 הוא ית' מן השמים. ועל הסעם השני שכתבו יאמר
 לאמר. שהוא למה שעתיד לאמר אלהי אשר הוא אלהיך
 בלשון יחיד לכל יראה פעם משה שלמעלה דבר ולא עם
 כל א'. על כן ראה יהיה עמכם ויהיה גם הוא כאלה
 מהם. ועל הסעם ה' יאמר לאמר. כלומר למה שעתיד
 הוא לאמר להם ה' דברת עמנו ועל ה' יאמר לאמר.
 כלומר למה שעתיד דתו משה אחת היה כדי לעלות
 אלהי וכו' והיה לרד' יהיה משה אחת לשיעור לא ידו
 נבואת בתקין. ופני' בפנים. או יתכן באומר כמש"ל
 (ש"ר פ' מ"ו) שבעון העגל אמר משה. כלום אחרת
 אלהי ה' אלהים ל' רבים אלהיך אמרת ל' יחיד והגוי
 אינו שקבלתי וכו'. ומעשה ראה ית' יהיה לו פתחון פה
 להליך בעד ישראל וע"כ הולך משה להיות עמכם. וחסו
 אומריו וירד משה כו'. ואז וידבר אלהים כו' והסעם
 שדבר עודנו משה עמם. והנה היה לאמר אלהי ה'
 אלהיך ל' יחיד שהיה בזה פתחון פה למשה לאמר קענה
 לפניו ית' : או יאמר ב"מ ז"ל כי אמרו ישראל רצוננו
 לראות את מלכנו ולשמעו מפיו פנים בפנים וכו'. ואמרו
 רז"ל וכי נתינים לחינוק כל מה ששואל אלה אלה הקב"ה
 שעתידין ל' בעגל אלה אלהיך ישראל אמר אלו לא אראה
 עמי ואדבר בם יאמרו אלו הראנו ודבר בנ' לא היינו
 עושים ע"כ הראה עמנו ודבר בם זהה יאמר וידבר
 אלהים וכו' שהוא אחת פנים בפנים שנתראה להם ודבר
 בם כשאלתם. וזה יאמר לאמר כלומר אל יקשה בעיניך
 איך נתינים לחינוק כל מה ששואל כי הלא זה היה כדי
 לאמר אחרי כן. אחת ראיהם כי מן השמים דברתי
 עמכם. לא ששמעו אלהי אלהי כק"ו וכו'. והוא למר מה

שכתב

פאתם ראיחס פנים בפנים כי מן השמים דברתי עמכם .
 הוא לכל יהיה לכם פתחון פה לעשות העגל . לכן עשה
 שראיחס כי מן השמים וכו' לא הפתחון וכו' . כי ע"כ
 הראיתי עמי ודברתי עמכם להסיר פתחון פה לכן עשה
 לא הפתחון וכו' . וזה יאמר מעשה הנה מה שידבר וכו'
 אחס פנים בפנים . הוא על מה שעמדו לאמר אליהם
 אח"כ אחס ראיחס שאחר שמדבר מן השמים אחס בלי
 סרסור . לכן אל יעשו אחי אלהי ככף לבקשה אמנעי
 כי אינכם לריבים לך . או יאמר וידבר ה' לאמר . כי
 או לאמר הוא כמ"ש ז"ל במדרש חזית כי כל דבור ודבר
 שרי' וזאת מפי שקב"ה היה מחזר על כל א' וא' וכו'
 מישראל . ואו' לו' מקבלני את עניך וכו' . ואו' לו' הן
 וכו' . וזה יאמר וידבר אלהים את כל הדברים האלה
 לאמר . כדי לאמר הדברים עמם לישראל אחרי כן אם
 מקבלים עליהם כל דבור ודבור . או על דרך זה . כדי
 להמור ישראל שמקבל כל דבור מהם :

והנה בד פסוק ויחילו בהחיות החר . ארז"ל שנת
 פקד ר' עקיבא (דף פ"ח) ויחילו בתחיות החר .
 אחר רבי אבדימי בר חמא בר חסא מלמד כספה עליהם
 החר נגיבית וא' ר' להם אם תקבלו את התורה מוטב
 וכו' . א"ר חמא בר יעקב מכאן מודעה רבא לאורייתא .
 אמר רבא אע"פ כן הדור קבלו בימי החשורות . דכתיב
 קיימו וקבלו הידורים . כימי מה שכבר קבלו ע"כ :
 והנה גם שלא יעדו דקדוקים במאמר היום . הנה שמים
 הים הקושי' הענומות אשר יסול לב אדם עליהם .
 (א) היולה על לב כשהמקדמים נעשה לנשמע מיאמו
 מלקבל החורה . עד כפה עליהם החר כניגות ויאמר
 להם שאם לא יקבלו תחת החר ישחקו ולא יוכלו קום .
 (ב) מה זו השוכה רבא הדור קבלו בימי החשורות שא"כ
 איפה כל הדורות שמתן תורה ועד החשורות אנוסים
 היו . ולא יאשונו כל אשר עברו על כל דברי התורה וא"כ
 הילנה לשוא הכה אחס הוא ית' על כל פשעיהם ועל
 כל עונותם . אך הנה הקטיף הוא' . סילקו רז"ל
 במדרש ר' הגחומא פ' נח שהביא מהאמר זה ואמר כי
 מה שמיאמו ישראל מלקבל עד כפה עליהם החר כניגות החר
 כניגות . הוא תורה שבעל פה על רבוי דקדוקים . ועל
 הקטיף הבר' החשבה חירעה ז"ל במתק לשונם באומרים
 הדור קבלו ולא אמרו כבר קבלו וכיוצא בלשון זה .
 אך אומרו הדור קבלו יורה כי היחס חזרת קבלה . ואין
 זה טרד אלא א"כ נח' שכבר נחשבה לישראל קבלה א'
 ובימי החשורות היטה קבלה שנית . וזה יורה גם כן
 אומרו קיימו מה שכבר קבלו . ולא אמר קיימו מה שכבר
 ניתן להם . אך הוא י' כבר קבלו פעם א' ועבאו מזר
 והוא כי גם שמיאמו בחתלה . עד כספה עליהם הקב"ה
 החר הגינית עם כל זה אחר כן גמרו בלבם בלב שלם
 לקבל בשלמות אפילו מבלי אשר כפו עליהם החר . וזהו
 רמזו לנו ברוח הקודש באומרים קיימו וקבלו . וכוה כי
 הלא אחר אומרו שכבר מרדכי שיקבלו עליהם אחי ימי
 הפורים שהוא מדברי סופרים . והנה היה קשה עליהם
 לומר כי בסיני על ידו ית' אשר דבר עם כל א"ל קבלו .
 ועשה ע"י ממדרי קבלו להם נכתב ברוח הקודש קיימו
 וקבלו שהוא קיימו מה שכבר קבלו לומר שאינו עשה רק

כחוצין ומקיימים מה שכבר קבלו עליהם בסיני כל מה
 שמדברי סופרי' . וזהו אומרו הדור קבלו לאמר אל
 יעלה על דרך שם מה שאדור לקבל הים מחמת האונם
 כי לא כן הוא שא"כ קבלם מדברי סופרי' אח ימי
 הפורים . הוא שאז היחלו לקבל . אך לא כן הוא רק הדור
 קבלו כלומר חזרת קבלה היטה בימי החשורות והוא
 שכפה אחס בסיני . עד שאמרו רואים אנו בלשון והביא
 רא' מאומרו קיימו וקבלו והוא שהול' קבלו וקיימו כי
 החלה מקבלי' ואח"כ מקיימי' . אך הוא קיימו מה שכבר
 קבלו . לומר אינם עשה כמקבלים מחדש רק מקיימים
 מה שכבר קבלו בסיני קבלה אחסית בדעון טוב . וזהו
 הוא"ו של וקבלו . כי אינם חוספת על קיימו כי עכ"פ
 הקבלה קדמה לקיום . אך הוא חוספת על הקבלה
 הראשונה : עור אפשר לפרש על דרך מה שכ' הרמב"ד
 (פ"ב מה"ג) על גט מעשה בישראל שבוטין אוחו עם
 שיאמר רואה הני שכחש שם שיאמר רואה אני הלא מתוך
 האונם הוא אלא שכל ישראל נפשה חפלה כבוע לקיים
 תורת אלהים אלא שהיטה"ו ואומרו הם מעכבין את יצרו
 הוא שמקין וכשמודה הוא לעלות אל ראש החר מעכב
 גמור . והנה גם פה ה' אפשר לומר כך בישראל . אך
 הדרך הראשון נכון יותר כי כשהודו גמרו לקבל גם אם
 לא היה האונם . ומה גם למה שהזכרנו מנדרש ר' הגחומא
 כי לא מגועל נפשו בחורה שבעל פה מיאמו לקבלה רק
 על כי רבים דקדוקים טספ על דקדקם ואשר פסקה
 זוהמתן ראוי להפק בזכותם : והנה על כל הכתוב לרין
 לתם טעם למה צביות משה למטה לא אמר הקב"ה
 הדברות אלא יצוה לעלות אל ראש החר לאמר לו אחר
 עלומו לך רד ועליה כדי שירד לדבר עם ישראל ביות
 הוא למטה עמהם וטוב טוב היה יאמר הדברות מבלי
 יעלהו אל ראש החר . אך הוא לכל יראה למטה . כי
 לבלתי היווה דלתי לעלות אל הר סיני בראש החר . אשר
 שם עיקר השכינה . על כן יצוה יאמר פה עם הים .
 עלכן הקדים הוא ית' ויקראוהו אל ראש החר . וזהו ויעל
 משה שהוא המכוון כמדובר . ומשם הוא ירד להזכיר
 למטה . כלומר סקן אחי ע"כ פה החר . לכן מעשה אל
 חתוש באמרי לך רד כי לא להעדר השנקר לעלות איני
 מניחך פה . כ"א מהסעמיים הנאמרים באמת :

ב ב אנכי ה' אלהיך אשר הואמך וכו' . הנה אח'
 אנכי ה' . יורה שכל לשלול את זולתו :
 והנה ארז"ל וז"ל בש"ר (פ' כ"ט) אנכי ה' הו"ד פנים
 בפנים דבר ה' עמכם . א"ר אבדימי דמן חופא .
 כ"ב אלקי ברוח מ"ה ירדו עם הקב"ה לסיני . שנה"ר רכב
 אלהים ברוחם אלפי שחקן הבחין והמחבטין . יבול אע"פ
 שהיו רבים דמוק' היו ס"ל שחאן שאקן והשקק ה' צם
 אין כתיב ציו"ד אלא באל"ף ד"ל"ט אדומו של כל העולם
 בהם . ד"א"ה צם א"ר לוי שהיה עבלה של שם המפורש
 כחוב על לבם . ד"א"ה' צם רבין אמרין שמו של האלהים
 היה מעורב עם כל אחד ואחד מיכאל וגבריאל . אמר
 הקב"ה לישראל לא בשביל שראית' פנים הרבה חתיו
 סבורין שמואל אלוהות הרבה בשמים . דעו שאני הוא ה'
 אחד . שנה"ר אנכי ה' אלהיך וכו' עכ"ל : וראוי לשים
 לב מה הוקשה לו בכתוב שהביא פסוק פנים בפנים לתרין
 קשיש

לחשיבו לאלהם שיאמר אנכי הוא ולא אחר ע"כ אמר
הה"ד פנים בפנים דבר ה' עמכם כלומר ע"י הדבר
הקבש בפסוק זה מאלמו ראינו ישוב פסוק פנים בפנים
וכו' מהקושי שהיה בו. וזהו פנים בפנים וכו' והוא כי
הלא יקשה בפסוק ההוא כי הלא משמע שהיה הוא ית'
פניו נגד פני ישראל בדברו ומתחילתו יתן כי הלא מן
השמים השמיים קולו ית' כמאמר הכ' (דברים ד')
מן הימים השמיים את קולו וכו'. אך לבן אומרו פנים
בפנים נראה שהיו פנים נוכח פנים על הארץ מדברים
דרך אגפים הדוברים זה עם זה פנים בפנים. אך
בהיות ית' משמיע מן השמים שם יגיביו ראשם והיה
נוכח פני אליהם שכל השמים כדודו עכ"ל לא ידק על
זה ל' פנים בפנים ואם היה ה' פנים אל פנים היה
זדק יומר כי מכינו ית' היה בא הקול אל פניהם מה
שאין כן במשמעות ל' פנים בפנים. ע"כ אמר כי עד
פני ישראל היו פני מלאכי השרה בדברו ית' אחש שהם
כ"ב אלף רבוא מלאכים ירדו עם הקב"ה לבני שנה'
(ההלים ס"ח) רכב אלהים רבותים אלפי שגלן. ופ"ח
הלא אין בכחוב אלה רבותים אלפי שהם או עשרים אלף
בלבד או כ"ב אלף אם נחשוב אומרו אלפי מלבד
הרבותים לו הם ית' אלף הם נאמר אל הקרי שגלן
אלה שאינן נשכיר אלפי מהרבותים. אך ל' שהם כ"ב
אלף רבוא שהם כ"ב אלף פעמים עשרת אלפים מלאכי
השרה היכן הם כב'. לז"ל רבותים אלפי שגלן הנאום
והמבובים ל' כי שגלן הוא ל' נוי ושגלן והכונה לומר
מה שאמרתי שהם רבותים אלפי שהם כ"ב אלף איש
מספר כלליותם רק מספר הנאום והמבובי' שכללות מולם
הם כ"ב אלף רבוא שרמיהם שהם הנאום והמבובים
הם רבותים ואלפי שהוא ל' ראש ה' לכל רבוא שהם
כ"ב אלף פעמים עשרת אלפים והוא כי דעמו כי שגלן
אינו שם מלאכי' ולפרש אלפי שגלן שהוא לומר רבותים
חסרי אלפים נראה לו דוחק לומר אל תקרי ולהוסיף
ג"כ אות נבזיה ולמוט דרך עקלתון ל' רבותים חסר
אלפי ולא אמר י"ח אלפים וגם השי"ן מביא יתירה ע"כ
פירש מל' נאה. ושם אמר ח"כ לימא קרא נאום לזה
אמר יכול אע"פ שהיו רבים דחוקים היו. לז"ל שגלן
שאין והקטן באופן דמדקאמר שגלן שהקדים הו"ן כיוון
לבן ולה ומשבת ומכללות האותיות דרש שאין כי
אותיות דדין כאותיות דדין ש"מ הרשי וענין אומרו יכול
וכו'. הוא כי הנה הקדמנו כי המלאכים הנאמרים על
הארץ קונים התלבשות מה בחיור העולם הלו זולתי
בהיותם מרכבה אל השכינה שבעולם משועבד אליה ולאג
גם אל מרכבתה כמדובר: והנה ידוע כי אין מרכבת השכינה
רק כ"ב אלף או ס' רבוא לפי העת אך כ"ב אלף רבוא הוא
יותר מהמרכבה וע"כ היה נראה כי שיעור המרכבת שהם ס'
רבוא יהיו צדתי מלובשים כלל בלבוש העוה"ל אך השאר שהם
בני ליה יהלבו בלבוש מה ויתראו בדמות אגפים כאשר
ראה הברכה את שלשת המלאכים הבאים אליו. וע"כ
יפלא שבדיות' מלובשי' ומשראי' כאלשי' שלא יחזיקו מקום
בפרט לעיני הרואי' אותם כשיעור שהיו מחזיקי' הלו
היה הנשים ממש או לפחות שלא יראו מרומו' בשיעור
צבחר סיני כי הוא קטון מהסכל כ"ב אלף פעמים עשרת
אלפים

קושיה בפסוק. ועוד שצ"ח הה"ד. עניינו הוא לומר
על ידי פסוק זה שאנו בו אנו מהרעים קושיה בפסוק אחד
ומהרעים ומצויים אותו ע"י פסוק זה הה"ד פנים בפנים
וכו'. וע"כ ראוי לדעת מה מלא דוחק בפסוק ההוא.
שיוצן ע"י פסוק זה. לומר הה"ד וכו'. ועוד אומרו
כ"ב אלף רבוא וכו' כי הלא אין בפסוק רק שני
רבוא ושני אלפים. ואך יאמר כ"ב אלף רבוא. ועוד
או' הנאים ומשובחים. אך דורש ממלש שגלן נאים ושגלן
שאין והקטן. ועוד אומרו יכול אף על פי שהיו רבים
דחוקים היו. אך ידק דוחק כדוחקים. ועוד באומרו
שהיו רבים וכו'. שמורה דוחקו מעלה ומוריד דוחק.
ועוד שהראוי יאמר יכול לפי שהיו רבים דחוקים היו
ולא אע"פ שהיו טענה הפסוק. הן אמת שכל זה קרוב
לשמעו שטעוה סופר היה שבי' אע"פ במקום לפי. אך
לא נמות מלישב הגירסא. ועוד אומרו אדני עם אין כחוב
צו"ד אך ידק ליכתב צו"ד והלא יהמה מרכבה אל
השכינה כא' רכב אלהים והוא עצמו עם אלוהים. ואך
יאמר צו"ד שהוא למעלה. ועוד אך משיב אדוני של
עולם בהם והלא אדני היה כחוב צו"ד היה ג"כ אדוני
של עולם בהם. ועוד מן לא ידע באומרו רכב אלהים
וכו' שאדוני של עולם בהם כי מרכבתו הם. ועוד בא'ו
ד"ח שגלן של שם המפורש כחוב על לבם מה הוא
הטבלא ומי כחבה על לבם. ועוד אך בא'ו אדני עם
ללמד זה. ועוד אומר ש"ן של אלהים היה משרבו וכו'.
מה יתן ומה יוסיף ענין זה ומיכן ללמד שאדרכה בא'ו
אדני עם נראה שלא על שם אלהים כיוון. ועוד באמי
קא מפלגי רבנן עם הקודם. ועוד אומר לא בשביל
שראיהם פנים הרבה שהיו כדורין שמה הלוהות הרבה
יש כי הלא כמו זה נחשב וכן המלך וכן מרכבתו:
אמנם הנה מאמר זה יובן על הקדמה הנחה הלא היא
כי הנה צבא מלאך מלמעלה אל גבול העוים
השפל הלו יקנה התלבשות מה משין העולם אשר בא בו
ויראה כאלה האדם. אך אין זה רק צבואו בלתי היות
מרכבה אל השכינה. אך צבוא השכינה למטה לארץ על
מרכבת מלאכי מרום לא יקנו התלבשות גשמי צבואם
כי כאשר אין השכינה עצמה קונה התלבשות גשמי למה
שהעולם משועבד אליה כי הוא ארון כל האדם כן גם
מלאכי מרכבה לא יקנו התלבשות מלך העולם הלוהים
מרכבה אליה לרוב קדושתה השורה עליהם כי ע"כ
כאשר גזרה חכמתו ית' לבקר את אצברם ושיאכלו
המלאכים עמו אשר היה בלתי אפשר אם לא בהתלבשת
ויהיו כאלהים העצום מהיות לו ית' מרכבה ועם מרכבה
מאצברם עצמו כמדובר אליו. במקומו כי ויבא עיניו
כלפי מעל' וירא בשכינה שורה על ראשו וע"י כן שלא
היו המלאכים מרכבה אל השכינה ע"י ראה שלשה
אגפים נאים עליו שם היו. מרכבה עדיין אל השכינה
לא היו מהלכבים ונראים אגפים וע"כ חלה פני אל ואמר
אדוני אם נא מלאחי הן וכו'. אל נא העבור מעל עבדך
צחימי מרכבה אלך כמפורש במקומו: ונבא אל הענין
והוא כי הנה הוקשה לו כחבוב אומרו אנכי ה' אלהיך
כי טעם השגון הוא שצא לשגול את זולתו ואו' אנכי הוא
ולא זולתי וע"כ ראוי להעיר אל מי מהקדושים יפנו

אלפים. והנה היה אפשר ל' כי מה שלא קנו ההלכות הוא כי כאשר הם חסד השכינה לרוב קדושה לא יעדרם הנפש של הע"ז מלהיות בלתי מקבלים ההלכות כן יהיה כאשר יהיו רבוי עוונם כזה גם שלא יהיו מורך המרכבה. כ"א בני לוייה הם רוב קדושה לתי רבויים יכריעו את איכות העולם הול לבני יש"ומ עם להיות צו בני שום ההלכות וע"כ לא נחרצו ישראל דחוקים ע"כ למעט הכרח זו אמר יכול שאת"ם שהם רבים פעל רבוי קדושה היה ראוי לא יתלבשו. ואת"ם כן אין רבויים מספיק לשלם יקנו ההלכות ויראו דחוקי כי אין זה מספיק רק כאשר הם המרכבה אל השכינה למה שהיא אדון כל הארץ ומשועבד העול' אליה אך לא כאשר אינם מרכבתו עם שיהיו רבים וע"כ היה מקו' לחשוב שאותם העודפים על שיעור המרכבה קנו ההלכות באופן יראה הוראה אותם דחוקים כי לא יוכלו מקום ומה גם לעיני הרוחי. לז"ל שנאן שאק והסקם והוא שלא התלבשו כלל ויתן כח לעיני כל ישראל לראות פנים בפרס רבוי עוונם ובלתי ממלאי מקום כלל וכוננו כלל הענין הלו הוא למה שבא ל' ע"כ בא האלהים להסיר מלפניו שלא יחשבו כי אלוהות הם והוא כי הלא לא יצטרו ויכסלו ישראל בלתי הבחין בין אלהים אמת אשר הראה את גדלו למ"ה אך הוא כי בראותם הרבויים העוונם האלו ולא קנו ההלכות בעולם השלם היה אפשר יעשו ל' כי אלוהות הם כי ע"כ העול' משועבד אליהם ולא ישתנו צו. ופ"ם כי הלא גם בעיניו יפלא כי אחר שהם יותר משיעור מרכבה למה לא התלבשו לז"ל אדוני עם אין כהני ציוד'. הלא בחלק דל"ה וכו'. והוא כי הנה ידוע כי אלהים הני' באו' רכב אלהים הוא עם אדוני הני' אחריכן והוא מיותר כי בכלל אומרו רכב אלהים הוא כי אדוני עם ואם הכוונה ל' שגם הם יהיו בדרך הוא היה עם שהוא כחותו על השכינה על אלהים הול' ציוד' אך אין זה רק להשיב על הקושא ל' אם תראה שלא קנו ההלכות' אל תחמה כי הלא מי שהוא אדוני של עולם שהעולם משועבד אליו היה עם כלו' על כל כפך הני' הגדול באופן שכולם היו מרכבה אל השכינה ועל כן לא קנו ההלכות ולא היו דחוקי'. וע"כ חזר לומר אדוני עם שהם האלהים הני' למען הם טוב עטם אל הכלות המלכצם באומרו עם המורה הענין בעממו כי עטם מה שאשר הם מרכבה בלתי מהלכשים הוא למה שאדוני של עולם עם פעל כן העולם משועבד אליו כי מזה נמשך אל מרכבתו כל יתלבשו מעין העולם להיותם יושבים עליו ול' כי גם שיהיו משיעור מרכבה הטהורה אז היו כל הסך ההוא מרכבתו והנה לא יבצר מהיות דוחק יהיו אז המרכבה כל השיעור ההוא. ועוד שא"כ הול' עליהם ולא עם. לז"ל דל"ה ה' עם א"ר לוי טבלא של עם המפורש כתוב על לבם לומר שעם שירדו כל השיעור הרב ההוא ולא כלם היו מרכבה רק המרכבה הטהורה כ"כ אלף א"ס רבוא וז"ל השאר אך לא נתלבשו בעולם החומרי הלא בהיות מהשבתם שכלם דבקה כסבלא של עם המפורש מספיק לשלם יהיה משועבד אל מילואת העול' והוא כי כאשר הטבלא היא כהנה לתול עם הכתב. כן עם אדוני היא היכל וטבלא

והוא שבוט לב אל אומרו עם אלקי' מערב עם כל אחד ולא אמר בשם כל אחד. אך כיוון שלא בלבד העירוב הוא בשם כ"א גם מעורב במלאכים המיוחדים בעצמם באיכותם וע"כ לא התלבשו כי גם אז אדון כל הארץ שהעולם היה משועבד אליו היה עם. וזהו אומרו אדוני עם ולא אמר אלקים עם לרמוז הקטעם כי למה שאדון העולם עם באיכותם ע"כ לא נתלבשו והוא אדני עם. כי אדוני שהוא האלקים היה עם והוא כי אל שבקו עם כל אחד הם אלף למ"ד מאלקים הן שכינה הוא עם אדוני עם לא יעלה על לב יקראו על עם אל של השם העליון כ"א אל השכינה שעליהם ולכל מחשבו כי אל ששמוהם אינו בשם בלבד ולא מעורב באיכותם ע"כ נא' אדוני עם. כי אדוני שהוא האלקים עצמו עם הוא מעורב בעצמם. נמלא כי לדעת הא' הוא על היות שכינה שמוכס ושרויה עליהם ודעת הב' שהיה אך לבם ודעת הב' שגם בעצמם ואיכותם ע"כ אמר להם הקב"ה דע כי אחי ה' כלו' שאם הם אלוהים הנה בפיכם וישעו דבר ובכלל הדבר הוא כי גם בהם היו שגוי פנים. פני אדם. פני אריה. פני שור, פני נמר: ועל דרך הפשט אומרו אחי ה' גולל כל מיני אלוהות השפספסים לדבר אדם בהם לעבודם ואמר כי אין אלהים כי הוא לבדו יוצר הכל וכל אלהי העמים הכל הם. בלתי לה' לבדו אשר בעשרה מאמרות ברא העולם. ונבא אל: הענין והוא כי הנה אין ספק כי עשרת הדברות הנה לעומת עשר מאמרות שבהם נברא העול' והנה ידועו כי בראשית נמי מאמר הוא (בבר"ס ב') הובא ברייתא גמיה במחלוקת כי למאן דאמר שורו אלקים מרחפת גם כן מאמר הוא מונה את מאמר נעשה אדם מאמר שיעורי ולמאן דאמר ציור מאמר מונה שיעורי ויאמר ה' אלקי' לא טוב היות האדם לבדו. והנה במקומו כתבנו כי הדרך השני הוא הודק יותר. ועל קווי נבאר בס"ד הענין והוא כי הנה במאמר הראשון נכלל כל מה שחידש הוא יסב' בכל ששת ימי בראשית. כמש"ל (שם פ' י"ב) והביאו רש"י כי הכל נברא ביום ראשון אלא שכל התולדות המתחייבות לשמים או לארץ נעבראו בשאר הימים הכל היה בכח בראשון אלא שהיה יולא אל הפועל דבר יום ציומו והוא תולא הארץ חדשה הארץ כגודע. והנה מה שברח ציור הראשון נכללו בו כל שלשת העולמות עולם המלאכי' ועולם הנבלי' ועולם השפל והוא מאמר ר' ישמעאל באומרו את השמי' לרבות חמה ולבנה. כוכבים ומזלות. ואת הארץ לרבות סלגות ודשא'

ודשאי' וגן עדן והוא כי במלת את מרבה עולם הגלגלים
 שהם המה ונבנה וכבדים ומזלות. כי זה כלל עולם
 הגלגלי' והם כן מלה השמי' הוא על עול' המלכיים
 כדוע כי עד כאן לא פליגי רז"ל (שם פ' ג') אלא אם
 נבחרו מלכיו' בשני הו' שבתי' א"ל לר"ה צראשון לא
 היו מלכיו' שלא יאמרו מיכאל היה מותח בדרום ובצריאל
 בלשון וכו' ה"ד ע"ס שמים לבדו וכו' מי אחי כתיב.
 ונת' הארץ מרבה האת חילנות ודשאים וגן עדן. ומלת
 הארץ היה גוף הארץ עלמה ולעומה שלם הלה בא הוא
 יתב' בדבור ראשון ואמר אנכי ה' אלהיך מושל בשלשה
 עולמות. והוא במה שידענו מרז"ל (ש"ר פ' כ"ה) כי
 שרו של מזרי' . מלרים שמו. כמה דלה אמר והנה
 מזרים נוסע מזרי' . ויורה אלא לח מלרים מת ובה
 אל הענין אמר אשר הואחך מלר' מלר' שהוא שארץ
 של השר ששמו מזרי' שכולל באומרו מארץ הארץ עלמה
 שהולכים ממנה ובאומרו מזרי' שיועד השר וגם שיועד
 העול' שהיה גורם ששבד במזרי' לא יריס ראש ולא יא
 מעבדנה משם לחיות וה' הולכים וחזו מבינת עבדים הוא
 ממקום שהיה בית קבוע ומיוחד לעבדים כל יאפו משם
 וסדדתי המערכות והואחך הנה הוראה של שלשת
 העולמות לי' המה. הגה צוה נכללה כל עיקר האמונת
 חידוש העולמות בריאה חושבים. ע"כ בשאר הדברות אין
 צריך להביא ראיה. על ענין כל מאמר ומאמר. כי הוא
 העיקר של העיקר צראשון רק היות כל דבור ודבור משני
 כל מאמר ומאמר כסודרן והלקח. כאשר נבאר בס"ד
 והוא כי כנגד ויאמר אלהי' יהי אור וכו' ויבדל אלהים
 בין האור ובין הכהך הוא דבור לא יהיה לך וכו' והוא
 כי הנה שישתל עבדו ע"כ במזרים במאמרים (שם פ'
 ע"ז) על ואסרו גוי מקרב גוי. לא חייבם מיתה הוא
 יתב' כ"ה אמר להם משכו ידיכם מן הע"ז וקחו לכם
 אשן וכו' אך אחר שנתן להם את החורה והראה לה כבודו
 ואת גדלו מאז צוה על הע"ז. כי אינו דומה פניו המונה
 לשמש אש. וח"ה אנכי ה' אלהיך וכו' לכן לא יהיה לך
 אלהים אחרים וכן ארז"ל (ש"ר פ' כ"ט) למה נהרעה
 הקב"ה בכבודו לישראל מפני שהיו עתידים לעשות ע"כ.
 ולא יאמרו אלו הראנו את גדלו לא עשינו אותו ע"כ
 הראה וחזו משני מאמר בני שאחר ויאמר אלהי' יהי אור
 ויהי אור מזה ויבדל בין האור ובין הכהך כך אחר שקבלו
 אור חורה ונהרעה להם הוא יתב' באומר אנכי וכו' שהוא
 האור האמתי מאז ויבדל אלהים בין האור ובין הכהך
 מהע"ז. ויאמר לא יהיה לך אלהי' אחרים וכו' : ורובא אל
 ההכה הכהכו' היות לב אל אומרו על פי ויהם כל
 המפרשים לא יאזו ידי חובה כבנת אומרו על פי כי
 הוא משולל הכנה ולבלי אור. אמנם אהשוב יאמר כלל
 מאמרים ז"ל על הפרש שבין ע"כ יתור עבירות כי בזמן
 אין הקב"ה מלרף מחשבתו למעשה. כ"ה בע"כ נבאר
 למען הפוש את בית ישראל בלבם וע"כ המקדש את האשה
 על מנת שהוא רשע גמור והוא אשם לדיק חוששין
 נקדשו. במה הרהר ע"כ בלצו והנה אין הלבב נראה
 רק לפניו יתב' ולא לפני בני אדם כד"א כי האדם יראה
 לעיניו וה' יראה ללבב וזה יאמר לא יהיה לך אלהי'
 אחרים אלא במה שנגלה לבני אדם כי אם על פני הוא

הלבב היא המחשבה. שהיא על פניו ית' לבדו. וגם כיוון
 באומרו לך בדרך זה כלומר הנה לפי האמת אינם
 אלהי' אך לא יהי' לך בלבבך שם אלהי' אחרי שהוא
 בלב שהוא על פני כאמור. ובהו אהשוב למאז רמז העיול
 ית' פתח צי"ת של פני עם היותה חות בלתי נקראת.
 אך במספר קמן ה' אוחיות עולם יד. ופני קמ"ח
 ופס"ח עולים כ'. פס"ג ג' ווי"ן וב' ויד"י. היותו ב'
 והווי"ן יח. שעולה הכל כמנון לבב. וע"י שלא יהיה
 לך במחשבת לא הנה לעשות בפועל וחזו לא תעשה לך וכו'
 וע"י שלא תעשה במה שבשמים ממעל. גם לא תעשה
 במה שעל הארץ מתחת שמים לא כן גם עד נדר עשוק
 גם ממה שבארץ מתחת. מביאך יתב' הרשעוונת לא
 תעשה אפי' לזולתך. שמתוך כך הנה לא תעשה אלהים
 ומתוך השמחיים הפיול דרך מעלה ולא דרך עבודה נה
 לעבוד וחזו ולא העבד. עוד יתכן במה שהולך לזנות
 על אשר מתחת לארץ. אחר איותו על אשר בשמים ממעל
 ועוד שהי"ל לקרר ולומר שבשמים ממעל ובארץ וכו'
 ולא אשר וכו' ואשר וכו' אף ע"פ דרך זוו יסבך כיוון
 סן נאמר כדברי הע"ג שהמר לר"ג (ע"ז דף ג"ד) אם
 הקב"ה שונה אלהים לא היה מבעלה. והסיו נז' הם
 עובדי' לשמש ולירח וכוכבים ודברים שהשולל לך להם
 וזו שבביל השועי' יאבד הקב"ה עולמו. ואמר לו אם
 כן יבטל את הדברים שאינם נורך העולם אמר לו ח"כ
 יאמרו אלו שלא ביטל ים בהם ממש. וזה יאמר הלא
 אמרתי לך לא תעשה פסל וכל המונה. סן תאמנ למה
 אינו מבטלם הלא הוא כי הנה הם דברים אשר בשמים
 ממעל ואשר בארץ מתחת כשמש שיואל על הארץ. ופיואל
 שהם נורך העולם. כלום יאבד עולמו מפני השועים.
 ופ"ה יאבד האחריו' שאין נורך העולם לא אמר אשר
 במים מתחת לארץ. כלו' שבביל כחברי' שהם נורך לעול'
 גם ים אשר במים מתחת לארץ שאין נורך העולם כלו'
 שבבביל מה שבשמי' ממעל ואשר בארץ מתחת. ומאמרים
 כי ים גם אשר במים מתחת לארץ. כל יאמרו כי לשפר
 בשמי' ובארץ ים משם חיליה והוא כהמור שמכראו יאמר
 מהשמי' ממעל ומהארץ מתחת אך על פי דרך זוויו
 ית' רמז אשר הם בשמי' ובארץ. הם סיבה לאשר במים
 מתחת לארץ שהיא סן יאמרו שיש צלריות לעולם משם
 ופ"ה מפני איכנס ליה להקב"ה. כלום מקנה אלא נבד
 נבדור אחר שאין ים בזולתו ית' ממש. ועוד שאמר שלא
 נעזבו אותו גם שנשתחוה למלאך או שר מה צדק האם
 יקשה למלך גדול בהשתחוות אחד מעבדיו לא' מן השרי'
 אשר אהו או בעבוד אותו. וח"כ למה לא יעשה כן
 הוא ית' ולא יקשה לו בהשתחוות אים לא' ממלאכיו ומשרתיו
 וכוכבו. לז"ה כי ה' אלהיך אל קנה לו' הנה בהשתחוות
 ועבוד א' האדם אל א' משרתיו המלך שרמתי' הוא
 שהשתחוה הוא שזה לו בזמן נטרי' עליו הכר כי המלך
 בחר בו מהשאר להרים אה כסאו וע"כ לא יקשה למלך
 בהשתחוות האדם לאדם המעולה ממנו ועל הדרך הז'
 גם ה' יצו להשתחוות למלך. או לחכמים אך צוה נהפוך
 הוא כי הוא ית' עם היותו ה' שהוא תואר מורה על
 היותו מבור ויוצר הכל עם כל זה נקרא אלהיך של כל
 אים ישראל מה שלא עשה כן לשום מלאך ליקרא אלהי'
 מיכהל

על כן בשמו ית' העמידן מעלה מעלה. והוא מז' (שם) מים עליונים תלוי' במאמר. שהוא בשם שנמאמר לווי' עלייהם. לשמח זה 'אומר הוא יתב'. לא תשא את שם ה' אלהיך כו'. והוא בשם לב כי מהרצוי יאמר לא חשבך אך כי כיוון ע"י שבעה שום הוא מגביה ומסלק שמו יתבך מהיותו מעמיד העליונים התלויים בשמו ית'. שהוא המאמר כמדובר והוא העולם לקוה ובוהו יתב' אומרם ז"ל (שבעות ד' ל"ט) כי בהשקב"ה אמר לא תשא נדעזע העולם נוסף על זה רמז פן יאמר איש האם כל כך חמור עון זה שצ"י מאמר פה. בהשבע לשוא. שכל יתר עונות נאמר ונקט ובוהו נאמר לא יקנה ע"כ נאמר לשמח ית' רקיע ששני ודי מאמר בלבד נחזקת הרקיע וגשאו עד עולם מים עליונים תלויים במאמר. בלוקן כי גדול הוא ענין מאמר זה ולא יפלא אם ע"י מאמר איש יסלק הוא מאמרו אם ישבע לשקר דלא עבד קב"ה יסא לשקרי להעמיד במאמרו עולמו בשביל אשר במאמרו נושא את שמו יתבך לשוא. עוד יתכן בהסתכל היבוב הכחוב וסמיכותו אל הקודם והוא שא"י הוא יתבך מה שמתרני שמאריך אני על דברים לשווא' הוא בשמות זולת זה אך לא תשא את שם כו' כי בזה לא יקנה ה' אשר ישא את שמו כו' אורו בעצמו ולא יאריך עד דור בניו יבני בניו והנה לא יבצר מלהחמק לבד אמת בוא' האם יתב' כי חמור מע"כ כי בע"כ אמר עוקד כו' על יבשים ועל רבשים ובעצמם לא יקנה:

ולבא אל העינין. נשים לב אל מאמרו לא תשא ולא אמר לא תשבע זולת מ"ס למעלה והוא כי הנה אין המוצי' שמו ית' כמוצרי שם מלך לא ירגיש המלך שהוא דבר כי אין לשמו שייכות עם איברו ועצמו. אך הוא ית' הוא ושמו אחד ישבחה שמו לעד על דרך מאמרים ז"ל במדרש על פסוק ודגנו עלי הבהה מלך אם משים אדם אצבע על פניו ירגנו וקב"ה שם אדם אצבע על האצבע ואינו ניוצק ע"כ. והנה לפי הירוש' אין המשל דומה כי זה בפניו חה באומיות שמו הכתובים גם'. אך חק ספק שלמדנו בזה כי אין שמו ית' בשם מלך כ"ה שנמקום אשר בו שמו שם איכותו יתבך וכן בהזכר שמו שם הוא יתבך כד"ה בכל המקום אשר אזכיר את שמי וכו'. נמאל כי בהזכר איש שמו יתבך כלאו מעורר ומניע את קו' כביכו' וע"כ כאשר בנה אינו דומה העושה דבר רע שלא ברצונו למוע' את המלך עצמו לעשות בחמתו דבר רע שא"י לא די שפצתו רצוני אלא שהרגזתי לעלות אחי לעשותו על ידי כן בו ית' כשאתם מניחו והולך ועובד לשוא ותקך היא הע"ג. הוא דבר קל מן הכשע בשמו שהזכירה שזוכרו עלי ידס ומש' מניע אורו על שור ותק'. לז"ל לא תשא את שם כי יתאמר מרבה ח"ע ית' עש שמו כי בשבעה אהה נושא כביכול את אלהיך ומניעו לשוא חלילה וע"כ בע"ג פוקד עון לד' דורות ובעצמם לא יקנה מיד אלא שמה שגדול עינש עובד ע"ג מהשבעה שום מיתה וזה אלו הוא כמז' כי בעריות אם לא היה בו רק מלקוח היס עובר ומקבלו משא"כ בשבעה שבלאו לבד יפרח חה יתכן כיון כ"כ ג"כ. במה שחזר ואמר כי לא יקנה ה'. אחר אומר ולא תשא כו'. שמה ששני או' רק לאו בעצמו. וזה

מיכאל או אלהי גבריאל אשר אין זה רק על כי נשפך אלוה ממעל כענין חלקי ה' אהרה נפשי באופן שעל ידי כן ראוי יהיה אל קנה כי את מה שהוא חלקי אהה משפיל לפני עבדי והלא זה דומה למי שטובה את המלך ישמחה לעבדו. כך כביכול אחי אתם לוקחים להשתחוה לשאר הכל המה לפני כי נשפכם חלק אלוה ממעל נמאל שאל עמי אתי מקנה. ואמר אל קנה. ולא אמר כי ה' חלקי קנה וכו'. ל' ח"ה גא יברא' אם כי ב"כ הדבר רע בעיניך. למה לא תפקיד על עושה כן ובהאמרו נע"ג חכריתו מיד גם אם יחיד יהיה ולא חאריך לו ויהיה מוסר לבולס לז"ל אל קנה לומר איני מקנה בחכריות. קקגאת חמת גבר שלא והמול ביום נקס כי אם אי אל קנה שהוא כי אי אל קנה בצירוף מדת הסד שהוא חומר אל כודע. כי הסד אל כל היום וההסד הוא שאינו פוקד מיד. כי אם על שלמים ועל רבשים וע"כ אינו פוקד מיד. כי זאת היא מדתי לגרף החסד. וס"ה שלא חאמרו ואגרף החסד רק לגדקים ולא לרשעים. לז"ה ועושה וכו' ל' מה שאני עושה ללוהיה הוא לאליפס. שהוא לאליפס דורות כי מרובה מדת טובה וזאת תהיה הפרט ההדרגה. ולא לכל גרף חסד לרשעים כי אם לרשעים שונאי' אי מצרף חסד עם הקגאה אך ללוהבי אינו עושה חסד ומאהה ולא יצירק חסד בלבד. עוד כיון בשום לב אל או' פקד עון. כי ענין פקודה הנז' תמיד בעון. כד"ה ויבשים ופקתי. ולא אמר משלם עון. אך יתכן דאפקים בל' זה. לו' כי הגה זה דרבו ית'. כי בעון מביא ייסורין וממקד ומגכה העון. אך באורכו שומרי מצותיו נשמטים להם אינו מנכה הזכות וזה אומר פוקד עון. כד"ה (במדבר ל"ה) לא נשקד ממנו איש (שמואל ח' כ') ויפקד מקום דוד. כן הוא ית' מגרע ומשביר העון ע"י ייסורין שמיא' על שלמים ועל רבשים. אך בצורה שמיטוב אינו פוקד ומגרע הזכיות. כי אינו מנכס טובה. כ"ה שזרוב כעשה' בזכיו' קיימו' לעול' וחדרה ספק על סכר הגדקים עושה ומחדש אורות וסביבה להם על הראוי להם והוא מהמר חכמי האמת על הכמים החדש' וכו' אשר עשיתי לא נא' כי אם אשר אינו עושה שחמיר עושה שמים חדש' וארץ חדשה רוחני' לענגם בזה והכל ערף על הסכר שהוא בחרות חסד וזה ועושה חסד. והנה ללוהבי כו' :

ז לא תשא את שם ה' וכו'. זהה דברו אל לשמח מאמר יואמר אלהים אי רקיע וכו' כי הנה אמרו רז' (ב' פ' ד') כי מים עליונים תלויים במאמר. עוד אמרו ז"ל במדרש שאצבעו של הקב"ה מעמידן וכמאמר ר' מאיר למי שתמה על תלויים המים אל' אם יתן מים בכלי העשוי כמשפך והיו המים יולאים מלמטה וכן אצבעו למטה ועיכב המים הנה שאין יולאים אל' אצבעו מעכב ח"ל ומה אצבעו של ב"ו מעכב המים אצבעו של הקב"ה עכ"ל. וידוע כי אצבעותו ית' הם י' מדותיו וכן י' שמתו וידוע כי אלו לא תבדיל הוא ית' בין מים למים וסילק מים העליונים למעלה לא היחה מתרחית היבשה. והיה נאשר העולם מים במים תהו ובהו כהחוב אללנו למעלה מאיכות מים העליונים כי רההיים היו והיו בלתי אפשר מרחש היבשה עודם למטה.

בגד שלמה אך לפני הקב"ה לא ינקס ה' את אשר ישא בו' כי חסד הוא מלך. עוד יתכן וייתפשט היטב מה שחזר ואמר את אשר ישא בו'. וגם אומרו הני פסוק לטובה וחזרו מלא לטובה וכן אומרו בראשונה אליהן ולא כסף וכן בואו' ל' מילוח ולא ל' שבוטה והוא כי הנה כל חוט ישראל מה ל' נקרא עליו בוא' לכל א' מהם לפני ה' אליהן. אמר הלא אהרתיך את ה' אליהן כי שפתי שמי ואלהותי עליך לא תשא ותרים מעליך את ה' אליהן ע"י שבוטתך לשוא. כי אחר שנשבעת לא ינקס ה' את אשר ישא ולא אמר ל' לטובה. כי כר מעליך ועשית זר אליו וז"ל את אשר ישא את שמו כו' כי בשא את ה' מעליך ונתרחקת ממנו ושוב חינו וקרא אליהן רק אשר ישא את שמו לשוא ולא את ה' אליהן. עוד חזר בוא' את לרבות ה' עמוס בוא' את שם ריבה כל שאר שמות אלהים ה'. ובאומרו אשר ישא את שמו ריבה האם את המשפיע גם הוא כי שבוטת ה' שהי' בן שניסה ולזה חזר ואמר את אשר כו'. ובפרט בידוע כי לשוא יבטע פגמיו. ובכלל הדברים ביוון כי גם מדת פרחים יתקצר לו לאויב גם כי יבטע בשם אחר משמוסו יתקצר. וז"ל את שמו שמרבה האם גם את שם הזולה שם בן ארבע. גם הוא לא ינקס. עם היות שם בן ארבע של רחמים מפורע פגמות וזהו כי לא ינקס ה' את כו' :

ח זכור את יום השבת כו'. הנה דבור זה לעומת מלאמי יקו המים כו'. והוא כי הנה ארז"ל (בד פ"ה) על פסוק והאלקים עשה שיראלו מלפניו. אמרו כי הוא יתברך עשה דבר שיראלו העולם והוא פקדוהו המים גבוהים מן הארץ. למען יתנו אל לבם כי נאל הדבר מלך להיוף המים על הארץ. ע"י הניחה הדבר על המים כלבד היה דבור אלוה כמש"ל כי זהו הקורא למי הים ויפסכם על פני הארץ. וגם בכלל הוא נ"כמה שרקע הארץ על המים הפך טבע' שהוא לרדת למטה מהסבי על כן נבדק בכל יומו ורקע הארץ על המים. וכן ארז"ל כי כשהרבע דורך על הארץ שהיא מחרשפת פשוותם בני סמך שמתעררת להיות נרקעת על המים שלא כטבעה בשביל רטע ה' שידרוך ויתקיים עליה. כלל הדברים כי ענין יקו המים שהם נקוים גבוהים מארץ וגם מה שגדלתה נקב"ה רקע' על המים היא מופת חשוי מאורסם וכבר לכל. על היות העולם מתודם ובלתי טבעי כי הכל רואים מי הים גבוהים מהארץ. וחדשים כי היות הארץ על המים היא הפך הטבע על כן דבור של מות שבה שהוא ענין זכר אל חדות העולם באמר לשומת מחמר יקו המים זכר' ותראה היבשה למה שהוא האות והמופת גלוי לכל הקמוים על חידוש העולם הוא ענין השבת: ולבא אל ענין הנהגותם והסתהגותם נעיר. (א) כי האם מהראוי נקוד זיו"ל כי זכר שבוטת ולא נקב"ז. ועוד אומרו לקדשו כי הלך קדוה הוא מעמלו. ועוד אומרו ששה ימים תעבוד שלא היה ראוי לזוה רק על שפחה שבה ולא על עבודה השש ז' ימים. ועוד באו' ועשית כל מלאכתך הוא מה שאמר וששם ימים תעבוד ולמה טובל. וגם או' ששה ימים תעבוד ולא אמר בששם. וכן באומרו כי ששה ימים עשה ה' כו'.

כי הנה ששת ימים עשה כו'. עם שלח היה לך וזמן
 לעשות עם כל זה וכן חלק לששת הימים ובשביעי הניח
 בו. גם אחת בן ששת ימים כו'. ובשביעי שבת אין זה
 רק שיום השביעי הוא מעין עולם שלבו שבת וכוונת
 העולם בו מלאכה על בן ברכ' ה' כו'. להיות היום בעלמו
 מוטל לפי הרמז שלו שאם היה על מלאכות מטחה
 מניעה. לא היה מחשיבו כל כך: או יאמר שש ימים
 מעבודת אה' ובשבת זאת ועשות כל מלאכתך כי ילמדך
 ה' ויעזרך לעשות הכל כמדובר למעלה ואל תחמה ארך
 וילמדך ה' בששת ימי המעשה עד עשיה כל מלאכתך כי
 הנה שש ימים עשה ה' את השמים כו'. אך יעשה לך
 כי יעשה לה' מלאכתך בששת ימים ויערך בשביעי. ושמה
 חאמר הנה זה היה צדיקה ארך לא עשה לז"א על
 בן ברכ' ה' את יום השבת בבת בששי לחם יומים ויקדשהו
 לבלתי המסיר מן בשביעי הנה שגם אחר הבריאה מנך
 בחול את המזון. ומקדשו בשבת בן יעשה גם לך שיכרך
 בששת ימי המעשה כדי שתקדש אחת את יום השבת.
 או יאמר בשם לב אל אומרו וינה ולא אמר ונה והוא
 מאמרנו על מה שאמר על ויכל האקים הקשו כי הלא
 בששי בלה הכל והשיבו כי היה העולם חסר מנוחה ובה
 שבת נה מנוחה ושי' ז"ל שהוא מאמר הכתוב באומרו
 שבת ויוסף והקשיו בפרשה בראשית על מאמרם זה כי
 הלא המנוחה היא העדר מלאכה. ואין יחשבו לבריאה
 ביום השביעי. אך הוא כי הנה היה ראוי העולם להיותו
 חופשי מעבודת להיות נפסד וכלה כגוף משולל נפש והיותו
 נפסד ומתמוסס הוא הפך הנייחא ובבא שבת באה ייחא
 וקיום כי שפע קדושה השבת היה לעולם כנפש לגוף
 לקיימו זה יאמר ויוסף ואומר וינה כי אין העדר מנוחה
 בהיותו נפסד וכלה וע"י השבת הקנה נפש ומנוחה לעולם
 ובזה נבא אל הענין אמר זכור את יום השבת מחלת
 השבוע לקדשו שהוא להשפיע בו קדושה על קדושתו
 ושפע לבא בעולם. וזה כמה שתקדש עלמך מהחול
 בעבודת ה' שתהיה הכנה אל השבת. והוא כי שבת
 ימים מעבודת אה' ה'. שפעשה ממנו עיקר כעבודת עבד
 ואבד אורחך דרך עראי ועשית דברך טופך כל מלאכתך
 ובעבודת ה' לא תחשוב כאלו עשית כל עבודתך. אך
 במלאכתך הסיק ברוחך כאלו עשית כלה. ובזה תשפיע
 קדושה ביום כי יתייחס לה'. וזהו ויום השביעי שבת
 לה'. ותשפיע קדושה בו ליקרא אלקך וזהו לה' אלקך
 כאלו השבת מקדש ביקר ובין אלקך כד"א בני ובין בני
 ישראל וזהו שבת לה' אלהיך כו'. ושמה חאמר את הריאה
 שמלאכתה לא נגמרה ארך אעלה על לבי כאלו עשיתיה
 כלה. לז"א דע כי גם שלא עשית כלה. זכות שבת
 הכלה למנוחה. ואל תחמה על הענין כי היה תדמה
 לקוין. כי הנה ששת ימים עשה ה' את השמים ואת
 הארץ הים וכל אשר בהם. והיה כאלו לא נגמר כי היה
 חסר מנוחה כנסת והכל נחבך ונתקיים ע"י השבת
 כי היה חסר מנוחה מתמוסס ונפסד לולא ה' כי וינת
 ביום השביעי שתקנה בו ייחא וקיום בשפע השפיע
 בו ומלא כאלו כל העולם וקיימו היה ביום השבת
 כי היה כאלו לא נגמר מלאכה העולם רק על ידי השבת
 נבא גמר וקיום הכל רק על ידי זכות השבת יסיה לך כאלו

עולם שכולו שבת ולא על ענייני עה"ז אמר עשה כבוד
 את אביך כו' לומר אם היה כל ענייניך טוב העה"ז לא
 היה לך לכבד אביך ואמך כי הנה הילתו לך שהביאוך
 מהעולם עליון לעולם ההפסד הלז. אך אחר שהודעתוך
 שהדמה לך לך על ידי השבת והשדדק בו בעשותך עיקר
 מהעולם העליון כי העשה כמעשהו להיות עמו לכה"כ א"כ
 ראויו והיוב הוא לך הכבד את אביך ואת אמוך לה בבחי'
 העה"ז רק למען יאריכוני יומך על האדמה אשר ה'
 אלהיך נתן לך לישראל בייחוד היא ארץ העלוונה כי
 צדיקים אהב כלל גדול בדינו כי אחרי רבים להטות וא"כ
 שלא הכבדו את כלל צדיקים שהביאוך לעולם הזה ליהנות
 ממנו רק למען על ידם יאריכוני יומך על האדמה כו'
 היא העה"כ כד"ל (ישעיה ס') לעולם ירשו ארץ וקבלתם
 ז"ל (סנהדרין דף 5') כי על עולם שכלו ארץ ודבר שפי'
 שהביאוך לעה"ז הקנה העה"כ : עוד רמז משני זה *
 והוא כי הלא חאמר כי הנה שלשה שוחפין צדדים אצו
 ואמו והקב"ה נמלא שמי ידוע כך מדד החומר וא' מדד
 הנפש והנה כלל גדול בדינו כי אחרי רבים להטות וא"כ
 איפה ישאך יאך לומר ולכה נרדפה אחר ענייני החומר
 כי הוא הגובר לדמות אל אצונו ואל אמנו אשר ילדנו .
 אך באומר אצונו יצרנו הרע הדבר הרע הזה זאת נשוב
 אצונו כי הלא גם חומרנו מעשה חלקים הוא כי הוא
 עשו עפר מן האדמה כדבר שנאמר ויאר ה' חלקים עפר
 מן האדמה כו' . וא"כ איפה גם מדד החומר לו ית'
 הנהנו . ואחרי נמשך ללכת אחרינו ולדבק בו כאשר
 נקטנו כרשת קדושים על מאמר רמז ז"ל (יבמות דף ה')
 אם יאמרו לך אביך ואמך הלל שבת אל תשמע לו כי הנה
 אביך ואמך חייבים ככבודי שרצו לומר בנזעם מאמרם
 כי ממונת שבת נלמד לעשות עיקר . מהחלק אשר בנו
 מאמו ית' . ולא תספיק חלקים אשר בנו מאב ואם כי
 הלא מלות שבת הוא זכר למעשה בראשית אשר שם גם
 החומר אשר בנו מאצונו ואמנו לוי הוא אשר זכר עפר
 ויש את אצונו הוא' מעשה ידיו וממנו נמשכנו וא"כ
 איפה גם מפאת הקדוה אמנו חייבים ללכת אחרינו כי
 צענין שבת שהוא נודות העולם שם היתה יצירת אדם
 ומה שלא ע"י אים ואשה . כ"א כלם מעשה ידיו ית' .
 וא"כ אין לומר כי שלשה שוחפין שבת כו' . והחוייב
 לקיים מלוותם . כי השני שלישים שלהם והשליש של
 הקב"ה הכל לה' הוא כי הנה גם חומרם כולו לה' הוא
 כי צרא את אדם ואחשו מן האדמה נמלא כי גם
 חומר אביך ואמך לו ית' הוא וע"כ כלם חייבים בכבודו
 ית' וע"כ כהיומו לדבר שמירת שבת על מה ששמש ימים
 עשה כו' . שהוא היודע העולם סמך ואמר כבוד אביך
 כו' . למען הזכירך כי גם חלקם לה' הוא מאז . או
 צדך אהרת אל יעלה על רוחך כי מה לך לכבד עשוי
 לחומרך והוא עיני הויות לזה סמך אל רמז היהדות למען
 הזכור כי גם החומר ששלגלו כך מה' הוא כי הוא ית'
 ששאו ואו וכו הפועל הוא המשלשל ע"י אביך ואמך נמלא
 שבתם פעולתם מעשה חלקים הוא וכבד את הממשיכים
 כך מעשה ית' והצ' :

נר כי נר ה' שמחת אדם . והוא מאמרם ז"ל (שבת דף
 ל"ב) כי על כן צוה על האשה מלוא נר שבת כי הוא
 כנחה נרו של עולם כי היסב' מיתה אדם . וגם נר
 האדם הוא מרקיע השמים להאיר על הארץ ולקיימו' בעבוד
 את ה' להאיר על הארץ הים דבור לא כרצח כחומר :
יד ר"א תחאף . הוא לעומת חמאמר יצרנו המים וכו'
 ועוף כו' . כי יש גם נאמר אשר שרצו המים למיני'
 ואם כל עוף כקף למינהו ויבדך אותם יפרו וירבו כל מין
 למינו באומרם פרו ורבו כו' צימים והעוף ירבו בארץ
 צוה יסבדך צדדים לא תחאף כי נחאף אשה הוא כמעמד
 מין בשאינו מינו כי כל אדם יש לו צו והוא נפסד
 מחבירו בבחינותיו והבא אל אשה רעבו הוא כמעמד
 ב' מינים ומבלבל הבחינות ומחייב את רצונו למנו
 של עולם :

טו ר"א חגובו . הדבור הזה הוא לעומת מאמר חואה
 הארץ נפש חיה כו' . והוא כי אמרו ז"ל (כ"ד
 ס' ז') תולא הארץ נפש חיה זו נפש של אדם הראשון
 שהוא נפש החיות שבו כי אח"כ נשח בו רוח העליון
 באפיו . והנה לא חגובו שבדברות הכריות ז"ל (סנהדרין
 דף פ"ו) כי על גונב נפש הכהוב מדבר . וע"כ הוא
 לעומת המאמר ההוא לומר כי גם אדם אשר אין בו רק
 נפש חיונית לה' הוא שאומרנו חואה הארץ נפש חיה והוא
 ויעש אלהים כו' . ולמה הגנבה משפחה וממאמרו כי
 זה הוא אזכרה לגונב אים ומארו כו' :

טז ר"א חטנה ברעך כו' . הנה זה לעומת מאמר נעשה
 אדם כו' . וישאף כי הנה כז"ל (ב"ב פ' ה')
 כי בואו ית' למשה שיכתוב נעשה אדם . ח"ל אהה נתן
 פתחון פה לאשיקורכים ח"ל כחוב ופי שיבא לפעוט כו'
 כי יש טעם ופעמים למבין כענין מ"ש בכתובו כי הוא
 ית' ברא את האדם מכל כליות העולמות כולם חלק
 מכל' . וע"כ אמר נעשה בין הכל אדם מלבד טעמים
 שעל דרך הסוד ועם כל זה לא יבאר להיות פתחון פה
 לפושעים יבשלו בם . אך דריקים ילכו גם ביום לנש .
 וע"כ לעומת המאמר האדם הוא לא חטנה ברעך . לנש .
 שקר . והוא כנודע מרז"ל כי הוא ית' קורא לישראל
 חמי ורעי . כמאמר הכהוב למען אחי ורעי אנדנה נא
 כו' . וכן פירשו ז"ל (פסוק (משלי כ"ג) רעך ורע אביך כו'
 על הקב"ה . וזה רמז פה באומר דבור זה כנגד מאמר
 נעשה אדם כמזכיר ואומר אל חטנה כהקרא רעך הוא
 הקב"ה עד שקר שהוא לפרש מאמר ההוא כפשוטו ולומר
 ב' רשויות הילום כל הסייה מכלל ופושעים יבשלו גם .
 כ"א מכלל דריקים ילכו בם . וע"כ תסתק לנש כחטוב
 בית לב . כי הנה ה"ל על רעך . וגם ה"ל כחזות שקר
 או לומר לא חמי' לרעך עד שקר : אך יאמר הלא
 עייחקן שפאהב את רעך ולא תצאנו ולא תחאף את
 אשמו ולא חגובו ואורו פן תאמר אם כבדיל חנינו א' ר
 אהבתי להיטיבו לו העיד שקר לא תגדו שמתו . לוא
 לא חטנה ברעך שהוא בשבטיו עדות שקר ואפקיה בלשון
 עד ולא אמר עדות לרמוז לו . שעל ידו כעשה כב' כול'
 עד שקר כיהשם המי' יד עליו בני ישראל לא יד ידו :
 כזב כו' חלילה להספוק מעד אמת . או יאמר א"כ שאין
 העדות נאמר כך כי עד א' אשה עם כל זה אהה עבר
 לנא :

יג ר"א מרצא . דבור זה הוא לעומת מאמר יהי מאורות
 כו' . והוא כי כל הורג נפש הוא מכנס אור
 יח (ח"ב) 6

לאו או אם העדות אחת שדעת על פי עד נאמן לך לא
הענה להיות עד לומר שראים כי לא יבצר מהיוסף עד
שקר על ק לא נאמר עדות אלא עד :

טו החמיר בו' דבור זה הוא לעומת מאמר לא
טוב היות האדם לבדו בו' והוא כי אם כהבנו
שלאמר הוא יח' לא טוב היות האדם לבדו. גם שלא
יהי עם נח זוגו כ"א עם זולתו. ואלהם ב' דברים
להיטיב לו והוא כי אעשה לו עזר כנגדו שיהיה לו עזר
בהיותו נח זוגו שהיא כנגדו. ועל כן מאמר לא החמוד
אשה רעך הוא לעומת המאמר ההוא. כי לכל אחד יש
לו נח זוגו ולמה יחמוד מה שאינו שלו. ולמ"ד כי דו
פרטופין היו וחילקו ה'. יאמר כי מאשר לא נתן לאדם
אשה כי אם בשר מבשרו ועלם מעמיו. כי אין זה
רשע שיהיו לבקרו אחד אס כן מני יכניס עולמו לחמוד אשה
רעהו שהיא עם בעלה גם היא לבשר אחד. כמאמר
הכהוב במאמר ההוא ע"כ יעזוב איש וכו' ומה שהקדים
ענין הבית הוא כי מהמדת ביתו חבל לחמוד אשתו
והנה כל זה בחמדה בלבד. ולא בלבד החמדה בלי נזילה
חמורה כי אם גם בעבדו ואמתו וכו' ומהמדת עבדו
וכו'. שהוא ממונו החל לכל אשר לו בעלמו הוא גם
אח נפשו : והנה ראוי לשים לב אל אומרנו וכל העם
רואים את הקולות ואת הלפידים מה הם היות ענין ראיה זו.
היה"ל שומע' כי אין ראיה בקול וגם לפידים מאן
דבר שמיישו כי למעלה לא נאמר רק קולות וברקים ועוד
כי למעלה נאמר עין כבד ופה לא נזכר ואם הם
לפידים הנה שהיה צוער באש. למה יכניסו בין קולות
וקול שופר. ועיד כי הלא הקול שופר הוא קולו ית'
ולמה יקראוהו קול שופר. וכן אחר אומרנו שראו הקולות
ולפידים וקולו ית'. ומה גם במז"ל רואים את השמע
מה שאין הפה יכולה לדבר ה'. אך כחכמת על זה
אמר שראו הנה עשן כי עשן הנה הוא דבר קל מכל
זה. ועוד אומרנו וירא העם את אור אומרנו רואים את
הקולות הוא מיותר. ועוד אומרנו ויגושו. הוא ידוע כי
מבלי התגושע ודאי לא היו עומדים מרחוק אחר היומם
חמלה בתחתית הנה. ועוד כי אומרנו ויגושו וירא על
מציאות תופסה קלה והוא הפך עמוד מרחוק :

והנה החשוב כי זה ענין מאמרם ז"ל (שבת דף פ"ח)
ז"ל אעמוד מרחוק חזן ל"ב מיל מגיד וכו' המפורש
חלניו ויבא ביאורו בס"ד בסמוך. ועוד אומר דבר
אשה עמנו וגשמתה כי אין ספק כי זה היה אחר שהי
דברות הראשונות ששמעו מפי הגבורה ולא ימנע או אמו
ואחר היותם אמרו כך. או לא אמו אלא שתיאיראלמלוח
אם אמו היה"ל פן מחזור למות. אך אומרנו פן נמות
וירא כי עדיין לא נתחו ואם הוא שלא אמו למה ייראו
כי הנה כאשר עזרו כח לקבל הראשונות כל שכן האחרונות
כי מלמעלה למטה היו ועוד שאומרנו וגשמתה הוא מיותר
אמנם הנה מאשר הפליגו רז"ל (במכילתא) באומרם
רואים את הגשמת. והוסיפו ואמרנו מה שאין הפה
יכולה לדבר וכו'. אחרת שלא בלבד ראו לומר שהיו
רואים בהבדל רוחניות קדושה הדבור. שם כן היה מספיק
יאמר מה שאין עין יכולה לראות. אך אומרם מה שאין
הפה יכולה לדבר. וירא הפליגו בענין גורל מאוד

מהבית. ויהיה כמאמרם ז"ל במקום אחר כי אמרו אל
משה רבנונו לראות את מלכנו בו'. וכן עשה הוא ית'
שלאמר אשה הראת לדעת וכו'. וזה יתכן אומרנו בעומם
שהי סהרם באומרם רואים את הגשמת. כי ראו מה
שהיו שומעים כלומר כי את אשר שמעו אנכי ה'. ראו
כי את ה' ששמעו ראוהו. ובעל המאמר זה נתן עטם אל
אומרנו הענין דרך נסתר. ולא אמר בפירושו ראו את ה'
ואמר מה שאין הפה יכולה לדבר בו'. ועוד אפשר שירוש
אחר כאשר נאמר בס"ד : והנה להמשיך הפסוקים על פי
הדרך שכתבנו למעלה. על פסוק ויהי קולות וברקים
וכו'. כי גם נאמר הכוללות בקולך אך היחולו לשמוע
בהדרגה קולות וכו'. עד גדר היות קול השופר הולך
וחזק הרוחניות מלסובלו ואלו השמונה דברות הראשונות
משה ידבר והאלהים יענוו בקול עתה בל אשר מה
שספח. והוא כי הנה אמר מתחלה וידבר אלהים אל כל
הדברים האלה לאמר. והוא פן מאמר אך חמלה היו
שומעים את קול השופר שהוא קול ה' ואח"כ משה ידבר
ולא שמעו מפיו ית'. לז"ל הנה כאשר היחול וידבר אלהים
לא לאמר השמי דברות בלבד היתה הכוונה כי אם את
כל הדברים האלה כיוון לאמר ולא השפיע בלבד ופירש
הדברים כלם עד תומם כזכר וכהחיותו אמר וכל העם
רואים וכו'. כלומר חזק על האמרו שחמלה שמעו את
קול השופר שהוא מאתו ית' ואח"כ משה ידבר ולא דבר
להם את כל הדברים כאשר היה הראון לאמר. הלא
הוא כי הנה וכל העם רואים את הקולות וכו'. והוא
כי הנה הדבר שממנו מתפשט ויואל קיוון אור נמשל
ללפיד איש שממנו יואל נרק וכמאמר הנביא (יחזקאל
ה') באומרנו מראים כנהיה אש בעזרה כמראה הלפידים
וכו'. ומן האש יואל בנק : עוד קדמה שנית וזכרנו
למעלה כי לפני בוא אליה ישראל יש לפני כל אשר
מוחה שדי יחזה ארבעה מסכים. הראשון קראו יחזקאל
רוח סערה והשני עין גדול והשלישי אש מתלקחת והרביעי
טובה. עוד נלשיית והיא כזכר למעלה כי המסך החיטין
הקרוב אליו. הוא רוח סערה שם הוא עביות החלונים
הם שבעים שרים והשני אינו עב כל כך והסיקש בשאר
ועל כן בחזון יש יותר התגלות דבר המהפסם ומפלט
חולק מאתו ית' ממה שבפנימו' : רביעית כי לפי מה
שהמסך רחוק וחזון. כן מתחלק בו השפע המהפסם
לחלקים רבים. והוא כי כל אחד מהשבעים שרים
מקבל לפי בחינתו. נמצא קול ה' בעל האחדות מתחלק
שם לשבעים בחינות קולות. וח"ל ז"ל (ש"ר פ' כ"ח)
שהיה קול ה' מתחלק לשבעים לשון אלא שבחזון היו שבעים
קולות נראות לעין כשבעים בריקים כמפורש למעלה.
ובמסך השני שהוא יותר פנימי היו רואים בו כמראה
שבעים לפידים כנחלי אש. שמהם יואל בנק לחזון. כי
כפי פנימיות המסך יתמעט הפירוד הרבה למצי בו.
וזה ענין הכתוב כי החלה כל העם רואים את הקולות
במסך הראשון וממנו הסיגו בהדרגה לראות בשלפים ממנו
את הלפידים שמהם יואלש בריקי הקולות הנראים בראשון
והסיגו אחרי כן בשלישי שהוא אש מתלקחת כלומר אש
שים בו תפיסה שעדיין הוא מהמככים. ובו לא היו רואים
רבו קולות. רק קול ה' הוא אשר ממנה נהגו הלפידים

וקוטה בנחזיונות. אך היה להם השם הוא לבנות אל קול ה' ומעבר כשפור זה אל הקול היואל ממוכו והולך ומתעבה ממך למך עד השמע הקולות בחיטון גם להזונים. אך ישראל שמעו הקול הדק פנימה במך פנימי: וזה יהיה אומרו ודבריו שמעת מהוך השם וכל שכן המך הדביעי. שהיה על דרך זה לבנות אל קול ה' היואל ממנו. והנה אחר כל אלה יש אש הגדולה והיא לפנים מכל המסכים והיא שלפניה מהנוגה והוא אומרו (לחוקאל גם) ומתוכה ענין השמל מהוך השם אשר פס הלהיה ואוחה הניה נקראת אש מהלקחה. כי אין בה הפיסה ולקיסה ועליה נאמר פן תחכלנו השם הגדולה הזאת. ואת השם הגדולה לא ארחה עוד ועליה נאמר ובר סימי עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש ועל כן המליא הוא ית' עשן שם נבל יסכלנו. ואם ירשו יהיה מווך העשן ולא להדיא כי לא יוכלו להפול כל ואמר כי ראו וזה הר עשן שפוא על השם הגדולה היא. ועל זה אמר וכל המה שרואים וכו' עד ואת ההר עשן וכו'. ואלה"כ לפניה מה וירא העם. מה שאין לאומרו כ"א בהסתר שהוא בשבייה. וזוה ידק אומרו יוחר ודבריו שמעת מהוך השם ועל זה יאמר (דברי ה') פנים בפנים דבר ה' וכו' בהר מווך השם. ולא תחיימה שאלהם רענוה לראות את מלכנו ואו פרש' נשמה' ונשאלו אנרי' מתי: וזה החשוב רמז הכתוב באומרו וירא העם ויועו כו' כי תהרי זאת נתזכר ונתחדש התועה. ומכלל שאחר שירא העם היו בלתי מתנועעים כי מתו ואלה"כ ירעה ה' עליהם ויועו. וזהו וירא העם ויועו כי אחר שירא העם עשה הוא ית' להם יויעו. ואחרי כן לבלתי חזר למוח שבו אחור הרחק מן ההר וזהו ויעמדו מרחוק וזו על בלתי יכולת להפול אמרו דבר אלה עמו כו' עם היום שפאשר דבר ה' את כל הדברים כיון לאמר להם בעתו ולא שבהגדיל האור נתייראו ובקשו במה ידבר. ולפי זה רואים את הקולות וכו' שיש מוצ' (מפילתה) אמרו רואים את השמע. היה אפשר לומר כי השגחה לראות את השמע הוא כדרך מעושה לפי השגשגות עד המך החיטון לכלם. כמו שכתבו בדרך הפפע להכחת הכתובים. אלא שמהאמרם מה שאין הסה יכולה לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע שיראה שהיא גוזמא ופלאת כמו שכתבו למעלה שהוא את השם השמע מאלוהי' הוא ברו' אכני ה' והוא שאלת רענוה לראות את מלכנו. יתכן שלא על אלה הקולות כיוונו. כי אם לא מלה וירא העם שהוא אחרת שכתבו כל הד' מסכים. כי מהמרס רואים אתם במסכים. שבהיה רואים מעושה. ואלה"כ אמר וירא אל אשר הוא בני מסך ועליה אמרו רואים את השמע מה שאין הסה וכו'. והסם מראש פשוט עם פעל כופו הוא הענין. להוכיח כי כראים הראשונה ששלטת בה הבנת רואים. כך היתה השנית שראו את ה' השמע. מה שאין הסה וכו' ולא האזן וכו': עוד יתכן באומרו וכל העם רואים וכו' והוא צמא שפאמו י"ל במדרש מתי. כי כל דבור שהיה יולא מפי הקב"ה היה עוקף את מהמה ישראל ומהר על כל אחד ואחד מישראל ואומר לו מקבלני את עליך כך וכך מזהם יש כי כך וכך דיניס כך וכך גזרות שוות

כן גם על שאר הענין לרין להביא ראיה על השיעור ועל
 יהיה בכל דבור ודבור ועוד בהומרו ולא מלאכי הפרח
 בלבד ומה לנו אם היו הם בלבד ועוד שהראיה אינה
 מוכרחה שאין משמע' שמאלו וכו' שהקב"ה סייע עמהם
 ועוד בלומרו רבי יהודה גם בלעלאי וכו' כללו גם להם
 טעם אל הקודם והוא דבר בפני עצמו ועוד שם היו
 משולבים מה יועילם הטל של חיים שאין מתייחס רק
 להיות כמודע שבו עמוד הקב"ה להחיות מהים ואם
 הוא לכבוד השלכתם שהיו משולבים הוא ידוע שאין
 המים הרופס לאשר דבקה בו בלהבה אם ועוד בלומרו
 אומרי וכו' כללו בטהר דבר עד כה שלא נודע כי כל
 דבריו על שעת מתן תורה ידבר ואם כן מה זו שאלה
 ועוד בנחמתו בשם שהיה וכו' ולא אמר בפירוש
 במתן תורה ולא בדרך עקלחון ועוד בלומרו ואומר שם
 נדבות וכו' מאי ואומר. אמנם הוקשה להם בכחוב
 שפירש סתירה בדבריו כי מלומרו ויועשו יורה שהטועה
 מה. אך לומר מרחוק יורה על הליכה מוסלגה. והיא
 הקך הוראה לשון הטועה. על כן היה אפשר לפרש
 ולומר כי גם לומר מרחוק אינו רחוק הרבה. רק
 ע"י פסוק רחוק יהיה צניכם ובינו כללפיס אמה או
 פחות מהשיעור הוא בלופן לא היה סותר בבנה ויועשו
 גם אם לומר מרחוק יהיה רחוק קלה ע"כ בפחה
 דבריו נשמר מה ואמר חוץ ל"ב מיל שהוא בלופן שיב
 הקושי על נכון כאשר נבאר בס"ד. ולבא אל הביאור
 ממחק טוב טעם ודעת אל היותם נרעשים ללחוריים
 והוא היות השיעור י"ב מיל והוא כי הנה ארז"ל במדרש
 חיות כי שיהיה הדבור בא בעמדה הקדום הוא. היה
 מדבר עם כל א' מישראל ואומר מבקלני את עיניך כן
 וכך מצאנו ש' וכו'. והיה לומר כן. מיד היה משקך
 על פיו וכו' הרי מזה נקח י היה הכל פיו ית' הרחמי
 בא ומדבר עם כל אחד מישראל אשר במחנה ואין ספק
 היה דרכו גדול מהכיל האדם המלונג בחומר צע"י
 השפע הגדול והנורא שהוא פעל כן יש מרובותיו ואומרים
 שיזאה נשמתם שהוא כי לא עזרו כח לסבול כל חוקף
 הרחמים שהוא ומדבק נפשם ברחמינו הדבור וחמשך
 עזיו ית'. בענין המהיכה בצניקה וישאר אך החומר
 להטה לרין כי הנשיקה היא התקפתה הנפש אחו יתברך
 כאשר בהדבק את שם בנו ויבקר. וז"ל שהיה הדבור
 ונשקף על פיו שהוא שהיה הדבור מהקשר עם נפש כל
 אחד מישראל וזה על פיו כי שם יחס הנפש. כד"ל
 ויהי האדם לנפש חיה לרוח ממולא. עוד אמרו רז"ל
 שם שהיה הדבור עוקף כל מחנה ישראל וידוע מרז"ל
 במקומות און מספר כי היה מחנה ישראל י"ב מיל על
 י"ב מיל: ובהו נבא אל הענין. כי להיות כבוד אלהי
 ישראל מלא את כל י"ב מיל שפיו בו ישראל והדבור
 מדבר עם כל אחד מהממלאים בכל השיעור שהוא לא
 עזרו כח לעמוד לקבל חוקף השפע הגדול שהוא ע"כ
 היו נרעשים נלחוריים. עד עקר עמון מכל גבול הי"ב
 מיל ללחוריים"פ. וס אשר לא היה שם תגבורת אם
 גדולות קולו ית'. וע"כ להעקר מכל שיעור הי"ב מיל
 עד יהיו העומדים ראשונה נעתיקים מכל המחנה לרין
 ולכו י"ב מיל הוא שיעור כל המחנה. והעומדים בתחרונג

בכחוב חסרון הוי"ו שאמר הדל"ם הראשונה וקרי ביה ידון בש"א הוי"ד ובפחה הדל"ם הראשונה ועיינו שהיו מדדין אח ישראל על ע"ד אשה מדדה את בנה שאין הולד עושה רק הנחה בלב אלה והבכחה המחרת ואמו אסבלו ותולידו שכן היה הדבר הכוח שלא היו עושים ישראל רק התעששות מה בהנחה ועקירת רגליהם ומה"ש המה היו המדדין ומוליכין אותם וזוה לא יקשה לכהם כל אורך הדרך ההוא וגם הפסוק יבא על כנון בא"ו ויועז. כי לא היו רק המנועשים לבד ואעפ"כ נמלאו עומדים מרחוק ע"י מלאכי השרת המוליכים אותם ולא יכול ל"י שמה"ש היו עושים הכל בלי הטעם רק מדדין כי כן אומר ויועז ואומרו ידון וע"כ אמר רדו ומה"ש"ה הלא דרך המסייע את הזולת הוא כי לא יעדף המסייע את הנעזר וזהו משמעות סיוע ואם כן בזה לא ידעך כי היה מהלך אדם הוא ארבעים מיל שהוא עשר פרסאות ואך יעדף הסיוע ויוסיף מאחרי על ארבעים לזה אמר סייעו את אחיכם לרמוז שלא היו אז ישראל כאשר בני אדם כי הלא זכרכו נגד ההר כי פסקה זוהמתן וקרובים היו כמעט אל רוחניות מלאכי השרת. וזה אומרו את אחיכם. וע"כ היו בכחה לכתם שיעור מופלג על הארבעים באופן שעל ידי סיוע. יוכלו להלך כל הר"ס מיל ויותר. וענה הרגיש כי בשלמא אם היינו א"י שבשמי דברות ראובנות היה הדבר ההוא על דבר אלהם מפיו יתבדק לבדו ידעך אומרו ידון זה פעמים כנגד שתיקן. אך אם היה הדבר הזה זה עשר פעמים מה ענין אומרו ידון שפי פעמים שפי פעמים לזה אמר ידון בהליכה ידון בחזרה כי אשר הוכפל הלשון לא היה רק על הליכה וחזרה שבכל דבור לא על מנין הדברות שהוצרכו בהן לזה ושמה תאמר הלא טוב היה יאמר צפרים ידון בנקידות הראויות למשמעות היוחס מדדים את ישראל ולא כאשר הוא ענה שחורה הקריאה על התנועות בעצמם ולא את הזולת גם כי המסורת יורה על מה שצדק לז"ל ולא מלאכי השרת בלבד כי לו יאמר כי לא היה האמרה כך היה נראה כמחליט שהיה הסיוע על ידי מלאכי השרת לבד ע"כ לא נקד ככה. להורות כי זולתם ה"י עזר להם הוא עזר האמתי יתבדק ויה' שמו שנא' שמאלו כו' והענין כי הנה הוא יתבדק היה אז מרעיש הארץ כמ"ש רז"ל בהלבו האומות הלא בלעם לשאל האם היה הקב"ה להרעיש מביא מצול לעולם א"ל ארז"ל שנהה הקב"ה להרעיש לפני ישראל בקולות וברקים למען יחסו מגבורות יתבדק ויחלו מלחמן וז"ל אין יהיה הוא המרעיש והא' הוא המסייע על זה בא ולמד הכחוב. כי שני ההפכים היה הוא יתבדק עושה אז כדרכו כי גם ששמאלו תחה לראשי על ידי ההרעשות ההם ימינו תקרבני ותחבקי לתת בי כח לסבול ולסייעני בהיותי רחוק מתורק רוחניות המראה והרעשותיו יח' ורבי יהודה בר אלעאי הרגיש שז"ל מה צורך היה למלאכי השרת ולא יעשה יתבדק את הכל ע"כ אמר לפי כו' לומר כי מה שצורך הוא יתבדק לחבקים ולעזרים מלבד סיוע מה"ש היה על דבר אחר מלבד מה שמשאו מלאכי השרת והוא לפי שהיו משוליהב' כו' ולא יעשו הכל מה"ש כי אינם עושים שפי שליחם

חכמים אשר קדמונו הלא הוא כי למה ישעה כה הוא
 והבדל למסור בידיו אמונת האמת ושפיה דרך אמונה
 ולא השליטו לדעת מאתו והבדל אותה ומופתים להכריחם
 בחכמה ודעת לנו וללריו ועל זאת היה ראוי לעשות עיקר
 בעמדת הר סיני . אמנם אומר כי גדולה מזו עשה
 הוא והבדל הלא הוא כי הנה ידענו כי על טענות חכמה
 ודעת להכריח כל דבר העולה על כונו הלא הוא החוש
 כי כל הראיות כאלו נגדו כי לא ימלא המנד מענה לפון
 נגד החש . כאשר בכל מופתי החכמה . כי ותעקש
 המתעקש . על כן בחר לו יה להראות לעיני כל ישראל
 עיקרי הדם באופן שעין בעין יראו . כי יחד כולן נדק
 ואמת כאשר כתוב אלנו בפרשת ואחנני כי ביאר מרע"ה
 בחר היטב אך כל עיקרי הדם עיניהם ראו יחד כלם
 במקום תורה . וגם פה עניינם בנחוצים אלא ששם הוסיף
 משה בשר אותה היטב וגם ערמו על המן . כי אחשבי
 כי בשר מקומות ראה הקב"ה האורות להם זה . (ה) בנת
 להם להם מן השמים לחיי העה"ל כאשר נבאר שם בס"ד .
 (ב) בנת להם תורה מן השמים לחיי העה"ב . והוא
 כי הנה העיקרים אשר מנה הרמב"ם ז"ל שם י"ג הן
 הם אשר שם משה מפי הגבורה והכנס בפסוק ראשון
 שבדברות עם קהל שבדבור שני ואמר לה הובן מאליו .
 ביארו ית' בפרש שדי . הענין אשר ה' בדברות ראשונות
 באו' וכל העם רואים את הקולות בו' ויאמרו בו' והוא
 בזכיר את י"ג העיקרים והם . (א) מילואים ית' .
 (ב) ייחודו בין דין בין רחמים ה' הוא . (ג) היותו ית'
 משולל בשמות ותמונה * (ד) חידוש העולם כי הוא ית'
 לבדו קדמון ולא העולם . (ה) השגחה . (ו) סכר ועונש .
 (ז) כי אליו ית' ראוי לעבוד ולא לזולתו כמלאך שר
 יבכב . (ח) נבואה . (ט) תורה מן השמים . (י) ימות
 השמים . (יא) תחיית המתים . (יב) יסרון נבואת מרע"ה
 על יתר נביאים . (יג) העתק התורה שעליה אין להוסיף
 וזמנה שזו לגרוע . וזה בחר לב' אל אומרים ז"ל . כי אנכי
 ולא יהי' לך מפי הגבורה שמעוכם . כי הלא אומרים אל
 משה דבר אתה עמו אחר כל הדברות כתיב . ומי הגיד
 להם שהיה אחר השנים בלבד . והנה למעלה כתבנו כי
 למעלה נאמר ויהי קול השופר הולך וחזק בו' שהוא
 כחש"ל על קולו של הקב"ה יורה כי היו שומעים קול
 ה' ומיד נאמר משה ידבר והאלקים בו' וירא שמי משה
 היו שומעים ואח"כ אומר וידר משה בו' ויאמר
 אליהם בו' אנכי בו' מורה הדבר הוא יתב' אל ישראל .
 אך אין זה כי אם שהחלה שמעו מפיו יתב' אך היה
 הולך וחזק ולא יכלו לסבול ע"כ משה ידבר בו' ופרש
 כי חלה ויאמר אלקים בו' שהוא אל כל ישראל אנכי
 בו' ועדיין לא נדע עד היכן דבר אלקים ומתיכן דבר
 משה . אך הנה ראו מקרא שכתוב תורה ע"ס לנו משה .
 ואר"ל תורה שהוא מר"ל שמענו מפי משה . אך השחי
 מות שעד מר"ג מפי הקב"ה ואין זה רק כי ישפליטי
 והלאה משה ידבר ואלקים וכו' . ומל כן כהיטונו את
 כולם בזה תורפתו הקדושה ללמדנו אך היה שאחר שבדבר
 אליהם נשמה הענין שמהם ידבר והאלקים יענו .
 ואמר דע"איה כי הנה מתחלה וכל העם רואים את
 הקולות בו' כעשות למעלה בהדרגה . תמלה את המסך

א' ואח"כ ואת הליפדים בו' עד גדר שהולך היות ההר
 עשן שהוא על אשר שם האלקים . פן יזוט עיניהם
 מהשכינה ואז יורא העם בשכינה . ואירע להם מה
 שכתבנו למעלה כי פרחת נשמתם כי נדבק בשכינה ושאריו
 פגרים מתים . והיה זה בשמי הדברות כד"ל (שיר ה')
 נפשי יאלה בדבריו ואח"כ ריחם ה' עליהם והסיה אותם
 באופן שיועמו מה שעד כה היו פגרים מתים בלתי
 מתעוררים . ומאז ויעמדו מרחוק ולא אמרו דבר אתה
 עמו בו' . שלא יכלו לסבול ואמרו דבר אתה . היה מה
 שמדבור השלישי והלאה כי משה המדבר . עם היות שכל
 דבריו מפיו יתבדל היו באים אל פי משה . כאשר כתבנו
 על פה אל פה אדבר בו' . כי לא נאמר פה אל אופן .
 והוא עין אומרו החלה הענין בקיצור גמרו ויהי קול
 השופר הולך וחזק מאד . כלומר שעל כן משה ידבר
 בו' כי לא יוכלו לסבול ועשה פירש הענין ורחמי
 הביאור כמדובר . והנה עדיין נר"ך טוב טעם ודעת
 כי למה בשמי הדברות הקפיד ה' והבדל שמעו מפיו
 ממש . ולא בג' או ד' דברות . אך הנה יהיה כי בס'
 ראה הקב"ה להשריש בעקרי הדם פנים בפנים . והענין
 כי לכל הו"ג עיקרים . הראה כלם או רובם בשמי
 הדברות האלה ע"כ ראה ית' להשריש גם פה אל פה
 ואשר לא נבאר מהם בעלם . חזר והאיר עינינו בהם
 באו' וכל העם רואים את הקולות בו' כי ביה יבאר
 שריות העיקרים עד תומם והוא כי הנה באו' אנכי ה'
 אלקיך אר"ל שנתראה כש"מ מעוטף . ואמר אני שראיתי
 עושה דין ופועל נבירות על הים הוא אשר תראוני עתה
 כש"מ וזהו אנכי בו' אשר הולאחך בו' . כי אני ה'
 פועל דין ופועל רחמים הנה בזה ראיית עין בעין מילואים
 ית' וייחודו כי ראוהו אומר אנכי ה' פועל דין בצלמים
 ורחמים עתה ואין עונה וחולק . ומה גם למה שאר"ל
 שהשמים עליונים ותחתונים ולא היתה בת קול לקולו
 כל יאמרו שמי רשעים חלילה וכן כמה שרששו כל וזלזלו
 על הים פועל יחד דין ורחמים זה לישראל וזהו למצרים
 ופה בחינת הנח ואמר להם אני אני הוא . כי גם אז
 בפעולת דין וזהו ראייתו זה ולא זכרו כי שם היה
 זה והביירו ייחודו והראה כבודו ולא הראה כל המונה .
 כמ"ס הכתוב (דברים ד') כי לא ראיתם כל תמונה
 וזה כיון באו' אנכי לומר אשר תראוני משולל בשמות
 הוא אלקי . הרי עין בעין ראו שלשה עיקרים מילואים
 וייחודו ומשולל בשמות ואמר עוד אשר הולאחך מארץ
 מצרים . שהיה ע"י הכות למצרים הרי סכר ועונש סכר
 לישראל בזכות אבותם . וזה פתח ומילא ועונש למצרים
 שכל זה ראו בעיניהם . הרי שמים אחרות . כי בכלל
 הדבר הוא הידיעה והשגחה הרי ה' שראו בעיניהם . וגם
 מכלל ההוצאה שהיתה ע"י עשר מצות שראו בעיניהם
 שינוי הסבעים . הדוש העולם . כי לא ישארו . כ"ל אשר
 בראו . ומה גם במ"ס בשערים . כי עשר מצות היה
 דוגמת עשרת המאמרות שבהם נחשדש העולם . הרי ו'
 ומאשר היה בארץ מצרים כאשר צילנו שהוא מארץ
 השב ששמו מצרים . שראיתם אותו מת על שפת הים
 והושעתי אתכם מידו . כאו' ויושע ה' את ישראל מיד
 מצרים . וגם מצות עבדים שי' ידדתי המול המחיוב שעבד

לא יאח משם לחרות דהיינו מביח עבדים כנז' לזעלה
 פסוק ממקו' שהוא בזה קבוע לעבדים וע"כ יחוייב שאלו
 ים' לבדו רצוי לעבוד ולא לשר או מזל וכוכב ודומה
 להם כי הלא הוא ים' משדדס הרי ז' ועל זאת הו"א
 נספחא ואמר אה כי ששידדתי שר וזמול לעיניכם מעשה
 לא יסיה לך אלהי חתים כי אין לעבוד לזולתי ומאשר
 ראיכם שאין בי שום חטונה לכן לא תעשה כל המונה
 ומאשר הפגשתי את מצרים וגאלתי אתכם אתם כרתו
 לאבותיכם חדש ההשגחה ושכר ועונש ותאמינו כי אני
 טיקד עין כו'. ועושה רסד לאלוסיס כי אני המטיב וטוח
 שגר. וסייס הדברות ע"פ סדר' מאמרות כמ"ה למעלה
 כמ"ה וכהייאמו חזר אל ביאור השלום הי"ג עיקרים בנא'
 וכל העס רואים כו'. והוא כי בן הרצו כמ"ה מהי"ג
 עיקרים שבעה כאשר ביארנו בני' דברות ראשונות והיבין
 סס השפה הנותרים תורה מן השמים וגבוהה ימות המשיח
 אריית הפסים ויתרון גבוהת מר"ה וההשתק לז"א וכל
 השם רואים וכו'. לו' כנה בני' דברות ראשונות גם אלה
 שיו בנס כי הנה וכל העס רואים את הקולות כמ"ה
 כי הדברות עננין היו נעשים מלאכים ומדברים
 בשם מקבלי את עילך או על הדרך האין שהיו רואים
 כהדרגס המהקר סא' לפנים כמס' למעלה הנה כי הדבור
 שהיו שומעין אחי כו'. היו רואין רוחניות הכל הקול
 שחששק עד כבוד אלהי ישראל הנה בס' ראו חורה
 מן השמים ואין חלונה לו' כי ההורה שפסוקיה דבר
 נמי ואין לה מנא אלאו ית' כי הלא מה שהיו שומעים
 אי דברים שפסיים אחי וכו'. לא יסיה לך וכו'. ועס
 כל זה הכל הדבור היה רוחני עד בלתי בעל חלנית
 הנה שבליות הפשט קדושה רבה מאל. זוהי אשפר דרך
 גליפי כמזל' באומרם רואים את הנשמע כי הנשמע שהוא
 עיני שפטיי היו רואים איכות שהוא רוחניות הדיבור.
 ואם כן הרי כי גם שפטה מן השמים. וגם בזה היה
 גבוהה. כי סמה מנכבחים בראים ושמיעה זו מאלו
 ית'. ובאומרו ואת הלפידים ואת קול השופר וירא העס
 כי אומרו וירא הוא מיוחד כי כבר נאמר וכל העס
 רואים. אך היה חוספת ראייה והוא כי אחר כל ההדרגות
 שראו מחלה קולות ואח"כ לפידים על ידי הכנסם דרך
 המלאכים אחר עבור כלם. אז וירא העס שהוא כי ראו
 בשכינה. וזה עיני ימות משיחנו כי אז יתקע בשופר
 גדול עם גלוי שכינה כד"א ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר
 יהדו ובאומרו ויועשו שכתבו שאחר ראייה זו פרהה
 שמתם ונשארו בלתי מתנועעים כי מתו ואח"כ ריחה
 ה' עליהם ויעשו כי שר רוחם אליהם הרי החיית המתים
 ובאומרו דבר אהם עמנו וכו'. הרי ראו וסכירו כי גבוהת
 מרע"ה גדולם מנבואה כי הוא כובל דבורו ית'. אך לא הם
 פנים בסמים ועל ההשתק שהודו שכל מה שהעתיק משה חפי
 הגבוהה אמרו. לז"א ונשמעה כי ישמע לכל אשר ידבר
 בשמו. ית'. ולא ינובו לומר רעוננו לראות את מלכנו
 ולשפוט משו ית' ואמרו קן נמות לומר הנה מה פמהנו
 גדלי הוא כי היינו קרובים בעלם. אך הנה עמדתו
 מרחק. ואפשר הוא שריחוק המקום יושענו לסבול
 לשא נשט. אך עס כז' אז ראו ירחים כן ממות דרנבי
 אחנו בני אמלעטיח. או עיני ההשתק שכל מה שהעתיק
 יט (ח"ב) 4

הוא מפי הגבורה נאמר באומרו ושמעתי כי בשמיעה
 הכירו כי כל מה שאומר משה הוא אמת עליו אין
 להוסף וממנו אין לגרוע כי ראו עין בעין קולו ית'
 משותפת עם קולו של משה שע"כ היה קולו נשמע י"ב
 מיל על י"ב מיל. ואין זה רק להורות כי משה אמת
 והורתו אמת. כי המה ראו כי הוא היה עם סיוה כי
 משה ידבר והאלוהים יענט בקולו ומה ילמדו אל כל השאר
 והכירו זה כל ישראל כהשלך נבאר כס"ד על או' דבר אהם
 עמנו ונשמעה. בדרך האחרון שיפרס כס"ד :
 פו' י' אמרו אל משה דבר אהם עמנו וכו' ראו
 לפיה לב אל יסוד אומרו ונשמעה.
 וגם אחר אומרו החיוב חילם לשפילה ולא ידבר וכו'
 ועוב היה להפך לשלול מחלה השווה ואח"כ לשלול השגת
 ועוד כי אחר שמודה להם שהוא ידבר עמם. מה
 לורך לומר להם אל סוכאו הרי על ידי שידבר הוא לא
 היו יראים. ועוד מה הוא הנסיון שאומר לבעבור כמות
 וכו'. ואם הוא שלל יתעור. וזה שמחר ואומר להם
 ובעבור שהיה יראתו וכו'. ועוד למה יודיענו שעמד
 העם מרחוק ומשה נגש וכו'. ועוד אומרו כה האמר
 ולא אמר דבר אל בני' וכו'. ועוד ענין הקדמה
 זו אהם ראינה ועוד אומרו מזנה אדמה וכו' אך
 מתקשר אל הקודם וגם אומרו עלותיך ושלמך ולא אמר
 עלות ושלמים. ועוד אומרו אזכיר את שמי ולא אמר
 אזכיר וכן ענין אזכרת אחי גזית. ועלות בשמלת אך
 יתקשר פה : אמרם הנה כסבנו מאמרט שיהו רואים
 בכל עשר הדברות. את הדבור ענמו נפשה מלאך ומדבר
 עם כל אחד ואחד מישראל. ואומר לו מקבלי את
 עילך וכו' כמבואר אלינו בספר שופת העמקים שדעתם
 שגם כל הדברות שדבר משה נעשו מלאכים ודברו אהם
 ויהכן שגם לזאת פתחו עיניהם לומר דבר אהם עמו.
 אך בזהה כי גם ונשמעה שמיעה טספת על דברך
 והוא שידבר גם הדיבור עמנו כאשר בשמים הראשונות
 שהוא כי ישקף הוא יתברך קולו עם קולך עד גדר
 יבא מלאך וידבר גם הוא עמנו כי אמרו למשה דבר
 אהם עמנו ואין אנו חפטים בלבד. כי אם שגם ונשמעה
 כי גם אחר דבורך יהיה כח דבור שגם נשמעו אומו
 מדבר עמנו שגיבל איכות הדבור להיות כח קדוש לדבר
 עמנו כאשר היה בדבורו ית' לבדו שלא נבקש רק דרך
 שנוכל לסבול. אך לא קול איש בלבד. כי אם שחוף
 בלי ראיית הקול. וזה אומרו ונשמעה. ושמה קאמר
 כי א"כ איפה ידבר אלהים עמנו. והיה באופן שישולל
 ממנו השגת הראיה גם זה לא נוכל. וזהו ואל ידבר
 עמנו אלהי' בלתי הנטרפות קן נמות : או יאמר דבר
 אהם עמנו ושמה תאמר כי לא תשמע כה לשפיע
 במתה שנים עשר מיל על שנים עשר מיל כי קול בן
 אדם הוא. הנה ידענו כי כה ואל לך כי הוא ית' יצר
 קולו עם קולך וזה אומרו ונשמעה כל ישראל כי לא
 יבאר ששמעה ושמה תאמר אל"כ מה נריות בזה הרי בן
 כך ובין כך שומעים אהם קול ה'. הנה אין דומה קול המגורף
 עם קול בני' על קול ה' בלי אמצעי. לזה אמרו ואל
 ידבר עמנו אלהים לבדו קן נמות. או מעין זה דבר
 אהם עמנו. וכן תאמר כי מלכי אני אומר ולא מאנא
 ית'

יח' כאשר בשומעכם ממנו לזה אמרו ושמעיה כי כאשר שמעה כל פתחה ישראל. יהיה לנו רחיה כי מחלתי יח' סתמון לך כה וקולו אחר ומה שאנו שוללים הוא שאל' ידבר עמו וכו' בני אלמנטויד :

יו ויאמר משה אל העם אל תיראו. כלומר גם כי יהיה יותר משמיעה אל תיראו שהוא כי גם הדברות ששמעו מפיו היו רואים את כל דבור ודבור מדבר עמכם כמבואר במאמר רז"ל (שבת דף ס"ח) שהזכרנו למעלה ויעמדו מרחוק חוץ ל"ב מיל וכו' באר העיני. והענין כי הנה אמרו רז"ל ששני דברים שאלו ישראל אחת לזונו לראות את מלכנו. שניה לשמוע מפיו יח' וכן עשה הקב"ה והקצו במדרש ובי נהניס היתוקן כל מה ששאל אלף ראה הקב"ה שהיו עתידים לעשות את העגל אמר אל יהיה לכם פתחון פה לו' חילו הראו לא היינו עושים ע"כ וכן להם שאלתם וזה יאמר לבעבור נכות אחכם בא האלהים כלומר סן תמירו את כבודו חלילה ע"כ בא עדיכם ויתרחק לכם. שאם לא נן לא ה' בא האלהים אליכם וקבע רקיע' להתראות לעשות שאלתכם ומה שדבר עמכם פנים בפנים שהיה הדבור מדבר עם כל אחד ואחד מכם הוא ובעבור שהיה יראה על פניכם מאשר את מדבר גנד פניכם הדבור למטה לגלתי החטאו כי מוש שהדבור מדבר גנד פניכם ומופק על פיכם. ואשר בפניכם רואים קדושה כוונע כי כל רוחי ומה גם הבל פי ה' משאיר רותם בהסלקי ממקום שגורו בו :

ובזה יאמר בופת על פניכם לגלתי יחטאו. ומה גם לרז"ל שאמרו לגלתי החטאו. בשום דבר מעשרת הדברים ופרטיהם. שהיה כל דבור שם בפנייהם ותזכרו והנבואה בנבא לפיכך שום הוא מכל הדברים שהזכר לנו כי מורה כל דבור שראיתם יאמר לכם ולא תעזרו בו כה לעבור מזהו אשר נגד פניכם ראייהם צעייכם כי דבורו יח' הרוחני וקיים תיראו ממנו כי הוא בעצמו יפרע מכם אם תחטאו בו ובראוני יח' כי רמו להם עיני העגל ולא פירש רק חסם ואמר לבעבור נכות אחכם וכו'. ובעבור שהיה יראתו כו' והסתמין ברמו לגלתי גלות להם כי החטאו לעשות ע"כ בפירות ע"כ קירב יח' למשה שיגם אל הערפל לדבר בו. וזהו ויעמוד העם מרחוק ומשה נגש אל הערפל. ואז אמר לו הוא יח'. לא תדבר ברמו רק כה תאמר בפירות אהם ראייהם וכו'. לומר מה שעשיתי שאלתכם לראות מלכתם ולדבר בכס היסן פן תעשו אליי וזכר או כסף בחמור חלו האלמו לא עשיתו אמצעי לכן עשה שאהם ראייהם שעשיתי שאלתכם כי לא הוצרכתי אמצעי בניו וביניכם כי מן השמים דברתי עמכם אמי' בדברות אחרונות לכן לא תעשו אחי אליי כסף כלומר אם בהיותכם אחי שלא תמירונו לא תעשו אמצעי כלומר כי ע"כ נראיתי לכם מדאגה מזה ואליי זכר לא תעשו לכם : או יאמר כי הנה בתחית הסר. היה מקיים אשר שם האלהים ושם דבר אהם ובראות כי לא יכלו לסבול רחוקי משם ואמרו אל משה דבר אהם וכו'. ויאמר משה אל העם אל תיראו ושוב אל תחיתו סהר לקראת האלהים וידבר בכס כאשר בשתי הדברות שמתחם עד כה כי הנה לא למיתכם בא האלהים יח' (ח"ב) 5

להתראות לכם רק לבעבור נכות אחכם כדלעיל ודבורו עמכם היה בעבור שהיה יראתו על פניכם לגלתי החטאו לבקש אמצעי כי הנה בני אמצעי דבר עמכם ולכן אחר שכוונתו יח' לנכותכם הוא יסן לכם כה לסבול פן תמותו ושובו ומתוך לפי ה'. ולא פשעו אל משה ויעמדו העם מרחוק ולא שבו אל תחיתו הסר כדבראשונה מפחדם. ובראות משה כך נגש אל הערפל לבדו. ועשה כדבריהם אז אמר לו הוא יח' כה תאמר אל בני ישראל בפירות אהם ראייהם כי לא מלדי נשאר מלדבר עמכם כי מן השמים דברתי עמכם הוא השני דברים שאלו לראות את מלכתם ולדבר בו כי זה לא עשיתי דק לגלתי יהיה להם פתחון פה לעשות אליי כסף בחמור חלו האלמו לא עשיתו עמכם לכן אחר שראיתם אתם אל ה' ע"כ וכן שדברתי עמכם לכן לא תעשו כו'. ות"ח הלא מטכסימי מלוכה אשר למלך הארץ הוא להיות מליצים סכורים בין המלך ובין העם ולמה תמאס באמצעי לז"א כה לא הלכתי בגדולות כי הנה מוצח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עולותיך לפני כי לי כל הארץ כל סתמו יער בהמות בהררי אלק ועם כל זה אימי מקפיד אנה על היום המוצח של אדמה. וגם היות שולחתי ושלמתי שלך כי מה אהה ושלבי נכסוך ליקח ענגך ואני אדון הכל ולא תאמר כי להיות שם כל ישראל תשכיב או להיות מקום שער השמים שבו קדושה אך לא במקום אחר לז"א בכל המקום אשר אזכיר את שמי. והוא כי בפרשת ראה נאמר שמי פעמיהם כי אם אל המקום אשר יבחר ה' וארז"ל (זבחים דף קי"ט) שאמר אחת על שילה וא' על בית עולמים הרי כי גם במקום זולת שער השמים ארצה וזהו בכל המקום אשר אזכיר את שמי שהוא שאזכיר שמי לומר עליו המקום אשר יבחר ה' בין גנים עולמים בין שילה וגם לא על קרבן רבים. כ"א על יחיד הקרבו קרבן אבא אליך וברכתך. או יאמר מוצח אדמה כו'. לו' פן תאמר נח ישראל יסכן כי ברוב גדולתך תחביבני לדבר זי ואני עפר ואפר. או לברכני בני אמצעי א' ממלכתך סעולוים ויבואל כי נעשה דוגמתם לנטף מספק או זכר. כי גם אשר דברת עד כה עמנו ולא יעלך הגשם אשר לגוויתו ואדמהו אולי זכות הרבים ס' רבוא ישראל יחד עשה. ולכן קוב אמצעי בשביל יחיד. לז"א מוצח אדמה עשה לי ולא יעלה על דעך כי עפר האדמה כדלי לאלהיהי לבא שמה. כ"א שזבחת עליו את עולותיך שלך כי ראיות עולות ושלמים למש שהם שלך לזבחת שם כי מש' נבדלת. אך חמי לא היה ביאמי אל האדמ' כ"א בכל המקום אשר אזכיר את שמי לו' אשר יבחר ה' לא בלבד בית עולמים כי שם שער השמים ויש אם שכניה כ"א גם שילה. ואין אבא שמה על הארץ ה' א' השפלה. אך הוא כי חגיגי כל אלקי כי ה' ה' המה ובאדם חמי עושה מושב ומרכבה. וז"א אבא אליך גם כי קרבן יחיד יהיה. וברכתך ע"י עמי באופן שכל כך תחשיבן שלא תעטרך אמצעי בניו ובניך. ואחר שהזכרתך על ע"כ. גם אוסיףך על שפיות דמים וכל גלוי עריות. על שפיות דמים כי אם מוצח אבנים תעשה לי. לא תבנה כו' כי תרנך ט'. למען תשא קו' ומה אם על האבנים של המוצח הם סקב"ה מלתינף פליטן

עליון ברזל מה יעשה חברז איש באחיו. וכן כבש המוצה חס רחמנא כל חבלה ערותו עליו ק"ל למגלה ערותו באשם עמיתו או יאמר גם שאני עושה עיקר מתך עם כל זה לאה שמנחה שלוחה אלי על ידי המזבח. לא חסרה עליו כח הזוני. ע"י חרבך שתיק עליו ברזל כי תחללה וגם נהוג בה כבוד כל מעלה במעלות חן חבלה ערוקך עליו :

פרשת משפטים

כא א ואלה המשפטים כו'. הנה ואלה מוסף על הראשונים הם י' הדברות ואפשר יאמר הנה משפטי ה' רבים. אך הנה ואלה המשפטים ששם כי הקנה עבד עברי. כי ימכור איש את בנו לאמה אלה הם אשר השיב לפניהם של כל המשפטים מעין י' הדברות שה' הוא ענין זה אשר הולאחך מביית עבדים. למען יקחו בחבה. שמהם איש אשר שמו מפי הגבורה וגם כי ויזכרו בזה יראה ממונות מאודיה על פי ויומן חן עבדיהם צעירי אדוניהם. או יאמר ואלה המשפטים כו'. לכל ילא עתק מפי איש לומר הלא מה בנע במשפטים אשר בין איש ובין רעהו. אם לא לשים שלום בין איש ובין אחיו ובין ברו כי ע"י היישר' היא יסקוט מדון. והיה זה שלט ומדני דינא שקל גלימא זמר ואיל בארחא וח"כ איפה אם המלא המלא דה נמוס' ויזכרה משפטי' כדני ממונות מאודיה על פי שכל אדם חסד לב אשר גם בהם יחווך שלום בין איש לרעהו ואיש על מקומו יבא בשלום גם שלא מחורח ה' המלהמה ימנעו הוא ית' מהם אחרי כי הכפוקת אחת יא' והיה זה שלום גם הוא. והיה האומר כדבר היה אין לו פשר וגם יאמר אליו אל תעמוד כדבר רע כי הלא לא כדעת הנמוסות ומשפטים הנמוסי המאודים על פי הכתם האדם דם משה ישראל חילת כי הלא דתם הנמוסות אכן במוכיחות אלא מה שבגלה כי היא משוללת קדושה. וכן לא תקדש נפש המלאה לה מקיומה ולימודה כאשר הקדש בתורת ה' ומשפטיו הקדושים כי הדבקים בה דבקים בה' ית' כי הלא כל החורה כולה שמתיו של הקב"ה וכל מזה ומטע וכל דין ודין שרשו שחיה עלי מים העליונים וכל המקיים מזה ה' ומשפט אחד מניע ומאיר שורשו העליון הדבק בו ית'. וקנה לו פרקטים אחד ומלאך והחכם מליכי על עולם במשפט עמיד ארץ כי הוא אחד מהעומדים אשר העולם המקיים בו במאמר המלא (הכות ס"ה) על שלשה דברים וכו'. על הדיון וכו'. והיחן כי משפט מאודר על פי שכל אדם משולל קדושה יספיק לקיים עולם. אם לא על פי משפטי ה' ישרים אשר קיומם מעורר תוכיות קדושה למעלה. ומוריד שפע רוחי וקדושה ומחיה את העולם כנפש החיה את הנוף ובה מלאו ראינו טוב פעם ודעה עלמה זה לא לנו הוא יתברך לפניהם ולא לפני הדיומות גם בדין שדין כנונו. הוא עד האלוהים יבא. ויערה עליו רוח ממרום קדשו משתלשל בסולם איש הישראלי הדן את דיימו הכולל בעצמו חרבע עולמות כי גוף ונפש ורוח ונשמה לו לעומת העלם השפל ועולם הגלגלים ועולם המלאכים

ועולם העליון אשר על ידי המשפט הגעשה על ידו יקשר העולמות. בשפט אשר ימשך מן העליון. לכל העולמות עד התחתון והקיימם. ומה גם אם עובדי עבודת ככבים המה כילא בלבד חמנע שפט טוב על ידם כ"א גם שכל הארץ יריקו דם ואש וממרון עמן והוא מאמר מרע"ה באו' (דברי"ל"ב) כי לא כטרעו ארס וכו' לו' כי גם אם לא יעבדו. ע"י. לא כארטו אדון הכל המאיר לארץ ולדרים עליה בשפט אשר יערה עליה ע"י אשר לא יוכל. כי אין לו וגם הוא הזוני. ועוד כי אך יהיה משפט שלום על ידי קשר העולמות אם אלוהינו פליגי' לקיי' עולם בעמוד משפט שאפי' מישר' ארובים פסולים לדון. והן זאת גם אם לא היו עבדי ע"ג. ומה גם עמה כי מגופן וכו' עניני רשע ואשר נמון ויערה עליו מהם. יהיה חימה ורשע כאשר כל זה באהעו על עבדי ועל חיקון הדבר בישרת ית' ויאמר (ישעיה ה') ואשיבה שופטיך כבראשונה וכו'. וגם לא על חסם עיה לנו ית' דיני ממונות בג' פתחים הכרעה בכוחותיו ית' העליונים בג"ד של מעלה כנועד וגם דיני נפשות בשכנים ואחד כנועד ליודעי חוכי אם לא בהמשפטים של משה חלוים למעלה ואם אינם רק הישרה בעלמא. מה יתן ומה יוסף רמזים עליונים: הגהה כי כן יוכרך גבר ההו"ך במשפטי ה'. כי שם יקנה קדושה ממקראי קדש הכתוב יהיה דוברים בהם כי כל החורה כלה שמתיו של הקב"ה וכל דין ומשפט יברא פרקלים מלאך מליץ יהיה עם עושיה' הו"ך לפניהם מלאך"כ במשפט ישרת חסד לבנ' לפי שכלו כמדובר. וזה יאמר ואלה המשפטים. שהם משפטי ה' הם אשר על ידם השיב אוחס לפניהם של ישראל שנקיימם אותם המשפטים עמלם ועשים מלאכי' ומיגורים אשר הם נבנים וקיימים לפניהם ככל יתר מצות ה': עוד יחנן יאמר עיני אשר שמעתי' אומרים על פסוק (השלים י"ט) משפטי ה' אמה לדקן יחדו והוא כי משפטי ה' נמוס' כל חלה לבדו לא יוכר חסרונו ואם באת להגרים יחד חלה חרפתם והוא כי הלא משפט אימוסם יגזור שההורג נפש יהרג גם הוא ויראה משפט נדק עוד להם כי אם יגובו איש כסף או כלי יחייב את רשעו. והנה הרואה גם את זה צפני עלמו יאמר אין רע דבר המשפט הלו. אך בהוסדס יחד כי יאמר איש זה משפט המל' ומעשבו שהורג נפש או נוגע בכרופס ממלאכות רעוה מוח ימאוח שיהיה הלא יסתמך לבב השומע באומר הלא לא ראי זה כראי זה. זה הרג נפש וזה ממון ולמה ישחור בענשם: אבגם משפטי ה' אמתה ואמת כי הלא ידקו גם בהוסדס יחד כי אם יאמר איש שוקך דם האדם דמו יסקך וכי יגובו איש ישלם שנים ידקו יחדו זה הוליא נפש רעוה יולאו גם את נפשו. וזה בקש להעדיף מנה על נכסיו משל שמעון והיה להסך כי ישלם שנים ממנו כי מנה בגוב יקראו. ועוד אחר להעדיף מנה מנכסיו על נכסי שמעון כאשר זמם לעשות לו ממלא כי משפטי ה' יראה היותם ישרים בהם שדקו בסיחם יחדו מה שאין במשפטי הדמות שלא ידקו רק בהפרדם. וזה יאמר ואלה המשפטים וכו'. כלי' ואלה המשפטים רבים יחד אשר נשים לפניהם ולא תירא שבהסתבר' ילאו בלטי' נדקים מה שאין כן משפטים

אשר תירא לשום רבים לפניהם כי אם כל אחד בפני עצמו כי אלה חדרבה יבנו וישבילו ההפרס שצבים לנמוסות כי כסופדם יחד ידקו ויהללו בשערי: והנה יש טעם זולת כל הקודם לברוח כל איש ישראל ממשפטים זולת חורת ה' וגדול ליהודים ולקיום העולם הלא הוא כי הנה צ' הנה משפטיו ית' ח' למעלה וז' למטה הלא הוא ע"פ החורה אשר הורמו ית' והוא כי אין ספק כי כל יום ראש השנה מלך עולם יעמיד במשפט כל יצורי עולם ויצאור על איש ואיש די מחבורו ואשר יעניק לו עושה ונכסים במספר ובמשקל ועל כן אשר על פי החורה יוכה ויקנה בדין פך ימות או יפסיד מאשר לו על פי הדין הלא אין ספק כי כה' היה משפטו ית' ויהבך לעילא כל כאשר דן דינו הוא ית' צבית דינו הגדול והקדוש כן ילא יודק גם פה על פי חורתו אמנם אם אשר יחסר לו על פי החורה מנה או מאתים שהוא הוראת אשר כה ילא משפטו לפניו ית' והלך יך דין פלילים הנכריים עם ישראל בעל דינו וסם זכה שאל הלא ילא משפטו גליון משוקל חלילה כי לא ידק דינו ית' עם משפטו מ"ה ואשר נגזר על זה יסמיד מאתים ושיטלם חבירו עתה והפך נמאלו מהכדין דינו ית' וסוהרין דבריו חלילה וכדאי בזיון וקף. ע"כ טוב לגבר ישא עול משפט החורה על שכמו ויעמדו עמרות וישמה בהפסדו על פי החורה מאלפי זכב אשר יתן לו על פי דת העמים כי הלא יאבד העושה היהא בענין רע עוון עמו אינו נמחק כי הלא לא יעזוב הוא יהבך יבטל משפטו חלילה ועשה יפשה כנפים למזון ההוא אשר לקח שלא כמשפטו ית' ולעמיתו אשר חסר יתן מנה אח' אפיס כי לו ית' הכסף והזהב: ובגלל הדבר הזה אשר הוא יהודי ישמה בפידו ממונו על פי החורה אשר יורוהו ויבזו כסף יבזו זכב באמה באמור למה התעב אל לבי כי אדם עבד עברי בדמים יקרים ואשלחנו חפשי הפך כל דת ומסות ואם ספק חלוה את עמילא אחיה לו כנושה ואם שורתי נקתי ח' כסף או זהב שאלוהא תן הפשיעית ישמענו והאנשים עניי עם אשר אל טיבה צהם יתעשרו בממוני ועיני רואות וכלות ואני גשארתי רש ונקלה כי הכסף חול מכלי כי כסף הרצפי ולהלוות למו עד בלתי השאיר לי כל והיקטם בכל יתר מנות ומשפטים על הדרך זה אשר הפטן מו' את ישראל על המשפטים האלה כי הלא אן הוא משום דרכו אשר אבד העושה מקיים בעשות און חביו בשמים ומה לי עוד טובה כ"ח שקימתי רון ח' ואשר נשפי ודבקות בקיום ממונו ההוא ובפסד. וז' לחשוב הוא מאמר דהע"כ באומרנו המשפטים ה' אמת שהוא שני משפטיו אשר יפסוק למעלה על כל איש ואיש ומשפט חורתו למטה שניהם אמת כי הלא שתי אלה דקרו יהודי העליון והתחתון כמדובר. אך אשר לא על פי החורה אשר לא ידק עם העליון היא משפט שקר אחרי שהוא בלתי זדק עם העליון כי אין לך שקר גדול מזה ושמת חמור ומה יעשה בן אדם אשר יר סמוך לך ענבה בלבו באמור חליו הטוב לך כי תמאם יגיע כסף וכל יגיעך ויאלו עם אשר לך דעת כי הלא הראה בנאוף לדון ומשפט כי על פי החורה מתרשט ואין כל וטוב לך כי תשוק ע"פ דין חכמי מ"ה ותעטיר ומה יעשה האיש הזה חליו יפחה ויבועט חלילה. לז"ח

איכות כי אינם רק הישרה בעלמא: ובוזה יסכן דרך אחרת עוד צאו' ואלה המשפטים לומר כי אלה המשפטים אשר יתחמך לבב לנות מהם מפני חסרון כים הן אשר חשים לפניהם של כל המשפטים למען ע"י אלו יתלמדו להיות חסידים ומהירים שהם כי חקנה כו'. שישלחשו חפשי וכן כי ימכור איש את בנו שחתה החעמר בה יעדרי לו לנשה ועטם הדבר לבל יתחמך לבנם בהחילו ית' בחלה חורה באומר המשפטים בה"א הידיעה לומר ואלה אשר אתן לכם הם המשפטים כלומר שלמעלה אשר עשה איך רק משים אותם לפניהם מה שהוא לפני בית דין העליון כי כל משפטי החורה הוא קיום משפטיו העליונים כמדובר:

עוד יתכן דרך אחרת כוללת כל המקראי' וכול שצום לב. (ה) אך חמרה בעשרו עד כה כי כל הפסוק הוא מיוחד כי מי יוכל בהחילו כי חקנה כו' שכן הם משפטיו ית'. (ב) אומר כי חקנה למוכח ולא שלא למוכח ככל הפרשה בלה כי ימכור כי יזיד כו'. (ג) כי הנה ארז"ל דבריחא (במילה) עבד עברי עבד שהוא עברי או אינו אלא עבד נכרי שנקנה מעברי ובאיזה אי מוקים והתנולתם אותם כו' צעבד הלוקח מן הנכרי ח"ל כי ימכר לך עברי כו' ושלל יקשה כי למה זה בחר ה' לטביל חובת יחירה והוא ידה נקעה פירות הכתוב ונאמר ח"כ ג"פ להקן הטענה כי הלא טוב טוב יאמר נא הכתוב כי חקנה עברי ולא יאשר עוד מקום לטענה והיה דרך קרה דרכו ית' תמיד שבחר בקיזור כוודע ועוד כי בקנות אותו עדיין אינו עבד. כ"ח בן חורין עד אחרי כן. ואיך יאמר כי חקנה עבד כו'. (ד) ח' ו' שני' יעבוד כי הלא מהשעבוד אין צריך לאומרו כי כספו הוא כ"ח מה שלא יעבוד ומראוי לא יאמר רק בשביעית יאל. (ה) כי כמו שהחלי לדרב למוכח עם הקונה יאמר גם אחרי כן ו' שנים יעבד ובז' הויאלו. (ו) אומרנו חס: כי הוא מיוחד. (ז) אומר חס בגפו יבא כו' כי הלא הפוך הוא כי אשר בא בגפו נלח

בלא אשה ראוי חתן לו אשה ולא שיתהפך שאם בגפו
 בלא אשה יתן לו ואם בעל אשה הוא . אלויו יתן לו אשה .
 (ח) למה הפסיק בזומרי ויאלה אשתו עמו בין שתי
 החלוקות המקבילות אשה אל אחותה אם בגפו יבא
 בגפו יאל ואם אדויו יתן לו אשה כו' . (ט) או' ואם
 אחר יזמר העבד כו' מה זו אמירה כסלה מה ענין
 לרצעה זו וזאת הסוד . והנה יש מרז"ל (קדושין כ"א)
 זומרים און ששמעה בסויה כי לי בז"י עבדים ולא עבדים
 לעבדים ומכר את עצמו הרגע . אך ע"ז הקשו כי הניחא
 לומר עצמו . אך הנמכר בגנבתו מאל" . אלא און
 ששמעה לא תגזוב וגנבה תרעה ועדין קשה כי א"כ
 מדי עבדו כל מזה מו' הדברת תרעה ג"כ . והנה על
 זה היה אפשר להשיב כי הוא מזה המביאה לידי
 עבדות . אך על זה חגיגה שיהי כי אחר שהכל הלוי
 בשמיעה גם שלא הביא לידי עבדות ראוי לרציעה .
 ועוד כי הלא לא תגזוב לא נאמר רק על גונב אים . ועוד
 מיד כשגנב או כשנמכר היה ראוי לרצע :

ואמנם הנה ראה הקב"ה לזכות את ישראל להפרישם
 במשפטיו כל יעלה על רוחם כי אין בהם זולתי
 הישרה מה באין סוד . ובדבר זה עוד ירסו מעט
 לראות בעין פלס כי ובימים היו נמוסי הדעות הקרוצים
 אל דעת לבב אבות משפטי ה' ישרים כזומרים איה
 שכל טוב ימלא טוב טעם ודעת על דין המשפט הקונה
 עבד עברי כאשר פירש נתן מלחמו ומומו ואחרי כן שם
 פנים יעבד ובשביעית יאל וזה הקונה עבד עברי קנה
 ארון לעצמו שלא יעבד בו עבדות עבד ומה שהלמוד
 עושה לרבו אין העבד עושה לרבו לא יולך כליו לז"י
 המרחק ולא יעבד עבדה בזויה קצב ובורס' ולא יאכל
 הוא פה סולה ועבדו פה קיבד ואל יק' ה' רביעית יין
 לא ישתה הוא וישקל לעבדו מים רק ויתלו לו . ואם יישן
 הוא על הכר לא יישן עבדו ע"ג . קרקע שאם זר הוא
 יתנו לעבדו והוא יישן על הארץ ואם ימכור את בתו
 לאמה ייעדה לו או לבנו לאשה כי הלא יתחמך לבב
 אבות באמת כזומר און אלו משפטים רק חוקים חתומים
 רוחם לר והקישק ביתר משפטים מורס מאלה כיואל
 שהלה ע"כ להסיר מלבם דבר מר הלזה בא האלהים
 ויחמר ואלה המשפטים כל' אלה אשר תראו אותם זר'
 ותחשבים לחוקים הן הם המשפטים וכה אשר השים
 לפניהם של כל המשפטי' ראשונה כי הלא הפעם הזאת
 חודיעם וארחם חוב טעמם פני ובשפטי למען יראו ויבינו
 וישכילו כי הן הם המשפטים הדברים הגאמרים באמת
 ולא זולתן כי בהם המאל חן ותכל טוב בעיני אלהים
 ואדם ומהם יראו וכן . יעשו בכל האשר והיחל ואחר כי
 תקנה כו' לומר הני מדבר כך לנוכח כי תקנה כי מזה
 שעות יעל ידך פרע זה גניבתו כוודע מרז"ל (במכילת')
 כי על הנמכר בגניבתו ידבר פה משפט"ב בו שגנב והאם
 שט"כ אדבר בו שלא לנוכח ו' פנים יעבד ובשביעית יאל
 כו' . אך דע איפה כי לא קנית כל מאומה כי הלא תקנה
 עבד לומר אל יעלה על רוחך שאשה קונה מי שהוא בן
 חורין שיחול קנייך כי לא בן הוא רק כי תקנה מי שהוא
 עבד אשה קונה כי אין לך בו קנין שעבד עבדות עבד
 כי לי בני ישראל עבדים ובקוית א' את חבירו ידמה לני

עבד ארון א' ובלא א' משיחה ונותן משעו לעבד חבירו
 לקנותו לעצמו שלא קנה אותו כי פיהם עבדי אים א'
 המה כן הדבר הזה כעבד כאדויו עבדיו ית' המה .
 וז"ל כי תקנה עבד כו' כלומר כאשר תקנה כבד הוא
 עבד כי ארון יש לו ואין רשות ביד עבד ארון א' למכור
 עצמו לאחר . והנה היה נמשך מזה כל יעבד כלל וא"כ
 לחדש יתייחס הרשיעה הקב"ה את הקונה אותו יבשעבד
 בו אפי' שש פנים . וז"ל א' פנים יעבד כלומר בזויו הוא
 שיעבד הזמן הזה שלאמלא כן לא היה ראוי לעבד
 כלום ובשביעית יאל כלומר מוילא איהו שז"י
 חתה ידך שתוילאמו כ"א הוא יאל כי לא מלאמו וע"כ
 יאל חס . ויחזר ואומר חס אל העבד שאין רבו
 וכן על שפר עבדו כמשה שפר שפר פנים זה הוא
 חסד . גם רמז לו כמורה באצבע לאשר מוח לי בקדקדו
 יבין וישיכל למה יחשיב הוא ית' את העבד בערך זה
 שלא יעבד בו עבדות עבד בפיעור העבדות אלא
 בשביעית שיאל שהיה לרמוז טעם אל חשיבות האדם
 שאין לזלזל בו ולקיימו לעבד עולם והוא כי מה שזכר
 הקב"ה אדם אחד לבד בזריאות השולם היה לרמז כי
 אחד לבד כדאי שיפירא השולם בשביעו וכל אחד מוכן
 להשיג היות כל העולם כדאי לו אפי' זה המכר לזולתו
 כי אדם הוא וא"כ אין ראוי לזלזל בו וע"כ נאסויו
 להשתעבד בו ו' פנים כנגד ו' ימים שזכר הקדות ב"ה
 בהם את השולם ומשלתו חפשי בשביעית לרמוז שעבד
 הלו ענין זריאת השולם כל' שגם הוא בכלל האפריים
 והיה הבריאה בשבילו . וזה מאמר הביא ירמיה בשמו
 יתבדך אל ישראל בזויות אדם על עבד עברי בזומרו
 (ירמיה ל"ד) לבלתי עבד צם ביהודי אחיו אים כי
 הלא זומרו אים הוא מיותר . אך בזה יזמר כמה
 שידענו כי כל אים או אגשים שזכר אל' חשיבות ע"כ
 חמר לבלתי עבד צם ביהודי אחיו שהוא אחיו אים
 כל' המזב ממנו ראוי ליקרא אים כי מי יודע לפיו ית'
 מי הקרוי אים וגדול יהודים הידון או עבדו . כמאמר
 (איוב ג') קטן וגדול שם הוא כלומר שם הוא הגדול
 או הקטן ליקרא גדול או קטן ולא בעט"י כי יקרה
 יהיו עליונים למטה ותחתונים למעלה . וגם יקרה יהיה
 שם עבד חפשי מאדויו שהוא חפשי יזמר מהלדויו שאם
 פירשוו שיהיה חפשי מי לא ידע בכל אלה . וגם זומרו
 מהלדויו מיותר :

ג בגפו יבא וכו' . הנה פירש רז"ל (קדושין דף
 כ') שילמדו שאין רבו מוסר לו שפחה כעניית .
 ויאלה אשתו וכו' מלמד שחייב האדון בזומותיה וענין
 הפסוק לראות כמה שכתבו שאין השעבוד גמור . והוא
 כי הגאה הבאה לאדון מהעבד התחלק לפסים . אחת
 הגאה מעשה ידיו פנים מה שוליד משפחה שיהיו לו
 עבדים חמר כי לא השליטו ה' בזהת מאלה כ"א בגפו
 יבא בגפו יאל ולא ימסור לו שפחה כעניית להולד
 מומס . וגם אין מעשה ידיו קויות לו לגמרי שא"כ היה
 נפטר ממזונות אשתו . שאינו מושל בעצמו לזון אותה
 בטעשה ידיו . אך בזהיות שאינו קניו לגמרי הלוי אינו
 יכול לשעבדו . אלא א"כ יזון את אשתו כי לא נפטר העבד
 משעבוד מזונות אשתו כאשר חייב ממנו לחבירו שהוא

חייב לטורעו או לעשות לו מלאכה עד כדי כל החוב ואל יפרנס אשתו ובניו וזה ברוב ממונו :

ד אם אדוניו יקן לו אשה וכו'. אמר עמוד והסתובן טוב טעמי והוא כי לאשר יש לו אשה ובנים רבו משא לו שפחה שהוא פוע"כ הוא ספק אם יאמר העבד אהבתי את אשתי ואם בני הכנענים כי לא יבצר קשר אהבה בלשטון ראשונה. וזהו ואם אמר כו'. אך מי שפון לו אשה ישראלית ובנים חדבק נפשו בכנענית וקרוז ודלי שיאמר אהבתי את אשתי כו'. וז"ל ואם אמור וכו' נמכר אל הקודם לומר ע"י היות לו אשה כבר הוא ספק אם אמור וכו'. כלומר פוע"כ היטבתי אשר אמרתי אם בנפשו יבא בנפשו יאכל כל חדבק נפשו בכנענית : וע"פ דרכו הודיענו דרכו של יו"ה". אך מעט מעט הולך ודוחה ועוקר אותו מעבודת קומו כי הנה מ. מלה לא יאמר רק אהבתי את אדוני. אך מזה ימשך לומר גם את אשתי כי דבקה נפשו בכנענית בה אל זכר. ועדיין בזה יש מואנה לאמר כי יכרו הקפו מהנאחו. אך עוד מעט גם את בניו הכנענים יאהב וימשך עוד על אומרו לא אלא חפשי כי אינו חפץ בחסדיות. וזהו אם אמור יאמר כ"ל אמור אהבתי את אדוני ימשך יאמר גם את אשתי וק ממדרגה אל מדרגה גם את לא הייתה אהבת אשתו ובניו האמורה. כי בזה יבעט מהיות עבד לאדון הכל ובהל היות עבד עבדים כנענים כי גם לאדוני עבד לה'. וימנעו החוזה אשר הוא חמוס בו להורות היותו עבד ה' הוא ברית מילה. טמא יטמאנו בזה אל זכר הכנענית. ועשה כן קן לקו כאמור. ע"כ זהו הא"י להטיר לו און ברציעה. לרמוז לו פחות יפחה שערי אנו. ויקשבו וישמעו להחור את מעשה ה' אשר עשה לו בבלה ומזוזות במזרים ע"י דם פחה. כי בו יאמר מהיות עבד אלהים. ובדם המזוזות נעשה עבד כי ית' חמוס בנחמתו. וע"כ יגולו מעבדות וממיתה כמזוז"ל כמביתא כי על שני דמים אלו היו ישראל בלחם ממזרים ועליהם נאמר בדמיה חיי דמיה חיי פעמים. ושני דמים הללו היו במזוזות ובלחם. כשפחה ה' על הפחה כמאמר ספר הזוהר. על כן תעשה לו זכירה זו בלחם. אולי יהיה זכרון אל לבו לשב מדרכו כי עשה נעשה כנעני זה פעמים. ה' שבהר בעבדות. ב' שדבק בלשטון הכנענית. ויסקן כי ע"כ היה מרצע ששלה כמנין כנעני שתי פעמים. ומן העטם הזה מלאה קונו עטם. לא אשר לא היה הרציעה ואח מיד כשומכר לעבד איש ועוז את ה' אדוניו בלחם. וע"כ ארז"ל און ששמעה כי לי בנ"י עבדים וכו'. הרצע שהוא על הרמוז הזה. שאם לא כן גם כל האורה כלה שמעו כאשר שמעו זה. ואין לומר כי זה שמעו פנים כפנים כי לא היה כן רק אכזי ולא יהיה לך ואין שם כי לי בנ"י עבדים וגם מז"ל (שם) על הנמכר בגניבתו און ששמעה לא תגנוב וכו'. כי שם הקושי יותר גדול. וגם כי שם ידבר על גונב נפש. ויהיה הענין און ששמעה לא תגלגל שנמכרו בגניבתם למזרים. ולא חזרה לבלתי גונב מה שנמכר בגניבתו גם עתה כמאז תרצע. ועל היות האשה נעשה מרובה משל איש. חשה חורה

עליה ביותר. שיעדנה לו לחסה או לבט. ורמוז בה נהיה אלא בלחם העבדים בראשי איברים מה שגם זה הוה בלחם. לרמוז על פי דרכו שלא ירים את ידו עליה כי אם בעבד כנעני מספיק להוציאו לחירות מה גם בדם ישראל. ועכ"ז אינה יוצאת. ובמה יבחר לו אם יעשה בה מה שבעניני שגופו קנוי מספיק להוציאו לחירות ודבר רמוז יאמר כי תקנה וכו' כי למען שכלל להסיני בל האלהים במוטעוה ודעה להדריכנו למען חיינו. ודבר ידבר הוא ית' עם כל אחד משני חלקי האדם. אשר חיברם היוצר ית' לשרתו ולבדך בשמו את הנסך ככחורו ואת העשירי כלעירתו בגדול היותו הוא הנפש ובקטן כלה הוא הגוף. והנה ידוע כי רזה הקב"ה לטוב את הנפש למען חסגל מזוה ומע"ס להעלותה גם עלה אל האלהים אשר נחנה בכמותו אור ועשרות. בראים שומדים ממעל לה מקומו מעשיה וירא והנה בה מלך גדול וקדוש היא רוחני לא הוכל ללאה ולבא בשלום חסגל החומרי הלוה לעשות מעשיה מעשה אלהים חסה מזוה ה' אשר תעשה און. ע"כ הכין לה הוא ית' והקסה לה עבד ועבד עבודתם הוא הגוף ברמ"ח אבריו ובס"כ גידיו לסגל מזוה. לאזור אזורות מכל קומו מזוה ומע"ס לאור באור החיים ולכל יבדד עליה בחיים טורה משל מזוה ה'. ימי שנותיה נעשים שנה. ע"כ בל הוא ית' לדבר על לבו ואמר לה כי תקנה עבד עברי. הוא הגוף לעבוד עבודתו אל יבדד ויראה בעיני חזון כי הלא שם שנים לבד הוא העבדות שהוא שם טעירות כי בשביעות שהוא בעשור השביעי שהיה חיי האדם אז יאכל לחפשי כי בזוה ישראל הכשר אז הוא חפשיהו בלחם. וזו זה אשר לא יבחר בעבדות ששים או שבעים שנים לאכול חיים ארוכים עד אין קץ. ומזה ישל האדם ק"ו כי אין לך חדם שאינו טורה על חיי העה"ז רוב הימים שהוא חיי שבעים שנה לפי הערך שהוא אהיה זמן חפשיק לו לנצור אוכל השנים הבאות אחרי מותו כי רבים מהם וישאל נא לימים ראשונים אשר ממו אלהים זה אלהים או שלשה אלהים שנה ומייהם היו שבעים. איזו יהיה להם חלק יתר שיעשה כל חפצו וכל ישע טורמו ועבודתו עליהם קלבה חיותו בעה"ז המעטסה או המרובה שאלהי כן גם רמוז שחפשיהו שאלהי המות הוא חנם. שכל מחן שחר המזוה הוא מתנה חנם כי מי הקדים את הקב"ה ואין איש עושה מזוה שלא הקדים לו ה' מוכה ואם בנפשו יבא שיספול האדם בעה"ז בהנאוח גופו. גם בנפשו יאכל כח הנפש בעבירות והעדר אהר. אך אם בעל נפש בעל אשה הוא ודליק. גם הגוף יריוה שהלא אשתו שהיה הנפש עמו שהוה עם הגוף כי אחר המות יהיה הסקירות מה לגוף אלא הנפש ויושפעו על ידה. ועד נאמן רבינו הקדוש. שע"י קשר ופסע נפשו אל גופו היה כח בנחמת הגוף. לקום ולבא אל ביתו בלילי שבתות לקדם :

ד אם אדוניו יקן לו אשה וכו'. הנה דבר זה חסמר שעררה כל בשר איש אשר לו מוח בקדקדו כי אין נקי מזה כי הלא מי בדר יחיה ויעמול במורס ומזוה כל ימיו ולא יחפא מזה או מחכים פעמים בכל ימי הבגלו ואזי לו כי גם יהיו לו לשמחה אף אלהים זכיות הלא בזומו מחטין את העת לחדרי ניהסם עד מלאה

מלאח ימי מרוקי נפשו ורוחו. אך השמה ההלל ית
 העלה אל חלקים וכל אורות שרפי קדש אשר פעל מנות
 אשר עשה המה יעלו עמה ולא יחשבו בדבן מעשיו
 הטובים כי לא ישיטנו האלהים בהם עד אשר יתבר או
 יתגלגל והוא מר ממות והוא לא יאשר לא יתן לנו טרם
 ימות ליטבר עד יפסק זהומתו וחסומו חללמו ובא יבא
 ברכה אל המנוחה ואל הנחלה וישמה במעשיו הטובים
 ובמלאכיו אשר ברא לפני ה' כי באל להקביל פניו. וזה
 מאמרו ית' אם אדוניו ית' יתן לו אשה היא נשמה
 קדושה וילדה לו בנים הם מנות עשה או בנות הם מנות
 לא תעשה. ויעשה האים הזה באופן שהאשה היא הנשמה.
 וילדיה הם הסניגורין שברא ע"מ מלותיו היו לאדוניו.
 ויחדקו אליו ית' והוא הרוח ונפש יאל בנפשו מולל מהם
 ואם כן מה תקנאו הלא הוא אם אמרו יאמר הטבע.
 אחרי שהרשיע לעשות אהבתי את אדוני ית' את אחתי
 הוא נפשי ואח בני הם מנות מעשיתי כל הספרד מהם
 וישבר אל ה' לא אלא חפשי מהם אז בנפשו ליטבר מסוישין
 אורו והביטו אדוני אל ה' ית' ויבכו רצון טוב ויקרבו
 אליו ע"י שגיגת אורו אל הדלת הוא שיפתח לו שער של
 השובה. וגם ירבע אורו הערלה משמוע ע"י השמיטה
 יתוקן הכל. כמו שאמרו ז"ל על פסוק ששנו והתי
 נפשכם. וזכה ועבדו ית' לעולם. וכהמיו לדבר על לב
 הנערה היא הנפש לנוכח אהה באומרו כי הקנה וכו'.
 יתיה לבה עליו למן הלא אשתו עמו כמדובר. שם פניו
 לדבר אל הגוף גם הוא ידורה שלומה וטובתה כי בת מלך
 היא. ובשלומה יהיה לו שלום יסלסלה וירוממה כדמה
 לעשות לכבודם בה מלך הקדוש והיותו חומר עכור הדל
 מדבר אליו לנוכח באשר דבר לה. כ"א שלא לנוכח היחל
 ואמר כי ימכור איש הוא ית'. את בתו היא הנפש לאמה
 כי כאשר הוא עבד לה בחורה ומנות הם היא אמה
 צפולותיו הגשמות כי בלעדה לא ירים את ידו ואת רגלו
 לעשות מעשה זר מעשהו אלא כי רוחנית היא על כן השמר
 כן ואל הלא כאלה העבדים בהסרון אבר אשר לא ילכו
 מהנהגה גם אם לא בהסרון ראשי איברים. אך היא לא
 תהיה יאשתה מאתך. הסרה שלמות כל פרטי חלקיה
 המתקדשים במנות. כ"א תנה לו כמו שנתנה לך. ואם
 זולת העד שלמות, תהיה גם כן רעה בעיני אדוניו.
 אשר עייתה לעשות מנות ה' אשר לא תעשינה להשמה בה.
 אשר לא יעדה הוא ית'. לךך ואם הוא בוי' אשר לו
 ית' יעדה הבהה לך ואל לרעים חלילה. ע"כ והפדה מוטל
 עליו לפדות מנהות השומאה הממזיקים הלא בהם מלאכי
 חבלה אשר בראת במעשיך הרעים. הוא צנגדו גם והוא
 הגודע מספר הזוהר. כי כאשר מזדקק האדני נעשה
 לנפשו מלכות קדושה. כי זו העלה בהיכלי מלכו של
 עולם. והוא הנקרא בגמרא חלוקת דרבנן. כי מרשעת
 הרשע נעשה לנפשו מלכות קדושה. הנקראים בגדים
 האדוניים הם יאחזקו מלאכי חבלה לרמות ולהאבד
 ולהרוס כי גם כמות יד' וז"ל צנגדו בה כי מה
 שנמכרה לעם וכתי. הוא נמוס היות צנגדו בה. הוא
 צנדי טומאה אשר הליביה בהעומו. ואם לבנו יעדנו כי
 יש לו בן לדיק ומיעדה לו. שנזכותו חלל מדינה של
 גיהנם. כי ברא מוצא אבא אל יבטח צוה להניחה צנגדים

ב (ח"ב) 2

הואים. כ"א כמשפט הצמות יעשה לה כאשר בהשיא בת
 לאים כי לא יתנהג לו מנוול רק לפחות במקלה קישוס.
 כן קשת אומר צד מה. ואל היתמה למה לו. ביטרינה
 צוול רב. הנה כל זה הוא אם ית' בעל הנפש הזכר
 ויטמאה. אך אם יזכה צברון מעשים טובים. עד
 שאחרת יקה לו פעל הנפש חבאלו רוח. או על הרוב חבא
 לו נשמה. הנה זו השניה לריבה מזון יותר משונח
 מהקדומה. וכסות חלוקת דרבנן יתר משונח והכר
 עלייתה ליל שבה אל"ע של מעלה. בהדרגה יותר משונה
 מהקדומה. וזכ"ר (ההלים פ"ד) נשמה ית' ית' חזו
 שארה שהוא המזון מחורס ומנות בהתמדה וכסותה להיות
 ככונות קדושה. ומסולקת פנייה זרה ועונה ליל שנה
 לעלות אל ג"ע העליון כמדובר לא יגרע כ"א שלם אלה
 המיוחדים לה לא יעשה לה. רק אשר היה ממריג עם
 הראשונה בלבד. מה הריוחה בנפשה. כי הלא ויאלה
 בהשונה אל האלהים אשר נהנה. הנם בלי חמדה.
 וזהו און כסף כד"ר (ההלים פ"ד) נכספה וגם כלתה.
 שהוא ל' חמדה:

יב מכה איש וחת וכו'. ראו לשים לב אל סמיכת דין
 מכה איש אל הקודם. ועוד למה הספיקצין
 מכה איש לוכי יחיד איש. שהם מזיד. כפסוק ואשר לא
 אדם שהוא שונג. וכן כל שאר הדינים הנלמדים בהמשך
 הכתובים. הם בלתי מקושרים זה עם זה: אמנם הוא
 כי הלא אמר כי עבד או אמה הטובים מאל לכניוית'.
 כי ע"כ הזכיר עליהם יותר מדאי. כי מישאל הם
 ואפשרי האים שהוא אשפי' שחטה וממכר בגיבתו לסויה
 מאשר נברא העולם שצבילו שנברא בשש ימים. שע"כ
 שש שנים יעבדו וכו'. כי המקיים נפש אחת מישאל כלאו
 קיים עולם מלא. והנה היה נמשך דבר ולומר. ח"כ
 איפה כי יכה איש את עמיתו ואת למה נמיה את הכול
 אשפי' שחטא. ומה גם כי לולא היה המה חייב עליפי
 רשעו. ולא היה הוא ית' עוזבו צידו. ופוב טוב להחזירו
 בהשבה. יתקן עוורו ולא ימותו שניהם יחדיו. אולי
 הכוונת יזכה לכהרון גדול. ע"כ אמר כי יכה וכו'. לומר
 דע כי זה לא היו רק סכסוך. כי הכוונת צנגד אך
 כמעטמו מת חחה אשר חטא לה'. וזהו אומרו מכה איש
 ומת. ולא אמר הורג איש רק כלאו לא עשה אלא מילות
 הכאה ומת. עם כל זה וימתו ונתן טעם לדבר באומרו
 מת וימת ולא אמר וימת לבד. כלומר כי על זה הוא כן
 מות לפני המקום לעמלה. וזהו מות ע"כ טוב טוב
 הוא כי במקום מות צנה"ב. וימת ביה"ז וזהו מות
 יומת. והנה היה ראוי יסוחד לוס פסוק כי יחיד. ולא
 יפסיק באשר לא אדם גם אומרו והאלהים אנה לידו הוא
 מיומר: אמנם הוא ארז"ל (מכות דף י') ואשר לא אדם.
 בנה הכחוב מדבר צא' שהרג מזיד ולא נהרג וא' הרג
 שונג ולא גלה מזמין קב"ה יעלה שהרג שונג בשולם
 רשע. ויפול על שהרג מזיד וימתו ושהרג שונג גולה.
 וזהו יאמר מכה איש ומת מות יומת ואם לא הומת או
 ואשר לא אדם זולתו והמים פסח א' שונג ולא גלה.
 והאלהים אנה לידו את המכה איש ומת המכה שומיתהו
 זה ואז ושחתי לך מקום אשר ינום בו. מה שלא גלה
 בראשונה: ועל פי דרכו אמר לך ולא אמר לו לרצח כי
 לישאל

יִבְרָאֵל הוּא קוֹב מְיֻהָבֵי לִי מִקֹּדֶשׁ לָנוּס מִן יַעֲשֶׂה דְמוּ
 טָאֵלֵי הַדֵּס . וַיִּזְרַק לֵאמֹר הַמִּקְוֶה כְּמוֹדַע . בְּהַשְׁתַּחֲפָק שֶׁס
 דָּס נָקִי כְעֵינֵי הַעֲבֵלָה עֲרוּפָה . וְשֵׁ"ל לֵמַח יַעֲשֶׂה כִּן הוּא
 יֵשׁ . לְהַזְמִין אֶחָ הַמְּכַה אִישׁ שְׂמוּמָה חֶמְדָּה יְד הַהוֹכֵב
 בְּגָבָה . וְלֹא יִיחָמוּ סָה בְעוֹלָם אֲלוֹי יַעֲשֶׂה מָלוֹחַ . וְלֹא
 קוֹב לִי מוֹמָתוֹ מִיד . לִזְ"ל וְכִי יִזְדַּק וְכו' . אֵל חֲתַשְׁבוּ
 שֶׁקָּב עֲבֹדָה אֲחֵי עַד יִפְרַע חוֹבֹ . כִּי הַדְּאִפִּי יֵהִי־
 מָסָב וְהוּא עַל הַמּוֹחָה . אֵל אֶרְצָה יַעֲשֶׂה לְבִלְחָה וְחִכֵּ"כ
 וַתֵּן . רַק מִיד חֲקַחְנוּ לָמוֹחַ . כִּי מַנְחֵה עַל אֶרְצָה מִיִּדוּ
 וְכֹבֵד לִי יוֹמֵת מִיד . וַיִּכּוּפֵר בְּמוֹתוֹ וּוִידוּיֵי כִּי לִי הַמוֹמְחִין
 מַחֲדוּדִין וְהַחִיקוּנוֹ הַאֲמִתִּי . וְלֹא חֲאָמַר הָלֹא זֶה הוּא הַיּוֹת
 עֲבָדָה כְּגַד מִדָּה הוּא הַיּוֹזֵף נִפְשֵׁי וְיִנְיָאוֹ . מַמְנוּ נִפְשֵׁי לַיִּנְקָס
 וְלֹא לְהִיקָן נִפְשֵׁי . לִזְ"ל וְאִמְכָה אֲבִיו וְאִמּוֹ מִיֹּת יוֹמֵת הָרִי
 מוֹמֵת בְּלֵתִי הוֹלְאָח נִפְשֵׁי . וְהִנֵּה הִיָּה רָאִיו לִסְמֶנֶךְ לֹוֹה
 יִמְקַלֵּל אֲבִיו כו' . אֲךְ סָמֶךְ וְגוֹנֵב כו' לֹוֹמַר אֵל חֲאָמַר
 יַפְשֶׁה עַל סִיבַת הַיּוֹתוֹ כְּפּוֹי מוֹכֵה לְאֲבִיו . לִזְ"ל וְגוֹנֵב כו'
 וְאֶרְזוּ"ל (כֶּסֶף דְּפ"ו) וְנִמְאָף בִּידוֹ פִּרְטֵס לְמָטִי אֲלַנּוּ . הִנֵּה
 שְׂחָאוֹ אִי אֲבִיו פִּטְוֹר עָלָיו עַם הַיּוֹת כְּפּוֹי מוֹכֵה עָלָיו
 וְעִדְדִין הִיָּה אֲשַׁפֵּר לֹוֹמַר אֲלוֹי עַל הַיּוֹת בְּמַכַּה חֲבוּרָה .
 לִזְ"ל וּמְקַלֵּל כו' שָׂחֵן עַם חֲבוּרָה הִיָּי אֲזוֹמַר שָׂחֵנוֹ אֲלֵךְ
 שִׂוְדַעַת עַלְמוּמָה יַדַע שְׂמִיטָה הָאִישׁ הַהוּא עַל עֲבִירוֹתוֹ
 הוּא חִיקוּנוֹ שֶׁס :

יָה וְכִי יִרְיוֹן אֲנָשִׁים כו' . אֲחֵר אֲזוֹמַר דִּין מַכָּה אִישׁ
 וְגוֹנֵב נִפְשֵׁי וּמְקַלֵּל אֲלוֹי . בַּח וְאִמַר אִיכָה
 מִהַרְגֵשִׁים הַדְּבָרִים הַמְאָרְרִים הָאֵלֶּה . שְׂחָאוֹ כִּי
 יִרְיוֹן אֲנָשִׁים כִּי מִזֶּה מִשְׁתַּלְשֵׁלִים רַעוּת רְבוּת קָן לָקוּ עַד
 אֲחֻבֵי יֵהִיָּה . וְסִפֵּר הַדְּרֵגָתָן כִּי מִהַרְיֵב דְּבָרִים יִמְתָךְ
 מְיֻהָבֵי אִישׁ אֶחָ רַעוּוֹ בְּאָזָן אִו בְּאֶנְדְּרֹן . וּבַפְּעַם רַעוּשָׁה
 לֹא יִכְלֵה רַעוּהָ לְהַמִּית . רַק וְלֹא יִמוּחַ כִּי אִסֵּ וּפְשַׁל לְמַשְׁבַּב .
 וְלֹא יַעֲלֵה עַל רוּחוֹ כִּי אַחֲרֵי שֶׁלֹּא מִסָּחַח יִדוּ נָקִי הוּא
 מִלֵּךְ שְׂמִים . בְּחָ"ו כִּי רַעוּוֹ דְּבַר סָחַח כְּגַדּוֹ כִּי הָלֹא
 גַם יִקּוֹם וְהַשְׁתַּחֲרֵן בְּחֵן כו' . וְיַשְׁלֵם לוֹ דָּמִי בְּנֵלְלָה מַלְאֲכָתוֹ
 וְרַעוּתוֹ . לֹא יִנְקָה מִדִּינֵי שְׂמִים . כִּי הָלֹא רַק שְׂבָתוֹ
 יֵתֵן . כְּלוֹמַר בְּלֻבֵד בְּפִלְתָּ מַלְאֲכָתוֹ הוּא מִהַ שְׂטוּתָן . אֲךְ
 בְּפִלְתָּ מַלְאֲכָה שְׂמִים אַחֵר בִּיעֲלוּ מִמֶּכֶה מָלוֹחַ ה' . עוֹדוּהָ
 עוֹמְדוֹת לִיפְרַעַת לְפָנֵי אֱלֹהִים וְגַם צִלְתָּ רַעוּתוֹת רַעוּהָ לְרִיךְ
 לַרְפָּאָה אֶחָ נִפְשֵׁי עֲלָמוֹ כִּי חֲלָהָ . כִּי הָלֹא הַרְשִׁיעַ לַעֲשׂוֹת .
 כִּי כָל הַמְּרִיסִיִד נִקְרָא רַעַע . וְזִ"ל וְרַפְּאֵל יִרְפָּא כִּי שְׂחֵי
 רַעוּתוֹת מוֹסֵלַת עָלָיו . וְהַמְּרִיסִי הַנּוֹכַח יִשְׁתָךְ יֵהִי אִישׁ אֶחָ
 עֲבָדוֹ בְּשֶׁבֶט בְּאִמַר אֲלוֹי מִדּוֹעַ לֹא קָמַח הַיְהוּעִינֵי מִיד
 מְכֻנֵּי . וְעוֹד מַעֵס יֵשׁ בּוֹ לְהַתְעַלֵּס בְּרִיב יוֹהַר מִבְּרֵאשֵׁיתָהּ
 וְתַבָּא אֶתֵּה אֵשִׁית וְהַרְרֵם לְרָאוּת אִסֵּ חוֹכֵל לְהַלְיֵל אֶחָ
 אִישֶׁה כָּל יִקְרָנָה כְּעֵבֶד . וְלֹא וְגַבְוֹ אֶתֵּה הַרֵס וּיֵאָלוּ לַיִּדֵיהִ .
 וּפְעַם רַעוּשָׁה וְלֹא יֵהִיָּה אֲחוּן . אֲךְ אַחֵר כִּן יִשְׁתָךְ גַּם
 אֲחוּן . וְזִוָּה אִסֵּ אֲחוּן יֵהִיָּה כו' . וְאִמַר וְנַחַח נִפְשֵׁי כו'
 וְלֹא אִמַר יִמוּחַ . לְהוֹדִיעַ כִּי לְמַתָּה וְדוּרְיוֹן יִחַשְׁבֵּ לְנִרְחֹוּ .
 הוֹלְאָה נִפְשֵׁי הַרוּחָה כִּי לֹא הַנִּיחַ כִּ"ל בְּדַח עוֹפֵק דְּמוּ .
 כְּעֵינֵין נִפְשֵׁי נְבוּחַ עַל אַחַבָּב כַּמְאָרֵם ז"ל ע"פ וְיֹאֵל הַרוּחַ
 וַיִּאָּחֵר אִנִּי אֲשַׁחְנוּ כו' . וְכַעֲבָיִן דַּס זְכָרִים . וְהַוּוּגָה נִפְשֵׁי:
כַּד עֵינֵין חַחַת עֵין כו' . אַחֲרֵי אֲזוֹמַר וְנַחַח נִפְשֵׁי חַחַת נִפְשֵׁי
 רָאֵה וְהִנֵּה יִתְחַמְּן לַבַּב אֲנָשִׁים בְּאֲזוֹמַר נִפְשֵׁי חַחַת
 נִפְשֵׁי . כִּי הָלֹא מִהַרְאָיו יִאָּמַר אִישׁ חַחַת אִישׁ . וְיִוְכַלֵּל גַּם

הַנֹּף כִּי הָלֹא הַהַרְגַּ ע"ה הַרוּחָה . וְהַהַרְגַּ בְּבִ"ד עַל
 שְׁהַרְגוּ גוּף וְנִפְשֵׁי וַיְבַדּוּ גַם שְׂמִיטָה . וְלֵמַח הִם שֶׁלֹּא לְהַזְכִּיר
 רַק אֶחָ הַנִּפְשֵׁי . ע"כ אַחֵר עֵין חַחַת עֵין כו' . לֹוֹמַר דַּע
 יָפְשֶׁה כִּי אֵין הַחֹמֶר נַחֲשָׁב בְּעֶבֶךְ הַנִּפְשֵׁי . כִּי הָלֹא הַחֹמֶר
 אֵין חֲשִׁיבוּתוֹ לְמַעֲלֵה מַעֲרָךְ שׂוּיֵי מִמוּן . כִּי הָלֹא עֵין חַחַת
 עֵין כו' כִּיּוֹה חַחַת כִּיּוֹה כו' . כִּי כָּל אֵלֶּה לֵמַח שֶׁהִם אֲבָרֵי
 הַחֹמֶר אֵין חִילּוּפָם אֵלֵךְ מִמוּן כְּלַמַּד בְּגוּמָ' . בְּפִירוּשׁ וְלֹא
 יִקְרוּ אֶחָ עַתְּהָ חַחַת חַחַת אֵין חַחַת אֵין חַחַת כְּפִירוּשׁ . וְלֵמַח לֹא
 יֵהִיָּה הַאֲבָר חַחַת הַהַאֲבָר מַמַּשׁ . כְּגַם אִישׁ בַּחֵשׁ . אֲלֵךְ עַד אֲזוֹמַר
 כִּי אֵין הַחֹמֶר נַחֲשָׁב רַק כְּשׂוֹה כְּסָף בְּעַלְמָא . כִּי כָּל הַאֲבָרֵי
 כְּעֵבְדֵי הַנִּפְשֵׁי . מִקַּחַת כְּסָף הַמַּה . וְע"כ יִשְׁלַח מִמוּן עַל
 אֲשֵׁר הַפְּסִידוֹ מִמֶּהָ . וְהִנֵּה מִמוּלָּא דְבַר יֵאָל עַתְּהָ מִפִּי אִישׁ
 לֹוֹמַר חַ"כ אִישֶׁה שְׁכָל חַסְרוֹן וְכַתּוּב הַחֹמֶר נְרוּשׁוֹת מִמְכּוּחַ
 הַנִּפְשֵׁי גַם הַיִּיכּוּרִין הַבְּאִים עַל גּוּף הָאָדָם . לֹא יִכְפְּרוּ
 בְּעַד הַמּוֹכֵחַ הַרְאוּתוֹ לִיחַן בְּנִפְשֵׁי בְּיָהִנְס . כִּי הָלֹא דַּע
 יָפְשֶׁה כִּי לֹא כִן הוּא כִּי הָלֹא כִּי יִכָּה אִישׁ אֶחָ עֵין עֲבָדוֹ כו' .
 אִו שֶׁן אֲחֵמוֹ כו' לְחַפְשֵׁי יִשְׁלָחוּ אֶחָ נִפְשֵׁי וְגוּפוֹ . חַחַת עֵינֵי
 וְשִׂינֵי עַל הַיּוֹת אַחֵר א' מִשְׁחַרְרֵר אֶחָ הַכֵּל . וְהִנֵּה אֲחַחְנוּ
 עֲבָדִים לְאֶדוּמֵי יֵב"ד אֲדוּן הַכֵּל . וְע"כ מִמְנוּ לְלַמּוּד כִּי אֲזוֹמַר
 יִשְׁלַח חַפְשִׁים מִשְׁמַעְתוּתֵינוּ חַחַת יַיְכּוּרֵי אֲבָרֵינוּ . וְהוּא מַשְׁמַר
 ז"ל בְּבִ"ד (וּבְזִכְרוֹת דף ה') עַל פְּסוּק אֲשֵׁרֵי הַגִּבּוֹר אַשֵּׁר
 חִסְרָנוּ יֵה וְהוֹחֲרָךְ חֲלַמְדָנוּ . מִקָּזֵו וְמַה אִסֵּ עֲבָד־כְּעֵינֵי
 עַל שֶׁן אִו עֵין אֲזַמְרֵ לְחַפְשֵׁי יִשְׁלָחוּ מ' . שְׁקַבְלֵי יְבָרְכֵנוּ בְּנוֹשֵׁי
 עֲלֵכֵינוּ שִׂינְלַחְנוּ הַקְּבָלֵם לְחַפְשֵׁי יִשְׁלָחוּ רַבִּי חֲמַל כַּד ה' .
 חַזִּי לְהַסוּף סִגֵּי נָאוֹר . הוּה קָרִי בַּר חַרִּי כו' כַּמְפֻרָּשׁ
 אֲלַלְנוּ בְּשַׁעְרֵים בַּס' מִקָּן בַּס' : וְהוּא מֵאֲמַרְנוּ סָה אֲלֵךְ
 הַסְּמִיכּוֹת הִנֵּה נַחֲבַרְנוּ הַיִּיכּוּרִין הַבְּאֵין עַל וְדֵי הַאָדָם אִו
 מַחֲלִיכִין . לְמַרְכַּע עוֹן אַשְׁמָה . בַּח אַחֲרֵי כִן לְבַחַר לְנוּ
 הַבְּאִים ע"י . בְּהַמָּה אִישׁ וְאִמַר וְכִי יִבַּח שׂוֹר אֶחָ אִישׁ וַתֵּת
 כו' . וְלֹא אִמַר כִּי יִמִּית שׂוֹר אֶחָ אִישׁ רַק כִּי יִבַּח כו' וַתֵּת
 כו' . לֹוֹמַר לָךְ כִּי אֵין שׂוֹר מִמִּית כ"ל עוֹן מִמִּית . רַק
 שְׂהַשׂוֹר אֶחָ שְׂכַרְכוּ כִּי הָלֹא לֹא יַעֲשֶׂה רַק גִּיחָהָ . אֲךְ
 וַתֵּת הוּא כְּמַעֲלָמוֹ . כִּי הוּא מוֹת בְּצוּנוֹ כ"ל שְׂחַגְלָגֵל ע"י
 הַשׂוֹר הַהוּא . כִּי הַרְבֵּה שְׂלוּחִים לְמִקּוֹב וְע"כֵּם שְׂהַשׂוֹר
 יִסְקַל עַל שְׂחַגְלָגֵל רַעַע עַל יַדוֹ עַם כָּל זֶה בְּעַל הַשׂוֹר נָקִי .
 וְלֹא יִאֲשֶׁם עַל שֶׁלֹּא שְׂמַרוּ אַחֲרֵי שְׂהַמָּה בְּתַסְתֵּי מַח וְדֵי לוֹ
 שְׂאֲבָד שׂוֹרוֹ עַל שְׂמִמְקוֹס אַחֵר גָּרַם חַטְאוֹ לְאֲבָדוֹ וְלַהַחְלִיל
 זֶה ע"י מוֹמוֹ . אֲךְ אִסֵּ שׂוֹר גַּבַּח הוּא גַם הוּא יוֹמֵת שִׁיתָן
 כּוּפֵר נִפְשֵׁי כִּי אִזּוּ הַבִּיחַ הוּא אֶחָ שׂוֹרוֹ שְׂחַתְגְלָגֵל חֲקֵלָה עַל
 יַדוֹ . וְע"כ דְּרַכְוֵי רַמַּז . עַל אֲשֵׁר יִסּוּל הַטַּפַּל בִּיד אַחַד
 מִגּוֹזְלֵי הַאֲרָץ וַיְכַחוּ וְתֵת וְהַמְשִׁילוֹ לַשׂוֹר כִּי הָלֹא בְּהַמָּה
 הַמָּה לֵהַס . כִּי גַם הוּא שְׂלִית . כִּי יִבַּח וְלֹא יִמִּית רַק
 כְּמַעֲמָמוֹ בְּצוּנוֹ . בְּאֲזוֹמַר וַתֵּת הַמָּהָה לֹא יִנְקָה . דִּי"ל
 (דְּבָרִים ל"ו) חַזִּי אֲכֵלָה בַּסֵּ כִי הַחַיִּים הִם שְׂלוּחֵי מִיָּה' .
 יִכְלוּ כַּד"א וְהִנֵּה חַחַתֵּי נִקְמָתֵי כו' כְּמוֹדוֹבֵר בְּפִרְקֵי הַיִּזְקִין (דף
 ל"ו) אֲךְ אִסֵּ אֲדוּן לְמַכָּה לֹא יִאֲשֶׁם גַּם הוּא כִּי לֹא שְׂלַחוּ
 אִסֵּ לֹא אִסֵּ יֵהִיָּה שְׂרַחָה כִּי גַבַּח הוּא וְלֹא עֲבָדוֹ כִּי אֲזוֹמַר
 בְּעָלָיו יוֹמֵת . כִּי גַם שְׂכַפּוֹר הִיָּה כְּפָרֵה לְמַזַּח חַחַת יְד
 עֲבָדוֹ יִשֶׁת עָלָיו כִּי שֶׁה' בְּפִרְסֵת הָאִישׁ הַהוּא עַל זֶה . כִּי
 הִיָּה מִיחַתוֹ כְּפִרְתוֹ עַב"ז וְנָסַח בְּעָלָיו פִּדְיוֹן נִפְשֵׁי פְרִי
 בְּעָנוּ חַתְּמָל נִפְשֵׁי וְכִיּוֹאֵל כו' :

לָךְ כִּי יִפְשַׁח אִישׁ כו' . הִנֵּה מִרְז"ל לְלַמּוּד . וְכִן נִעְסָה
 לְדִרְשָׁה

לדרוש רמז בדיוקם אלו כאשר דרשו רבותינו ז"ל על העגל
 ח"ט כי יגוב איש שור וכמאמר ז"ל במסכת בבא קמא
 (דף ס"ג) על כי תאז אש כו'. על הגדה הבאה על
 הרעפים ולכולה רעים ופזיזים ואמרה על הגה עד כה
 דבר שהגדה הבאה על איש מזולתו על גובה לפסלה ופשו
 ענה בלא וידבר על הגדה הבאה על נפש אדם מאשר יראה
 וילמד ממעשה חבירו. כי יעשה ראובן את הרע שונג
 או מיד. ויראהו שמעון ויעשה כן גם הוא. ועל גם
 הוא צבור כרע ויחשבוהו ראובן. וז"ל כי יפסח איש צור
 כו'. והוא כי דרך הסוסא לבלתי התחיל במיד כ"ל
 כגונג. והוא פסח העמוק שהפיתו רק לכן במיד וז"ל
 כי יפסח איש בגיהנם צור לפול בו. והנהו פמחה בלבד
 שהיא עבירה בשונג החגיגור לו עוד עבירה זולתה. באופן
 יעמיק צדו או כי יכרה בזדון צור ושחח לפול בו.
 שאינו פסחה בלבד כ"ל כרעה עלמיה שוחה עמוקה.
 ולא יכסנו שלא יפסח בשאר רק בגלוי. באופן ילמדו
 ממנו ויפלו בשחח רשאו וצורו. שור או חמור שהוא
 מיד כשור המנגח מיד. או שונג כחמור בחשרון דעה.
 כי יראה הצרעה וילמדו לחסוף ממנו. או בעל הצור
 פסיה סיבה ויפלו כמחובו וישלם. ומה קתקו לגל יאם
 בגיהנם. הוא כסף ישיב לבעליו. שהחשק והטוסף עד
 ה' אשר הפסיד אשר למד ממנו. ישיב לבעליו כי יחזירנו
 בחשובה או קרא כסף אל הגשם וזהו ונבנה. שטיבינה אליו
 על ידי שפוסה. וזו על ידי כן לא בלבד יתקן עומו.
 כי אם גם והסמ יתיה לו. כי אשר למד ממנו והסמ
 ובחיוו קתלם עם עת שיחזירנה בחשובה. יתיה לו
 כחלו בראו :

לה ובי יגוף שור איש כו'. עד כה דיבר מאשר יחשיא
 את הזולת שחייב לתקן את אשר עומו. אמר
 כי לפעמים ימקר מראובן זכות לשמעון ויהיה ראובן חייב
 ליהן את הדין והוא כי חומר ראובן הוא בעל חמה כבוד
 איש כי האדם הנקראת איש הוא בעל החומר ויקראתו
 יגוף ויכניע חומר. ויהי"ר איש את חומר רעשו בייסורין.
 עד ימות ילדו ויכניע מבאומו ואז קוב לו כי ישוב בחשובה
 בהכנסו כי ידבאלו בייסורין. אמר כי הוא ימכר
 וישמענד ביד הזולת בייסורין מדף כנגד מדה. עד שחזו
 את כספו שהוא יאבד בייסוריו חזי כוסף חמדתו לבלע
 ולהשחית מאשר היה לו וזהו וחזו את כספו וש"ת ולמה
 לא יהיה עד יאבד כל כספו וחמדתו. הלא הוא כי גם
 את המה יחטון כי גם זכות המה שבוטל ילדו ותואו ים
 לו ט חלק כי על ידו נחגלגל שבעד ה'. אך אם הועד
 השלם שפמים לעשות כן. אחייב מיתם לשמים וזכות המה
 יהיה לו לעלמ :

רו כי יגטב איש שור או טה כו'. כהחיות לדבר זרם
 המילד את הזולת. גם שמכפרים עומו. אמר
 הגה זה הוא בעיניה וזרה. אך אם עוד יוסף לחוכרו.
 ולמסורו בידו וכרע גדול עוט זכבוא. וע"כ סיפר לנו
 ית' ענין מכירה יוסף. והרעה אשר ראלתנו עליה למען
 נראה ונקח מוסר. והוא כי הרעה יוסף היה מתנהג עם
 גדי ללא שפורה. כמאמר הכתוב (בראשית ל"ז) היה
 רועה את אסון בלאן. כמאמר אצלנו שהיה רועה אותם
 כרועה עדרו משמאר עליהם. וכבכור שור היה מנגח'
 וחסמה הגאמרים :

כבר כי יבער את שדה כו' אחרי הזמירו יטב' מלהזר את הזולת בידים. בא ויאמר לפעמים גם שלא ירע להם. כי אם ידרוש שלטנם הוא מאבדם. כי נעון אשר יחזק את או האשים יאל הקץ על רעים וטובים כגלתי מוחים. והוא ענין כי טאל את כו'. אלא שהקדים ענין כי יבער כו' ללמדו דעת. איכה מהרגשים העומת וחסאים לאבד עולם. הלא הוא בסליך אדם עלמו אחר הגלות העולם הזה. כי גם אל לא יעשה רק המעטו אחר טובו' השולם היה בדבר המותר לו. יפקוד ויאבד טובה הרבה. מטוב המצוות לו לנהיב כעובדא דר"ח בן דוסא (תענית דף כ"ח) שנהנה לו רגל שולחן זב וחלם שהיה שולחן חסר בעה"ב וכעובדא דרשב"י כשקאלו תלמידיו על אחד שיאל הוציא לחרץ והעשיר ואמר להם בקעה בקעה המלאי דיורי הכז וגמלאה הבקעה. וכשנאלו ליקק אמר להם מוכותכם של העה"ב אחם עטלים מיד נמנעו. וע"כ ראוי כי החי יתן אל לבו: וזהו ירמוז הכתוב באמרנו כי יבער את וכו'. והוא כי הסם כל את שפרל יש לו שדה או כרם בעולם העליון שדה הן מלת שאין לו מהן פירות בעה"ז. ונקרא שדה שקולרי' מה שזרעו. שהוא הקרן עם תוספתו. כענין המהן שבר שוטל פסעס תוספתו או מלות שקרן קיימת ואיכל פירות ככרם שהפנים קיימות ומולחין פירות ואוכל פנה שנה זה כי יבער ויאכל את הוא שדה. או כרם שלו למעלה. במה שולחן את בעירו את חמורו. ובער בשדה אחר שמשך אחרי הגלות העה"ז. שהוא לשבות ימיו כחגים לאכול למעדרים ולשהות במזרק יין לצבות פנים עיקר מעולם שאינו שלום. כ"א של האומ'. כמאמר ז"ל (יבמות דף ס"ד) כי עשו ויעקב חלקו העולמית עשו ונעל לחלקו העולם הזה ויעקב העה"ב. ע"כ יסוד את עלו למעלה כי מייעבדו ומיטב כרמו של מעלה ישלם. והנה זה הוא צנהה במותר לו. אך מזה ימשך גם אל האיסור. שהנה תלא הם מהמשחאות ומלאה קליים הם שנות מהרגשים מהמשחאות. שאז ונאלכ גדים הם זכות שקר קרן וקטן וקטן כבר נכלל. והוא חסר ש"ל לא נכרא יין אלא ליתן שבר לרשעים על מעשיהם הטובים בעה"ז ולנחם הבלים. שנאמר' הנו שבר לאובד את רשעים. ויין למרי נפש אלו אכלים. וזהו ונאלכ גדים על היוחס שוחים במלך את יין משהיהם. ומי יתן ולא היה כ"א שילת טוב. כי אם גם או הקמה הוא הנפש האכל גם הוא באש גיהנם. או שהדה שהוא משל אל החומר כי לפעמים גם הגוף נאלכ בהחלואים. שאל האם נמנה שברון השל יטבר אשר יחמו בינו והאל לבו כל עמו אל תהמה כי הנה לא יטבר על מה שעשה אחר שיין ידליקטו. כ"א על שהביא ח"ע לירי כך שהבדור את יינו. וזהו שלם שלם המצביר את העברה. באופן שהחלת המשחאות במותר לו ויכלה רעה ומחזו יאשם. וכן סודר ומורה יוכיח וגם עד ממחר משחה בני איוב:

והנה מכלל משפטי ה' יתרים אלה. הם ארבע אבות מציין. אשר הם החמיל סדר מציין. וזה ל' המשנה (רי"ב) ארבע אבות מציין הן. השור והבור והמבצע וההבער לא הרי השור כהרי המבצע. ולא הרי המבצע כהרי השור ולא זה חיה שיש בהם רוח חיים

כהרי את שאין בו רוח חיים. ולא זה חיה שדרק לית ולהיות כהרי הבור שאין דרכו לית ולהיות. הנה השום שבהם שדרק להיות ושמיטתו עליו וכשמיטת חב המיטת לשלם תשלומי נזק במיטת החרץ. ע"כ: ואחשבה כי גם נרמו. ד' מלכות אשר הזיקו זה ד' רגלים בכל ומדי יון אדום. ואלה נבוכדנאצר קרא שיר שכוונת להזיק כמאמר חנקוק ע"ה (חנקוק ח') כלו לחמם יבא. והבור הוא אשר כרה המן ואחשבה כי כרו שוחה ללכדו. כאשר המשינו רז"ל (מגילת דף י"ד) את אחשבה לבעל התל והמון לבעל החריץ. כי הוא אשר עור כרה ליהטאל כמאמר מדרש חזית' בשומן את ישראל בעור להחיות את ולחייב את ראשם למלוך של עולם. והמבצע זה יון כי הכהה מאטונו שפסק ידו בכחולת ישראל ובממונם ובחדרי היכל ה'. וההבער זה אדום אשר היות את כו' חיותה בן החרדיון ובה"מ מה שלא השליט ה' את נבוכדנאצר. לשורף ביחו עלידו כ"ע"מ מלאכי מרום. כגדעמרז"ל בספיקא ובאכול האש את הבית הגדול והקדוש הושלכו שמה כהמית אשר מסרו המסתחות לשמים. והנה בחלם יש ארבע חלוקים. (ה) כי הנה נבוכדנאצר שהיה ה' אשר היחל לשלוך יד בניית ח'. בבה עם שקדוהו במלחם לכלל ע' שנה. לא נשאר מהשקדים פלטה ככל הדברים הרעים שבימייה על בכל. משח"כ ביון כי נשאר הרבה מהז שלמים ועד היום דרעם נכון. (ב) כי הלא יון מיד שולם נזק שלם ביד השמונאי. ובניו ונבוכדנאצר חיו נזק כי נטרד שבעה עדין ועמד חי עד דור ג'. (ג) כי זה וזה לא החריו יוסר מע' שנה. (ד) כי הלא גם אלה לקו ביד מה מהרה כי גם טיטוס יהוש קדמו בנאחו מן הים. ולא נעשו עד האבידו איתו. אך אחשבה מלך מדי. אשר ארז"ל (מגילת שם) כי יוסר היה חפץ במכירת ישראל מהמון כחשל בעל התל ובעל החריץ. ולא לקה. אך אדרבה נתעלה אזו יותר. עוד (ה) כוללת הלא היא כי אשר בימי נבוכדנאצר הרגו אישי ישראל ועקרו שור בית אלהיהו בממו ויעשירו ומאו על מטוהם באקדח כל אדם שפך עליהם כי לא לקו רק צביהם או בני צביהם. במלחמת לבעל ע' שנה והסיקם במלחם זו בכל דור ודור כמה וכמה בימי ה' מלכות אשר הנירו את ישראל. והם חיים וקיימים בעמל אבות אינימו. ואין חרובות. למותם וגם כי יום נקם בלבו יתב' גראה נקמה אויביו. מה יסכון לאשר חטאו ואינם. על כל אלה בא ויאמר על ה' אמר אל תהמה על החפץ את תראה רב כח אה יון מנבוכדנאצר. כי הלא לא הרי נבוכדנאצר שמונו להזיק כהרי המבצע הוא יון. כי היתנו בלבבו. ועל ה' אמר לא הרי המבצע כהרי השור כי יון היה אז הגאה להזין. צבנות ישראל ובממונו. ע"כ שילם נזק שלם משח"כ נבוכדנאצר רק כיוונתו להזיק. ועל ה' אמר לא זה נזה שיש בקר רוח חיים וכו'. והוא כי כל עיקר כוונת אדום. היה על העיר ועל בהמ"ק כהמ"כ (השלים קל"ז) זכור ה' לבני אדום את יום ירושלים האזורים ערו ערו עד היסוד הנה. אך השקדים כל ישעם וכל חפץ להזיק את ישראל כמאמר ה' בם בכל השדוהם אשרי שילם לך וכו'. שנמלת לזו כלו' את, עמנו ואת בערתי וע"כ אשרי שיאחז ויפיק את עולליך. וכן אנטיוכוס כל עיקר ביזרוחיו היל

על העם . נמצא כי השור והמנעם היו בצרורה רוח
 חיים כי על העם גורו . אך לא כן עמלק כמדובר .
 וזהו לא זה וזה שיש בהם רוח כהרי האש וכו' . ועל הד'
 אמר ולא זה וזה שדרכו ליקר ולהזיק כי גם עמלק עם
 שבחלה עמו עיקר מהעיר ע"ז לא מזו בכל דור דור .
 מהיוחס הולכים ומזיקים וגוררים גזרות . משא"כ
 האחרות מרע מדי כי אדרבה הטיבו את ישראל . כענין
 דניאל עם דריוש וגם הוא האחרונים הטיבו את מרדכי
 והרעה לבנות בהמ"ק ולולא לה"ר לא היה מבטלו אחרי
 כן וזהו ולא זה וזה וכו' . כהרי הבור שאין דרכו לילך
 ולהזיק כי אדרבה היה אחרי כן הולך ומטיב . ועל הה'
 אמר הלא השום שבין שדרכן להזיק בכל מקום ובכל
 זמן ואם אין נעשה פתגם הרעה מהרה . ומאריך להם
 הוא ית' עד דורי דורות . הלא השום שבין הוא . כי
 קיומם אחת הוא העושה כי הלא שמירתן עליך כי אחת
 הוא שומרת . ומאריך שלומם וטובתם כי לו תקנת ישראל
 מועשיר היה יום נקמתם וטגם גאלוהך באה . ועב"ז אל
 יתהמן לבדך על כל אשר הזיק לך ולא ילקה הוא כ"א
 זרע אשר יהיה בימים ההם כי דע איפה . כי מיד כשהזיק
 הכ המזיק עמנו לשלם תשלומי נזק . אך לא עשה רק
 במיטב הארץ בירושלים שהוא לע"ל על אדמת ישראל והוא
 מאמר ספר זוהרה על פסוק אשר נבאו על ירושלים אשר
 יבאו לא נח' אלא אשר נבאו מלמד שכל אשר נבאו בנרות
 בגלות אשור . אותם עמם יבוא ה' פתח למתן יקח
 נקמתו כל איש ישראל מכל אשר הילך לו בכל דור דור
 וזה יהיה בירושלים . וזה אומר במיטב הארץ היא
 ירושלים . משום כל הארץ . ויתכן כי כל א' מד' אבות
 נזקין אלו שהם ממש אל ה' גלות . נרמז במקומו
 נבוכדנאצר שהוא הקנן נרמז בשור . והוא כי יגוף שור
 שהוא נבוכדנאצר שהוא שור של שר מלכות כפדים
 את שור רעשו . כי יקרא אותו כי כב"חול רעהו של
 הסר בבחינה שחלק ית' את האומות לשרים . על דרך
 האמור בפסוק (שיר א') על עדרי חבדיך . והוא נטל
 את ישראל לא שידמו לו באיכות חיליה ויהי' השור אשר
 נגף ראשונה ל"י הוא היוקיים . ששלאוהו לו מעל החומה
 וימיתו . ובאשר במקומו חי ויהיבין . והא"כ מבר א"ז
 השור החי הנזכר לעם נכרי . גולה בבלי והוא את
 בספורחמדת מלכותו היתה גולה אחו ושאריתו ביד נדקיו .
 ואחרי שאת עיני נדקיו עור ויעשוהו אומה חזוב כמה
 אז גם את התה תה . כי הגלתו עמו והינה מקת' עם
 גדליה בן אחיקם ועדיין היה זרע נבוכדנאצר קיים עד
 בלשאצר שא"ל דניאל מה עשעה ל"י (דניאל ה') די היה
 נבא הוא קטיל וכו' . ואשר נעשה לו . ואחת ברביה לא
 ששפלת לבדך כל קבל די כל דגל ידעת . וזהו או מרע
 קודם לכן כי שור נגח השור הגו' ולא ישמרתו בעליו הוא
 לבבו המושל בו . כי הרשעים הם בדרשות לבס כרודע אז
 שלם ישלם שור הוא בלשאצר תחת השור תחת עין השור
 הוא בלשאצר עמנו . אך והמה הוא נבוכדנאצר עדיין יהיה
 לו סכר פעולתו . ועל גלות מדי הוא או' . כי יפתח איש
 צור הוא המן הנקרא איש לר ואויב שחטור ענתה הסעודה
 לתוך להפיל את ישראל . ואחר הפסחה כרה אורו . והוא
 מאמר מדרש חזית כי אח"כ הלך הוא בעמנו והיה מביא

אוחו אל הסעודה . והנה אחר שנסבבו בסיס היוו הווא .
 היה אפשר לבסות הדבר ולחזוק כי בעליו ימקו בעומו .
 אך לא עשה כן כי אם יען את המלך להשמידם . וזה
 אומר ולא יכסנו כי שב להטיבשים עד כלת רעה . והנה
 אשר נטלו צבור כרה ויחפרו היו שתי בחיות א' שור
 מזיד וכולל ברוץ ומשחית נפשו . כשור שכוונתו להזיק
 או חמור נפחה כחמור על הנאחולקן בעל הבור הוא
 המן ישלם כי הכסף יטיב לבעליו י' אלפים כהרי כסף
 למרדכי שהוא בעליו כי קגאו במלחמה כמאמר ז"ל . והוא
 כי והשם אהבה את מרדכי על בים המן שהוא ביום עם
 קיינו אשר רכש . והמה אשר חשב יהיה לו למרדכי יהיה
 לו להמן : ועד גלות ג' אמר כי יבער איש בור שר
 שילטתו ה' לבער . ולרעות שדה קרקע ארץ ישראל .
 לאכול מנת הארץ או כרה א' נבאום ביום ישראל כסף
 גולגלחא ולא ישבע בזה . כ"א ושלח את בערה הוא עמ'
 ובער בשרה אחר הוא בהמ"ק הנקרא שדה כד"ל
 (בראשית כ"ד) לשוח בשדה . והוא שדה אחר הוא של
 יוצר הכל ית' . כי לא השליטו ה' בו על כן מיטב שדהו
 היא עיר ממלכתו ומיטב כרמו הוא עמו . כד"ל (שיר
 א') נוטרה את הכרמים הם האומות : ועל גלות אדום
 אמר כי מלא את היא הגזירה ומלאה קצוים הם פריני
 הדור . לאוכלם אחר שנאלכ גדים תהיה על דם . כי
 שרפו אורוות התבואה ואחר האכל הקמה הם האדקים
 אחי קומת המעלה . או השדה הוא בה"מ הנקרא שדה
 כמדובר . שלט ישלם המבעיר את הבערה הוא אדום :
 והבה ראוי לשום לב מה ה' שהיה צמדי הוא הבור
 קודם לבבל שהוא השור . וגם שהפסיק בין שור
 ובור אל שן ואש בני יגנוב איש שור . אך יהיה מה
 שהחיל צבור . לרמוז כי כאשר נפרע לנו מבעל הבור .
 גם יפרע מבעל השור . ואחר השור הוא נבוכדנאצר
 ומלכותו . סמך ענין כי יגנוב איש וכו' ללל רעו ודיו .
 כי נראה את החרון הנעשה ע"י ג' ולא לקח כי אם
 מת בכבודו כי הלא נדון ק"ו מיוסף על שגנב ומכר .
 פרעו בשבילו ה' בקר וארבעת און כמפורש ברמז . מה
 גם עתה ל"י אשר נגב נפשות רבות וחסרון מן העולם .
 כי נקום ינקם לעת קן .

ו **כ"י** יקן איש וכו' . ירמוז לנו כי אם יעשיר איש . לא
 לו יהיה העשיר ההוא . כי לו י' . הכסף ולו אזהב
 ולא נמו ה' להרע ולהחזקת גם השחר ככסף חזב
 ושמלות אשר נתן לו ה' . כ"א סקדון הוא אשר הפקד אהו
 מאתו ית' לשמור ולעשות מוטו לתם לעמי עמו . לאיש
 ואיש די מחאורו אשר יחסר לו . כי חלקם נתן ה' ביד
 העשיר לזכות אורו כאשר נתון יקן לו . וזה מאמר הכתיב
 כי יקן איש וכו' . הקב"ה אל רעהו הוא איש הישרא' .
 כד"ל (ספלים ק"ב) למתן אחי ורעי ואומר (משלי כ"ז)
 רעך ורע אביך רל תעזוב . כסף או כלי חמדה אינן
 שלו ללמחות . חק לשמור שמרתם מוטו אשר יעשה
 טוב ולא יסתא . ואם תרעה שגונב מבית האיש . יעשה
 אבד העושה היאו ועשה לו כנשים . יפספס במעשיו עד
 ימלא מי הוא זה ואיזה הוא העון ההוא . אשר גרם וגנב
 ממנו מעשיו . ויבאו לידי ייטרי עויו הגדול מכלל ואם
 שפספס וימלא הגנב . והכיר עויו אשר נגב ממנו ממנו ושב

עד ה' בהכיר רשעו אז ה' ישלם שנים לרעהו זה. השב אליו. אך אם לא ימלא הגנב כי שפס ולא מלא אז יתלה בביטול תורה. ונקרב בעל הבית אל הלהים בד' אחוז של הלכה. כי שם ביתו ית' אולי זה ה' עומומה שאמרתי שיתלה בביטול תורה הוא אם לא שלח ידו במלאכה רעהו. שלא גזל או גנב או עשק את עמיתו כלו' שאם שלח ידו אין צריך לכתפס. כי ודאי מאלהו עון זה ולא בלבד שלא שלח ידו במלאכה רעה. כי אם אפי' על דבר פשע. שדבר סרה בתחלו לאחיו האביון. בין היה דומה לשור המזיק חזרו שור כי הוא הפשע בין על חמור שהיה בבלי דעת בין על פה שהיה בתמימות דומ' למה חמים לא בלבד על המזון כי אם גם על הכסות. שדבר סרה על שחובע גם כסות חזרו על שלמה. וגם לא בלבד על שמתענת מחת לו אהיה כי אם גם אם האבדה ממנו מה שזולתך היו ומהים לו. וזהו! כל אבדה אם יקרא העני אליו אל ה'. אשר ואמר לפניו ית'. כי הוא זה האיש אשר החסיר לחמו. עד הלהים יבא דבר על חמור דברי העני ודברי ההללוך ואשר ירשיעו ישלם שנים כי יעביר הוא ית' מזה לזה. כפי מה שהיה מחברו כאשר זמם כן יתהסק לו :

ב כי יתן אדם כו'. עד כה דבר על אשר יתן לו ה' עושר וכסית. עמה ידבר על מי יתן לו ה' בן או תלמיד יחיד או רבים או קהל עדת ישראל לרעות ולהטיב. כי לא יעלה על דוחו יתתו לו מן הבמים והשחרר גם השחרר כי אם לשמור יתן מן האלהים ובהדרי' בדרך ה'. ואם לא יעשה כן משאלות השמות לרבות על זארו וזרו אומרו כי יתן אדם זה הקב"ה. אל רעהו זה הישראלי. על ידו להטיב בן או תלמיד פתי כחמור הולך אחר שיהיה נאה והולך אחר תאוה גופית כמוהו. שהוא חוטא לה' או רע לבריות כשור או חמור דבריו כשה חמור חזרו חמור או שור או שם. או קהל רבים יזכו וכל צמחה כי כהמור דמו והוא הרועה לוחם. כענין ונבג כללן יוסף ודבר אדם כי לא יתנו לו שרתו רק כשחור לוחם מכל דבר רע בעיני ה'. ולכן יתן יהיה כי מות הנשבר כי הרשיע והוא חשוב כמת. ועל רשעו הנשבר בייסורי רעים או נבזה מן העולם לגיהנם אם הוא על כי אין רואה כי השומר לא הפגיה ולא ראה בעשורו מעשה הרעה אז הוא מחת את דמו מידו ית' לא יבקש כי הלא לא ראה את הרעה. אך עדיין יש נד' אמתה כי לא הפגיה להזכירו לו כי שבעה ה' אשר נפגע השומר כענין. לעבוד את ה' ועבר עליה היתה מחלק העון בין שניהם אם לא הזכירו ולא שלח ידו להוכיח במישור. במלאכת רעהו הוא השומר. ועל כן ולקח בעליו חלק השבעה ממנו. אך לא ישלם את דם השומר חזרו ולא ישלם שם הוא השומר רשע בעומו ימות את דמו מיד השומר לא יבקש. כי לא ראה כאשר הרשיע להזכירו אך אם גנוב יגנב השומר. מהביט אל מעשה השומר והיה שמר ומתגנב מעמו ישלם לבעליו את דמו אמוס אם יטרף השומר לכל יוכל השומר לראותו באופן שהוא אמוס. אז הוא יחבר' יביאחו את השומר בד' של מעלה להעיד שיהיה הוא עד כי הוא עלמורגם ואם הטרפה לא ישלם השומר. והנה כל זה הוא כי יתן הוא ית' מעלמו

ב כי יתן אדם כו'. היה דרך ה' לה' לפחות את האדם למחא נפשו. אך זה דרכו ית' כי עד שלשה כפעי ישיאל מעביר ראשון ראשון. וע"כ אשר חנו ה' דעה וישיאל והשכל מעת חטא פעם אחת רחובה ויהר לבלתי שוב שניה כי אז עדיין לא החזיק ה' הרע בו בעלם יקל להחמץ נגדו ואז יעזרו ה' עזר גדול לבלתי יחטא. ויהיה לו כל כך אהבה עמו כללו לא חטא מעולם. וזה רימוז כי יפסה אדם הוא הישר הרע. בחולה היא נפש אדם להחטיאה ועדיין לא אורשה. כי לא היחלה להתחבר בו כי לא חטאה עדיין. ועם כל זה ושכב שהיכל בה זוחמה טומאה עבירה עמה. שטימאה רבי חטאיה פעם אחת והנה עבירה זו מהר ימארה לו ליה"ל לא אשה לשכב אצלו להיות עמו חמיד כי כח הטמאה שבעשה בחטא ההוא ישוב לעמא עוד בקבע כי עבירה גוררת עבירה. וזהו כפול מהר ימארה שהן ב' עבירות אחרות. וזהו יהיה במהירוהו וזהו רימוז בלשון גם כן. באומרו מהר חסר וי"ו כי מהר חשוב העבירה היתה. להחטיאו עוד פעמים. ומה יקתו הלא הוא אם מאן הנפש האחת לחטא שנית. כי פשים ומחשבה נחומה לעומת ממנו. אז בשכר זאת שבה ליהר ולכבוט את יצרו. גם ימאן אביה הוא ית' לחטה לו. כי גם הוא ית' יעביר טומאה חטא ההוא מן העולם. כי מעביר ראשון ראשון. ויעזרה לבלתי חטא עוד. ולא זה בלבד כי אם שלם יחטיאה בשניה מחטאה גרועה מיגר נפשות שלא חטאו מעולם. כי אם כסף וחטק יהיה לו ית' שקול בד' כדד כמוהר בטון הוא ית' למחלות. הם נפשות שלא עממו טעם חטא כן יחטיאו ה' הוא ית' שפיהו מערלאשן :

ו מכשפה לא תחיה כי שפיהו פסוקים אלו מקושרים. כי מהראשון נמשך השני. כמאמר ספר הזוהר כי בלעם על ידי הזדווג עם הארון היה חל עליו כח טומאה הטיפוף. ומזה יבא לזכות לאלהים זולת ה' לבדו. וזה יהיה מה שמך אחר כל שוכב עם בהמה מכשפה כו' ואחריו זוכה כו'. וע"פ דרכו הזכירונו. כל סתיה עבודה ה' משוחפת עם עבודה אחד משרשו שליוניס. למען יהי' כרסור ומליץ טוב לפניו ית'. כדרך אנשי' בעדי המלך אשר ישרתו לפני המלך היושבים ראשונה במלכו'. למען יליצו בעדם לפני המלך וכן לא יעשה לעבדי המלך הקדוים. כי על כן בחר בנן

מכל העמים . להיות לו לעם נחלה . מאז הנחיל עליון גויים אל הפרים ורוממנו מכל לשון . ליקרא שמו עליונו . מה שלא עשה כן לכל גוי ושרף ומלאך . וכן כבוד קרא אותו . ואינו כבוד מלך מלכי המלכים . ישמעבד נט כבודו לעבדיו . וזה אומר בלתי לה' לבדו . כי הוא אלהינו וְאִין זולתו :

כ וַיָּגֵר לא תוגה בו' . אל האמר נא ישראל . אם כל כך מאושה הוא הע"ג אל ישש המגנה את מי שעבדה גם אחר שתגיייר . לאמר לו אהמול עבדה ע"ג וכיוצא בזה . לזה סמך ואמר וגר לו תוגה שהיא תוגה דברים . וכי החלל מהם גם לא הלאהו . כי הלא גם אתם הייתם בחרן מלרים . כי שם עבדתם ע"ג וזה נבגיייתם וכאשר לא מאסך ה' על שעבדת ע"ג . מלאת לך חרותו . גם לא ימאס בגר הזה . כי כמוהו כמוך . כי גרשנתגיייר בקטן שגולד דמי . וכאשר הזהרתך בל חזיר לגר רעהו הקודמת . אני הזהירך בל גברוס לזכור היסוד ואלמנה טובה שהיתה לכל א' מהם . לדג על איבודם את הנד למו . וזהו שסמך כל אלמנה וגו' . כאשר יבחר :

כא בר אלמנה ויתום וכו' . הנה אומר כל הוא לרבות אלמנה עשירה כדודע ולענין הסמיכות וענין כפל הענינו והצפוק . וגם שאין באומרנו ענה הענה שום גזירה . זולת הערות אחרות אביין . יאמר הלא הזהרתך בל חזיר את הגר . רעושו שקדמו בניו מזהירך עמה שאפי' לא תעשה באופן . שאלמנה ויתום וזכרו טובהם שחלו למו ויזעערו . כי בעתוך האלמנה . חזכור חלוק נעדרים . והיתום את אביו . כי זאת אומרת אוי' לי . כי לולא חסרתי עפרת בעלי . לא עניי אדם . והיתום אומר אוי' לי . על אפי' . כי לעת בואת היה בעצרי . ושאל האשר הלא לולא ב' אלה . אוכל לעומת . על כן בא ואמר מה שיהאש אלו . הוא להודיעני כי את ענה תענה ארו . כי עניינים ככול . ה' הענינו אשר לכל אדם . (ב) שזכיר כל א' אשר חסר לו . שזו זוכרת מנה אישה . ומתמרמת עליו כאלו אז מת . ונכפל עניניה ואומרת . הן לו היו כמותי לא ענינו . וכן היתום בוכה גם על אביו נמלא כי את ענה לא א' הוא . כי את גם תענה אותו . שהוא ענינו ככול . וזהו תענה אותו . וכן לא יעקב לא יעקב א' בלבד תהיה . כי את גם יעקב - שהוא כפל . והוא כי האלמנה . האעק יעקב על מציאות הענינו . וגם יעקב על מוח אישה . באומרת את היה איפי' חי . לא יערכנו אלה אל לבם לעשותי . ומה שפע איפי' מהאיש הרע הזה . וזעקת על משפטיו יתב' . וכן היתום יעקב על שברו . ועל יתמוחו . על הדרך הלזה . וגם אני שמוע אשמע שמי שמיעות . על השינוי ועל הזכרת חסרונם . ועל השינוי אשר והרגתי אהבם . כי אף מבלי אלמנות ויתומות . ראוי לך כל התענה . כי וקבע את קרוביכם נפש . ועל אשר הזכרת לאלמנה אלמנות . אחרי שכת המג מלב . יהיו נשוכים אלמנות . שהוא אלמנות בלתי נשכה . כמו שאמרנו ז"ל (במילתא) בלי עדים על מיתה בעליהן . ולא יבשאו לעולם . שלא תשכה אלמנותה . לעומת אשר הזכרתם השכות . ועל אשר הזכרת את היתום יתמוחו . יהיו טובים יתומים . נזכר יתמוס להם תמיד . שלא יירידום לנכסי אביהם .

כמו שאמרנו ז"ל . נמלא שאף גדולתם לא תשכח יתמוס . מדה כנגד מדה . ועל כן יחדסי לך אלנו . לסודיעך . שאין עונשם שיה לענינו הולת . לא שזכר לזולת . גם רמז כי אם יעקב וכו' שמוע וכו' . לומר כי גם שהמסר דין נעשה תחלה . על בלתי לבחו לבד' שלמס . בישומים לא כן . כי אם נעק יעקב וכו' ולא לבד' שלמס . כמדובר . כי אפי' יתומים אלו אלמנות את ביימוד ולא יאשם העושה לבזיו . או לדין המיוחד אליה :

כד אם כסף תלוו את עמי וכו' . הנה את זה . קיימו וקבלו רז"ל (ב"מ דף ע"א) שהוא ודאי . ואפשר דאשקי בלשון את בשום לב אל מלך את . שבאומרנו את העמי שהיא מיותרת . לומר אל היתול מלהלות עד שהיה בעל זכב חלף גם את כסף יהיה לך . תלוו את עמי . וע"ג זה תזכר . שאחור שהוא אל העמי . שהוא הקב"ה כי יעמוד לימין אבינו . יאש עשך ויעשירך : והנה ידוע כי הסולא גדולה שבדקות . ועל הדק : נאמר (משלי י"ט) מלוא ה' חוקי דל . כי אלו יחברך מלוה . מי שחוקי את הדל . וזה יאמר פה . דע כי לא תהיה לעמי הנזכר כנושה . כי את לה' . וזה אומרנו לו . שהיא מלה מיותרת . אך הוא לומר לו . הוא שלא תהיה כנושה . כלומר כי את לולאו . והוא ה' יחברך לעד . וע"כ לא תשימון עליו נזף . את שפך אמו . כי את לה' אשר לו . ובכף ולו חזב אשר שלים . או ישמור הכ' את העמי . שהוא מי שהוא עם העמי . הוא ה' ששמד לימין אבינו . הוא עמך . ואש"פ כן לא תהיה לו לה' הנז' כנושה . ואש"פ שלמי האמת אתה נושה בו . כי מלוה ה' חוקי דל . וגם לא תשימון עליו יחברך נזף . כי מה שחשך לדל אתה כמשך לו . במה שאשם טפה בו יתב' : ולענין הסמיכות אמרנו ז"ל כי ענינו אלמנה ויתום . הוא ע"ג הרבים בהסמכת ללות . ואפי' שמוע יאמר הלא על דבר הענינו אמרנו . כל אלמנה ויתום שמוע שהוא בין עמים בין עשירים . כי זה ריבה הכל . אתר הנה זה הוא בענינו . אך לא בלבד תחייב לבלתי עמך . כ"ל גם לרחם ולהטיב . וזה בגדולה שבדקך' . שהיא הסולאה . כאשר נמלא הרמב"ם בהלכות סמכות עניים . שמונה ח' מינים . וזה גדולה על כן . ובזה לא תשום לך העשיר כעני . כ"ל כסף תלוו את העמי שהוא קודם . וש"ה הלא טוב ליהנות לעשיר . כל שבטת בפרשן מלעני כי אין לו מה להשיב . וימנע כי תחת הכתוב אשנאו . וגם הוא אפי' משא"כ את לא אלנו שיתקיים בו זמא זהב לרעך כמוך . לז"ל שמו בקולו איעך . על הא' אל תרבה להלות לו מזהבך . רק כסף תלוו . ולא תדאג כאשר בזכר . ואל יקל בעיניך העמי לבלתי חששו . כי דע איפה . כ"ל הוא עמי . הוא עמך . כי עמי תשוב בעיני כמך . כי אל זה אביע וכו' : או יאמר את העמי וכו' . שידמה אל הכותב כל נכסו לאחד מבניו . שלא עשהו אלא אשטרופוס . שזומין דעת הוא . שלא יום את כל השאר רקים . נמלא חוק כל א' כשקדון אלו . כל הוא ית' העשיר את א' . היהנן שהיה את השאר ריקס . והלא גם הס בניו . אלא אשטרופוס מינהו . לזון את הדלי' וחלק הדלים אלו . שדף על חלק . וזה יאמר את העמי עמך . כי חלק העמי שהוא רצוי האת . הוא עמך

עמך : או יאמר במש"ל על פסוק (חללים ס"ח) ישב
 עולם לפני אלהים. שאמר דוד המלך ע"ה ישב עולם דין
 שיהיו שוים. ולא עשירים ועניים. משיבה רוח הקודש
 א"כ חסד ורחם מן יגלרוכו. דמאלא כרדי שיכו העשירים.
 שיבא פרנסה העניים על ידם מושך ידו מהם. וזכה יאמר
 אל ירע לבבך בחתך לו. כ"ה הוא עני. הוא למה שהוא
 עמך. שחזקה בו בחתך לו. ועל השמים פך תמשך
 מאלה. עשה זאת איפה. והוא שלא תהי' לו כנושה. כי
 אם תעלה על רוחך בכל לבך. כאלו איך נושה בו.
 ומעולם לא הלוינו לו. וזכה לא תבא לידי שנאה אם לא
 יטרע. כי לא יהיה בעיניך כחייב לך. או יאמר לא
 תהי' לו כנושה. וע"ה שלא תהי' לו כנושה ימשך שלא
 השימונו וכו'. ולא תהי' מלוה הבאה בעבירות הרבה.
 כי בחקתך רבים. תהיה חוטא ומתביא את הלוה. והערב
 והעדים והמורס והמסורס פגלים עורבים לאו זה ח"ו
 פשימונו כמש"ל (ב"מ דף ע"ג) ולא נאמר השם : או יאמר
 שמה האמר הלא להשיב את הסלואה. יש ספק אם
 ישיבנה על ע"כ אשים עליו נכך. שיהן מעם מאשר השיג
 ידו בתורה נכך שאל בסוף לא ישלם לפחות יהיה הנשך
 סתם הקקן או לפחות אמשך נגדו כדי שיפרע. לז"ל לא
 השימונו עליו נכך ואל ירע לבבך וימשך שהבול עוד תחבול
 כי כשהחבול פעם א' לא השיב ממנה כי אם השנה
 בשולחן פעם ב' שחבול ותחבול. וזולה מה שבעיר
 גורמת עבירה גם אתה דע לך. כי לא יהיה כאשר עד
 כה. שלא יהיה לו כנושה. שאהה היית העשיר. והוא
 עני. כי אם בלמח רעך כי תסוה לו גם אתה עד
 ידך בו כי הקרה רעך. לכן חקן מעט כי עד נא השמש
 הציבנו ל. והטעם שאמרתי שאלם לא השיבנו. אטעם
 אותו רעך שהתרושע כמוהו. עם שהכסף הלוינו לו.
 הלא הוא כי הוא כמותה וכו'. וע"כ והיה כי יעקב אלי
 ושמעתי. כי היה חנון אמי. נהתי לך ההמונו ולא פלך
 היה. וע"כ אעבירנה ממך. כי הייתה בעלמא יסיה לך.
 וזה"ל הלא בעקפו ידע לו. כי הלא יהיה כמזכיר עון
 אשר עליו העני. לא כן הוא. כי ע"ה האסר כמותו
 טפף על דלותו ופעמתי כי חנון אמי. והוא חסיד לחון
 אע"פ שאינו ראוי. במש"ל (ברכות דף ז') על והנחתי
 את אשר לחון אע"פ שאינו ראוי : או גם שע"י עון
 ההסרתי לחמו. לא אמעו מ'אמעו בהסירך כמותו.
 וגם לא אחשיבנה למסור דין על חבירו. באמור לו מה
 העקב אלי. לך נב"ד. כי הדרכה והיה וכו'. והוא בכלל
 שבידנו כו'. כי יהיה הוא לער. והיה הוא שמה.
 שיאמר וכו' שמה תהיה לו נדבר. כי יעקב אלי.
 שע"כ ושמעתי. כי חנון אמי שכלל היונו חנון. הוא
 היונו מלבט ערומים. כמאמר ז"ל (בר"ס כ"ג) על
 ספוק ויעש כו' בתמות עור וכו'. ואשמח לקיים מדתי
 בו משך : או יהיה שע"י עקתו. שאכזיב ואחון אותו.
 וששמחה בעשור. וזכה מלת והיה אינה מותרת : או יאמר
 ראו נא חסרון דעת העני הזה. כי היה והיה. כי היה
 עקב חלו. סתם התחננו לעשיר שילווהו. הייתי שמהו
 ושמעתי. כי חנון אמי. והוא מאמרנו בציבור משלי על ס'
 שאלה חסדי לפני מלך וכו'. והוא ע"פ דרכו. לימוד
 ללל שיבקש מאני הכל שמתלה : או שיעור הענין. הנה

עמה מפסיד שחבא להיוות רעה. כי תורס כמוסי. אם
 לא תשיבו לו. והוא ישמח ויפסיר כי מעתה לא יבקש
 בעיני מבן אדם. כי אם ממני. וזה יהיה שמה. כי
 יעקב אלי שיהפלה על דלותו. ושמעתי כי חנון אמי.
 והנחתי אותו. ואתה תחסר. והנה ע"י דין זה. שעד כל
 השמש ישיב העבוס. יקרה כי במשך שאלת העני. קרבת
 אלהים ותפון. וילכו אל הדין. לפני זוכה על כמותו
 לבדה. והעשיר על כספו. ויגזר הדין שכל לילה
 ולילה יושב אליו את העבוס. ויחזור העשיר יקחנו בכל
 בקר ימשך כי העשיר יקלל את הדין. בזמורו הנה
 נהתי ממנו. ואיך איהו בכל לילה יתעם בו ויבלה
 ואפסיד את ממנו. והעני יקלל את העשיר אשר סלוהו
 ומשכן שאלתו. שאו' אינו קובל על הדין. שהרי זה
 אפסידתו בו בעת הצורך. אך חקלל את העשיר. כי שם
 לבו אל שאלת העני. ולמה לא ייחה אצלו לגמרי. ולא
 יסריחני יום יום לבזב לקחתו. ומאל העשיר מקלל א'
 הדין. והעני מקלל את העשיר. וע"כ אל העשיר מלוה
 הוא יסבד'. אלהים לא חקלל. ולא העני הוא או יבוא
 בעמך. ששאל עשיר לא תאור :

בה מצאתך

דלג העשיר. באמור כי תרושע
 ואין כל. כי סלוה את העני. ואם תחבול בלמח תשיבנה
 עד חבלה. ויאבד עשך. כי הלא ממקום אחר אמלל
 חסרוך. כי מאלתך ותמשך לא האחר והעשיר כי עשר
 בשביל שהתעשר ונא' (מלכים ג') הביאו את המעשר
 אל בית האור וכו' אם לא הריקוהו וכו'. וא"ה העני.
 אוי לי כי דמיתו ואין לי פגואה להשעשר ע"י תרומת
 ופעשרות כאשר תנחם את העשיר. ואוי לי על עני.
 כי אין מנחם לי. ע"כ בא הוא ית' לנחמו גם הוא.
 ויאמר אל החוט. שלך גדול. כי כבוד בניך חתן לי. כי
 אם לא תעלה בממונו. תעלה בנכסיו כדרך רוב עמים.
 וגם לא תשיאם מן הממונו. כי בזכות כבוד בניך שחתן
 לי חזקה אחרי כן שכן תעשה לשורך ולנשך שחתן לך.
 שחתן גם כבוד בהמה. בזכות כבוד בניך אשר תפדה:
ל ואנשי קדש חסיונו וכו'. מן תאמר הלא האד
 הטהו שבינו וצן בהמה כי כבוד אדם
 ובכבוד הבהמה לה' המה. טפף על האדם כי כבוד בהמה
 לה' הוא ביום השמיני. ובכבוד האדם עד יום שלשים.
 ואם על כי האדם אינו יולא מספק נפל עד יום שלשים
 גם כי לענין מילה לא כן הוא רק בשמיני עם כל זה לא
 יבצר להיות השואה ביניהם. יוהלא כמו זר נחשב. על
 כן סמך ואמר ואנשי קדש חסיונו לי. לומר לא אל בהמה
 דמיתין ותפדה. כי רחם נא לי אינו דומה. כי הלא
 בהמה על ידך עולה במעלה כי אתה תעלה ותתנהג
 כאמרי וציום השמיני חתנו לי אך אתה לא כן כי אם
 ואנשי קדש חסיונו לי מאלוים מבלי טהונו ע"י אחרים.
 ובראיה כי הלא על ידכם הבהמה עולה במעלה ואינה
 בערככם כי היה ובשר בשרה קרפה לא תאכלו וכו'.
 ח"כ המור מעפה למה הסרפה אוברה מהאדם ומורידה
 למאכל כלב. אך אין זה כ"ה שכלתם בהמה בחימה
 שאלתם בה בעלם. שאינה ערפה מלאיה לחות בהמה.
 אף היא תאכל לאדם. שיש בהנה כה. להשפוט ח"ק
 מהאדם

מהאדם על ידו. אך בסימ' סרפס. פאזיה ראויה להיות
י"ב חדש. אז השוקק נפש אוכלת ולכלב נתמן ואלו לא
היה עומד לאדם מן הבהמה למה בשלמות חייתה היא
מאכל לאדם ולא בטרפוטה :

ב נ א ר א השא שמע שור וכו'. לבה אל כוונה הממכות
מכיר מחמרים ו"ל (ב"ר פ' ס"ד) המספר
ל"ה ראוי להשלים ולכלים. שנאמר לכלב שלתיכן וכו'
וסמך ליה לא השא שמע שור. ורצוי לשיח לב על
דבריהם. מה זה יהיה הודק לעונם יהוא אלל העון אך
זה יובן כמש"ל (במכילתא) בא וראה שאין הקב"ה
מקפח שכר שום בריו. שעי' שהכלבים לא חרצו את
ישראל לטובת המצרים. נתן' שכרם להאכלים הסרפוטם:
וגבא את הענין. והוא כי הרי לדמו כי שכר שלא
קחה פיהם לנבו לישראל אף שבניחמה לא היו
מזירים בשועל ולא דוברים שקר כ"א להרים קול נגדם
הי' שכרם לחבל הסרפוט וזה ראה ולא לקח מוסר וחרץ
את לשונו וסיפר על ישראל ל"ה ירוד יד מבדר הכלב.
הנשמר מן המד' הסמוכה היא. וידוע כי אין ב"ה
מאכל לאדם כ"א על היות בני אדם למעלה מערפה כאשר
ב"ה אוכלים עשב הזומח על היות ב"ה מדרגה למעלה
סימונו ו"הי' סמוכות הכמוצ' ראה לא כי נחמה הסרפה
שכר הכלב הגבלי בעל בחיור' על אשר לא חרץ לישראל לאים
את לשונו. עש שבניחמה לא היה מוילא שמע שור. ולא
מילר לזולתו. וז' אשר נמנן שכרו על שלא חרץ את לשונו
שא לא קוי ב'עמך. ולא השא שמע שור. פן הגרע
מערכו. שכאשר הגרוע מערך מין זולתו. הוא מאכל לו
פן בניהוך גרוע מהכלב. שהיה ראוי להיות מאכל לו.
כערפה שהיה ראוי לאכל ממנו. ועוד כי מוס חבה
לשור ידך עש רעש הבא לגזול את רעהו. להיות עד חמם
בשבילו. להעיד כי הנידו חייב לו. כי בהרגיל עמך
להוילא שמע שור כמה שאין בו גזל. מוילא שור לגזול
גם פן וזהו שהמך ואמר אל תשס ידך וכו' :

ב ר א שהיה אחרי רבים וכו'. אמר לא בליד חזקה
לבלתי חת' יד לנשועים על פד בלבד. כי אם גם
בסיוח רבים בעלי סכנה. להרע את הכלתי ראוי או
להחזיק ביד מרשים. אל' התי ידך עמשה. באומרך כי
אתה יהוי. ורצוי לך המך אחריהם ואף כאשר אין נראה
לך היות לרעות. אלא כי יהיה ריב בין הנשים וישאלו
על דבר המשפט ויהיה הב"ד שקול ענין המוכים כמחייבי'
ואתה נדון בקרבך להיכן הדין נוטה. אל הענה על הריב
ההוא. לנכות מה שהיה שקול. ופאמר כדברי הכת הא'
עז יסא ברור לך הדין ככמש. ולא האמר אין הדין
נחקך על פי לבד כי הלא רבים אשר אחי כי הנה אהי.
דע לך כי אחרי רבים היתנו ואלו לא הכרעת הכף האחד
לא העו' אחי הכת ההוא נמלאת כאלו היתה לבדך חוקך
הדין ופמה תאמר לפעמים יהיו רצוי ופמה לך בהמך
בהכרעתי הנאם ממון אל' דל מה ברעבו כי אז זכות היסב
את. הדל הכרעו גם שאין הדבר ברור. אלא ולי שהיה
זדקס לז"א ודל לא הסדר בריו ולבלתי תאמר את בשל
דיוו של דל ראוי לתת זדקס גדל ההוא ולתנו נוסק לו על
פן כמה שהיה ראוי לתת לו אחייב את העשיר בעל דיוו
ונמלאתי מרחם על שניהם שלא יהסא העשיר גם הוא ולא
יעני בהשאו לז"א ודל לא הסדר בריו כי אין מרחמין

בדין אך אם חבה לרחם יהיה כמה שאינו דין שהוא כי
ספגע שור וכו' אפי' הוא אויבך ואפי' אינו דל חושה אז
רחם והשג תשיבו לו אפי' מאה פעמים : או יאמר הלא
אמרת ודל לא תהדר אפי' הדור מה והלא לפעמים הדין
עמו ופועה בטעמותיו שלא ידע לפעון האדם לא אפחה
פי לאלם לז"א אין נריך לומר זה כי אם אפי' כי ספגע
שור וכו' חושה שב' השיב אפי' על ידי עורח ומה גם עשה
לפחות פה לאלם החושה בטעמותיו ואל תאמר הנה זה
יהיה בשלל אשךך להיות החיוב לפני אויבי שבניא לו
שורו וחמורו לביחו. אך אם אהרש חמור שודאי רובן
תחה מחאו ועליו עמו גם שמשום זער בעלי חיים אין
ראוי להתעבט אשחיר פלל אצמוד בכני שונאי מסייע
עמו כי לא פלל לבו עמו ודמי בשניו כחריה ארבה.
לז"א כי האהא בו' והדלת מעצוב לו כלומר בשבילו ולא
בשביל זער בעלי חיים רק לבל הראויה לפניך על טעם
פן רק עיב מעצוב עמו בעלמו נלב אלך פנים בפנים :
או יאמר כי הנה (הבוח ס"ה) על ג' דברים העו'ם
עומד על הדין ועל האמת ועל השלום. על פן אחר
הזכירו על הדין באומרו אחרי רבים להטות. שהיא
שורה החוק הדין שאין נחקך רק עי'. הכרעה ואפילו
שנים שדנו אין דיוהס דין. והח"כ על האמת שהוא כי
דל לא הסדר בריו שהוא לרדוף האמת ואחר כך על
השלום אמר כי ספגע וכו'. השב תשיבו לו כי בראות
אויבך פן עושה שלום עמך. וכן כי הרהס חמור שואך
וכו' העצוב עמו נמלאת שלום מתווכה ביוסם : או יאמר
הלא אמרתי לך לא תענה על ריב לבסוים. שאם יהיו
ב"ד שקול המוכים כחייבים ואתה נדון בקרבך להיכן
הדין נוטה לא תענה לנכות א' מהשפי כמות אם אינו
ברור לך וגם את הדל לא תהדר הלא תאמר כי ענה
תקאה אויבים כי אשר לא ענית לנכות בעצמו יסך
לאויב לך כי דינו לא הידרשו לז"א אל' תהפס כי הנה
כי ספגע שור אויבך אשר נהפך לך לאויב שלא ענית על
ריב לנכות השב תשיבו לו. ולא ישיב אל לבו ויאמר
סופו של זה שיעב אחרי שורי אל יסוי לפועלתי ויכתי על
תחלתי כי לא לבלתי היסוי לי. לא ענה על ריב לנכות
כי הלא טרה בשבילי בצפון מה גם בדבריו. אך אין זה
רק שלא מלא לי זכות. וכן הדין שלא הידרת בריו.
הנה יקרה כי אחרו הדל או דומה לו יהיה בא
במשאו על חמורו. ויהיה רובן תחה משאו. ועצב
העצוב עמו. או יאמר כי לא מבלתי אוהבו את הדל.
שהוא נבזה בשניו. לא הדרו בריו. רק לעשות
שורה הדין ואם לא יודמנו תולאות חלו הגורם. הנה
דרך אחרת להסיר החסד. הלא הא כי לא טעה
משפט אביונך בריו. הלא הוא כי יראו שלא חסה
משפט מי שהוא אביון ידוע לכל. וז"א אביונך וידעמו
שאינו בגדר דל רק חבל לבד. דבר ועש ודעך כי ופא
בריו דרך משל הובע את איש עשיר מאה מנה וזיה
הדעה נוטה כי תאמר אליו הלא ידעךך אביון חבל לכל
דבר ומאין באו לך מנה מנה להלוות לאים עשיר אין זה
רק כי נמס עיניך בממנו ושקר דברת. אתה לא תעשה
פן. רק לא חסה משפט אביונך רק תהשיבכו כבעל הון
רב וזיה יראו כי רודף זקק אתה. ומזה ידעךך לךך
ב א (ח"ב) 2

למען ימוח הוא שורך והמערך. אך בכן אמרך שחייב במצות והכר אינו למען ימוח רק כדי שיפסד. כי גם אליו יגיע נפש יסירה בלד מה וכל שכן חסד בן הישראלי שקקס נפש יסיר וקודש רבה וממטה הגוף. הוא דבר נמשך מהלוי וספל אל הדבר הזה. והל' גם בארץ הקדושה השביעית חלה בה רוח קדושה בשנה השביעית כעודע ליודעי חן: יג **וּבְבֵר** אשר אמרתי אליכם שממרו וכו' הנה אמרתי לך מאשר פצורך הרקך ככל הכתוב. אך בזאת שלא תעשה עליה על ידך רוח שומאה. כמה שכל אשר אמרתי אליכם מפי אליכם. שהם שפי דברות ראשיטת שמי הנצורה בכל פרטם. שהם חכמי ולא יהיה לך אליה' אחר' וכו' לא תעשה לך ספל וכו' לא תשחיתוהו וכו'. כד' שממרו. ועוד נוסף כי וזה אליהם אחר' לא חזירו ואס' לא ישמע מע"ג על פלך באמצעותך פע"ל כה לא לא יהיה מצא לכה שומאה לשרות על הרקך או יאמר אל שממרו בלצבסס. מי יוכל לקיים כל פקדי הדיונים הללו כי רבי' עמה ובהם חסרון כים כי ע"כ ארז"ל (ב"ק דף ל') מאן דבעי למחוי חסידא ליקוי' מילי דמיקין על כן אמר דעו לכס כי בכל אשר אמרתי אליכם שממרו ואין מעבד אך בזאת שלא יעבד זר בייבס. כי ותס אליהם אחרים אס' לא חזירו וכו'. כל יוסר מכס רוח אליהן קדישין שנכס מלמעלה המקדשס:

יד **יְשִׁישׁ** רגלים וכו'. אמר הוא ית'. הלא אמרתי לך כי אלפע לך טובה גדולה. כי שש שנים חזרע וכו'. ולא יחלש כח הארץ. כי המיד חסוף תבואתה והשביעית עם שתשמנה ונטעה לא תחבר מתת כחה לך. כי הלא ואכלו אביוני עמך ויתרס תאכל חית השדה מבלי חזרע רק מהשמיים בלבד. והביטע ורסא עמי מה עשיתי לך ומה הלוימך להיטיב לך כל כך. כי אם שלם רגלים תחוב לי בשנה ותיבא בהם עולות ראים מה הקדמתי ואשלים. כי אם חג המטע שמר וכו'. שיש בה קרבנות והזאת הלא אכני הקדמתי לך כל הלא בו יחלש כחכם. ואין תלפע כח גדולה מזו ועל כן לא יראו פני ריקס. וכן גם הקציר הלא הוא כבורי מעשך אשר חזרע בשדה ופרס הביא שפי הלחם בו הקדמתי לך שהמחתי לך אשר חזרע בשדה. וכן חג האשף הקדמתי לך כי הלא הוא באספק אח מעשך שנהתי לך מן השדה ות"ת כי הלוימך ללכת ירושלימה ג' פעמים. הלא אם תשוב ואשובך לפני עמוד. ומה לך עוד טובה גדולה מזו. שהבה ופעמוד לפני במקום המיוחד לבינה. וז"ל שלם פעמים בשנה כלומר שמתב לרגל הלא הוא אל פני האדון ה' וגם שאין חוב עליה לרגל לידאו'. רק בזכר' ולא בנשים. ומה יסרון לכן לז"ל ענין הקרבן פסה. לרמוז כי די לכן שחוללות מאשי ה'. משלתן גבוה מקרבן פסה. ולא תאמר שאין בו קדושה כימר קרבנות על ששתנה לאכול עלי. אם כי הלא שני סומים אחן לך אשר שלא תזכח על חמך. וזה ראים שהוא דס זכחי. שיש לו תוצרת שאין לך לומר שאין בו חמך. על כי כל שאור וכל דבס נאמר לגבוה הלא אס' בזמן שיש בו חמך. שהוא עד חזי היום לא היה זכחה. ועוד כי לא ילך חלבו עד בקר ככל קרבן גבוה וזה ראים כי תגיהו וטעלתי אסס זכחי. וע"כ נאמר

זכות כל הדברים הנה' שהשמה שתקנה לויבס בהם אך אם יסוך הדברים אלה תכיר כי יש רמאות בדבר אל העשה ד"ס כי מדבר שקר תרחק שאס יראה לך דין מרומה חפרוס מלדונו. פן ימשך שנקי או לדיק חררוג והוא משול (שבוטע דף ל') מין לדיין שרואה דין מרומה שלא יאמר אחכנו וייה הקולר חלוי בצואר העדים ח"ל מדבר שקר תרחק ובה בראות הפס כי מדין מרומה אלה טורס. יודו ויאמרו כי כל מעשך לש"ש. וכל לויבס ע"י הדיונות ישלמו אחר. וש"ת ומה הוטלה בפרוס עמך מלדון דין מרומה. הלא אשר הוא רשע דניו יפטר ממות או ממון לז"א אל החוש כי לא אדיק רשע וממקום אחר אשיב גמולו בראשו: וש"ת אם הדין מרומה בניה שדע אולי עיני שכלך ערות מהשפי אמתה מדבר והטעה ושאר אינה מרומה החשבה למרומה או בהסך. לז"א ושחד לא תקח כי השוחד הוא מעור עיני שכל פקחים להקות ובכל העתם חפצים שהדין עם נוהגו. כלומר אך אם תלך במוס יפקמו עיני שכלך ולא תפעה כי אליהם נלכ בעדת הדיונים ישפיע בך רוח ממרוס לדעת המרומה או הכלתי מרומה. ולא ישיאך לךך בצא גר עם ישראל לדון כי אולי הגר שצא מביט אל נכר כי הוא המרמה. והדין עם הישראלי בר אבהן. לז"א וגר לא תלחך כי הנה אסס ידעמס אח נפש הגר שהוא כקסן שגולר. והימים הראשונים יפלו כי תחדש נפשו בו. כנאשר אסס ידעמס נפש הגר. כי טובה היא כללו אז טולד. כי הלא גרים הייתס בצרף מזלים כי שם הייתס עובדי ע"ג והגיייתם והייתס קדושים בדם פסח ובדם מילה הנה כי נפש הגר טובה מלבד ומנפש. ולמה תחשבוהו לרמאי: י **יְשִׁישׁ** שנים חזרע שדך וכו'. הנה כללות האמור הוא הזכרה על הדיונים לדון דין אמת. אמר ענה כי בגלל הדבר הנה שש שנים חזרע וכו' והוא כי הנה רעב בא' לעולם על עוות הדין. לכן על תפסס אמת יהיה שבע. כי האדמה חתן כחה לך. והוא כי לא תאמר לזרעה שנה והלוצרס שנה. למען תתן כחה פן תחלע ע"י זריעה שנה שנה. כי אם שש שנים זה אחר זה חזרע את ארץך ואספס את תבואת' כלומר תבואתה שלה הנהוגס לטוילא. שלא תהיה הולכה והסרת כי חזרענה שש שנים זו אחר זו והשביעית שתמסנה וכו' ואין הכונה על חולפת כחה למען תקח כח לשנים שבהות כי לו זרעהה בשביעית הייתס נהנת תבואתה הלא שאתה שתמסנה ונטעמה מפני סוד המצוה. ועס כל זה מאשר מאליה חתן כחה. ויאכלו אביוני עמך והותר סד לחית השדה. ומה ויתרס חלכל חית השדה. ולא יעלה על לךך לומר. אולי בחמלת חית השדה עשיתי כן שיהיו טירות השנה הסקר להס שא"כ בכרמים וחסים שאין אוכלין מוסס לא הייתי מצוה. אך הנה כן העשה לכרמך לוימך. ופסח תאמר אולי עשיתי כן למען בני אדם היבועים שש שנים בחרישם וזריעה. למען ימוחו שנה אחת בשנת לא כן הוא כי הנה זה להס לכלס תאחד היה יודק בשנת בראשית כי שסס ימים בלבד העשה מעשך וזיוס השביעי השבות ממלאכה. ואף גם זאת אין הטנה רק על סוד השנה וקצין נפש יסירה מאחו יתגרך גלא למען ימוח מיניעס כי הסס מס שמוס

זה הכבוד פה . ולא למעלה אחר פסוק אחר חג המזות
 וכו' . או שיפור הכבוד . הנה לכם שתי יתרונות .
 (א) שלפני עמוד כמדובר למעלה . (ב) שהאכלו לחם
 עולמתי וחמי' . כי גם שאכלו לוי . קרבן גבוה יחשב
 כי הנה לא השתט וכו' כמדו' . וש"ס הנה מכל זה שניתי
 ללכת ב' פעמים בשנה לירושלים . החרשתי כנגד הטוב
 הנז' . אך למה הרבזתי להעלות שוח כסף בזורים
 בכל על כחסי עד ירושלים . כי חרשה חרדה גדולה על
 דברי קל . לז"א אל תחמה על החפץ אשר הסרחתיך
 במנו' בזכורי' ראה תועלתך כי במעט כבוד זה שחורה
 שתיך כשוי טובה אני מטיב לך שבזכות זה לא תפגע בדי
 הוא גרעיו תנוחה עזרתו בחלב אמו . שהוא כמנז'ל
 עזרתו הטובה בחלב . פסס יהיה כרמל שאני משמרו
 שלא יפגע בחלב עד שלא יתמלא וישתלם שהיא מכת שרב .
ב הנה אנכי שולח מלאך וכו' . ראו לשים לב שמיכות
 זה אלא הקודם ועוד אומרו מלח הנה שהיא
 מיותרת . ועוד מה זורך מלאך אל ישראל פה' הולך
 לפניהם והנה יש מרז'ל אמרו שהיה אחר מעשה העגל .
 אלא שאם כן יקשה מה זה היה כי פסס כשומעם נתעצבו
 ישראל באזמורו וישמע העם את הדבר הרע הזה וישאבנו
 כו' . ופה לא אמרו דבר וגם למה נאמר ענין זה פה .
 אחר שנאמר במקומו בפרשת כי תשא . ועוד למה משה
 לא דבר פה דבר . ושם אמר אם אין סוף הולכים אל
 העלמו מה . ועוד אומרו לפיך שהוא מיותר . וגם היל"ל
 אפק ועוד אומרו השמר מפניו כו' . כי הנה שמירה
 מפניו . הוא שמוע בקולו . פניו בזה השמר מהכבוד
 ובעלל זה הוא אומר אל חמר זו . ולמה הושגם
 דבר אחד . ועוד אומרו כי לא יפא לפשעכם והיה לו
 לומר כי לא יפא לפשעך בלשון יהוד . כאומרו אל חמר
 זו . וגם הל"ל יחירה . סיל"ל כי לא יפא פשעכם .
 ועוד אומרו כי שמי בקרבנו . שאזכרה על כן ראו יששה
 כמוהו ית' שמועש עון . ועוד אומרו ועשית כל אשר אדבר
 מי לא ידע כי שמוע בקולו הוא לעשות כל אשר ידבר
 הוא ית' . ועוד אף וחיבתי את אויביך . שנתאם שחך
 יעשה דברו כדי שיהי לאורו . ועוד אומר כי ירך מלאכי
 והביאך כו' . הרי נאמר להביאך אל המקום אשר ביעותי
 וגם אף מלאכי ולא אמר מלאך כמ"ש למעלה . ועוד
 אף והכחדתיו . הרי נאמר וחיבתי את אויביך כו' . וידוע
 כי להכחיתו הוא . וגם היל"ל והכחדתים . ועוד אף לא
 תשהותם כו' . אך יתכן שבהכחיד הוא ית' אז האומות
 הם . יעבדו את מי שלא הילגם מיד ישראל . ועוד
 אף וספירותי מחלה אם הם שאין להם ייטיב טובם
 קיימת . ידוע שלא ייחא בלרה ומהל' . וע"ד זה
 קשה בוא' לא תהיה משלחה ועקרה . וגם ראו לשים
 לב אל יחם קשר היעודים האלה וזה עם זה . ועוד
 אומרו את יחמתי כו' אחר אומרו שישלח מלאך . מה
 זורך חימה וזרעם : אבנכם יאמר הלא אמרת לי ב"ש .
 שאף לי לראות פניך וכן רשית כבורי אדמתי אביה אל
 בייך . וכן לזאת יחרד כל לב . כי הלא אחס עשית
 את השמים ואת הארץ והכל שלך . ולמה תיחד לך
 מקום שירה שלח מלא כל הארץ כבודך כבודך חילג . ע"כ
 אמר הנה אנכי כו' . לומר ראו באי בכל מקום אנכי

עומד . יועט כל זה גדול כבוד המקום שהוא הוא
 הר המוריה משאר מקומות . כי הלא אין זריך לומר
 אחס העלובי חומר כי גם המלאך אינו דרתי להיות
 אלושי בזה הוא האם כאשר במקום הזה . ולא מבלי
 היותו בכל מקום . כי הלא אנכי שולח מלאך לפיך .
 כלומר הנה אנכי עומד ושולח מלאך . הנה יראה
 כי פה אנכי . ועם כל זה אני משלחו הוי אומר כי
 לא מבלי היותי במקום זה אני שולח מלאך . אך
 אין זה רק לשמך בדרך להיות חיל ואני כבודי
 שתשמר על ידי עממי עד שזך לארץ ישראל . כי
 שם עיקר מושבי גם עתה ואל והביאך ולא אמר
 ולהוליך . וזה להביאך אל המקום כי שם אין דבר
 באמצעות מלאך . והלא בזה יגדל הקפי . כי אמר
 שפה אחס עמנו ומכאן אתה משלחו . ומדברך ולהביאך
 כו' . יורה כי שם בלבד יש שכירה . ועוד כי יראה כי
 פה ובאר המור' יש שכירה . ולא בדרך שבתיים ואך
 יסב כי הלא מכה"כ . ולמה יגרע מקום זה ואזני
 מקום משאר העולם והוא ית' שני חילג . לז"א אמר
 היותו כול' גם שכל שני ובעל מקום אי למקום שהוא
 היותו . לקבל קדושתו ויכבד מכל העולם . והוא כי
 שם הוא עשר השמים מכון לשבתו העליון . והוא כמשל
 טוף האדם אל בתינת נפשו זו . והוא כי אין ספק כי
 הגשם ממלאה את כל הגוף . ואין לך אבר משולל נפש
 כי מלא כל האדם כבוד . ובלעד לא ירש את אבר
 מאבריו כי הוא הנתנת בכל אבר כח . לעשות מעשה
 המיוחד לו כי אלמלא היה כלם חסם . וע"כ לא כל
 האברים מקבלים שפע מאדם כח' ובשיעור א' כי הלא
 העין רואה . מה שאין כן שום אבר מיהר האברים ולמה
 לא ישחו כלם כח' אחרי כי יחד כלם מלאים מכבוד
 הגשם . אך אין זה כ"א היותו יך האיסוס ומלותם
 מכל שאר האברים . מוכן לקבל מהגשם יתר ששם מכל
 שאר איברים לא שיש בה שני . כן אומר הוא ית'
 ששם היותו כי מלא כל הארץ כבודו ית' של ידי כן
 העולם משקיים עם כל זה הר המוריה . הוא מקום
 אשר כעונוי מכל יתר חלקו הארץ . באיני' נבחר מהכל
 לקבל שפע השכחת שכירה מכל שאר העולם . כסנדל
 העין בין שאר איברים עם היותו כי זה כל האדם מלא
 מכבוד הגשם . וזוה יחייב אומרו ולהביאך ולא אמר
 ולהוליך . אך הוא כי הוא ית' הכין מקום מוכן לשבתו
 הוא הר המוריה כי מאז ברא העולם הכינו וישם
 מקדש של מעלה כנגדו . וע"כ שם נעקד יחאק ושם
 בנה יעקב מצבה . ואמר אין זה כי אם בית אלהים
 וע"כ היות שם שכירה תמיד . מפרס יענה בית המקדש
 כחאמר יעקב אכן ית' בתקופתו היה . כי כן לאמתי
 להליך . וסיים מהדברים אמורים הלא יראה כי עתה
 ככל לזמן אשר תחם שרים בית יהודה כי חסים עליו
 מלאך מכיני . לז"א לא כן הוא כי הוא הדבר כי גם עד
 שזך אל המקום אינו עשוה לזמן לזמן שחתה שרים
 כי הניי שם לפניך ה' הפרשים . (א) כי שר לאומן הוא
 ממועל על אומתו מאז מה איתו הוא ית' . להסיגים
 באמצעותו . ואינו בכל פעולה שגורו ית' . אך זה
 אנכי שולח שכני' מל שגורו של הקב"ה כעונוי כעם
 אומם שם שם ית' היותו הניי וכל

אומם שם שם ית' היותו הניי וכל
 (ח"ב) כא

ובאלי אוכי הויך כאשר פירש אח"כ בא"י כי שמי בקרבנו. (ג) כי שר של כל אוהן הוא חלני מאיכות בלתי קדוש. אך זה הוא מלאך כי מלאך הסם הוא קדוש אך השר לא כן כי גם לאומרים כי באומרו מלאכי אלהים. ידבר על השמים הוא בשם לוי מלאכי אלהי של הוונג והדין גרדיני תריסין כדוד. וז"ל מלאך. (ג) וזוהו כי כל שר מזוחן הוא למעלה בשמים ואומרו למטה. וזה לפיך על הארץ. וז"ל מלאך לפיך (ד) כי על ידי שמים על ידך משתלשל בעד כל אומה. אך זה לא להשטיס לך טוב רק לשמך דברך הגנה בעלמא. (ה) כי שר כל אומה הוא לעולם. אך זה אינו רק להביאך אל מקום בו. אך אח"כ אין זולתי לפיך. וש"ה אם כ"כ חביבים אנו לפיך שלא חפרות ממנו גם בשלחך מלאך אטו אם כן למה זה השלה מלאך. לז"ל השמר מפניו בו' ל' הנה בלכתי אני ולא מלאך אחכ לא השמרו מלחמא לי כי לא הראוני והסתפקו הים ה' בקרבנסם אין ותחטאו כי זה הים עון העגל אלהים יאמר ולכו לפינוי שהוא שגראו. לכך אני שולח מלאך וזוהו השמר מפניו כי שרחה פניו וחשבר. וזה בין כמה שיאשר לכם לא תעשו שהוא ענין השמר כענין השמר משניו השמר כן ואל בלא תעשה ושמע בקולו כמה שיאמר תעשה ושמא חלמרו כי האם הוועלמים לי אני מכבר מה גם עשה מלאך שראוי לו לכפר לאשר יעשה לו. לז"ל אל חמר בו. לומר אל תהיה ממרה בו בעברך רצונו כלומר כי אם לי כי לא יהיה לוינו ממנו כי אם מאמתי. ואין נרין ל' שלא יבנה גמרי כי אם אפי' לא ישא לפשעכם שהוא כי יפה הוא ית' אמר ביום פקדי ופקדתי לומר שכל מקום שיעשו פשע והבא עליו פקודה אפקוד על פי דרכי קתא מעון העגל. אך זה לא ישא מאשר התעלמו לשמור לפשעכם אשר תעשו אח"כ כדי שפיוס קבדו הפשע יהוה ופקוד גם אשר חמרו כעס. וזוהו ל' ישא לפשעכם בלמ"ד והפעם הוא כי שמי בקרבנו ואיכנס ויכל לכפר מה שסתחאו לקונו הוא שמי שנקרבו ושמא חלמרו הלא אין לפינוי אלא הוא ואליו תחשב עושהו. דע לך כי אם שמוע השמע בקולו בו'. לומר הנה שמי שמועו הן יחד כי ביותו לך והשמע ממנו אלי אסה שומע כי אם שחיך שומע ממנו הלא שדרת קולו. וזוהו אם שמוע בו' לומר אם שמוע אלי השמע בקולו כי השמיעה עוקרית היא מאתי. אלא ששמע בקולו שהוא כשכרת קולו. ואנס כעשוק מלוחו אין בזה שיוף לו עם ה' כאשר בשמיעה כי לא תעשה על שהוא דבר לך רק על היות דבורי אליו. וזוהו ועשית כל אשר אדבר. ועל מה שאמרתי בשמך דברך. שאין מאחו שום הטבה והטעם שפע רק עוירה. הני עוירך כי לא בלבד הטבה קניית. כי אם אפי' אויב והצר לאוייבך לא תהיה לך מידו כ"א מאתי כ"א ואיבתי את אויביך בו'. ועל אשר אמרתי ולהביאך אל המקום אל יעלה על רוחך שהוא שומר כל מכלולי אויביך שביחס כי הוא שמידם כי לא כן הוא כ"א כי ילך מלאכי לפיך והביאך בו'. לא יכחדם הוא כ"א אני כי הלא והכחדתינו בעלמי ובהן יודע כי מאתי הוא כי הלא והכחדתינו כחש' ה' מה שאין כח למלאך. וזה אומרם והכחדתינו. ובזה לא

והעצבו ישראל בשומעם וגם חסה לא אמר אם אין עיך הולכים בו'. כי אדרכה מזה יראה כי חסם ה' עם לבת המלאך אך עם שגא' כי לא אעלה בקרבך אז הסאכלנו עד שהודה ית' למטה בלתי הסתלק. עוד יסכן דרך שני בהמשך הכתובים והוא בשום לב אל ענין שלמות המלאך לפינוי כי הלא כמו זר נחשב כי הלא מלא כל הארץ כבודו ית'. ואיך ידק יעלה מאחו כי אינו ידקרק במשלח אל מקום שאין המשלה בו: אמנם יאמר הלא אמרתי שלש פעמים בשנה יראה בו'. ואמרתי כדורי אדמךך תביא בית ה' אליך ואלה חקאני. אך אייחם ביני למטה בארץ כי האמנם שני אלהים על הארץ ומה גם אם תראה ע"י עון העגל כי אומר לשלוח מלאך לפיך כי הלא חלמרו כי אין זה רק למה שעל השמים כדודך ותעדר השנהך חלילה בארץ אם לא ע"י מלאך אמני לשלש הכפע על ידו. באופן שמונח דבר ימך חלילה האמין בהעדר השגחה בארץ. וגם לעבוד בארץ אם לא ע"י מלאך אמני לשלש הכפע על ידו. וגם לעבוד אם המלאך או מול המטניה' למטה כי כן זאה כפרס הא מות העובד' לשר' וזולת. ע"כ ב' ויחמר הנה חבי שולח מלאך אל יעלה על רוחכם חלילה כי זה מבני אין בארץ כדודי חלילה. כי אין זה רק לפיך כי ביותכם משולוי חסא וזוהמט נחש רחיסם את כדודי לפניכם כדוד. ועשה נתמכרתם ולא חוכלו להביע רק במלאך שהמלאך לפיך ולא אני כי לא טובל לראות כדודי ובערך זה יתייהם השליחות בערך ריחוק הספרי מכס וסוכלו לראות המלאך. וז"ל הני שולח כלומר לא שמי בארץ. כי הני עם ה' אלא שולחך לפיך לא אני על העדר זוכר והוא כי במקרה רואה פני המלך וכהו עיניו גם הם יקדם כי לא מבני ראוהו עשה את המלך יבד' מהיות המלך לפינוי כי אל יעלה על רוחך שמה שסתה מון במו ובאל וביולא יבואו לך בהשפלות המלאך ואי עובתי את הארץ חלילה כי מזה חבא לעבדו והאחד כי אסה דע לך כי כל השפע והטוב הוא מאתי ובידי ולא שלחתיו רק לשמך דברך שמייה בעלמא. ולהביאך אל המקום אשר הכימתי כי עם ע"י הכנת המקום גם שמיךך חזכה שמייה ע"י כי הכנת המקום הוא לקבל מהשמייה מה שלא הוכן בחון לכן השמר מפניו לומר כי לא יבצר מראוחך בו פים מאיכותך וקירון פנים השמר מפניו מהסתחאו לו ועברך אוחו כי הלא היתה הנפקותא היולאם מעלות על לבך כי על השמים כבודו ית' ורין אמני בנסיים להבניה בארץ. ופע שלא תחשיבו לעבדו שמע בקולו. אך אל חמר בו לומר מה שאמרתי השמר מפניו הוא אל חמר בו שלא תהיה מורד בקונו בו כלומר שבילו שתעבדו כי אין לרין לומר אני כ"א אפי' הוא לא ישא לכם עין זה ואין לרין לומר אם ה' מכס יהיה העובד אוחו כי לא יהיה גדול כדודו באחד כ"א גם אם בולנס הייחס מושאים פניו ומקבליים אוחו לאלוה לא ישא לפשעכם. וז"ל שפעכם ל' רבים ושמא חלמרו למה השרים שיעבדום האומות לא יעשו הם כן לקוף על עובדיהם הלא הוא כי זה שמי בקרבנו שהוא מלאך קדוש וחס על כדודי ובוה ידקך מחמרים ז"ל (פ"ב) ל"ב כי לא על מלאך זה דוקא הוא כ"א בכל מלאך קדוש שמו ית' מיכאל גבריאל וכו'

וכו' והידיק כל השאר כי אין מספר לשמותיו יתברך
 ומה שאמרתי ושמע בקולו הוא כ"א שמוע בו' ועשית כל
 שר הדבר כי לא מלכו יאמר דבר שאני לא שלהטיו
 ומלכו כי שמימנכם בקולו היא שמינה בקולו ואשר אמרתי
 למתוך וכו' לא סהיה הוא המשיגה למטה כ"א ואיבחי
 את אויבך בו'. כלומר אני אני הוא ולא המלאך כל זה
 הוא בדרך אך לא בדרך ישראל. וזהו כי יך מלאכי וכו'
 הוא עד הביאך וכו'. אך אז והכחתי את כולה כאיש
 אחד כי בזה חכוי כי מאתי הוא ומה שאני מגלה אוך
 כיון בדרך אני ארז את דרךך. וגם גם והכחתי אני
 הלא הוא סן בראותך הכפילים האומות בפניך ואהה
 נוזה אותם הלא האמר בלבך כי אליהם את שזרים
 ויהם אלא שנבר המלאך שמך עליהם היה האמר גם
 שלא אעבד את אליהם שלא עלרו כח להציל אומות
 אעשה כמעשים ועבוד את המלאך שעמי לעזרי כאשר
 הם עובדים את שריהם ועושים דוגמתם פה ע"כ הני
 מודיעך כי יך מלאכי וכו' אני הוא שאכחיד את הגוים
 ולא הוא לכן עם שידעם לא תפתחוהו לקליהם על שלא
 היינו אומותם לא תעשה כמעשים לעבוד את המלאך
 אשר הביאך כי כך הוא לפני עבוד את מלאכי כעבוד
 את אליהם כי כאשר אין אליהם מילים כך אין
 מלאכי מיל כ"א אני. וזהו לא תפתחוהו לאליהם כו'
 ולא תעשה כמעשים שעובדי' שריהם תעשה כן גם
 אהה ותעבוד את המלאך כלומר שמדוח שוים כי כך הוא
 עבוד את אליהם בשמותך כמעשים ועל מה שאמרתי
 לא תפתחוהו לאליהם כו' אני אומר כי הרם תהרס
 כו' לומר את האמר נה מה אהקוטם עם ען ואכן כי
 הלא הוא כי אלו דוגמתם למעלה כוכבים ומזלות והרם
 את העליון ע"ל למעלה כמה תהרסם את דוגמתם למטה
 ושבר את העליון כמה תשבר מזכותם למטה. ועל
 אשר אמרתי לא תעשה כמעשים שהוא לעבוד את
 מלאכי אני אומר ועבדתם את' אליהם לבדו כי ובירך
 בו' מה שאין לזה כח במלאך בלעדי ה' :

מה ועבדתם את' אליהם כו'. יאמר כי היה
 דרך מלך המטה את מהה איש יעשו
 כי עיר או מגדל ויהן להם מאה אלף זבובים לא יקטיד
 רק תעשה מלאכתו בין יעשוהו יחד כלם. או מעט
 כל אחד ואחד בפני עצמו. ובשלתו הסכר יתלק חלק
 בחלק אלף זבובי לכל אחד ואחד. אמנם הוא י' לא
 כן הוא כ"א בעבודה לא יחפזו יהיה כל אחד בפני עצמו
 רק יחד כלם את האשר כי אינו דומה מרובים העושים
 את המטה. למעשים העושים את המטה וזהו
 זבדחתם לבן נשים. אך בשבר עם שבעה יחד
 כלם לא יהיה סכרם חלק בחלק בשום כי גם בסיום
 אלף איש עושים יחד מטה אחת אין אחד מכלם
 טעל בשום עם חביבו כי פלם ומאזי משפט לה' וכו'.
 והוא יפלא ויאמר הנה פלנו הים פניו. אך רעהו היה
 עסקיו לעשות המטה. ועל דרך זה פלנו עשה בעצמך
 ופלנו שלא בלבדו ופלנו בשמחה ופלנו בשמחה יחירה
 ופלנו בכבודו ופלנו בזריות ופלנו בטעם קלה ופלנו
 בטעם גדולה והידיק באלף אלפי מיני בחינים אין מספר
 באופן שם פשוט המטה יחד. יסיים השבר פניו אל

אחד לפי בחינתו. ח"א ועבדתם את' לטון רבים ועם
 כל זה ובירך וכו' לטון יחד. עוד לימדנו שני דברים
 אחד שלא נעבו' על מנת לקבל פרס רק ועבדתם למה
 שהוא ה' אליהם וחס"כ הוא יעשה את שלו כי מלמד
 בקרן קיימת לעם"כ גם יוסף ובירך פירות בעה"ל.
 ועוד שנים כי בשכר לא יברך רק הלאה והמים בלתי
 באים בעצירה כי אם מנייך כי אם גזלם או עשק
 ותלחם להם רשע. או מים גזבים לא יברך רק את
 לחמך אשר הוא שגך דהיתר וכן את מימך. עוד
 כיון ועבדתם בין אם מחסיהם עמכם בדון אל מרש מעבודתו
 את ה' בין אם מהנגב עמכם בדון אל מרש מעבודתו
 ית' דבר וזהו אליהם ובירך וכו'. ותמה האמר את
 חסותם בדון ואין עשר ותפע אהנו כמה החול הכרעה כי
 הלא יהיה בלחם ומוס' אשר חסלם ותפסה. וזהו את לחמך
 ואת מימך ואת הייסורין והדון כבר עליכם והיא מחלה
 והסרותי מחלה מקרבך. עוד יתכן עם הפסוקים שאחריו
 והוא הלא אמרתי לך לא תעבוד שר ומל כע"ג ולא אל
 מלאך והלא האמר ואלא בני מי ומוצי' למו בזכותם הלא
 מילתם אלא בזולת מילתם ואלעבוד את המול' או את שר
 כי כמה מעובדי ה' מזו רעב ולא יאריבו ימים ובמים
 לא יהיו להם. לו"א ועבדתם את ה' אליהם וגם שלא
 אומר לך שתעשיר שהוא מוצי' הלא זאת אבטיחך כי
 ובירך את לחמך ואת מימך. שיסברו במיעך ולא
 יחסרו לך ולא האמר הלא טוב היו לי בשר ויין להבריאי
 כל חלה מהלחם והמים. לו"א הלא גדולה מזו אעשה
 לך כי אין לך לומר שלא חלה כ"א והסרותי בלחם
 ומים מחלה שהיה בקרבך ומה לך עשר גדול מזה שמהיה
 בריא וחזק בלחם ומשולל דאגה כי מרבה נכסים מרבה
 דאגה ואיזו עשיר השמח בחלקו. ועל השנים והוא
 בני הנה גדול ברכתך מאשר תחשיב יעשה לך מזל או
 שר כי אין שר משיגה כפרתי' לעשות שלא ימלא פיהם
 פרטי מאומתו עקר ומשכלה וכן במול עקרותם יסקן לי
 אך בעבודך את ה' חשי' אחד לא יהיה פקר ועקרה
 בארץ גם שלא יגזר מהולד איש במול מקרות וכל
 יבטלה ית' שלא יבטלו כן. ועל חיי חמר את ית' אמלא
 ובאו' בארץ יסיון מאמרתי' לאכרסם לך לך אל הארץ
 בו'. ותם שהוא ח"א אעשך בו'. כי כאן אי אהה זוכה
 לבנים מפני המול. חס יאמר לא סהיה משכלה ועקרה
 אך בארץ. כי בח"ל אפשר יעבד המול. עוד כיוון
 באומרו את מספר ימך אמלא כי יקרה ימות סגן פחת
 שאב לכפר בו עליו חמר לא סהיה משכלה ואל' סירא
 ימות שאב על שאין הן מת חסתי כ"א את מספר בו'.
 ולכל' הסרטים חלה סהאמרי' בספתך וסרטים מעין
 שלימות השלך לא יקשה מה שלא חשו משפטי ישראל על
 עיני המלאך כאשר בס' כי השא' כי הלא לא החכר פה
 רק על דבר הוראת קרבת אליהם עם ישראל גם נעם
 שמו מלאך חסם לא סהיה עשה דומה אותם כאשר בס'
 כי השא' אך גם הוא סיפור מה שבעתם סרסם חמר לא
 חלה בקרבך בו' ואז נעקו ויחלבו על הסתלקו יתברך
 חסם ככ' למעל'. ועוד יתברך במקומו בס' :
בו את חסתי חלה בו'. יאמר הנה אמרתי לך כי אין
 סמלאך עשה דבר כי אם וחיבתי את אויבך

כ'ו'. והכחדתו את הכנעני וכו'. אל יעלה ענ רוחך כי מרוב כח אלהי העמים ההם חו שריהם שאין כח במלאך נגדם אעשה בעצמי כי הלא את אומתי בלבד אשלח מבני היות ע"י עמי והרואה כי הגה ונחתי את כל אויביך אליך עורף כי לפני יהוד מכם יהפכו עורף אויבים רבים וגם את הגרשה שהוא שרץ קל וגרשה וכו'. וא"כ מה כחם יפה ומה שפחה של אגרשנו מפניך בשמה אחת לא משתה כח ולא מוחות היות כח בלתי העמים ואריך זמן נגדם הילנה כי אין העצם רק פן היתה הארץ שממה וכו' עד אשר תסרה ומרובי טם ופתי את גבולך וכו' ועד ים פלשהים :

לג לא יבנו בארץך וכו'. הנה מהרואו יאמר כי יהיו לך למצב ולא כי יהי' לשון יהוד אך יאמר לא תכרוה להם בריה כ"א חניה יבנו בארץ ואם יארו אותי השמידים לא תעשה כן כ"א לא יבנו בארץך פן יתחילו עורף לך כי תעבוד את האלהים. ושאל האמר היחבן אהפחה מהם מיד לעבוד עבודה חלילים הלא הוא כי יהיה לך למוקש כי העם שיתחילו עורף לך לקו יביחך עד תעבוד את האלהים כי עניינה גוררה עבירה ומלא המוקש כמוקש להפיל הרבה את המוקש בו פסע אחת :

כד א ואר משה אמר עלה אל ה' וכו' וגם וכו'. הנה לומר פה ענין זה שהיה קודם מתן הורה יהיה כי כל הדברים ששלמה הוא לומר כי קרוב חלינו הוא ית' ואין שלחו מלאך כ"א מלכנו בהעדר שלמותו כי ע"כ תריך אלמעי בטינו ע"כ כמך ענין זה לומר ראו עשה כי כאשר הבינו עליון במהן חורה ודבקו בה' נמשך כי ויחזו את האלהים בלי אלמעי. ולענין הכתוב יקשה אומרו והעם לא יעלו עמו כי אחר אומרו אחת ואחרן וכו' מי לא ידע כי והעם לא יעלו. אך לומרנו כמה מעלות טובות אל המחבר אל השלם כי יעלה במעלה ויקרבו אל ה' במעלה עמו. אך אין זה רק אל הכובן וקרוב אל דקת השלם. אך לא כן אל הרחוק ממנו באיכות. וזה אומרו ואל משה אמר עלה וכו'. ואגבך יזכו גם אחרן נדב ואביהו וכו'. ואל אחת שהוא מיותר. אך הוא בזהיוך אחת עמכם יעלו הם עמך. אך לא עד המקום שיגיע הוא רק והשפחהיחם מרחוק. אך וגם משה לבדו וכל זה הוא לקרובים אל השלימות כמשה יוכלו לעלות עמו אך והעם שלא יוכלו עדיין כי יעלו במעלה עמו כאשר יעלו אחרן נדב ואביהו וכו'. אפי' להשתחות מרחוק. וזהו והעם לא יעלו עמו :

ג ייבא משה בתוך הענין וכו'. ראו לשים לב מה זה היה כי עשה לא אמרו רק נעשה וביום שאחריו אמרו נעשה ונשמע. גם מה ענין הקדמת עשיה לשמיעה וידוע מאמריהם ז"ל על זה :

אמנם הנה ידוע מאמרום ז"ל כי מהיום הראשון לחדש שדבר משה לישראל אחת רחיהם אשר עשיתי למארים וכו' אמרו ישראל ראונו לראות את מלכנו ולדבר עמו פה אל פה. וזהו וישב משה את דברי העם אל ה' וביום הרביעי לחדש היה זה שאל משה אמר עלה אל ה' וכו'. וגם משה לבדו וכו' וישב לנש את כל דברי ה' הם ציווי פרישה והגבלה ואת כל המשפטים

כא (ח"ב) 7

כל אשר דבר ה' הגבלה וסבילה וכו' נעשה . אך לא
 נגדו בלבם ביוזבו לשמוע מפיו ית' פנים בפנים . ע"י
 לעשותם ההכנות ההם . אך ביום ההמישי ע"י מה שקרא
 לפניהם ספר הדברים ומבראשית . וראו ענין אדם הראשון
 כמדובר . אז נגדו בלבם . לומר שדלי ע"י עשות
 ההכנות שנאמרו ביום הרביעי יזכו לשמוע מפיו ית' בהקין
 ויזכו כל אשר דבר ה' נעשה וע"י כן נשמע מפיו
 יתברך כמדובר :

י ויראו את אלהי ישראל וכו' . ראוי לשים לב מה
 הוא לבנות הספיר . שאל לבנה שבא ממעשי
 סבנין מהו ספיר ולא הוא שהיה לפניו ית' זכר לשעבוד
 לבנים של מזכיס למה הודיענו שראו זה הזקנים ומה
 גם ענין ספיר ולא הוא שהיה חבן סנפריון או דמות
 חבן ספיר הממור ביוזוקאל . היה לו לומר דמות חבן
 ספיר ולא כמעשה לבנות ועוד או' ולא אליני בני ישראל
 לא שלא ידו . ופירשו ז"ל (ברכות דף מ"ה) על נדב
 ואזכירו והלא גם הזקנים ראו ולמה דף נאמר בהם לא
 שלא ידו . ועוד למה שניה שבזקנים אמר ויראו ובהם
 ויחזו . ועוד או' ויחלבו וישבו . כי לא יתכן שהוא כשמשע
 כי הלא נרדף התבודדות ולא יחזו בעוד אכלם כביהם
 ואם שהיה שחברי החזיון חלבו ושמו למה נאמר . אך
 היה אין ספק כי הלא כמו אז נהשב יראו את אלהי
 ישראל ומי יוכל להביט את אלהי ישראל וכמו שאמר
 רבי יהושע לקיסר באומר אליו היה אלהיך שביע אל
 גיטון השמש ולא היחלו עיניו כהוה ואמר לו רבי יהושע
 זה אחד מממשמיו הקטנים . והוא מדרבנן דאסחכל
 בר' מיאל ובהו עינו וקו' לפניהם . ע"כ אמר ויראו את
 אלהי ישראל ולא קתמה על ההפך כי הלא ותמה רגליו
 וכו' והוא כי להולשת כח ראות עיניו בער . מהביט אל
 ספיריות רב ועטם . לעולם בהיקוהו לא יוכל לראות
 אמתם אם מסך בהתלבשות מה יושב בנהיים יתלב אור
 גדול ההוא דרך המסך ויראה הרואה מסך המסך
 כאשר נבטחו גיטון השמש אל מסך זכריות שיוכל להביט
 בו עין אדם מהטער מזה ביד מה . אך לראות בעלם
 בנהות האור המכה במסך דרך המסך ההוא לא יעבר
 כח אם ספיריו . ובהיך הוא מאוד לא יספיק מסך אחד
 וילפדך שנים בהדרגה הפנימי זך ובהיך לבן והתאן עב
 ממו ובהיך מאד מה ואינו לבן בעלם למען יהיה מאסף
 הראות מעט ולא על ידי שני הלה יוכל להביט דרך
 כשתלבשות . וזה מאמר הכתוב ויראו את אלהי ישראל
 ואיך עזרו כח להביט אל האלהים . לזה אמר כי והנה
 ותמה רגליו שני מסכים אחד כמעשה לבנות הספיר הוא
 חבן סנפריון שאמרו ז"ל (שם) שהוא חבן שבמקישין
 בו נכנס בקורנם שהוא הנקרא דיל"מניו שהוא זך ולבן
 כן היה כמעשה חבן ספיר הוא מסך מלוכב ביד מה
 בלבנות הספיר הוא לבניות הספיר שיש בו ספיריות .
 ועוד מסך אחר הוא ובעלם השמים שחזו לבן בעלם רק
 מעין חכלה שמשוף הראות . וע"י כן ויראו את אלהי
 ישראל . וזהו ויראו וכו' ותמה רגליו כמעשה וכו' ובעלם
 השמים ולמה נרדף שני מסכים . לזה אמר לעובר בכת"ח
 הלא מד' לומר כי כ"ז נרדף לעובר שהוא להשיג הטובה ובהיך
 העליון שידוע שרדף להשיגו שני המסכים . ולא אליני

בני' הם נדב ואזכירו שכלל הח' לא שלא ידומה עשו
 שהיה ראוי לשלוח בהם יד וימר מהזקנים הלא הוא כי
 לא היו זקנים שראו ראה אחת ופירשו כ"כ אחר שיראו
 וכו' . עוד הוכיחו ויחזו את האלהים שהוא לשון הסחלתי
 אחר הראיה . ולא עוד כ"כ שמי הראות היו בנאות
 הנאה לזון עיניהם כאוכל הזן עצמו ואחרי אכלו עשה
 וזכו ויחלבו וישמו שהיא הזיה שמים כי החלה היה כאלו
 אכלו ואח"כ יחזו ויחזו בשמים אחרי האכלה :

יב ויאמר ה' וכו' . הנה אומרם הסורה האלהים כו'
 יקשה כי לא היו בלוחות כ"כ או' הדברות
 ועוד או' להורוסם והלא ללמד . ועוד או' ויקם משה
 ויחשע משרו למה מזכיר יהושע ביון שלא עלה עמו וגם
 או' משרתו הוא מיותר . ועוד מה ערך או' שאמר
 לזקנים שישפכו הם לבצע דברים וידוע הוא כי הלא
 כהדרין היו : אפנים הנה צפ' כי תשא כחצו . כי
 בבית משה בהר ה' יום ומדך שם ונעשה ברים חדשה
 מוכן לפני דברים . (ה) לקבל הלוחות מידו ית' לידו כי
 אי אפשר אם לא בהיותו משולל בשמו' . (ב) למען יוכל
 לקבל כל מורה כבע"פ מבלי ישנה דבר שהוא כדבר ומע
 לאיש בשמי וזהו מ"ל שלא מלא הקב"ה כלי זכות כמשה
 וביארנו שם שהוא שלא היה מאכד פיסה ככלי ששועין
 אורה צופת שהיינו שומר בחובו והוא כי אין הסורה יתנה
 כ"כ צפ"ס ח' והיו זה ע"י היותם שם כל המ' יום .
 כמשאר"ז שפיה בכל יום לומד ויזכה עד יום החדשים
 כמפרש האלגו שם : וזה יאמר עלה אלי הסדה והיה
 שם כי על ידי היותך שם ימים סקל' הויה חדשה ששהיה
 שם . וזהו והיה שם כי ע"י כן תוכן לב' דברים . (ה) כי
 והנהגה לך את לוחות האבן שהוא מיד ליד . (ב) וסורה
 היא תורה שבע"פ שהוא פירות מה שבכבוד המלטה היא
 כל מה שהוא מדברי סופרים שכלל היה למשה מטי
 ופירש ואמר מה שאתמדי שהורכת היותם שם כדי שאתמי
 לך לוחות אבן . הוא להרות אשר כפניו גם כי אין
 כפיבה על ידי עצמו יתברך כ"כ בדבר רוחני מאד ולא
 על עמם בשמי והוארך יהיה שם משה שיושע חומרו
 לקבלם כי למה שהוא מכתב אלהים שהוא רוחניות עלים
 גם בהתגבס הלה ליתן למשה הוא ג"כ מעשה אלהים
 כי אין התגשמות רב כי עדין נשאר בו המכתב רוחני
 מאד כנדע כשמה ברוך ועל אשר אמרתי הסורה כו'
 הוא דבר גדול שרדף זוכר . רב הלא הוא להורות שלא
 התמדך רק להורותם ולא לשבו לשלול מאחי אורה לך
 כי לא מתן פעמים והשעם הוא ככתוב חללו על האמנם
 ז"ל (המורה דף מ"ו) בוא' כי שלש פאות הלכות נשכחתי
 בימי אכלו של משה והיה מבקשים לנגוס את יהושע
 עד שריחם ה' ע"י עמיאל כן קח שהחזירם בפליטו
 והלא יקשה כי הלא יהושע נביא היה ישאל מאמו יתברך
 ויגידם לו : אך הוא כי לפה הוא ית' יתעמדו לנה
 בעולם אומרים כי אחר תהו יתברך הסורה נתן עוד תורה
 אחרת ועל כן מלא הורה כי שפס אחת נתן . ולא יתנה חללו !
יג ויקם משה כו' למדמו הסורה כי גדולה שמושה
 שמשע יהושע יתה מלמודן של זקנים כי אבן
 יהושע יתה מסה כי הנה ויקם משה ויהושע למה שהוא
 משרתו שמשעו כי על בגדולת שמושה עם היות שושע

למשה ולא ידועה עם כל זה נפש יהושע עם מקום של
 זכו כל השאר כי הלא אל הזקנים אמר שבו לנו בזה .
 ולא אמר שבו לי בזה הגה כי ממקום שלא עלרו כח
 הזקנים ללכת הלכו עמיהם משם והלאה ולכל יתביטו כי
 הם לא יכלו להקרב עד מקום שיהושע מגיע ע"כ
 אמר שבו לנו בזה כו' לו' תתקבצו פה והנה אהרן ומוז
 בלו' כי הם גדולים מכם וזה עמכם ולא עמנו . בלו'
 ולכן לא תחושו כי אין כל אלה לעשות את מי שהיה
 בעל דברים כלומר וע"כ ריבוי אהה לשבת פה ויאמר
 זה להסתיר גדולת כבוד יהושע עליהם :

טו ויער משה ושכן כבוד כו' . ראוי לשם לב . כי
 בלו' ויבטחו העם ששם ימים ירעה כי ביום
 השביעי לא היה עין ואיך יאמר ויקרא אל משה ביום
 השביעי מתוך העם . ועוד שאו' ויבא משה בתוך העם
 הגה כי ביום ה' ה' עין . ועוד שאחר אש' ויקרא כו'
 בתוך העם הל' מיד ויבא משה ולא יספיק בנחיש
 בסאוק ומראה כבוד ה' . ועוד כי בלו' ויקרא מתוך
 העם נראה כי משה היה אף העם ואיך יאמר ויבא משה
 בתוך העם הרי שם היה כבר : אך הגה ידוע כי ד' מסכים
 יש לפני ה' . (ה) רוח סערה . (ב) עין גדול .
 (ג) ואם מתקתח . (ד) וטוגס לו . סביב כאמור ביחזקאל
 ואמר כי כאשר נאמר ומשה עלי אל האלהים ברא' סיון
 אח"כ כמה העם הוא מקר שיהיה את הבר . וזהו ויעל
 משה אל ההר ויבט כו' וימשך זה ששה ימים . וזהו
 ושכן כבוד ה' על הר סיני ויבטחו כו' כי העם היה
 מכסה סביב את ההר כלומר כי המך השני הוא
 העם היה נחמלם ההר כי הראשון היה חוזה מההר
 ומשה עדין לא היה בתוך עובי מסך העם . אך ויקרא
 אל משה ביום השביעי שיכנס לפניו במסך הוא עד
 השלישי הוא אם מתקתח וזהו ויקרא כו' וישמע את
 הקול מתוך העם שיהיה משה חוזה שיכנס לפניו מהמסכים
 אשר שם הערפל אשר שם האלהים ופ"ח למע לא נכנסו
 ישראל לפניו מהמסך הב' לז"א ראה נא גדול אור אש
 הגדולה שבראש ההר שלפנים מהמסכים אשר שם נכנס
 משה . כי הלא מראה כבוד ה' אשר היה בראש ההר
 היה מפלג אותו עד מעבר מסך העם . עד שהיו
 רואים כלא אורכל ולא עזרם עב העם עם השמים
 שלפניו מלהבטיק אור כבוד ה' עד שהאור כלא אורכל
 לעיני בני . וא"כ איך יוכלו להכבול ע"י שם מסכים בלבד
 ועם כל זה זכרו ית' יכנס הוא שם אל ההר וכן עשה
 ויבא משה בתוך העם שיהיה חוזה לו ולא בלבד תוך עובי
 מסך העם כ"א גם ויעל אל ההר אשר שם האלהים
 לפניו מכל המסכים אשר שם האש הגדולה אף ישראל
 גם שראו את כבודו ויבטרו לא נכנסו תוך המסכים אלא
 שקרעו ית' כל הרקיעים והמסכים שלפניהם והראש את
 כבודו ויבטרו מרחוק . אך לא כן עבדו משה כי ויבא
 משה בתוך העם . ואחז דניק דרכו עד שזיעל אל ההר
 שיכנס גם תוך השמי מסכי' עד דאש אשר שם האלה'
 או יאמר בשום לב כי הרי נאמר למעלה ויעל משה אל ההר
 ואיך עשה חוזר ואומר ויבא משה בתוך העם ויעל אל
 ההר ועוד כי למעלה לא נאמר שצב בתוך העם כ"א ויעל
 משה אל ההר ואח"כ אומר ויבט העם אל ההר ועוד שנים

לב למע בנ' ויבא כו' הזכיר את משה שני עמים . וכן
 באומרו ומ' לילה כי בכלל מ' יום הם הלילות : אך יאמר
 ויעל משה אל ההר ואח"כ ויבט העם את ההר משש
 וחוצה ושאר היה בפנים בתוך העם וישכן כבוד ה' על
 הר סיני ויבטחו העם ששה ימים שהוא מר"ם וכאשר
 קרא את משה ביום הו' היה עודם משה בתוך העם
 שקראו ית' מתוך המסכי' שיעל' למעלה ומהש' לו' הארש
 הגה מראה כבוד ה' שיה' מפלג עם מן ע' מסכים
 אשר שם ישראל היה כלא אורכל כו' . ומה גם עשה לשיי
 משה אשר נכנס תוך המסכים כלם . ואיך יסל' להכיל
 ועלה אל ההר ולא שלטה בו האש והוא היה ירא מהמלאכים
 שלא ישרפוהו כהבל פיהם . לז"א ויבא משה בתוך העם
 כי שירשו עליו עגנו ובתוכיות העם נכנס ונחלשם ובתוכיות
 הוא בלא עין ויעל כו' ועוד כח להכיל האש ולא חסך . וזהו
 ויבא משה בתוך העם ולא עוד כ"א שש קנה ארש
 חדשה ע"י היומו בדר כלא אורכל והוא מ"ס בנ' כי
 האש כי לבלתי שפוח תורה שבע"ס ולהיות שוכן לקבל
 לוחות מידו יתברך הוצרך לזכר חומרו ולעשות בריש
 חדשה וע"כ לא בא מרס מלאת ארבעי' יום ומ' לילה
 בלי פחת ששה ה' כי כאשר נעשה ברייתו החומרים נכר
 זה כן זריק להסתפק . וע"כ לא בא מרס השמות שעל
 וזה היה משה כי נהווה משה שזינו משה המכר שבראש
 הכתוב . ולכן הוצרך ארבעים יום ומ' לילה ולא יד קודם
 הלינה האחרון וגם לא להשכמת הבקר :

פרשת תרומה

כה א ויקחו לי תרומה כו' . לנא אל עיני הכהנים
 נעיר . (א) אומרו דבר אל בני ישראל
 ויקחו כו' כי אם כל בני ישראל לוקחים מי יהיה חסון
 ומתראוי יאמר ויחזו לי כו' . ואם שם הצדקים ידבר
 אף יחזור ויאמר תקחו את תרומתי . (ב) כי החיל של
 לטוב לדבר באומרו ויקחו וסיים לטוב באומרו תקחו את
 תרומתי . (ג) אומרו מאת כל איש ולא אמר מכל איש .
 (ד) אומרו את תרומתי אחר שהזכירה התרומה כבר וגם
 מה ריבזה האת . (ה) אומרו וזאת הפרומה כי מלת וזאת
 יתירה וגם מלת תרומה והיה אפשר לומר וזה אשר תקחו
 מאתם וזה כו' : אמנם אליה ישראל אבינו המלמד
 להועיל לימדנו אלה : נעבד את ה' בעמשה הדקה למען
 דקה תחשב לנו כללו ממנו וימנו ימנו לו ית' כי מרס חסון
 ביד הגזבר חכה ונקטה אותה מאתו ית' ומשלנו נתן לו
 ואף גם למען שהיה מסולקת מכל בחינה ופינה מהסגיות
 המתגברות לנשותי דקה אשר לא בראש ה' המס רס בלב
 שלם ובכונה שלימה ודיקות עממי בניו ית' ובין בני
 ישראל עושי דקה ואף גם זאת כי שהיה עבודה הדקה
 בקדושה משולשת כי ב' מצות שהייתה יולאות מצדיה וגם
 כי שהיה צפון יעבר לעושים ולא שהיה עליו למשא סן
 יבאם אחרי עשותו אותו והוא כי הגה דרך כל הארץ
 בהתחד עם לעשות דקה להחזת ממזות ה' אשר תשיג
 כי יתאספו ראשי עם יחד קדושים אשר בארץ המס ואדיריה
 ויקהילו את כל עם הארץ ויהי יבאו גדודי' גדיבי עמים
 עם אליה אברהם ויתגדל כמשפטם איש איש אשר ידבנו

לבו בהתנדב כפי עט הארץ והוא לא יזכר מאית שונה ומשמי ידור נדר לה' והארץ לו בהתנדבו ועיניו אל לבו כי יתן זבחים עמו ודלג על די מחשבו ויחי' בעיניו הגזבר הקרב אליו כמובס העומד מאליו ויש אשר נמון יתן ולא ירע לזבו כהראשון אך היתה מחנתו מרובה כי יצוה מאליו הארץ ראשי פס השימדים על הפקודים שלמי' וכן רבי' ולמען שמש פניה' יבוצו ככף יבוצו והב ולא מולבס ויש היתה נדבסם נדבסם עט כי נגד פניהם נדיבי עמים אשר כסף לא יחשיבו ומתחמם מרובה והרואים אם כבודם על השם קלוגם אל ימעטו וישומו נדבס ידס באומר להם נגרע לבלתי הקריב קרבן כספם ויהבנו כמתנדבים פעם ויש יסור יתן למען כי יש הטע כערכו אשר לא התנדב כמותו ויש יתן ויחזור ויתן בשם נדבכו למען השתדד בקבל קדושים אשר בזרין שהיו באומר מ לה' עש ועשה דקה כמוני היות עשר ידות על כל המתנדב ומי ועלור בעם או מי יעשה מלוכה להשתדד על השם כמלעמי או שפוטם להשפחד ראוני שאני על נדיבות אקום ועי עשה כמעשי וכגבורתי וההיקש נבחי' ופניו אשר לזב אומץ ופנה המורס מאלה כיולא נחס וסן כל הפניות האלה קודחי אש מאזני זיקות במעשה הדקה שהיא ויחלולה ועוה עוה ישומהו וימירו את כבודם בקלן וגם בהרסו ויהיה ממונו אזה ומטמו מחוללה ומיאל עליו רעס חסח עופה וגם אשר לא יפנה דרך חחאים האלה בשפוטתם ויעשו דקה לשמש עם כל זה בהעשותם בקבל עם ובכופיאל לא תחשב לו מחשבו שלא יהיה בעלם כנוחן ממונו לנדקה אם לא על דר החסד כי לו יתכרך הכסף וההב אך אשר נע יראח אליהם לזבו ורובה לעשות דקה כהקנה שלמה באיכות ומשוללה הבחינות אשר שאל ה' זאת יעשה עודע בקרב ביתו והוא ידע בהתנדב עם בית לבין קונו ערס יתאסף עם יחד יתבדד בביתו ובחומותיו וימלך בקונו בקרב לבו כמה וכמה טובה שהלוי להתנדב במנוה היות לשמש שלא לשום פניה ואשר גמר לזבו מיד ביתו לבין קונו יפרישו מממונו נדבה לה' ויקרא לה עם בשמחה לזב והח' ידיו תביאנה אל בית ועד לחכמים והמתנדבים בעם ולגזרי הדקה יתנה והנה בדרך הזה מעש' ידיו כונו' עליו כל השלמי' האמורו' והוא כי מעש הפרים תרומ' מממונו בקרב ביתו לשמו ית' זכ' בוקוני' אוחו כאלו מוליו מרשותו ית' כי לו הכסף והזב ונעש' שלו ושתחרי' בן מוליכו בידו נחשב לו כמולך ומוחן מבלו ליד הגזבר ועי' ההפרשה ביתו לקונו אין מצא לשום ח' מהפניות המתרגשות למתנדב כפי כל עם הארץ גם ג' מלות בידו (ה) ההפרשה (ב) ההולכה (ג) הנפיה ביד הגזברים וסן כל אלה ראש עיני בשבוק הקדוש סוה שאומר הוא ית' דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה הפרשה מממונם בקרב ציתק ועי' בן יחשבו ללוקחים וקונים מאוחו ית' אדון הכל התרומה הוה' וזהו יתחו לי לשמו תרומה מממונם בידם ואחרי קחם ההפרשה היות ידבר אל הגזברים לנוכה ואומרנו מאח כל אים כו' תקחו את תרומתי אשר יביא אמו אחר שהוא תרומתי כי כבר הפרישה לי לשמי חזן כמדובר וביה דקתם מסולקת מכל פייק רעה

בב (ח"ב) 2

כאמר כי מלבד היותה מתן בסדר בהפריש אותה גם נמלאו שלם מלות בידו (ה) ההפרשה חזו ויקחו לי תרומה (ב) ההפאה וזהו מאח כל אים שכבר היות אחר כי הביאו וזכו שפירש להם מרע"ה נזווחו אה בני ישראל ואמר כל נדיב לבו יביאה (הג') הנפיה לגזבר והיות תקחו את תרומתי ובכלל הדבר באל להורות אך מדע ישראל טוב היתה מרובה ממדה פורענות והוא כי בעגל זהב אשר עשו לבעל היה בהתאומות ולא שהו זמן מס אזני היו נוהים אל לבם כי רע עליהם מעשה ושתחרי' אך בנדבה המשכן שהוא חיקון העגל רלה הוא ית' היות במיוחן שפירשו מתחלה בביתם כמדובר עוד לומדנו ית' באומרנו תרומה ולא אמר נדבה וגם אומרנו תרומתי ולא אמר תקחתי ויסמוך על התרומה הנזכרת לומר שלא יזוה את עמו יתן אים אה כל הון ביתו רק הפרשה ולא אמר הפרשה רק תרומה לראש אל התרומה האמורה בתורה שהיא ח' משפחה היות תרומת מעשר כמאמר הכ' מעשר מן המעשר כי שיער תרומה גדולה היא פורש בתורה וזהו הוא אל המיון העם אך מאח כל אים אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי שכולל שתי תרומות (ה) נמלת תרומתי (ב) ברביי האת שהוא צ' עשורים והוא חומש והוא מאמרס ז"ל המצוה אל יבוצו יותר מחומש והוא הנלמד מיעקב אבינו שאמר עשר אעשרנו לך וארז"ל שני עשירים דהיינו חומש ועל שני אלה אמר וזאת התרומה ולא אמר והתרומה אשר תקחו ה' באומרנו וזאת (ב) בוא' התרומה ושהיחן מדברים בשמים שהוא זב וכסף וכו' ועל ידי העשות המנוה בתקנה ועשו לי מקדש מעלה אני פניהם כאלו בלם עושים לי מקדש מכון לשבתי גם הבלתי עושים במלאכה רק נוהים הנדבה כי מקיים קדושה בחפלים ובורה שכינה במעשה ידיהם או יאמר ויקחו כו' שאומר הוא ית' ראו חיבתי עמכם כי הלא ממה שהוא שלי באמת אעלה עליכם שבר הדרכה כאלו עשיתם והוא כי יהיה אומר לי תרומה כמו לי הכסף ולי הזהב לי יאורי כי לי כל הארץ שפירשו שלי הכסף שלי הזהב בן יאורי ויקחו ממה שהוא שלי תרומה וזהו מאח כל אים שאינו שלו רק שהוא אהו עמו פקדון אשר הפקד אהו מאהו ית' ושתח' חמרת אס בן איפשה מה יתנו על בן אמר אשר ידבנו לבו שהיא נדבה הלב ורצון השוב את זה תקחו את תרומתי כלומר עם תרומתי שלי ולא שלכם אלא כלוקחים גם הנדבה לב אשר עמם ולא לא אמר תרומתם רק תרומתי ואמר וזאת התרומה כו' עם היות צ' תרומות (ה) שלם הוא ורצון טוב (ב) התרומה עמשה שהוא שלו ית' מה שתקחו בעלם מאתם הוה כסף וזהב כו' שהוא שלי ובאחרס ועשו לי מקדש שעי' הנדבה לב במחשבה נפשיית חזכו שחשרה שכינה בדברים הנפשיים הסס או יאמר בתקיים שמי הגחות (ה) כי באמת אס אים קטן הערך יתן מתנה לשר וגדול יקבל מידו הלא הנוקן למקבל יחשב צמה שהחשוב ממונו החשיבו לקחם מידו כאשר חכמי' גידו כי על כן המקדש את האשה ונחתה היות ואמר הוא אס אדם חזב הוא מקודשת צמה שהחשיבה לקבל ממנה חשב כאלו הוה קבלה

1 (ה'ה) 1

קבלה ממנו . ונחשב כאמר הוא ונתן הוא :

עוד שית במה שהודיעונו רז"ל (מדרש רות רבה) על מעשה הדקדק כי יותר ממה שבעל הניח עושה עם הציני העמי עושה עמו . שאמר (רות ב') שם הציני אשר עשיתי עמו היום בצעו ופטר דבר הוא כי הבעל הניח ונתן לפני ככר או פודינן בשמיים לטעוד לבו והעמי בקבלו ונתן לו שטר רווחי לאור באור החיים . ומלאך הנעשה על ידי המלוה אשר לא יערכם זהב וזכויות : והנה באמת שתי הבחינות האלה כהן נמצאו וכאן היו יותר מכלל יתר מקומות והוא בהתבדש על לשפות לו ית' מקדם לשכון יה אלהים כניכול' הבחיה הא' מקל וחומר אם בהיות נתן ומקבל בני אדם על יתרון חשיבות מה במקבל על הנתן יחשב הנתן למקבל . ומה גם עשה במלך מלכי המלכים יולר הכל . ויזהרעלינו יקחו לי תרומה ולשמות לו מקדם כי חשיבות הלזה על כל יתגדל . כי מה אנו מה חיינו . יחשיבנו ית' לוקח ממנו ומידינו . ואם כן איפה אין לנו לנתן נחשב ללוקח ומקבל כזה . כי ממנו ית' הכל ומידו נתנו לו . צ'זופן כי הגנו אנתנו המקבלים ולוקחים ממנו ית' . כי הוא הנתן בהחשיבנו כמדובר . גם הבחינה הב' אין ספק כי יותר הוא ית' עושה עמו בתקוה מידנו . במה שאנו עושים עמו . כי הלא זאת התרומה אשר יקח ממנו דברים בשמיים . המה זהב וכסף ונחשת כו' . ואשר הוא ית' עושה עמו לא יערך האושר הרוחני הנמשך למתנדב חלק נחיתו בכל הון שבעולם . הנה שמכל הבחינות . אנו הלוקחים לפי האמת . וזה יאמר דבר אל בני ישראל ויקחו . כי ללוקחים יתייחסו . במה שאנו לי תרומה והשפטים לקבל מהם . ומה גם שהכל שלי כי מאת כל איש שאינו שלו . רק שהוא אחר כפקדון עמו תקחו . והציטו וראו את אשר השפצו . כי אינו מלך ב"ו . שאם רבים בני אדם יסו לו עשרת אלוים ככר כסף . יהיה להשיבות בעיניו כל הסכום יחד . אך לא כל חלק וחלק . אשר יתן כל איש ואיש בפיני עמו . כי הלא מלצר הוא . אך לא כן חכמי עם עמי כ"א שמכל איש אשר ידבנו לבו . אולם עליו כחילו ממנו לבדו תקחו את תרומתי כלה . וזהו מאת כל איש כו' תקחו את תרומתי . והנה כל זה הוא על הבחינה הא' . ועל הב' שאחס ונחשים דבר גשמי ומקבלים ולוקחים אושר . אשר אין למעלה ממנה שאין ענין אליו . והוא כי הלא זאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת ותכלת כו' . שכלם דברים בשמיים . ואשר אינו עושה עמכם לא יערכנו כל קוב . הלא הוא כי ועשו לי מקדם ושבתי בתוכם . וזה הכלית האושר כי גם בחיים חיותם . יתדבקו ושכנו עם קונם ית' . הנה כי יותר ממה ששם עושים עמו . הוא ית' עושה עמהם וז"ל בין מן הבחינה הא' . בין מן הב' . אחס הלוקחים בעולם ואני הנתן כמדובר . באופן כי לא לנו התפטרות הדקדק בלתי לה' לבדו . כאשר האריך וסרתי ענין זה דעה"ה . בצרכו יתברך על הגדנה אשר התנדבו הוא וכל קהל עדת ישראל . לרומם את צ"ט אלהינו . ויאלל ויבדך דוד את ה' כאומרנו (ד"ה א' ב"ט) ויברך דוד את ה' כי ועתה כו' ובי מה אני כו' כי גרים כו' . והוא כי אשר ראונו גשם בדביות

פיו . ונדני העם כי עזמו מאד . אחד ורנו סן יבנה לבס על התנדבם . ומתוכם לא תהיה נהס שטר בעמלם על כן . על מן מדאזה מדבר נס בקהל לבדך את ה' . הנתן לבס כח נעשות חיל . וזאת דבר אלוים שמים זו שמענו . (ה) צברנו אותו ית' . לאמר אל יעלה על רוחכם להחזיק טובה לעמכם על התנדבכם כי הלא אין להחזיק לבס טובה . לבדך על הגדנה הזאת בלתי לה' לבדו ולא לבס כי הכל שלו ומתאו ית' . (ג) להמשך אמרים אמת . כמדבר בעדו ובעד כל קהל עדת ישראל כללו הוא והם המדברים יחד דברי הכנעה עמלם . והשפל ערכם . והגדיל גדולתו ית' על כל צרכה וחסלה למשן ישמעו ולמשן ילמדו כל קהל עדת ישראל . ליראה את ה' ולעבדו בכל לבס ובכל נפסם . בעוה ביראה ככל דברי דוד הנאמרים . וז"ל ויברך דוד את ה' לעיני כל הקהל והוא העומד הראשן שידע כל הקהל כי לה' לבדו הברכה נאותה . ולא לבס על התנדבם . ועל השנית אמר ויאמר דוד כי זולת הברכה . ועוד הוסיף אמירה נאותה . אל היות לעיני כל הקהל כאשר יבא כס"ד . משפוק לך ה' הגדולה והלאה . והסתלי לבדך וזאמר ברוך ה' אלהי ישראל אבינו . הוא יעקב אבינו אשר למדנו להסנדב לה' . כאומרנו וכל אשר חסן לי עשר אעשרנו לך . וזאמר מעולם ועד עולם ש-צברכה והשפע חמשך מן השולם העליון שתמלל דרך העולמות . עד העולם השפל . אבל אנתנו לא לנו ה' לא לנו תפארת הגדנה אלינו כי הלא חמשה המה בחינות אשר יפול לב אדם אליהם ייחס את עזמו להנאותו במעשה הדקדק אשר יעשה האדם . ומה גם בהיות סון רב . (ה) כי יתן נביים עינו . ויראה כי רב חילו וכי כביר מלאה ידו . להרצות מאד מוהר ומסן . (ב) על ההסגרות אשר התנדב על יד סמוך המפזיר עד צום ברואה להסנדב לעכב בידו . והוא גבור קובץ את ידו . (ג) כי יפאמר באומרנו כי ממנו נעשה בית מושב לשכון יה אלהים . (ד) על הטוב הנמשך לאדם ע"י הדקדק . והוא כי נה מלא חיים כי דקדק תליל ממות . ועוד . (ה) נמשכת גם היא מהדקדק והוא אוד שפע צרכה כענין עשר בצביל שתתעשר . והשפע נקרה הוד . כמה דאח אומר (במדבר כ"ז) ונחת מהודך עליו וכן ארז"ל (בפסיקתא) כי כשברא הקב"ה את העולם נמלצם בהוד להשפיע התפשטות שפע מלמעלה . אמר דוד הנה חמשה אלה לא לנו ה' המה כ"א לך ה' כל המשתן כי לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת . שהם שלם ראשנות . ועל החיים והשפע שהם שמים האחרונות . אמר והגדל והבוד . לומר אל לא נתחלה לא בחיים ולא בעושר . כי הלא לא חיינו נלחיים ולא העושר לנו כי ימי חיינו אשר זוכה נחיה לא נלחיים המה כי הנלחיות לך היא ואנתנו גם כי נאריך . לא לנצח יהי כי הכל ימינו . וכן יהוד והצרכה כלה לך היא באמת ולא לנו . כאשר יבא עוד ביאורו בס"ד . ופירט פוחס אחד לאחד על הסדר . על הא' אמר כי כל בשמים ובחזק כו' לומר אשר אמרתי כי הגדולה לך היא . הנה הוא כי לו היה העושר נקמה אלינו . על ידי חריפותיו . או חכמתו היסוד הגדולה מתייחסת אלינו . אך לא כן הוא כי אם כי כל בשמים

ובתוך פ' אין גדולה תחייסה אל הארץ לבדה רק סוללה בשמים ובארץ כי מן השמים נשפט לארץ וממך הכל כי סוף כלמה המה אשר השפט משתלשל על ידם .
(ב) הכניחה . **(ג) ע"י הפר** . **(ד) ע"י מול** . והנה על סוף אמר לך ה' הממלכה היא שכינה הנקראת כך נעדר . ועל הכ' אמר והמחשבה לכל לראש . הוא הפר המחשבה לאחר כי הוא לכל חומתו לראש ולא יבסיס . כי אינו רק נטור בעלמא שיושפעו על ידו מחשו ית' . ועל כו' אמר והעשר והכבוד מלפניך . ומשתלשל ע"י המול שלמטה כ"א לך ה' המחלוקת אשר בדרך והכח המחשבה . כי גם שמוצי תלויים במול הלא הכל הוא מחקר . כמפורש בחר היסוד פ' בראשית . ועל הכ' הוא הגבורה . אמר ואתה מושל בכל . והוא כמאמרס ז"ל **(בד"ר י"ט)** על ו'ה' בדרך אה אברהם בכל . שהיה מושל ביצרו . שהוא כד"א וכל יצר כו' רע ומגוריו . ע"כ דרשו בכל היותו . ועל זה יאמר לא תפסח על כבוד יצרט על אהה מושל בכל הוא יאמר הרע כי אשר אמרתי כי לך ה' הגבורה ולא לנו תחייסם . הלא הוא כי ובידך כח וגבורה כי גם שאנו תגבר על יצרנו הכח המגבירט לא משלנו הוא . אך אהה אלהינו לך הכח והגבורה כי בידך הכל כמאמרס ז"ל על אופה רעע לגדוק וכו' . אין לך יום שאין יצרו של אדם מתגבר עליו ואלמלא הקב"ה עזרו היה טפל בידו שגוף אופה וכו' . הנה כי כל הכובש אש יצרו . שני השמים ועזרוהו . על ידי היות זאח שגוף ליסגר . ועוד כי גבורותיו קלה כי אינה זאח למלך נשפט מיד יצרט . אך גבורתך הוא מקור לכל הגבורים וחוקים כי בידך לגדל ולחזק לכל . ועל הכ' היא התפארת לעשותה ותפארת לו מן האדם אמר ועשה אלהינו וכו' . לו' אילו סיינו אנו הטותנים ואתה המקבל היה מחייסם ההתפארות אלהינו . אך נספר הוא . כי אנו המקבלים ואתה הוטרף צמה שהחשבנו לקבל ממנו . כענין נהנה היא והוא שש אדם חשוב הוא מקודשת שהוא נחשב כמותן כמה שהחשיבה עם היותו חשוב לקבל ממנה . ומה גם עשה בני אדם להביל דמה . שיתנו למלך מלכי המלכים הקב"ה . ויחשיבם לקבל מהם . ואם כן עשה אלהינו מודים אהמו לך הסך בני אדם . שהמקבל מודה ומשבח לנותן . אך בזה לסיח שאנו כמקבלים . מודים אהמו לך ולכן התפארת הוא לך . ואנו מהללים את שם תפארתך : ועדיין היה אפשר לומר . כי הן אהה שמתנו ית' הכל . ואנו מקבלים צמה שהחשיבו לקבל מידו . אך לא יבצר מהיות לנו נדיבות לב . כי בחיובים אש . ומחשב לנו לנדקה בבחינה זו . ע"כ אמר וכי מי ארי . כי לא נעדר כח להתחדש כוחא . כלומר שיחשב כדיוטם אלהינו . כ"א שגם זה אהה עשית . ולא כמו אד יחשב שיקר כי בחירה לחם . עם היות שהבחינה השפסם כי בדבר זה אלהינו מן היותא . כי הלא אנו ושלנו פלך . ואהה עשה בשלך כראוץ . וזהו כי ממך הכל וכו' . והוא כי הנותן דבר ביד עבדיו לא יאל אובי הדבר עדיין מיד רבו . שעל כן אפילו לזכות לאחרים אנו זוכה . כי עדיין ביד רבו . כי ידו בידו . כן הוא המען שמה לנו עודנו בידך . וזהו כי ממך הכל ומידך נשנו לך . כי עודנו בידך . ועל הנחיות שהיא הכביעים .

אמר כי גרים אהמו וכו' לומר נחוחתך גם בעולם הזה הוא נחוחות . כי חיינו בעולם הזה הכל המה . כי הלא גרים אהמו לפניך כי החיים כדרך כל הארץ . שמי שנותניו שבעים שנה . גם שלשטינו חינו גרוה . לפניך הם כיום אחמול כי יעבור . וזהו כי גרים אהמו לפניך ואשר הם מארכיכו' יותר מזה שמתחייסם למשכנים . גם אלה אינם מתחייסם להתייחס לנחוח' . רק ככל אבותינו שחיו יותר משבעים וחשבו עולם לגרים . שהיה הפה"ז ערלי בעיניהם וזהו מושבים ככל אבותינו כמאמר יעקב **(בראשית מ"ו)** מעט ורעו' היו כו' ואברהם אמר גר ותושב . ועל כל ימי יחך ויעקב . ואמר גר יהיה זרעך כמפ' במקומו בס"ד . ולא עוד כ"א מי יתן . והיונו יודעים מזה ימינו . אך הוא כלל ימינו עליו ארץ ואין מקוה . והיה ענין מז"ל על פסוק ימינו כלל עובר . חו"ל והלואו כללו של כותל . או לא של חילן אלא כלל עוף . הפורח בשעה שהוא טף . שעיניו אלהי כי ימי האדם כלל שהמיד הולך ונכוע . ושם ממקומו כן האדם יום המות מהרה אלו . מיום כולו הולך ומחמטע לחותו השרשי . ואם היה כלל כותל גם שהולך ונוסע הנה יש לו ב' בחינות מובות . א' כי הן האדם ידע לשער כמה יתמיד הכל הוא . פ"ס סיבוב השמש . הכ' כי הוא אל עב . מאל למסופף החסוי בעגם בל יבא עליו השמש בשום פנים . אך ללו של חילן . המאל בו הבחינה הא' . אך לא הכ' כי בין הגדים יעבור עליו יום מהשמש ימינו על ראשו . אך לא צמר בשעה שהוא פורח פורח כנפיו . ומפריש בין עולם לתגרתה ומבנייהו יעבור השמש . ולא יל עליו בעגם . נמאלו בו ג' בחינות לגריעותא . **(ה)** שהשמש יפנו וההתחוספ' בללו הוא הכל . גם עודנו עומד ואיטו פורח . **(ג)** שהוא הולך ונוסע . **(ב)** שלא ידע איש לשער כמה יתמיד בשריחתו . כי עת ויבכל רגע אפשר תהלה בשריחתו לפי אשר יהיה שמה הרוח ללכת . ושלם אלה הם מקרי בני האדם בזמן חייהם . **(ה)** שלא יחשבו לו שמש נגרות יכו בו . **(ב)** שהמיד לחותו הולך ומחמטע . ומיתתו מהיות תמיד . **(ג)** כי לא ידע את עמו ומשחד תמיד יום יום אולי הגיע עד פערי מות . ועל אלה יאמר פה כלל ימינו עלי ארץ והוא כי ב' מיי אל הם בעולם ואין עוד . **(ה)** העשויה בידי אדם ככותל ואהל . **(ב)** לל חילן והוא סחם לל ועל זאח יאמר כלל ימינו כו' . שהוא הכל היות' שבעי . הוא כלל של חילן . וזה אמרו כלל בפ"ח ה"כ"ף . שהוא כלאומרו כהיל היותע שהוא היותר שבעי שהוא של חילן . שיש לו הכ' הסרנות ומי יתן והיה כך . אך הוא כסוג ג' שהוא של עוף שלא ידע עמו ועליו אמר ואין מקוה שהוא שלא יקוה איש לחיות כך ימים ופגים נפוחים . רק כלל עוף כמדובר :

ועד החמישית אמר ה' אלהינו כו' . לומר לא יחשב לנו הוד ושפע על ששעונו נדקה כי מי הקדימך . והלא אהה הקדמה . כי כל המען הזה אשר הכיטנו . מידך היה לנו תהלה לא בנדקתנו . ואם יאמר איש א"כ איפה כי משלו ית' הכל . איך מחשב לנו לנדקה . לזם אמר וידעמי אלהי כי אהה בנות לבב . ולא תרצה הממון . רק היותר לבב והנדיבות . וזהו ומשפירם תרצה . וחס

אינו חסר ממנו כי הלא אני ביוצר לבב המנדבתי כל אלה. ועל יתר המהנדבים בעם אמר ועשה עמך הנמלאו פה רחמי בשמחה להתנדב לך. לומר אני ערב אם אחרי יום או יומים יתחמץ לבבם על המנדבם. אמנם באשר הוא פס. הגה עשה רחמי בשמחה וכו'. והשמחה הוראה נדבה הלב טוב. ואמר ה' אלהי אברהם כו' מלא את לבו לפאול מחתו יתברך ישמור זאת לעולם ילדו מחשבות לבבם. והוא כמה ששית לב אל מאמרים ז"ל על פ' מי יתן והיה לבבם זה לבס וכו'. שאמר להם הקב"ה כפוי טובה כו' היה לבם לומר תן אחה. והלא קשה כי הנדבירה לא בשמים היא. כי אף בוד כל האדם כי הכל בדי שמים וכן מיראת שמים. ואמר היה לבס לו' תן אחה : אבנכם יוזן במחמרים ז"ל (יומא דף ל"ט) בא ליספר מסייעין אותו כי קרם יתחיל האדם להסיבין אין מסייעין אותו מן השמים. אמנם אחר המילו ממשפחים אותו. ומקרבין אותו אל הכופר והקדושה. ועל כן אמר הוא ית' היה לבם לומר אחר שלבבנו שלם. המשיכהו שיהמיד כך כבשרו זה. והוא מאמר דוד פה באומרו שמה זה היא השמחה לבב נשמות רועק ילד מחשבות וכו'. שהמשך השקש פיהיה כן חמיד שיפאר היצר סמוך חמיד נשטט ונכנע מחת היצר הטוב. והכן לבבם הם השני יצרים אליו. שגם היצר הרע יהיה מוכן גם הוא לעבוד את ה'. כמאמרים ז"ל על אברהם שנאלח בו ומלאה את לבבו נאמן לפיך. שהוא הב' הלבבות שהם היצר הטוב והיצר הרע. מלא נאמרים להקב"ה. כי ע"כ לא נאמר את לבו. וזה יכוין דוד באומרו וכן לבבם אליו. או יאמר ויקחו לי תרומה כו'. ענין מאמר מונבו המלך. אבותי גזרו למטה ואני גזמתי למעלה. והוא כי כאשר כל מאוה וטוהה אשר יעשה האדם. שנעשה ממנה מלאך סניגור בין במעשה האדקה כל פעם ופעם שאדם נותן נעשה אור ומלאך. ומהם מהמלא אולרו הטוב אשר בשמים ממעל. וזה אומרו אני גזמתי למעלה. ומלא כי הפרוכה בשמים שנותן האדם נעשה ממנו אור קדוש רוחני למעלה. וזה יאמר דבר אל בני ישראל ויקחו לי. כלומר ע"י מה שנותנים לוקחים לי. ואולי באורם הטוב תרומה. והיותם באולריהם כלוקחים. וממה נעשה הלא הוא מהכונה והנדביות לב. וזהו מלא כל איש אשר ידבמו לבו. והיותה היא שלהם שקנו בנדביות לבם. מה שאין כן התרומה בשמיית שהם נותנים בטבע כי אוהה שלי היא כי לי הכסף ולי הזהב וכו'. ועליה הוא אומר תקחו את תרומתי. הנה כי ב' תרומות הן. (א) הנקחה מהאדם של זהב וכסף כו' והוא שלי. (ב) התרומית הנגמרת אליו והיא שלהם. ופרש ואמר וזאת התרומה אשר תקחו מהאדם היא שלהם נמלאה אתם זהב וכסף וכו' כי השנים אשר היא שלהם נמלאה אתי. ולא תשלוט בה יד אדם לקחתה :

יגידו כי הן לו היה המעון הזה בשר המורים. גם כי לא יבצר היות כמו זר נחשב. הנה תשובתו בלדו הלא היא כי שם השבער השמים. מקום אל הורדח השפט העליון להעיר על הארץ ולדרים עליה. ומלא נבדא העולם שרחה שכינה במקום ההוא. כי ע"כ שם הקריבו את קרבנם אדם ונה. ואברהם את יתחק בנו. והעטם כי הוא מכוון כנגד בית המקדש של מעלה. כמאמרים ז"ל על מכוון לבצחק מכוון לשבחק. וע"כ אדם במקום כפרתו נבדא שהוא מזבחה אשר שם. וכמה המזבחה העליון כי שם יקריבו נפשות. ובשל מעה קרבנות אשר הם לעומת גופן. וע"י כן הטיבו אשר דברו רז"ל. באומרים כי הנכנס בבית המקדש של מטה. מעלה עליו הקב"ה כאלו נכנס בשל מעלה והכין המקריבו את עולת איש כאלו מקריבו בשל מעלה כי לבבות הזכר בית המקדש העליון. היה כיווד ומחלבם בבית המקדש של מטה בכל פרטיו. וכאלו מקדש של מטה ושל מעלה יעמדו יחד. וע"כ לא יפלא שבו ית' במקדש אשר על הארץ כי שם ביתו ית' העליון כאלו יושב בב' העולמות כא' : וזה אשכנז כיוון שלמה. (מלכים א' ה') באומרו הגה בניתי בית זבול לך לומר הגה זאת חשבתי למשפט כי לא מקדש אחד בניתי כי לא שמים כי בית המקדש של מטה. מכוון כנגד בית המקדש של מעלה. וזהו בנה בניתי שהם ב' בניוים. א' פה הוא' של מעלה. והנה של מטה הנו צעין. אך השני היכן הוא. לז"א בית זבול לך הוא בית המקדש של מעלה. שהוא כמאמרים ז"ל ברקיע הד' הנקרא זבול נמלא ששמייתו מכוון מכוון לשבחק. עולמים שהשכ בו בב' עולמים כאחד כי יהיה ביה"ט ש"מ כאלו נעחק ובה פה. נמלאו שיהיה כאחד הנה. ובגלל הדבר הזה. היה כל הטורה אשר שרחה דוד המלך ע"ה. עד מנאלו מקום בית המקדש. אשר נבד שער השמי'. כי היה בלתי יוכר הימים ההם עד בא דבר האלהים אל נתן הנביא. והודיעו כי הוא מקום ארונה הירוסי. כי שם מקום קדוש לה' מאז נבדא העולם. והוא מכוון כנגד בית המקדש של מעלה. שע"י כן הבית בהנחתו יתשב כב' בתים מסוככים יחד. העליון עם התחתון כאומרו (תהלים קל"ב) זכור ה' לדוד את כל עשותו אשר נשבע ב' את אבא כו' את האן כו'. עד אמאל כו' כי הנה שמענוה כו' מלאנוה כו' : וע"פ דרכינו נשית לב אל אומרו (תהלים טס) את האן שנת לעיני כו'. ולא אמר את אנוס או את אישן. אך נשבע לה' וגם נדר לאביר יעקב הוא ית' אשר החזיק את יעקב ע"י נדרו אשר נדר שישלים מאמר יעקב ע"י נדרו זה והוא כי בכלל מאמר יעקב בעת נדרו היה והאבן הזאת אשר שמהי מצבה יהיה בית אלהים. והוא המקום אשר היה דוד מבק'. ועל אומרו אשר נשבע לה' פירש שבעוהו ואמר את אבא באהל ביתי הוא כילת מלכים פעל מטוסם בקרב ביתם. וכן על ערש יושבי שהיא אשר לו בו מלעות התשובות. ועל אומרו נדר כו'. פירש ואמר את האן שנת כו'. והוא כי אין הגדר חל חלל על דבר שיש בו ממש כוודע. כי ע"פ דרין לומר קונס עיני בשמיית וידי למעשהין. כדי שיהול על דבר שיש בו מעש. ע"כ אמר את האן שנת לעיני לעפעפי

תומה שיחיל הנדר על דבר שיש בו ממש מה שאין כן
 אם היה אומר אם אלוס אם אישן . והיה כל הזעיר עד
 אמלא מקום שאלוהי המקום ערס יבנה בית המקדש
 הוא ל"י כבר כי קדוש הוא מאליו על היותו מכוון לבית
 המקדש של מעלה . והפעם כי ע"י כן לא משכן אחד
 יתשב אשר בונה כ"א שנים . כאלו העליון מחבר עם
 התחתון . וזהו משכנות לאביר יעקב . ופי' ב' העניינים
 האמורים בפסוק ואמר הנה שמשנה באפרתה וכו' .
 מה שאמרתי עד אמלא מקום עם יודעי שהמקום הוא
 המוריה הוא כי הר המוריה עלמו לא ידענו ייחוד
 מקומו . כי הנה שמשנה שהיה באפרתה הסמוכה
 לירושלים בדה בין לז' לירושלים . חתה ששוע סולם
 שראה יעקב . באומרו אין זה כי אם בית אלהים . ואמר
 ז"ל בדרשתי תרבה (פ' ס"ט) שרגלי הסולם היה בלזו וראשו
 כנגד ירושלים והשב דוד היה המקום במקו' עיר מושבולא
 בח' מהשדות . ואח"כ מל' אלוהי עיר בגורן ארוה ע"פ
 הדבור ואשר אמרתי משכנות לאביר יעקב הוא כי לא
 יתחשבו הנכנסים בזהמ"ק לבאים במשכן א' שבארץ .
 רק בבאים בשני משכנות בלחד של מעלה ושל מטה .
 וזהו נבואה למשכנותיו . ויסלק דרכנו זה מדוחקי
 המפרשים אשר נדחקו על אומרו משכנותיו לשון רבים .
 והוא כי מאלו מפורש בכתוב קבלה רז"ל כי הנכנס
 בזהמ"ק של מטה כאלו נכנס בזהמ"ק של מעלה והכחן
 המקריב בשל מטה במקריב בשל מעלה כמדובר ומפני
 שהיה משתתק אם יבא הוא אל משכנותיו אם יבנה בימיו
 על כן אמר אם אזכה נבואה למשכנותיו שהיה בתוך
 הבאים אל המשכן הבני ואם לאו לפחות נשתחוה להדוס
 רגליו . אהיה מכלל המשתחווים במקום שהוא פרס יבנה
 בזהמ"ק כי המקום קדוש מאז והדוס רגליו ית' יקרא .
 וזהו נשתחוה להדוס רגליו משא"כ במקום זולמו כי גם
 כי מלא כל הארץ כבודו על יתרון המקום הוא נקראת
 הארץ הדוס רגליו ית' : הגה כי בזהמ"ק של מטה
 זולת היותו מכוון כנגד בזהמ"ק של מעלה . עוד לו כי
 גם הוא כאלו איכות העליון גם הוא מחובר בו .
 והיושבים בו כישיבתם ב' העולמות כחמה וההיקב
 צירושלים עלמה כי ירושלים של מטה מכוון כנגד ירושלים
 של מעלה כי ע"כ לא אמר אדם לחבירו זר לי המקום
 צירושלים וע"כ היתה מכילה כמה אולסוף למפורסם
 יביינים בדברי רז"ל : הגה זה כל פרי גודל הדברים
 האמרים באמת . כי גם כי המלא המלא דרך ישכון
 אזור שכינתו ית' בזהמ"ק בהר המוריה כי שם שם לו ית'
 שער השמים ומכוון לשבתו ית' בזהמ"ק של מעלה . וקרב
 לשבתו ית' על העליון שבתו בתחתון כי שם ביתו העליון
 כמעט כמדובר . וכאמרו אבנו יעקב באומרו אין זה
 כ"א בית אלהים וזה שער השמים והוא כי מורא עלה
 על ראשו ויחד כמא"כ ויירא ויאמר וכו' ככתוב אלנו
 במקומו כי זה דרך מקום קדוש להטיל מורא על האדם .
 ע"כ כאשר ויירא אז גזר אומר ואז אין זה כי אם בית
 אלהים . ועל כן הטיל איומה כלומר איכות שפע בית
 אלהים העליון ובאומרו כי חמה בדברו באמת באמרו
 (מלכים א' ח) האמנם ישב אלהים על הארץ או בזהמ"ק
 של מעלה . איש הדבר דרך יבא לו על הארץ ממחה .

כב (ח"ב) 6

ע"כ זאח השיב אל לבו ויאמר זה שער השמים מקום
 הורדה השפע מכל העולמות העליונות מכוון לשבתו ית'
 למעלה בזהמ"ק שלמעלה . וע"כ חנה שקטה תמיהתי
 אשר תמיהתי כי המקום גורם : אמנם שנתה סמלך
 הקדוש באלה ובמשכן באלה המקומות אשר לא כנגד
 שער השמים גם כי בארץ הלזי יהיה . ומה גם עתה
 בארץ העמים ולא זו בלבד כ"א גם במדברות ארץ יזיה
 וזלמות מקומות המוכנים לכל כחות חלונים ומכוון לשבתם
 כעודע מספר הזוהר . הנה לזאת יחדר כל לב ויתר
 ממקומו אך ישלשל הם שפע הקדושה שיהי אשר
 השורר בחלק הארץ חלילה הם ויהללו שיהי בדה
 להשראת שכינה . ע"י גור שר חלוני כי אין כח לה .
 אם לא על ידי הבא דרך שער השמים המיוחד אל כוון
 האחדות כי אין שר ומושל ימשול בו . לשלשל על ידו השפע
 אם לא מחמתו ובידו ית' . וע"כ למלך הקדוש יוכן כשא
 במקום שהוא אשר ככתבו מיעקב . והאשמה גם זה כוונ
 רז"ל באומרו שחמר הוא ית' לבדבהס לך דבר' .
 שאמרו בביר (פ' ל"ט) שאמר לו הקב"ה עד שאתה
 מאיר לפני מן החלון בלא והאיר לפני בל"י שהקויה היא
 הנה ההארה והשפע הנמשך מלפני אל עולם השלל ע"י
 מעשים הטובים שעי"כ יהיה לי מנה להמלא שכינה
 בתחתונים כי אהה מסלק השך שומאה ע"א ויגולוים מן
 הארץ להכניה שאבא בה כדאם שמדליק יד לבא במקום
 חשך ולא אור כן על רעה יושבי הארץ אשר בגלגוליהם
 החשוכים ושמואה להיומה בלמי ראוים להיות שכינה
 בה . כי ע"כ עלתה כמרז"ל (שם פ' י"ט) מהדס ועד
 אברהם עד מן הרקיע השביעי ואברהם היתה להודיה לשני
 ע"י העבר יגולויהם מן הארץ והקריא שמו ית' בני הגל
 והנה המורה הנעשית בח"ל אשר חתם שר השפע הבא
 על ידה בא דרך גמור זר והנעשית בח"י ית' בה שפע
 מופלג מאתו ית' בלי אמנעות שר ע"כ קרא אל גמור
 שבר חלון בערך הבא דרך הר המוריה הנקרא שער
 השמים ואמר עד שאתה מאיר לפני דרך חלון בל
 והאיר לפני בח"י שיהיה דרך ישרה ובשפלה קנה
 מוכנס להשראת שכינה על הארץ אם השפע השפע בא
 דרך חלון לאחד מהשמים אם לא דרך שער השמים
 כאשר ככתבו במאמר בלעם הרשע בפ' (במדבר א"ד)
 כחלום נטיו כאשר ככתבו במקומו כי אחרי אומרו מה
 טובו אהלך יעקב על המשכן שהיה כאלה לשבת במדברות .
 וגלגל . ופליה . וטוב . וגבעון . אמר משכנותי ישרל על
 בית ראשון ושני בהר המוריה . ובה לבאר על ראשון
 ראשון על אשר אמר טובו אהלך שהיה במדבר ואח"כ
 בקא ארץ כענן ולא בהר המוריה כי הלא כמו זר
 יתשב אך ע"י חלון אחד מהשמים אשר לעומת אהל ומשכן
 אשר היה במקומות המדבר היה מי נהר השפע בא שם
 אמר כנהלים נטיו מדרך הלובן הטבעי אל מקום אחר .
 כן נפו מצויע השפע המיוחדים המכונים כנגד שער
 השמים עד מקום המשכן אשר במדבר ואחר כן כהיוטו
 בגלגל ופליה וטוב וגבעון שהיו בח"י אז היו המקומות
 ההם כנטע עלי נהר . קרובים אל הסהר שמימינו הם
 שומין בקרוב . ואין לריכין הטייה ממקום אל מקום רחוק
 כן העשן שנקמקומו הסס . למה שפתי' המה דרך

שפע

השפע שמשמר השמים עומד בלדן משא"כ בהיותו במדבר
 בח"ל שהיה לרדף הטייה מכל החום קדושה ו"י אל ההואה
 אמנם אחרי כן בהבנות בהמ"ק בשר המוריה אז היה
 כאלהים נסע ה' על יבלי מים גהר השפע והוא כדברי
 חכמי הטבע כי האלהים לא נודע מקומם כ"א שנמצאים
 על פני המים בנשר יוצא מעדן ואומרים שהם בדי אילן
 קטועים ובהם עלמו. ועל הבית השני אמר כלרזים עלי
 מים. והוא כי בצית הרצאון היו צו' יסודות. אחת
 היותו נוכח שער השמים. שנית שהיה מנופש באש של
 מעלה ואורים ותומים וארון ויתר דברים יודעים. ע"כ
 ייחס אותו אל אלהים שהם על המים ומבושמים משא"כ
 האזורים שכל עניינם אינם אלא שהם עלי מים אך לא
 מבושמים כן הדבר היה שהבית השני היה במקום זחילה
 השפע אך לא היה מנופש בתיקונים ההם כי ה' דברים
 העיקריים בתיקון השפע אחרו ממנו. הנה כי היות הטבע
 קדושה פורק משמר השמים אל המדבר השתרש ה'
 חונה עם הלא כמו זר נחשב ב"ל הכבוד. וא"כ איזה אהל
 אשר יפעלו. וה' היה מקום מנוחתו אחרי זאת באהל
 ובמשכן אהרן זה לנו לעשות ערדנו עם ה'. עזר באהל
 יהיה לייס. אמנם לבא אל הענין נזכרה מש"ל במדבר
 רבה (פ' י"ב) וז"ל להקים את המשכן אמר ר' סימון
 בשעה שאמר הקב"ה לישראל להקים את המשכן רמו
 למת"ם שיעשו אף הם המשכן ובעת שהוקם למטה הוקם
 למעלה והוא משכן העזר ששמו מטטרון שבו מקריב
 נשמותיהן של ז'דיקים לכפר על ישראל בימי גלותם. ולכן
 כתיב את המשכן שמשכן אחר עמדו עם ה'. ע"כ. וכן
 הוא אומר מכן לשבתך פעלה ה' מקדש ה' כוננו ידך.
 ע"כ. וראוי לדעת מה ענין המשכן ההוא. גם הוא בית
 המקדש של מעלה או זולמו. אם הוא הגקרא בהמ"ק
 של מעלה סתם למת יקראו משכן העזר. וגם למת
 מייחד לו זמן. לומר שמקריב נשמותיהן של ז'דיקים
 בימי הגלות. ואם הוא אחר מה עניינו. ולמה לא יספיק
 אחד. ועוד הראיה שמידי צדק המאמר באומרו
 וכן הוא אומר מכן לשבתך וכו' הלא הכתוב הוא לא
 על המשכן נאמר רק על בהמ"ק שבהר המוריה בכו'
 תביאמו ותטעמו בשר נחלתך. אך אמנם הן אחת. כי
 לפי איכות הדרוש להעמיק הרחיב ענינו. היה לרדף
 הגבה למעלה מדרך השפע ואין הרעון כן כ"ל הדרוש
 דרך ישרה שיאחז זדיק דרכו נאחו בסבך בלבו ובשכלו.
 אשר יאמר כי הוא זה בקולר נמרץ והוא כי למעלה יש
 מקדש אחד. והוא האמור בכתוב מקדש ה' כוננו ידך
 ולמטה ממנו יש משכן ומטטרון' ומקדש ה' משמש בזמן
 הבית ומשכן ומטטרון' משמש בימי הגלות כל' המאמר
 שבו מקריב נשמותיהם בזמן גלותם ומקדש ש"מ לעומת
 משכן העזר. וע"כ את בהמ"ק של מעלה קראו יתבדך
 מושב כד"א מכן לשבתך. אך את של מטטרון' הבלתי
 משמש רק בימי הגלות קראו משכן כל' המאמר
 שזוכרנו. שנאמר את המשכן. שמשכן אחר הוקם עמו.
 והוא כי אין ענינם שזה כי כאשר יש זכות רב בעולם
 מתייחסה ישיבתו ית' במקדש העליון. ובימי הגלות
 והטלטול להטדר זכות והשפע הנמשך מן המלוא העליון.
 מעט זוער התייחס ישיבתו ית' אל המשכן העליון.
 וע"כ כשחפצו ישראל במדבר והמטעם אור השפע לא זכינו

היות עשה אלהים . והוא כי קן אמת שהוכן המשכן
לכל הכבוד המכרז ע"י בללאל . אך עדין אם השכינה
נסתלקה מעל הארץ ע"י שבעה עד רקיע שביעי גם
שמי ששה זדיקים בא עד רקיע ראשון הם אברהם
יחזק יעקב לוי קהן עמרם . אם עדיין היתה גשורת
שהיה מה יסכון כל מעשה והחמטם בללאל ע"כ האורך משה
לדוננו ע"ס . כי הוא הקים כל אפסי ארץ כמש"ל ומה
היתה הקמה זו אל הארץ . אך אחשוב הוא שהקנה הקמה
ומעלה בארץ שקשר אוחה קשר אמין עם העולם העליון
הוא הדיק השביעי שהוריד שכינה לארץ שבקדושתו
קדש העולם וחיברו עם העליון . עד גדר שוירד ה'
על הר סיני ומשה עלה אל האלהים והוא נתן מעליו אל
המשכן . והוא מאמר הכתוב ויקם משה את המשכן כי
מרבם האם השמים אף עם בללאל . והנה שני הדברים
האלה הם הכריזים לקדש הגשאל והלשרות זו שכינה עם
שים עוד שלישי להמדת קדושתו ולהכנת היות הפזו
ית' להשרות שכינה בתהומים שהוא כשרון כללות ישראל
כי כמה פעמים נמנע שפע אל הפרסי . על העדר
הכולל כמז"ל (סנהדרין דף י"ה) יש ציניכס מי טראוי
שהשרה עליו שכינה וכו' אלא שאין הדור ראווי לכך וכן
כל אלה נמלאו גם בצנין בהמ"ק כי כל החמשה מעלות
שבללאל הן בשלמה . אך לא היה גער קנן כבללאל כי
לא על משכן העבר היה הענין . שיהיה גם הוא גער
כבללאל . וגם השנים מעין משה היחה בו כי ויהכס
שלמה מכל האדם . והג' היחה על ידי דוד כי לא שררה
שכינה עד שאמר בעבור דוד עבדך אל תשב וכו' . ומה
גם למז"ל (בשמות רבה) כי הוצא דוד בארון עד פתח
עבר המקדש ומקרא מלא הוא כי לא בחר ה' בירובלים
לשכן שמו בה עד שבא דוד כדבר שאמר (מלכים א' ה')
לא בחרתי בעיר מכל שבטי ישראל ואבחר בוד . כי
הלא יקשה פתח בעיר וס"ה בוד אלא שאלו בחר בעיר
עד שבא דוד שבזכותו בחר בעיר . והנה היות בבמה"ק
איכות בהמ"ק של מעלה כאלו חברה לה קדוה העליון
הנה כהצנו וכשוב אליו עוד בסקוקים זולתם וגם על
המשכן אחשוב כי זה כוונת הכתוב בצומרי (תהלים עח)
וימות משכן שילה אוהל שכן באדם לומר כי כאשר נפש
הוא ית' משכן שילה . עם היות כי משכן שלמעלה היה
דבק אל של מטע עכ"ל לא נפש כ"א הח אהל שכן
באדם כלומר אך לא את העליון . כי אם שהפרידו
מהתחתון הכי כי על זה יתדו וכו' וע"פ הדברים האלה
מלאנו קוב טעם בדברי שלמה אל אשר הקשה לדבר
ולומר כי האמנם ישב אלהים על הארץ וכו' כאשר כתבנו
כי שמים הנה קשוימו . (ה) על איכות הארץ . (ב) על
היות בית בעלה גבול . ועל הא' אמר האמנם ישב
אלהים על הארץ ועל השנית אמר הנה השמים וכו' אף
כי היות זהו והנה היה ראוי להשיג על תוכחתו .
אמנם אפשר כי בצומרו בפסוק הקודם ובסוף סבוק
זה השיב תשובתו הרממה . והוא בשום שכל והבין אומר
כי האמנם כי הלא מלת כי פזעה להיות נחונת טעם
אל הקודם והלא יראה בלתי מתייחס . אך אמר ועתה
יאמן נא דברך אשר דברת לעבדך דוד אבי . ואחשוב
שהוא מאמרו ית' אל דוד ושמי מקום יעמי ישראל

והוא כי הוא ית' נדר להשפיע קדושה בארץ . שהוא
איכות בה"מ של מעלה שיוצדו ארץ בבה"מ של מטה .
שהוא המקום המכיל וסובל את כל עם בני העומים
והרבים כפלי כפלים כיוצא מלרים והיו עומדים
לפוסים ומשפתוים רוחים ועי"כ לא נפלאה השראה שכינה
בבה"מ של מטה כי שם בית ית' העליון . והוא איש
בשני עולמים כאחת . ובזה יאמר יאמן נא דברך אשר
דברת וכו' . שהוא ושמי מקום וכו' . שהוא מקומי
הראשון הוא בה"מ של מעלה כד"א הלכה ואחזבה אל
מקומי הראשון כי בלעדי זה לא יתכן השראתך בבה"מ
כי האמנם ישב אלהים על הארץ אף כי היות זהו אשר
בימי כלומר בבחינת אשר בימי הוא התחתון . אך לא
בבחינת העליון כי בשמך מקום לעמך ישראל . ויהיה
בה"מ של מעלה מחובר לזה . וכן הדבר ששררה בו .
מלא כי יוכרח שאלו נא דברך כמדובר . ובזה באה
והייתה תשובת האלה עמה בבחינת ולא יחסר כל
בס . ובזה נבא אל ציבור הכתובים ועשו לי מקדש וכו' .
והוא בשום שכל והבין במקרא . למה תחלה קרי ליה
מקדש ואחרי כן קרי ליה משכן . ועוד כי אחר שעדיין
לא נעשה לא משכן ולא כלים היה רצוי ואמר תבנית
משכן ותבנית כלים . ולא המשכן בה"א הידיעה ולא יאמר
כליו שמורה של כלים ידועים של משכן ידוע . ועוד או'
וכן העשו הוא מיותר אחר אומריו מתחלה ועשו לי
ולא עוד אלא שמוסיף וי"ו יתירה שלא אמר כן משני .
כ"א וכן . כבא להוסיף על האמור והוא הדבר בלשמו:
אמנם בדברים האלה . כלל הוא ית' הדרוש הזה
אשר כתבנו . והוא כי הלא כמו זר נחשב . ישב
אלהים על הארץ ומס גם במשכן בעל גבול וסתי תשובתו
כי יש לאל יד הדיקים בעלי נשמת אלהים חיים כפז
כוונתם כפועלתם הממיתת במאורו ית' להשפיע שפע
מלמעלה ולהקנות היות קדושה במעשה ידיהם ולא עוד
אלא שייחבתו לבוים ב' עולמות כאחת כאלו העולם
העליון הוא משכנו ית' למעלה הוא למטה כאלו מאליהם
איכות קדושת העליון מלמעלה ומורידים אותו עם התחתון
ליחשב המשכן התחתון כשני משכנות יחד עד גדר
שהיה השראתו ית' בתחתון כהשראתו בעליון והוא
כי כל מעשה המשכן וכליו הם דוגמת כל חלקי בחינת
העליון . נוסף על זה ענין הסוגה המספקת להמשך
הקדושה במעשה חלקי התחתון מכל דבר שבעליון
מספיק אל כל אחד ואחד מפריטי התחתון כמדובר . וזה
מאמר הכתוב אל יקשה עליך לאמר . האמנם ישב
אלהים על הארץ כו' כי הלא יש כח בדיקים לעשות
למטה מותב רוחי קדום . והוא ועשו לי מקדש . עד
גדר יהיה ראוי שושפתי ברוכס ולא בלבד אל התשפמות
כבוד מה בשכון יה אלהים למעלה . ובמאמר האל
גו היה בחר המורים שבהמ"ק של מעלה מכון כנגד של
מטה הלא יתכן . אך לא כן במדבר המשולל זה היחס אל
יקשה עליך כי הלא אם יש בהמ"ק של מעלה מן
כנגד של מטה ג"כ יש משכן של מעלה כנגד של מטה
שכלל מקום אשר יהיה של מטה שם יהיה של מטה
מקבל אליו גם כי ילך הלך וכטעם אל כל מקום שיהיה
של מטה גם העליון שם יהו נכחו ובחורו הוא משכן
הנער

הנער כמו שפגענו במאמר הכתוב באומרו והאיה
 מתהלך בזהל ובמשכן שהוא ית' כגיבור ל' מתהלך ממקום
 למקום בחיות המדבר. ובגלגל ובשילה. ובנוע. ובגבעון.
 ולא בזהל החתחון לבדו כי אינו כבודו רק בזהל ובמשכן
 יחד. אהל התחון עם משכן העליון כאלו חובר. לו
 יחד. וזה יאמר ככל אשר אתה העליון כאלו חובר. לו
 כי אין בהמ"ק של מעלה מכון לזה ואין המשכן דוגמתו.
 הנה הוא דוגמתו ותבנית המשכן הידוע העליון הוא
 משכן מקטרו"ן. וזהו את תבנית המשכן ואת תבנית כל
 כליו של המשכן ההוא כי של משה וכל כליו דוגמתם.
 וע"כ גם כי נעשה תבניתו למטה לא יהיה פה איכותו
 לסיובן לשכון שכינה בו. אל יעלה על רוחך טובה כדבר
 הזה כי הלא דעו כל אלה תבניתו בלבד שבו. כ"א
 וכן ממש העליון כאלו הוא למעלה והוא למטה
 עם החתחון. וע"כ חתין מנייניו והשראתי בתוכו וזהו
 אומרו וכן תעשו. וזהו אומרו ואת המשכן תעשה ולא
 אמר והמשכן תעשה אך ריבה את הענין כאלו נעשה פה
 עמו וכן בפרשת ויקהל נאמר ועשה בגלגל והאליאב כו'
 את כל מלאכתו וכו'. וכן יעשו כל חכם כו'. את המשכן
 כו'. וכן יעשה בגלגל את הארון ויעש את השלחן ויעש
 המזורה. ויעש את מזבח הקטורה את מזבח העולה
 את הכיור ואת כנו את החצר וכו'. כל האתחן האלה
 הנה באו בלי ספק לרבות דוגמתן העליונה כאלו גם הם
 נעשים פה. כי ע"כ הוצרך לרעת בגלגל לנרף אריות
 שבהם נבראו שמים וארץ ככל הכתוב למעלה :

עוד יתכן דרך שני ציבורי הכתובים. והוא בשבב לב
 אל אומרו ושכנתי בתוכם ולא אמר בתוכם. והוא
 כי הנה שמעתי לומדים מבאן כי עיקר השראת שכינה
 בחדש הוא ולא בבית מאומרו בתוכם. אך לא המשיכו
 הכתובים על ענין זה. ואני אבא אחריהם ומלאתי את
 דרכיהם והוא כי עדיין נר"ך לשום לב כי הלא במשכן
 עמנו היתה שכינה כמאמרו ית'. ומעמדי לך עם כו'.
 ואומר וכבוד ה' מלא את המשכן ולא יכול משה לבא
 וכו' וכן אומרו וכן תעשו לפי דרך זה הוא מיותר :
 אמנם יהיה ע"ד מו"ל (סנהדרין דף י"א) שגימי הלל
 הוקן יאחז ב"ק ואמרה יש ציבוכם מי שראוי
 שחשרה עליו שכינה כמשה רבינו אלא שאין הדור ראוי
 לכך כי מה ענין אומרם כמשה רבינו והיה די יאמר
 שחשרה עליו שכינה. אך הוא כי מזה היתה שכינה
 למטה עמד יתקא אדם ובהעוורו עלתה לרקיע ראשון.
 וכבוד אהז לפני. וכן על הסדר הזה עד השביעי ובה
 אברהם והיורדה לשמי. יתכן לחמשי. יעקב לרביעי.
 לוי לשלישי. קת לשני. עמרם לראשון. משה לארץ.
 כן היה ראוי הלל להשרות שכינה בארץ בהשגלשלוהו.
 וזה שחשרה עליו שכינה כמשה רבינו. באופן שעל ידו
 חספסו ותושך לארץ כמרע"ה. ולא עליו לבדו אלא
 שאין הדור ראוי לכך כי עומות מדבילים בין הארץ
 ובין השמים. ואין מנא להשראת שכינה בארץ למענם.
 והוא מאמר הכתוב היכל ה' היכל ה' המה לומר אל
 יעלה על רוחכם כי היכל ה' הוא וארץ יתחנה הוא ית'.
 כי הלא היכל ה' המה ובאשר ראויים להשרות שכינה
 בנשמותם ויתפשט השם אל היכל ה' כי למענם

להיות אהם משכן את שמו ית' במקום ההוא. כי נפשותם
 הם המשכן האמתי ומהם יתפשט אל המקום המיוחד
 ההוא. וזהו מאמר שלמה באומרו (מלכים א' ח') והיה ה'
 אלהיו עמנו ושחרה שכינה בעמנו. כאשר היה עם
 אבותינו. אברהם יצחק וישראל עבדי כי האבות הן הם
 המרכבה. וע"כ אל יעצמו ואל יפגמו. מש"כ בהעוזה
 שיעזבו היכלו ויחלקו כי אין חפץ ה' לשכון בארץ כ"א
 ע"י השראתו בעשיות ישראל שמהם עושה עיקר ובהשאה
 מהיותם מרכבה אל השכינה ישאו משכנות לאביר יעקב
 לעומתם כי מהם ימשך. ובהעדרם מהיות ראויים לכך
 עזוב יעזוב את המשכן או מקדש אשר בחר לשכן את
 שמו עם. וזה אחרת כמות הפסוק ויעשו משכן שילה
 אהל שכן בחדש כמפורש אצלנו לעיל שהוא ויעשו משכן
 שילה. ואל תחמה אך נעש את משכן קדשו. כי הלא לא
 עשה הוא ית' עיקר רק מהאמרים כי אהל שכן בחדש.
 אך לא בעלים ובאברים וע"כ בהעוזה נעש משכן שילה
 כי לא ממנו עשה עיקר כמדובר. ועל זה אחרת
 היתה ברכת טוב אשר בירך משה את בני ישראל כמול'
 על ירא משה את כל המלאכה והנה עשו וזהו כאשר
 אזה ה' ויברך אותם משה יהי רצון שחשרה שכינה במעשה
 ידיכם ויהי נועם כו'. כי מה ענין פסוק ויהי נועם
 אלא הברכה : ולבא אל הענין נשים לב אל כפל ענין
 ומלות שונות באומרו ומעשה ידיו כוונה כו' ומעשה
 ידיו כו'. אך אמר יהי רצון שחשרה שכינה במעשה
 ידיכם ולא שיעשה עיקר מהמשכן כ"א שיהיה נועם ה'

הוא השראת שכינהו עלינו בנשמותנו :
 עוד שנית והוא מה שכתבנו למעלה כי כשהוקם המשכן
 של משה משכן של מעלה הוקם עמו בכל חלקי
 פרטי. דוגמת החתחון. וזהו ומעשה ידיו אשר פה
 כוונה עלינו בעליון אשר הוא עלינו וא על ידי
 שני הדברים האלה ומעשה ידיו פה למטה כוונה
 מקדושה שהקימו בעליון. על ידי נפשו כי הכל חלוי
 ונמשך מהשראת שכינה על האדם. שבאמצעותו יתחון
 העליון והחתחון בהשראת שכינה כאומר. וע"כ הדברים
 האלה תהיה כוונת הכתוב ועשו לי מקדש כו'. כי אה
 דבר אלהים שחיס זו שמענו. אחת ועשו לי מקדש שנית
 שיעשו באופן יתקיים המקדש. כמה שיכתיבו מעשיהם.
 להיות עמם היכל ה' ותהיה שכינתו ית' שוכנת בתוכם
 ובקרבם שיהיו היכל ה' המה. שיהיה נועם ה' עליהם
 בעמם. וזהו ושכנתי בתוכם כי אין הוא ית' עושה עיקר
 מהעלים ואבנים כ"א מהאמרים לדיקים אשר נשפוחיהם
 משכנות לאביר יעקב. ופירש על ראשון ראשון מה
 שאמרתי ועשו לי מקדש הוא ככל אשר אתי מראה אורן
 כו'. ומה שאמרתי ושכנתי בתוכם אל יקשה בעיניכם לומר
 מי זה יוכל להכין עמלו להיות משכני ית' בו. ומה גם
 אחר התקלקל הכנתם בעגל. כי דעו לכם כי וכן תעשו
 כי יש לאל ידכם טוב בחיבתכם. ולהורות להם כי
 הבא למה. ה' עמו לסייעו ולהשכירו בעמם. והמה
 כבר באו למה. כמאמרם ז"ל כי כן עשו ישראל אז
 מר"ח אלו עמלה משה הפעם השלישית באו ליטרה.
 על כן בסוף הפרטים יוס שירד משה ציונו המשכן.
 אמר לו הוא ית' לאמר להם וכן תעשו כאלו פיו יתברך

דבר זה נראה : לומר אל יחמוך על החסך כי חומר להם ותכתיי בתוכם כי הנני בא כמדובר לנוכח אחם . וחומר להם וכן תעשו כאלו לפני הם ולאם אני מאז יסחלו ליסרה ומצערם וכן תעשו ולא עוד אלא שמעלה אני עליהם כאלו הכל הם העושים עם שאני המלמד ומסייעם להועיל . וזו וכן תעשו :

עוד יחזן דרך שלישי מורכב מהשנים הנאמרים והוא ועשו לי מקדש שלא יעלה על רוחם שאלה יושבין בשמי ועל גבול הם עושים . לכן יו אלהים כ"א ועשו לי מה שכבר הוא מקדש . והוא ככל הכתוב למעלה כי משכן הנער הם מעתיקים פה כמדובר . ועכ"ז אל ידמו בנפשם שעי"כ מהמשכן תעשה עיקר . כי הלא לא כן הוא כי הלא ותכתיי בתוכם כי היכל ה' המה ואם כשרים יהיו הוועד להם שם ואם לא אפוס משכסם . וזה ותכתיי בתוכם וחזר אל מאז דפסח ביה . וחמר ככל אשר אני מראה כו' . והוא לומר לא יהשב כמו זר כמנין להעתיק מלמעלה מה שכבר הוא מקדש שיהיה כאלו גם הוא למקדש כמעט כמציאותו למעלה ושיהיה ע"י בני האדם כי הלא אחן לפניך ראייה מוחשית והיא כי הלא ככל אשר אני מראה אחרת את חבית המשכן כו' . והוא כי הנה צהראות לצורך קף אחת מלאכת ציור ורקמה גם שלא עשה כיוצא בה מימיו . לגודל צקיותו צמלכה יעשה כמוה . אך אם לא יראה קף של זהב ממש כ"א חבית קף מעציר ולא צדבר בהתקם ציד כאשר יראה הרואה ערס מאחורי זכוכית לבנה שלא תשתקע ערס הנראית בה צלב הרואה כאשר בהיות לפניו כלי ממשוי בעל הצורה היפה . וכן אלו יעיייר וראה האדם לבת את עשויה יצורים וכפחודים ופרחים . שלא תתחקה צלב הרואה אותם לעשות כיוצא בה כאשר צהראו אותה בנפש קטנה הנהו לפניו ואם יבא לעשותה יעשה בשפחה ויחזר בציורים כפחודים ופרחים ויחזר מזה יהיה אם גם חבית הציור סבלתי ממשוי שהוא לא ראהו הצורף כ"א זולתו והוא יגיד לו את אשר יעשה כי אז לא ילא לצורך כלי אשר ראה חבית זולתו ולא יעשה כמעשהו . כי המניד לצורך את אשר ראה יפחות ויעדיף גד מה שכוחה הצורה . וגם מאשר יאמר אליו ישמים הצורף . כי לא ידע זולתו ע"פ מגיד . וגם אשר הגיד לו לא ראה הצורה היא כי אם צדבר בלתי ממשוי . הבלתי נהסם ומלטייר בשכלו להגיד לצורך לא יבצר מהתחמך לבד אנוש באמת באמור . היחזן כי בהראותו ית' אל משה חבית מורה משכן וכלום כי לא ראה עצמותו כדבר בשמי . רק חבית של אש . ובגלגל צמלכה לא ידע יצורי הדברים זולתו ע"פ הגדוה . ואיך יוכל עשות ממש כאשר הראה הקב"ה אל משה על כן מעשה הכתיבו הוא ית' ואמר בכל אשר אני מראה אחרת כו' שאני מראה אחרת ולא את עושה הסללכה . וגם את חבית כו' ולא כלים ממשיים להפוס הצוירים ע"כ אני מצטיק שובן תעשו ממש בלי פחה וייחור . והנה אין ספק כי אין זה כ"א שאני בעצמי העושה ומשלל ומשפיע מלמעלה מכל מה שהוא דוגמת כל המשכן וכליו התחומים . וכמאלו כמעט מצטייר התחומן כל מציאת העליון . ע"י חזון מהשנות בכונתו . אל מה שלמעלה כמדובר בקודם .

בג (ח"ב) 2

זה שאמר הכתוב ככל אשר אני מראה אחרת . כלומר ולא אל עושי המלאכה . וגם לא כלי מצוייר ממשוי נהפס לעין העושה במלאכה . רק את חבית בלבד ועכ"ז רק בעיניך חביב . כי וכן תעשו כמראה אשר ראית . ואתה לבדך ממש מראה כי ממש כן יעשו כאלו הם בעצמם ראו ויעשה כהם . ולא עוד כ"א לא ועשו כהגדמך אליהם רק כאשר הראיך אתה עם צהגדה ח"א ליייר ע"י הגדה בשכל השומע . מה שראה מגיד בעצם כאלו העושה הוא ראה . ואעפ"כ וכן תעשו . ומזה פתין מעתמך ומאמר כי מזה נקח ראייה אל העשות פה מקדש הוא משכן העליון משכן מעטרון באמור :

ואפשר גם זה ככתוב שם לא היה מכיון . רק על ציור המשכן וכליו היה מספיק יחזר כן תעשו אך הוסיף וי"ו לומר כי גם העתקה חיות משכן העליון . כאלו גם הוא למקדש . כהנה באמור ועשו לי מקדש ככל אשר אני מראה את חבית המשכן העליון הרומי כו' . כי גם זה חביתו מה שעשו כאשר תעשו מציאות מציור אשר לא תראה נמצא כי בכתוב הוא ההכרח . מהעשות הציור באמור כן תעשו והתולדה בתוספת וי"ו והן כל אלה יפעל אל . ע"י בגלגל אשר כה ואל לו כיד ה' הטובה עליו . ככל הכתוב למעלה :

ועשו

משה"כ ביהר דברים שלא אמר כ"א ועשו . ומה שיראה עניינו . הוא כי תהר תורה אינו ככתב כהוגס ומלכות הרמזים בשלחן ומזבח . כי שם לא חס אדם זוכה למלכות ולכהונה . אם לא לבית אבותם אשר אצט דוד . חרע אהרן . אך החורה ידה שפוסה היא לל . וזה ועשו ל' רבים : אמנם הנה בש"ר (פ' ליה) חרשב"י ג' כתיבם הם . כתר מלכות וכתר כהונה וכתר תורה . כתר מלכות זה השולחן דכתיב בו ז' זהב סביב . כתר תורה זה הארון דכתיב ביה ז' זהב . למה נכתבו ז' ונקראים זה אלא לומר לך אם אדם זוכה ועשים לו ז' ואם לאו ז' . ומעט מה שבין חביב ועשים ובארון כתיב ועשו ללמדך שכתר תורה מעולה יותר מבין זכא אלה לתורה כאלו זכה לכונן . ע"כ : וראוי לשים לב . אך אמר ג' כתיבם הם . והלא ד' הם כמאמר ההוא וכתר ש"ס עולה על גביהן וכן יקשה זה ג"כ למה מתחלה לא אמר ד' כתיבם הם . וגם למה הסיך בסדר . ששתחיל במלכות וכהונה . וסיים בארון . שהוא ראשון בדרשה : ועוד ששאל למה נכתבין ז' כו' . והלא לא הל' אלא למה לא נכתב חזר . ועוד באו' למה שבין חביב ועשים כו' . אלא ללמדך כו' כי אין זה השופע שלא היה לו לרמח הרבוי רק בקנינים ולא בקנינים כי אמרו ועשו הוא בזוכים לתורה . ולא צדברים שהזוכים בה זוכה בסן ויחזר ידק מ"ש שהחורה מונחת לכל הרואה ליעול : אך הנה הוקשה לו בכחוב אר' ועשו בארון . ובכל שאר צדברים ועשים . וגם מה ענין הזר הזה בב' דברים אלו בייחוד ארון ושולחן ומזבח הקבורת . והנה בארון היה מקום לומר . כי היה הזר כמו ששה לבד לכבד שפת הכפורת סביב . ויהיה עורך מעט למעלה בארנן ששמו יפה . אך צדד האמור בשולחן ומזבח לא ידק זה . ע"כ אמר שלמה כתיבם הם . ואם כן אחר שהזר האמור

האמור בשלחן ומזבח. ידבק בהם השני כחרים. ח"כ
 גם האמור בחרון הוא על כתר תורה כי יגידו עליו
 רעיו. וע"כ החלי משולחן ומזבח המאזרחים וחר"כ
 החרון כי הם ראהו על הזר האמור בחרון. ות"ח ח"כ
 חיפה ה"ל נזר. ע"כ החכה לשלול. ואמר למה
 נכתבים זר ונקראים זר. לומר שע"י תשובה שאלה
 זו יתרון. והוא כי הלא התשובה היא. לומר אלא
 אם זכה נעשים לו זר ואם לאו זר. כי ע"י כן נדע
 למה לא אמר נזר כי לא היה נשמע ממנו עונם. הכלתי
 זוכה: עוד כיון בשום שכל והבין מה היה שלא שח
 לב. כי ד' הם. ואיך ידבק אומרו ג' פעמים זר. כי
 הרביעי חינו. אך הנה כחבנו כי גם זה יקשה למאמר
 התנא (אבות פ"ד) ג' כחרים הם כו' וכתר שם טוב
 עולה על גביהן של מוס' ד'. ואם הוא להיות גדולה
 מסן הלא גם היות גדולה מהב' ומאלה. ועוד נשים
 לב שלא אמר וכתר שם טוב עולה על כוין. אלא עולה
 על גביהן: אך הוא כי כתר שם טוב לבדו משולל תורה
 אינה בלוג כי אדרבה לא עם הארץ חסיד. ומי לנו
 גדול מר' עקיבא. והיה בעל שם טוב בהיותו עם
 הארץ. והיה אומר מי יתן לי חכם ולאשכנזי כחמור.
 הנה כי הוא לבדו אינו שלימות. וגם כל אחד משלשה
 כחרים בלי שם טוב אינן כחרים. כי בעל כתר תורה
 ואינו בעל מעשים טובים. מוטב שיהפכה שליחו על
 פניו. ואשר הוא מלך או כהן ואינו בעל שם טוב. הוא
 גרוע בשני אלהים ואדם. באופן כי כתר שם טוב לבדו
 אינו כלום. וגם האחרים אם לא יתקשבו בכתר שם
 טוב אינם כחרים. וזה אומרו וכתר שם טוב עולה על
 גביהן. לומר לא תקשי למה לא מיתו ד' הלא הוא
 כי כתר שם טוב היא עולה. כשהיא על גביהן של הג'
 החרים. כי היא העולה כשהיא על גביהן. וגם הנה
 יעלו עמו להיות כחרים בעצם שהוא בהיות כתר זה על
 גבי כל אחד מסן. והוא כי וי"ז של וכתר מוסך את
 עצמו ואחר עמו. לומר כל אחד מהכחרים עולה וכתר
 ש"ט גם הוא עולה כאשר השם טוב הוא על גביהן.
 שבעדיו אינן עולה בהן ליקראם כחרים. וע"כ להיות
 כתר זה קטוע אל כל אחד אינו נמנה בשני עצמו:
 וזה ענין מאמר התנא אשרי מי שעמלו בתורה ונדל
 בשם טוב. ואלו היא שלמה שלמה בהכחמו (קהלת ו') טוב
 שם משמן טוב וכו'. והוא כי ר' יהודה עצמו האומר ג'
 כחרים הם כו' וכתר שם טוב עולה כו'. הרגיש כי
 הלא אמר שלמה טוב שם משמן טוב. ותמן טוב הם
 מלך וכהן. המשוחים בשמן טוב כהש"ל. הנה כי כתר
 ש"ט לבדו טוב. מכהר כהונה ומלכות הנמשכים בשמן
 טוב. וא"כ למה חמנה אותם השמים ולא זה. לז"ל דע
 איש כי לא שבת שלמה. רק כשהשם טוב הוא על גבי
 התורה כי אשרי מי שעמלו בתורה ונדל בשם טוב כו'.
 ועליו שהוא על מי ששם טוב שלו הוא על היות עמלו
 בתורה הוא מה שאמר שלמה טוב שם משמן טוב. כי
 טוב הוא עם התורה. מעם כהונה ומלכות. אך לבדו
 אינו כלום כי לא עם הארץ חסיד. ויהיה כי לא הולך
 שלמה להוכיח התורה. עם היות שעל מי שנתן תורה
 ידבר. על כי ח"כ יהיה שם טוב מנלי תורה. כי אין

נזר ירא חסד כו' וזה יכוין פה רש"י ע"ס. אמר
 אומרו ג' כחרים כו'. האקשה לו כי הלא ד' הם. ואיך
 ידקרו השלשה זר. ע"כ אמר למה נכתבין זר כו' אלא
 אם זוכה שהוא שים לו מעשים טובים דסיימו שם טוב.
 נעשים לו זר ואם לאו זר. הנה כי כלן בלי ש"ט אינם
 כחרים. ואדרבה נעשים לו זרים ונכרות. הנה כי
 השם טוב היא הקיושו והחיקון שלהם ואיך תהיה כתר
 בשני עצמו. והאקשה עוד אם ג' כחרים הם. למה שינה
 ואמר ועשים ובחרון ועשו. ואמר ללמדך כו'. והוא
 כי הנה אין הקושי מה שנאמר בחרון ועשו. כי הלא לא
 היה משם העושה דבר כי אם בללא וכל חכם לב.
 שיבולו ויעשו את אשר צוה ה'. ואם כן אומרו ועשו
 הוא הודק. אך הדבר הקשה. הוא אומרו ועשים בשולחן
 ומזבח וכיוצא בהן. כי לא היה משם העושה. על כן אמר
 כי מי שזכה לתורה כללו וזה לכוין. כי על כל אשר
 שזכה לתורה. אומר לו הוא ית' בשאר ועשים כללו הוא
 עושה וזכה בכוין. והנה אין ספק כי כל פרטי כל
 אשר צוה ה' לעשות במשכן ומקדש. הן ושיעוריקן אל
 דעות ה' המבין וטויו סודות הבין דרכם מעלה מעלה
 מאשר השיג יד שכל אדם. ועם כל זה מקום היותו לנו
 הוא ית'. לשום שכל והבין ברמז הרומז קרוב אל הספס
 כי לא יחסר כל בתורת ה'. ומים לב אל השיעוריקן
 האלו בלורך ורבות יקומה ועשות חיבת עין בין שתי
 חיבות זהב. ועוד למה עשה עיקר מהחיבת עין. שנין
 חיבות זהוב. כאו' ועשו חרון כו'. ואל שתי חיבות
 זהב שלמות עשאו כשפילוח אל של עין קראן וטויו כאומרו
 ולפית אותו זהב סהור מביא ומחון. ועוד מה ערך
 היה אל חיבת עין במקום ב' חיבות זהב ואין עניות במקום
 עשירות: אמנם הנה בחופשי היותם ית' שלם בחיבות ית'
 יעשה על עושר וכבוד העולם הזה. כי בשמאל עושר
 וכבוד. ויש יעשה על עושר טובות העה"כ. הוא
 עושר פנימי. ויש יעשה למען היותה עין חיים שבה
 ידבק בחי העולמים. ועל ג' בחינות אלו בזה התורה
 ואמרה כמדוברת אל חופשי התורה הנמשלים לעושי עצמן
 חרון התורה. ואמרה ועשו חרון עני שמים. לומר
 משלשת הבחינות מצו העשה עיקר. הוא על בחינת עין
 חיים כי זהו הדבק בחי העולמים וזה רמז כאומרו עני
 שמים וזהו כי עני שמים עולה בחסטר קמן ל"ד. וכן
 עולה מספר חי עולמים. אך טובות העולם הזה הוא
 עושר וכבוד ששמאלה. או אפילו עושר טובות העה"כ.
 לא תעשה עיקר על מנת לקבל. אך לא יעדו ממך
 כי אם יסיו לאפיו. אל הדבקות זו ית'. וזהו ולפית
 אותו זהב סהור מביא הוא עושר פנימי של טובות העולם
 הבא. והחון שהוא עושר של העולם הזה. וגם כבוד
 שהוא ועשים עליו זר זהב. שהוא ככתר רמז אל הכבוד
 שגם ישנו בהעולם הזה שהיא בשמאלה כמדובר. וזה
 העושר בעה"ז ובעה"כ. יהיה לך סביב כי כל סביבך
 העפרת תפארת הסמל לזר חמגך: ורואו מה שכתבנו
 בביאור הכתוב כי אין כתר התורה ככתר הזהב שעל
 ראש מלך או שו. ששם שיהפך בה יתעמד לשיחמדה
 ממנו. וילתךך שומרים לשומרה סן יקצהו ממנו. אך
 כתר התורה היא עפרת תפארת. וגם היא חמגך

והשמך את עמך. הפך מהעפרת זהב שבראש מלך. והנה אשר ידבק בתורה שהיא עץ חיים לא בלבד יאריך ימים ובעה"ב. כ"א גם בעה"ב וכענין אבני ורעל דמדבית עלי קאמו (ר"ה דף י"ח) והוא עדות הכתוב כי צירבו יומך. וזה רמז תורה בשערי הארון אמתיים ותני ארבי. שהוא כי אורכי המשך האדם. שהוא היוה בעה"ז ובעה"ב שהוא אמתיים וחיי. שעולים מ"ו טפחים. הוא מספר שם י"ה הכולל כל ב' העולמות כי ביה ה' צור עולמים בכל שיהם יהיה ה"י כי אמה ותני רחבו ואלהם ותני קומתו שעולה הכל מ"י טפחים. שהוא חי בין בגוף בין בנפש. בין הגוף הנמשל לרוחב התפשטות הסודות בין לנפש העליונה המתקיימת לקומתו בין שניהם הוא חי. ושיעור הענין אורכי והמשכו שהוא ב' עולמות יהיה חי גופו ונפשו. או ירמוז בחימות הארון כי הנה סופסי התורה יתחלקו לד' בחינות יש יעשה על עשר וכבוד הנה"ו ויש יעשה על חיי הנה"ב והנה"ו. ויש על אשר ותענוגי הנה"ב בלבד ולא יחוש אל הנוגע בעה"ז לא בעשור וכבודו ולא בחייו. ויש לא יעשה רק על התורה מזה ענמה שלא על מנת לקבל טוב פרס לא בעולם הזה ולא בעה"ב. ורמז כי תעשה על עשר וכבוד העולם הזה. שהוא משל אל חיבה וזכב החינין עם הזר זהב סביב לא יבצר ממנו שימלא חיים כי מחוק שלא לשמה בלא לשמה. וזהו כי סמוך לו הוא ארון עץ כי עץ חיים הוא לו. ואשר יעשה לנען היוהה עץ חיים לו בעה"ו ובעה"ב כמדובר. גם הוא ימלא עושר וכבוד מזה החוק כי כן חיבה זהב וזר כבוד סמוך לו מהחוק ע"כ ימלא עושר פנימי בעולם הבא. כי על כן סמוך לו זהב פנימי. ואשר לא יעשה רק על עושר פנימי הוא על בחינה חיבה זהב הפנימי. ימלא חיים ועושר וכבוד בעה"ז מזה ח' וגם ידבק באור התורה שבלוחות הסמוך לו מפיס. ואשר יעשה על התורה מזה ענמה. שהוא יתנה אל הלוות שבענים אשר השכינה גם בעלם. וכעובדא דשלמה שהראה הפרש שבין מהולים לערלים בפתיחת הארון המהולים נתמלאו פניהם מזיו השכינה והאיש ההוא ידמה אל הלוח שהתורה היתה בחוכו. שגם הלוח הוא קדוש ורוחני כדודע ואורכן ששה ורחבן ששה וקומתן ששה עולה י"ה כשיעור אדם בינוני י"ח טפחים. וכל עוד נשמתו בו. הוא כלוחות שמורכן בהן. ובאלה נפשו כשצריח לוחות שפרחו האותיות וכבדו ביד משה. ועם כל זה לוחות ושברי לוחות מוגמים בארון. כן הנה"ב גם בפרוח נפשו ממנו קדוש הוא לאלהיו: עוד יסכן בעוס לב אל אומרו ולפנים אורכו כ' לנבוח ולבון יחיד. משא"כ בפסוק לאשון וכן אומרו ועשית עליו כו'. ועוד אומרו ויפקת לו כו' למה הקפיד יהיו מולקים ולא מהארון עלמו. וגם היות הבדים עני פנים ומולפים זהב ופניבא את הבדים בטבעות ופלא יסורו ממנו לעולם מה שלא אזה ית' כן כבדי שולחן ומזבח: אך הנה כנגד ב' סוגים דברים תורה. (א) למדי התורה ששם רבים מהמחזיקים בידם. (ב) העשיר המחזיק ביד הלומד וחלה ידבר על עמדי התורה ואומר ועשו ארון ימיו בה בחמור. ואח"כ יוה על המחזיק בידו ואמר ולפני איתו את חוסם התורה.

ועושה עלמו ארון לפני זהב להסוותו ויהיה לפניו סגור בלי שום פניה. והשיקר הוא מבית מן בסחר. ולא אי אפשר ומחוק הפסו. ורמז משו"ל (ברכות דף ל"ד) כל הנביאים לא התבוננו אלא למחזיקים ביד לומדיה. אכל ח"ח עלמן עין לא רחם אלהים זולתך. וזה ירמוז כי המחזיק בפרהסיא. שרמוז בחיבה זהב החלושה לא יבצר מהיות סמוך לו עץ חיים. הרמזו בארון עץ שאלו בו עץ חיים הוא למחזיקים בה. אך המחזיק בנפש שמתפסו זהב מבית אורכי ימים בלדו ודבקות עם אור תורה שבענים. אך הנה"ב עלמו שהוא נמשל בלוח עלמו שבו תורה הוא לפני' מהכל לבן זכב כי עין רמז כי עין לא רחם אלהים זולתך. או זכב משל' ומחוק משל אחרים או מבית במחל ומחוק ללבוב ולא בקבלו ממך יקל כבודו בעיניך כי אם ועשית עליו זר לעטרו ולכבדו סביב בעיני הכל. ועדיין היה אפשר יבוס מלקבל ממך. ע"כ סביב טוב הוא כי ויפקת לו אחס מעמך. טבעות ליכנס בהם הבדים לנפשו שהוא כי חמ"ח המלאות והכנות להטיל מלאי לרבו כי הטבעות רמז אל ההמלאות. והבדים רמז אל המשפטים אותם שמתוכם ע"י ההמלאות. כבדים המשפטים את הארון ע"י הטבעות. ואפשר כי ד' מיני נדקה גדולות מהשמונה. שמונה הרמזים ז"ל בשלכות מחנות עניים. הם ד' טבעות הגאמרים פה. (א) לתם דרך הלוה. המלאה (ב) לתם בלחן שהמון אינו יודע מי הוא המקבל והמקבל אינו יודע מי הוא הנותן. (ג) שהמון אינו יודע מי המקבל אך המקבל יודע מי מוטן. (ד) בתיב שהמון יודע מי הוא המקבל. אך המקבל אינו יודע מי הוא הנותן וכן על ד' פעמותיו. לפי ד' בחינות מהלך מדותיו בארץ מהן הפך יומר: אבנם חין איכות ארבעתן שזה כי ב' טבעות הן השתי הראשונות הן דרך הלוה והב' שאין מוטן ומקבל יודעים זה מזה הן על לענו הן' מלדו הימני של חופסי התורה כי בלא החכמה בלא הכסף וב' טבעות השניות על לענו השנים שבשאל. והלך השור שכתוב כי הבדים הם המחזיקים ביד חופסי התורה יהיו עני שמים שהוא עץ חיים וגם עושר וכבוד. וזהו ולפני איתם זהב. עוד (ג) כי בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו כי חמ"ח יהיו המחזיקים ביד ח"ח סמוכים לארון. כי בלא החכמה בלא הכסף לא יסורו לעולם מהיוחס דבקים בארון התורה הוא ח"ח. וע"כ לא איר לא יסורו מהן. ויחזור אל הטבעות כי אם ממנו. שהוא מהארון הוא ח"ח:

טו ונתת אל הארון את ס'. מהראוי יאמר ושמת בארון את העדות. אך אמר גם שמה' ארון עני שמים ומזופה זהב מבית ומחוק אינו כדאי מזה עלמו להיות בסיס לתורה' כי לא יערינה זהבוכו'. אך ומתח כלו' דרך מתנה היתה העדות אל הארון כמו שאתן אליך. כאשר כשאתן אליך שמהנה תחשב לך. והוא כמשא"ל על ס' (תהלים ס"ח) לקחת מחנות בחדש כי מי האיש שיהיה כדאי לקבל תורה' ונמשך אל הרמז שכתבנו למעלה ואמר מדע למה תש' בשכר אל לומדי' התורה אשר תחזיק בידם. כחמור בלא יסורו

ממנו כי הלא אחת תחשב למומן אל מוך הארון הוא ה"ת"ת
 אח העדות היא הקורה שעל ידך הוא למדה. וגם
 אשר אתן אליך. כי בזכותך ב"כ אתן לך אז חורתי:
יו ועשית כפרת וזה כו'. הנה ידענו כי כאשר
 בעה"ל יתחלק לב'. בני חיי ומוזני
 כדוע. והנה על קנין חיי כבר נרמז בארון שהתקן חיים
 יעסקו כפורה שבה חיי העה"ל והעה"ב. בזה תורמינו
 עשה ותרמונו על בני שהוא מה שעוסק האדם בפריה
 ורביה אשר עסק התורה. וגם מניחות' וקיומ' תלוי
 בהורה כאשר יבא. והנה ועשית כפרת הוא הזווג שהוא
 כפר'. כמש"ל (במזות דף ס"ג) כל הנושא אשה עוונותיו
 נמחלו וזהו הריהו וזה סוד. מאלו מכל סוג וכל
 פנייה אשר איננה עבודה רק לש"ש. או פשוט הענין
 בזכות התורה שעסקת כנרמז בארון מזה לזווג קהורה.
 כי ועשית כפרת וזה עבוד מכל פגם. כ"א אשת חיל
 באופן כי שם י"ה אשר יו"ד בא"ש וה"א בא"ש לא יבצר
 מכם חמיד כל אורך משך הזווג. והנה אמחים וחמי
 ארכו. שהם ס"ז פגמים שהם י"ה. לא יחסר מכל
 אורך משך הכפורה היא הזווג. ומלבד כשרון האיש
 והאשה. לרין ב"כ חובה ותאדות בין שניהם עד גדר
 הקלה שניהם אדם א' כמד"א (בראשית ה') ויקרא שם
 אדם. והנה ואמה וחמי שהם ס' פגמים כמספר אדם
 במספר קטן יהיה רחבו. ולא יתרחבו ויפשרו מנדר
 זה. ולא עי"ב מזה כי ועשית ב' כרובים הם ילדים
 זכר ונקבה. שהוא החיוב להוליד לא יחסרו מתך. וע"י
 הכשרון ותאדות יהיו זהב חבובים בזהב אכן ההור כי
 מקשה תעשה אותם כי תקים ותכה בם כי טיורם והנה
 מקשה וכו' לכל יעו מן הדרך הטובה. וזה אב' קצוות
 הכפורה הוא הזווג שיהיה מקשה מהאב והאם שייסרו
 אותו ולא מה שייסר האב ויחוק משקל האם בנעוניה.
 וענה באופן שהכרוב הא' הוא הכן זכר יהיה מן
 הקלה. ממה שידמה אל במינת הוי"ד שבא"ש שבקלה
 האב הוא קלה הזווג. ובקלה הא' הוא הכרוב הא'
 היא הנקבה שהיא מן הקלה מזה קלה הב' של הכפורה.
 ה"א של שם שבא"ש וכל זה לא חיל לכוון אחר זמן
 הנשואין ובתחלת זמן הנישואין סביון להנאך עמך. כ"א
 מן הכפורה הוא הזווג. מאלו תעשה את הכרובים שמה
 יהיה כבול' סני' הזכרים שיהיה לפוליד בנים ושיהיו
 בנים יותר לדיקים מהמולידים אותם. וזה על ב'
 קצוות שיעלו במעלה על אב ואם. שהם ב' קצוות
 הכפורה. וע"י כוונה זו חזרו כי זכות כבול' תרחף על
 אביה' ואמם. שתרחה זכותם עליהם. וזה לא ימות
 א' מהבנים כ"א חמיד יהיו פניהם איש אל אחיו שלא
 יחסר א' מפני אחיו. וגם יחיו אב ואם אחת באופן
 שלא הכפורה הוא אב ואם יהיו פני הכרובים אב יתארו
 מילדיהם. וגם מתחלת הזווג הנאך אל התורה. כי
 ונתת את הכפורה הוא הזווג על הארון שתאב בת ס"ח
 שתהיה בוונאך לפוליד בן יהיה מוכן לקבל תורה בארון
 שיהיה זה ע"י היותם בת ס"ח כדי שעי"ן מן אל הארון
 הוא הכן חתן את העדות היא התורה שתלמד תורה לבניך
 מאבר אתן אליך. ועי"ב ונועדתי לך יהיה נועד לך
 שם באותו העולם בעליון ודברתי אתך וזאת מה שאכסר

בג ועשית שולחן עני שטים כו'. הנה ברמז אשר
 כתבנו בארון ובכרת. נרמז ענין חיי
 בני. ועתה בשולחן. כל לרמז מוזני. והוא כי הנה
 אין ספק כי לא לצורך לחם במשכן היה שם שולחן לחם
 הפנים אך הוא כאשר נבאר בתחלת ס' תורה בס"ד כי
 למה שהשמיים במשכן. ומשם יאב שפע לכל העולם.
 ובשולחן ימול שפע מאתו יב' להשפיע בכל מזון העולם.
 ועי"ב הולך היות דבר מה שיחול בו השפע מאתו ית'.
 להחשב' משם העול' כל מזון ועושר ומלוכה כדוע כי
 ע"כ ארז"ל כי הרועה להעשיר יפנין כי שלחן באופן. וככל
 הכנות הראויים לשלחן איש הישראלי למען ית' ויהיה
 נחת שלחנו מלא דשן אין ספק כי בשולחנו של מקום
 ית' יהיו רמוזות. כמלמד את האד' יעשה באופן יקדש
 שולחנו ויהיה כאלו אכלו משולחנו של מקום. וזהו ועשית
 אתה הישראלי שולחן אשר תאכל בם עני שטים. כי
 תעשנו מזבח להארץ ימים. ולא כאלו לחיי שעה.
 כ"א כאלו היא ארץ חיים וזהו עני שטים. שעולם שטי'
 בנימיט' ארץ חיים כאלו יאמר עני ארץ חיים. כי במחל
 שולחן תעשה השולחן כאלו הוא אילנות ארץ חיים
 שפרייתו חיים נצחיים. ולא מזון חיי שעה. כי תבוי' אל
 היותו מזבח ואכול לשובע הנפש ולא לשובע הגוף. ולא
 חבקק לך אכול משמנים כ"א טוב פת לחם חריבה וזהו
 זה. כי אמחים הוא יב' פגמים. שהוא רמז את הפת
 בלבד שעולם י"ב צמ"ק. יהיה ארכו ומשך השולחן ולא
 חבקק מותרות ואם יקשה צעינך אך ית' ויושפע
 שולחןך. ואפי' אין בו צמח תחול הכרכה הנה ואמה
 רחבו. כי הנה ירחב שולחןך וית' ע"י ו' ברכו' כמנין
 ו' ספתי' שבאמה הוא ברכה כ"י וברכה המוציא וד'
 ברכו' שבברכת המזון וזהו ואמה רחבו. וה"א הלא
 עבודה לרבים רצון טוב ורוממות לב משא"ל בחקים
 שאין יין כי אז יכנס לב האוכל פת חריבה. ל"א ואמה
 וחמי שהם ט' פגמים. רמז אל המים שעולים במ"ק ס'
 יהיה קומתו. ואל תחלוטו יין ומירוש יקה לב. כ"א במים
 על פת מהים קומתך ורוממותך י' תשמח בחלקך. וביזה
 חוכה שולפית אותה וזהו וטופע ברכו': או יאמר. עד
 כה דברתי אש לא תשוב ידך רק לחם ומים ששמת
 בחלקך ולא לחם יהיה כן כ"א שתעשיר עד גדר שופים

הגאון והוא מטפס המך בתפלה לפני קונו שכולע
 בברוך שבכרסה ראשונה ואינו זוקף עד סוף התפלה
 וכן שהוא בעצמו יספיל עצמו חסד ישראל העשירי
 ותכבדו. וזהו וזכית אותו זהב קטור שהוא העושר.
 ועל הכבוד אמר ועשית לו זר זהב הוא הכתר רמז אל
 הכבוד ומעלה ועשית לו מסגרת כופת שתכירו מלתכס
 גבורי כח להיות לפני משמרתו כמוסגל ומוקף בחוכם.
 וזהו מסגרת כופת. מסגרת ושמיר' מלמדי כח מתיחס
 אל כפת והגריף היד כי זו תעשה המלחמה ולא יעלה
 על רוחכם שהוא לריך לעמיתכם ותכזרו כ"ח אדרבה
 ועשית זר זהב למסגרתו. פתחו מראש לפניו כי לו
 הכתר והגדולה עם היותכם מסגרתו סביב. וזכיתו א'
 פעם ב' עשיתו הזר. אינו מיותר והוא זהו בניהו א'
 ועוד לו גם למסגרת כי זולת הדורות שבמולדו פתחתי
 וזכית אותו זהב כו' עוד ועשית לו ד' קטנות זהב כי
 חסיה לו חסד ישראל למחזיק ולמטע לו מפל עבריו.
 וגם פתח החזיקונו אל סתיובר עליו לאחר כי חסיה
 מסמיכו ומעמידו עליון כי אשר לד' רגליו כי חסיה
 תמיד משפיל עמלך לפני רגליו. וזהו אשר לד' רגליו
 ולעומת המסגרת לפי ערך הסגרות וזורך שמירתו חסינה
 העכבו' אשר תעשה המלכות הגאון כי לפי המלכות
 שמירתו חסינה העכבות. שכמו שהעכבות הן המלכה
 לשלח הבדים אל השלחן כן תמנינו לו המלכות האלה
 במינוי מסים ודורות. להולאת לפני המלחמה פהם בדי'
 ומענות ליסתר בהן. וזהו בחים לבדים שיהיו העכבות
 פתחתי בחים והכנות לבדים. הם לפני המלחמה
 לשלח אותו בהם: **לא ועשית**
 מורה בו'. הוא האדם שהוא כמורה
 מוקף לקבל אור להאיר בעה"ב ע"י
 תורה ומ"ו. וע"כ הוא י"ח פתחים כפדה אדם ציוני
 ואמר פעם היותו חומר עכור יעש' עצמו יקר וחשוב
 כזהב ושיהיה קטור מכל סוג הלאם לכוונך עון אשר
 חטא לקבל החרום והגאון הא' להעשות הגוף מורה
 קטורה הוא לקבל יסודיו להסוך ולמרחק כל חללה.
 וזהו מקשה תעשה המורה. ש"ע' הפלות חמקת
 בקורנם. שהוא משל אל הים ריח תעשה המורה ובכלל
 הדבר פתחה כלה העפפת זהב א'. ולא מהחיות הרבה
 שלא יהיה כל אשר מהחיות א' ויהבס. רק בלי
 פירוד מסתתת. משל אל אחדות האברים שלא יעמא
 א' מהם ויפחד איכותו מיתר אברים. כי ג' פשוט.
 ויחבר. ויחוקן. לא יכפר לגמרי. כא' גם מתחלתו
 יהיה לכלל אחדות וקטרה כ"א. והנה ג' דברים הם
 שזריך האדם נהכניע תאות יצרו בהם הלא המה.
 (א) השמטת. (ב) הדבור כי כל המרבה דברים מניח
 האל. (ג) אכילה ושתיה. על סוף' אשר ירכה אמר
 השמטת כי ע"כ נקראו בניס יולאי ירך אפיהם הוא
 שגם הוא יהי' מקשה מדוכה ונכניע כל ירכה אחר
 קאורו. ועל הדבור אמר וקנה הוא הקנה שהדבור
 יולא ממנו גם הוא יהיה זהב קטור ומקשה שלא ידבר
 רק דברים חשובים. וזהו הים. וזכיתו. כזהב קטור
 ויהיה נכניע מלהשיב כרתו מקשה נעלב ואינו עולב.
 ועל סוף' אמר בניעיה הוא גביעי יונה. ובפתוריה הוא

אורו זהב העסקות בכלי זהב וכיוצא עשה זאת חסיה
 והזהר. יהיה פקור כל יהיה מעושק וזול וכיוצא כל
 חסיה בעל ביתך ואיך יחשב מזהב בגזל. והוא יח'
 שונא גזל בעולם רק יהיה פקור. ולא כה העשה ועשית
 עליו זר זהב בעולם העליון זר קדושה שתקנה בעושר
 עה"ו ולא כמאבד' עולמם בעושרם שישימו בעצמו.
 והנה העליון שהוא יהי' לך סביב מסבך ומשלק כל
 משטין מכל סביבוטיך. כי תעשה הקוב בממוך והשמר
 פן ואל יעשה לו העושר כפסים לכן ועשית לו מסגרת
 שיוכר חלך ולא ירע ממך. וזה ע"י מופת סביב שיהיה
 הקומן שך מסבך ומשתלק לזקה וחסד לעמי עמך
 וזה חפ' לא יהיה מחן בסתר. אך איעלך ואשית זר
 זהב יור גדול לפני קוץ בעושה המזכר למסגרת סביב
 שיוי' לעומת המלך לזקה. שיהיה סביב מתן בסתר
 וזהו ועשית זר זהב למסגרתו של כופת לפני קוץ וגם
 יכפה חף. וז"ל סביב כי הנזר יסבב סביב לכפות כל
 מנגד וזולת מה שתחלק גם ועשית ד' מעשות לני קבול
 זכרך לקבל בם מי שקיימו. וקיימו חמדי שולח'. הם
 ד' עמודים המקיימים אותו. והם העני והגר והיתום
 והאלמנה ושתמה ב'ד' פחות השולחן. וזהו אשר לד'
 רגליו לעשות לשלחן ד' רגלים המעמידים ומקיימים
 אותו. ולא תכנסם לעומת וערך הולאשך לעמלך רק
 לעומת המסגרת הוא לעומת ערך אשר שמו' לקרן
 קיום שהוא יתר על הולאש' הרבה כי הלא העכבות
 ההם הם לבחוס לבדי' הם היחודים עני. וגר. יתום
 והאלמנה כד"ל (ירמי' ג') חרב על הבדים פתירו ז"ל
 על היחודי' מגזר' ישב ב'דד. ואל תחשוב כי הנאשך
 היא. כי הלא אין העיקר רק לטובתך ועושרך. וזהו
 לשאת את השולחן לשאלו ולרוממו לקיימו בזכות השפרנ'
 עמך ויותר מה שזכר את האשר. כי ועשית את הבדים
 הדלי' הנז'. שיהיו עליו פסים בעלי עץ חיים פהם בני
 תורה. ואלו וזכית אותם זהב כי הם מוכני' יותר לזכות
 על ידה והעניקם ביותר כי הלא וגם בם את השלחן
 בעלם כי הנה ב'ד"ס שידברו יהיה נעשה שמתך שלחנ'
 של מקום. ועי"כ יחשבו כל כלי השלחן קדם כשולחן
 צדוק וזהו ועשית קטרתו בו' זהב קטור חשובים
 וקדושים. ופי' ואמר איך יהיה ואמר יהיה ע"י היות
 בני תורה אולכי שולחן. מנולא כי ונחת על השלחן לחם
 פנים לחמה של תורה שהוא לחם של פנים רבות. הם
 ע' פנים של לחמה של תורה של ודאי ישאו ויתנו פם
 צלחם הע' פנים צלחון פשפשינה לא תחלק מהשלחן
 ד"א יהיה לפני חמדי שיהיה שלחנו של מקום בעלם. עוד
 א"כן דרך בני ועשית שלחן. והוא כי הנה כחבו למעל'
 כי זר זהב האמור בשלחן הוא רמז לכתר מלכות. אשר
 הוא מקום השראת שפע טוב העה"ו ועושרו. כמנואר
 פ' תורה ובכן אמר ועשית שלחן עליו שפי' אחיהם ארבו
 בו' לו' כי י"ב פתחים יהיה התפספות שרדותו הוא
 שבני ישראל ורבתו יהיה חמה הוא ו' פתחים כי לא
 יתרחק להשתרר כ"א עד ו' דברים. הם האמורים בפס'
 שמואל (א' ה') מנגינה יקח בו'. אך לא ירוס לבנו
 לההגאות כ"א החני חסבות האדם וזהו ואמם וחי
 קיימו שהוא חני קומת איש כוונע והקומה משל אל

מאכל ומלבוש כי רמז שמיסה בחפוח. אשר צו אוכל וגם מלבוש הוא הקליפה וגם פרחיה הם יחד הולאות שיפריח ויחשש צב כלם ממל' יהיו שלא יהנה מהזול' רק יסתפק בשלו כי העוש' קן לא ירדו לבצו להחנאו': והנה ג' קנים ולוורות לקבל. ע"י שפע אלהי בעשות סעוד צבם. ויזאיל מזדי חיים הזה. ג' מזדה הא' וג' מהשני. והן: און. עין. ויד. ג' אלה מזד ח' וגם מהב'. והנה בכל ח' מאל' הגמשלים לקנים ולוורות יש ג' גביעים המריקים מיון הרקה בכל גזר. והוא כי כל ח' מהן ישנה מיינה של חורה ומגבילים ומחכונים. כי האון תמעה ותקבל משלשן. והעין הסחכל צבם. כמאמר שלמה על דברי החורה. (משלי ג') אל יזוה מעיניך היד תעשה מנוח ומוסרים וגם כספור ופרח אשר הוסחר בצמורה נביאים וכתובים. הוא הכוד הנמשל לכפחור שמאלכו נסחר תוך הקליפה וגם פרחיה הם הדרשות ופסולים. וכל הגמרא לשמוע ולהביט ולעשות. שזה כולל לכל ו' הקנים. וכל זה לקנים היוזאים מזדי המורה אך עמנה ראשה נעיקרה ד' גביעים והוא הראש אשר צו המוח מושב השכל. כי זה כל האדם צו ד' גביעים ושר הג' גמרים. ועוד ד' היא הבנה אשר וצון מדעתו בצבאם בכל ד' חלקים הנזכר. וגו' צבסר וננגלה וזה כפחוריה ופרחיה. והנה עוד חב' ח' דומה לכפחור. שמאלכו מכוסה בקליפה. הוא הלשון. מחוסה תוך הפה אשר זה משועבד להשלים מה שב' הקנים מתחילים והוא כי כל מה שאדם לומד מרבותיו ששמע באזניו. הוא משמיע ומלמד בלשנו. וזהו ולפטר תחת שני הקנים ממנה. כי הב' חזנים הם הב' קנים הראשונים ותחיהם הלשון המשמיע וכן תחת הקנים השניים הם העינים. יש כפחור הוא הלב הנמשך מהם. כי מה שפעין רואה הלב חומד והסיקש גם למוכה. ותחת צ' הקנים השלישיים הן הידים למשש ולפעול גם יש ראש הגוייה שגם הוא כפחור מכוסה בצנפויו. וגם עיניו חוש השפוט לידים. אלא הב' כפחורים נמשכו' אחר ו' הקנים. כ"א הב' חזנים שומעות תמיד תורת ה'. גם הלשון חדרב בה. ולא תביט רעות. וכן אם העינים לא יראו ברע גם הלב לא תחמד לעזות רע. ואם הידים יהיו למודות לעשות טוב גם ראש הגוייה לא יפעול לחסור. כי ע"כ רבי ה' מונע ידיו מנגוע מלמע' מעצרו. סן ימשך מיד קרי לאבר ההוא. וגם הנביא מחברם באומרו גנוב וגוף. כי מרעה היד תמשך רעה ראש הגוייה. ושיעור הענין כי חסר או' כי יש ג' קני מורה מזדה הא'. וג' מהב' ראה והנה יש מקוב לו' והנה תשוב הלשון והלב וראש הגוייה. שבהם עיקר הכשרון או הספוו והלכת אל הדרגה. והאדרבה היה לך להזכיר ולעשות עיקר מעטרה הא'. לז' דע כי הכפחור הא' הוא מושעבד תחת צ' קנים כי הלשון תחת החזנים. ואם יענה האדם צ' חזניו להקטוב תמיד לחכמ'. גם לשוך חדרב בה. הקך השומע לה"ר כי לשונו חדרבנו במאמר שלמה (משלי כ"א) ואיש שומע לגנח ידבר. הכפחור הב' הוא הלב מושעבד תחת צ' הקנים הם העינים. שאם לא יראו ברע גם הלב לא יחמדנו. וגם הכפחור הג' הוא ראש הגוייה. הוא תחת צ' הקנים הם

כ ו א ואת המשכן תעשה וכו'. יתכן ירמוז אל האדם כי להעשות משכן לו יתב' אשר ישכון עליו להיות היכל ה' בעצם כמאמרו יתב' בא' ועשו לו מקדש ותכתיב בתוכם ולא חמד בתוכו כנודע כי היכל ה' המה חמד כמדבר צו לנוכח ואו' אליו ואם המשכן אשר תעשה להיות משכן לו כ: שר ריחיק תעשה י' ריעות הם י' דברות הכוללות כל התורה כלה מראש ועד סוף כנודע ומפ' במקומו מכל ח' נעשית ריעות מסך קדש המאהיל עליו וכן הן לל והושות האמרים בלחם בדברי רז"ל. ומלא כי יחד כין המה כוללו י' ריעות לעשות ואמר כי להיות על כל כבוד חופה זו כאשר יאות. לךך גם יתלוו עליה שם משזר הן שם ככולות וכן י"צ מדות אשר חמד המשרר במקראי באו' (תהלים ע"ו) ה' מי גיור באהלך וגו' ביהיה חקל קדושקו

קדושתו ית' מהלכו עליו הלל הוא בעל י"ב מדות הולך
 תמים וגו' ג' בססוק. (ח) וג' בססוק (ב) וד' בססוק
 (ג) יב' בססוק (ד) הרי י"ב וזהו שם משור ועוד הוסיף
 לבגלו יצא ליד עבירה שהדע לפני מי אהה עמיד ליתן
 דין וחשבון בעולם העליון. כי לא יבצר מהיות ע"י
 מדה"ר הרבה הדומה להגלת כוונ' כל מורה לרקיע
 ורקיע לכסה הכבוד הוא מדה"ר הרפה או לפני מדה"ר
 הקשה המתייחסה אל האדם בעלם כהרגמן. ויגל שתיין
 אמר על ה' חללת ועל ה'ב' וארגמן ועוד הסתכל לאו
 אהה הולך למקום עפר רמה ומולעה שהוא כמפ' אלגנו
 במקומו בשם חזק' תהי' בו עפר ואם לרמה והולע' וז"ל
 והולעת שני לו' כי תהפך לחולעת. או חל לך
 אהה לפחות לא יבצר הדומה כהוא אהה עפר וזהו
 שני ל' שינוי מהווייה אל עפרו. ועליות מלוא מדות
 אלו בכל מלוא אהה בורא מלאכים רבים המתיארים
 לכרובים ולפי גדר הכוונה והמהפכה יהיה גדר מה
 שהעלה בריאח' במעלה גדולה עד מאד כנדע וזהו
 כרובים מעשה חושב מעשה אחת שמעשה היא הכוונה
 היא מהפכה עיקר אשר זה העש' אהה :

ב ארץ היריעה הא' וגו'. אמר אל תחמה ארץ
 במעשה המלות העשה ברוח קדוה כי
 הלל ארץ היריעה הא' כ"ח באמה כו' לו' כל ה'
 הדברות יכלו כמו ית' אורך כל ה' והסתעפותו הוא
 עד כ"ח הוא מלוי המלוי של שם יהוה' ובכללם הם
 ה' של המלוי והכל ברוחב ד' הם ד' אמותו שכן
 עיקר השם. או ירמוז שכל דבור יש כ"ח שם הגדול
 הוא יב"ק שהוא כ"ח באמה ברוחב ד' באמה ששם ד'
 פעמים כ"ח שהוא יב"ק ומתחברים ה' דברות ראשונות
 וה' שניות הרי י' ה' שבלוח ה' וה' שגב'. ואין כל
 מה שבלוח ה' נפרד חלילה ממה שבלוח ה'ב'. כי הלל
 איכות ל' שערי בינה יש בכל מה שבח' וכן בכל מה
 שבשני. וזהו רמז ל' לולאות שכל ה' יריעות שהם
 כשערי' לגב' בהם הקרובים לחברים שהוא כי אין דבר
 בכל מה שבח'. שלא יהיה נאחז בכל מה שבשני שהוא
 ללמוד מזה לזה בגי'ם. או בקו' מזה לזה וכהיקף בכל
 מדות שהורה נדרשם וכל המדות הם כוללו גם
 כ' כחות חכמה הנאים בשערים אשר בכל ה' מהס'
 ללמוד ולהבדיל עליו עם אלו שהם בקאי' הנכונים' בולאות
 וזהו ועשית' ל' קרטי זהב כו' :

יד ועשית כו'. העשה עוד מכסה קדושה על הני'
 יריעות עוז. וזהו ועש' יריעות עזים.
 וזה בכ' בחינות ה' שיהיו י"ב יריעות. יריעה ה'
 שדומה על הקודמת והוא כי' דברות שהיו ה' מזה
 וה' מזה עשה יהוה שם מזה וה' מזה והוא כי על הדבור
 ה' שהוא כבד את אבין הוסיף את מורה שהוא ענין
 איש אמו ואביו תיראו. ששם ו' מלך ה' וה' מלך ה'ב'.
 ומה הוא מה שמוסיף בכללותו. שלא היה במלכה
 הראשון. הלל הוא כי הוסיף היריעה הא' בלמים באמה
 והוא כי תשפטו יותר כפולין ב' אמות שהוא כי העשה
 אה כל העשר דברות לפנים ממורה הדין והוא ענין
 ועשית' הטוב והישר. וכן ה' ב' אמות שדומה על
 הקדושות כי בכל דבור הוסיף בו בחינות טוב והישר.

בג (ח"ב) 8

וזה רמז בא' אורך וגו' שלשים וגו'. שכן שהים יתירוח.
 על הקודמות. והנה נמצא שצדיות מכסה קדושה אשר
 העשה לפנים מן השורה. וגם הוסיף מזה ה' להיות
 ו' יריעות לבד וחמש לבד ותחברים כי כפרום אופן על
 המכסה הא'. הגב' הני' אמה כלפי פנים עורפת מחני'
 היריעה הקיימת והני' אהר עורפת לאחורי המשכן שהוא
 בנימל העורך בדבור לא החמוד בית רעך והעורך מאד
 האחר הוא מענין דבור אהני ה' כו'. ואמר כי אשר
 העורך בצדיות הקיימות' הא' בהנהגת מכסה החסידות
 הוא כלפי פנים אל מול פני האהל ואשר הסרה עורך
 קצה החסידות מהקצה האחר יהיה לאחורי המשכן ויהיה
 כי אשר הוא צמה שבין אדם למק' לא יהי' בגלוי
 ובפרסיה רק לאחורי המשכן והוא ענין דבור אהני
 ה'. ואשר הוא בין אדם לחבירו שהוא ענין לא החמוד
 בית רעך כו' בזה הגלה ותפרסם כי הלל הנותן פה
 להינוק לרין להודיעו לאמו. וזהו ובכלת כו' אל מול פני
 האהל אך על הצדיות הראשונות אשר וסרה העורך
 הסרה על אחורי המשכן וזהו הוא בין מזרח למערב
 כי לזד מערב אהר שם השפיעה אשר שם הוא רמז למה
 שבין אדם למקום יהי' בהנהגת מורה שהתרח על אחורי
 המשכן אך מה שהוא לזד המזה ששם הכניס' לגוי
 אדם שבו ירמוז מה שבין אדם לחבירו נאמ' אל מול פני
 האהל שיהיה בפרסיה אך על ב' לזי האהל ששם אופן
 ודרום אשר והאמה מזה וגו' והוא כי יש ב' בחינות' ה'
 חכמה המתייחסת לדר' בענין הרוח להחכים ידרי'
 וה' המתייחסת לאופן שהוא העושר אמר כי על מדות
 הטובות שבהן בואת ללמד. ובהם לחך לזקק יאמר
 בהם בחסידות על ימייהר וגם הדרק מן בסתר וזהו
 והאמה מזה והאמה מזה יהי' כחות שהוא החסידות על
 לזי המשכן שהוא אופן ודרום יהי' מזה ומזה לכסותו.
 ועוד העשה לך זכסרה רביעי עורות אלים וגו' שהוא
 אורות שאותיות מהחלפ' ככתורה של ר' מאיר (ב"ר
 ס' ב') שאלו כחות כמות אור במקום עור ואמר כי
 העשה אורות מאלים הם כחות כד' א' אילוי אילים
 מאדמי' שהוא מאדמימו' דין יסורין בני בעיטה כללים
 הסובלי' הכחות ואין צועפים כחלר ב"ח כמחז' על
 ק דמו ישראל לגוף כי העשה אורות מסבלות יסורין
 והל' שלא תקוץ גם כ"ח שחבשקס וח"ל ועשית' ט'
 ועוד מכסה על זה מזכיות חזריות בכל מלוא וזהו
 ומכסה עורות חתמים שהוא מלפון אחיפתים והוא הסגולה
 לכלול על בחינות כל מלות :

כו א ועשית את המזבח וגו'. מספר מזבח
 עולה ז"ן שהוא חזריות כללים
 רעים וממשיך הטוב' עשה שגידל ויזון עליו שמי' הם
 אילנות ארץ היים כי עשה עולה כמספר ארץ חיים כי
 אילנות ארץ היים הם האדקים כי לזיק למה הוא
 דומה לאילן שהיא נוגע במקום שהיה שורפו למעלה
 בארץ היים כמאמרנו על' לז' מעשי כו' שנאמר על ישראל
 שכנס לזיקי' והוא להזכיר את האדם יהיה לזיק דומה
 לז' היים כל יתקוף מזה ואם שג יסוב ויביא כפרתו.
 וז"ל מה יעשה אשר הטף מזה שאין קרבן מכפרו
 לח"ל ה' אמות כו' והוא העש' שנמצא בה' א' הוא
 בלכפרת

כאכסדרה שפחה' פתוח מלמט' רמז לרשעי' שפוחין למו ויואלין להרשיע ותלו לכרעיה מן הנד רמז לבעלי תשובה ליבנם משם נמלא כי מן אורך הס"א יואלי'. ומהרומב הם שנים זהו ה' אמו' אורך לעומת אורך שמשס יואלי' משפח הס"א מלמטה הם שנים אל הס"א שהוא ה' חזירים מן הנד שהוא ברומב זהו ה' אמות אורך וה' אמות רוחב. ועי"ב רבוע יהיה כי יפלים ד' רבועיו כי לא בלבד יפלים ג' חלקי נפשו בצובו נפש רוח ונבמה. כ"א גם בגופו יקדם בנד מה עם שלא יצד כי ג' אמות שהם נפש רוח ועשיה הם קומתו שהם עיקר הקומה והרוממות ועשיה ע"י הכפרת בתשוב' ראויה עד היות קירון אור לד' פתוחו מנזר נפש רוח ונשמה וגם הגוף שגם הוא יודרך ויאיר ואל תמטה כי הלא ממנו הוא כי מהגוף נעשי' כל קרנותיו הוא קרני אורחותיו ע"י מעשי הגוף שבלעדו הכסף לא תמלא:

פרשת תצוה

בואתה תצוה וגו' ראוי לשים לב. (ה) אל או' ואתה שיראה בלתי נכון והראוי יאמר לו את בני ישראל ויקחו וגו'. (ב) שפין סה המקום צווי לשמן ולהעלות הכרות. רק אחר בלתי כל מעשה המשכן. ואם ראה הקב"ה להזהירנו בדבר מעשה. יאמר לנו שמוך למעשה המורה בפי' הקודמת. (ג) או' ויקחו אליך כי מלת אליך מלת מיומרת. (ד) או' למאור בתפ"ח הלמ"ד ולא בתפ"ח. (ה) כי גם זה לא ה' זקק. שראוי יאמר להאיר. (ו) או' להעלות ולא אחר להדליק. (ז) כי או' להעלות נד לאהרן יצדק האווי ולא לישראל. (ח) שכמו שאמר צווי לישראל להביא השמן יעשה ג"כ צווי לאהרן להעריכם ולא ידבר עם ישראל וכלאחר די יודיע שיערוך אותו אהרן ובניו. (ט) או' ל' עריכם ולא לשון עליה. (י) מה צורך להודיע לישראל סיום המקום שיערוך את הכרות שהוא בזהל מועד. (יא) או' לפני ה' מו' לא כי האהל מועד הוא לפני ה'. (יב) או' לדורות כי הלא לא היו רק בזמן הבית. (יג) או' אמת בני ישראל שהוא מיומרת. (יד) או' ואתה הקרב אליך וכו' ואתה מדבר אל כל חכמי לב כי מלת ואתה מיומרת. (טו) או' והם יקחו את וכו' שידוע שיקחום לעשות הנבדדים: ורובה לנח אל הענין. נשים לב אל או' להעלות נד. כי הלא שבעה היו והראוי יאמר להעלות נרות אך נזכירה מז"ל בתחומא למה נעושה ישראל להדליק המורה הקב"ה האירו לפני בעה"י כדי שאמיר לכס בעה"ה. והנה עדין יראה כי אין צוה די באר הקוש' שיעוה ה' להאיר לפני המאור לעולם כלו בכבודו ואדרבה חספל כי הגמול היא משל' לע"ה למאיר לפניו. והוא אינו צריך לאורכו כי הוא מאור לכל העולמות כלם: אך לזה נשים לב עוד על מאמרים"ל בש"ד (ס' ל"ו) על פסוק למעשה ידך תכסוף אמרו הקב"ה שומר ישראל. ואעפ"כ מזהה את הלוים ישמרו סביב למשכן. והנה מה שהוקשה להם ברור מללו. כי איך השומר ישראל יצוה לנו לשמור משכנו. והנה ראוי לשום שכל והבין תשובתם שאמרו שהוא ית' כוסף למעשה ידיו כי הלא זאת היא הקוש' עממה כי איך מעשה ידיו ישמרו בית מושבו: אך יאמר כי הנה השוקמו ית'. לקרב מעשיו אליו וקדשם ולהאיר להם ולרווחם מכל טוב הע"ה כי חלקי ה' אמרה נפשם אך חספו ית' שיהיה על ידי מעשיהם. ע"כ יצוה עלינו מזה מעין האושר לא כהג' הנרדף למעשה עבדיו כי הלא אם נדקמו מה ניתן לו. אך הוא כי מרי"ג מלות תלויות בחרי"ג אורוח עלינו' נאנני' ונאחזים בו ית'. וחשב מהשבות לזוה עלינו המעלה שאלו עם שאינו צריך לנו כדי שעלידן נדבק באורוח שדוגמתן למען וזכותו להעלותנו בסק עדין. וזהו למעשה ידך תכסוף כי יכסוף לקרב ולדבק מעשה ידיו אליו. ע"כ למען ע"י מעשיהם יצוה לשמר מכל רע ולקרבם אליו. ע"כ הטוב העוה הוא אשר יחפון להטיב לנו. יצוה עלינו דבר דוגמתו מעשה לפניו למען ע"כ כעוב האוה. הוא יטיב לנו. כי ע"י המזוה היא נאחו ונדבק באור אשר למעלה דוגמתה. כענין השמירה סביב למשכן כי למען זכות את עמו

וצפית אורח נחופה. שרש"י לכפר על עוזה מלה שגא' ומתקן נחופה. וע"פ דרכו שנהשת רמז אל עוזה מלה יאמר שכל יושמק אים מלשבו ולהקריב קרבן מפני הנושה שיראו יודע את אשר הטא כ"א אדרסה יהיו עז כומר כי מנהשת שהוא עוזה מלה להודוה על אשר חטא יעשה לפי קדושה על המזבח כי לזכות רב יחשב לך:

ג ועשית סירוחיו כו'. אמר כי סירוחיו של החוטא שהיה מבטל בה אוכל למעדי' שעי"כ בא ליד חטא ומזקק להקריב קרבנות למזבח. מעשה אני מדבר לנוכח עם המוחיט ככהן דומה לו ואף לו ועשית מעשה שיהיו לדגו שאפר בלחם אהל ויעשו שהי' משרה בהם הסירו' אל המזרקות ומזרקותיו שהיה אוכל בהם בשולי הסירות ומזלגותיו שהי' משרת בהן הכפר מההבטיל ואפי' מחחותיו שהי' חוסה בהם אש אל הכירה עתה יבעלם ויעשה אותם נחשת שיהי' שעה ולא כלים כי לא יאכל תבטיל רק פה במלח דומה לו. ולמען יתחזק בזה יעשה לו ציור בלבו כי העה"ז היא מכבר מעשה רשע כי זו רשע תרופה על כל החיים וקובות העו' פורשי' שוד למעגל ויתן אל לבו יום המיתה אשר הוא לקברות יובל במטה אשר לה ד' שבעות לד' הפאות. וב' בדי עץ ארוכים עובדים ח' בכל ב' שבעות לשאת אותו ד' אהיים ב' קנות הכדי' מלמט' מגופו זהו ועשית על הרעה שעל מהשבת דרשתי ייזיר עוד ענין הב' שבעות לד' קאותיו והב' דשים אשר הם לשאת אותו ע"י כוונה זו יהיו עשי' שמי' שיוכל לארץ חיים ולא ליגיהם כי עני כשה' בני' ארץ חיים. ועל עון הרעה לא יחשוב שהוא כשה' פרושה לחיוי אלא מלמטה שהוא בפנייני העולם התחתון. אך לעבודת ה' יחשוב כי אורך ימים לו לבלתי יבהל בעבודה באופן שיהיה הרשע עד חצי המזבח שהוא בנוגע אל עייניו סוף שעליהם יחשוב שמה ימות למחר. אך לא בעיני עולם העליון. ועל מה שאמר שיזכור אשר לקברו יובל סיי' ואמר והובא את בדיו כו' בשאת אותו. עוד יזכור לבלתי התרחב בעה"ל ולבלתי השיג בכול. או לעשות חין בזהם גדולי' ועליות מרווחים כי בסופו חין לו רק אמורה בין נוחות הארון

עמו לשומרם מכל כחות חלומים כל יעבדו מליקרב אל קדושתו ית' ע"כ יזינו נעשה דוגמתו לשומר חשכו. אע"פ שאינו צריך רק לזכותה בזמנה לו: ובוזה נבא אל עניינינו. כי רצה הקב"ה להאיר לנו לעה"כ. ע"כ צוה לנו לאור לפניו. אע"פ שאינו צריך הוא לאורינו למען חכה על ידה יאיר לנו את נפשותינו האר' יתירה על הראוי להן מאתו יתנבך: וזאת תהי' כוונת הכתובים והוא כי הנה אין ספק. כי אחרי ראות משה את כל מעשה המשכן כי נורא הוא לעשות לו מקדש לשכון יה אלהים בחוכו. ויזיה את עמו יקחו לו הרומה ואל בלגלג והאליאב וכל איש הכס לב לעשות חרון מורס ופולחן וכל בני המשכן והאיו ומכסהו. ואת אהרן ואת בניו לכן לפניו ית' הלא יתחמץ לבבו לאמר. מה זאת עשה לי אלהים כי אין לי חלק בדבר הגדול הזה. ומה גם כי הוא הי' העמיד להיות כהן וזהרן לו ומתן הדבר בשליחות מרסי. ע"כ לדבר על לבו ולחמוו בזה האליאב ואמר ואתה ומה גם בטעם שעל מלת ואתה כמגביה קול ואו' ואתה משה אל תחוש כי חלקך גדול מכלם כי הלא ש'מות כלם על ידך הוא כי ע"י מה שאתה הוזה את בני ישראל בכל מצות. וגם בזה שייקחו אליך שמן כו' יזכו שעי"כ יועיל להעלות נר חמיד כמו שיתבאר להאיר להם להע"כ אך בלעדיך לא היו זוכים לך. ומה על כללות ישראל ומה שתקנה על אהרן ובניו הם כהנים ולא אתם. גם שלמותם ממך הוא. כי ואתה הקרב אליך את אהרן כו'. וע"י הקרב אליך יזכו. וגם הבגדים אין בזה כח לקדשם לכהן לא על ידך כי ואתה תדבר אל כל חמיו לב ועשו כו' לקדשו ע"י מה שיהי' על ידך וזה דרך כלל: ובהודור אל פ' ראשון שאמר מלבד מה שעל ידך הוא שלמות ישראל. גם הארתך הם גדול' מהארט זכות מצוה. מה שתתנו למשכן. באתה כמחיה את כלם לעה"כ. זו רבה וגדולה מעשותם הכנה להשראת שכינה במחמורים. כי ואתה תזוה כו': וביאור הכתוב שהורה עלמה אומרת תמיהת רז"ל. ותשובתם באומרת למה הי' צריך אור לפני מי שהוא מאור העול' ותשובתם שהוא להאיר לישראל בעוה"כ. והוא ואתה תזוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כמית. שהוא כמית במתקפה ולא ברחים. והלא בזה המיה. א' כי את הוא למען יאיר היטיב. הלא את יהי' ימן. גם שיהי' עמון ברחים. יהי' הוא ואורו ימה מהכחית חדש:

אבנם חומר לך קיפא עזומה וגדול מהכל. הוא כי כנה השמן הזה הוא למאור שהוא למס שהוא מאור לעולם. ואיך תאיר לפני מי שהוא מאור. וזהו היות הלמ"ד פתוחה. אך אין זה כ"ל להעלות נר חמיד שהוא להאיר לכם לעה"כ. להעלות מעלה מעלה. נר הי' שמת חלם הוא על בני ישראל וחקראנר הי' כמודע כי נפשות כל עם בני ישראל הי' הנה: כי בן ממקום קדושת האחדות הן כדבר שנת' (בראשית מ"ז) כל הנפש לבית יעקב כו'. וזה יהי' חמיד לפניו ית'. בעולם שכלו ארוך. וזהו להעלות נר חמיד וע"כ לא נאמר לי' הדלקה. כי על הנפש העולם היא לנעלה ידבר. וממזג דבר בזה חשבת מה שבהר' כמית במתקפה חדש יוסר מראש הכית על שמן ימן ומיוסו. שנתנו ברחים שאמר שהענינו

הוא להאיר לנפש אשר הארתה העיקר'. הוא נבשרו משולל נפיות חלומות מתהלכו. ע"כ רצה הקב"ה שיהי' השמן מתהלכו. באופן שלא יעשה שמרים כלל שלא יעש ברחים. רק במתקפת זיהים ששמים אגור בחוכם ורואי לכל יחי מקום ליצר הסוך להרסר חלילה שצריך לאורה. חלה הוא כי באהל מועד מחוץ לפרוכת כו' ואלו הים חלילה צריך לאורה. היישי מוצר לערוך ואתה שבוים לפרוכת: ואם ישים לב אל עטם שבאהל מועד. אשפר רמז כמגביה קול ומתמיה לאמר. האם באהל מועד שפס האיר המאיר לעולם יוסר נר ב"ו. אל תחמה כי ע"כ הוא מחוץ לפרוכת ע"כ היטבתי אשר אמרתי שהוא להעלות נר כמדובר. ופ"ה הלא יוסר היום הכנה להעלות הנפש. את היתה לפני העדות שבהיותה מוץ לפרוכת. מקום שבו יחד נכנסים. כי הלא הארת הנפש בעה"כ לפני ה' היא. ואיך יעשה כל הרשע הלא לפני ה' ע"כ אמר הלא זאת גדולת אהרן ע"פ עריכת הכוונה. כבוד ההדלקה שיערוך וחתם פס. באופן שיהיה כאלו היא לפני ה' למעלה. מאירים לפניו ית' מעלה מעלה. והיא מאמרנו על פסוק בהעלות כו' אל מול כו' כאשר יבא ביאורו בס"ד. וזהו יערוך וגו' לפני ה' ולא עוד הלא שיהיה לדורותם כי הנבות שידלקו תשאר הארתם לעולם לפני ה' את אחר הבית כי מה שיתארו עיו שים גלות לפניו. לעולם לא יכבה. ככל דרמיוט קדושה כוודע. באופן שהארט האנפשות לעולם יהי'. ואל תאמר כי זה יהי' להעלות והאיר נפש הכהנים המדליקי'. כי הם המעריבים הממורה. לז"ל מאת בני ישראל לו' כי אחר שהשמן מואל כל בני ישראל הוא. א"כ גם נפשותם יוכלו נר חמיד האמור. כמדובר. וככתומו לדבר על לבו. עד בחינת כללות ישראל כל יסרהר כי גדלו ממנו. שעל יד נעשה המשכן. אמר גם על גדולת אהרן ובניו. אל תשים לבך כי הלא אתה הוא העמון להם כח כל גדולתם כי תקרבם. וזהו ואתה הקרב אליך את אהרן וכו' כמדובר למעלה. ואל תחשב כי הבגדים הם המכונים אותם לקדשם. ולא אתה כי נהפוך הוא. כי אתה העיקר. ואיסי כ"ל לכבוד ולהפארת וגם גדולת החכמו לב מאתך היא. כי ואתה הדבר אל כל חכמי לב כו': אז יהיה שיעור הענין מעין הקודם. בשום לב כי זה חמש פעמים נאמר ואתה במשה ואתה תזוה ואתה הקרב אליך כו' ואתה תדבר אל כל כו' ואתה קח לך בשמים ראש ואתה תדבר אל בני ישראל לאמר אך את שנתו השמרו כו'. ויהיה הענין כל יאמר מרע"ה כי הכל זוכים במשכן. ואיך הוא נשאר מבחון. לז"ל את חושי בני הלא לב' בחינות יתחלק האופר לישראל. והכל להם מאתך. (ה) הארת נפשי בעוה"כ. (ב) שגם בעה"ז יושפע שפע השראת שכינה במעשה ידיהם. (ג) השראת שפע קדושתם בכל א' מהם שהוא בשבת יושע יתירה. שהוא מעין שכלו שבת. אמר לו הוא ית'. הנה כל שלם הלה. זוכים עליך. ולמה תכסוף את הפרטים. וזהו ואתה תזוה את בני ישראל שהוא להעלות נפש כל ישראל לעה"כ. שאתה הוזה כו' להעלות נר כמדובר למעלה. ואל תאמר כי עיקר זה הוא ע"י אהרן המדליק הנה על שמן ימן ומיוסו. שנתנו ברחים שאמר שהענינו

כי גם כשתה הנגדים מתן היא . כי ה' ע"י מה שואתה חדרר אל כל חכמי לב כו' וע"כ לקדשו לכהני לו . שדבר להם הכונה הראוי' בעשייתם לקדשו גם . וגם החוטרך חסייע . וזהו לאהרן כהןך . וגם מהשפע שלך שחטפל בדבר . ימשך שיעשו מה שלא ידעו ולא למדו לעשות מומיהם כ"א שהם יקחו את הלבב ואת ההכלת כו' כי לא יעשו רק קיחת הדברים . ומאחו ית' יעשו בידיהם מאליהם . וכל זה ממך הכל כי יאזל מן השפע אשר עליך . ויושפע בהם כמדובר : בלל הדברים כי העלפם הנפש ע"י הכרות ממך הוא . וזה הדבר השני פהיא הנשמה פנינה במשכן . על ידך והים . כי הים ואחתה קח לך בשמים ראש כו' והוא כי מלת לך מיותרת ח"י יאמר במה שידענו . כי במשיחת שמן המשחה . הלויים הנשמה פנינה במשכן כי שמן משחת קדש הוא רמז אל שמן העליון . שע"כ נקרא משח רבות שהוא שמן גדולה ואין זה כ"א ע"פ רמז סוד גבוה . ע"י משה אשר ידע להשוב מחשבות סוד השמן וממנו . וישערוו בלואין קשה קדושה עזומה ולא ורבה כי הלא אחרי המשח ממנו כל המשכן . וכ"לוי והכהנים לא חסר משעורו אחי' טיפה א' . ועד עולם שיעורו קיים ואין זה רק מהיות בו קדושה רבה . וע"כ הוצרך הכל . לימשך בו להשרות שכינה במשכן ומי הליש אשר בו כח לעשותו . אם לא הליש פה . וזה אמרו ית' באל' ואחתה קח לך בשמים וגו' . לוי ואחתה טעמה יותר מהכל להשרות שכינה . כי קח לך הטלח הטוב הזה כי לך יאחתה לעשות שמן משחת קדש הלא הוא מפי הכמתך וגדולתך . בלואין שע"כ ומשחה בו את הלה מועד . ואת ארון העדות ואת השולחן ואת המעודה כו' וקדשת אותם והיו קדש קדשים כל הנוגע כו' . כי ע"י עשות אחת השמן ההוא נעשה קדש קדשים עד גדר שכל הנוגע בהם יקדש . וכן את אהרן ואת בניו חתמה וקדשת אותם לכהן לוי נמאל כי כל השרות שכינה במשכן . הוא דבר שבלעדולא היתה וגם השלישית שהיא השראת קדושה בעצמתה . בחיים חיותה . גם זה היה להם זכות אף נקיהעל ידו שהיה נפש יתיר' שבתחת עשה ולעמוד בלחץ השביעי שכלו שבת . והוא ענין ימת משה במתנת חלקו . וזהו ואחתה דבר אל בני ישראל אך את שבתותי שמורו . והוא מה שכתבנו בפ' ויקהל . כי על היות לשראל שבת נפש יתירה . כאשר להם לעשות מלאכת המשכן שבת . והוא מיעוט אומר אך כי אחר אומר צווי המשכן בא לנעט שלא יעשוהו שבת וזהו אך את שבתותי שמורו וגו' . והנה בנתי' (ב"ב דף כ"ה) אר"ל הרה' להחכים ידורים . להשעיר יתפין . כי מורה בדברם שלחן בלואין . והלא כמו זר נחשב בו לא חתימה המורה כק בארון ולא במעודה : אצנבם להבין דרכה . נשים לב על ב' דברים אשר זהו אליהם לעשות באהל מועד מתוך לפירות שהלא כמו זר נחשבו . (ה) הוא המעודה אשר בענין רז"ל יפלא כאשר הפליגו בחתימתם עד בני די . באומרים האם אורו של עולם דידע מה בתשובה וזהוהא עמיה שריא ואשר זהו במקדש לעשות הלוי שקופים לעומים שלהם גרים מבנים ורחבים מבחון להורות כי לא כעמי בני איש בים ה' . כי בני האדם עושים לביתם חלומות גרים מבחון ורחבים מבנים למשן

קלוב אליהם . היתה אור מההון שיצא ויחבר בפנים לא כן בית ה' . רק גרים מבנים ורחבים מן ה חון להורות כי מחוכו יאל אור ויחברג לאור עולם . וכן הוא אומר והארץ האירה מכבודו . ואיכה נוכל וראינו . קול ה' אומר יערוך אותה אהרן כו' . (ב) וגם הוא פלאי הלא הוא זה השולחן אשר לפני ה' בשמים מערכות לחם פנים לפני חמיר כי האם הזן את העולם כלו . מקרי רחמים עד בני בני כמים נותן לחם לכל בשר . יערוך לפניו שלחן בלחם חמים ומהגם כי הלא הכהנים יאכלוהו . ומה בנע יסיו על השולחן מערב שבת ומה ע"ש : אמנם אחשבה . כי בנעם שית רז"ל . באומרים הרה' להחכים ידורים והרה' להעביר יתפין האירו עיניו להביט אל מעשה האלהים כי נורא הוא כי אשר עם לבב' הוא כי הן אחת חכמים יגידו ברזת מבינתם כי ע"כ ב' מיני שפע ששל הארץ ירוק הוא ית' . היורה מתקיים ומתאשר . הא' מחייתם אל הנפש . והב' אל הגוף . המחייחם אל הנפש הלא היא שפע רוחני נאמר להשכיב שיערה על האדם רוח ממרוס רוח חכמה ומועדה רוח דעת ויראת ה' . והמחייחם אל העולם . הוא המון לכולא לכלכלם בר ולחם ומזון והון ועושר שררה ומלכות וכל טוב בשמי . ורבה ית' להורות לנו גדול מעלת המשכן ועשותו לו בו הוא ית' דירה בתחזוים . כחאמרו ועשו לי מקדש וסגתי בתוכם : והנהיין כי כאשר עד לח נעשה המשכן ה' שפע המעמיד הטה' מאחו ית' . מחייתם המשכו מלמעלה מן השמים כסאית' . למטה לארץ אשר שנים הטה מני השמים הקיימים העולם זה למעלה מה ה' מחייתם על גופי בני האדם ודומיהם המזויה ומתשרנסים ומתמלאים ידיהם טוב ע"י השגחה ושפע אליה . הב' שפע המגיע אל נפשות בני אדם להקנות בהם ובמרוס שכלם דעת וחכמה ושלוות מוח . כח חיוני ורוחני אל היורה הפלל לקיומו כאשר יתקיים האדם ע"י הנפש החיונית אשר בו : והנה ידוע כי מין מוב' מיני שפע הנו' . יסלו מולא ומקום . מקור מיוחד למעלה . לימשך שפע עושר ומזון ומשלה בשמים הלאו שלחן אשר לפני ה' אשר ימשך שפע כל טוב בשמי . ואל הב' אשר למעלה נמנו ייחד המעודה אשר משם האור יולא לעולם כחש"ל על פסוק והארץ האירה מכבודו ובפסוק חלוי שקופים להורות כי משם תפסע האורס חוזה היא הרוחניות המחיה את העולם ויזרק במה שכתבנו בפסוק בהענותך כו' שע"י כוננת אהרן יוסף העלל' רוחנית לנרות עד שאל שבעה אורות עליונים שמשם הוא מול פני המעודה יאירו שבעת הנרות . ומשם ימשך יתרון דעת החכמה לאדם . וע"כ משעילו רז"ל המעודה אל הזורה וגם היא חיי עולם כענין וחיי עולם נטע בתוכו . כי

החורה לעולם כשמה לגוף . וע"כ הטיבו אשר דברו .
הנולה להכריס ידריס . להעמיר ויפסן כי מורה בדרוס
שלחן בצפון . והוא כי אין ספק כי מציאות המורה בארון
היא בקדם הקדשים במערב המשכן אך שפע אור החכמה
והמדע . הלבניה . ושפע המכלכל האדם בעולם אשר
זה וזה מלאה האלהים אשר בארון האדם הלא נתיחדו ב'
כלים כל א' מיוחד אל א' מהם . אור החכמה אל המורה
ואור שפע הזוהר אל השולחן . כי מהמורה שבדרוס
החכמה הלא ושלחן שבצפון זהב וזהב . והוא מאמרנו
בביאור משלי על פסוק אורך ימים בימינו וכו' כי החורה
שבארון במערב כשגלייר פניה מול פני כל הבא אל האל
מועד נמצאה מורה שבדרוס לימיה . ושלחן שבצפון
לשמאלה כ"א אורך ימים שחור החכמה הורה . כד"א כי
הוא הייך ואורך ימך בימינו . שהוא במורה שבדרוס .
ובשמאלה אשר פס השולחן משם עושר וכבוד : ועל פי
הדברים האלה . נשית לב על פסוק שבס' תרומה . הלא
הוא ושמח את השלחן מחוץ לפרכה ואת המורה נוכח
השלחן כו' . כי אחר שגם המורה חוץ לפרכה למעלה
באמר כ"א בשלחן . וגם למעמקי' ענין המורה חוץ ענין
השלחן : כי ירמוז כי הנה הארון הוא המורה . והשלחן
הוא העושר אם החכם דל שאינו חכם עשיר . הלא
הכבוד את העשיר ממנו . באמור כי ה' כבוד . כי הלא לא
כן הוא . כי דע לך כי העושר חוץ למציאת החורה כי
השלחן מחוץ לפרכה ופ"ח א"כ רחוי חסד' המורה בפנים
שהיא אור חורה כי הרוצה שיחכים ידריס . דע לך כי
הכוונה היא . שפסו' המורה נוכח השולחן . שאם יחזיק
העשיר בחכם שיעטוק בצורה נכחו ית' כי בלא החכמה
בלל האדם . ועס כל זה אין ליכות מדרגות שזה בנפש
כי המורה חתיים אל הימין וזהו על זלע המשכן חומה
רמו לימין עליון . אך השלחן חתן אל זלע אפון כמדובר :
ובענין זה כתבו בסוף פסוק כי בלא החכמה וגו' ובדבר
הזה הטיבו לראות בצדד מעשה השלחן ובערוו דרך
רמו . אל אשר יתנהג האדם בשולחן אשר הוא אוכל עליו
לחם למטן על פי הכנתו במאכל שולחנו ככתוב אלינו
במקומו . מן השמים ייקפו עליו שפע נחם שולחנו מלא
דשן והון ועושר בניחו וגם היות ששם מערכות . שם
המערכות יהיה כי כאשר נאנו עושים רצונו של מקום
ונכון הוא הר ביה ה' כל עוקר שפע טוב . באל לעולם .
הוא אל י"ב שבטי ישראל המתחלקים ששה ששה כמפורס
בענין הר גריזים והר עיבל . וע"כ היו שנים עשר לחמי
השלחן בשמים מערכות כמספר שבטי ישראל כי בשנים
עשר ככתוב הסס . היה שורה השפע על ע"כ לא היה
משמנה כ"א היה חס ביום הלקחו . ומהמתיחה של ישראל
היו אוכלים יתר לזמנה עד שבעותינו היפכה השיטה וגם
במורה כתבנו כי בצורה נרמו הכנה אל האדם . לקבל
נפשו אור שפע החכמה ולא יחטיא . ועוד נוסף על זה
הורה לנו אבינו מלכנו במאמרנו אל משה . ואתה הזוה
וגו' ויקחו וגו' והוא כי אף אמת כי כל ישראל יש להם חלק
בצורה להשפיל להיטוב . והלבין בה אים לפי שכלו אך הנה
אין שפק כי אטי' אם ישנו שנים אחדו . שוי ההשכלה
לא ישיבו בעושים בצוה יש ישיג למעלה מהשר שיג חדרו
וגם יש יאריך בהשגתו ויש קל העיון כי כל פעם אשר

יגם אל החורה היא מולקת לו מרוח מינתה ויש יכיון אל
האמת יותר מחברו והמלך שלמה בהכמתו בא ויאר לנו
ספר דבר כי הכל חלוי בכשרון המעשה כי תחלת החכמה
יראת ה' ואומר ודעת קדושים בינה ובה קול בא אמרו
ומלא את לבביו כי על שבים הלל היו מעבירין על
מדומיהם הלכה כמותו שהוא כי על ענותותם וסוהר לבס
היו מערים עליהם רוח ממרוס . מכון אל האמת :
וזה יאמר פה ע"י מה שדרשו רמו רז"ל כאשר נזכור
ואתה תזוה כו' ויקחו כו' לו' כי כאשר השמן שבגד
חס זך ואם עובר ככה היה ההלכה אשר יאיר . כך
מעשה האדם לפימה ויאירו . ויריקו עליו רוח חכמה ובינה
מן השמים וזהו ויקחו אליו שיקחו ממך מה שיזמה אלך
לפי שמומך . וזה גו' דברים . (ח) שיהיו הדברים בשלך
שהשמן משל אל הגדולה . שהוא הכשרון ויהי' להם בחינה
הזית שהוא נקוע בשדה . ושמו מאיר בביה . כן היתה
אחת בעה"ז ואור מעשך מאירים בע"ס . (ג) שיהיה
זך שיהיה פסור וזך הלבב מעביר על מדוהך כהלל .
(ג) שהיה כחית מדוכה נכוע ומקבל יסורין מאת הבה .
ע"י שלם אלה יעלה שמך למאור האמתי הוא ית' להעלות
לך נד שמתי' אהה מעלה נד אור תורדך . עולה ומאיר
ומבין נפלאות ממנה . זה יהיה המיד ולא לפרקים
כאשר יקרה לקצת משיגי אור לעשות ההכנה ולא המיד :
והנה רז"ל (בבבכות דף ה') שאין ישראל יעשים
השגיבה אלא ע"י יסורין כזוים שנהגים ונמחשים
ע"כ : וע"פ דרכם גם אנו נאמר כי ללמדנו דעה קוח
פס"ב בא האלהים . והוא כי אחד מג' דברים הנקיים
ע"י יסורין הוא עה"כ . והנה דרך אנשים שאין יסורין
חביבין עליהם . ע"כ רמו ואמר כי כאשר אין הנד
מאירה מבלי שמן . כך נד ה' נשמת אדם לא האיר לעה"כ
אם לא ע"י שמן אור חורה ומצות אשר יסבל להאיר לפני
קוה . וזהו ואתה תזוה את בני ישראל שכולם פל לזווי
תורה ומצות . אך לא יהיו מצות אנשים מלומדה כ"א
ויקחו אליך שמן שיקחו עמהם מה שיקרבו אליך בעה"כ
דרך המאיר שם עמך כשמן הזה שם ית שייארו כזית
שהיא רענן . בקין ובחורף כך אתה יהיה נשפר רעננה
בעה"ז הדומה לקין ולאחר המות שכל האילות יחרבו ועל
זה הניבוי דבר זית רענן קרא ה' שמך . אך לריך תדמה
לזית בכל פרטיו כדי להאיר ב' העולמות והג' דברים .
(ה) שלא תנגזה כי תכיר בדרך מטפה סרוחה והיוך
הולך למקום עפר רימה והולעס . (ב) להסיר מחוכך
כל פניה בלתי טובה . (ג) התרחק מכל האות החומר .
ולמחק מיריותו ביסורין כבשר פנים יפות . ועל ג' אלה
נאמר זית קחית על הא' אמר זית מה זית פרוי שאלו
וחובבין אותו עד יסול למטה לארץ . ואח"כ יקחוהו
להאיר כך אם תראה עלמך עליון וחבטוך מן השמים עד
שעד ארץ ישיטוך וזהו הכשר להאיר . ועל הב' אמר זך
שהוא בלי שמרים כך אתה יהיה מבולל שברי כל פניות
עבורות . ולא שי' עשה מצות בעירוב שגרים ואח"כ תפרישם
כדרך כל שמן שעושה שמרים ואח"כ בוררים הך מהוכן
כ"א כשמן האגורי ששמו אגור בחובו היואף מאליו בלי
פחיה שמתלחו איוע בא לידי שמרים כך מ חלה
מעשך יהיו משוללי פניות ועל ה' שהוא לטבול יסורי
לטבל

לגמול ה'וימר מירדות אמר כחית כזית המר בצבעו וע'
 כחית נמחק כך חמה ע"י כחית יסורין ימחק חומרך
 ועי"כ חוכה להעלות נר. השמך מעלה מעלה לפני ה'
 ולא עוד אלא שחכה לאשר בשר ה' את דיאל אים חמודות
 באמר לו (ויאל"ב) ואלה לך לקץ הימון ותמות ותעמוד
 כו' שלא תמטרך נפשוך לבא בגלגול רק תיחז ותעמוד לקץ
 הימון וז"ל חמדי שפי' אלה העלה נפשוך חמיד ולא
 הנפוך לשבו למטה לאחר בגלגול ויבא זה על כוון במ"ל
 (מנחות דף ס"ו) כחית למחור ולא כחית למיחות כ"ל
 נפשוך ברחים שיהי' הרמז ויקחו אליך שפי' חכמה כחית
 יהי' יך שמו כיום שחכמו ויולא מעשה טוב מיד בני
 במים ע"י היות כחית בסורין. אז מדי יהיה למחור
 להעלות נר נפשו לפני ה' חמדי בני בגלגול. כלפי שאם
 שמו לא יוליא החושה וישאר בלתי אגורי. רק מעורב
 בחומר ע"י פיות בלתי טובות במקרה היות שאחר אלה
 שמו האגור בחורו. על ידי כחית בלבד מה ששאר
 מעורב בחומר היות וברעיוני נרדך לגלגול ברחים למנחות
 כך תמטרך לגלגול בגלגולי רחיס העה"ז פעמים שלש ואז
 חוק למנחות שהוא כי אחר בגלגל פעמים לא יבצר מהשאר
 עדין קלם לבלתי אשמה דבר או זד פיות ומחמק בניהגס
 עדי יסוראו ויבל שי מנחה לה' דוגמה דוית ששמן השאר
 מעורב בגוף היות שאחר ההגלגל ברחים נקלה באש תחת
 המחה או מרחשפוא הנקלה בו יהיה מנחה לה' ובאשר
 המחה היות יהי' זה סולת ושמן ולבוה השמן למטה
 והסולת למעלה הימנו והלבוה למעלה על הכל כך הכסף
 ורוח ושמה יעלו מנחה כי השמן משל אל הגשם והסולת
 אל הרוח העליון והלבוה אל הנשמה שהיא לבנה ולמעלה
 מכלן ושלשון אצורה לה' ע"י מיכלל במזבח השליון
 ובאשר אחר"כ גם בני אדם נהנים הם מזכותו. נמשל
 אל האוכל משארות המנחה לכסטים: ואחר הזכיר את
 האדם על הכשרון הגדול אמר באהל מועד כו' לומר
 אל ישאך לנך לדבר ולומר למה זה. אמר לפרט את
 נפשי עדיני חבור לפנות את נפשי מראשיתי ויבן לי
 אהרין נפשי עד זקנה ושיבה כי ימלאו ימיו ולא שניהם
 שלש לפני הרעם אחרעם לבקש על נפשי. לז"ל מאמרנו
 על משנת ר' יעקב (אבות ס"ד) האומר טעה"ז דומה
 לפרחודר בפני טעה"ב שהוא אל יעלה על לב אים
 כי אך רחוק יהיה זינו וזין המוח כי אינו רק בעומד
 בפרחודר אשר בפטיע' קלה ימלא עומד בטרקלין כך
 יאמר באהל מועד לומר חזר בני עורך בעה"ו. שהוא
 פאהל בלתי קבוע בבית כ"ל בית מועד לכל חי כי אל
 יעלה על דוחך כי רחוק חמה מאוחו העולם כי איך
 רק מחון שבספסופה יקלה חמלא פנימה בעיני הפרחודר
 שלפי הטרקלין ואל יעלה בעיניך שים לך שם בית מים
 בו היא הפרוכה אשר אמרתי הוא כרנוד אשר על
 העדות כי שם חמלא עדות על כל מעשיך בפני ב"ד
 שלמעל': או יאמר כי חמה בעמך הוא אשר על העדות
 כי חמה חמיד על מעשיך כרוע מרז"ל כי מרס ימן חשבון
 ילמדוכו הדינים וישאלו לו לאמר הטובה עון פלו' מה
 משפטו והוא אומר המשפט ואז אומרים לו הלא
 חזוכר כי חמה חמית ואומרנו כי חמלא דן דינו ומעידו
 על כן נרדך מעתה יעריך אוחו אהסן כי האדם

בחר ואלה הבגדים אשר ישבו בו הכהן' בגדים

מכפרים על ח' גופי עבירות. אפוד
 על ע"ג מכנסים על עריות. כהנה על ש"ד. חשן על
 עוות הדין שהיא חשן משפט מעיל על לשון הרע מלפנת
 על גבות הרוח זין על עוות פנים אצבע על כרהור הלב:
 וראוי לדעת מה נשמו עבירות אלו מוזלן. ואחשבה
 שפסה הקב"ה שאלו יח טאו בבית ראשון. ע"ג כי מספר
 עריך היו אלהיך ג"ע וסרומים על ערסות וארז"ל (שבת
 דף ס"ב) שהיו מחליפין וכו' ומכריחים מוטותיהם בשכנת
 זרע ש"ד אשר מלא את יבוסלים דם נקי כו' וענין זכריות
 הנביא ודומה לו. עוות הדין איכה יהיה לזונה כו'
 מלאתי משפט וכו' אומר ויקו למשפט וגו' ובאלה הין
 מספר. לשון הרע וידרכו את לשונם כו' נכות הרוח
 עיני נבחות אדם וכו' יען כי נבהו בנות זיון עוות פנים
 מלא חמה זונה היה לך וכו' כרהור הלב היו חושבי און וגו':
ה ורהם יקחו וגו'. מלבד מה שכתבנו באשר הערנו
 מי לא ידע כי הם יקחו את הזהב וגו'
 אפשר בא ללמדנו כי אין לחסוד את עושי המלאכה
 כמ"ס ז"ל (ב"ב דף ט') על ולא יחשבו את עושי המלאכה
 כו'. כי פנים אין לריכים לתת חשבון. וזה יאמר והם
 יקחו כו' לומר כי לעושי המלאכה אין לרדך ממונים
 עליהם לתת להם בחשבון במספר במשקל. כ"ל שהם
 בעמאם יקחו את הזהב ואת החבלת וגו' כי באמנה
 הם עושים:

י ועשו את האפוד וגו'. ארז"ל אפוד מכפר על ע"ג

כד"ל ואין אפוד ומרסים. ויהיה הענין כי
 האפוד שעל ידו מגיד' טעמידות כד"ל הגישה לי האפוד
 יכפר על עסקי הרסים. המגידים כזני עמידותיהם.
 וגם כי הע"ג היא מכה החורים אשר לראשם הנכנס
 בשולי הקדושה ואחורי החורים אשר לראשם האפוד
 שמוציאם בחחורי הסהן מאחוריו מנגד. אזילי ידיו
 עד עקבות רגליו ויבטל החינוניות אשר נדבק לאשר
 עבד ע"ג. מאוחה הכחיה ועולים צ' כתפות ובאים
 לזר פנים. וחשב האפוד חובק את בשרו מביט בעבר
 פניו לקשר והמשך קדוש בחינת פני עליון לאחוריו.
 וגם החינוניות הוא פירוד חה המבטלו הוא אחדות.
 ע"כ אפ"ד עולם מספר אחד' במ"ס. ורמז בוא' וסב

והכלה וגו' כי לשוים זה ראשון שבנגדים של כ"ג ירמוז
 בו ענינו. וראו כי מזה על כל הכניס להעשירו .
 כמוז"ל (יומא דף י"ח) גדלוהו משל אחיו ועבודתה דסתת
 וזה ירמוז בלא' ועשו את האחד זהב פיעשירוהו. ופ"ת
 הלא טוב היה דל כנגע כי הלא יתגאה . ואך
 הקובל הפלגה וכפרה עבודה על ישראל. לז"ל ותכלת
 כי יתן אל לבו עתהיד ליתן דין לפני הנמשל לתכלת שדומה
 לכסף הכבוד הוא מדה הדין הרפה ואם יתחוק יזכור
 מדה הדין הקשה הוא האודס וזהו וחרגמן וגם יזכור לאן
 הוא הולך למקום עפר רמה והולטה . כמו' אלגו במקומו
 שהוא באל יזכה יהי' עפר ואם לאו רמה והולטה וזהו
 שולעת אם לא יזכה ואלו אם יזכה יהי' לפחות שני .
 שישנה לפחות שיהיה עפר . וגם יכנס בקבלת עול הרי"ג
 מזהו וזהו ופ"ת כי משמעו ששה והיו"ש פ"ה. הרי י"ב. והב'
 שני"ן הם ה"ל. הרי הרי"ב וההי"ב הרי הרי"ג זה הוא
 בבחינת המעשה . ואם יתשוב מהמעשה לעשות כל מזה
 מיהן אשר הקב"ה חרפה למעש' גמאלו ההרי"ג ב' פעמי' .
 קבלת המהשנה בן וקבלת המעשה . וזהו משור מעשה
 חושב . שמה שאלר שש שהוא תרי"ג יהיה משור שהוא
 כפול . ע"י מעשה אחד שהוא מעשה המהשנה : ארי יהי'
 או' חושב על הכוונה שבמהשנה העושה והכל עולה אל
 ענין א' ובכלל המהשנה יהיו לו ב' חפשות חונרות שהוא
 ב' שמות ששם חפשות וכמויות שעליהם יסמוך . שהם
 ה' אליהם יהיו לו חונרות שייחד אותם תמיד כי ה' הוא
 האליהם ששם ששם ב' ז' קאמיו . מן הקנה אל הקנה
 זה דין וזה רמיהם . עכ"ל והצר . שתמיד יתצר מהשחבתו
 ואל ימעט בעניו המהשנה באחרתי שהתרי"ג נעשים בה
 כפלים . וכן שגדולה מחשבת חיבור הב' חפשות כי דע
 לך שהמהשנה אינו מחשב אותה כמעשה עלמו . וזהו וחשב
 אפודתו שהוא העדי של המעשה אשר עליו של מעשה
 כמעשהו אינו מחשב אותו והקטע הוא כי הלא מהחשב
 הנו' . מההיה המעשה וימשך . וזהו ממנו יהיה וכל
 זה בתנאי שלא יתגאה יתבטל הכל . כ"ל שאפי' יהיה לו
 זה זכור חללת בו' כמדובר למעלה . כי אז יכנס :
ש ורקחת אל שתי וגו' . אמר עוד תכנס בנזוף
 פימה שבחשטי הקדוה הזה . שעל כל
 הצגדים בזכות חורה ש' אנו נותן בב' לוחות אבני' ע"י משה
 וזהו ולקחת את ב' אבנים ששם לעומת ב' לוחות אבנים
 שש"י משה . וזהו אבני ששם . שאותיות ששם הן אותיות
 שמה וכן לוחות שניות כי בזכרון הראשונות אין זאת
 לישראל . ופתחת עליהן מעין חרות על הלוחות שמות
 צני ישראל לרמוז ששם אלו ישראל אין חורה ועוד כי הם
 שיקחו שמו ימ' . בלחור אלו ישראל אביהם האם הם
 ציינכם שמו לו חי' . ואמרו לו הם ששם ישראל ה' אליהו
 וגו' . והשיב להם ולאמר ברוך שם כבוד . בו' וידוע
 כי ב' כתובים אלה הן הם שיקר הייחוד ובכל ס' מהם
 ו' היות וכו"ה אותיות . וע"כ שמה משמחה על האבן
 הא' שהם כנגד ספוק ששם ישראל . וגם אותיו' השמה
 ששמים שאלכן שהוא כ"ה אותיות כמספר אותיות ששם'
 של ששם . וכן השמה הנותרים על האבן השנית שהוא
 לעומת ו' אבנים שבספוק ברוך שם . וגם בו' כ"ה עם
 הכולל . וחס בששה הנותרים כ"ה ששם ממלאים צו"ד

אחר המים כבודע . כי באלן הא' היו רלובן שמשון לר'
 יהודה דן נפלהי . ובאלן הב' ישפכר זבולן יוכף בנימין
 גד אשר ואין קנאה לאלן באלן הב' על אשר בה' ביהלה
 להן כמולדותם :

יא מעשה

אמר עוד יכנס בזכות אבות
 וזה בזכות אברהם שקיים כל מעשה המצו'
 אפי' עירובי חבשילין . וזהו מעשה . וגם זכות יתחק
 ששנחורו בחדש כבלות ושקיקה כי בכל כהות עינים
 בכ' שנה ובכל וקבל בסדר פנים יפות . ושתק וקבל ליעקב
 בלב שלם ושתק מהגיד ליעקב מניחה יוכף ברחותו ביעקב
 לער מות . וזה ירמוז בלומר הרע כד"ל הרע לאמר :
 וזכות יעקב שמו' אבן כד"ל אבן ישראל וגם בזכות המיל'
 שפתחו בה האבות וזהו כותהו הותם שפתחו ברותם אות
 בריה קדם וגם בזכות חורה ששש"פ שנתהלקה בשש"י
 לכל ה"ה . ואפי' כל תלמיד ותיק שבכל דור ודור כל מה
 שמה דם קבלה נפשו בסיני . ובשמות מזכירם הוא ית' .
 בענין אליעזר בני או' בו' וכמלאמרנו על לאת נפש
 רבה בר נחמני בעשור . שהיה אותו הדין מלהקו וע"כ
 לא חקק הדין הוא ית' . רק מפני . וכן כל חורה ששש"פ
 וזהו הפתח על שמות בני ישראל רמז אל מה שאינו
 נפתח מהחורה בשש"י אבני' כ"ל על שמות בני' שכל
 דור . וגם בן בזכות עופי הכיינים למשמרת החורה .
 וזהו ומכנס משפלות זכב העשה אותם שהשיעוים לתורה
 כזכב שבמשפלת המקוף ושומר בזכות כגדר את האבן :
יב וישמת את שתי וגו' . הנה הלא כמו זר נהגש
 שהא' פד יכפר על ע"ב כי במקום שש'
 ע"ג . שהמודה בה ככופר בכל החורה . יהיה מקום
 לאשד לכפר לו להגין ומה גם שהרי בזמן החרוב לא הגין
 לז"ל וישמת בו' והוא עומד ז"ל (יומא דף ט') ויחר
 הקב"ה על ע"ב בו' . ולא ויחר על ביטול חורה . וזה
 ירמוז כאשר ושמנת את שתי האבנים על הכתוב בו'
 שיהיו ב' לוחות אבנים שהיה על חורה על הכתוב .
 אף שלא יקיימוהו כ"ל שיהיו אבני זכרון לבני ישראל
 בילמדו בה . שיזכירוהו בפייהם אז ונשא האבן בו' לזכרון
 משה"כ אם חסיה ביטול חורה בלא יועיל הלא דהלא
 האמר ומה יסבין להגן עכס חורה ביות ע"ב ושאר
 עבירות . לז"ל ועשים משפלות זהב כי ע"ב עכס החורה
 לא יבצר מהתחדש בה הדובין אשר מהן אתה צורא
 מלאכים . שרפי קדם שאלעלם בכס וזהו ועשים משפלות
 המוכים כזכב ואין משפלות אלו המכירים למעלה כי שם
 הם שקויים לטקע אבנים ובאלו לא היו אבנים שן
 פרחים רמז לפרחי חדותי חורה . וגם שיהיה ב' משין
 שיקחו הוא כי גם בחיודש' יש עמיקים צורם ולא
 יעלה על רוחך כי בזה אינו הפך שיהיו עבירות . ובתחדשו
 חדותים בחורה כי אין בזה רק להגן מהספורענות . אך
 העונות אין נמחקין אך מה שהיו חסן הוא ששהו
 מקיימו' העולם כעמודים שהעולם עומד בהם בפרה
 בלי עון . וזהו שמי שרשרות זהב עשור שכן מנשה עבות
 שלשה חוטין בכל א' והוא שלשה מזה אשר אמר וחייר
 שמשון הלדיק שאלמר על שלשה דברים שהעולם עומד על
 החורה ועל העבודה ועל ג"ה אלו ב' חוטין מחוברים
 כעבות שרשרות הא' . והג' אחרים ששרשרות הא'

הס מאמר הנחא (אח"כ פ"ח) ר"ש או' על ג' דברים
 העולם עומד על הדיון ועל האמת ועל השלום :
 ובוהו מלאנו ראינו מוב טעם אל המיכות וההחברות
 עצמי אשר להשן עם האדם . ע"כ' ה' הסברות
 האלה כי מלמד שהגנת האפוד היא בהיות תורה בישראל
 והמטעם היא ע"פ התורה . ג"כ כל ענין הפרשנות השני
 הוא המשפט וגם תורה פבראשון :

טו ועשית השן וגו' . ראוי לפים לב' מה זה
 שבאדם והשן נאמר מטעם חושב משא"כ
 בשאר נגדים . והאשבה כי למה שהאפוד מכפר על ע"כ
 אשר בה אפי' מהשבה פוגמת משא"כ בשאר עבירות .
 שגא' (יחזקאל יד) למשן הפוש את בית ישראל בלבם .
 ע"כ נאמר צו מעשה השב . שטעמה פוגמה על ידי
 המחשבה . והנה המשפט גם הוא מהשבה פוגמת . כמש"ל
 (כמוצו דף ק"ה) על השדה שאפי' מקבל לטפוט אמת
 חייב . כי מיד המהר מהשבהו להשוב בכל דעהו שהדיון
 עם נותנו . ומטה הדיון ופבראשון על פ' אכן הן השחד
 צעוני בעליו כל יואמר הדיון למה אירא מהשחד אם
 דיוק אני והשן לדון אמת הלא הבחירה אחד כי הלא
 ידמה לאכן המכוונות לחן שלח תוכל הבחירה לנגד
 טיבטה . כך הוא צעוני בעליו אשר לקחו שהשך בחירה
 מיוחס הן נותנו שאל כל אשר יפנה לכל דעדי הדיון שיכול
 ויולח אשר נהנה שמכל ד' יראה לו . שהוא סמיע
 לשאר נהנו . באופן שהמהשבה פוגמת הדיון . ויהיאמר
 חשן משפט שהוא לכפר על המשפט . וגם הוא מטעם
 השב כמעשה אדם כמות שהאדם מהשבה פוגמת על מה
 שהוא מכפר כך הוא בהשן כמדובר . ואמר זהב כו'
 שאם אמת הדיון התראה זהב . בא' מבעלי הדיון שיתן לך
 שיתן לך אל התלפת שיהיה לך כליון חרוץ שוקף או
 כליון עמיס . שהשדה יעור . או שית לך כי אלהים היא
 שכינה בעדת הדיונים . והנה חללת שדומה לקבוע ורקיע
 לכסף הכבוד ואם יבואו לפניך ארנמן והולכת שני שיהי'
 איש לבוש מכלול שארנוגות ילבש . ובעל דינו חולעת
 ולא איש חרפת אדרסוהוא שני מנוסה צננדו מהצדו הלוכש
 רקמה . והוא בלויי הסהבות שית לך אל שם משור
 כי כשאר פהלים עשה אותם שוים . באורך ועובי כן
 גם אלה חסוה והוא באמור לעשיר או הליציהו כמוך
 או לבוש כמוהו . ואם רכוש יהיה המשפט כדבר המרובע
 שזה מכל ד' . כייחיו המזכים ממחויבים אז עשה שיהיה
 כסול כי הכסול ותוסוף עוד להעריע ואם יאסרך להיות
 ממונים בדיון ולהחמיצו כי יראה מרומה האריותוהו ג'
 ימים להיות מהון . והוא זרם ארכו כי חרם ג' עכתיס
 רמו ג' ימים ואם לא יספיק זרם רחבו הרחיב הענין
 ג' דברים הקינות ודרישות ובדיקות . והוא חרם רחבו
 עד יאל לאור משפט :

הושעת העולם : או ירמוז ענין מאמרו בספוק דן
 ידיו עמו כו' כי שמשון לא היה טעם פנים בדיון לכי
 שצטו שכל השבטים היו שוים לפניו . והנה ידיו עמו הוא
 שצטו כמה דלת אמר ניו וקהל עמיס כאלה שבטי ישראל
 כאלו היו א' מכל שבטי ישראל . והנה ירמוז באומר ד'
 פורים אכן שהדיון יהיו לפניו ד' פורים שהם י"ב אכנים
 שצטו א' בכל אכן כאלו כלם אכן ושבת א' : או יהי'
 הרמוז ומלאת צו וכו' . והוא כי ירמוז אל אכן הרשעה
 היא שכינה . והוא ענין מאמרו על כי המשפט לאלהים
 הוא . והוא כי הדיון חושב שדן את האדם . ודן את
 קב"ה כ"א גזרה צ"ד לתת בשנה צו לראשון ק' מה .
 ונחשו לו מן השמים ג' מה . ועשרה הותרים גזרו שיקום
 משמעון פנתחייב לו עשרה מהם בדיון מלד דין ודברים
 שביניהם וצבואם אל צ"ד של מטה . אם ישוהו את הדיון
 ויספרו את שמעון ומלאת שכינה דרוגית ודינה מהשקר
 ח"י . כי ע"ס דינה האמתי היה שמעון חייב לראשון עשרה
 מהם ומשלים בהם מה שידון למעלה צ"ה והכ"ד של
 מטה היכנו לריכה עתה להחסיור שמעון י' ולבקש
 לראשון ממקום אחר . ולסרע מהדיון שהיך דינו . כי
 נמלא שדן את ה' הילתה והוא כי המשפט לאלהים הוא .
 והוא מאמר יהושפט (ד"ה צ' י"ט) כי יאל לאדם חספוטו
 ע"כ יזכיר את הדיון ויאמר ומלאת צו כו' . לומר הזכר
 למלאת במשפט מלאת אכן הראשנה . שאם מלאיד ראשון
 אל החסרהו אהה צעווה דיוק כי ע"כ אלהים נ"ב
 בעדת הדיונים כי שם שכינה במרכבה . והוא ד' פורים
 שהיא ד' מהמות שכינה שהיא אכן הראשנה שעליהם וע"כ
 כחובים ג' בכל עור . כדוע כי בכל מהנה מארבעתן יש
 ג' ראשים . מיאכל ושנים עמו . וכן גבריאל ושנים
 עמו . וכן רפאל . וכן טריאל . הכי י"ב במספר שבטי
 ישראל . וגם הכ"ד יוסר עליון רמוז פה . כי הלא גם שם
 אכרסה יתחן ויעקב . שםס דוגמת ג' מדות שלמלת
 משכינה הנקראת אכן שהיא הרביעית . באופן שיחת
 הדיון מהמה . לדון דין אמת לאמיתו כי שם צ"ד של
 מעלה : או יאמר ומלאת במשפט מלאת השכינה בעולם
 שהיא אכן הראשנה הממלאת את העולם . במרכבה
 שחששה במקום ד' מהמות שכינה . חעשה מד' פורים
 שהם י"ב שבטים כל ג' כנגד מהנה א' כענין הדגלים
 ומי יעשה כן אכן . היא אכן הראשנה . ולמה היות השבטים
 מרכבה אל שכינה . אפשר גרמו כמה שראשי מינות
 השבטים האלה י"ב במספר קטן עולה ל"ג במספר
 מרכבת מלכות . שהיא שכינה כדוע : והנה שהיחס
 כל אכן אל שם השבט הכמוצו בה דברו צוה המפרשים
 אך לא שם לב אל יחס שמוס הששן שכתבו צו שהוא
 מעין דבר המשפט . ויתכן הם רמוז אל מדות הראויות
 לדיון שיושב על המשפט . והנה השלש מדות ראשונות
 הנכללות בחתה . היא שיקוף על שכיכות דמים ועל
 ג"ע . והנה רמוז שלש אכנים ראשונות . א' של ראוין
 שנאמר צו למשן הילל אותו מידם . שאמרו לנו ויהרגנו
 וע"כ נכתב באד"ס . רמוז לאדמימות הדם ונכתב חסר
 וי"ו . לרמוז על דם האדם . ועל ג"ע אשר שמעון קנה
 על הזימה ששם נכתב בפס"דה . שהיא אכן מקרחת
 הקציע ומרחקה הזימה עד הקה"ה אחרון . ועל ע"כ אשר

על המשפט ומלמד שמות השבטים היה כחוב שבטי יצורון וחבריהם יצחק ויעקב למשן לא יחסר אות מכ"ב אוחיות לשבועת האורים ותומים: וע"פ דרכו מלאו כי ר"ח של השבטים. ושל שבטי יצורון. ושל שמות האבות במ"ק עם י"ב אבות. וי"ב שמות שבהם עולה ס"ד כמספר מכפר על עוונת הדין גם הם במ"ק:

עוד ירמוז היות האבות בשמן המשפט לרמוז לב"ד יעשו משפט וידקקו כאלהיהם. ויעלו על לבם כאלו חרבו מונחת בוארס ביצחק כמאמרם ז"ל (באהרין דף ז'). לעולם יעלה הדין על לבו כאלו חרבו מונחת לו כו'. ויחדד תמיד שמה יגרום ההפסד כיעקב. ולא יבטח בעלמו:

לא ועשית

את מעיל כו'. הנה ככלל מאמרם ז"ל על שמונה בגדי כהונה. שמכפרים על ח' גופי עבירות הוא כי המשיל מכפר על לה"ר יבא דבר שנקול ויכפר על דבר שנקול וכן אמר כי רבם רעם האדם אשר לשמו לא מפורסם היא עד אין קץ וע"כ נכלו ראשונים והאיבו לזיונים לעורר לב האדם לשמור סתחי פיו. כי הנה הרמב"ם ז"ל עמד וימודד ה' מדות בחלקי הדבור ויקרא לכן שמות מלוה בו. ומזה ממנו נמאס אהוב מותר. הא' חפלה ולמוד מורה וקריאה. והב' כעדות שקר ורכילות וקללת חברו כו'. והג' סיפורי הסתמן במאורעות הימים. היא שיחה בפלטה ד' שבח המשול' השכלות ומדומיות ונגזות הפחיתות. שמונה לעורר הנפש אל השלמות והה' הוא מה שצריך לדבר בו המסתור ומאכליו ומשקויו ע"כ: והגדה הן אמר כי לו התי יתן אל לבו כי פעלו יצורו ויפה באפיו בשמת היים חלק אלוה ממעל ויזן בפיו תורת ה' תמימה משיבה נפש חמדה מכל מלאכי אלהים לדבר בו לילה ויום לקדשו לכהנו לו כי ע"י היות תורת ה' בפיו כי יעסוק בה לשמה כל העולם כלו כדאי הוא לו. נקרא ע"כ אהוב. אהב את המקו'. אהב את הבריות וכאשר תלא מפיו תורה בטורה. כל שרפי קדש משפתי אלהיו יקרבו ואחיון להחלים באהבים הנהגים. כמאמרם ז"ל (תגינה דף י"ד) כי בדרוש ר"א במעשה מרכבה נחמלה הנקטה מלאכי אלהים. ואש מן השמים. ולא נבדד מעשה מרכבה. כ"א גם בפסוק כמאמר מדרש חזית שיה' בן עזאי דורש והאש מלהטת סביבותיו והגדר לר"ע ונח ויאמר לו. שמה במעשה מרכבה היות דורש אמר לו לאו כו'. ומה גם כי הלא כל שבתה אורש לקומו. לא רובא דרובא. בפיו ובפסחי יהיה כי הנקר אור. והנה לפניו ק"מ ותפלת השחר ולפניהם ולאחריהם שני זמרת ים. ובכרות והודאו'. הרמזה וגשוחה אשר אהב ה' מכל שירי שרפי קדש כמאמרם ז"ל (ב"ר פ' ס"ט) על פסוק הקול קול יעקב כי אין רבות מלאכים לשבח לקום. עד יבחרוהו ישראל למשה. ומדי אהבו מביני השלמו אתו מתופשי התורה הוא שוג' הלכו' בבית מדרשו ויה יום וכהתומו יחל קימעה ובשפתיו יברח הזבח נטילה המוליד. ברכת מוזן וד"ה על פולחנו וכי יעשו ללוי ערב יחלל מנחה. ועוד מעט חפלה ערבים גם בליה לא ישכר עד יאכל ערף ק"מ ויקום בעוד לילה לעסוק בתורה הנה כי כל היום וכל הלילה לא השבות לשמו. מלעבוד את ה'

לו קנה עליו בעגל. ע"כ נכתב באבן ששמה ברכת שולח מספרה הש"ב כמספר נקומה. על עבדי הע"ז שולח הש"א ועם הכולל הש"ב. כמספר ברכת. ואחר נקאה זו על ג' עבירות הראשונות. אריך הדין שהיו לו כ' מדות לדון משפט נדק. (א) שיודה על האמת ולא יחשו על כבוד עגמו. (ב) שלא יטה משפט כ"א שיקוב הדין זה השר. (ג) שהיה שונא בצע כל יקח שחד או יכיר פני עשיר. (ד) שידקק בפיו כדי שמדבר שקר ירחק שלא יתן אל לבו שלאדם שישפט. כ"א לה'. כמו שכתבנו בסמוך כי המשפט לאלהים הוא (ה) שהיה מהון דין. (ו) שלא יפא פני קרוב. (ז) שלא יפא פני דל. (ח) שהיה סביל. כמש"ל שאמר הקב"ה למשה בני ערמיני הם סרביים הם וכו'. ומה גם לדין שלא יסתמו טענות הבעל דין. (ט) שיסתוק ולא יאמר אני מזהה אל חברי מחיבים: והראשון שב' אלה היא הויה. שהיה הוא הדין כמו"ל (סוטה דף א') ובתלמודא סמר לאיש אשר אלה לו אנכי הנה. הוריקו פניו והודה ע"כ אביו כס"ך שהיה ידוקה ככרתי רמוז שלא יחוש הדין על כבוד גם שמריקו פניו. ועל הב' ישכר עיקר הדינים. חקוק בפס"ר שוהים אותו בקרינה ומיין עליה בפסיו וקובעת הקורנם ואינה נשברת כך יקב הדין את השר ולא יטה משפט. ועל הג' שהיה שונאי בצע. ולא יפא פני עשיר רמוז בזובלן שהיה עשיר וחקוק ביה"טם שהיה פיר"ה עגולה לראות שאם בא עשיר לפני הדין יתן אל לבו. כי כעושר טוב המתנגלל ובלתי קיים. ולא יפסיד הע"ה הקיים לעד בשבילו. וילמוד מזובלן עגמו שהיה מושיא כל הונו. לה"ת של ישכר מהטעם הזכר. ועל הד' שיקן אל לבו שאלהים הוא שופט וידקק בעצם ילמוד מן שגח' בו דן ידיו עמו כה' שבטי ישראל. וארז"ל (שם) כיחודו של עול' הוא שיהי אל לבו כי את ה' שופט. וכמו שכתבנו בסמוך על מלואת אבן. וע"כ חקוק באבן ששמה לש"ס לרמוז כי לשם ית' הוא דן. ולא לאדם ועל ה"ה' שיקו מוזן דין הוא נפחתי כי כעושר עשו על המערה. לא רצה פיתחך הדין עם שהיה עם יעקב חיל כבד להכריע את עשו עד שחזר נפחתי למארים והביא השער ראה אשר נקאה יעקב מעשו. וע"כ חקוק באבן ששמה שב"ו לרמוז שבו והסתמו מלחמך הדין מתושים עד שיחכר הדבר ועל הו' רמז כי אם הדין גבור כגד. העורף זרוע אף קדקד. כל יא חרפה על קרובו לעזורו ע"כ חקוק באלה"ם. כל' את למה. מל' מה לך חלה בשמים גשפך עליו. ועל הו' שלא הגא פני דל. בא אבן הרשי"ם חקוק בו אשר לרמוז שהיה המתושש ואין כל כמאמר בעיניך ולא תמנו דין. ועל הו' שהיה סביל כיוסף שסבל ולא השיב להם את כל הרעה אשר מלוהו. ע"כ נחקק בשה"ם שדמם למשה עמו מאוד דלותיות שה"ם הם אוחיות משה. ועל הו' שיסתוק מנגלות מה שחבריו מחיבים כגימין שארז"ל (ב"ר פ' ל"ה) שהיה יודע במכירה. ויפס לבניו שמות על שם המכירה ולא יפא מפיו. ע"כ נחקק בשה"ם. כל' יש פה. ומזה ילמד הדין לבלי גלות חובת חביו כמדובר: ובוזה יש רמוז בשמן משפט. המכפר על עוונת הדין להסיר ליושב

ה' תמיד וגם אשר אין מוראו אומותו לא יעדר מנ' הפלות ביום וקבוצ עת למוד ביום ובלילה וגם כל הריג' מותו אשר ישעה ימלא פיו וסלחו ית' על כל מזוה צרכה . וגם כל פרי אשר יאכל והאשר ישתה יבדק חמלה וסוף וכל פעולה גשמית אשר ישעה לא יבצר מתח חלק לפיו ולשפתיו להודות לגם ה' אפי' כי יפנה גופו הקטנים על הגדולים על כל נטילה צרכה : כלל הדברים כי כדי הדבר כי הם יהיו לבני' כלי יקר משרתי אלהינו העומדים יום וילילה לשרת בם את ה' מכל יתר אברי האדם . אל דמי להם ומי צער לא ידע לדון קו' ולומר האם מלך ב"ז יערב לו . להשתמש בכלים מכלים אחד מעבדיו האם לא יזכר וישמר האיש ההוא כל יפגאלו כליו : שום חמלה ואכזר וספר . כ"א יבכשם בזה וירצה למו צורח למען יהיו מגוהלים וזכים לשרת בם את המלך והוא מלך אשר הכשמה טפלה לו והגוף עיקרו כי מחומר קרוץ ככל עובד אדמה וקו' בן צנו של קו' עד נצוד לשפור כי אין מוסר לגדודי ההפדשים צינו לבין ממה"מ אשר כל השלמות הוא בראש וכולם כאין גדוד אשר ברוב חסידים ענותותו למעשה ידיו יכסוף ישרתו בכלי חרש משרתי אדמה פינו ולשוננו ושפתיו חמו . ובהם בחר להללו ולשבחו תמיד יתר מכל חלקי גוייתו . מי זה החי לא יתן אל לבו . ליזהר לבלתי טמאם לכל ידבק בם מאומה מן החרם ולשמור לפיו מחסום מדבר דבר אשר לא כחורה ה' ולשמרה בקדושה וטהרה . כי הם כלי הקדש אשר ישרת בם את המלך הקדוש ולא ישרתו בכלי נזאים כי אך חסון הפלת שוהה עמוקה פי זרות ולשון מדברה גדולה קסרת חועבה לפינו והם כלי גללים מגוהלים ואך יערב לפינו יסבדך ניב לשון אשפי לשון ולא יקטוף על קולו והכל מעשה ידיו . ומי האיש אשר לא ישים הדברים האלה על לבו ויקרענו ל"ב קרעים והרדנה עיניו דמעה ויתחמרר ויאמר בקול מר אוי לי כי נדמתי כי איש טמא שפתים אצתי כי אלהים נתן לי לשון ומדמים וכלי יקר שפתי דעת טובים וזכים לעבוד בם את ה' אשר בהמה שמן חלקו בחורה ומזות ואוי לי על שברי נהלים מכתי אנה אלוך את חרפתי כי כלי הקדש אשר בם בחר ה' לעבוד טמאים כממים ועם מלאחים ותחת עשויים בהם שרפי קדש פרקליטים בראתי משהיחם ובלעדי הגדולה כי פעלתי עולה אוי לי אותה בנפש ה' אוי לי לזהם כלים כי אך האם פני אל האדם ה' כי כל העבודה אשר עבדתו שניה הלכות ופסלות ונשמות הלא היו בכלי טמא ועבד חויל הייתי לפינו . ואם אב הוא איש כבודו ואם אדוים הוא איש מוראו ואיני לי כי כעסתי גם כעם מעלה מנה ומקריב דורון לפני הארון בכלים מכלים שוטים וגם כי הכרתי מובוני בזה אחרת אל אדני ויהיו לרצון אמרי פי כי אך צפי אחודה על חטאת פיו הוא טמא . ע"כ יספוך את נפשו לפני ה' בכל נדקוהו יפליא למן היום אשר נתן אל לבו יהי עמו לבין ולהשכיל לשמור לפי מהותו ואלם דומים כל ישמע לאזני מה שפה דובר נבלה ידבר ויהיה כהרש לא ישמע לקול מלחשים שמע שוא וכאלם לא ישהה פיו לדבר דבר אשר לא צוה ה' פן יבזבז לכמה כאשר צפתהו ומן אז הדל יעמר אל

דברי עומת המתרשמים בהיח דברי פלמו וישור על
 ה'שמים: ובהזרז אל הענין כי בחר שבט הרעות האלה
 ימזון דברי פשט ענין המעיל כי הלא רז"ל המעמידים
 אוחזו על האמת למדונו כי הוא מכפר על ל"ה כי יבא
 דבר שבקול ויכפר על דבר שבקול ע"כ יחכן כי בגלל
 הדבר הזה רמז לנו הוא יח' במעשהו רעות הקול
 ולפון מקונו ללמד דעת את העם כי ממו יראו וכן
 יעשו להשמר מליכול אל פחת עון השלון כי רב הוא
 ומה גם נפי המעיל ומעשהו כי ידמה אל פי האדם באשר
 יבא כס"ד כי על כן השבתי כי כל ז' רעות המתרשמות
 משיחה בפי'ה נרמזו בו ולהיות כי הנזרה ממנה הוא
 מאז ורסן אל מיעוט כל שבעתה. ע"כ בפחה דבריו
 סורס לנו לימוד זה. וזהו אומרו ועשית את מעיל האדם
 וגו' וע"כ הרמז יתכן טעם אל בלתי היות במעיל רק
 הכלל לכדו והוא כי הנה השומר פיו ולבונו את כל גופו
 הוא מקדש ומיפה בעדי עדים. וזו"ע ועשית את מעיל
 האדם כי המעיל המכסה כללות הגוף יהיה אסד ועדי
 כמה שיהיה מלי'הוה שהוא מיוחס אל הדבור כלי'ל
 הכלל כי יהיה כל דבורך כולו דברים שהכללת רמז
 אליהם ששם דברים אליהם. שהכללת דומה לרקיע
 ורקיע לכסא הכבוד ולא בדברי חול והוא מאמר התנ"ח
 (שם ס"ח) ששמעון בנו אומר כל ימי גדלתי בין החכמים
 ולא מלאתי לגוף טוב משפיקה ולא המדרש הוא העיקר
 אלא המעשה וכל המרכבה דברים מביא חסד והוא בשם
 טוב. ח' אל הקדמה זו כל ימי גדלתי בו. ב' אומרו
 כלל מלת משפיקה שורה שיש דברים הרבה טובים לגוף והוא
 לא מלא טוב מזו. ועוד לשחוק ממלת לגוף ולא יאמר
 כ"א השפיקה טובה לאדם. ג' אומרו ולא המדרש ובי'
 שפוא בלתי מטייחס אל הקודם וגם מלת הוא מיוחסת.
 ד' אומרו וכל המרשה דברים וכו' כי זה היה רמזו
 לפמוך אל אומרו ולא מלאתי ט' קודם לאומרו ולא
 המדרש בו: אבנכם הנה מלי'הוה הדבור מהחלק לב'.
 ח' הנוגע אל הגוף כחיותו ומשאו ומתנו. ב' הנוגע אל
 הנפש כחורה ומושר וכו'אל. והנה היה מקום לומר כי
 לענייני הגוף יש ב' חלקים ח' להמון העם אשר לא
 ידעו לזכרה ולהסס שחיקותיהם הם מדבור. אך
 לחכמי לב אשר גדלו בין החכמים דבורם יפה כי הלא
 למדו לשונם בהכמה ודרך קלרה ולהם הדבור יפה כי
 אפי' שיהיה קלה של ח"ח לריכה תלמוד ששיחיהם לא בלבד
 בשילוק טעם כ"א גם יש ללמד קוב ממנה וגם נס
 הרבות לא טוב. אך במורה כל מרשה דבור בה ואריכות
 לשון הרי זה משוכה. ע"כ בא רשב"ז וזוירו כי לא זו
 הדרך שכן אור כי החלוקה השלשה על רוחו אשר הישה
 טובה להמון הטעם היא שהדברים הם לחכמים וזהו כל ימי
 בו. לומר לא כשולה על רוחכם כי אין השפיקה טובה
 רק להמון. אך לשמר בקרב חכמים ויין הדבור יפה על
 כי צדפת ידבר. כי הלא כל ימי גדלתי בין החכמים
 ועכ"ז על בהיח הגוף לא מלאתי טוב משפיקה. כי
 אותה מלאתי טוב מהקולור. אך בהיח הנפש אשר השבחת
 כי טוב בה האריכות לא כן הוא כי בו יאדק הקולור
 אשר השבחת ענין: והנה היה אפשר להביא ק"א
 רחיה שבחתי אריכות לשון בה הוא טוב כי הלא ימנו

וגמתי כי תלמוד צדול ממעשה ואם הוא גדול ממעשה מכ"כ
 שרבו הדבור בו טוב כמו שבמעשה רבו המעשה טוב ע"כ
 לךמות זה חמר ולא המדרש הוא העיקר כלו' לא המדרש
 הוא מפאת עצמו העיקר רק על שמביא לידי מעשה וח"כ
 אין משם רחיה שהתלמוד שהוא דבור יאחר ח"ח הוא.
 ועוד כי הלא הלא השוא בין למוגע אל הגוף בין למוגע אל
 הנפש כי כל המרכבה דברים מביא חסד שכולל הכל גם
 בד"ח והוא מרז"ל (בספחים דף ג') לעולם ילמד אדם את
 תלמידיו דרך קלרה. כי רבוי דברים יביא חסד שהוא
 קרוב לישתח ויעבור ללו השמיר כן השמח ובשכחה
 יטעה דין וגם הנפול הזהיר חכמים הזכירו בדבריהם
 וכו' כן ישמו הגלמדים וידוע כי באריכות דברים יש
 מקום יאחז: הנה כי בזולת מורה ומלות אין קוב
 משפיקה. כי שיהיה שמה עשוקה ודרך רעה כל
 דורך בה לא ידע שלום והוא רמז הרומז כלאמרו ועשית
 את מעיל האפוד כלי'ל הכללת כמדובר ולהיות כי אחר
 השיחה בגילה הבח התחופה ובניחת דעת. ע"כ סוף
 ואמר ויהיה פי רלשו בתוכו לומר הנה טוב קוב היה
 יהיה כל דבורך כלי'ל הכלל ולא שיהח מלי'ן ואל לא
 טעשה כן לפחות הזכר מהנופה הנמשכת כל יהיה לך
 ח' בפה וח' בלב. וזהו יהיה פי רלשו בתוכו כי בית
 אחר הוא פי המעיל הדומה אל פה האדם יהיה פי רלשו
 בתוכו כך מה שבפי האדם יהיה בתוכו כי יהיה טובו
 כנרו וכן זאת היתה מלגת מיכה המורשתי בלומרו
 (מיכה ז') אהר חסיד מן הארץ וישר באדם אין וגו' כי
 הלא מלת באדם מיוחסת וכן בלומרו יאדו חרס שפראוי
 יאמר יאדו בהרס כי אין הרשע נאדו. אמנם צהות
 בוכה למשפוחיו כי אפי' אמנה אבדו צימיו. אמר אהר
 חסיד ולא שהוא אבוד חליה רק מן הארץ כי יושפי
 הארץ הם האובדים וגם שלא יבצר מהשאר אחי אמם
 בדר מה הלא ישר באדם שיהיה היותר באדם מניה וניה
 טובו כנרו חין. והסס כל קד משרשיו בזיוף שאין אית
 טעם בהכרו כי כל אחד מנין בהכרו שאין טובו כנרו
 כי מרמה צפיו שלום את רעהו ידבר ופקדו ימים ארבו
 כי הלא כלם לנמים יארו. ראוון את שמעון ושמעון
 את ראוון כל אחד חפץ לרמות לגד את רעהו דברני
 שקר וכל אחד מלבבו ידע לב הכרו בתוכן ששית את
 אחיו לא יאדו את חברו או ממונו כי כל אחד בין את
 רעהו וישמר. אך יאדו את הרשע שסומן לו חברו.
 וחברו יד הרשע שפירס לו זה כי לב כל אחד. ג'
 ומיין ערמת חברו. וישמר. ומלא ששית את אחיו יאדו
 חרס הוא הרשע בלבד ומלאה מנופה לבלתי הטויל:
 וזהו אהשוב כיון המשוכר במקראוי בלומרו (סנהדרין)
 שוא ידברו וכו' יכרת בו' אהר אמרו בו' והוא כי אחרי
 אומרו כי סבו אמונים מבי אדם אמר הנה כל כך פשו
 אמונים מני אדם עד גדר שפוא ובמסד ידברו ח"ש את
 רעהו שפת חלקות לרמות זה את זה כי לא יועיל לו כי
 הלא בלב ובלב ידברו כי לכו של זה הוא כמדבר עם לכו
 של זה וכן לב חברו לכו של זה שביטו זה את זה
 ומה ידברו זה את זה. כלומר שפת חלקות מדאגס
 שכנגדו לא יאמינו בו או' לו יכרת ס' כל שפסי חלקות
 לשון מדברת גדולות שהוא אמרו כי אפי' ללבושיו נצביר

לומר זה אל זה שהובא להרעה ופילולא לעשה לו מצבה
 כגמר שאין תוכנו כדברנו. כ"א שלשורנו וגביר בלבד
 והוא שקר כי רעים הוסיפו אהמו וכל נדבות פינו זה
 כפול זה בלבד שלם כי הלא משהינו אהנו בצחשתנו ומי
 לדון לנו מכריהנו להניף אלא ודאי שלבב שלם גשם
 נדבות ניף זה את זה ועכ"ל לא יוכלו לרמות זה את
 זה כי כל איש יבין כי כל אלה פגמו מיני. והנה האזהרה
 ש"ה הנה בזה שרמזה בחומר ויהי פי רשפו בחורבו
 כאמור. ועל השנית. והיא לבלום פיו מלהוויא דבה כי
 אחרי כן ירנה לתקן ולה יוכל לרפא אמר שפה יהיה לפיו
 לא יקרע. והוא על זאת יתפלל כל הסוד ימור. לפי
 מחסו כי יקוטהו איש פן כרוב כעסו ינזף עליו דבה
 שקריה או אמתית. ע"כ רמזה הורה ואמרה שפה יהיה
 לכיו סביב כי ישעה כמכים שפתו לתוך פיו לכוהמו
 ולעכב מלהוויא מפיו מילין ולא יבטה בשכלו לומר אם
 יא מפו דבר גלמי מחוקן ברוך ה' והעשיר כי רב שכלי
 כי נבומתי. והדעה מילין אענה לתקן עומתי. ובמחק
 לבני אורוך כבור סביג דבורי ואסירה כל בדיני. ע"כ
 אמר מעשה אורב וכו'. לומר כי לא יעשו פי המעיל
 בתי כפול שגוה על ידי חיהוק גנד. ואחרי כן לכפול
 שפה הגנד פנימה לחזקו שלא יקרע. רק מעשה אורג
 שמהאריגה יארב כפול ולא שפת החך מוכן ליקרע ויהוקן
 אחרי כן ככפול אוחו מעשה חוסר לרמוז לאיש בל יבטה
 לשלות רסן לבונו להוויא דבה וכו"ל על ספק שיתקן אחרי
 כן כ"א שיהא דבורו מחוקן בתחלתו בל יתקלל על מנת
 לתקן. והוא מאמר שלמה בחכמתו (משלי כ"ה) בוא'
 פן יהסדך שומע ודבךך אל תשוב והוא כי אחרי אלו'
 ינדך ירב את רעך וכו' אחר אל תגל שגוה להוויא
 דבה מכעס גש שלא משמך כ"א סוד שסיפר לך אחר.
 אל תגל פן יהסדך שומע ישמע ויאמר כי מכעס ריבו
 אהה בודה עליו מלךך דבר רע ובשך החקך ותראה
 לחזור בך ולתקן לא תוכל. וזהו ודבךך לא תשוב
 וכמאלה בלתי מניח מקום אל הסלום. כי יהיה על מלך
 המיד לעולם לא ישכח ולא תוסיפו עוד להיות רעים
 והוסיב כאשר בתחלה באופן כי טוב לגנד לעכב דבורו
 פן אחרי כן ירנה לתקן ולה יוכל לא יקרע שעל ידי
 היות פיו כפול מחוקן מעיקרו לא יבא לידי קרע ופירוד:
 גם רמז מאמרם ז"ל כי הוא יתב' חולה ארץ על בלימה
 הוא על הבולם פיו בשעה מריבה מלעגות כרה.
 וזה ירמוז באמרו סביב מעשה אורג שעל ידי היות שפה
 לפיו. שהוא שגולם פיו יהיה הארץ הכדוריייה סביב
 כאלו אין אזור בינה אל כביבותיה. רק כאלו הוא ארוג
 מעשה אורג ומנה עד השמים באופן שלא תמוס לעולם
 ועל כל האמור מה עשה האדם לבלי יבא אל המדה
 הרעה הלא הוא בלמד דעה ופגמו בשפה יבא בצרכיה
 יהיה שתיקתו כפלים על דבורו: וזה רמזה הורחיו
 הקדושה בוא' ועשית על שוליו רמוזי תכלה כו' ופעמוני
 זהב בחוכם כי הלא יקשה ב' כי הלא כאשר היה פעמון
 בתוך הרמוזים כך היה רמון בתוך הפעמונים כי פעמון
 ורמון היו מקודרים זה האל זה. אך הוא מוסר אבינו
 שבשמים ללמדנו דעה כי אין טוב משתיקה והוא כי
 הפעמון היה בעין זוג העגבל מקבשם כסודו כגורח הלי'

המקשקשה הוך הפס והזוג ההוא המקשקש סיה הפסמיט
 קולו צבואו אל הקדש. וע"כ הוא מבל ורמז הדומה על
 דבור הפה והרמוזים של חללה ואחזקן וחולשנו בני סם
 כפיות חלולות סחומות. חללה לא ישמע קולם הם רמז
 אל השתיקות והעדר הדבור ולמדנו ית' שלא נחשוב
 בלבנו כאלו הרמוזים בתוך הפעמונים שפיהם שתיקה ח'
 בין ב' דבורים. כ"א כאלו הפעמון הוא בתוך הרמוזים
 ללמד בין ב' שתיקות דובר דבור ח' כי חסי' השתיקה
 כפלים מהדבור כי בין ב' דברים שיתחק ידבר דבור ח'
 כפעמון בין ב' רמוזים. כי לא על חסם נתן הוא ית' פה
 אחד לאדם וב' עינים אם לא ללמד שחסי מה שפיהם עשיו
 יגיד וזה יהיה לו סיגו לבלא חס הרוח עושים מלפתתו
 להביע רעות: עוד מוסר ב' גם לזה הלא הוא כי מלבד
 אשר יהיו דבריו מועטים יהיה בנהם ובקול נמוך ולא
 בקולי קולות. וזהו אשר לזה ה' יהיה הזוג בעגבל
 המקשקש בתוכו כלשון בתוך הפה שיהיה מוכב כי אין
 בכל המככות מה שיעשה ממנו זוג ועגבל שיהי' הקשקש
 בל כך נמוך כזהב: ועל הג' הנמשכה גם הוא המקודמות
 והוא דברי ריק ולעגת וליגות והואל ושחוק וקלות ראש
 ע"כ סיה דבר ח' יהיה העגבל הרומז אל הלשון שיהיה
 של זהב ושיהיה פי הזוג וראש העגבל המקשקש על פני
 הארץ נוכח הקרקע לרמוז ב' דברים. ח' יהיה כל מענה
 לשון דברים חשובים ויקרים כזהב ולא דברי ריקות ולגות
 אשר שגה ח' שנית בראש לו כסף דברי כובד ראש
 כעגבל שבזוג ושהפה והלשון אל הארץ יביטו לרמוז אל
 פי האדם שיהיה דובר דברי לדיקים ועגבל דק ולא הסול
 וקלות ראש כבוד משחקים. ולא נחלו על שבר משמוסם
 כי רב וממלחים שחוק פיהם ומה גם כי יראו איש משמע
 מההולל בהמולל וליגות ודברים המרגילים שחוק לכל
 העומדים לפניו לשמוע סכלותו יחד כלם יישו וישמחו
 וימלאו שחוק פיהם עד בלי די ועליהם לשבח את המבוגע
 שהוא כי ידע לדבר נחות לשמה לבב אהם בהשוני
 ליגותו ומה גם בניה שמה ומשה כי יבחו כסף להביא
 אגשים פוחזים לזים משחקים ע"ס הנבל ומגבילים פיהם
 צערי עגבים והאבים שהעדים עורר. לית יצר סמוך אל
 סרהורים רעים והטאים שרדף רעהם וכללותם מקול
 השירים יחלו מעט שחוק וקלות ראש והוללות רעה וכל
 האגשים והאגים אשר יחדו אספו לשמוע הנסם ואל
 הטיפלות בשומעם הדברים מרים ומאכזרים יולאים מפו
 עושיהם ישמה לבבם ויתלוצז ירם וירגילם לערוב. ולא
 יצר נותן עטם בר וותן טעם לבנם כי טוב לשמוע שיר
 כסילים בעת ההיא לאמר כי לשמחה המזוה הם עושים
 ולא דעת ולא הבורה לאמר כי שמחה לחוד ושחוק וקלות
 ראש לחוד. ומחמי הגמ' ע"ה ראשיהם לבבתיים ססודי
 עליון אשר היתה הכלה יספיה דמיא לכשרא אכספיהו.
 סן המה אשר להם יתמה לשמח התן וכלה כי חלתי יד
 ירם מלבושם. לא המעים עקלקלותם רקים ופוחזים.
 המהפכים ללעגה שמתה התן וכלה. וכמה הסהירו קדמונ
 ע"ה כי במקום גילה שם ההא רעדה בל חם מקום לספן
 לקרנג כדרכו לערכב כל שמחה וכמאמרנו על פסוק לב
 יודע מרח נפשו ובשמחתו לא יקטרע חזר. שבא שכלאר
 הלג יודע וזוכר מרירות נפשו הוא עשומי המיד נגד
 עיני

עיניו . באופן שכל עם ירעד וירא אז בשמחתו לא יתערב זר . הוא היסן לערבב שמתחו כי לא ימלא מקום להאחז כי ע"י יודעו חמיד מרת נפשו גם במקום גילה לא תעדר ממנו רעדה ולא יחסא ועל דבר סוד השחקים ויעלזו מהחולו אמרי פי איש משתגע בשיחה פור והחולים וקלות ראש אהבה שעליהם אמר שלמה גם הוא (קהלת ז') כי בקול הסירים שהלש בעורה גם החת הסיר שעל האש אשר בהבערם קולם נשמע כמשפט לכל קולים יבסוים ובפרט בהיותם על האש חוץ המוקד והסיר מכסה עליהם שנתון החלל ישמע קול הצרה בהדלקם בקול הצרות שמה והמה נפרסים כן הוא שחוק הכסיל שיעלטה הצרות קולות שחוק וקלות ראש והמה מתאכלים ונאכדים ואור גיהנם נדלק ובעור מעתה להם . ועל הד' והוא נמשך מהקודמה כלאמר הכתוב (משלי כ"ב) גרם לו וילא מדון הלא היא אלא לריב מהר להרץ ולגדף את זונתו . ע"כ על זאת פקה עיניו הוא יתב' בחורוה בשומו את פי המעיל משל אל פי האדם למעלה בנית הזואר ויורו כי ישית איש שפה לפיו כגיב לשמור לפיו מחסום ואת הלשון מדברת . רמז בשולי המעיל מן הקצה אל הקצה ללמדנו דעת כל ימחר איש להשיב דבר בראשיה מדון למחרתו כ"א ישחוק מהחלה ועד סוף ויפסיד שפה לפיו עד לילה וימת רוגזו בחוק כל דבריו כעמנו בשולי המעיל ולא בשולים בראש כסוף מביט למטה לארץ כזוג וענבל שפי הענבל וראש הזוג אל הארץ יבטו וידבר בנחת ובקול נמוך כענבל זהב חוץ זוג זהב שקולם נמוך הרבה ודברים יקרים ונחמדים כזבז מתקבלים להפסיד דעתו של שכנגדו . כי אז יראה וישוב ויחחרט על אשר רב עמו ויהפך לכיפיו וישפות שלום למו מה שאין כן אם מיד היה מתלהב על הדובר נגדו ופיו ימחר לענות בו טרה ואולי אין על שכנגדו שמתח דבר כי סילג גופא דעובדא וע"י המיתון ויעמידו על האמה וישקט מדון משא"כ בלאתו לריב מהר כי יבעור את האש וינחת ואין מכבה ויבית כי ידע כי לא חטא לו והוא מאמר שלמה בא' אל האל לריב מהר וכו' ריבך ריב וכו' שהוא השמר לך אל האל ממחיתך לריב מהר טרה החקור על מעשה פסידים איך היה חולי אין על רשך אשמת דבר פן חיהו נדך ולא חדע מה טעמה באחריתה הכלים חוץך רשך כאשר יודיךך כי לא ידעת אמתה הדבר ובילמך בלאתו לך כי השבת דבר טרה השמע ודברת רע טרה תחוק שזגם דביךך סכל תחשב : או יאמר בשום לב אל הכנסו בלשון זכר וילא בלי נקבה באומר באחריתה . והוא ע"ד מאמרנו על פסוק (בראשית יב) אל נא תהי מריבה ביני וביניך כי ריב יקרא בהחלה ואחרי המשכו וירבו נקישותיו תקרא מריבה כי נעשית נקבה היולדות ונעשית רבה בנים כי האי חונת דמיא לבידקא כיון דרווח רווח . וזה מאמר אצבע לנגד הים עד כה שיהא התחלה עדיין הוא ריב זכר כלאומר ויהי ריב בין רוע מקנה וכו' . דין ירא אני פן תחפשע ותעשה נקבה והוא אל נא תהי מריבה שהלך ותהיה ג"כ בני וביניך כמפורסם במקומו . וזה יאמר פה אל האל ממחיתך לריב המתייחס לזכר בהחלתו כי אף יהיה מער ממתיחס עדיין לריב זכר וגם מעט מוער . כי ע"כ גם מלך ריב חסרת יו"ד חמשך עדיפותה מריבה נקבה . וזהו פן מה ע"ה"ם באחריתה ופירוט מה כמו

מה רב מוכך . מה יקר הכדך . מה טובו אהליך . לפון הפלגה רבוי לומר כמה וכמה טעמה בהפלגה באחרתה כי מרבה וטעמה נקבה ויולדת חיה החילו בריב ואומר באחריתה ולא אמר באחריותו והרבוי יהיה בכללים חוץך רשך כי כן דרך חנשים כ"א רחובן ויפסוד מים בלד מה אם שכנגדו ושמוך ישקטו ריב . אך אם ילא להוד ידך גם הוא בלתי . אז ידלג כאלו האחד בריבו לאמר לו מיה העלב נבזה הדמות היות אהיה כמוך . וכשמוע שכנגדו את אשר הכלימו אז יבזה בעיניו להשיב לו כפי עזומו כי לא חסיה הפארתו רק שמהיה חושפתו מרובם טאכ"ז רעה כפולה ומטעם בעיניו לענות עזוה כי יחס לבבו וצבא לשורפו העבל פיו ודבה רעה יצבא לו . וזהו פן מה טעמה ותפליג באחריתה הכלים חוץך רשך אשר חסיה נאחך לריב . ומכרת לענות אהוה לפי שיסמו אתה ראוהך מכלים חוץך תחרין להפליג בריב עד בלי די . לכן טוב לך אל האל לריב מהר חולי ישקוט הריב מאליו . ואם עברתי מזותי זאת וילאת לריב לפחות ריבך ריב את ריבך וסוד אחר אל חגל כי בהתגלה הריב וקפאת עיני מאד אם ידעת דבה אשר הוגד לך מפי אחר על בעל ריבך זה שאשר לא טוב עשה אצ"ל שלא האמר פלוגי מוכיך שבה ודבר דעך עניך כ"א אפי' לגלות האל לומר לך וכך עשית עם שלא חזירי שם אומרו אל חגל פן יחסךך שומע . כי יאמר כי מחמת הריב אהה צודת בלכך . ומי יתן ויסימו השומעים כי שקר דברת מפי הריב . כ"א שיחסךך שומע וגם יחשדוה רשך . ולא מוכל לשוב מדברך לומר מכעם הריב שקר עניה . כי לא יאמינו לקול האחרון על כבוד רשך . וזהו ודברך לא השב הוא דבה שהאלת מפיק . לא הוכל השיבה אומר : ועל החמישיה והיא הלשון הרע . גם הוא הזכירנו ית' ג"כ בשומו רמז ספה אל בית אורח המעיל . והלשון בשוליו לרמז דעת מספר לה"ר . כי אם בשמים פיהם וזבזם שהיך בארץ כאשר הפליגו רז"ל . כי אפי' כלפי שמים ישיבו פיהם כמפורסם הללנו במקומו בס"ד : ועל השמיים והוא הולך רכיל ומגלה סוד . אמר פעמון זכר ורמון וסוף כי הוזהר ליזכר כל יסול בשעת העין הרע הזה לא בלבד סוד אחר אל יגלה כי אם גם לא יגלה סוד של ענינו לבן בריבו . כי יתן מכלול לפניו לגלותו ויהיה לו חלק בשון הצרו מלבד מה שמוה יבא גם הוא לגלות סוד אחר חסיה פעמון כו' לומר אם יחסד דבר מקבשך בחוק ריב והוא נוגע אליך מומך וצך כענבל חוץ הזוג ששענבל וזוג שניהם מחכת אחד . כך הכוד המקבשך בקרבך ללאת חושם הוא משלך נוגע אליך ממך וצך אל תגלה כ"א יהיה ממך כרמון שגרעניו כמחיסם בחורו בלי ילא אם לא יבקעוהו ביד או בכסין חוץך . וזה תחשוב כיון שלמה בחכמתו בא' (משלי י"ח) הולך רכיל מגלה סוד כו' . והוא ענין מאמר ההכס כי היה איש שגלה סוד לגבר עמיטו וזאף רשעו ויספר להחיו בחוק . וכשמוע האש שמה שבינו לבין חבירו נשמע בין החיים היטב חרה לו . ויכעוס עליו ויאמר הסוב לך כי תגלה סודי ויען ויאמר לו לא עלי הלומך כ"א עליך פי א"י . ממך למדתי ומשאתי קצ' ומה אם פלוגי שנוגע אליו הדבר לא עזר כה לזכר בחילין ולא היה נאמן לעלמו ויגד אליו כי מה גם נחמה חייך

ש' אין הדבר נוגע אלי כי איך אחיה נאמן אל זולתי ומלא
 כי גדל עול המגלה סודו הולך רכיל יקרא כי הוא היסב
 להגלות עול יד רעהו וזה יסכן אמר שלמה הולך רכיל
 מגלה כוד לומר אחי דע כי הולך רכיל יקרא מי
 שמגלה סודו לזולת שאינו נאמן אל עצמו כי הוא יסב
 יגלו שומעו כי עזר במלון מי יוכל כי מי שהוא נאמן
 רוח כלומר אל רוחו ועצמו מכסה דבר בקרבו לא כן
 הכלמי מכסה כי גם אל רוחו אינו נאמן ואיך יהיו האחים
 לאמרים לו : או שיעור סוף הפסוק ונאמן רוח בעל
 יקרא מה ש'אין רכיל לו מה שהוא סוד כי אם
 גם מה שהוא דבר בעלמא : וכסה בל יורגל לגלות
 גם סוד : וזהו ודבר רוח ימסה דבריו וא עובדא דגמ'
 על הלמיד שגלה סוד להפך כ"ב מה : והוא זהו המשיבה
 עם היות ש'אחר כל השנים לא היה מק בהגליתו על כי
 מזה יורגל להיות הולך רכיל : גם יסכן ברמז היות בשמים
 פיהם ולשונם תהלך בארץ כי הגה דרך הולך רכיל .
 להסחיל בהסידות כמלמעט על עוברי תורת ה' ומראה
 לחברו כי בתמלחו עליו בל הבא ע'יו רעה לא ידע ש'הרה
 מלא גבר עמיתו אשר הוא בוסת בו מגלה לו לבל עמוד
 על דמו : הגה כי שיה בשמים פיו אך לא כן לבו : כ"א
 לשון תהלך בארץ מתשפחות לתרה ריב : והוא זהו המהרבו
 על פסוק דברי נרגן כמתלהמים כו' והוא לומר כי על
 כן ברית כרותה לרכילות להקבל כי הלא זה דרכו של
 איש עמא שפתיים כנאמן להבדק כרע כחא יבא לך ריגע
 ורפה ידום נחמא בשברון מהני' כמתמרמר בקרבו וגמ'
 מלבו והיה כי האמר אליו על מה אחי נגמח אז יענה
 ויאמר מה אומר ר'אוי לי אם אומר ר'וי לי אם לא אומר
 אם אמרתי על דברת הולך רכיל אהתלך ונמסתי לא!קים
 ואם לא אומר אז לי עליך אחי כי אהבך עולם אהבך
 ולא עזרתי כח להיות שומע הפרקך ודוברי רע על נפשיך
 ולא אגיד לך כי איככה אוכל ורחיטי ברעה אשר תמלאך
 מרבה משפחת הנראים כבאוברך : על כן יאמתי לקראתך
 לבשר פיך להליך : ועתה חסי נא אלה ביומיו בני
 ובניך להסחיר דבר בל יודע כי דברתי לך רק יכנסו
 ידברי צ'אונך כחכם על נוח לךך והשמר פ'ואל חגל כי
 מאשר נפלאהם אהבך לו והיה לבי כחש בעזרת ב'חתי
 אליך עתה אחי דע לך כי פלוגי אלמוני איש בעותך אשר
 בשמח בו ותחשבו וגם הוא לך למראה אלהתמן בו כי
 לא כן לבו כי שבע פועבות בקרבו ותכלית ש'נאה ש'נאך
 לא חדרות שלומו וטובתו כי אויב הוא לך ולפעמים שקר
 כוזב ולכל מגלה רעמו יו עליו יסחיר דבר מי זה האר
 פן יבא ליד יכיון ויתבדה ויאחז : ולפעמים מהעטם הזה
 הלך ויך גם אל מי ש'אמר עליו וכל הדברים הרעים אשר
 דבר לזם ידבר גם לאחר ושיבענו גם הוא בל יאמר מבטן
 מי יא אה הגל הוא : והיה כי יבענו איש ב'חיים : ובל
 ח' מלא כרסו מתמח המסית אשר הכעיר גם אם וגפרית
 לא יוכל להסחפך איש על אחיו מלדבר סרה : ותבער
 גם אם המריבה ואין מוכנה זה יאמר משיב רעה תחת
 טובה שפך שלום הדבר ובקרנך השים ארנך : וזה יאמר
 זה מוס שפך כי איש זר ואויב אחי הוא מעולם ומקול קול
 יעקב ההולך והזק מאוד יבאו ברוב הידים ידי עשו ויכו
 איש את רעהו : ויהגודלו כמשפטם ב'אם תמסח ואז ירחן

האיש הצליעל לאמר לכל ח' מהם הראית כי נמלאו דברי
 ולפעמים כל חפץ הגרנן הוא מאשר ש'נא אה הלאם מהם
 ויגוררו ש'חרמו להביא עליו המכות האלה : בין ידי מי
 שחקיקו ממנו או להסבדך בקלנו וכן כל זה יפעל הגרנן
 בהחילו כמלמעט על עומו אלא שאומר ש'רואה לעומתו
 רעה רעהו והם עליו ש'על כן נכנסים הדברים בקרב
 לבו כארס נחש ח"א דברי נרגן כמתלהמים מהדכ'אוס
 ומלאים ד'אגה על העון ועל ר'ע ארסו : ש'נא להחילו
 מרעמו על כן החת ירדו חדרי בטן מקבלם כח'י גבור
 ש'נטיס ומסדובר : ועוד הש'בעית אמר והיה על אהרן
 לשרת ונשמע כו' והוא המבבל פיו : בתלאת שומאח
 נבלות הפה ש'קן יספן פיו ולשונו ומעב יתבעט כי עשה
 בסוים לדבר ההסור וחיככה יוכל לעבור לפני מלכי
 המלכים ב'פה דובר נבלה ולא יקפץ על קולו : לאמר מי
 זה נבזה ערב אל לבו לעמוד לפני לבקש ר'און על עונותיו
 ב'ניבו נבזה בכלי מבוטב מוקפס מהמתח מ'יאום הלאה
 שומאח נבלתו כדבר אחס הנבלות וה'כן ה'יית עבד מלך
 הארץ האם עמדה לפניו לשרתו על שולחו בכלים
 מכלים ז'אחים הלא חמלם וגם הוא ש'רעש גדול : מלאך
 ר'ע י'איה לך להמיתך ב'חכר ב'חש ש'א נא ק"ו : ומה
 אם מלך הכושי ח'רש אה ח'רשי ד'מה להכל ד'מה ש'חייב
 את ראשך ב'שרת אותו בכלי ב'חתי ס'הר ומה גם עשה
 אחי ימות נ'עוש כי הערב אל לךך להסתדר לפני מי
 ש'אמר יהי העולם אשר לגדולתו מי מהקדושים עליונים
 ותחטוים בש'פה ברורה ונ'עמיס קדושה יהי' כדאי לעמוד
 לפני ולדבר אליו : ק"ו בן פנו של ק"ו כי יקריב איש והוא
 בן צליעל מדבר אליו בטומאת שפתיים כי פ'ך שלחך ברעה
 נבלות הפה ותמאחם ומאין ולחין ש'מת ש'א לךך לדבר אליו
 ולומר לפניו הללויה ב'פה דובר נבלה ואז לה לאוהה ב'פה
 כי חבא בית ה' ולא נמנעה מהביא עב'וט מי רגליים
 במקדש מפני הכבוד השוכן שם : ו'אנה חולך את
 חרפ'ךך כי הספך כלי ש'רת העומד ל'שרה בו את קוקך .
 לאחד מן הכיבין והלא על הפה ש'חשם ש'ח בו ש'חית
 חולין בש'טו מאד להלל בו אח ה' כמאמר האומר : מי
 יתן והיו לי ב' פיות : ח' לדבר בו צ'רי ב'חתי וא' לדבר
 בו עם קווי ומה גם כי איך יהיו לר'און אמריו אם הסניגור
 יח' לבקש ר'און : ובדברך בו יהי' לך למזכיר עון : והלא
 הוא הקטיגור : ארז"ל על פסוק עד עת בא דברו אמרת ה' ר'פסהו .
 כי למען הביא ה' הטוב על יוסף איה להביא כל דברי
 יוסף אשר דבר בפיו : אם טוב ואם רע : ור'פסהו ימב'
 וימלא כי טוב היה וי'לה למלוכה הגה הורו ז'ל כי
 כאשר ניב' לה' ה'איש משרת לו לטוב : ולא חסא בו אז
 יהיו לר'און חמרי פיו בכל עת אשר יבא אל המלך הקדוש
 לבקש מלפניו והן זאת ברמזו וורתמו ב'אומר והיה על
 אהרן וכו' לומר כי כאשר הדבור שהוא נמשל אל המעיל
 ש'נדברנו בו יהיו על אהרן לשרת שהוא לשרת בו את ה'
 ולא ל'גה שהוא הסבו : אז ונשמע קולו בתפלתו צ'בווא אל
 הקדש לדבר אמו ית' : משא"כ אם יתספך ח'ליה :

לו ועשית' אין וכו' : הגה ה'אין מקב'ר על עושה
 פניו וע"כ הוא צ'מנח כי שם ב'חתי כד"א
 ומלא א'מה ז'נח כיה לך כו' ולפ"ו יספן המטיל המלח אל
 פניו

היין וירמח ללדס כי חמס היוה סמלכלי לחסוד יספמי לעבוד חס כ' כי יעטמ עדי ולין ויסיס זכס הסך אשר מלחו נחוסה שהוא מהכחקל וקסה וכלמו חסוב כי חס כזכס ככד ורן וחסוב כך שהיסי עניו ככד ראש ובלחי קסה ולא חסוב מלחק רק על דבר חסוב כזכס ושיהיסי קסור בלי לבלוך שוס פניסי מלסרפס כי חס קסור שאלס דרן מכל ירהי לכר רשע לא חסון ע"פ דרןך לינקסעל דבר שסקיניקר וחס יקסע בעיניך סגול מזה עשס זחס חמלה שהוא וספחה עליו וכו' וחס"כ וסמחוכו'. והוא כי הנה ידוע מרז"ל כי במלח כל חיס מפותח בול כל מעשהו חס טוב וחס רע . ובזה יאמר עשה מעשים בלואן סכל שיפותח במלחק יסיו דברים הסורים חוסס עבדות לה' שיהיסי סכל קדש ולא יהיו בו מפות' דברי עונו' חסו סחויסי חוסס סל קדש לה' וזו ע"י סיות כל אשר במלחק סחויסי של ככרוני מורים יוסק עבד חסוס קדש לה' כי סכסתי כי כשחסיס מלחק לעומת רשע ורע ודלי שיהיסי לשס שחסיס סבולל פניה בלחי עובד חסו וספחה כו' וסמח אוסו על סחיל חכלה כי כספחה אוסו סחויסי חוסס כו' אז ודלי בוסמח אוסו לעומת זולחק ירהי על סחיל חכלת הוא חיבור לכסס הכבוד שנמלס להכלת . כמלמר רז"ל (מחוס דף מ"ד) חכלת דומה לים יס לרקייע רקייע לכסס הכבוד . ומה שחסיס מלחק לא על סכליסי לספלות כ"ס על רחסיס חסו ויהי על המלנפס שהוא על רס בעל גסות הרות נמלס למלנפס כי ע"כ המלנפס שהוא גבוה מכפר על גסות הרות להביא למוטב ולא כמספר פניס ממנו . כ"ס חיס מלחק לעומת מלחו ולא חירס כי ס' עמך וחסו אל מל פני המלנפס יהיסי :

פרשת תשא

יב כי תשא וכו' לבא אל ביהוד הכתובים פניו לב אל אומר לפקדיהם כי היא מלה מיוחדת ומשוללת הנגה . ועל פי דרכנו נשים לב אל ח' כי תשא ולא אמר שא חס רשע כי טווי סיס מלחו ית' כמלמר רש"י ז"ל כי מרוב חיבתו ית' כשחסאו בעגל מלחו לידע הנוטרים . ונס חו' כפקדן אותס סעמיס : אך חמנס לבא אל הענין . כזכס לב על מס זה נחתיבו ית' כמלוחו הדור ארס כוכב נכשו לה' כי הלא אשר חסאו בעדים וסחרסס המיחו כחרב בני לוי וחסר לא כסחרסס נפסס ס' ואשר שלס בעדים כדקס חסס כסוסות וחס"כ חיסס מה פשעו הנשחרים כהס שסזכרו למח כוסר נפסס . אך חין זס כ"ס על סרפו ידיסי מלמחות ביד אשר חסאו בעגל על הדרך שנכחר לפניס כס"ד . ע"כ כלמר שב אשו יסבנך מהס רשע לזוסחס וסחה מה ע"י סעגל גמרו סילוק שכינה מהלרן עתס יסמו כוסר נפסס לעשות דלני המסכן ליסד אוסו כהס כחסיס לידוס סקקסיס להורוס סיות כוסר נפס זס יסוד לססרות שכינה מסכן והחזיק עמודיו להסקייס ע"י ווי סעמודיס כסליס גס מכוסר נפס הלז . וסנה חין ססק שהיו אז ית' נסוין כנחלס סילוק השכינה עד בלי די ומה גס אשר סעמו טוב סעמס ויחמו כמחקה כמעמד הגדול וקדוה כזכר סיוי כי הנה גס בעיניסס יפלא . וירס ס' לנש עליסס כלמר כסחילס אחרי אשר סועמאו כמלמרס ז"ל שהיו הלוחוס אומרסי חסר כל ימי חרן לא יסבו זולתי ישראל לקבלס . כי גדול עוגס מלחוס ועל סכל יסמחן לבכס בלומרס הנה נמגירס מהס ע"כ ספסיס וירע מניס מחך ס' רבוס הגורס עולס ססרסס שכינה כדועס מרז"ל מעלת סכוס זה וקדושתו כי מהס כמסרש כס' סעזר כי ע"כ סרוסס ס' רבוס מנרך כרוך חכס כרוס כי מהס כוללו כל שורשיסס ומוכיסי להסרלח שכינה ביומר ולו חסרו עתס ממנין זס אשר היו בלססס ממלריס שנלמר ששס מלוח ח"ק רגלי כו' יירע מגדר ססרלח שכינה אשר היו למו ידלגו ויעטב כרלוס סררן סלשט אלס חיס ע"י בני לוי וע"י המנפס וססקקסס כי סחיס מלח סבלס מדלגס מדבר חולי ססרו מס' רבוס :

ובזה נכס אל הענין וסכילה כמלמרנו ז"ל סבינו רש"י ז"ל כשחסאו בעגל מלחו וכו' כי הלא כמו זכ נסכס יסרןך הוא יסבנך למחוס לידע הנוטרים כי ממנו יסבנך לא יפלא כל דבר חמנס כלמר כהכנו כי מדלגת עס כרי ישראל על נססות רבוס אשר נפלו מחסרוקן מהסכוס הקדוש הקדוס . ע"כ מה עשה הוא יסב' כרוב מיחנס נוס למנוסס כשסמח כרלוס' כי חלרכס היו ס' רבוס וסחר כי נסעודפיס עשוויס לעמודיס וחסו לידע הנוטרים שידע סס עמנן הנוטרים שערס סקך סהוס כי כסוך סססס מדסיס אשר היו סערסס

לש ושבעת וכו' הנה הכתוב מכפרת על פסיעות דמים והמלנפס על גסות הרות והסבנס על הרבור הלז והנה שלחן ככלל שס הנה שאל ס' שאמר שלמה כסוב הרות בלו עיניס סרפוס ספיעות דמיס כסומר וידיס שופכות דס נקיו וסרבור הלז בלו' כס חורס מחסבות חון . ע"כ יאמר וסכנל חס כסחנס שס . ונס על סמלנפס חמר שס סכלס ככלל שס הנה שלמר שלמה כרוח קדשו ובלב סוסין ואחר חעסס מעסע רוקס שהוא סרעסס כמחלה המחשכס סלגב מלייר ורוקס שיהיכר כדבר מלייר המחשכס לעסס מעסס שהיא מחשכס טובה סק יוס ב"ס מלרפס למעסס חס"כ מחשכס רעס חסו עעסס חכנס שהוא סמתיחס אל סלבו שיהיסי מעסס מה שהוא מלייר ורוקס ולא מה סלבו סחוב מעסס :

טב ועשה לסס וכו' ולא חמר מכניס עס על כי ענין גילוי עריות חניס מהסס דברים כסכסנו שחמר שלמה שס הנה שאל ס' וקרלו כד לרמו ללדס שעל כתיבס סמכניסי לא ימיס אל לבו כתיבס חיבור רק כאלו כד שהוא יחידי כד"ל חרב על הכדוס . ספירס ז"ל (כרכוס דף ס"ג) כלומריו יחידיס כן חו' כד רמו יעלה על כרוח כי כד יחידי הוא בלי חיבור כ"ס כעס מלחו וכלל סדבר כמה שסכפר על גלוי עריות רמו כל יחידי עס סערוס . כ"ס יהיסי יחידי : עוד רמו כי לא כלב' יכסס חדס מעלמו כפר ערוס כי חס ממחסיס ועד ירכיסי והוא מלמרס ז"ל (שכס דף ק"ח) כרכינו הקדוס שלס גנע פעלס ססספרו ולמס שהוא ממחסיס ועד ירכיסי .

קרוניס

קרינים לשנת העשרים השלימים זה מאמר הכתוב כי
 חסא את ראש בני ישראל אל יעלה על רוח אית שהוא
 למשן דעת הוא יתברך הסך רק לפקודיהם כלומר בשביל
 פקודים עצמם שידעו הם המנין שלהם שהסכסוך קיים :
 או בדרך אחרת דע כי חסא את ראש בני ישראל שהיא
 לפקודיהם והסכסוך בהם ס' רבוא שלא חסר מהפקודים
 הראשונים דבר והכל הוסיף אל מקום א' וזוהו חסאיב או'
 כי חסא ולא חסר דרך זווי שא' את ראש וכו' : או יתכן
 עוד דרך אחרת ויחייב בה אומר בפקוד אולם והאמר
 זה פעמים והוא כי הלל ב' דברים היה נרין עכ"פ .
 (ה) ימות מהפעם הנו' . (ב) לתת כל אית כופר נפשו
 על עון העגל ואמר הוא יתברך אם יעשו הו' דברים
 נשדדים יתעמדו לסכנת נגף בהמונים . ע"כ עשה זאת
 היסע וכחשר חסא את ראש בני ישראל אשר חסר נרין
 למותם בשביל פקודיהם לכל א' מהפירושים אז ונתנו
 אית כופר נפשו חסאיבים על העגל . ו"א בפקד אולם
 שיוכן בפקד אולם כדי שבמונת השקלים יודע מנין ישראל
 וגויות זוה שולל יהיה בהם נגף בפקוד אולם אם היו
 ממונים שלא על ידי כופר נפשו ו"א שנית בפקד אולם :
 יג ז"ה יתנו וכו' ראוי לשים לב . (ה) מה ענין או' זה
 כמורה בלוצב . שאם על מ"ש ז"ל (מנחות דף
 כ"ט) שנתקש' משה בשיעור וכו' לו הקדוש ברוך הוא
 זה בלבד יתנו הלא בהודעת השיעור היה מספיק כי בשלמא
 במורה וקדש החדש שנתקשה בזוה' היה התיקון
 בהראותם בלזרם בין במורה בין בירח . כמ"ס בגמרא
 (ר"ה דף כ"ד) שהיו לרבין גמליאל דמות זוריה לבנות
 לאמר לעדים כזה ראייתם או כזה אך בדבר השליו במנין
 או משקל הודעת משקל הכסף היה די . והנה במאמר
 ר"מ שאמר מלמד שהראוהו כמין מטבע של אם מחסה
 כסה הכבוד וז"ל כזה יתנו ראוי להקשה . (ב) למה
 היה מחסה כסה הכבוד והיה די יאמר הראה לו כמין
 מטבע של אף ולא יאמר מחסה כ"ה כמו שלא נאמר
 במורה וירח . (ג) למה מחסית השקל שהוא חזי ולא
 דבר שלם . (ד) אף בשקל הקדש שהוא כפרס' האמור
 בערכין ופדה אחוזה שהוא לתלות הקודם במאומר ונהסוך
 הוא הראוי . (ה) כי הרי טורף פה ב' גרה השקל ומה
 זורך לתלות על מקום אחר . וגם שם נאמר ב' גרה
 השקל ולמה יתלה בשום מקום לזולתו . (ו) אף תרומה
 לה' למה קדשה תרומה ולא אמר קדש לה' או כופר לה'
 כאמור במלכה . (ז) או' כל העובר פעם ב' ותרומה ה'
 כי ב' הדברים נאמרו למעלה ומראוי שלא יאמר אלא
 מנן ב' שנה יתנה . (ח) באמורו העשיר לא ירבה כי
 לא תלך הקפדה רק בממעיט . אך המרבה תבא עליו
 ברכה . (ט) או' ולקחת את כסף הכפורים כו' איך נותן
 אחרו על עבודת אהל מועד . ומה זורך הסזרון שהוא
 שאו' והיה לבני ישראל לזכרון . (י) אם ע"י הכופר
 מתכפרים . איך אחר נתתו לזכרון יהיה לכפר על
 נפשותיהם . (יא) או' ועשית כבוד נחשת כו' למה נאמרה
 ס' כבוד לפ' האדנים ומכראוי שאמר האדנים ידבר
 בקרשים שעליהם . ואח"כ ביריעות שהם דברים כסדרן
 ולא ידלג מאדנים לכיור ולא עוד אלא שזה כיבוד המשכן
 וזה בקדושת ידים לעבודת הקדשן שאמר הקמחו . (יב) שלא

היה ראוי יזכיר כאן רק מראיו' עשיית כיור וכנו . אך לא
 דין העבודה שירחאו בשלם או בנשחה אל החובה ומקומו
 היה כספר ויקרא במקום סדר העבודה : והנה על דבר
 שיעור מחסית השקל ולא שקל שלם . ארז"ל העטם מפני
 שהע"ג שקולה כעובר י' הדברות . ע"כ הביאו י' גרה
 ובני החכם הר"ש בן אלקינן ז"ל שמעתי שהוא להורות
 אה בני ישראל יתם אחרותם כי יעלה על לב אית מהם
 שהוא נפגד מחברו כ"א כאלו כל א' חזי ובהסתברו עם
 כל א' וז' מ' ישראל נעשה אחד שלם . ע"כ כל א' יביאה
 מחסית : והנה עדין נרין לבקש טעם למה זה למדנו
 ית' ענין זה פה והגני אבא אחריו ומלאמי את דבריו והוא
 כי אחרי או' יתברך והגני אית כופר נפשו ראה והנה
 יתחנן לבב אולם כאמור על מה זה עושה אע"פ לאשמה
 העם כי יזו עלי אן כופר נפשי על עון אשר עשיו כבר
 מהו ולא יזמת אית על עונו כי גם שלא מחיו הנשפטים
 מי עשאו ערבים . ע"כ רמז לנו יתברך כי כל אית
 מישראל נפשו קשורה בחברו כי ממקור א' הן גופות כל
 איתי ישראל לאחת יתשבו . ע"כ יביא כל א' מחסית
 להורות כי כל א' עם כל אית זולתו אחד הוא ובכך הם
 ערבים זה לזה : והנה לנו עוד דרך ישרה שיכור לו
 האדם אשר דו נבא אל טעם ודעת יתם סמיכות הכיור
 וכנו אל כופר נפש אשר הקדים ושיערו וכל יתר ההערה
 עם מאמר ר"מ שהזכרנו והוא כי ראה הקב"ה להורות
 את בניו כי גדולה ומרובה מדה טובה מדרת טורענות
 והענין כי הנה ידעו מ' הזוהר כי כל הנשפוט בלאחם
 למעלה ילאו זוגות זוגות זכר ונקבה ועל שניהם נאמר
 זכר ונקבה בראש ויקרא את שמום אדם נמצא כי הזכר
 לבדו מחסית אדם הוא והסיקש בנקבה והנה למדונו רז"ל
 כי בעגל שום אשה לא חסאה לא בלבד שלא נתנו חלק
 כבעליהן . כ"ה גם פירשו מהן על רגל העגל באומרן
 כי נשתמדו עד שבו עז' נמצא כי נפגם חזי אדם הוא
 נפש כל זכר . אך לא נפש שום אשה כ"א בן זוגה .
 ע"כ זיה הוא יתברך יתנו מחסית השקל שהוא חזי אית
 על עצמו אך לא שקל שלם כי בה זוגו שהוא חזיו האחר
 לא נפגם והוא הנרין כופר נפשו לא היא : ובוזה נבא
 אל בוונת ר"מ מלמד כו' והוא כי הוקשה לו מלה זה
 שהוא כמרה בלוצב שחם להורות השיעור אינו מתייחס
 להוראה בלוצב רק להכבוד שיעור ע"כ אמר מלמד
 שהראוהו וכו' מתחת כסה הכבוד והוא כי מה שנתקשה
 משה הוא אף יתכן כפופר נפש מחסית שאל הכבוד
 שלא חסולה סך מיררם שיכון וכופרה במחסי' שקל כסף
 ע"כ מה עשה הוא יתב' הראוהו כמין מטבע של אם מחסית
 כסה הכבוד ממקום יציאה הנשמות לו לא יעלה על דעתך
 שמתכבד כסף בשמי או מעלה עליהם שאינו מקבל כ"א
 כאלו אם מחסית כ"ה הם נותנים לי שם א' כלו את נפשם
 שהוא אם מחסית כ"ה יתנו לי ו"א כזה יהיו כזה שהוא
 אם רוחמי מ"כ' יתנו כי לא אחד נפש הוא מקריב ע"י
 חשונה כבוונת קחת אורה שאדור צנייהם : ובוזה נבא אל
 בוונת הסמיכות אשר לכופר נפש עם כיור וכנו והוא
 כי הנה ארז"ל למה נעשה כיור וכנו ממראות הנובחות
 אלא לזכור זכות נשים שהיו במצרים שבראותן כי
 בעליהם נעמלם לא היו נזקקים להם ויראו סן יאבד

זרע וברא. ע"כ היו יוצאין מהדה ומרחיאות אותם
במים שהיו מחמין מהגנה והיה הקב"ה מוזהב להם דנים
תוך המים והיו שופתים ב' קדרות א' לרחוץ אותם וא'
לבשל הדגים והאבנים ואח"כ למען הביאה לידו האהה
היו מסתכלות המרחות ומימות עלמן לפניהם ועושים
שיעורו כולו במרחות גם הם נשיחה גאה עד בואן לידו
סאה והיו נזקקים להן וע"כ כן נמשך זרע ישראל וגם
לא שלטו בן גוים בזכות זה ר"ל הקב"ה שמאזן המרחות
יעשו כבוד וכמו לרחאה לעבודה כגד מהיו מרחיאות
אותם שכתבנו בנזמ"ה לקדם עלמן בליעמאון מצריים
היה המרחאה לקדוש כי בחרו בזה זוגם הקדוש ע"כ
היו כבוד וכו' זכר לזכר וקנה שופט ומוטע רמז אל
הזוג: וברבר הזה מלאה ראונו טוב עם סמיכות
ויזכר ונכון כי הורה הוא ית' אך מרובה מדת עובדו
מהפכה כי הלא בפורענות העגל לא פגם עונם רק אל
מהמיים הוא הזכר כי על כן לא יקח רק חצי שקל כי לא
פסקה חלאת העון גם לבת זוגו עם שהוא והיה נקראים
אדם א' אך לא כן במדה טובה כי זמנת נשים נזקקות
גם לא חלק נפשות לקדושתן הקו כי על כן מוזכות נעשו
כבוד וכו' פסק זכר וקנה כי זכותו מהפסק בן ומשיחם
וע"כ בכבוד וכו' היה קדוש ידים לעבודה כמפורש אלנו
על פסוק (שיר ו') שלנו מן הרחאה ועל כן נשמחה ס'
זו אל הקודמת: ונחזור אל ענין המקראות והכתוב
בזמורו מהמית השקל בשקל הקדש ופשי"ו ז"ל שהוא בשקל
האמור בערכין והנה הקשינו למה טולה הקודש במאזן
ולא עוד חלה שכתן מפורש: ולמה יתלה במקום אחר:
אמנם כיוון הכבוד לתוך קרובה מפתח על האמור הוא
כי הלא כל רוחה כבוד וכו' הלא יתחנן
לכבו בזמור מה זאת כי הלא הוא יתב' האומר בערכין
ואם מן עשרים שנה כו' והיה ערכך הזכר חמשים שקלים
ואם ערך זכר וכן עשרים הוא חמשים איכנס וכל
וראונו כופר נפש אשר מן עשרים ומעלה חצי שקל בחוסן
יהיה גדון בקרבן אולי ים הפרם בין שקל לשקל לזה בא
ית' ואמר דע איפה בני כי שקל זה הוא בשקל הקדש
האמור בערכין ולא תחמה על החפץ כי תשובתך היא
תרומה לה' והוא כי מב' תרומת ששה תרומה גדולה
כסף תרומת מעשר לא נאמר בתורה שיעור רק לתרומת
מעשר כי על כן בגדולה חשה אחת פוערת את הכר ועל
כן אומר כי על שיעור הנוספת בתורה ידבר היא
תרומת מעשר שהוא אחד ממאה כי ממאה שאין נוסף להיו
עשר ומעשר נוסף א' תרומה לכהן ומאלף התרומה אחד
ממאה וזה יאמר דע איפה כי מהמית הוא בשקל הקדש
האמור בערכין ולא תחמה היות פה ערך הכופר מהמית
השקל כי התרומה בלבד מערבו שיה' א' ממאה הוא
לה' בזה חצי ממתיים כי חצי שקל הוא אחד ממאה חצי
שקל ששה חמשים שקלים וזהו תרומה לה' בחזר ואמר
פעה שנית מהמית השקל ל' דע שהוא בשקל הקדש
האמור בערכין ואם תקשה ותאמר אם כן אך הוא מהמית
השקל אל תחמה כי מה שהוא מהמית השקל הוא תרומה
לה' וע"כ חזר ואמר מהמית השקל בין כי ממאה שאין
השמיים של ישראל והשעה ששארים ממון הדיוט יחשב
ולא יקרא קדש רק התרומה הניתנת לכהן ופה מהמית

בה (ח"ב) 8

משנה

למוח זו יושב כחם ולא יוכלו עשות כראוי ויאמר שרעה
 כן דברת צחור להם אחה יום מהשבע ויבחר להם את
 יום השבת. וכן ארז"ל כי שמעון להם הב"ה את השבת
 שמה משה וע"כ חזו לאומרים ישמח משה בשמחת חלקו:
 ובוהו יתכן ויאמר ואתה שקבעת להם את השבת מאז
 הזהירם עליו וחוה ואתה דבר כו' אך את שבתוקי
 תשמרו. והענין שאחרי אה' ית' מלאכת המשכן אמר
 דבר אל בני ישראל כדי לאמר להם ענין המשכן. אך
 בזה שאת שבתותי תשמרו שלא תדחה מלאכת המשכן
 את השבת. וז"ל לאמר ואה' אך והעמם כי אות היא
 כו' כאשר יבא ביאורו בס"ד: ור"בא אל הענין והסמכת
 הכתובים ולהחיר כל הספקות הנזכר נקדים ה' הקדמות
 (א) המפורסם בס' הזוהר (פ' שלח דף ס"ג) כי כל
 שבת מתחילת פגים שהם מדת לילה ומדת יום. כי ליל
 שבת מחייב את השכינה ומדת היום אל השם הגדול.
 כי על כן סעודה שבת יש לה בחינה בפ"ע. א' של
 לילה וצחית של יום. וע"כ בקבלה שבת בערב יום שני
 ארז"ל מסכת (שבת דף ק"ט) שהיו אומרים בזהו
 ונקבל פני שבת מלכתא שהוא על בחינת הלילה הבאה
 בעת ההיא. ועל היותה מחייבת את השכינה קראוה
 מלכתא. (ב) שאין שמירת השבת. העדר עשיית מלאכה
 בעלמא זכר למעשה בראשית שא"כ לא היה הוא יתב'
 מהמי' דבר כ"כ. כ"א שהשתי בחינות של שבת הן
 רוחניות כאמור. משני שמוותי ית' כמדובר. ולמה
 נשפשות בני ישראל חלק אלוה ומשעל ע"כ בזה השבת
 מתעוררות ומתבררות בחינותיה ומשפיעות אל כל מקומות
 קדושה. בפרט אל נפש כל איש ישראל לפי גדרה. ב'א
 אל תוך פנימיות נפשו שהנפש נעשית כהיכל אל השפע
 ההוא. יען כי הוא יתרון אור גדול מאד מאיכות נפשו.
 ואת יתרון הזה קראו רז"ל נפש יתירה שהוא על
 היתרון שיש לשפע ההוא. על מציאות הנפש אשר בקרב
 או שקורין בשבת את נפשו על יתרון שיש לה ע"י האור
 הבא אל קרבה נפש יתירה. (ג) כי בנפש יתירה היא
 חלק אלוה משעל. למעלה מאיכות נפשו והוא ה"א
 בכלו מנוחה. ואין זו יחס שום בחינת מלאכה. וע"כ
 אשר צו חלק מהעולם ההוא ועתה מלאכה בנפש
 יתירה ה"א בקרבנו. פוגם וקוץ שורש נפשו ממקורה
 ומיד הוא נכרת. וע"כ גם צלי עדים וההראה. לא
 יבצר ממנו כחה. (ד) שעי' הנפש יתירה מתאחזת נפשו
 עם קומו. בחוט חסד משוך ממנו ית' אל תוך נפשו.
 וחוה ציני וביין בני ישראל. כמאמר ר' יוחנן במדרש
 רבה. משל למלך והמלכה בהם יחד. ובהו לו ובהם
 צנייהם. (ה) כי כאשר העולה מלאכה בשבת. קוץ
 ומשמש נפשו משורשה. כך המכבד את השבת. בהתענג
 צו לשמח. ועסק צו בחורה. ומנוע מכל דברי חול.
 הוא מוסף התעוררות. והתבררות ההרה בחינות השבת.
 כאלו את השבת הוא עושה. כענין ואנכי מלאתי כח
 את רוח ה': והענין כי למה שאור בחינות השבת.
 הן בנפשו הוא הנפש יתירה שיש מזה מענג את חלקי
 הנפש יתירה. שהן הן מאיכות בחינותיו כבונה קדושה
 בחינות השבת העליוני. כוונתו עולה ומאירה עד
 למעלה. ובזה יובן מאמרו ז"ל גמ' שרבי פלוני היה

משמים. כך ע"י המזל נכרה מלאך קדוש. וכן ידענו
 מאמר ר"ש בן לקיש (יומא דף פ"ו) שהשבז מאהבה העון
 נעשה זכות שהוא כמאמרנו על זה כי בקיים מזה
 התשובה נכרה מלאך נמלא שעי' העון שקיים בשונו ממנו
 באותה מזל נמחה המשמים ונשאר זכות בידו. וזהו
 כפל הדבר הוא ית' שזה ונתנו איש כופר נפשו לה'
 שהוא שלא יכוננו מיראה לנגל מרעה ממדה אלוהים רק
 להם ה' בלבד שהוא מאהבה נוסף על זה כי עושים מזה
 נחיתם הכסף שנעשה במזל או מלאך ולמה שבתהם עד
 ימות האדונים ממנו היה נראה שאין המלאך נכרה ל"א
 הקב"ה למטה ולקחה כו' בשום לב אל יתור מלת את
 לומר בזה שולקחה מידם הוא כאלו נגמרה המזל וכאלו
 ב' דברים הקח מהם. (ה) המלאך (ב) הכסף וחוה
 ולקחה את כסף שאומר את מרבה המלאך וע"י כן יועיל
 להם דבר קל בכסף זה לבא אל הפועל המשכן ולהאריך
 להם עד ב' הכפרה ליד גמר לאט להם כי שון כזה
 לא במהרה יתכן לכפר מיד כי אם שאלה בזה קדושה
 יתת אותו שהוא החת הנזכר הוא המלאך על עבודה
 חסל מועד יביא מרחק על כל עבודת המשכן. וע"י
 הן במקום שהמשמים מקטרג יתהפך שיהיה המלאך לפני
 ה' שיעט צו חסד בדיבור אל המשכן שכל מעייניו צו
 וחוה זכרון לבני לפני ה' לכפר על נפשתיכם בהמשך
 הזמן ובפקידות:

לא יג ואתה דבר אל בני ישראל ואתה שהוא
 נשים לב. (ה) אומר ואתה שהוא
 ודאי הדובר את ישראל. (ב) הסמיכות. (ג) או' לאמר
 אחר אומר דבר כו'. (ד) אומר אך מה ב'א למעט.
 (ה) אומר כי אות היא שאלה או' שבתוקי ה"ל' הם.
 (ו) מה הוא האות כי מציאות היום מולך עובר.
 (ז) אומר לדורותיכם כי מי לא ידע שהשבת הוא לדורות.
 (ח) בזה יודע שבת שהוא יתברך מקדשם. (ט) אומר
 ושמרתה את השבת החרש נמלא שבתוקי תשמרו.
 וגם אומר למעלה את שבתותי לעם רבים ופה או' את
 השבת. (י) כי למעלה אמר טעם א' ופה יראה טעם
 אחר כי קדש היא לכם. (יא) אומר מחללה ל' נקבה
 ולא אמר מחללו כלשון הנביא וא' מות יומם. (יב) או'
 כי כל כו' ונכרה הרי נאמר מות יומה. (יג) כי
 באומר כי כל כו' יראה שהוא נחיתה טעם ואינו אלא
 גיזרה ה"ל' וכל העושה כו'. (יד) או' יעשה מלאכה
 שה"ל' תעשה מלאכה. (טו) כי ילא יתיר לך להזכיר רק
 הכנייה בשבת לא המלאכה בחול. (טז) או' ובימי כו'
 שה"ל' והיום. (יז) או' פעם אחת כל העושה מלאכה
 כו'. (יח) או' ושמרו כו' כי הרי נאמר למעלה זה
 פעמים ולנוכה וכן שלישיה ושלא לנוכה. (יט) או'
 לעשות כראוי ויאמר לשמור ולא לעשות. וגם שאינו
 אומר שנעשה צו אלא שנעשה אותו שהוא בלתי נאדק.
 (כ) או' לדורותם ברית עולם מה הוא הברית עוה"ז.
 (כא) או' צניעם הרי נתקן למעלה. (כב) או' שבת
 וינפש שהוא בלתי מוכף כופי מעלה: והנה צו' ואתה
 כתיב לנו פרשת הזה ענין א'. עוד יתכן במאמר ז"ל
 (במרכלה) כי בעוד ישראל במצרים אמר משה לפרעה
 מי שיש לו עבדים עושי מלאכתו את אין להם יום בשבוע

סרבה ציורו. להביא ולהספין לכבוד שבת ואמר לאשמו
אלו היה ר' יוחנן בל' והתאכסן אללנו לא היינו מציינים
בצבילנו. והלא יקשה שצויה דומה כי אם היה בל' ר'
יוהנן היה הוא האוכל. אך עשה אהמו האוכלים.
ואנחנו הטוהרים אך בל' כי הנפש יתירה הבאה לאדם.
היא מחיכות גדולה קדושת השבת. הבליתי נפרדת
ממנו. מה שאם לזכרים לשר קדושת שבת מלבד מה
שהיא המקיימת בו ע"י האוכל. כענין הלל שהיה
אומר שהיה גומל הסד עם נפשו באוכל ושהה. גם ע"י
הכונה לכבוד שבת העליון. הוא כללו את השבת עלמו.
הוא מצדדים ומענינים שאור הכוונה עולה למעלה ר' אש.
ועל כוונה זאת אהבו שהכניחו דבר בל' וקראת לשבת
ענג לומר אל הקראת לאכילה ושהיה ענג כי אם לשבת
הקרה ענג. שהשמה ותגיל בלך כללנו הוא עלמו הענג
שהענג בו בכוונתו. ובוזה נבא אל ביאור הכתובים
אמר הוא יזכרך הלא ציינו לעשות משכן לשכני בכוונתו.
אך בואת שבת שבתו חשגורו. ולא חדמו שבת לעשו'
המשכן וזה בין בלילה של כן ביום וז"ל שבתו לכלול
מדת לילה ומדת יום שכל אחד שבתו בל' בפע'
כמפורש בהקדמה הראשונה וגלל יקשה בענין למה לא
חדדה שבת מפני מה שבו חשרה שכניה. על כן הני
ניתן לך בלשם טעמים. אחד כי אלה הוא ב' והוא ל'
אל יעלה על דורך שאין בשמירת שבת יותר ב"ל להבשל
ומלאכה. ביום שהקב"ה לא עשה בו מלאכה כשברא
העולם. שהוא אזה וזכר לחידוש העולם. שאל"כ הוא
היה נדחה מלפני השמש אך מה שאות היא השמירה
שאלמתי ששמרו. הוא דבר פנימי המקשר בני ובניכס
שהוא דבר שהוא בני ובכס בניכס שהוא חוץ ובכס
שהוא מעין היוהכס היכל לפנימי. שהיא גם הוא חלק
אלוהי ית' כאמור בהקדמה שניה ושלשית. וה"כ כיון
שהמשכן אין השראת שכניה בו מד' עלמו. כ"ה בל' האדם
כדל"א ועשו לו מקדש ושמכוו בניכס. כי בכוונת לא
נאמר הלא בכוונת שהוא כי היכל ה' הוא האדם וממנו
יתפשט אל המשכן. וה"כ אמור מעתה חוץ בשבת
שהאדם הוא היכל ה' ישעה מלאכה משכן שהוא עלמו
מד' עלמו אין בו שכניה הלא ממה שגמשה לו מן האדם.
שע"י היות האדם היכל ה' נמשך אל המשכן.

ועוד טעם שני והוא כי השבת היא לאדם קדושה
לדורות והמשכן הוא אינו הלא בזמנו ואין נדחה
קדושה שהיא לדורות על מה שאינו הלא קצת זמן וז"ל
לדורותיכם: ועוד טעם ג' והוא כי אם העשו מלאכה
בשבת בשמך לא יודע בעולם שבשבת אני מקוה בכם
קדושה בנפש יתירה הלא שאין כוונה שמירה שבת הלא
אות בעל"א שהיו השבועי שבת הקדושה ב"ה ומעשה
בראשית. אך בהיות שאינו מניח אתכם לעבוד מלאכה
המשכן יכירו וידעו כי אין זה הלא שהוא ית' מקדש
בשבת את ישראל בנפש יתירה הוא חלק אלוהי ממנו.
שע"כ אין ראוי שעודנו החלק הוא הלאם יעשה בו
מלאכה. וזהו לדעת כי הני ה' מקדשם וש"ח חוץ
ע"י שהקב"ה מקדשנו בנפש יתירה נונע מלאכה המשכן
ואפי' בכל מלאכה כמורו כי הלא תאמרו שאין כל
הענין רק אזה וזכר אל חידוש היולם. ועוד אשר כללנו

באמרי שבתו שהוא כח"ש על בחינת לילה שהיא בחי'
השכינה והיום שהוא בחינת השש הגדול מה ענין זה
וזה. לזה אמר על בחינת הלילה ושמרתם את השבת כי
קדש הוא לכם כי חלק קדש ממנה הוא לכם ביום שיש
נפש יתירה מבחינת הלילה וכ"כ מרום וקדושו הוא החלק
ההוא הבא לכם ממנה כי מחלליה את בחינת הלילה
שעושה בה מלאכה שעושה עוונה בל' האדם דבר של חול
שהוא המלאכה מוח לו למעלה בשרש נפשו. יומת
בע"ז שהיא מיתת סקילה ואין הוא מיתתו בכוונת עולם
שע"י כן לרין לתקונו שימנה בזה העולם בל' הלא
הוא כי בטבע למה שהעולם שהנפש יתירה בל' ממנו
היא עולם מנוחה. וע"כ האדם שהנפש יתירה ועודנו
בו ישעה מלאכה הוא פוגם וקוץ בשרש וכמו הדבק
למעלה ובכרתה שורשה ממנו ית'. וזהו כי בל' העושה
מלאכה בו ובכרתה מחליה הנפש מעמיסו הן כל הנפשות
המחייבות אל שורש נפשו הנקראים עמיו כאשר ביארנו
על פסוק ויחסף אל עמיו שנפשו לבדו נכרתה ולינה
פוגמת בשאר עם שהיה לכן קשר אמין בה. וז"ל
הנפש שהיא מעמיסו: וע"פ דברנו ראו לנו כי כאשר
נאמר העושה דבר פלוגי הוא פוגם או קוץ אין הענין
רק על שורש נפשו שנקוץ מדבקתה בל' קיומית. שאל"כ
אם הוא מה יפעל בו ית' ופסוק זה הוא ענין
ההקדמה ג' ועל מדת יום ביום אמר שבת ימים ב'
וביום השביעי שבת שבתו שהוא קדושה כשלה שיש
קדש של נפש יתירה שבתו מבחינת שכניה של מדת
הלילה כ"ל קדש לה'. שיתחבך בנפש יתירה שקבל צדק
יום שבת מבחינת שכניה בחינת השש הגדול.
וז"ל קדש לה'. הוא השש הגדול ולא שיש השש בעולם
של עושה מלאכה ביום לעושה בלילה כי לא כן הוא כי
כל העושה מלאכה ביום השבת שהוא בכללות היום
שכלל לילה ויום מוח יומת. ואמר שבת ימים ישעה
מלאכה לומר כי זולת השבת האומר. לבלתי דחות
מלאכה המשכן את השבת ים טעם אחר. והוא כי לא
היה ריוח בדבר כ"ל מלאכה המשכן היתה נעשית בעבד
שהיא אומר שטוב לדחות שבת לקרב השראת שכניה
בימים המועדים. אבל שבת ימים ישעה מלאכה כמחליה
שאי' אינו אומר בשבת. לרמוז שאין המלאכה הזאת
תחת הזמן כ"ל כבחינת העולם כי שבת ימים עשה ה'
את השמים ב' וה"כ כל מה שהיה ראוי לעשות ביום
השבת נעשה גם הוא בחול: או ביעור הכתוב בדרך
החרת שאומר הוא ית' שבת ימים ישעה מלאכה כמחליה
בזמן שוכנים שביעני יהיה שבת שבתו קדש לשם ה'
ב' והיותו כי על מדת יום המתייחס' לתוהר זכר.
אמר יעשה ולא אמר טעם שע"י זאת היום יהיה כן
ולא אמר ענין זה גם בלילה על כי דרך המלאכה
לעשות ביום:

זו ושבתו בני ישראל ב'. ארז"ל (שבת קי"ח)
שאלו היו ישראל שומרים ה' השבת
כתקנו לה היה אומה ולשון יכולה להם. והיו זוכים אל
המעוה לעולם: ונבא אל הענין והוא כי הקדושה
השורה בל' המושל העליון. המפורש למעלה ע"י
השבת לא היתה יולאה מישראל. אם היו שומרי' השבת
בקדושה

באחזקה ואדרכה היתה הולכה ונחוספת. והוא כי לא בלבד העדר חילול שהוא המעשה מעשות מלאכה. כ"א לעשות בו דברי קדושה בעסק חורה ומזהו ענייני קודש בלבד ועניג אחרו לשמו לא להנאה הנוף ע"כ שורש אור השבת עמרו למעלה שמה אור הנפש יחירה בא אל האדם מחור ומתגדל כאלו פועל עשייה באיכות קדישה השבת עמרו וזהו ושמרו וכו' לומר הנה עד כה דברתי על שמירת שבת מלחלו במלאכה בלבד אשר אינו רק העדר קדושה אך אינו עשיה את השבת עממו והרבות באיכותו קדושה יחורה אמנם דעו לכך. כי אלו ישמרו בני ישראל את השבת בצופן שאינו מלכלי חלו וכו' לעשות את השבת עממו לכל דורותיה יהיה צרי: עולם עולם קיום שזה משמעות בריית שהוא קיום שעל כן השבועה המקיימת הדבר. נקראת בריית. וז"ל פה בריית עולם שיעשו שיהיה העולם קיים שלא יפסק העולם לכלותו ולהחזור להדשו הוא ית' כ"א יהיה לו קיומו מעשה שהוא כי ע"י מה שאינו נפטר כראוי אין לו כעת אלא שיהיה לנו לאות. ע"י נפש יחירה וכיון ששבועת חורלות המקומה. שאין קדושה מואלת מנוחה מחמת העון להחמיד בו וזה אומרו בניו כו' כאשר נבחר כשיעשה דמיא: והוא בזכירי מאמרנו על פסוק ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו וכו' שהקשו ז"ל (ב"ר פ' י') שמשמע שבקצת מהיום נעשה מלאכה הפך פסוקו' ימים עשה ה' וכו' אלא שהיה העולם חסר מנוחה בא שבת מנוחה והלא קשה כי המנוחה היה שב ואל תעשה ואף עליה יאמר ויכל אלהים ביום השביעי: אך כתבו שההרץ להיות חומר בהעדר נפש לקיימה הפסד ותהלקל כאלה בלאת נפשו. ע"כ מה עשה הוא ית' ע"י קדושה שבה השפיע קדושה בעולם הפסל שעל ידה התקיים ותנוה מהתקלקל והפסד. וזהו בא שבת באה מנוחה שע"י השבת קבל העולם נפש להתקיים מעין נפש יחירה שבאה ע"י השבת אלא שבועלם היה לעולם. וזהו ויכל אלהים ביום השביעי כי זה ה' שקל כנגד הכל והוא בקום עשה:

ובזה נבא אל ביאור הכתוב. אמר הלא אצרחי כ"א ישמרו השבת כראוי. תהיה קדושה שבת קיום העולם בהתמדה. כי מה שהוא עשה שאין עושים כך לעשות השבת כקנה. אין הענין רק שביני ובין בני ישראל אוח הוא לעולם בלבד. ומה הוא האוח. הלא הוא כי שבת ימים עשה ה' את השמים וכו' וביום השביעי שבת ממלאכה. ויהן נפש לעולם לקיימו. וזהו וינפש שהעולם הנזכר באומרו בריית עולם קנה נפש. והוא משמעות וינפש כי מה שבשבת בא לכך נפש יחירה. שהיא בניו ובייבס. היא אוח את מה שחזק הקב"ה העולם. והקנה בו נפש בשבת. אין לכך עתה יותר מזה. ומה מחקו בזה דברי רז"ל (ב"ש דף עז) באומר' כיון ששבת וינפש שבאלה השבת וינפש שיהיה. כי הלא כמו זר נחשב ביהמך הכתוב אבדן הנפש בנאפה. ושוב טוב היה לומר שמתח בואה. אך בדברנו אלה יתכנו דבריהם שהקורה אומרת ושמרו כו' לעשות את השבת. כי לא מה רוב עובדי כי עתה שאינכם עושים כן לר לכה. שאין עובדי כי אם שאת הוא בלבד בו' אך יצ

לכם כי כיון ששבת וינפש. וגם שפירשטורו כשפסו. כוונה רז"ל לרמוז בחמי דאפקי' בהאי לישראל: יהוה ירתן אל משה בו'. ולאח הירד לב לב כי אחר היות דרך ה' לשמור דרכי חסידיו בל פלא חקלה מתחת ידו. כמאמר ז"ל (סוכה דף ג"ג) על פסוק עשה רשע לזדיק בו'. אין לך יום שאין יצרו של אדם מתגבר עליו וצא למורדו. ולאמלא הקב"ה עזרו היה נופל בידו. פלאמר ה' לא יעזבו בידו. וע"פ דרשב יגמור אומר סוף הפסוק. להורות גודל חסדו ית'. כי לא מנכה ה' מזכותו. על מה שלא עבדו נמנע מלחמם. וזהו ולא ירשיענו בשפתו. כי אם שיעלה עליו כאלו מעממו נמנע. והוא מאמר ז"ל (חולין דף ז') אפי' בהמתן של זדיקים אין הקב"ה מביא חקלה על ידן זדיקים עממן לכ"ס: והנה מכל זה יפלא כי הלא אז עס בני ישראל דנקו בה' אלהיהם. כלם זדיקים קדושים מתבאשים פנים בפנים ומי לה' גדולים וטובים כהם. ומה היה שלא עזרם לבל תנא חקלה מתחת ידו. וכאשר על ה' יפלא שלא שמר רגלי חסידיו. כך עליהם גדולי השלמות דור דעה. אך נפלו שדודים בבושת עמוקה כנפלו בני עולם. וכן זה הוא דרך כלל. ואם באנו לפרט הענין. הלא הוא כי הנה נקל היה בעיני היוגר לעבות. ירד משה ערס מלאה המ' יום כיום תמים. מפני חיקון העולם. וחיקון עמו ישראל. ויותר מזה על דבר כבוד שמו ית'. כל ימהלל שלא יא' העגל שהוא לעולם כי לולא ה' ברוב רחמיו. ופשה בחירו עמד בפרץ לפניו היה מכלה את עמו יחידו. ומחזיר העולם לתאו וצאו. ותחת מה עשה ה' ככה בלבתי מנוע מעשה סרעם הגדולה הריא. כי הלא חזער הוא הספרש שבין עמוס לסיף יום. שהוא כשיעור שמעת החנות הלילה עד עת עלותו למרום. כי אחרו השיעור היה מה שחסר מהם. כי השבו את יום עלותו כיום תמים. ולא נתנו אל לבם כי לא מלאו הימים עד בא שיעור אשר חסר מהיום הראשון ביום האחרון. וגם על ישראל יפלא. כי המה ידעו כי כל יעשה ממאריה. היה על מה שמעט ידיכם מהע"ג. ואף שבו על קיאה. וגם הוא הדבור הראשון ששמעו מפי הגבורה ואף צערו ויכא: צו: אמנם אומר. כי הנה על קיאה להלבינו מה היה כי לא מיהר לשלח את משה מקודם. ע"כ קידמה חורס ה' תמימה לתת טוב טעם לשבח. ותאמר ויהן אל משה ככלותו לדבר אמו וכו'. והוא כי הלא יקשה בכחוב. (א) כי היתכן כי עד סוף הארבעים יום לא כלה לדבר אמו. (ב) אומרו צהר סיני למה לא ניתנה לו צמרום שעלה שם כדעת רוב רז"ל בפסג הכחוב. (ג) אומרו למה אכן כתובים באלהים. אך יעלה על לב. יכתוב ית' בגשם. שיהמר לחות אכן כתובים. שיראה שבויהם אכן כתבם אלהים. (ד) כי הלא יראה כחולק על זה מאמר הכתוב. באומרו והלוחות מעשה אלהים היה והמכתב מכתב אלהים הוא. כי זה ידק מכתב אלהים במעשה אלהים. אך אומרו לחות אכן שורה שבויהם אכן נפחדו באצבע אלהים. הלא כמו זה נחשב: אכן כוונה הכתוב ללמדנו על מה זה עשה ה' ככה. והוא בשום לב אל מאמר ז"ל

בנתחומא (פרשה זו) והוא שהיה הקב"ה בכל יום מדבר עם משה ומלמדו תורה והוא שוכח. וכאשר שלמו המ' יום. אז ניתנה לו במחנה ולא שכת עוד. היו ויוון אל משה ככלתו ע"כ: וראוי לשים לב. היסוד שמשנה שם האלוהים. יסכת מה שזכרנו מלמדו הוא ית'. ועוד כי מה ששם בסוף המ'. ומה שמה של במחנה. למה לא עשה כן בימים הראשונים. ואם לא הי' אפשר למשה לקבל עד סוף המ'. למה היה מלמדו בימים ראשונים. כיון שהיה בנס שוכח. ואם הוא שהי' בכל יום השכח' הולכת ומתעטפת עד תום כל המ"ה ובעלת השכחה. א"כ למה מייחס הדבר אל מחנה. עוד מאמר מעין זה במתור רבה (פ' מ"ח) על פסוק זה ככלתו לדבר אמו. שהיה הקב"ה מלמד תורה למשה. ואומר אל משה ע"כ שיחזור. והיה חומר לו משה נאמר שנית. והיה הקב"ה חודר עם משה. והוא ככלתו לדבר אמו ע"כ: וגם בזה ראוי לדעת. מה ענין החזרה בין הקב"ה ומשה אך בזה נבא אל הענין והוא כי הגה זה דברו ית' שחפץ להשפיע ולהגלות לעיני כל קדושים אשר בארץ המה. ללא שהשייכות הוא מלמד כי יעזרם הגשם. וכמאמרו ית' אל משה בוא' הראיתי נא וכו'. שאמר לא תוכל לראות את פני. לו' הלא הקטיית לשאלו ארץך את כבודי. אך אל יעלה על רוחך כי השייבט הוא ממני. שאין לי חפץ להסתרות על לא כן הוא כי אני הנני מתראה. אך מה אעשה כי אתה הוא שלא תוכל לראות את פני שגשמותך מעכב. באופן שיותר ממה שאדם רוצה לקבל הוא ית' רוצה להשפיע. אלא שאין המקבל דך האיות ורוחני לקבלו. ועל פי הדברים האלה נבא אל הביאור והוא כי הגה רצה הקב"ה לזכות את ישראל ע"י שום המין משדע"ה. ב' דברים כאחת. (ה) ללמדו כל תורה שבע"ס כלליה ופרטיה. עד חומר עם קדושים וחדושים גם מה ששמיד להסתור בכל דור. (ב) לתת לו היותות הם תורה שכתב מיד ליד ללמדו דעה. כי ע"י התורה ידבק האדם בקוט ולא יעזרנו הגשם. כי איש נשמי קבלה מידו. והגה עני אלה רחוקים המה מלמד תכלית המרחק כי מי אשר מחומר קורן. יוכל להכיל כל תורה שבע"ס פעם א'. ולא יסכת כי רבה היא מלד. והטעם אשר ידון רוחי. הוא כי לא רצה ית' לתת תורה רק פעם א'. על ימלאו מקום דבורות הבאים. הקמים לומר כי אחר מן תורתנו נתן תורה אחרת חלילה. ע"כ גם התורה לא נתנה רק פעם א'. ובוזה מלאנו טוב פעם אל ב' מאות הלכות ששחכמו בבלתו של משה. ורצו לרגום את ישתע. עד שהחזירם עתה לכן קצו בפלגו ולמה לא שב לאומרם ית' לישע. כי נביא הוא. אך אין זה. כ"א לבל יקום איש לומר. כי הקב"ה נותן וחוזר ונתן תורה אחר תורה. ולא יבחינו בין תורה א' לאחרת. והשיע גדולה הייתה עד אין קץ. והיא לקבל הלכות מיד ליד כי גם בהלאכי שרעה לא נמלא כזה. לקבל מיד ליד אם לא לקבל בהשתלשלות שפע. יורק מאחו ית' אך מיד ליד לא נשע כמורה. כי אף במציאותו. שואלין איש מקום כבודו. ואיך יקחו מידו ובכן גם שהיה עומד משה יך ובהיר. תכל יוד אשה. ופה אל פה ידבר ב' יות' עדין לא היה כדאי לקבל תורה מיד ליד

ולקבל כל התורה שבע"ס פעם א' מבלי שכוח. עד יודק שיעור מוטל. וימחק חומר עד שכתע יחקרנ חומר. ממש אל הרותיות ולא יסרך יהיה עם עם ה' מ' יום ומ' לילה. בנפן ונפש מודרך ומתקרב אל הרותיות. וענין הארבעים הוא כי כאשר להשפיר צורה הולך במשי אמו מהמייס. לריך מ' יום. כך להסתק החומר ההוא. אל איכות וזלמו. הוא הרותיות לריך מ' יום. כנגד מ' יום שנתהוה בהם האיכות הראשון שהם ד' עשירות כנגד ד' יסודות שנתהוה מהם ובמלאת הימים ההם שנגמר רוחניות האשפיר לקבל אז למד וקבל תורה שבע"ס לבחלי שכוח עוד כדרך הרומי. שלא חפול בו הרפת השכחה ואז זכה ג"כ לקבל לוחות מיד ליד ולופן הזיכרון היה. ע"י דבר אמו אלוהים עמו כי ע"י הדבור עזמו היואל מפיו ית' אליו בלי אמצעי היה עובל בו ומזכרו וזהו שהי' מלמדו ית' במקד' המ' יום עם שהיה שוכח למה שיועיל הלמוד להזדכך בו. כי גם שאין קן לרותיות הכל פיו ית' לזכור רב בזמן מועט אין כח בטבע החומר לסבול להסתק עד שער מ' יום ע"כ היה שוכח עד נגמר הזיכרון במ' היום שאל"כ לא היה מלמדו עד תום ארבעים יום כיון שהיה שוכח. אלא שחבל פיו ית' בלמוד היה המזכרו על כן בזמן הדבור בסוף המ' יום סוכן לקבל הלוחות מידו ית' וחדו ויוון אל משה ככלתו לדבר אמו שהוא ככלות הדבור הסכרתי אליו שהוא בסוף המ' מה שלא היה אפשר קדם כמדובר. להיום המקבל יוד אשה. וזהו ויוון אל משה. שלחיות הנתינה אל משה שהוא יוד אשה לא ניתנו עד לוחות לדבר אמו לקבל. ומה גם למאמר ש"ר (שם) שהיה הקב"ה מלמדו תורה ואמר לו משה נאמר שנית. והיו אומרים יחד וזהו לדבר אמו שהיה לקרב ולמנר יומר רותיות הכל פיו ית'. עמו. להודרך בהסתאד הדבור ועל גמר הזכור בסוף המ' בדבור. ואמר ויוון וכו' ככלתו וכו'. וע"כ גם שהיה שוכח. היה מלמדו כדי לזכור ע"י דברו בו בזמן המ'. ניתנה לו במחנה על שהיה לריך יעבור כל יום המ' לנשיה מוכן לקבל אח"כ. מה שילמד אחרת והגה בכלות המ' השלמה הסכה. וכל אשר למד עד אז שכח והיה לריך זמן אחר המ' לחזור ללמוד כל התורה כי הקודם הכל נשכח. וע"כ היה מתעכב יותר מהארבעים יום. והיו מוציאים הוואנה בעלם לחתא ע"כ מה עשה הוא ית'. נתנה לו אז במחנה שכמו רגע דרך מחנה חן. קבלה אז שכל הנשכח הזכיר אותו לו הוא ית' ברגע ההשגם כי כבר הוכן לכך. אחר גמר הזיכור: ואשר הכחוב כי ככלתו לדבר אמו שהוא גמר הזיכור. אז ויוון לו ב' לוחות וכו' מיד ליד. מה שלא היה אפשר עד סוף המ' יום להסתק גם בגשם לרותיות בזמן שנתהוה בו האיכות הא'. כי לא היה יכול לקבל על היותו אדם יוד אשה בפחות משיעור זה: ובוזה מלאנו ראינו טוב פעם. אל תלוחו ית' נתינה הלוחות בכלות הדבור. ולא בימים לו' ויתן לו משה בסוף מ' יום. למה שאלמלא הדבר המזכור לא היו הימים לבדם מזכרים אותו ובזה ג"כ ויון מה בארז"ל (ב"ר פ' א) ברמז מנשפך. שהש"ס וכו' רומזים שקבל משה אל פה מקל לכו"ף: ש"למה שקידמו הפי: לכו"ף.

הוא. (3) אף יאחז חקלה כזאת מחמת יד גוי זקיק כי ישראל גוי אחד אשר שמע קול אלהים מדבר מתוך האש. ועשם הא' הנה צא. ועל השמיעת נאמר כי הנה אין ספק כי התעוררות עם רעים. והתחר במרעים מביא חסא וכן הוד הוא או' (הקלים י') אל תחחר במרעים אל חקא כו'. כי מהתעוררות אליהם יבא לקנא בעושי עולה. וכן נזכרתו אומר (שיר 3) כשונתה בין החומים כן רעיתו כו' והוא כמבואר אצלנו במקומו כי בשבחו ית' אח רעיתו ישראל. כי טובה היתה מכל העמים וירא והנה נגד פניו ית' אח אשר עשו את העגל. הנטות דופי בכל טוב מדומים ומתן קיף חמת יופי כל מעשים. ע"כ אמר אל ירפו ידיך. מדאגה מדבר פן חקע נפשי ממך על עון העגל כי הלא כשונתה בין החומים אשר יקוים ישרשו וינקבו בה נקבים עד השחמם וישחמם צהה כמשה וכסוחה סחי ומאום. אל תחמם השונתה כי לא נמננה היו נקבים וכריחותיה אליה כי על כל שכייה הרעים כי כל סביבותיה פחים קימות וחוח וסמה היו בעוכריה כן רעיתי בין הבנות הם המלרים כ'ל' לויך כפורחת ועלמה נקך ונכרחה לרחץ בהשוק מאת כל שכיך זחא לך כי תעבר' בניים ולמדס מעשיהם במצרי' כמאמרם ז'ל (ש"ר פ' מ"ג) שאמר מרע"ה להקב"ה על בגל העגל אל נא אדווי תחמה על החפץ כי תחמם לך משל למה הדבר דומה לחכם שהיה לו בן בחור ופחמו לו הנות של בשמים, דשוק של זנות ויאחז לתרבות רעה וכעס עליו אביו אמר. לו פדגוגו אחת עשית אח כל אלה כי שמתו בקרב זמה. 3' אומות המרגיל לה כן אחת ה' כי הלא בימים ההם עדנו עבר ישראל וחסמוהו במצרים כי שם מקום זמה. וע"ז נ' ערבו בהם וילמד מעשיהם. וזה יאמר כשונתה וכו' ק' ר' יוסי בין הבנות כי גויים רעים שיתח אח כרמה בוסוס אח, יזקקה היבטו רעהו ויפחמה. עד המיר כבודו בחבתי' אור אוכל עשב אלו גם כלאר יבא צ"ד כי גם בלאת יצר לאל ממלרים. לא שקמו ולא נחו מחברת פועלי און הם ערבו רב שעלה אחס. כי המה היו בעוכר' כאשר יבא בם"ד הנה כי גדלת מאד רעת חבורות פשעי אויבי ה'. הללים אל הדריקים כי המה היו בזורדי אור. לשמור לעשות יבלחו הדריקים בעילתה יריהם: ובוזה נבא אל הקושי הגדול אשר כל שזומע תלונה אלוני השמע עם קל אליהם חיים מדבר מתוך האש כעס בני ישראל ועד שהמךך במטיבו כחשו לו. יאמרנו לא הוא יומירו ועת כבודס והמה חכמים ממוחכמים ואך נכרחה חכמתם לעשות המעשה הרע ומר הדיא. והנה מאמרם ז'ל להשיב על זה הלא הוא לא היו ישראל ראויים לאודו מעשה ולא היה דוד ראוי לאומו מעשה. לאל שאת הנא יחיד אומרים לו כלך אל יחיד את יחשפאו רבים אומרים להם וכו' שהוא לכל ישיאשו מן הספוסה כי לא ירסם ה' אך עתה יתחמו כטובים מהם כי לא עג' ז כח בלתי חסא לה' וישבו אלו ה' ית' ישוב פליה ה' כלה ה' שבו ויחוקנו והלא כמו זר נחשב כחפס הוא ית' יחיד או רבים להכין דרך לעובדי דרך ה'. ועד נ' ז א' איפה אל יאשמו ישראל ודוד והלא ער פיעי כי לולא משה בחירו ית' עמד בפרץ לפניו. כלס הים עו. קס הוא ית' וקף

הוא כי הפה היתה הכנה בדבור אל קבלת החורה בכף שהוא לזכר גם החומר לקבל מידו ית'. החומר גם הוא ע"כ עד השיגו ענין פה אל פה שהוא ענין שוקה ודביקות עצמיי הנפש עם הקוה. שהיה זה ע"י הדבור שהיה הוא ית' מדבר אהו מ' יום ומ' לילה כמבואר למעלה. כי בזה הדקה נפשו זו ית' ונחמה לו כל מורה שבג' כמפ' למעלה לא היה יכול משה לקבל הלוחות מכף אל כף. וביה ידק בעשם מאמרו ית' בתורו כחומריו ויתן אל משה כבלוהו וכו' כי לא היה אפשר לתח הוא ית' למשה אשר יליד אשה הוא אח הלוחות מידו אם לא כבלוהו לדבר אמו. שהוא ענין פה אל פה לכף אל כף כמדובר: ואומרנו בזה סיני לוחות העדות וכו' כי הולא יקשה על אומרנו ויטן אל משה לא ימנע או היו הלוחות רוחניות או בשמיים. אל רוחניות אף קבלם משה בכפו ולא בשמיות אף נתחם לו הוא ית' ולי זה הדרך היה לו ית' מבא לאחוז דבר בשמי ע"כ אמר בזה סיני. כל' אל יפלא בעיניך קבל משה חותם. כי הלא ע"כ יחמו לו בזה סיני ולא במרוס כי לשיהיה בהם תפיסה יד אדם. שיתפסו. גם משה. הוהך שהיה הנחמיה בזה. והוא כי אף שהל וחוח ניתנו למעלה ידוע הוא כי גם שלמעלה היו רוחניות כשהורדו למטה קנו התלבשות בשמי כאשר יקרא למלאכי' הבאים למטה לרחץ כי להראות בפני בני אדם כהאשים מתלבשים בשמות מה לא לא יתלבשו בעודם למעלה עד בואם אל העוה"ה הפל. ופה יתלבשו מעין העוה"ה. כי למעלה בעולם המלאכים המסולק בשמות אין שם מבא לשמות שיתלבשו בו. כן היה בלוחות שלא נכל בהם התבשמות להפסם ביד אדם. עד בואנה הר סיני ופ"ה ח"כ איפה אף זקקס גם תפיסה ידו ית'. הלא הוא כי היו לוחות העדות. כי למש שהיו לוחות החורה. אשר קדושה היא בה היתה לחיותו ית' ופי' על ראשו רשפון. מה שאמרנו כבר סיני. ע"כ תפסם משה הוא שכויו ע"י הנתחם בזה ולא במרוס לתח אכן ממשיות ולא רוחניות כי שט נחבשמו. ועל מה שאמרתי לוחות העדות ע"י היות גם החורה היה לו ית' מבא לאחוז גם. פי' ואמר כחובים באלבע אליהם כי להיותם כחובים שהוא היות האותיות רוחניות רודע כמשא"ל שפרתו האותיות בחויר ונבחרו הלוחות ככדות שהוא כי כאשר נשמה בלוות מקיימת את הגוף. וגזתנה זו חיות להטבעות שהלוחות כי היה הדבר שהי ה' הכחיבה שיהיה על ידו ית' לא היתה ככתוב בחרס אנוש. רק ממייחסת אל רוחניותו ית' והיתה כשמה אל הלוחות והלוחות כייחס הגוף כאומר ומבואר חלנינו בבי' פ"א. וע"כ בפרוח האותיות נבחרו ככדות כאשר יבדו האדם בלאת נפשו. וע"כ באומרנו שהיו לוחות אכן. שהוא מרד בהשמות ובאומרנו כתובים באלבע אליהם שהוא לד רוחניות נתן עשם אל שייכות ב' לחוים נגדיים כא' בלוחות הוא ית' ומשה. באומרנו לוחות אכן נתן עשם אל תפיסת יד משה ובאומרנו כתובים וכו' נתן עשם אל תפיסתו ית' גם. שהוא ברוחניות האותיות אשר בקרבם כאומר: הנה מהשמי דברים אשר יעדנו לדבר גם. (ה) מה שעל ה' יפלא. כי למה לא הקדים רדח משה מן ההר. לכל יאח העגל

גם עשה מהו אשפים . כי רבים וחללים הפיו: בני לוי ועלומים כל הרגיו מלכותו ית'. כי הלא יוגוף ה' את ה. ס. וכו'. וגם המטוס במשקה אשר השקה משה ויעוד ידו ית' נטוים כי חין לך פקידה ופקידה שאין בה מעון העגל וכן בדוד לולא הכודה מיד ואמר העלתי ה' מת בחטאי וכן כה ענה לו הוא ית' ביד נתן הנביא. גם ה' העביר העמלק לא תמות . יורה כ"א לא הצודה היה מה . וגם הן הרשטון מת גם על זה וגם כל ימיו היה בחטונה וזו יבכי ומספר ופוד מה ענין חו' לא היה דוד ראוי לאוטו מעשה החר כי הכל חלוו בחטונה : אמנם הוקשה לו לבעל המחמר כי אחר שדרכו יהב' הוא . כי אפי' לבהמתן של דניקים חין הקב"ה מביא תקלה: על ידם דניקים עמלם לא כ"ש וכו"ל אישה החח מה לא הפילה לבטוח הוא לא' להרוקמן וגו' . כלל אחר אשר הרבה דרכים למקום להרי' מפול מחתה ידם או מחתה זל' בגמ' שאמר השמן לר' עקיבא וכן לרבי מאיר אלמלא דמכרו ערך ברקיעא הזהרו בפלוני ובחורו הייתי מחטיףך והסאם כל עם ה' נביאים אשר פשעו את דבר ה' מפי הגבורה שים בפנים כלם קדושים ובהובם ה' וכן בדוד והסאם חסרו שלמותו כהגאים הדק . ודומיהם שיגן ה' בעדם לבנתי יחטאו : והנה הדקך הראשון אשר יכול לב אדם להשיב הלא הוא כי הים לעומת זה נצב לרוב . כלל אחר אשר למדנו רז"ל הלא הוא כי עבירה גורמת עבירה ואפי' קלה הפסיק לגרור חמורה כמאמרנו שם בל' המשנה וגם הנושא בשגגה . כמאמר שלמה באומרנו (משלי יט) גם בלא דעה נפש לא טוב . ללמדנו דעה כי גם אשר יחטא שוגג בלא דעה אל יקל הדבר בעיניו . כי הלא היא הרחא כי נפש לא טוב כ"א נפשו לא מקומתה מחלה' הלא באת תקלה זו מהמת כדו . וע"כ ילא עתק מפי אים לדבר ולו' . חין זה כ"א שחיה חטא גדול או קטן . היה חסא יד ישראל אשר העבירה היא . גררה עבירה העגל . שפי' לא מאז מקום ית' להרחיק מן החטא . וכן בדוד אולי חיזה הטא היה בו . פגענו מהגיל אותו הוא ית' מן החטא . באופן כי אשמת דבר אשר הוסא גם מקדס לכך כי ראויים היו לחטא לו ית' . משעת רוע הכנתה ע"כ להסיר מלב ראשי עם הארץ . הסברה הזאת חזר לא היו ישראל ראויים וכו' לא היה דוד ראוי וכו' שהוא כי לא היו ראויים מהמת קדימת חטא או עון . לנבא תקלה זו מהמת ידם . שפי' לא חמד אצורם הוא ית' לבנתי ויחטאו כ"א למה לא שמר רגלי חסדיו . ואלא מפני שחא יחטא יחיד אומרים לו כו' והא יחטאו דעים כו' והנה יפסיק העם ההוא לבנתי הרחיק מן החטא בקום עשה . רק להיחם בכחיתם משולל' עוד משדי וגם על זאת חפשה החלון דוד באו' (ספלים 1) לפעול' אדם בדבר שפתיך ענוך אצורי כו' הני קנחתי כו' והוא כי חמר כמתגל לא חטאו . ומתקן על מה שלא סתך ידו להזילו מן החטא על דבר שחא יחטא יחיד כו' . והוא כי חמר הכה באומרי לך בחנני ה' ונסי ואמרתי לי לא תעמוד בנסיוןך הנה ידעתך כי כשבל פעולות חסם אים יחטא יחיד היה מה שחפתי . מני בדבר שפתיך שאמרם שלא תעמוד בנסיוני והוא מאמר שפר הזוהר פל פ' תלדק בדבריך חוכם בשפתך . שאו'

ית' שלא יעמוד בנסיון עשה רושם לחטא שאל"כ לא הייתי ראוי לאחור מעשה ועל הא' חמר היו לי כי אמי שמתו אורחות פריז . כי לשמר ארתי נוקחתי לחטא בל יחילם מן אורחות חיקוני לא שחשוד אופך חלילה שקרבתי ליד חסא . רק שלא חמטו בימין לדקחך להזילני מן החטא כי הלא חס היית חומך אצורי במעלות' לא היו ממים פעמי מדרכ מעשתי לטיק . וזוהו חין אצורי כו' כל נאסו פעמי ועל הב' שאמרתי בדבר שפתיך שאמר' לי לא תעמוד בנסיון שחפשה רושם למען תדק בדבריך אל תחמר אלי כי חכי הסובתי כי שאלתי נסיון כי הנה לו הוכח שכן לא חמגר ממני חלונה וזוהו כי הלא העולה על רוחי היה חפשה לי כאשר עשית להצדיקם כי חמרת לו קח נא את עק כו' והעלתי לשמר כו' כן פשתי מאמר אלי דעה דבר פלוני או השמר אל רעשה דבר פלוני כי אז הייתי נשמר בכל נפשי ובכל מאודי לבנתי פבור מאמרך אך לא עשית כן כ"א חמרת לא תעמוד בנסיון . שכל כן למען תלדק ונחתי יצרי חו"א הני קרחתיך לאמר שפתי ונאמי כדי שחפשו חסא האל ותחמר לי הס אופך לי ששע אמרתי לקיים המנהיג אשר חלף לנכותך אך לא למר שלא תעמוד בנסיון : והנה ע"כ הדברים האלה חמר אמרו רז"ל חקל אשמת ישראל שם כי נאמר כי ה עשוא' העגל אמנם חכמי ס' הזוהר וכו' (פ' מ"ח) המה בחור דרו אחרת הלא היא כי חלילה לעם חלקי אברהם ויזאו ידך יעקב אשר אמרו נעשה ונשמע בחר סיני . לעשות כדבר הרי' הוא אך חין זה כ"א משכחים הרעים הם ערב רב עלה חסם המה עשיוו בלהטיהם וכשופיהם להשרות כשומתה בזמני חוף וההימה ההם באופן כי בהשיך חסם על האש ילא העגל הוא טובו לשמע בדבריה חלה כי נעמו וגם בעל המחמר שסוכרו האומר כי לא היו ישראל ראויים לאחור מעשה כו' . יתכן כי גם הס ידיו הדבר הזה ולא חמרו שלא היו ראויים חלה על השקך קת משראל אחריהם אך חמנה לא יכחשו כי הערב רב הם אשר השעו את ישראל המה עשיוו ויחטאו וגם חז"ל שם שאמר במהל לפי . הקב"ה כמה אשלוט וסבילי והקב"ה בכל העו"ג זולת ישראל והוא ענין חדות על הלוות . חירות משלך . המות וכן אמרו רז"ל (שבת ד' פ"ט) שיהיה השמן לישראל את מרע"ה מופל בחסא באורי ושיו נשאים אורו : והענין כי סמאל הוא שפן הוא ית"ר . הוא מלאך המות . שם פניו להשעות בכל מאמני כה זה פעמים (ח) באד"ר . (ב) בעגל והוא כי כאשר הפוח עקבו של אד"ר היה מכהה נגלל חמה וסיה יציר כפוי ית' . אך ובהיר ראוי להשרת שכינה ולהשחשעם אותו ית' בנן ערך . וללמוד ממנו כחלמדי לפני רבו כאשר עתידים ישראל להיות אחר החתיה ועל כן לא היה צריך וימרו לחיות כי משעה היינו משיבים הטוב הגדול המקוים ואלו היה הדבר נמשך כך לא היה תקומה בסמאל שלא יבלוט באדם . ע"כ השתדל בכל מאמני כה . ויגער חנו ולא מלא עוד כנגדו סרבור לעשות מעשהו . כי חס את החטא ועל ידו עשה והגלית . שהלך וסביל וזמטם כה סמאל על חיה כמו שאמרנו ז"ל בפירי ר"א (פרק י"ג) שרוב סמאל על

בנחת כרוכב על הסוס וגם היא פתחה את האדם. ושלם
 גם זו בהעוהו עבירות ונחעבר חומרו והוכרה לשימורק
 ויודק לקבל הטוב המקווה בגוף ונפש ע"י המיתה כי
 אז כבוד האדם יוקר ויוכר מלאת הטהרות הזה וימק
 ויודק לשיהיה לנו לב בשר והנה ישראל שעמדו על ה
 סיני פסקה זוהמתן. והגישו להשיג בחיים הייתה מעין
 הפוך המקווה במעמד הר סיני ומה גם שהיה עהיד
 להשתלם ע"י הלהות כי בהם היו בני הורין ממלאך
 הימות שלא יעטרנו למוח להשיג האורב וע"כ בראח סמאל
 כי לא נעשה עינוח אשר יען בחדם ושאל משך ענין
 הלהות תוסר מלאך המות שטיפס בישראל. שהיא
 השקוה וכיעדורו מתקרב בטולו. על כך כפעם בפעם
 הסגבר בכל עוז להחטיף את ישראל וכאשר בחדם
 זיקם לו פטרור להלבש בו. ולפעול על ידו הוא הנחש
 גם עתה מנח הון לו. הוא הערב רב. ועל ידו עשה
 והגליה וזהו מה בלא הממוני יום או יומים עדיאלו אם
 יבא משה. אך ה' הדבר נהוץ למה להחטיף בהלבש
 בזמנים לכן ויקאלעו אהרן ואף כי המה העושי במלאכה
 ובחפשים כמזל' (פ"ר ס' מ"ה) בקשו לעשות על ידי
 אהרן להסעות את ישראל למען ישלחו ידיהם בה בזמורם
 כי אהרן כבוד ה' עשהו ולא ישימו לב לומר חולי מילדי
 העורים. הם הערב רב כנשפיהם זה כאשר הם
 ידיהם כנשינה מעשה הרעה והוא כי המה לא ידעו.
 כי הערב רב הכינו את אשר הביאו אל אהרן למען תאל
 התקלה מתחת ידו ולא יורגש ומה גם שהוא היה ירא
 מלומר סרה כנגד העגל ההוא כן ירגעוהו כי בזה
 יעונם בני ישראל ולהורות אהרן התקוממו על אהרן
 להורגו אם ה' ממאן ובלתי שמוע עתהם נאמר ויקהל
 העם על אהרן וישאמרו אליו כו'. והוא כי עיקר וחתלת
 עניינם היה הקהל והתקומם עליו ואח"כ אמר וקם
 עשה לנו אלהים. ונעשהם נגדו היתה בזמורם כי אחי
 העלם ממארים. ועשה נראה ח"ו כי חותלתם כנזבה ואף
 כי דעתם היה לעשות להם ע"ג לכל יסרב אהרן החחילו
 בדקך התקוממות עליו וזהו ויקהל העם על אהרן ויש
 בזהו גם מפקיף ואלו כד וישאמרו כו'. ועל כן
 לא נאמר וישאמרו העם אל אהרן קום כו' או ויקהל
 העם וישאמרו אל אהרן קום כו'. והוא מפחדו בל ימיתוהו
 ולא יהיה להם עוד תקומה כבורגם כהן וביאל. לא שח
 סניו נגדם ויתכלו בחלק' לשון לעשות מעשה הרעה
 בזמורם עשה לנו אלהים כאשר יבא בס"ד: ולבא אל
 ענין נשים לב אל קטם הערות הראויים להעיר (ח) הדרך
 הזה כי הערב רב הם העושים ואלה ישראל קטם
 אליהם הוא ית' ואמר סרו מנהר מן הדרך אשר ליהם.
 הלא לא היו המה העושים ועוד שא"כ אהרן מהו בני ישראל
 רבים וכנבדים שלמה אלתי איש כי מישראל היו כמה
 דלא אמר הרגו איש אנשיו ואיש את אחיו ואיש את רעהו
 ואיש את קרובו. גם אשר נגף ה' ואשר בדם משה
 כסוהו בני עפרות וזה העגל. ולא עוד אלא כנשאר
 חזק מוסל עלינו לדור דור. כי הון פקידה ופקידה שאין
 פה מעון העגל. שגל' וזכיום פקדי ופקדתי וכו' וגם בלשון
 המקרא ראו לשום לב (ח) אומרו וקום עשה לנו וכו'
 כי אומרו לו הוא מיותר. (ב) חוסי כי זה משה

וכו'. כי אהרן יהיה אלהים תמורה משה אשר לא
 אלהים הוא (ג) אומרו האים כי מי לא ידע כי משה
 איש היה ולא אל (ד) למה לוא יקחו מאזני נפיהם
 בניהם ובנתיניהם ולא מאזני ענמם (ה) העדות שההורה
 מעידה על אהרן שגר אחוהו בהרשט ועשהו עגל מסכה.
 כי הוא דבר מבהיל ומי יתן ואמר כמאמרו אחרי כן
 אל משה ואשליכוהו בלש וכו' ולא יאמר וילך וכו' ויעשהו
 וכו' (ו) אומרו וישאמרו אלה אלהיך ולא אמרו אלהיטו.
 (ז) מה ענין אהרן בזמורו מזבח וקדוהו חג לה' מחר.
 (ח) אומרו ית' לך רד כי אומרו רד ה' מספיק (ט) אשר
 הרגישו רז"ל ואמרו כי גם משה אמר להקב"ה למה
 בהעויהם מיחם אוחם אליו וכנסוהם קוראם עמי.
 (י) אומרו סרו מהר וכו' כי לא היה ראוי לו' רק עשו
 להם וכו' וגם מלת הדרך בלתי נודקת. ומתראוי ואמר
 מן המצוה אשר ליהם או עברו על אשר ליהם. (יא) כי
 הלא אמרו רז"ל (פ"ר ס' מ"ב) שאמר להם הוא יבא'
 אני דומה לחתן ששלח לארסוהו שני מפשיטין ע"י עשו
 וח' ע"י שליח ואברהם הארוס שנים שנתן לה החנה בידו
 ויקנף מאד ויאמר לא רי תאבדה אותם אלא שמי יתן
 והיו מאותן ששלחתי לך ע"י שליח. כי לא נחשלת לבמור
 אלא מה שנחתי לך בידו כן הוא יבא' החתן וארוסה
 ישראל. ונתן לה עשרת הדברות שנים מפיו ית' ושמה
 ע"י משה כי חכמי ולא יהיה לך מפי הגבורה שיעשהו
 ואמר הוא ית' למשה. מי יתן ועברו על שמים מאשר
 נחתי למו על ידך כ"א חכמי ולא יהיה לך שהיו על ידי.
 והן אחת כי שתיקן נרמוז ככתוב עשו להם וכו' וישתחוו
 וכו' הוא הדבור השני לא תעשה לך פסל וכו' לא
 תשההוה וכו' כאשר יבא ביאורו בס"ד ואומר וישאמרו
 אלה אלהיך ישראל אשר העלוך וכו' הוא כנגד מאמר
 חכמי ה' אלהיך אשר הוא אחיך מארץ מצרים והנה לפי
 זה מתראוי היה וקדים תחלה וישאמרו וישאמרו אלה אלהיך
 וכו' אשר העלוך וכו' שהוא כנגד הדבור הראשון.
 ואח"כ עשו להם וכו' שהוא כנגד הדבור השני ולא עוד
 כ"א שהיה סדרן והליכתו כי הלא אלה אלהיך נאמר
 ביום הראשון ואשר שפתחו לו ויזכרו לו היה ביום השני
 ואהרן יקדים מה שהיה ביום השני למה שביום הראשון.
 (יב) אומרו וישאמר ה' אל משה ראייתו וכו' כי אחר
 שעודנו ית' מדבר ולא השיב משה בנמים. למה ישוב
 וישאמר בחך דבריו ית' וישאמר ה' אל משה וכו' (יג) כי
 מתחלה אמר' לדור. בזמורו וידבר ה' אל משה לך
 רד. ופעם אומר וישאמר (יד) מה הנה העושים אלהם
 כי מתחלה הואל ברוגם לאמר סרו מהר וכו' ואחר כך
 היסר כעשו ואמר' לא חמירה שהוא לשון חיבה ואח"כ חזר
 ברוגם למקומו וא' ויחר אשי בהם ואכלם וכו' (טו) בזמורו
 ראיתי את העם הזה והנה עם קשה עורף וכו'.
 כי הלא מתראוי יאמר והנה עשו עגל מסכה וישתחוו
 וכו'. אך אומרו עם קשה עורף אינו מורה רק על
 קושי הברות ורוע נדה אך לא על עבר עדיר' ומה
 גם בע"ג כי בזה יראה שהוא מיקל בחרט מליץ עולם
 כפעם. ובס מה ענין אומרו ומהה היתה וכו' כי מלת
 ועשה מיותר' ובלתי נודקת. (יו) מה ענין אומרו היתה
 לי וכו' תוספם היה בו וידוע מאמרה ז"ל (ברכות דף

אמר וישב מחרון אפו כי ב' דברים חלה משה פניו
 שישוב מאסו ויניחה על הרעה לעמו עוד קוביא אחרת
 בכללות הפרשה וזוה נכח אל העינין. והוא כי פעם
 יאמר העם ופעם יאמר פעם הזה כי היה מחלה אמר
 וירא העם כי בשם משה וכו' ויקהל העם וכו' ואחרי
 כן בדברו ית' אל משה. אמר ראיתי את העם הזה
 וכן בדבר משה אל (העם) (אהרן כו') אומר מה עשה
 לך העם הזה ובחשובת אהרן אינו או' הזה רק אהיה
 ידעת את העם וכו'. וזוה נכח בם"ד אל ציבור
 הכמובים שהערנו בהם וזמה שאחריהם אלא שלא
 הזכרנו מה שראוי להעיר בהם שאחריהם מעשה לכל
 יכבד על קורא צביאורנו בם"ד: והוא ביהוה (ה) כי
 בזאת יבחן ומתי ידברו הכמובים על עם בני ישראל
 יולאי ירך יעקב ומתי ידברו על ערב רב עלה אהם
 בהם שאת הערב רב יקרא העם אהם ואת ישראל
 יקרא העם הזה הקרוב אל ה' ואל משה רבם כי ע"כ
 ידק בם אהרן הזה הנחה. (ב) כי העולה ישראל
 מצרים יתייחס אל הקב"ה והעלה הערב רב יתייחס
 אל משה. והוא כי גם כי אותנו העלה משה רבינו
 עליו השלום בעזרו יחברך עם כל זה אלה העלה במאמרו
 יחברך עלו. אלא אדרבה אמרו רז"ל (ש"פ מ"ג)
 שאמר ה' אל משה איני לי חפץ בערב רב העולים עם
 בני ומשיב מער"ה הלא עוב לקנות יפשות האבודות
 האלו להביאם אל הקדושה ועל פי בחינה זו נאמר כי
 משה יתייחס למעלה אהיה כי קרה לו כאשר עם משה
 באמרו רז"ל שבראות משה בסבלות אחיו ראה כמה
 ילדים נתונים בתוך הבנין ויתמרמר וינעק אהה ה'
 ואמר לו הוה ית' הניחם כי ידעתי מי ומי המה ומי
 יא מהם עם כל זה היו נכמרו רחמי משה עד שאמר
 לו הוה יחברך אחוז באת' מהם והוא יועם כן ויגדל
 הילד והנעם והתקיים את ישראל הוה מיכה אשר עשה
 את הפסל להכשיל את ישראל עד יום גלות הארץ:
 ובחזור אל העינין והוא כי הנה הערב רב הקוראים
 עם סתם בעליהם נאמר וירא העם כי בושם
 משה התמכרו לחטות ולהתקיים את עם בני ישראל רע
 קדם בדברות ראשונות אשר עשעו מפי הגבורה אחי
 ולא יהיה לך וסע עיקר כלם ויעשו בערמם להסתיר דבר
 בחלקקות ובקרבם שמו ארבע וימחיקו בפייהם רעה
 בשמי הנחות. (ה) באומרם עשה לנו אלהים כלו' לא
 לישראל בני אל חי חלילה להם כי את לנו הערב רב
 בלבד. (ב) כי לא לאלוה לעבדו הוה הפנוי כי את
 למנהיג וסרסור אשר ילכו לפניו וגם זה לא לסרסור
 ומנהיג לישראל כי את לנו לפניו בלבד וחסו אשר ילכו
 לפניו ומיראתם כן יענה אהרן ויאמר הלא את חסרתם
 מנהיג את משה הנני אני מנהיג מקומו או יהושע אלמדו
 על כן קדמו ואמרו אלהים אשר ילכו לפניו כי זה
 משה האיש כו' לומר מה שאנו רואים הוה כי יהיה
 אלהים רוחני אשר ילכו לפניו להשיגו ולא איה
 המעוהד למות כי הלא זה משה האיש למה שהוה איה
 ולא אלהים לא ידענו מה היה לו כי קרהו אהרן ושארנו
 משוללי מנהיג מה שאין כן ביהוה רוחני וזהו אלהים
 אשר ילכו לפניו שהוה למנהיג כי הלא זה משה למה

ל"ה הוה כחכ הרעה הנזים על בניו שהכעסו ואומר
 לעומדים לפניו הניחו לי אל תעבדוני מלהורגו למען
 יבינו וישכילו. כי דעמו הוה שיאחזו בו כל ימיהו אבל
 עם כל זה טוב לדקדק השלשן אהם ימצא דרך ידק לפי
 ששופו (ז) אומר ויחל משה את פני ה' אלהיו כי אומר
 אלהיו הוה מיותר. והנה ע"פ מאמרם ז"ל (שם) אפשר
 ליישב שפאמרו הניחה לי ממלך שהיה משה כפינו"ל
 חופם להקב"ה ואומר לא אהיך עד שתמחול להם.
 ושהיה אומר לפניו ית' הלא לא ציטלו דברותיך כלו'
 אחרת אנכי ה' אלהיכם הלאיך אמר' לנון יחיד והרי
 אני קיימתי אותם והפסד כי רב דבריו אלה נתפיים
 אליו והשיב לו הכלה אותם ואעשה אותך לגוי גדול
 כיון שאהיה קבלת וקיימ' אלהותי ועל זה יאמר ויחל
 משה את פני ה' אלהיו: ובוזה יתשוב ב"כ רז"ל מה
 שזמר ואמר ויאמר ה' וכו' עם היותו הוה ית' המדבר
 עד כה מפני שמהם הפסיק בחפלה והשיב לו הקב"ה
 רחמי את העם וכו' ועמה הניחה לו מלהתפלל לפניו
 וכו' כי הוה משפט על דברי משה חזר ואמר ויאמר
 אך עד לך הפסד ראוי לבקש דרך ידוך הוהך דרך
 נמצא כתוב בספר (וח) אומר למה ה' יחרה אהך בעמך
 כי הלא דבריו אלה יראו כחומץ לנשים וכפען לעינים כי
 הלא מראה במאמרו כאלו ישראל הם גוי אשר נדקק
 עמם משפט אלהיו לא עוב והאם שמה כל הרעה אשר
 דבר הוה ית' אשר עשו והלא הדרך הטובה ה'
 להגדיל החטא להפך הכעס ולא להקטין כאשר עשה
 באחריהם באומרו אלא חטא העם הזה חטאה גדולה
 וכו' כמאמרם ז"ל כי ממנו למד הדרך הטובה הזאת
 להגדי' האשם לפניו ית' למען הפך הכעס. ולהקטין
 המקטרגים באומרם מה מוסף על הודאת בעל דין.
 (יט) אומר אשר הולאת בכה גדול וכו' כי הלא זאת
 טענה הפכו' כי הלא על אשר הואתך בכה גדול וכו'
 היה להם להחזיק טובה יחירה בלתי חטא לי.
 (כ) באומרם למה יאמרו מצרי' לאמר כי אומרם לאמר
 זולת היותו מיותר. גם הוה בלתי אודק כי אינו לאמר
 לזולת. (כא) כי איכה יאמרו דבר הטוב מצרים והלא
 עין בעין ראו את כל הנורא' אשר עשה למענם ואיך
 יביאם להרוג אותם בהרים. (כב) אומר טוב מחרו'
 אהך כי הלא סוחר מואמרו כי הלא הוה אמר למה ה'
 יחרה אהך וירע כי עדיין לא חרה אפו ואח"כ או' טוב
 מחרון אהך שוירה ישוב מנאשר כבר חרה אפו.
 (כג) אומרם והנחם כי הלא בכלל מאתים מנה. כי אהך
 יתכן טוב מחרון אפו. אהם לא יחם על הרעה. ואח"כ
 איפה היה משפיק אומרם טוב מחרון אהך. או לפחות
 יאהך השלשן הנחם על הרעה לעמך וטוב מחרון אהך.
 (כד) באומרם זכור לאברהם וכו' כי מהראוי יאמר זכור
 את אברהם ואת יתחק וכו' ולא לאברהם ליחאק ולישראל.
 (כה) אומרם והדבר אלהים ארבע את זרעכם מה עיני
 אומרם הרבוי והארץ זרה ואם הוה שאם יכלם מחבטל
 הרבוי והכניסה לארץ איני זו ראה כי הלא לא נדר להם
 ע"מ שיטעו להם עגל המכסה וישחחוו לו ויזכחו לו וכו'
 ובחטאם ימותו כי הם חייבו את ראשם בהטוותם
 ואשמה צראייהם. (כו) באומרם ויחם ה' וכו' למה לא

באחתם ממזרים לקחו את עלמנו יוסף עמם שהיה מורה כי זכותו היה עזר לנו ללכת. ועתה ראו כי בהשליך הזהב בראש יאל העגל הוא. מלאו פתחון פה לומר כי כח שור עליון הוא העושה הכל אז וידע אהרן כי הערב רב החילו להמריד את ישראל בדבור הראשון. להכחיש את ה' המעלה אותם מארץ מצרים. אמר בלבו ערס חשופה סבירה זו בלבו. וגם כי הנה עוד מעט. ויחמיארו גם בני להסתחוות ולזנות לפני העגל הוא ע"כ ויבן מזבחה לפניו הוא לבדו. למען יתאחר ולא יגמור מבעוד יום. לבל יסתחוו ויזבחו לו בו ביום ויעברו גם על הדבור השני עד מהר אולי יקדים משה לבא ערס כלותם מעשה הרע. ויקרא בקול גדול ויאמר חג לה' מהר לומר המזבחה הוא אשר אני בונה. לא לעגל חלילה רק כ"א חג לה' מהר כי יבא משה וגמור שמתחם המורה. והוא כי ידוע כי היא עשוחת באיחור משה. שהם מנו יום שעתה בו משה מכלל הארבעים ולא ידעו שהיה חסר חלילה וקלח מהיום עד עת עלותו. והיה נרדף יהיו שלמים מן הסעם שכתבנו למעלה והנה אהרן ידע האמת שיבא משה ביום המחרת. אמר להם חג לה' מהר לו' שלא יחוגו ולא יעשו ע"כ עד מהר ודעתו היה כי למחר ודאי יבא משה והמה הרשיעו וישכימו בבקר לבטל עלפיו וישכימו ממחרת בו' כי זו הייתה כונת הערב רב להשכים לעשות כונתם ערס בא דבר יבטלם :

לב וידבר ה' וכו'. הנה יקדמונו כי עם בני ישראל עליהם ממזרים אל ה' ועליית הערב רב אל משה כי בחשבו כי טוב הקריבה אל ה' שם פניו להעלותם והמה מרו ועצבו כמדובר אך מאז ה' לא רשם : ונבא אל העיני והוא כי עלינו נשבת לאדון הכל חלקי ישראל כי מאהבתו את בני בחוגיו. גם בעשותה לא זו מחבבתם עליון היבשה להלין בעדם. ולקוף על מחטיאם ולהעמיס עון אשמתם. אל התחברם ממזרים הם ערב רב כי מהתחברות אליהם היחילו לזכות בגמלת ע"כ חילק מאמרו ית' לשני חלקי. א' כנגד הערב רב וזה בקוף גדול כאומרו וידבר ה' בו' לך רב בו' כאשר יבא בס"ד. ואח"כ היחל לדבר על ישראל עמו בל' חיבה ואמירה. כי חפץ לזכותם ולהסיר להם והוא אומר ויאמר ה' אל משה וכו'. והענין כי זעם אשו היחל בקושי כטבע לשון וידבר שהוא לשון קושי. ואמר וידבר ה' אל משה לך רב בו' בל' חבל על העם אשר העלית אהה הוא הערב רב כי שיחוו ושתחיימו אל העם אשר העלית אני וע"כ לך רב והוא כי אלו לא עברם מכשלת העגל החת ידם הייתה שכינה בתחונותיהם ולא הייתה מחייבתם הירידה מלמעלה אל ירידה. כי כל מקום אשר עוקר שכינה שם. לא לזכור חלילה יתייחס ההולך שמה כבודע. ע"כ ח"ל הוא ית' לך רב. בלו' מה שהי' מהיחסם להלכה עמ' שהיה ירידה כי נחלקה שכינה מלמעלה בעון העגל כבודע כי לא נשחך עד מועטת המשפך. והקטעם כי שיחה עמך אשר העלית אהה. הוא הערב רב והוא כי שרו מהר בו'. והוא בשום לב אל מאמרתו על ספוק לה יהיה לך אליהם אחרים על פני. כי הלא אומר פני הוא מיוחד ומשולל הנגה כי הלא מלא כל הארץ כבודו והכל נגד

בהנהיג לא ידענו מה היה לו והאורות לפנינו כי לא נהנינו לישראל היה עם לבבם רק לעצמם אמרו אשר העלנו לומר הנה אהרן הערב רב העלה משה כמו שכתבנו אך לא לישראל כי אם הוא ית' היה השיקר כל' ועל כן עשה לנו שחסרנו מנהיגו המיוחד נשים אחר החתיו אך לא כן לישראל ואהרן בשמעו הדבר ברע הזה הוא ידע כי לא יאחר מרעה' מיום המחרת במלאת הארבעים יום ולחש תקומה לך לא גער בם פן ימיתוהו ולא תהיה אלהים תקומה רק חשב להאריך הזמן באומרו פרקו נזמי הזהב אשר באזני נשים בניכם ובנותיכם כי אמר בלבו כי ימאנו לתם ועד שיפייטום ויתאריך הזמן כפי"ש :

ויתכן כי עשה גם הוא בערמה בזוהו שלא יבקשו משיהם ובנותיה' וי'ארום מאזניה' הן בידן כי אם שהם עממם ופרקו ויסרם בחזקת מאזני משיהם בניהם ובנותיהם למען אז ימרה אדם ויסרבו אז יומר ויבכו וישקפו עד ימרו נזמיהם באזניהם ויבין כך ויבין כך ויתאריך הזמן מה שאין כן אם דרך פיוס יבקשו מהם כי אז יקל יותר לחסם על ידי עלמן אך הם הבינו בדברים ולא הלכו לנשיהם רק מיד ויתפרקו את נזמי אזניהם של עממם לנחן הדבר ומיד ויביאו אל אהרן אז ויקח מידם בו' והוא כי אמר הנה אם לא אשלה בו יד רק איהנו כאלשר יאל מחוק האש העגל הוא אז יאמרו לזון זה עגל מחכת מעשי ידי אדם. רק רוח אלהים רוחי. על כן מה עשה ויזר אותו בחרט גווש כמזיירו ועפשו בידיו למען יראו כי לא אלהי' הוא כי אם עגל מחכת מעשה ידי אדם וזהו ויעשהו בו' לו' מה שזינר אותו בחרט הוא כדי שעל ידי כן ויעשהו עגל מסכה שהוא עגל מחכת כחרגומו מיוחס אל המחכת ולא אלהים רוחני הוא שאין בו ערה מעצמו רק ממעשה ידי אדם ולא שום לא עם העם הנזכר הנקלה' על אהרן עד הניא אל הפועל הדבר הרע ההוא הם הערב רב כי הנה אז שנונו לבונם כמו נחש אל עם בני ישראל. ויאמרו אליהם אלה אלהיך ישראל והוא כי נקשו להמרות בה' ולכפור ראשונה בדבור ראשון הלא הוא חגי' ה' חלקך אשר הולאתיך מארץ מצרים בו' ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלך מארץ מצרים והמרידם בה' אלהים אמת אשר העלם מארץ מצרים והנה עשה נהפכו כקטם רמיה. כי הנה בתחלה המתקן בניהם רעה באומרים כי לא לישראל היו עושים כי אם להם לבדם וגם לא לאלוהי רק לטכורר ואמאעי אשר יקל לפניהם ועשה שמו לאל מלחם ויאמרו לישראל אלה אלהיך ישראל לו' לא לנו ב"א לך ישראל ולא למנהיג וטכורר רק אלהיך ממש ולא במקום משה אשר העלנו רק הוא אשר העלך ישראל מארץ מצרים ואחשבה כי לדעת האומרים (ש"פ פ' מ"א) כי היה ביד מיכה עם של זהב שהיה כחוב בו עלה שור שהטילו משה ביחור מצרים לעלות ארונו של יוסף וישם בתוך נזמי הזהב שנתנו לאהרן. ועל כן בהשליכו אותו בראש יאל העגל הוא יתכן כי בזה מלאו פתחון פה לומר אלה אלהיך אשר העלך. לומר כי כה שור העלם : או אפשר כי המה ידעו כי יוסף נקרא שור וראו כי

הקִּיף וע"כ הניחו באהרונה. להורות כי זה עיקר כל
הקִּיף ומה מחוק זומרו עשו להם ע"פ דרך זה כי אמר
הנה עשו להם ולא לישראל אך בזה עדיין לא גדלה
רעתם לפניך מה שזימרו אחרי כן אלה אלהיך זה
נוחם ויבחר ע"כ היך הסדר ואחר ענין ואמרם אלה
אלהיך להורות כי זה עיקר הקִּיף באמור כי הכל הולך
אחר החיובים: ובמה שכתבנו למעלה כי הסגולו הערב
רב להסמיר מה שסיהי בלבוש להחיות את ישראל ואמרו
עשה לנו אלהים וכו'. שהוא לנו ולא לישראל ואח"כ
השחיתו התעביו וחסיואו וישראל באמור להם אלה
אלהיך הנה זה מאמרו ית' ראה אלה רשעים. כי הלא
בהשגות הסגול עשו להם לבדם ולא לעמי ואחרי כן
הדביקו הרעה על עמי כי ויאמרו אלה אלהיך וכו'.
ואחר הסילו ית' הכעס על הערב רב והראה לך קושי
למשה על שהוא העלם עם ש'למנוס כיוון ית' הסחיל לבדם
על ישראל ואמר בלשון אמירה שהוא ל' חנה וזהו ויאמר
ה' אל משה וכו' והוא באשר הקדמו כי באמרו העם
הזה ידבר אל ישראל יולאי ירך יעקב ועליהם הוא או'
ויאמר ה' וכו' והוא במאמרו ז"ל (ש"ר ס"ג) על פסוק
ראה ראייתו את עמי אשר במצרים וכו'. כי כפל
הראיות הוא שאמר למשה אלה רואה ראייה אלהי וכו'
נראה ב' ראיות. (ה) עמים במצרים. (ב) כי עתידים
אחרי כן לעשות עגל בצורב אלה שעדיין לא עשו ואינו
דן אלא באשר הוא שם והוא מאמרנו שם כי זה כיוון
הכתוב לפ"ו באמרו וענה לכה ושלחך אל פרעה
והוא ית' וכו'. שהוא וענה שעדין לא הסמו אל יאשמו
כי אינו דן רק באשר הוא שם: ובוהו נכח אל הענין
כי הגם היחל הוא ית' אמר פתח דבריו ראוני את
העם הזה לומר אל יאשמו ישראל בעמי כי הגם ראייתו
מאז את העם הזה סרס לאלהם ממצרים כי עם קשה
עורף הוא כי הכנתם רעה לעשות את העגל הזה. אלא
שאינו דן אלא באשר הוא שם וע"כ אז שעדיין לא הסמו
פדיתים אך וענה שכבר הסמו הניח לו ית' לומר
אם הניחתי אכלם והוא כחאמר ז"ל (ברכות דף ל"ב)
כאמור למעלה כדי ש'אחז משה בו ית' ע"י חפלה ולמנן
יערב אל לבו להסתכל בראשיתו כי כי שלם הוא עמו והוא
כי הגם אם עשרה אנשים יהיו יחד בבית האסורים אשה
עליהם קיף המלך כחחם לא יערב אל לבו א' מהם.
לפיים את המלך להפך כעכו על חנניו. כי אך יול
את הולת את גם עליו עבר כום חמה המלך. אך אם
המלך ידבר אל לבו בדברים טובים דברי' ניומו'.
ויריאו מן הכור אז יחרך לבקש על חניו כי מאז
חן בשני המלך. כן מרע"ה היה ירא פן גם עליו קיף ה'
באמור אליו לך רד וכו' כי היה נראה ככועס עליו ואם
ככה היה לא היה מבקש רחמים על ישראל כי היה אריך
מי שיבקש עליו חחלה. אך הוא ית' ה' מבקש שיחלל.
ע"כ הקדים ואמר ואשעך לגוי גדול למען ישיביל ויראה
כי לבו שלם עמו ואמר לו לך רד לא היה כאשם
רבי כי עליו ג"כ הורה לך קושי. והגם מרע"ה היה
ירא מלהתחנן על ישראל. קו ית' גם עליו בכעס ע"כ
בשמות קול ה' ואמר ואשעש אותך לגוי גדול חתם
בו (ח"ב) 2

מיו. ולאו יאיר יקרא על פניו במקומות המיוחדים
להשגרת זכיה. לא יעלה על לב הלילה. יתיר בשאר
מקומות: אך יאמר עיקר גדול' הידוע לנו מרז"ל
(קידושין דף ט) כי בכל עון ושעו אין הקב"ה מנרף
מתעבה למעשה אם לא בע"כ שאמר למען חפוש את בני
ישראל בלבם. ועל כן אמרו שהמקדש את השעש ע"מ
שהוא רשע ונמאל זדיק שחוששין לקדושו. שמה הרהר
בע"כ הלילה: וזה החשוב הוא מאמר הכתוב לא יהיה
לך אלהים אחרים אין יריך לומר בגלוי לפני העם. כ"א
גם במה שהוא על פני שהיא במהשגת הלז אשר אינו
על פני האדם. כד"א כי האדם יראה לעינים וה'
יראה ללב גם בזה את אורכ לך בעצירה זו מהא"כ
בזולתה. וגם כי מזה הבא לפשות פסל כו'. ועדיין לא
העבדנו אך מזה ימשך להשתחות ולזנוח ולעבוד. חס
ענין שלשה הפסוקים האלו לא יהיה לך כו' על פני שהוא
בהרפור וגם לא הנמשך מזה שהוא לעשות לך פסל כו'.
חס לא תעשה לך כו' ואח"כ לעבדו. וזהו לא השתחיה
להם ולא הסבדם נמאל כי הראשון שהוא הרהור הע"ג
הוא דרך להשמר מכל עניני הע"ג עשויהו ועבודה. וזה
בזה ויאמר פה על לא יהיה לך כו'. שהוא משלול ודרך
לכשמר מהע"ג. שהוא העדר ההרהור אחר הגם מזה
סרו מהר מן הדרך אשר ליתים. כי דרך הוא כמדובר
שהוא לא יהיה לך כו' ואח"כ עברו על לא תעשה לך.
וזהו עשו להם כו' ואחר כך עברו על לא תשתחוה להם
ולא תעבדם וזהו וישתחוו לו ויזנוח לו. הנה בזה כל
הדבור אשר בכל פרטיו וגם על הדבור הראשון שהוא
אני כו' אשר הולאמך מלפך מלרים גם כן עברו. וזה
ויאמרו אלה אלהיך ישראל אשר העלון כו' ויסיף הסדר
להקדים הדבור השני לראשון עם היות כי אלהיך נאמר
ביום עשות העגל ואשר השתחוו לו. היה ביום כהמרה:
אפנם לזה נשיה לב אל ההכת חיצות הכתוב כי עמו
בהגלות כב גדולת יולתו. וגדול אהבתו אהבו
והליו בעדיו נוטעם מאמרו ית' כהניע עולם מעשה
הרעה אשר עשו הערב רב בהתנכלם להחיות את ישראל
וכו' כי אלהים וכו' ית'. כמלך שהיה לו בן יקר חס וישר
וירא חלבים וקר עמד ויגדל עמו עבד המלך הוא.
ויחי ימיים ויאל מרעה הווא למרבוט רעה. כהמכר
לעשות רעות רבות. ויצו בשנינו לשלוח יד לעשות הרע
בעמנו. כ"א גם לומר את בן המלך לעשות כמעטיו.
וללכת בדרכיו הרעים אז קיף המלך עד מאד וחתמו
בערה בעדו ויחמרו לו הנה ההפקרה השוים והרשעת
והנה מי יתן והיית רשע בפני עמך. לא הייתי כל כך
מה שחל על הכל מה שטעהם יאמר מעיני. הלא הוא
כי הולת את בני למרבוט רעה דמית היו יהיה כמך
והוא מורשי לבני ואמר עמי. כן הדבר הזה כי אלקי
עול' ה' מהמ"מ בן יקיר לו הוא ישר' אשר דיבקים בו בעמדם
הר סיני ועבדים מוסקרים לעשות רע היו הערב רב
לנו אלינו והשחיתו התעביו עליה. ולא בלבד נחם
דעתם בעשותם את הרע כ"א גם החטיוו את בן מלך
הקב"ה הוא כב בכורו ישראל וזה מאמרו ית' הנה העם
אשר העלית כרו מהר כו'. עשו כו' וישתחוו כו' והנה
כל אלה עשו ואתמתי כמעט כי עשו לא הורשיתו אך
העולם על לבי כל הרעות הלא הוא אלה השחיתו את
ישר אל כ"י הלא ויאמרו אלה אלהיך ישראל וזהו עיקר

אברהם יצחק ויעקב אז אמר א"כ איפה הגני עתה
בגדר הקרה ה' אלי. כי שלם הוא עמי וכשר אני לפני
י' למאן חן בהספלי לפניו אז מלא את לבו להספלי
והוא ויחל משה את פי ה' אליהו כלומר מה שראה
לחלות פני אל ויחמו הלא הוא כי ראה כי ה' אליהו שלם
עמו ויחל בקבוצי גדולה מתוך דבריו ית' אליו. והוא
לומר הלא העמם העמים העון על הערב רב. באמור
אלי כי שוחח עמך אשר העלית כי הערב רב שעליתי אני
הוא המעשים ולא אשר אתה הולאת וא"כ איפה למה
ה' יחרה חקך בעמך אשר הולאת אתה. שהם ישראל
חס אשר העליתי אני הוא אשר חטא בעמם :

ובמסורה הייתה שנים במקרא ה' זה וסוקו (שופטים
י) הייתה אומי והמישי על העמרים אשר
בית נכון עליהם והוא ע"ד חומרם ז"ל (ש"ר פ' מ"ב)
אמרת היחה לי. וכי חופס הייתי כך אלא כוונת שחלה
פני. וזוהי יחסי נכון יותר שהיא הייתה לי וספסו זאת
אחרים שהם האבות עמודי שלם שעמנו ישראל עליהם
וזו הייתה אומי והמישי אל העמודים אשר הבית הוא
העולם נכון עליהם והוא כי נזן לו פתחון פה להזכירם
באמרו ויחר אפי בהם וכו'. ואעשה חוקך וכו' כי
החשובה בגדו כמ"ש ז"ל (ש"פ מ"ד) שאמר נזן זכור
לאברהם וכו' שאם היחם ג' לא עמדה לנביאם זכותם.
כ"ש כי יחיד אני ולפי דרכנו יאמר בכה גדול וכו' למה
וכו' כי הנה ערך מרע"ם לפניו ית' ד' טענות להיות
זכה בדיו ועל ארבעתם הוליא נקפוחא. ואמר שוב
מחרון וכו' ואח"כ אמר הנה נא הולאתי לדבר בדיו לו'
כי בארבע טענות אלה מספיקים לשב מחרון חקך וכו'
ואם כל זה איננו שוא למו זכור לאברהם וכו' וראה
ועשה למענם ויסייע צוה מה שלא נאמר שוב מחרון
וכו' אחר זכירת זכות אבות שהוא גמר הפסלה :

וביאור הענין כי אמר הנה ארבע טענות יש לי ללמד
זכות עליהם. (א) ממאמרך ה' כי אמרת כי
התחברות הערב רב יעשו את כל הרעה כי עמלים הם
אשר מרו ועצבו וישו את כל הרעה כי עמלים הם
בשורשם. והם דביקו את ישראל לימשך קהתם אחר
שכניהם הרעים ועל זה אמר הנה ממואל דברך אני
חמה א"כ למה ה' יחרה חקך בעמך אשר הולאת וכו' אם
עמי אשר הולאתי אני הוא הערב רב הם המוסאי ועדי
עניה. (ב) והוא אשר הולאת מארץ מצרים כלו' אל
חממה א"כ נמשכו אחר הע"ז כי ראה ה' והביטוה מהיק
יזו' כי שם מקום כל גילולי ועובות העמים והוא ע"ד
מאמר ז"ל (ש"ר פ' מ"ג) משל ששם בשר סמי שמתח
בשוק של זנות וכו'. ועוד טענה. (ג) והוא בכה גדול
וביד חזקה. והוא בשום לב אל מאמרו זה כי הלא כמו
זר נמשך יהיה דבר בעולם יתפך הוא ית' לעשותו בכה
גדול וביד חזקה. עם היו' כי בדבר ה' שמים נעשו בלא
עמל ולא יגיעה אמנם הוא כענין מאמרם ז"ל (סנהדרין
דף כב) קשים מזנותיו של אדם בקריעת ים סוף כי הלא
בכל אלה הקשי' בעלמנו כי מי הגיד לנו היה קושי
בקריעת ים סוף. אלא אמנם הנה ה' אמר כי אין דבר
קשה לפני הקב"ה אם לא שעות חסד עם אשר אין לו
כלי לקבלו או עון המעבד כי הלא שופט כל הארץ יעשה

משפט ואך ייביי את אים או את אגשים ועומתם נבדס
לפניו לוהמי' לו מלחמת חובתו המונעת מובחו וכן
זאת יהיה קריעת ים סוף כי סיה עוזא שרו של מזריס
טעק מר ואמר משוא פנים יש בדבר הללו עובדי ע"ג
והללו וכו' והיה טעון אמה גדל מה עד שכמעט היסה
מדה הדין מחספתם על שונאי ישראל כמשאל' (שם פ'
כ"ה) על פ' ויסע מלאך ה' אליהם וכו' וע"כ להסך הוא
ית' הדבר ולחמר חזירות לבקש זכות הארץ כח גדול
ויד חזקה. כי הלא גם לפניו היה הדבר קשה מן הסעם
הזכר וע"כ על המזנות אשר כמעט אין אים. אשר
אשמוהו לא יקפחו מזותיו וה' חפץ לפרנסם לרדך יד
חזקה וקופי' גדול לפרנסם ולהכרית אשמותם המגדים
אוחם וההיקש ציונים כי רוב פעמים לא ישאו אים
עם בה זוגו במעשים ויחייב הפירוד ע"כ יש קושי
לזווגם כקריעת ים סוף כי העון ינגד : והוא פה מאמר
מרע"ה לו' הנה לא הולאתם זלתי ע"פ זכרם רק
בכה גדול וביד חזקה על גדי אשמותם וא"כ איפה מה
חלוקן עליהם והלא ע"מ ק הולאתם :

ושיעור הענין בטענותיו הלא הוא הנה הם לא פעלו
הטולה רק הערב רב אלא שמשכו קהתם על
פסויים וכו' הונח כי גם ישראל עשו או יחשבו כעשים כי
קת' קבלו מהם הלא זכור כי ממארי' הולאת' בין שם מוק'
טומאה ובה נחדלו ושבו אל דרכם הראשון וכן זה גם לו
יונה כי יתקו כל בעל' בלאת' אלא שמוזר אמר כל"ש כי
הנה בלאת' בלתי נדיק' היו כי הלא הולאתם הולויא' בכה
גדול וביד חזקה כאמור ושמא תאמר מה לך לדרך
מזרים כי תדמה וקשה אמת' זאת אשר היתה אחר
קבלת התורה והמוטע לאשר עשו בתוך מזרים אשר עדיין
לא עמי היו ואכ"כ לא אליהם ולא תדמה כפסיה המזה
לאשת אים הלא ראה ה' והביטוה כי הנה טעם זה הוא
מספיק אלי חך למה יאמרו מזרים וכו' וראה ועשה
לבלתי החל לעני הגויים שהיה להם אשמות פה לו'
שהולאת' להרוג אשמים בשרים והפתחון פה שיהיה להם
לקיים דבר ר' הוא אומר ברעה הוליאם שהוא מה
שאמר ז"ל (ש"ר פ' יג) על פ' ראו כי רעה נגד פניכם
כי כוכב ה' היה גוזר שהוליאם בזמן ההוא שאלו ישראל
יכרגו וזהו שפסל ואמר יאמרו מזרים לאמר כי מלא
לאמר תראה מיוסרת חך כיון שמה שיאמרו מזרים יש
להם מקום לאומרו מה שברעה הוליאם וזהו לאמר ברעה
הוליאם כו' זאמר ולכוחם כו' לומר שחין לדחות
טענתם זו ולומר שאם הכוונה יהיה להרוג אותם בשרים
למה הולאתם בצורותיו והעוידם בשר סמי שמתפרסם
בכל העולם המעמד ההוא כמו שאמרו רבותיו ז"ל
ואם היתה הכוונה להורגם למה לא הרגם במזרים לז"ה
ולכלותם כו' כי יאמרו מזרים כי אף שקף הקב"ה על
ישראל על עובדם את זולמו מלאהי מזרים במזרים וביקש
להורגם לא יהי' לו פתחון פה למה שעדיין לא קבלו עליהם
חלקוהו ע"כ יסייב להם עד יקבלוהו כדי שאח"כ יהיה
לו מקום להקדם מהם בשני דברים (א) להרג אותם
בשרים שלא יקברו כלשר הם המיחם במזרים רק לדומן
על פני האדמה ויכול לעוף השמים ולגהמם הארץ (ב) והוא
לכלותם בשונם אל מעשיהם הראשונים באמור להם

המזרים המתבטאים בבתי ישראל צריך לבוא אל מוך
בתי ישראל לנגוף אחס. וע"כ אם היה משלח הוא ית'
אח המשחית לבוא אל בתי ישראל לנגוף אח בני המזרים
כי ימאס שם את בכורי ישראל גם הם ולא יבחנו ויהסרו
אלו ואלו הטמא והטהור יחדו ח"א ולא יתן המשחית
כו'. לו' הנה עוד טעם שני שעל כן ועבר ה' לנגוף את
מזרים בעצמו ולא ע"י משחית כי הלל לא יתן המשחית
לבוא אל בחיכם לנגוף אשר יזיה שחס בכורי מזרים כן
ע"פ דרכו יהסרו גם בכורי ישראל כי לא יבחנו:

ובזה נבא אל הענין אמר הוא ית' למשה הניחה לי כלי'
הניחתי שלא תפקוד סקידה זו בעצמי רק ויחר אפי
האח המשחית הקבוצה אף ועל ידו אכלם כי לא יבחנו בני
לדיק לרשע. עם' שלא יבצר מהיות לדיקוס רבים בקרב
ישראל. והעשה אותך לגוי גדול ע"כ השיב מרע"ה
ואמר לו יונת שתפקוד השאת' למה ה' יחרה אפק בעמך
שתיחס ביד אף ה' באוסן יעשה כלה. ולא ע"י
עמך אחרי שאתה החילות לעשות עייניך על ידך
אשר הולאת מארץ מזרים ע"י עמך ולא הנחתם ביד
שליח כי ע"כ היה בכח גדול וביד חזקה להכריע מנגדם
כמבואר למעלה למען היותם מש"כ אח שעות ע"י שליח
כמאמרים ז"ל (ש"ר פ' ס"ז) על הנייזואל בחור מזרים
משל לכהן שהיתה חרומתו בבית הקברות כך הקב"ה
היתה חרומתו שהם ישראל במזרים ונכנס במקום
גילולים שלא לאחד חרומתו שהוא כמשי' אלא במקומו
כ"א לא ה' בעצמו לא היתה הללה לישראל חלילה
ועוד למה יאמרו מזרים ברעה הויתאם כדי לבלותם
ע"י כח הרעה ולא הויתאם בעצמו: הגדה מכל הסעמיה
האלו ראו שוב מחרון אפק שלא תיחס אח האפי יחרה
בעם ואפי שרשעים אלו יספיקו לעכב עשות ע"י
שהוא העדר כליה חיי מוסיק ושואל שלא תאמר הנה
אעשה כדברך שלא אשליט את האף אך בעצמי אשמידם
ולא אעזוב כ"א הדיקוס בלבד ולא אכלם כ"א אשר
לא היה ספק בידו למחות כי הנה גם זאת אבקש ממך
והוא והנחם על הרעה לעמך: ועל' השאלה ה' הויתא
אמר זכור לאברהם כו' וע"כ לא אמר שוב מחרון כו'
והנחם כו' אחר זכירת החבות כי הסענות הראשונות
היו לבטל הכליה שעי' האף חזרו לאברהם כו' הנה
על אומרו והנחם כו' דסליק מנייה הענין הוא כמאמרים
ז"ל במקום אחר כי אלו אכלו האבות פירות מעשיהם

בעה"ז מה היו מניחים לבניהם צעה לרשע:
ובזה יתכן למאס טוב טעם אל או' ית' לך ולזרעך
נחתי כו' כי הלא לאבות לא נתן ורז"ל אמרו שהוא
לעמיד וע"ד הפשט יתכן היה כדי להניח מהנחם לבניהם
אחרים ששם לא יזכו לנחול את הארץ בזכות אבותם
ובאשר החזיקו להם טובה רז"ל ששם שאמר הקב"ה
לאברהם לך ולזרעך כו' עם כל אז קנה בדמי' קברתו
וכן יתקן נשעבר בבארות ויעקב קנה מקום אשר נטה
שם אהלו וזה יאמר פה זכור לאברהם לומר אל העשה
כאלו לישראל אהה מטיב כ"א לאבו' עמאם כאלו הם
מקבלים חלקם נמנת להם וזהו זכור כו' כלומר לו חסוד
והטן חלו חלקו וכן ליחאק ולישראל ומה הוא שחזרו
למו הלא הוא ששבעת להם כך שהוא למה להם
ואס"כ

עם ה' חלה ויעצבוהו ועבדו ע"ג וינקוס נקמה מה
שעשו במזרים חזה ובלכותם מעל פני האדמה כו'. כי
במזרים לא היה מקום לבלותם לגמרי מעל פני האדמה
כי יכנסו תחת ער מזרי' כגווי הארצות שעדיין לא קבלוהו
לאלוה עד לבחם המדברה וא"כ זה יספיק לכתשוב
מחרון אפק. אפי' כבר היה לך מרון אף כ"ש שאמרת ויחר
אפי בהם שמורה שעדיין לא חרה אפק. וגם לכתנחם על
הרעה לעמך הם עם בני' שלא היו הם עיקר החטא
עוד אפשר להם טוב טעם לאומרו שוב מחרון אפק אך
ואמרו למה ה' יחרה שמורה שעדיין לא חרה אפי כדברי
ית' ויחר אפי כו'. וגם לאו' שוב מחרון קודם גמר
התפלה והזכרת זכות אבות והוא כי הקב"ה אמר הניחה
לי ויחר אפי עוד שנית שאחר שיחר אפי ויכלם עוד שלישי'
שיעשה את מרע"ה לגוי גדול ועל שלטתן השיב לו על
ואמרו ויחר אפי אמר למה ה' יחרה אפק בעמך ועל מ"ש
שיחרה אפי ויכלם אמר למה יאמרו מזרים כו' ואם כן ראו
היא שנס אחר שחרה האף תשוב ממנו ולא תכלם ועל
מה שאמר והעשה אותך כו'. אמר זכור לאברהם כו'
כמו שאמרנו ז"ל (ש"ר פ' מד) ומה כחא של שלשה רגלים
חיי יכול לעמוד ארץ יעמוד על של רגל א' והזכיר שבעות
האבות ופרט כל א' וא' לו' כי הם היוחס ב' וגם נשבע
להם לא היה מועיל נגד עונם ומה יעשה א' בלי שבעו'
משולשות ולא הסיל וי"ו רק בישראל אפשר על כי בהזכרת
אברהם חיינו זכרון שלם על דבר ישמעאל וכן ליחאק
על עשו ע"כ שיאף את שניהם כאחד: עוד יתכן דרך
שני בלומרו ויחר אפי בהם מיושב בבחובים ויזדק בו
כפל או' שוב מחרון אפק והנחם וכו' מלבד כי הענין
נכון בעצמו והוא בהקדמה שהקדמו בס' נח ופי' וירא.
והוא כי יש הפרש בין הקפידה הרעשים על ידי
משחית אף וחימה ודומיקו לנעשות על ידו יתברך כי
הנעשים על ידו יתברך מבחין בין לדיק לרשע בין
שודד חלקים לאבד לא עבדו ולא יחסיא אל הסערה
להטות משפט גבר אף המשחיתים לא כן כי אם
כלה הוא עושה כי כשיקין רשות למשחית לקבל חיינו
מבחין בין לדיק לרשע. וע"כ על זאת יתפלל כל חסיד
אלו ית' יעשה ע"י עצמו לבלתי השחית הכל. כאשר עשה
במזרים שנה' ועבר ה' לנגוף את מזרים כמבואר אלא
בחרומו כי הלא יקשה כי אחר אומרו ועבר ה' לנגוף
כו' ידוע הוא כי לא יתן המשחית ועוד למה ייחס
הדבר אל הבית ולא אל עמאם כי אמר לבוא אל בחיכם
ולא אמר לנגוף אחסם: אך הנה סיפור רז"ל (שם פ'
יח) כי הרשעים המזריים היו משלחים בכוריהם לשבד
הלילה בבתי ישראל באומרים כי שם יטוהו על משכבותם
בקרב בני' כי לכל בני' יהי' אור במושבותם ולא יעלה
מות בחלונם ולא יבא בחרמנות: אבנם הוא ית' היה
מבחין וממיה בכורי מזרים והשביעם על מות בכורי
ישראל ממיה אלו והחיה את אלו ובזה יאמר ועבר ה'
לנגוף את מזרים והדע למה לא ע"י משחית הלל הוא כי
הלא ופסה ה' על הפחה מה שלא יעשה כן המשחית
והנה עדין היה אפשר לחקן כי יזו' ה' את המשחית ישמר
כן ואל יבא אל הבית לז"ה הנהים עוד טעם ב' והיא
לא יתן המשחית לבוא אל בחיכם והוא כי הלא לנגוף את
כו (ח"ב) 4

ואח"כ ותדבר אליהם חרבה את זרעכם כו'. והארץ הזאת אשר אמרתי לכם בעצמכם אתן לזרעכם במקומכם כאלו נחתי לכם ועי"ן בן בעטדר זכותם ונחלו לעולם והם כן חיפה גם שלא יהיו כדאים הן לצבות מה שגדרת להם כי אלו ונכסים במקומם ולא שצדקם עד חתימתו וקטעמו בחר נהלחך ולשמתו יאמר הוא ית' אותם המתי מעט נדיקו' אשר אשאר בקרבם אכחיל להם את הארץ ע"כ אמר ותדבר אליהם חרבה את זרעכם וכו' לו' כי אשר חרבה אותם אתן את הארץ כלו' ולא שהמעשים והתן להם את הארץ אחרי כן וזוהו מה שכתבו על גרפו את יתחק עם חרבה שלא הקילו וי"ן רק ביעקב יתכן כיון טעם כבוד אצלנו במקומו שהיה מה עשה ה' ככה שלא נשבע רק לחבריהם וליעקב. ולא ילחק אמר והקומות את השבעה אשר נשבעתי לחבריהם חזק שיהיה השבעה אל חרבה אך הוא כי הנה ידוע כי לחבריהם חתיים מדת חסד כמד"א חסד לחבריהם והדין והרנוז ילחק כד"א ופחד יתחק והאמה והרחמים ליעקב. והנה בהשבע הוא ית' לכל א' מהם הוא לכל א' ע"ם מדתו. וא"כ היה נמשך כי שבעתו את יתחק לא היה רק ע"ם מדת הדין בהיותם רואים בדין ולא על ג' החסד והרחמים וא"כ לא היו זוכים את לא בהיותם לדיקים במורים ע"כ מה עשה הוא יתחק לא נשבע לחבריהם לפני עמו רק אמר לו והקומות אתן את השבעה אשר נשבעתי לחבריהם אשר ידוע כי היתה צבחינת החסד ולא צבחינת הדין והוא מאמרנו על פ' אשר כרת את חרבה וצבחינתו ילחק כי שבעתו של חרבה כרה ליתחק ולא של יתחק ע"ם צבחינתו. ויתכן כי ע"כ גם משה חרם את חרבה ליתחק למען זהה בלתי יזכור מדתו דבדר רק שיוכור מה ששבע להם צבחינת החסד ולא צבחינת הדין וע"כ חזיר ודיק יתחק עם חרבה כי אשר נשבע להם היה ליתחק צבחינת חסד לחבריהם ויזכרם ה' עשה וזו ויגהם ה' על הרעה אשר דבר לעשות שהוא ע"י האף והף גם זאת לא יחס רק על הרעה אשר דבר לעשות לעמו אך לא על הסובא אשר דבר לעשות למשה לעשותו לגוי גדול נאמר ובני רחבי' רבו למעלה שהוא למעלה מש' רב. ו גם רמו' כי לא יחס רק על אשר דבר לכללות עמו אך לא לאשר חטא לו כמאמרנו ית' אחרי כן בזומר מי אשר חטא לו וכו' ית' חטא לו וכו' י

שהוא על הלווחות כלו' על דבר הלווחות שצבות מורו הלווחות אם היו בלי משלה העגל היה חרות וכו'. (ו) מה היה שלא היו החיות בולקות מעט הלווחות ולא חרותות זו: אמנם הנה קרוב לשמוע כי עשה משה פה כשנפטר מלפניו ית' על דרך מאמרם ז"ל עשה כשנפטר מלפני פרעה שנאמר שם ויפן וינח מעט פרעה כי אמרו רז"ל (ש"ר פ' ו"ב) שהפך פניו כלפי פרעה והיה פוסע לאחוריו מפני כבוד המלך. וזה יתכן עשה פה כי ויפן כלפי שכינה בחר והיה פוסע לאחוריו וירד: עוד יתכן כי הורה לנו תעלת הלווחות כי לא הארך לטרוח בירידה מהלך ויורד כ"א בפניו שפנה לידת מיד וירד למטה מן ההר כלו' ע"ד הארון שהיה נושא את נושאיו כ"ם הלווחות עצמם. עוד צ' כי ב' הלווחות כאחם היו בידי אחם והנה ב' הדברים והסוין שלא כדרך טבע ע"כ אמר אל תחמה על החפץ כי הלא נשאו את נושאן כי גם שהיו בידי עשה נשמיו ועם כל זה לחות כתובים וכו' לו' אשר היותן לחות ממש היה יוכר בהם רוחניות שלא כדרך טבע כי הלא היו כתובים משני עבריהם מזה ומזה שהוא כהרבעה לדיהם ואף יתכן בטבע בלוח גשמי ממש יתכן הכתב הקוק מפלשת החקיקה מעבר אל עבר ולא יהיו הלווחות הנקראים ציפור מלד ח' מהפכו' מהעבר השני ולא היותן כתובים ונקראים ציפור משני עבריהם ועוד אל תחמה על החפץ גם כי גם מזה ומזה שהוא גם הולדים נקראים משני עבריהם עם היות החקיקים מעבר אל עבר וא"כ היו אומר כי גם בהיותם לוחות מוגשמים ביד משה היה בהם רוחניות גדול מספיק להיות נושאים את נושאים וק"ו הוא מהארון כי על היות הלווחות כתובים היה נושא את נושאיו לוחות עצמם לא כ"ם והוא כמאמרם ז"ל וירא משה וישלך מידו מה ראה אותיות פרחות באוויר הוא רוחניות החורה אשר גם כה שמוותו של הקב"ה ובמה מאמר חס' כל כך קדושה היתה כבחינת החורה שבלוחות עם שהם נשמיו' א"כ חיפה חף הרוחניות שובן בהוכה ונסכל מהגשמי' כי הלא גם שהפך חורה נכתב בקדושה ויש בו רוחניות אך לא בגדר שיהיה נושא את נושאיו כי כשב אשר נכתב בידי אדם בעור גשמי הוא והוא הוא על פי בלוח היה מכתב אליהם הלא גם זה יפלא חף היה מבא לומר כי מכתבו ית' בלוח גשמי לז"א והלווחות מעשה וכו' לומר כי לו נכתב מכתב אליהם את היותם הלווחות גשם היה מן הסויה אך דע לך כי הנה כאשר הלווחות עדיין מעשה אליהם הנה סויה בהיותם עדיין רוחניות למעלה טרם יתגשמו שיקבלם משה אז והמכתב מכתב אליהם הוא והוא מז"ל כמדדש חיות כי על חקיקת הלווחות נאמר קול ה' חוצב להבות אש. פי הלווחות היו אז להבות אש רוחניות והקול הוא הדבור היה חוצב ונחקק בהם ולשמתו האמר הלא אתה התגשמתם לשובלם משה. גם נעטבה רוחניות הכפיכה ופלה הרוחניות על התגשמות הלווחות אכן כי לא יכילו הרוחניות לז"א היותם על הלווחות לו' ראה וביניהם את מעשה ה' כי נרא' הוא כי הלא היה יכול לעצום אותיות בולקות מעטם הלווחות אך אם ה' עושה כן בהתגשם הלווחות היו מתלבשים האותיות ולא היה חל בהם הרוחניות העולם חלק אלוה מעטם בלתי נפרד מאתו ית' ע"כ מה עשה

בגוד הנרחב שהוא צורך בלתי נמנע שובל דולחיות באופן שהיה הכרום למעלה מאיכות הלוהות וזהו הכרום על הלוהות לו' כי הכרום היה למעלה מאיכות הלוהות וע"כ לא היה בולט מעל הלוה והוא או' על ולא נאמר בלוהות גם ירמוז כי איכות המכתב הכרום היו על הלוהות עליו ונמשך ודבק למעלה בצורת הכרום ולא נאמר דבר מן עמם הלוה כדעת כל דבר החקוק מן עמם בשמיי :

עוד יתכן בנא' חרות כו' לומר כי לא היה כדרך החוקקים אריות מן לוח. שכשיעור עני האומות יחברו מעמם הלוה באופן שהכרום הוא על הנאמר מהלוה ולא על כלו אמר כי בזה היה חרות על הלוהות כנס ולא על קצתם שהוא הנאמר מהם אחר התריעה כי לא נהצר מהם כלום והוא ענין מז'ל' בצומרם שהיה הקול נחקק על הלוה שנאמר קול ה' חוצב להבות אש כי היה חוצב ולא מהצר וע"כ מ"ס וסמ"ך היו בנס ולא היה אשל הלך הלך שבתוך כל אות מאלו כי הלא לא היה חסר מעמם הלוה מה שפניבות החוך רק יתן בקרבו בכה : או יאמר חרות על הלוהות כי הנה דרך החרות ככתב בלוה כי אולם האריות לא היתה מליחותם בעולם עד אחר שנהקקו בלוה אך מקודם אין מליחותם נמצא אך בלוהות מליחות אריות אשר נחקקו בלוהות. פרס המלאם חוך הלוה היה מליחותם שיהיה למעלה אלא שבחוקקים מלימוד ע"כ לעמי הכל זה מליחות חרות על הלוהות כי מה שהוא חרות מלימותו היה הוויס וקיים בזהויהם על הלוהות שהוא פרס סתן בלוה אשר לא נפשטם ליהר חוקקים : והוא מאמר מדרש חזית שהזכרנו למעלה כי הדברות שילאו מפי הקב"ה בסויה היה מליחותם חו וקיים ומדברנו עם כל אחד מישראל ויאמר לו מקבלני את עליך ואומר לו הן ואח"כ היה נחקק על הלוה נמצא כי היות מלימות מה שהיה חרות היה על הלוהות למעלה סתן מתחלה ולא שלא היה מלימותן רק אחר חקיקתן וע"כ דרך זה יתכן יאמר והלוהות מעשה אלקים המה מחייבהם אל מעשיו ית' יש מאין והמכתב מכתב אלקים הוא מחייבהם אליו ית' שכותב מבלי עוד או נייר או לוח כן היו באויר חיים וקיימים דברותיו ית' כמז'ל' שהיו הדברות נראות רשומות באויר וכל הדם רואים את הקולות ההם רוחניים וגרמיים באויר ואחר היותו מכתב אלקים היה אותו המכתב חרות על הלוהות לו' כי עמם שנתקן יהיה חרות ועדנו מלימות רוחניות אשר ירעם בעצמו באויר לא נעדר מלימותו ומה גם לר' יוחנן (הגיגה ד' יד) שאמר כל דבור ודבור שיוצא מפי הקב"ה נצרב מלאך כי לא נחבטל המלאך בהתח' בלוה אלא שיעוד מלימותו נשאר למע' מהלוהות וזהו חרות על הלוהות ששם היות חרות גם הוא המכתב ההוא על הלוהות כשהיה רז"ל (ש"ר ס' מ"א) אמרו אל הקרא רבות אלא חירות ממלאך המות שהקיים לומר אל הקרא שא"כ ה"ל חרות בלוהות ע"כ אמרו שהיה להם חירות בשביל הלוהות ע"ד (בראש' יב) על דבר פרי (שם ל"י) על חלומותיו ועל דבריו :

יהושע מה שמע הוא שלא ישמע משה שיאמר יושע להודיע למשה שהיה שומע קול מלאמה ועוד אומר אח"כ ויאמר אין קול כו' למה חוזר ואומר ויאמר בתוך דברי יהושע עצמו : אמנם הורה גדולה הכהנה משה על הכהנה יהושע כי הנה שמע יהושע קול הרועם והיה קול מזהקים שקמו ללחם העם אשר בחר אלקים חדשים שמרים לאוד ויהושע חפץ שהיה קול מלאמה במהרה העברים ממרתם מקבלים עושי מלאמה על דבר עולה אז ויאמר משה לא יתכן כי א"כ היה לא יצטר מא' משמים או הוא קול זבל הטמאים. או קול נאקה הטמאים לחולשתם חזן זה קול עמום בצורה של טמאים ואין קול עמום הלופה של מלאמה אך קול עמום ועמוי האמת אנכי שומע : וע"פ דרכו רמז מה שכתבו מרז"ל בשערים שנהשבו ישראל כארובים הדבור של אנכי ולא יהיה לך וע"כ פ"ה היה רצון להם כל אש' ל' שקלים כאלוים במקום מזהים השקל חס רמז בשמיות חיסה שאחריה בנא' עמום אנכי שהוא דבור אנכי שהוא ראשון לכל הדבור' כי עמו ואנחו אותו כמז'ל' שם כס"ד ודתי' סמוכ' עם שפסם הכ' לוי זו ממקומו : או יאמר קול עמום אנכי שומע והוא כי יש שמחה חסיים לשמחה ויש חסיים לחסיה הכנעה לפי האמת והסיקא בהסכו ע"ד בנין נערים הסירים וחסירם זקנים בנין כן השמח שמחה שחוק וקלות רצף או על עבירה אשר עשה כס נחת רוח לניירו כרע. או לו מיוצרי כי ישמח לאבל מחולו ומזאו היחל ברכס נפשו עליו סאכל כי מעשה יקד יקוד אש גפרית בחלקו בשר לו נבדינס והוא מאמריו ע"פ (קהלת ז) כי כקול הסירים סתם הסיר כו' כמז'ל' אלגו בשער מעשם הסעיל זה יאמר קול עמם שהוא קול המורה שמחה והוא עמום חס נפסם :

יח וידי' כאשר קרב אל המהנה כו'. הורה כי אין האדם מתפעל אף חס ידע הרעם על אש ירצנה בעיניו והוא כי הקב"ה גביד למשה וגם הוא שמע ע"י יהושע ולא נעם על לבו עד ראה את הסגל ואז ויהר אפו כו' והוא מאמרנו על פסוקים (איוב ז) וישמעו שלשת רעי איוב כו' כי מחל' עם היות ששמעו כל הרעם הזאת הבאה עליו לא דברו דבר אשר לא הוגד למו כאשר דקדקו מרביי האת והכל וייתור מלת זאת כי האת הוא על אבדן האטמות והבקר ואו' כל הוא על הגמלים ואו'. הרעם. הוא על כאף ואו' הזאת הוא על הבדים אשר הוא נגדו תמיד שוכס בו ויחר מהכל אשר הזאת כמראה אותם בלצנע ופל שהחן אלהים עליו ממש אשר הבאה עליו ועב"י כי שמעו סכל לא עלה אל דוחס לבא לבכות ולקרוע מטייליהם ולזרוק פטר על ראשיהם ולשבת אמו לרצף ז' ימים וז' לילות רק לבא לנד לו ולנחמו כאמרו (שם) וישעוד ימדוד לבא לנד לו כו' ולמה כעוואם חרדו אותו חס כל המדורות הסם :

אמנם הכתוב נתן פסם כי לוי מה שמתפעל האדם מראות עיניו דומה למס שיחפעל כאשר יוספר ומפי מגידו חמת חס ממאמר הכתובים הנה מתחלה וישמעו כו' וע"כ לפי שלא היתה רק שמיטה בלבד לא הפסיקו המתפעלות רק לבא לנד לו ולנחמו אך אחרי כן וישאו עיניהם מרתוק ולא הכיבוהו מרוב זקס ואכילס מנדוק

בחוטאים שהיה הקפץ יותר גדול ועוד באומר מי אשר חטא לי אמתו ואח"כ אומר וציוס שקדי ופקדי שמינת הדבר אל פקידות הדורות ועוד למה חוזר ומזכיר . העגל ומייחסו לאהרן :

אמנם הנה נחבנו למעלה כי הוא יחברך הטיל עיקר אשמת דבר על הערב רב באומרו כי שחז עמך אשר העלים וכו' שהוא הערב רב שהיה עליית ע"י משה כמדובר למעלה וע"כ העולה על רוחו כ"ל חטאו מישראל לא היה רק בלא עדים והטראה בלבד . אך לא בעדים כ"ל הערב רב ועכ"ל חרד את כל החרדה הדיא ויפטר אותם כו' וע"כ לא שם לבו מתחלה רק לבדוק את החוטאים בלי עדים והטראה כטובות על ידי השקאה וע"כ זו החטוי וישק את בניו להעביר חלאת העון מיד טרם הארץ זמן נדבר אל אהרן ואח"כ ויאמר משה אל אהרן כו' והוא לו על זאת חרד ויאמר אל אהרן מה עשה לך כו'. והוא ע"פ הקדמתו למעלה אשר חילקנו בין מקום שנאמר העם סהם למקום שנא' העם הזה כי העם סהם הוא הערב רב והעם הזה הוא עם בני' וי"ל מה עשה לך העם הזה הרשום עם בני' ומה יסורין עשו לך שפעשה זה שהנחת עליו כו' כלו' פעשית אותו על ידיך שאלמלא כן לא היו חוטאים ג"כ הם והיא חטאה גדולה כלו' עיני שונג בלי עדים והטראה כי לא נפטרו כערב רב כי זה מורה שלא היה לבם אחריו ואם כן אין ספק שאלו לא עשיתו אהה לא היו חוטאים נמלאת מציא עליו חטאה גדולה והשיב אהרן ואמר אחם ידעת את העם ולא אמר הזה כלו' הערב רב כי ברע הוא כלו' נמשכים אחר עומתת מזרים ואחר כשופטים ויחכן רמז מאומרו ברע אל ערב רב דלוטיות דדין כלוטיות דדין ויאמרו כו' כלו' הם עשו הכל כי ג"כ לא עשיתו כלום רק שהשלקמו באם ויהא כי זה מורה כי ע"כ כזומם נעשה ולאמלא כן לא היה נעשה דבר נמלא כי הם העושים ולא אני : עוד יתכן כיון ע"פ דרכו בהשקות את בני' טרם ידבר עם אהרן . והוא כי הגה היה לבו בושר כאש מסתפק את היה כל מחומה מחטא זה תחת יד אהרן שאל"כ איך נתגלגל חובה ע"י זכאי ואמר בלבו בעצמותו איך או' לא אהרן את חטא בעגל פן אהיה בחושד כשר ומלבין פניו וגם לא ידק חמור לו מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו כו' כי עוונתו מסתפק את בכסו של אהרן דבק מאום ע"כ ייעוניהו כליותיו ידקם כטובות את אשר חטא בלי עדים והטראה אומר בלבו אם יונח חלילה שאהרן חטא לא היה בעדים כי הלא את כך היה לא יבאר מהתפרסם . ולדבריה הנראה היה בהסך כי הוא עשה המזבח לשמו ית' ועכשם מלעבוד ע"ג מחמתו ע"כ טחן עד אשר דק ויזר על פני היםים שמהם ישחו כל ישראל שכללם אהרן לומר אם נבחר בלי עדים והטראה חטא אהרן ילקח את אהרן ויחטא ויכרואו כי לא נפגע אשר חטאו בלי עדים והטראה וברואו כי לא נפגע אחיו אז שמה ויאמר אל אהרן בלי חיבה כדודע מל' אמירה כלומר ידעתי כי לא חטאת אך אנכיך ואם כן אמור נא מה האיום אשר עשה לך העם הזה כמדובר ;

כה **וירא** משה כו' . לכה אל הענין ומכירה מרזל

כי אז נחרדו האלמים עד גדר נשואו קולם ויבכו כו' ולמה יהיה כל החרדה הזאת נוספת על מה שנדרו לעשות אלא הוי או' שהעם הוא כי ראו כו' ל' כי מתחלה לא היה רק שמיעה אך עתה מה שעשו כל החרדות האלה היה יען כי ראו כו' שע"י כן גדל ההשפעות עד הגדר הזה . והוא האמר החרה האלקי כי הם היות שכל אשר עשו את העגל ככל פקדיו עוונתו מפי הגבורה שמעם משה עכ"ל לא התפעל לחרות אפו על הרעה הגדולה עד ראה בעיניו וי"ל וירא את העגל כו' אז ויחר אף כו' וע"י כן ויפטר כו' : עוד אפשר הורה כי כאשר עיקר עבודת שמים היא העשיתה בשמחה ובטוב לבב שנא' (דברים כח) תחת אשר לא עבדת כו' כן בעובדי רגו ית' החוטא ומתעבב יש לו תקוה לשוב ליתכן כי השמח בעונו אצדק תקוה חו' ע"כ כאשר הוגד לו מפי הגבורה לא הוגד לו היותם שמים ובלתי מתחמקים על עונם וע"כ לא חרה אפו מאד אך בראות העגל ומחוללות שהיו שמים לאידם אז ויחר אפו כו' ויפטר כו' :

ב **ויקה** את העגל כו' . והנה ראו לתת טעם אל השרפה הזאת כי הלא יותר בקלות ישתן הזהב טרם ישרף כמו אש . אך רעה הבורות להם כל יעלה על רוחם כי כח שר האש ולאמלה בו שעלכן בהשליך הזהב באש יאל העגל שהוא ע"כ שרפו באש ודכאו ואחרי כן וישתן כו' ואפי' כזהב הניתך באש בלתי נוח לישתן לא היה כי אף עזר טבעי לא עזרתו האש כי את שנתן עוד כיון להבורות להם כי תחת אשר חשבו כי זה יועילם אדרבה עון אשר חטאו בעשותם אותו הוא יפטר כל הד' יסודתם אשר נבנו מהם ועל כן עשה בו ענין ד' יסודות כנגד יסוד האש וישרף באש וכנגד יסוד השער וישתן על אשר דק כעפר ומה ג"כ בהם שידעמו (חולין דף פ"ח) כי שחינה זהב כשר לכסוי הים עברתו עטר שנאמר ועפרות זהב לו וכנגד יסוד הרוח ויזר לרוח ולעומת יסוד המים היה על פני המים ואז וישק מהם כו' ויסול מתרה ככל ד' יסודותיו ויבקשו ומאו :

כא **ויראמר** משה כו' . ראו לשים לב למה טרם השקותו אותם לא שאל לאהרן מה עשה לך העם הזה עד אחרי כן ועוד כי תחלה היה ראוי יסיר אשר חטאו במזיד ויזום על בני לוי להורג דדין שהוא את אשר חטאו בעדים והטראה ואחרי כן ישק את אשר לא היו בו עדים והטראה לבדוקם כטובות ועוד כאשר חש על אשר בלא עדים והטראה למה לא חש לפקוד על אשר בעדים ושאל בהטראה . ועוד באומרו מה עשה העם הזה שגראה כי אהרן כיון לעשות אותו ובנו זר נחשב ויחשדו . וגם נתיב לב כי תשובתו יראה בלתי מספקת . ועוד אומרו וירא משה את העם כי שרוע הוא מה הוא הגלוי הזה שגלה אפון אהרן ואם הוא שמתאו ע"י אהרן למה יאמר לשון פריעם וגם אומר לשמה בקמייהם הוא כמשולל הבנה ועוד למה אחר עשות דין בחוטאים חוזר משה ואומר אתם חטאתם ויחר היה זודק מתחלה וגם למה לא אמר להם כן עד ממחרת וגם' אומרו אכפרה ומהלוי יאמר יכפר ה' ועוד באומרו מחני נא מה שלא אמר תחלה קודם עשות משפט

(ש"ר פ' מ"ד) האומרים כי באמור משם זכור להצרכים כו' מה' מלאכים רעים שהיו עם חף והמה וקצף כו' בזכות השלשה אבות כשלקחו ג' מהם ושאריו שנים חף והמה אמר משה להקב"ה תנין אלהי בעד החף והוא קומה ה' בחףך וחלי בעד החמה והוא (תהלים ק"ה) לולא משה בזריו כו' להשיב ממנו כו' הנה כי היו המקטרגים נטושים אחר מלקטרג כי לא ערבו על לבם נגד ישראל : עוד ידענו מרז"ל כי דרך המקטרג למענה שבראיהם את החופה תקיין אשמתו אז ירצו לקטרג עליו חף בראותם שהגדיל חטאו אז יבדלו ממז"ל כי על דברת משה הקה העם הזה הטאה גדולה נזרו אחר המקטרגים באו' הלא מה נאמר הלא אמר קחו בעלמנו כי הגדיל גדר ההתקט הרי הוא אמר הטאה גדולה וכשרה שבלו והיה הדבר ביומ' וזינו בלבד אז אמר ועשה את תשא הטאה כו' ולא אמר תשא הגדול : ונבא אל הענין . והוא כי הנה על ידי מאמר החרן אלה ידעה את העם כו' שהוא מ"ש לעיל שהטיל כל אשמת דבר על הערב רב והיקל מעלי ישראל כאלו לא עשו דבר כמדובר למעלה וע"י כן אז נחרטו ויהגברו המקטרגים אשר רחקו מתחלה ע"י מה שהזכיר משה זכות אבות ואשר חלה פנה אליהם הוא יתב' את החף ומשה אל החמה שהע"כ היה הדבר כמכוכה עם השבוע שאלה היו בזימאל חוטאים רק כלי עדים והיוראה חף עשה נפקח עיניו וירא את העם פרוע ומגול' מהעניי כבוד כל אשר חטאו בעדים והתרחק והיה זה מהמקטרגים שקמו עליהם כי פרעו אחרן ע"י הכביל ומיעט אשמתם שבעט אמר שלא הקיפו כלל הנקראים ישראל כי אז נחרטו המקטרגים לגלות אשמתם וזה או' פרוע שהוא כי נהגו להטות כבוד שהוא החופה על רחשיהם כשאר היה לכל אים אשר יתמה כמז"ל בספר הויבר (פנחס דף ר"ז) על וסוקע אותם לה' ונגד השמש כי אשר הטא היה מהגלה הענין מעליו ומכה השמש על ראשו ועד"ז יאמר וירא משה את העם כי פרוע הוא הוא החם היומו מחופה ע"י חזקיות שהזכרנו ונתחדש זה כעת כי פרעה אחרן עשה והיה זה בשביל מיעט אשמתם בפני המקטרגים אשר הם קמיהם כי אמרו המקטרגים אלהי בזה לחפוט עליהם הם הקטרג עד גלגל חוהם מהחופיו שמהן מחפה אותם הם העניי כבוד וזהו לשמה בקמיהם שמתה הוא לטון מיטוט כמו שמן ממה ומה שמן דבר : או עד"ז כי פרעה אחרן עד גדר היוהם לשמלה מעט וקלי ההשיבות בקמיהם הם המקטרגים לקטרג עליהם שע"כ עשה קטרגו ובופט כל החרן גנה אותם כי אלהי משפט ה' אז אמר משה בלבו אם היה כאשר עם לבנו שלא חטאו בעדים והתרחק לא היו מסטיק עשה קמיהם לגלות את כל העם ולעמדם לפורענות חף אין זה כ"א שיש בהם חייב מיתה ב"ד ושפטרי כי פרס עשות משפט בזמרים אלו ג' כל העם היה פרוע על שלא עשו בהם משפט או שלא מיתו ע"כ ויעמוד משה כו' ויאמר מי לה' אלי כו' והו זה למה יעלו השערה אל הבסי דומים ויהרגו כל הייבי מיתות ב"ד ובעשותם כן אמר להם הנה ב' מובות עשותם אתם שהתנגדתם לכפר על ישראל כן זה יהיה כפרה על

כלליהם שעל כלם היה הקףך באו' את העם כי פרוע הוא וזולת מה שהצבחת לכל ישראל גם לכם הטבה כי חבורו מפי עליון על זה וחו ונחם עליכם היום ברכה והנה ראה משה כי עשה ויאמרו ישראל לאמר הנה אשר חטאו בני עדים והתרחק כבר מתו בהשקפת משה ואשר בעדים והתרחק כבר בני לוי וז"ל לויים אלו הנותרים נקיים מכל עון והטאה . ע"כ ויהי ממחרת ויאמר משה אל העם אתם הטאתם חפיה גדולה לו' אתם הנותרים הטאתם והוא כי לא מחיתם ועתה לוי רואה תקנה לגדול אשמתכם כ"א שאלה אל ה' לויי אכפרה שאפי' אני כפרה בעד הטאתכם כענין על הרב שבהם כו' והוא אומרו הלא הטא העם הזה וכו' והגני מהשיב עליהם כאלו הם בעצמם עשו להם חפיה אפ' ושמעו את תשא הטאתם והם אין מהמי נא מלפני וכו' ויבטחו אותי לכפרה והוא מאמרו אליהם לויי אכפרה בעד הטאתכם ואמר ועשה כלומר פרס עשות סב' שפטים בחוטאים לא הייתה מיתתי מספקת לכפר חף ועשה את הטא כו' ואם אין וכו' ואם בלבו לדקדק הוי' שבלת ויעשו פיורה שולת הטאה גדולה יש עוד דבר אחר ומהרהוי יאמר כי עשו להם כו' יתכן יאמר מאמרו על מרז"ל (ע"ד דף ד') לא היו ישראל ראויים לאחור מעשה כו' שהוא כי אשר הגיעו לגדר היותם עם ה' ודברם עם פנים כבשים בזעמד הר סיני חף בני הדגנה הטאו בקצה האחר עד עובדים ע"כ חף יורה כי איזה הטאה גדולה הייתה תחת ידם שמתנה עלו אל עבירה גדולה שבגדולות כו' כי עבירה גוררת עבירה בחוקי כו' ראויים היו ישראל לאחור מעשה מחשב קדמה להם עבירה אחרת לז"א לא היו ישראל ראויים לאחור מעשה כי לא קדמה להם עבירה אחרת חלל וכו' כמפורש למעלה ועל דרך זה יתכן אלה הטא הם זהו החלה הטאה גדולה שמתנה להם שיעשו להם אלהי זהו אחריו כן בלומר שאלם לא תימא הוא שקפטו מן הקפה אל הקפה ובראות שלא אמר לו הוא יתברך כי כן היה אמר ועשה שאינו כן כי לא קדמה להם הטאת תחלה שא לא תטאתם ואם אין למה לי סיים מהמי נא וכו' : עוד יתכן באמרו ויסי ממחרת כאשר ידענו כי ויהי ל' גרה והוא כי עלה על לב משה כי אחר עבודת הלויים העובים דין בני' אלפי אים אשר חטאו בעדים והתרחק שיהיה מאל עת נטון שיבוב חמתו ית' בקמיה את קאלתו חובוס ובגדר השפס בבבורה קוצה ישלחו ית' לישראל חף ראה כי היה ויהי ממחרת כי עדיין היה וי ממחרת וזהו ויהי ממחרת אז אמר אין זה שחטאתכם שלא מחיתם היא חפיה גדולה והוא לא ידע כי זולת זה היה עדיין עון מעשה מוזד שהוא מחשב הטאו בעמים ולא בהתרחק שעדיין לא נפקדו ע"כ כאשר וישב משה כו' וישאל את נפשו למה חתם אז אמר לו הנה אשר קלפתי כעת הוא כי יש עדיין חייבים מיתה והם אשר אמהם משכרי וזהו מי אשר חתם לי שם בעדים ונלי התרחק אשמה חף על כשאר לא חשקוד כעת רק לך נהה את העם וכו' כי לא חשקוד עליהם כעת כי אם אשמה העניי כי יקר מלאכי וכו' ולא אני בעצמי חף החטא על שלא מיתו זה יהיה לאט כי וזכורם שקדי כו' כי אין שקידה שאין בה משון העגל

ומה שאמר הוא י' מי אשר חטא לו אמתו בלא הכח
 ופירש שהוא כי יוגף ה' את העם וכו' ואמר על אשר
 עשו וכו' אשר עשה הארץ הלא הוא כי הנה מהשמש
 חלוקות א"י מהו ע"י משה ולא בני לוי וא' על ידי
 בני לוי וזאת ע"י הקב"ה בלא הכח להם לכו ס"ב ע"כ
 ומה לא עשה גם זאת הוא י' ע"י משה או זולתו ואמר
 יוגף כו' והוא כי הנה לא יבצר מאיש שוגה ומסתי
 לדבר ולומר למה לקו שלשה חלוקי הוסיאם הלא
 והס"ן שעל ידו נעשה החובבה לא נקה ומי יסיר מלימי
 הדור מלומר הנה בני לוי לא נעשו בו כי בשר ממנו וגם
 משה הוא אחיו וכאשר בדרך כסופות הוא ידע לעשות
 שדך בלא ילקה אחיו כי אשר ע"י שם הרג את המזרי
 הוא ידע ג"כ לעשות זה ע"י אחר הוא י' הנה השלישית
 ילקו על ידי ואחרן יהיה לפי'טא או יתקפו כל איש
 באומרו הלא הוא י' לא ישא פנים והוא ע"י סר"ל
 דודו שגמר במגפה ולא בפני דברים האחרים ואמר
 שיעול אחרן ואמרו אין זה כ"א ש"א יחשוב ה' לו עון
 כ"א אל הערב רב בהש"לות אשר אמר לאחיו וזה יוגף
 כו' לומר חסד למה יוגף ה' כו' על ידו ולא על יד ב"ו
 כדי להרוס כי הם אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן
 כלומר כי אשר הוא עשה הם העמים בעגל ולא אהרן
 רק במקרה וזהו אשר עשו כלומר הם עשו לפי האמת
 את אשר עשה אהרן ולא הוא :

רג א יודבר ה' כו' . ראו לפי'טא לב כי אחרי או'
 לך נחה את העם למה חורז ואו' לך
 עלה מזה חמה והעם כו' . ועוד למה חזרו לו שהוא
 העלם בכו' אשר השליח . ועוד אומר להמר לזרעך כי
 אינו לאמר לזולת . ועוד למה חורז ואומר ובלחתי לפניך
 מלאך הרי לאמר למעלה הנה מלאכי ילך לפניך . וגם
 למה מזכיר היות אל ארץ זבח חלב ודבש כי ידוע הוא:
 אך הנה ראה הוא י' סן יחדד משה על מאמרו י' לך
 נחה את העם הנה מלאכי ילך לפניך כי הלא לבנו
 יבין דבר נגד כבודו . וגם דבר שלא כנגד כבוד ישראל
 והדבר ההוא ימלא בו מה שהוא נגד כבודו י' הלא הוא
 כי בכו' לך נחה את העם הלא יראה כי לא יבא הוא אל
 הארץ רק לנחות הדרך בלבד וע"כ יתחמך לבנו כי הלא
 ערן לא היה ענין סלעט שעליו נגזר שלא יבא אל הארץ:
 שנית על כבוד ישראל שיורה בכו' הנה מלאכי ילך
 לפניך כי גם בארץ ירעה אוהם המלאך ויהגם
 וזו רעה חולה כי גם הוא מוכב אלהים ולא ישליח ה'
 מלאך ומזול גם וזמה נתקן גם על כבודו י' כי הלא
 הוא י' האומר לנחות לזרעך אמן שיורה שיהן ע"י ע"מנו
 ולא ע"י מלאך ע"כ על שלשה אלה ענה ואמר אל משה על
 הנוגע אלק לך עלה מזה חמה והעם אשר השליח כלומר
 כאשר יהיה למעלה שגמור ותעלה אדם אל הארץ
 כו' והוא כי הוא י' דן בנפש הוא שם וענין הס"ע עדיין
 לא ה' : ועל הב' אמר נשבעתי לאמר לזרעך אהגיה
 כלו' כן אמת כי מה ששבעתי לא בלבד היה שהתקן
 להם שהר"ן כי אם לאמר לזרעך אהגיה כלו' ע"כ ואל
 חתמה על אמרי עשה שמהלכי ילך כי דע איפה כי ושלחתי
 לפניך מלאך אך לא שיה' הוא הכובש את הארץ ומגרת
 את הגוים כ"א וגרשתי כלו' אי בעלמי את הכנעני כו'

והראיה כי אין פס' מקום לשר או מלאך כי שלא הוא אל
 ארץ זבח חלב ודבש שהוא דבר הכלתי מתייחס כ"א אל
 עמי והוא כאשר היה הוא י' כחם למטקות כהלדים
 בשדה וכללים מחמת לארץ שמי עקבים א' של דבש וא'
 של חלב ומתראה בעלמו יתברך כנחמד לה ודודו הוא ולא
 מלאך וכן להראות לישראל מעלה הארץ מזכיר להם זה
 להורוס כי מה שלא יתקן ע"י מלאך הוא התייחס אליו
 והוא לעומת רמו לבניתי ארץ העליונה התייחס לנלג
 ומתיקות שטעמו עליון הדומה לדבש זולת רמו פורס היוצר
 זולתו ע"י רמו פס בכו' ראו עשה כי ע"י עמי אי עשה
 כי הלא הניי יביתכם אלארץ זבח חלב ודבש אשר לא
 ייחסי לו רק אל עמי ואל' מ' ששארתי לפניה מלאך
 אינו רק בשביל הדרך בלבד כי עם קסם עורף אחסן סן
 אכלך בדרך שאין מקום חיונים ותוכלו מה לעבור לזויר :

ד וישמעו העם את הדבר כו' . ראו לפי'טא לב מה
 הוא ענין העדי הלא שלא שמו איש עדיז
 עליו . והנה רש"י ז"ל ס' למן עדות שהוא עדות דס'
 הכריח שקבלו בחורב והלא כמו זר נחשב אומרם ולא שפי
 כי הדרבא הל"ל יסירו כי ולא שמו יורה כי היה חת חסם
 ולא שמו אומר עליהם ועוד שאין עדיז רק לפי'טא עדי לא
 לשון עדות . והנה רש"י ז"ל (פ"ד ס' מ"ה) פירש לשון
 זיין שהוא מכשפים ועדי לאיש . וגם עלזה יקשה כי איך
 יתקשר עם ראש הפסוק . ועוד כי בכו' ולא שמו נראה
 שלא עליהם היה ולא שמו אומר עליהם ואיך כנסוק שחורז
 כוא אומר הורד עדיך אם לא שמו אומר עליהם איך
 יורידאו ועוד איך מתקשר עם ראש הפסוק . וגם אומר
 ואדעה מה אעשה לך אם יואדעה הוא כמשמעו לא ידק
 כלפי מעלה ואם הוא ל' רחמים איך יתקן והודעת עדים
 מעליהם : והנה לבא אל הביאור שיהי שכל הדין בתאמ'ל
 ז"ל במס' בבב' פרק ר"ע (דף פ"ה) וכו נכא אל כוונה
 הכתובים . וח"ל המאמר דרש ר' סימאי בשעה שהקדימו
 ישראל נעשה לגשמע בכו' ס' רבוא של מ"ש ולכל א'
 מ ישראל קשרו לו ב' הכתובים ס' כנגד נעשה וכו' כנגד שמש
 וכיון שהתאו ישראל ירדו ק"כ רבוא מ"ה וסירקוס שגאמ'
 ויתללו בני ישראל את עדים מהר חורב אמר רב חמא בר
 חנינא בחורב שטעו ונחורב סרקי בחורב שטעו כדאמך
 בחורב סרקי דכתבי ויתללו בני ישראל . א"ר יוחנן ובלן
 זכא משה וספן דספיד ליה ומשה יקח את האהל אשר
 ר"ל וספיד הקב"ה להחזיק לנו שגא' וסדווי ס' יסובך
 ובאו ליון צרנה ותמחה עולם על ראשם שמה ששעולם
 על ראשם : ולבא אל כוונה מאמרים ז"ל פתי' לב (ה) למס'
 הוצרכו ששים רבוא והלא במלאך א' הים אפשר להעשות
 או לפחות בסך פחות משהים רבוא . (ב) פתי' לב אל
 אומר בשעה שהקדימו ולא אמר בזכות שיקדימו .
 (ג) מאין לו הכספים הוצו של מלאכי השמים (ד) א' וכיון
 שהתאו ירדו ק"כ רבוא מ"ה וסירקוס מנין לו הסך שהיה
 (ה) מנין לו שסירקוס מ"ה כי הנה בראיה שמיא מהפסוק
 הוא אומר ויתללו שמורה שסם ללו'ם בבחירתם שלא
 ע"י זולתם וכן מוכיח מקרא שפניו שאו' להם הקב"ה ארד
 עדיך מעליך שיורה שסם המורידים מעמכם (ו) מה סמם
 הכתובים האלה (ז) לא ימנע או סיו עדיין הכתובים ססם
 ראוים אליהם לא לזו את עדיין סיו ראוים למה יאמר סא

יח' הורד עדיך ויזעו למ"ח יפרקו ואם אינן ראוים
 אליהם מליהם יתפרקו כי יחטאו ויבטלו סיבת השתפרם
 (ח) מה שמקשים המוס' כי אחר שמרובה מדה טובה
 יאמר ממדק שורענות להם לקבצם באלו מ' רבוא ופרקם
 באלו ק"כ רבוא וזכה להשבתם כי כן הוא כי להיות
 מרובה מדה טובה הספיקו מ' רבוא לקבצם משא"כ
 לפורענות שאזכרו ככלים לפרק' עדיין קשה מאיכא סימי
 שהיו ככלים ומיכין ים לו ראייה (ט) איך מביא ראייה
 מספוק ויחללו שבו מ"ה וקבצום ומ"ה ופרקום שאין
 פס מזה דבר. (י) כי גם ידבר על הסירוק ולא על
 הפעייה (יא) מה בא להדפ"ר הוא שבוחרב טעמו ובחורב
 פרקו זיל קרי כי רב הוא כי נעשה ונשמע בתורב ואמר
 וספוק ויחללו גם הוא היה בחורב (יב) חומרנו בחורב
 טעמו כדלמנן ובחורב פרקו דכתיב ויחללו בני ישראל
 וכו' כי הלך מתי' כדלמנן גם הוא ספוק ויחללו ולא רבבה
 עיקרו וראה שהוא על הפעייה וחזר להביאו שנית על
 הפריקה והכל ספוק ח' (יג) איך נלמד משמיות ומשה
 יקח את האהל. שגל ק"כ רבוא עשרות (יד) מאמר
 ר"ל ועמד הקב"ה להחיות לנו שנה' ודעונו' ה' ישובנו וכו'
 מה דמות השמרות הסס וערוך לנו בספוק הסו' :
 אאננם הם הקדמה מונחם אללנו מר"ל כי כל העושה
 טעה אחר נעשה לו מלאך מליך פרקלים ח' וזו
 הוא המחיר לו ומעטנו כמחור' אללנו על המאמר ז"ל
 (כרכות דף י"ז) לדיקים יושבים ועפרותיהם בראשיהם
 כו' : ונבא אל הענין. והוא כי הן שלם זכיות הנמלכות
 ביד ישראל באמנם נעשה ונשמע (ה) הקדימת העשיה
 לשמיעה (ב) קבלת השמיעה (ג) קבלת העשיה :
 והנה זכות הקדימה נגמר בשעתה ונעשה מלאך אך
 זכות השמיעה זכות קבלת השמיעה לא נגמר עדיין כי איך
 רק קבלת כל העמיד ח"ל יבצר כי למה שמתחנה טובה
 הקב"ה מורסה למעשה שחאו יקבלו כשיהם לעשות. גם
 שלא יספיק עדיין ליעשות מלאכים לא יבצר מהעשות
 אורות קדושה להשתפר בהם מאז עד עת שועל נמלאו
 ביד כל ח' מישראל מלאך ח' על הקדימה וכו' אורות על
 קבלת המעשה והשמיעה : וע"כ סימני' אשר דבר רבי
 סימני' כי בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באלו
 מ' רבוא וכו' כי ענין הקדימה היה זכות שנגמר בשעתו
 ונעשה מלאך נמאל' ח"ל מ' רבוא וז"ל בשעה כו' באלו
 מ' רבוא כו' כי בשעה שהיו נגמרו ובה מלאך ח' ע"ל
 כל ח' מ' רבוא ישראל והמה באלו וקשרו ב' אורות
 הנעשים ע"י קבלת העשיה וע"י קבלת השמיעה וקשרום
 לעשרות שמים בראש כל ח' מישראל וכיון שחטאו ירדו
 ק"כ רבוא מ"ח והוא ע"ד האמור' כי כאשר העושה מזה
 ח' טורח מלאך פרקליט כן העושה עבירה בורח משמים
 וכהו ידוע מאמנם ז"ל (ש"ר פ' ע"ב) שאמר הקב"ה למשה
 אהב' ב' דברות ששמו מפי' על ידך מי יתן ועברו על
 אשר היו על ידך ולא על אשר שמו מי יתן סרו מהכ
 מן הדקך אשר לוימים שהם אנכי ולא יהיה לך והוא כמפ'ו
 אללנו למעלה שאמר לו הוא ית' עשו להם עגל מסכה
 ופחמון לו ויזכרו לו שהוא עוברם הדבור ה' לא יהיה
 לך וכו' לא תשקמום להם וכו' ויאמרו אלה אליהן ישראל
 אשר העולך מארץ מצרים שהוא עיברם הדבור ה' :

שהוא אנכי ה' אליהן אשר הואמך מארץ מצרים וזה
 כחבנו כי עון אלה אליהן היה בשמיעה כי שמשו וקבלו
 מהעבר רב האומרים לישראל אלה אליהן אשר העולך אך
 הדבור ה' ה' בשמיעה שהשתחוו בשועל נמלאו בידם ב'
 עבירות שהם צעוברים ב' הדברות ח' בשמיעה כנגד
 אומנם נעשה וא' בשמיעה כנגד אומנם ונשמע הרי שכל
 ח' מ' רבוא ישראל. קנה ב' משמיחם על ב' גופי
 עבירות נמלאו ק"כ רבוא מ"ח. ודעת ר' סימני' כי הן הם
 אשר ירדו ויפרקום אותו שנגרל על מעשה שהשתחוו
 לו ויזכרו לו פירק עשרת נעשה ואשר נגרא על שמיעת
 אלה אליהן כו' ששמשו וקבלו מהעבר רב פירק העמרה
 הנעשית על ידו והיא ונשמע : והוא כי בשון העושים
 ובלתי מוחים היו לאחיהם כי ע"כ ביקש הוא ית' לנלות את
 כלם כאומרו והכלם ועין הבלתי מוחים הוא הסיפק
 לדורות בכל פקודו כמאמרם ז"ל (בבבא זכ"ח ע"ג) על
 ביום פקדי ופקדתי אינן לך פקודה ופקדה אינן ביה מעון
 העגל ואין זה רק על אשר לא מיחו בכל קהל עדת ישראל
 כי ב' כחות החוששים כלם בחששם מאו כשדובר למעל'
 והביא ראייה מספוק ויחללו בני ישראל וכו' על הפריקה
 ועל הפעייה והוא שהוקפה לו כי מהרשו יאמר בהר חורב
 מתי מאמר חורב אלא ויחללו כו' העדי שהיה להם מהר
 תורב שהוא מעט קבלו האזרה שם שאזכרו נעשה ונשמע
 וראיישו הוא על מילכות קשירוך פירוק אך על המקשרים
 והמפרקים אינן לרד' ראי' כי כאשר שריות והיו
 המלאכים וכמאמר העונות יהיו המ"ח כמדובר. ור' המא
 בר חנינא חולק על ר' סימני' ואו' כי לא הורינו מחלה
 למלאכי קדש לקשר העבירות ולא בפריקה לע"ה כ"א
 שבוחרב טעמו מעמל' ובחורב פרקו מעמל' שיעלו בשעות'
 וזהו בחורב טעמו ובחורב פרקו. והביא ראייה בחורב
 טעמו בחורבן ששמי' ש' משקרו ויחללו וכו' אותו העדי
 שהיה להם מהר חורב שמשמשו ככלום מההר שאלו גם
 יד מקשר ומשם מביא ראייה גם על הפריקה והוא כי גם
 שאומר ויחללו סובל היות אומליהם ח' על יד מפרקים
 וינמד מ' זיקק דכתיב ויחללו וכו' שאו הפירוק והוקש
 לשפינה באומרו בהר חורב מה שפינה מאזינין אף
 פריקה כן שאלם לא כן למה במקומה לא מכרם השפינה
 כ"א פה בעט הפירוק כלאמר יד אף הוא להקים כמדובר :
 והנה לבא על חכמת מחלקותם אף נשים שכל והבין מה
 המה העבירות האלה ומה ענינם ואודר כי הוא
 מאמרם ז"ל במדרש חיות על פ' משכיו כו' וז"ל הני רבבי'
 זיון שניתן להם לישראל בחורב שם המאמר היה חקוק
 עלינו וכשתשאו בשמיעה העגל ניסל מהם כיצד ניסל רבי
 איבו ורבנן רבי איבו אמר מחליו היה נקף ורבנן אמרי
 מלאך היה יורד ומקלפו ע"כ : והנה אין הדעת נוחת
 שהיה כלי זיון ממש בשם חקוק בו שא"כ איך ידק אומנם
 מחליו היה נקף או מלאך מקלפו ובי הזיון ביד או חומר
 ששמו בו את עצמם היה שידק בו קי"ף אך אין ספק כי
 אין זה רק אורות קדושה שדבקו בנשמות ישראל בצבואם
 שהיו להם לכלי זיון מגן בעדם כיוון ונשם המאמרם.
 והענין כי ב' המם הדברים האמרים באמת שנתעמדו
 ישראל להיות בני חורין מהם על ידי קבלת המורה לאל
 קלקלו בעגל (ה) מגליות (ב) חירות ממלאך המום וזה

מאמרו במהק לשנוי זיון שניתן להם בחורב שהוא העדי
 שתייטו ונהעטרו בו שם המפורס היה חקוק עליו כלומר
 שהיה להם עדי ואור עליון על יד זכותם מגן להם מבני
 אדם כלים הוא מהגליות וגם שם המפורס חקוק עליו
 להיות להם חירות ממלאך המות שהוא ממקור החיים להגן
 להם ממלאך המות והוא מאמרו ז"ל במדרש (דברים
 רבה פ' י"א) כי בשבחה בא מלאך המות ליטול נשמות של
 משה היה מזכיר שם המפורס וזכירתו מעליו הנה כי יצדק
 לרמוז חירות ממלאך המות באומרו שם המפורס חקוק עליו
 ואמרו זיון ע"כ כ"ל שהוא לרמוז חירות הגליות :
 והנה מאמרו רש"י זיון שניתן לישראל בחורב כו' יורה
 כי הוא העדי שידבר בו הכ' ויכלוהו רבץ פיתון להם
 בחורב וכן הנה ישוה הכ' עפרות שאמר ר' סימאי ח'
 כנגד נעשה וכו' כנגד נשמע . כי הכ' אורות מחופפו'
 וקשורות מלמעלה עליהם להגן עליהם מהגליו' ומהמלאך
 המות אלא שרש"י נשא משלו באופן מהגלה הענין יותר
 כמדובר ויחכן יהיה העפרה של מעשה לעומת מגן הגליות
 שהוא צנף כי כן אין הגליות מופלים רק צנף כמפורס
 על פסוק ושמיי' לארץ גוך כו' עפרה ששכנגד נשמע אשר
 היא חוש מתייחס אל הכיפה תבין כנגד המלאך המות העטל
 את הכיפה . והנה דעת ר' איבזו כי אחר ששתי אורות
 הקדושה נקשרו בנפשות לא היה רק על היוחס משוללי
 זוהמת נפש . ע"כ ע"י עון העגל ששכה זוהמתן בהם
 וחדקב בנפשותם אז חלליהם וקלפו החירות ההם מנפשו מ'
 ומה גם המוח הקשורה בזוהמת כודע ולא הולדכו מ"ח
 לקלסם ודעת רבנן להיות כי אשר חפאו בעגל כבר מהו
 אשר בעדים והוראה ע"י שבת הלוי ואשר צדיים ובלי
 התראה על ידי הבקאת משה שצדקס כפסוק ח"כ אין עון
 אשר חפא בנהרים רק אשר לא מיהו ביד עשוי רשעה אך
 צדיק לא דבק מאום ע"כ לא היה כדאי בזוהמת שדבק'
 גם להקלף מלליהם כחות הקדושה ההם מנפשותם אלא
 שיד מלאך וקולסם . והוא כי מלאך ח' היה קולף הכח
 הא' והכ' את האחר כמדובר : הנה מלאכו ראונו כי
 הני תנאי כהני הנאי ר' סימאי קדעת רבנן ור' חמא
 כו' איבזו ונחזור על הענין והוא כי אחר אומרו רבי
 סימאי שהורגת מ"ח לערפק על שכל אמתם לא היחה
 רק על שלא מיהו בלבד . וגם ר' חמא עם סיוות מעמים
 יורה שפרקו מלליהם עם כל זה לא יבצר כי חפאדם
 לא כבדה מאד כי לא היה עמו שלא מיהו ביד הפוערים
 וח"כ איפה הלא כמו זר נחשב העפרות ההם יעוצו מהם
 ויהיו עדי אובד אחר כי זכו אליהם בצדקתם ע"כ בא
 ר' יוחנן ואמר ובכלם ובה משה ונפלים דמיתך ליה ומשה
 יקח כו' והוא כי מסייע אל דרשם הסמיכות כאלו יאמר
 אם הם נללו את עדים ומשה לקחה ושמה תאמר ומה
 בעצ בנתת אוחס משה אחר שמה יגרעו ולא כו' ר"ל
 ומלא את דבריו ואמר ועתיד הקב"ה להחזירן לנו שגא'
 ופדויי ה' יסובן כו' שהוקשה לו בכחוב אומרו ופדויי
 ה' יסובן מנרה שיש זולתם שאינן פדויי ה' . ועוד
 מה היא שמתח עולם ולמה ייחס השתחה אל הרשע
 ואין דרכם אלא בלב על כן אמר שהענין הוא כי הנקראים
 פדויי ה' הם יונאי מארים כד"א (החללים ק"ו) יאמרו
 גאלי ה' אשר גאלנו מיד ר' אשר לולא משה לא היו

פדין כו' והוא כי מלא ברא אלהים אדם על הארץ היה לעשות מרכבה מני אדם כמאמר ז"ל (ב"ר ס' י"ט) משעה שנברא הקב"ה את עולמו נתקחו שתיים לו דירה בהשמונים וכו' וכן עשה ע"י אדם וזוהו פס' יעשו את שבע השלשה גם זוהמת נשוע"ב לבא אל ההכליה ראה הוא ית' כי טוב המות לאדם למרק ולספר כבוד הארץ כל זוסתפסו בהחיות זכיס ועדיס מוכינס להיות מרכבה אל השכינה המלאכי הפרס ועוד הוסוף הוא ית' ע"י אלונו אברהם שעבדנו בנינו למען מרק ופטר גם על ידם את עמו להזיל אותם מביהנם העמיד כמאמר ז"ל לעיל אברהם יובב נפתח גיהנם ולינו מנית אדם ליתנם בו כי מלא בירק לנו את הגליות והנה כאשר יהיה טורס וספקה זוהמתו וזוהו אל העדי המוכר אשר הוכנס להשיג האופר העמיד להיות מרכבה אל השכינה מלא . כי ספקה זוהמתו ומען לאו ב' גמיס . להגין כל י' אחת מן פס' פס' הכורוס והוכר מכוונר . והס' ע"י טוח העגל והפך לאכל מחולס . כי שנה זוהמתו למקופס ואבדה תקוח כל הקוצה העמידה שהיא להיותם מרכבה אל השכינה את לא ע"י מירוק הגליות וספות כמזכרת את גויותם במוסם מחלאת זוהמתם ע"כ אמר אלהים חוי להם לישראל את לא יורידו עדים מעליהם כי הלא יהיו בני חרין ממות ונמלא חלאת זוהמתו בלתי מתרחקת לשלם ולא יוכנו עוד בכל ימייהם גם את לעולם יהיו להשיג ולאר העמיד בנוף ונכנסו טוב מהס הנפל ע"כ כל טובם חלוי בהוריד עדים מעליהם שע"י קן יתמקרו ויהלבו ויוכנו אל כל סביב העמיד הוא ית' להביא עליהם וזה מאמרו ית' ועשה הורד עדיך מעליך וקבל מות וגליות ואל יקשה בעיניך כי לשובך אני או' כי ע"י כך וזלעה מה אעשה לך כל' כל כך מהיה הסונה אשר אעשה לך שלא ידענה וזלתי והוא מאמר הכ' עין לא ראתה אלהים וזלך עשה להחיה לו וזוהו וזלעה כו' לו' וזלעה חוי לבדי מה חלעטה לך כל כך וכך יהיו רבוייו ורוממות איכותו לעמיד :

ו וימשה יקה את האהל כו' . ראוי לסיס לב אל

יחקן פעם ב' והוא מקופר אל הכתובים הקודמי' והוא כי ראה סילוק שכינה מישראל באמרו ית' כי לא אעלה בקרבך אמר בלבו את אשר נבוכס גם כשהלי לא יהיה הוא ית' כי יהיה פסולת מכללות מחנה ישראל ע"כ עוב לו חסד אהלי מחון למחנה וס' יהיס ס' חתי וגם הוא כבודו ית' שהיה לו בית מועד כע"ז שנחלחלה שפסיה לו דירה בשתחומים ולא יהיה פסולת לגמרי וזו מאה"כ ומשה יקה את האהל ונסה לו מחון למחנה והפעם העיקרי הוא להתרחק מן המחנה שהוא ששחשיבם למטדים . וז"ל הרחק ולא אמר רחוק . אך מפני כבודם להספיר שלא על כי ששכנס למטדים ס' מה עשה קרא לו אהל מועד לה' כדי שזויה כל מבקש ס' ילא אל אהל מועד וז"ל חיסה אחרי או' ית' כי לא אעלה בקרבך את ישראל במחנה גם מהלכו של משה יעדו ולינו כבודו ית' לשאר אהל מבקש ויפך להסמלק בכות מחנהו לגמרי ע"כ יוכרח לנסות אהלנו חזסם בללתי יפקד מושבו ית' ממנו וז"ל וקרא לו אהל מועד שדע למה על שזויה כל מבקש ס' ילא אל אהל מועד כי שס הוא ומה גם לרז"ל (פ"ר ס' מ"ה) האומרים פעל מה"ש ידבר כי שמה ילכו לבקש את ס' וע"ד זה יאמר אשר מחון למחנה לו' מה שמתרמי והיה כל מבקש ס' לא על הסם אשר במחנה כי הלא כזוכים היו בעיניו כ"ל לאשר חון למחנה הס סה"ש שאין מהממה . או כשקופו שגומר מה שהיחל ואומר וקרא לו אהל מועד כדי שזויה כל מבקש ס' מהלדיקים הידועים מבקשי ס' שלא היו חופים בעיניו ילא אל אהל מועד ושחלחלת גם את הים אהלנו טוך המחנה יהיה קן לז"ל אשר מחון למחנה השעס הוא אשר ס' המוכר הוא חון למחנה כי נסמלק מישראל ע"כ המוכר לנסות אהלנו חזסם להשראת שכינה שסועד לו סס . והנה ישראל הרגישו בדבר שששכנס למטודים ולא קרבו אליו רק לבנו חיס פסח אהלנו כממע"י ומשקוקים להסתכר חלוי כי שכינה עמו ומינינו אחיו שלא יחזו עינים ממנו עד באו טוך האהל שאי אפשר להם עוד לראות ולא ערב חיס אל לבו לנשס אל פסח אהלנו ובראשו ית' את לערס חס על כבוד משה ועל כבוד ישראל על כבוד משה להורות כי משה הוא המצייל השכינה באהל כי היכל ס' הוא ע"כ מיד כנא משה האהלס ירד עמוד וכו' למען יראו כי בו בחר אלהים לישבת . לו וישתחוו כעדים למען שחלק מכוונדו ליראו ושנס הס כמותו חלוי יחב' משתחיים ולא זולת כי נכ למשה לבנו ולא השתחוו וגם חס על כבוד ישראל כל יחשכס משה כמטודים דבר ס' עם משה כו' דבר פעל ידו שב אל המחנה והוא ענין מאמר ז"ל מיושב על משעפות השבון והוא כי ראה לאמר בו כ"ל כס עשה להחגיגה ברגוו עם ישראל הנה יהושע יושב כקופו כי הוא נער לא ימיס וכו' . ונורא חלונה יאכל פריס . וש"ל למס לא אמר וישתחוו לטוכה כו' ומשפרתו חלנו הטורס שספרת ענין אחר שאינו מהדיבור אשר דבר חלוי ס' שהיה נראה שהפך פניו ממנו מרוב כעס עליו פע"כ אמר ומשפרתו שלא לטוכה לזס הקדיס ואמר ודבר ס' עם משה פניס אל פניס כאשר ידבר כו' לו' כי ודבר ס' עם משה סמיד פניס אל פניס וגם עשה כאשר ידבר

איש מי שהוא רעהו פאורבו פנים אל פנים היה מה
 שאמר לו ומשרתו כלו' פה"כ אין זה כ"א שהיה צופ
 לו' אליו דבר אשר איננו לפי כבודו לנוכח רק ב"אחר
 יד בתדבר שלא לנוכח כן כביכול עשה הוא יח' שלא
 אחר לו ומשרתו יחשע וכו' כלו' יכנס במקומך אם
 תקנהו כעמך כ"א ומשרתו שלא לנוכח; ושיעורו הכ'
 ודבר ה' עם משה פנים אל פנים וגם עתה כ"א
 ידבר איש אל רעהו בדברו פני' אל פני' דבר פעל ידו
 חזר ופג' אל המהמה פחזרו מלהשיב למנודים ומה
 היה הקושי שדבר דרך כבוד עם היומו כאשר ידבר איש
 אל רעהו פנים אל פנים הוא אומרו ומשרתו כו' שלא
 לנוכח עם היות הבוונה לומר לו אם לא תהפייס הנה
 משרתך במקומך או יהיה הענין כי כאשר היה קשה
 ליברחל שהיה להם סכסוך בין ה' וביניהם מלאך כ"א
 משה כך משה היה ירא קן לאשמת הטעם יהיה גם
 המלאך בין הש"י למשה ע"כ אמר אם אהיה במחנה
 אולי ידבק בי גרשוני זה ע"כ ומשה יקח את ההלל ונטה
 את מחוץ למחנה פעל ידי היות הרחק מן המחנה של
 החוטאים לא ימ"ש ה' מהיות שם עם משה ולא יהיה
 המלאך הסבורי בין ה' ובינו וקרה לו אהל מועד
 כמשכן שהוא מושב ה' ולא מלאך שע"כ והיה כל מבקש
 ה' ירא אל אהל מועד ובראותו יברחל כך השמו קן וימ"ש
 משה היותו מתייבס וכן על חובר וזאתה לא ידבר ה'
 עם משה כ"א מלאך ע"כ בבואו האהל היו מליצ' עיניהם
 אחריו בתפוקה לומר די אהו לבדו היו רזיים לא אם
 המלאך וברמותם הענין אשר שם ה' עם משה השתחוו
 שנושע השוקתם ויאמר משה אם היה גדול כעשו יח' עם
 ישראל גם שלא היה מיוחד דבורו מעשה ע"כ מלאך כ"א
 מדבר עמי בעלמו היה מדבר מן האד שלא לנוכח כי
 כלום נהן לי גדולה אלא בשבילם אך ברשות כי ודבר
 עשה ה' עם משה פנים כו' כאשר ידבר איש אל רעהו
 א"כ ודאי אין כעשו גדול על עמו ואין ראוי לפרוש
 מהם כלו' כי גם ביהדות אחס לא ימ"ש מהיותו יתברך
 הודבר בו היתה ע"כ מיד ושב אל המחנה עם ישראל
 אך ימ"ש על מש מיוחד האהל והוא בשום לב אל אהו
 נער אחר או משרתו אף הנה פרש"י כי מלאך המזכר
 פה הוא מטעמו ופ"כ נאמר שמי בקרבו שעולה כמספר
 שדי וידוע כי מלאך זה נקרא נער כמסורם ברז"ל
 (וזהו ואתהן דף רס"ח) וכבודו אלנו בביאור נביאים
 כי מה שברז"ל המלאך שר נב' ה' שבא ליהושע ודחה
 אהו ונעק מר ואמר רבך דחה אותי וגם אתה תדחה
 שבתנו שם כי עה זו זקקה אך הוא כי משה הוא איש
 הכלאים מתייחס ענינו אל השכינה ויהושע משרתו
 נקרא נער מתייחס אל מטעמו שנקרא נער ע"כ אמר
 לו רבך דחה אותי ולא זקקתי כי הוא למעלה מגדרי אבל
 משה שאתה נער כמוני למה תדחי ועם כל זה לא ראה :
 ובוה וגב אל הענין והוא כי גם פה אחז יהושע דרכו
 לדחות את המלאך והוא זה יאמר ויהושע בן נון משרתו
 למה שהוא נער כמלאך הזה על כן לא ימוש מחוץ האהל
 שהוא אהל ה' אשר למעלה ממושב המלאך ובלתי ינאל אל
 מקום אשר יושב המלאך והוא כל ירחא כי בזהו הוא
 בו. והנה יום מברכותו ודומים כי ורבינו אמרי משה

יב ויאמר משה אל ה' ראה אתה אומר כו'.
 ראוי לשים לב בפרשה זו. (א) ב.שון
 הזה המיוחד ובלתי נכון ומסודר שהל"ל אמרתי אלי העל
 כו' ולא ראה אתה כו'. (ב) אומרו חס"כ ואתה והיה
 לו למיך אל מלח אתה הנזכר כבר ולומר ולא הודעתי
 כו'. (ג) ב"אומר ולא הודעתי שהרי הודיעו ב"א' הנה
 מלאכי ילך כו' וידוע כי מלאכו יח' המיוחד הוא
 מטעמו וגם כי נאמר בו כי שמי בקרבו ואין זה כ"א
 במלאך הנזכר כמאמר רש"י ז"ל (פ' משפטים). (ד) כי
 נראה שלא היתה חלונתו כ"א על בלתי הודיעו את מי
 ישלח עמו אך אם היה מודיעו לא היה עם על לב והלא
 חס"כ בקש לנקות את הכל גם מלאכות לבחו עמהם ואמר
 אם אין ענין הולכים אל שטלנו מזה. (ה) ב"א' אמרת
 ידעתיך בשם כי לא נמאל בכל החורה יאמר לו הקב"ה
 שידעו בשם. (ו) ב"א' ועתה אם נא ע"י כי מלח ועמה
 מיוחדת ובלתי נדקת (ז) מה שאלה הודיעני נא כו'
 מה עניינה אלא שליחות המלאך ומשרתו היה שלא יתחיל
 כ"א במה שאמר חס"כ ילך נא ה' בקרבנו (ח) ב"אומר
 למען אמאל חן בעיניך שיראה שנייך שיודיעו דרכיו
 לשימאל חן בעיניו והוא האומר תהלה שלעדי זה כי
 אמר אליו וגם מלאח חן בעיני וגם איך ישייחם לזה אומר

איש מי שהוא רעהו פאורבו פנים אל פנים היה מה
 שאמר לו ומשרתו כלו' פה"כ אין זה כ"א שהיה צופ
 לו' אליו דבר אשר איננו לפי כבודו לנוכח רק ב"אחר
 יד בתדבר שלא לנוכח כן כביכול עשה הוא יח' שלא
 אחר לו ומשרתו יחשע וכו' כלו' יכנס במקומך אם
 תקנהו כעמך כ"א ומשרתו שלא לנוכח; ושיעורו הכ'
 ודבר ה' עם משה פנים אל פנים וגם עתה כ"א
 ידבר איש אל רעהו בדברו פני' אל פני' דבר פעל ידו
 חזר ופג' אל המהמה פחזרו מלהשיב למנודים ומה
 היה הקושי שדבר דרך כבוד עם היומו כאשר ידבר איש
 אל רעהו פנים אל פנים הוא אומרו ומשרתו כו' שלא
 לנוכח עם היות הבוונה לומר לו אם לא תהפייס הנה
 משרתך במקומך או יהיה הענין כי כאשר היה קשה
 ליברחל שהיה להם סכסוך בין ה' וביניהם מלאך כ"א
 משה כך משה היה ירא קן לאשמת הטעם יהיה גם
 המלאך בין הש"י למשה ע"כ אמר אם אהיה במחנה
 אולי ידבק בי גרשוני זה ע"כ ומשה יקח את ההלל ונטה
 את מחוץ למחנה פעל ידי היות הרחק מן המחנה של
 החוטאים לא ימ"ש ה' מהיות שם עם משה ולא יהיה
 המלאך הסבורי בין ה' ובינו וקרה לו אהל מועד
 כמשכן שהוא מושב ה' ולא מלאך שע"כ והיה כל מבקש
 ה' ירא אל אהל מועד ובראותו יברחל כך השמו קן וימ"ש
 משה היותו מתייבס וכן על חובר וזאתה לא ידבר ה'
 עם משה כ"א מלאך ע"כ בבואו האהל היו מליצ' עיניהם
 אחריו בתפוקה לומר די אהו לבדו היו רזיים לא אם
 המלאך וברמותם הענין אשר שם ה' עם משה השתחוו
 שנושע השוקתם ויאמר משה אם היה גדול כעשו יח' עם
 ישראל גם שלא היה מיוחד דבורו מעשה ע"כ מלאך כ"א
 מדבר עמי בעלמו היה מדבר מן האד שלא לנוכח כי
 כלום נהן לי גדולה אלא בשבילם אך ברשות כי ודבר
 עשה ה' עם משה פנים כו' כאשר ידבר איש אל רעהו
 א"כ ודאי אין כעשו גדול על עמו ואין ראוי לפרוש
 מהם כלו' כי גם ביהדות אחס לא ימ"ש מהיותו יתברך
 הודבר בו היתה ע"כ מיד ושב אל המחנה עם ישראל
 אך ימ"ש על מש מיוחד האהל והוא בשום לב אל אהו
 נער אחר או משרתו אף הנה פרש"י כי מלאך המזכר
 פה הוא מטעמו ופ"כ נאמר שמי בקרבו שעולה כמספר
 שדי וידוע כי מלאך זה נקרא נער כמסורם ברז"ל
 (וזהו ואתהן דף רס"ח) וכבודו אלנו בביאור נביאים
 כי מה שברז"ל המלאך שר נב' ה' שבא ליהושע ודחה
 אהו ונעק מר ואמר רבך דחה אותי וגם אתה תדחה
 שבתנו שם כי עה זו זקקה אך הוא כי משה הוא איש
 הכלאים מתייחס ענינו אל השכינה ויהושע משרתו
 נקרא נער מתייחס אל מטעמו שנקרא נער ע"כ אמר
 לו רבך דחה אותי ולא זקקתי כי הוא למעלה מגדרי אבל
 משה שאתה נער כמוני למה תדחי ועם כל זה לא ראה :
 ובוה וגב אל הענין והוא כי גם פה אחז יהושע דרכו
 לדחות את המלאך והוא זה יאמר ויהושע בן נון משרתו
 למה שהוא נער כמלאך הזה על כן לא ימוש מחוץ האהל
 שהוא אהל ה' אשר למעלה ממושב המלאך ובלתי ינאל אל
 מקום אשר יושב המלאך והוא כל ירחא כי בזהו הוא
 בו. והנה יום מברכותו ודומים כי ורבינו אמרי משה

וראה כי עמך מ' בנה שידוע לו דרכיו (ט) מי לא ידע כי עמו ית' המס . (י) אומרו רבנו סוס ומהראוי יאמר כי עמך אמו או עמך אלה (יא) מה השיב לו ויהבך לזה פני ילכו כו' שאין ההשגחה מעין השאלה (יב) אר' על און עיך הולכים כו' כי לא ידעך רק אם היה ממאן ללכת כי אהם אך הוא ית' אמר פני ילכו וראה ללכת איך יתמר לו אם און פניך הולכים כאלו לא היה חסן ה' בדבר והנה לרז"ל (ברכות דף ז) שפירשו על פנים של זעם נהמלקה הקושי . אך און לשון ילכו ודק לפי הפסק כי אם הולכים ממש (יג) באומרו ובמה יודע סיפה כו' כי מלח חיפה מיותרת וגם אחר אומרו מלאחי חן בעיניך למה חזר ואמר אלי ועמך ואלו אם היה רוצה לשקף את ישראל על מה אמר הוי אחר כי הוא המדבר ובאו' מלאחי חן ידוע שעל עצמו ידבר ומה ענין הפלגה זו שאמר עליה ונפלינו כו' (יד) באומר גם את הדבר הזה כו' שיראה כי שני דברים שאל משה ואינו אלא ה' הודיעני נא כו' כי ענין לכתו ית' עמהם מרגעו אמרו הקב"ה פני ילכו כו' (טו) מה עלה על דעת מרגעיה לשאלו הראני נא כי מה השיב לשאלו וגם הוא בלתי מתייחס אל הקודם (טז) המה השיב לו הקב"ה עליו שאלה זו באו' אלי אעביר כו' טובי כו' ואיך יתייחס למה ששאל משה הודעת הקב"ה אליו וחנותי כו' ומה גם לרז"ל (סס) שאמרו אש"ס שאינו ראו אש"ס באינו הבון (יו) מהו אמרו ג"ס ויאמר בהתחלה שלשת הסמוקים שהלם עכ היום שהוא יתברך המדבר הכל גלי הפסק חשובת משה בנתיים . (יח) באו' חתלה ונלכת על הניר ואלו' אמר ושמתיך בנקרת הניר ועוד באו' והיה בעבור כו' ה"ל ובעבור כבודי כו' מה ענין אומרו והיה (יט) אר' ופני לא יראו שהוא מיותר אחר או' וראית את אחורי . (כ) באו' פשל כו' כי מלת לך מיותרת וידוע מה שארז"ל (ת"כ פ' ויקרא) הפסולת יהא עקר . (כא) ה"ל וכתבתי עליהם את עשרת הדברים וידוע שהוא אחר היה בדרשוטים (כב) אומרו היו שאין ספק שגם עשה אחר שנעברו היו בהם עשרת הדברים כי גם שארז"ל שפרתו האותיות אינו אלא הרוחניות שבהן אך לורה האותיות במקומם שאמרו ואל' מלה מתייחס כמה שבער באומרו היו ולא נהווה למה מזכיר מה שבערם ואמר אשר שברת . (כג) אומרו ונלכת לי כי מלה לי מיותרת . (כד) אומרו ויעל אל הר סיני ויקח בידו סהרי חתלה לקחן בידו ואלו' עלה אל הר סיני וכו' ויקח בידו וכו' ואלו' ויעל כו' . (כה) שאמר ה"ל מדות אמר משה יקר נא ה' בקרבנו וכו' והלא זו היא השאלה הקודמת באומרו אם און פניך הולכים וכו' והודה לו הקב"ה ואמר גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה ולמה חזר עשה לשאל ולומר יקר נא וכו' ועוד שמתן טעם ואל' כי עם קשה עורף הוא וסרי זו טענה לשאלו יקר הקב"ה עמהם כ"ל המלאך כמ"ש הכ' לא אעלה בקרבך כי עם קשה עורף אתה . (כו) מה זה נחחדש מה שכתב משה שלא יקר המלאך עמהם ולא עשה ק' כפ' ואלה המשפטים באמרו אליו ה' הנה אנכי שולח מלאך וכו' : והנה מאמר יורו הכתובי' יראה בפרט כי בהיות הוא וי' המנהיג את ישראל בלי אמצעות ואלו' ימשיך

מלחתי' על עמו והיה זה באומרו ראה אלהי אלהי
 בלוי' ראה נא כי אהיה בעצמך האומר אלהי וכו' ולא
 הסתלק שם היתה הכונה אלהיה שלא לדבר עמי כ"א
 ע"י מלאך לא הייתה אהיה בעצמך המדבר עמי זה כ"א
 המלאך ועוד שאמרתי העל אה העם הזה שמורה כי ממי
 עשית עיקר ויורה מהמלאך להשיגם ואין להטות כי מה
 שדבר' כעס עימי לא היה רק על הודיעך אותי את אשר השלח
 ממנו ואח"כ עימי המלאך הדובר כי זה לא אפשר כי אהיה
 לא הודיעתי כעת אשר השלח עמי באומרי אלהי העל
 את העם הזה שחרי זה נודע היה לי מאז בפי' משפטים
 וכ"ש שהיה נודע אלהי שהשלח מלאך א"כ בזה ידעתי
 כי הפלח כי ולא הפרוש מדבר עמי. ועוד פעם אחר
 שתי כומך היווך שלם עמי ולא אמעד בשום סיבה כי
 הלא אהיה אמרת ידעתיך בשם ויהיה זה באומר 'ה'
 אלהי ובס' ה' לא ידעתי להם בפרש' ז"ל ('ש"ר פ' ז)
 שאמר לו הקב"ה שידעו בשמו המיוחד שהוא ממלכו ית'
 ובמי ה' לא נודעתי להם ואין לו' שאלדבה משם רהיה
 שאיני ברנן עמך כי באומרי וסמי ה' לא נודעתי להם
 הייתי מחנן כלו' הכל על דהבדן ולא משכהנין כי
 לאבות לא ההבחיס כ"כ לדבר בס' בשמו והאהיה אמרת
 מה שמו וכו' לז"א הם כוונתך היתה לו' שהיית כעס
 עמי מהתחס על שהשכחתי לא הייתה הא' אלהי לכן
 אמר לבני' אלהי ה' רק על יד החרן כך זה יורה
 שכוונתו לא הכל על דהבדן וכו' כי שמי ה' לא נודעתי
 להם עס כל על אלהי מהמחה עם מה שידעתיך בשם זה
 על מה שאמרתי לי כי אלדבה עויתי הוצר ומשנתך ואו'
 לכן אמר לבני' אלהי ה' וכו' כלו'. כי מלאח חן בעיני
 ואיני מקפיד עמך וז"ל והאהיה אמרת ידעתיך בשם הוא
 בשם המיוחד מה שאין כן להבות פעם שאמרתי לך מה
 שלא אמרו הם עם כל זה ובס' מלאח חן בעיני שדק
 חוץ ידעתי לדבר את ישראל עם ששכרסה הקדומה מינה
 לאהרן בעיניה הוא המדבר נמשך מכל זה כי אין ספק
 כי לא היה הסדר ה' ממנו כלל וא"כ ראהי הוא לבקש
 ולהלין על ישראל וזה אמר ועשה את נא פלאהי חן כו'
 כלו' עשה אמרי דברי אלה הנדק חפלאי זאת שהיא בעד
 ישראל כאשר נבאר בס"ד: והגה בפסוק זה הכני
 בשמתי אומרים בשם הר"ן ז"ל שהתחכם ושה לאחול
 הודיעני נא כו' להרים מכשול הגרה הנמשכה לישראל
 אם היה הקב"ה הולך עמם שהוא פן יקרה שיחטאו לה'
 כי אז ביהות שלא ע"י מלאך יהיה העון חומר וגדול
 ואולי לא יתפיים הוא ית' ויבהכנו ע"כ פרס ישאל משה
 שילך ה' אהם רצה להכנס התשובה ההכפרות ישיב לו
 ה' שהיה זאת שכהבנו ואמרתי הוא ית' בפ' רנב ה' אעלה
 כו' והקדים ופאל הודיעני נא את דרכיך לידע היאך
 תהפיים להשיב המהך וז"ל למען אמלאח חן בעיניך ששהיה
 כועס על ישראל וע"י דבריו ז"ל הלו נמשך פשט שאר
 הפרשה והנה באומרו ראה כי עמך כו' שהיה בכונה
 אף שהזכרתי חבתך אלהי לא אשאל תעשה זאת על זכותי.
 עיני לא תעשה זו והוא דרך הנדיקים אך ראה כי עמך
 הגוי הוא עושה למעטם ויהיה ענינו מה שכהבנו למעלה
 כי הערב רב שלא בעלמו ית' העלם משה ממלכום וע"ז
 אמר לו הוא ית' לך רדי כי שחה עמך אשר העלית אהיה

י' וכניוויי סהס י"ג מדווחי מלה הדבר מה שידעו בשם
 חן (ח"ב) 7

כי כאשר נגלה אליו בשמו הגדול כן גם עתה יגלה לו
י"ג מדותיו :

יה ויאמר הראני נא כו'. בדרשות מרע"ה בני דברים
ח' שהלה הקב"ה כל זכות שני הדברים
צדקותו ונס ראה כי ערס יתראה הוא ית' ללכת עם ישראל
הכניסו ש"ך עמו בימנך מזה כי גם עתה רחמי הוא
יהיה לו ג"כ יתרון למשה על ישראל ע"כ ערב אל לבו
ולמר יובהר טוב יהיה לשאול יראני נא אח כבודו כי
עתה היא עת רצון שחולה כל זה צדקותי על פני שנים
כי אמר בלבו חכם ערס יודה לבא עם העם היה עתה
לי יתרון שיבא עמי לבדי בכו' פני ילכו והיחזיקו לך
ח"כ עתה שמוד' לנאבג עם העם מה תהיה יתרוני
עליהם הם לא שאוהי יראה את כבודו ועם ישראל ילך
בלבד ע"כ אמר הראני נא כו' לו יאמר נא בכו' אני
מקשה לשאול כי אהה החיות בסנה להרחאות והסתמתי
כני ויהי נא כאשר היה רצונך מקודם :

יה ויאמר חמי אעביר כל טובי כו'. אמר את בשאלת
החלה הודיעני נא את דרכיך ואת אשפה
לך כי אני אעביר כל טובי על פני וקראתי בשם ה'
כו' שהוא ה"ג מדות כד"א ויחד ה' בענין כו' ויקרא
בשם ה' כו' ויעבור. והוא שאמר הנה לעמך ששאלת
איך המלא מן בעיני כשחכעום לא לבד אקרא לפניך
הי"ג מדות כ"א גם אעבור על פניך הכחות הקדושה
ההם אך מה שוקראתי לבד הי"ג מדות בשם ה' לפניך
הוא כדי בנותחתי את אשר אחון מכל באי עולם כמ"ז
(שם דף ז') שבודיעם לרצוני כאשר יתחלו פעל ידן
והנחתי את אשר אחון א"כ"פ שפטר ראו ורמחתי כו'
א"כ"פ שאינו הגון כו'. כי ארחם על ידן כמש"ל ר"ס
(דף י"ז) בבית כרוהה ל"ג מדות שאינן החרות ריקס
וזהו מה בשאל הודיעני נא את דרכיך מה שעל ידן
יתפייסו וכן הי"ג מדות ואמר לו הקב"ה הנה בזה אשפה
שאלתך ואת אשר שאלה הראני נא את כבודך זהו לא יתכן
וזהו לא תוכל לראות את פני כל' לא מבלי היות רצוני
למלאה חפצך כי הנינו בעמני נגלה כ"א שלא תוכל מלד
עמך לרבות כי ילוד אשה אשה ולא מבצר לך שלמות
על שאר בני אדם כ"א על פי אינו מחזק אשפרו' בן
אדם עוודו בחיים ח"א כי לא יראני האדם ומי ולרז"ל
באמרו שזומרו ומי הוא שגם החי נעולם שהוא המלאך
לא יראני יאמר אינו מהעדד שלמות כך או מבלי היות
קדוה וזכות בהומנך פסטי לא יראני האדם וגם לא החי
שהוא המלאך ודי לך בהיותך בשיתוף הגוף שזה למלאך
בהגברך בעי"ז ועל היות פסוק זה משיב על שאלה ח'
והקודם על שאלה אחרת אמר בכל אחד ויאמר. או
יאמר לא תוכל לראות כו' ופ"ח כי גם יתבאר כהו את
הכבוד במעמד הר סיני ופ"ח לא יפלא גם שיתראה
באוס יומר טוב לפי ערכו אמר לו הקב"ה שאין משם
ראיה כי אז הם ממו זהו כי לא יראני האדם ומי. או
נדקדק אומרו האדם בנ"א ידיעה לומר אל האמר
כי איך שזה לשאר בני אדם כי גם האדם המיוחד
שבאדם לא יראני ומי כי קדושה נפשו מתמנך אחריו ית'
בראווה אותו וישאר החומר בלי נשמה והליות ענין פסוק
זה על דבר בפ"ע אמר ויאמר פעם שניה או לכל יראה

לו פלהעדד חיבה לא הראה כבודו ע"כ אמר ויאמר
פעם ב' שהוא ל' חיבה. או שיעור הענין קרוב אל
האומר שאמר משה אחר שכ"כ חשלה בני ויהי את רצון
במקום מה ששאלתי הודיעני דרכיך כמה אסייך כשחכעום
על בניך טוב הוא הראני נא את כבודך כי אז לגדול
השגתי ודבקוטי בכל מה שאדבר השמע ותהפייסם כי דבר
זה גדול מהודעה דרכיך כי בכלל מחסום מנה והשיב
הוא ית' ויאמר על הנוגע ח"ך לא איךך ריקס פי גם
שלא אראך פני אני אעביר כל טובי על פניך שהוא בנקרת
האור כי גדולה ההארה שקשה שם שכללו קירון הפנים
למ"ד מן המערה ועל הראני על ישראל שהיה טוב להם
הראוהך כבודי פע"ח כן הייתי בדברך מהפייסם ב' חשבות
בדבר ח' כי לו יורה שהיה אפשר לך להשיב זה לא
היה הועלה לישראל בדבר רק בחיך אך הנה מה שוקראתי
בשם ה' לפניך שהם מ"ג מדות הם דברים שבהם בכל
דור והנחתי וכו' שצדית כרוהה שלא ישיבו ריקס באופן
שטוב טוב הוא הודעה דרכי שחודיע לכל דור. ועוד
השוכה אחרת כי לא תוכל לראות אשפה וע"כ ח"ך
לך לו' אראה לך ואודיע דרכי לדורות ומה שאמרתי
אעביר כל טובי הלא הוא כי הנה מקום אחי וכו' כאשר
יבא ביאורו בש"ד :

כא ויאמר ה' הנה מקום אחי כו'. ראה הקב"ה שלא
לפוטרו שלא כלום. וגם ראה להורות
לו בפ"י שיכיר ויראה שקאר קארה יתלחמו מהנינו בעי"ז
לראות כבודו ית' ח"ך שזיךך חומריו יומר מל מין האנושי
ע"כ אברו יתבצר על האור והכונה כי פסם אהרה שנינו
שם שהיבז על האור ויכלה חודם אך בעבור כבודי לא
העלור כה לעמוד שם כ"א ושמתוך בנקרת האור שאשיך
הוך המערה ואסחיר אותך שם וכן ארז"ל (מגילה דף
י"ט) שאפי' חור כמלא חודה של מחס לא היה בה שאל"כ
לא היה אפשר לו לעמוד בחוכה מארה הגדולה. ויהיה
הענין הנה מקום יש בו שרינה הוא הר סיני כי מלא
שדחה במתן תורה ושאמר גם אח"כ קדושה כדוע
מחממי האמת שאין דרך השראת קדושה שהסמלך לגמרי
גם אחר ענות כיבת השראתה וזה הנה מקום שמוצא
אחי הוא הר סיני ועם כל זה ויכלת עמוד שם וזה ונגלה
על האור ועם כל זה בעבור כבודי לא תוכל לפסול
עד בשמתוך בנקרת האור כמדובר ועוד הוסיף ואמר
ובכתי כל' שעם היותך בנקרת האור האסרך שאנין
בכתי עליך שלא תזוק עד עברי הרי מזה נמשכת לו ידיע'
והכרה בפ"י שלא יוכל לראות פני כבודו יתבדך שאפי'
לעמוד במקום ייחוד הכבוד לא יוכל ומה גם לראות
ועל הכונה שהיא שלא לפוטרו בלא כבוד אמר והסירחתי
את כפי וראית כו' ואמר ופני לא יראו כל' מה שלא
הראה שם ח"ך הייתי מתראה לנולתך יומר כחך
מלאוה אותי אלא שפני לא יראו שלא הולך רח"ס זו
לשום צריה אפי' למלאכי השרת הנה על אומרו מקום
אחי ארז"ל (ש"ס פ"מ"ה) המקום הוא אחי ואין אחי
במקום ויהיה הענין שהקב"ה רשע לייחד לו המקום
ההוא לשלא יראה היות הפרש לפניו ית' בין מקום למקום
ל"א הנה מקום אחי כלומר אני הוא המקום כי הוא
פסל' אחי והנותן בו השלמות אחי הוא. או שיעור הענין

במאמרים

אכתכם בחזון שלא חסרו מהרשמות רק פס פלן גם הלוחות מעשה חלקים :

ג ודירה נכון לנזקק בו' . הורה הספר שכן נתינת הרשמות לאחרות כי בראשונה קדם

שכינה להר סיני פרס בא ישראל עגד ההר ומהסדר בא הוא ית' להקביל פניהם כהתן ויואל לקראת כלה כמש"ל על פסוק ויואל משה את העם בו' . ובפסוק ה' מסיני בא ולא אמר לסיני בא והיה זה סיבה לסייע את ישראל לייחד את לבם לאביהם שבשמים בנבואם נגד ההר כואמרו ויחן שם ישראל עגד ההר אך בפעם הזאת השנית לא זכו לכך רק שאמר למשה ונאנש לי כל' התיגב אחת בשבילי עד אייחד שכינתי שם וכן היה שפחד עמוד משה שם אמר וירד ה' בענן ויחיצב עמו שם בו' ואע"פ שכן ואיש לא יעלה עמך בו' כי אף גם עתה לא יבצר משם שפע גדול מאד :

ד ויפסור שני נוחות בו' . הנה פרס עליית משה להר לקח הלוחות בידו והעלה וא"כ היל' ויקח בידו בו' ואח"כ ועל אל הר סיני וגם היל' ויקחם בידו וידוע כי על שני נוחות אבנים ידבר : אך הנה בא לאור' מעלת השפע אשר היה בהר ויהיהוון שקנו הלוחות אחר העלוהם שמה שכחבם ה' והוא כי אין ספק כי שני נוחות אבנים כמות הרשפונים יבדו ביד משה להוליכם ביד ה' כמש"ל (שם) שאפי' אותם שהיו מעשה חלקים כאשר פרחו האוחיות נשאר כדמות בידו ומה גם השניות פרס יכתב בהן דבר וגם היה כל ה' ששה פסחים על ששה פסחים ואיך תהארו יד ה' י"ב פסחים ומה גם שהיו שנים ולא אחד שקשה יותר לתופס ביד מאשר להם היו אכן ה' בת י"ב פסחי' וגם ביהותם חלקי המשיפ וא"כ הדעת שז"פ שבעלם שפתי דיוו ואמרו עתה כי אחר שעלה להר קנו שפע וקירוב אל הרוחניות שנקחם משה בידו שהוא בידו ה' עם היותם שני נוחות אבנים והיה סובלם בטוב הכנתו לכך ומה גם אם יאמר כשנכתבו מאתו ית' כי כרגע היה או יהיה שיעור הכתובים שלמעל' פסל לך בו' בדרך החרת (ה) בשרם לב אל מלך לך זולת התיורין הקודם (ב) האם קארה ידו חלילה אשר ברא והמציא אבני ספיריון ההם לבוראם חלקים וזכים נאותים לכהוב בהם מובלי ישרך משה לפסול אותם שאל הוא להעשיר את משה כמש"ל (שם) פסל לך הפסולת שלך זה איננו שזה כי המבלי אין דרכים אחרים להעשירו זולת זה (ג) שארז"ל משל לפדגוג הכלה שקרע פטר בהובתם אמר לו המלך ע"כ בכהובת השנית אחת מתן הכיור משלך . כך אמר לו הקב"ה למשה פסל לך בו' תחת אשר שברת לוחות ראשונ' קן אחת הלוחות והלא יקשה כי משה לא נתן משלו דבר אלא פסל ארון (ד) היפלא מה' מלעבוד לוחות מעשה חלקים לכהוב עליהן מכבב חלקים כבראשונה ולא להמציא אבנים בחרן ושיפסול אוקן משה ויעלם למעלה (ה) היפלא מה' אשר ברא באהלו של משה אבני ספיריון אלו אשר עזן לא היו והיל' לרפא לטבירי הלוחות אשר שבר משה ולא ינצרכו זולתם מהדש .

(ו) אומרו וכתבתי על הלוחות כי בלוחות מעני ליה וכן תלה את מיוחדת בואמרו את הדברים וכן א"י אשר שברת (ז) ואמרו וישא נחן נקבך ועלית בנקבך כי ואמרו

כמאמרם ז"ל (שם) המקום אתי ואין ה' בחרום והענין הלא אמרתי לא סוכל לראות את פני שהייבך כהוא מלךך חרףך בחרם יי כן הוא כי הנה אתי הנס מקום אתי ו' אתי במקום אך אחת במקום ונבצח על העז אך דע לך כי הנה היבך איטיב עמך לזכך וכל הייבךך חרפה בחרם כי עם כל הייבךך לא יפטיק רבך לראות אתי אתי כ"כ תהיה ההררה שאין ז"ל שלא הסבול כ"א שירדמו כל חושךך עד שלא חרגי' כי ושמךך בעלמי הוך נקראת הור שעי' שתי' אותך שם חודך . וגם שם ושכמי כפי עליך להגן ועל כל הייבךך שחקי שם חגיב שוראים את אחורי ולא יעלה על רוחך שאתר זאת תהיה הויך ומודךך יותר שאתר זמן תחזור לשאלה ואתי מעשה דע לך כי ופי לא יראו וראיה אל היות שם מקום ייבךך הוא מעליו וגם ארז"ל (שם פ' מ"ז) ששם קבל משה קרני יהוד וגם ברז"ל (שם פ' מה) שהמערה היא הית' כמערה שלפני הים שמימי הים נמשכ' אל חוכה ס' . או הוא כשפוטו שהכונה לומר כמלך האו' המהן לי במקום פלמי ואהיה עמך לדבר אך אלף שהקב"ה נא יצק לשון זה שמורה יהיה שם במקום שהוא כאלו המקום סובלו ומנבילו ומקומו חלילה לז"ל הנה מקום הוא . או לשפר כי להיות שהקב"ה בא לבדו יך אך שני בעלי ראו לראות כבודו ית' והיה מקום לומר כי כאשר מעביר כבודו על הור התומרי בניהו כבוד הנסכל במקום לא יפלא יהררה למשה לזה הקדים ואמר הנה מקום אתי כי אינו כדאי הור שאייתם התיבטו בו אך המקום הוא אתי :

קד א ויאמר ה' אל משה פסל לך בו' . הספרות ויחורים שכתבתיים נכרים למבין בו' .

פרס וידיש דרכיו אשר שאל י"ג מדוחיו אזה לעשות לו הנה לךך וזוהו לכסול שני נוחות אבנים ויעלם השמים ושם על ידי זה ישיעיהו את דבריו ויחן שיעור הכתוב לפ"י הנה אמרתי לך והיה בעבור כבודי שמורה כי אתי מעוה לעבור וזו מדי עובדי ע"פ דרכי ושמחך בו' שאל לא קן מהראוי יאמר הנה יעבור כבודי ושמחך אך הוא שבעבור כבודי על דבר אחר אעשה זאת ששמחך בו' ע"כ פירש ואמר פסל לך בו' כי אז תהיה הירידה להר שני וזה יעבור כבודו כמבואר בכתובים ולהורות לו שלא היה מרחיק הזמן ע"כ אמר למעלה הנה מקום בו' כי אומרו הנה הוא כי הדבר מוכן ומזומן ע"כ פסל לך בו' כל' עתה בלי איחור וביאור הכתוב שאמר לו הקב"ה פסל לך כל' להחלקך ולמעלת גדולתך ומה הוא ההוא זו שוכבתי על הלוחות הנעשות על ידך עם היותך בעל חומר ואין לך שלמות ואושר גדול מזה לייחד הקב"ה פעולה נשפי' על ידו ממש כביב"ל בדבר שהוא מעשה ידי אדם ובה להגבים ולפרש מה הוא גדול היתרון המזה והוא כי וכתבתי בו' כלומר מה שאכתוב אינו מה שהוא עתה בשבירי לוחות אף שהיו שם כל האוחיות חקוקות ורשומות אלא מה שהיו מהחלה בראשונות אשר שברת ולא כמה שאחר הטיבור והוא כי בראשונות היתה נוחיות גדולה באוסיסיות ואותו הרוחניות הוא מה שפרח ונסחלק כמש"ל (ש"ר ס' מ"ז) שראת אוחיות טרחתו באויר ואמר כי אשר היו מאז ברוחניותך כ

עם כ' צבוק הוא מיותרת (ח) או' ונצטם כי יו מלג
 לי מיותרת. (ס) כי בכלל אמרו איש אל ירא בגל החר
 הוא שאיש לא יעלה עמו ולמה נאמר. (י) או' גם
 האין והצבוק אל ירעו הראוי יאמר את האין והצבוק אל
 תרעו שהוא ציוי אל צעליהם והנה לצב אל הצבוק
 יעור עד קציף אחרת והיא איך יתכן יהיה מצב אל
 חלקים חיים לחרוב מכתב חלקים על אכן גשמי גם כי
 סנפרינון יהיה אמנם לצב אל הענין נקדים תחלה הקדמה
 ח' והוא כי אין דבר רוחני מברואיו יח' נמצא בעולם
 השפל הן אם לא יתלבט בהניעו אל חויר העולם הלוח
 ההלכות מה כי ע"כ יראו פה מלאכי אלהים בדמות
 אנשים אך הוא מלבט עק וך בלתי מפלס של חוקיותו רק
 נראה לו יען כי אין העולם משועבד אליו שוא יפעל
 בו לפי איכותו כי זה החשוב כיוונו רז"ל (שם פ' מ"ה)
 באחת מכוונתה באומר הנה מקום אחי שהוא המקום
 אחי ואין אחי במקום כלומר בעבור כבודי על הוצר
 איני כמאלך אשר בראתי שאין העולם משועבד אליו שעל
 כן מהלגב מאיכותו בצד מהאלך אחי ה' המקום אחי משועבד
 אליו וע"כ אחי ה' לא שמיח והיה בעבור כבודי אלצרך
 לשוקם בנקרת הצר ולשכך ככפי עורך עד עברי משח"כ
 מאלך כיה מדובר. וכהיקט ציה בכל דבר רוחני אשר ימאל
 פה לא יבצר ממנו ההלכות מה. הקדמה שנית והיא
 כתובה אללנו בקצת מקומות והוא כי העשר דברים
 שנבראו בין השמשות אינן דברים גשמיים מאש ולא רוחניים
 לגמרי רק ביענייים קרובים יותר אל הרוחניות בפנימיותן
 עם שיש בהם ההלכות גשמי להיותן בעולם השפל
 וכמאמרנו על דבר קרה כי פי הארץ לא צבוק גשמי
 בארץ היה שאם כן איך היה לו כה להשפיע בכל מהנה
 ישראל ולבלוט כל כלי אשר להם ומבאל ציד כל
 איש ואיש מכל אישי ישראל אשר במהנה ולהבחין בין
 בליהם לשם זולתם וגם לא נאמר רק ל' בלועה כי לא
 היה שנבקעה הארץ ונפלו צבוק רק שטבעט פי האדם
 שהוצב וטבע קר פי הארץ היה שזוכ ובעול אותם כפי
 בעל חי ממש ואין זה כ"א כה חיוני כי על בראו יח'
 ערב שנה בין השמשות זמן שהחיל רוחניות השנה להופיע
 בעולם אשר לו כחן שאר שנת ימי בראשית שהנברא
 בהם אלהים ועל איכותו וכן פי האתון שנברא גם הוא
 הן לולא היה בו כה חיוניו רוחני למעלה מכל פי בהמה
 וזיה לא היחה אהון בלעט מוכיחהו ע"ד אומרם ז"ל
 (ברכות דף ז) שנבוכחה אהונו לא יכול לעמוד והיקט
 ציה בכל שאר עשרת הדברים שנבראו בין השמשות.
 וידוע כי מכללם הלהות אשר אין ספק אללי כי לא על
 לוחות ראשונות ידבר כי אותם מעשה אלהים היו רוחניים
 נחלקים שלא נהגשמו עד דעתם אל הר סיני וכמש"ל
 (ש"פ פ' כ"ח) שהדברות נדרס ה' צבוי היו הולכים
 ונחקקים למעלה בלוחות שנאמר קול ה' הוצב להבות אש
 כדי שקראו את הלהות להבות אש יורה שרוחניות נחלקים
 היו ומה גם לספר הזוהר שהפליג במעלה רוחניותם
 העליון ואינן כדברים שנבראו בין השמשות לכן ודאי אין
 אומרם ז"ל שהלהות נבראו ביה"ט אלא בלוחות שניות
 שהיו בעלי רוחניות ומבוצים בשמות מעין העולם השפל
 כמדובר הקדמה ג' והוא נזכרת אללנו גם הוא בזאת
 מקום אז כי צבוק לוחות היה טוב לישראל שעל ידי כן

חזרו למקומם גליות ומוח מה שאין כן בראשונות וגם
 נמצא בבר"ל שאמרו שאלו זכו ישראל ללוחות ראשונות
 לא היה להם לא גליות ולא מוח ע"כ כל הסובב המעשה
 לאחר ההפליה צבוק ונפש מעין אשר היה בצדס לא היה
 בא לחתם המעלה כי עכירות החומר לא היה חוזר לזיכורו
 כאשר ע"י מוח צמירוק ההך כי ע"כ בחורוהו של ר'
 מ' איך מאלו כהוב והנה טוב מהד והנה טוב מוח וגם
 הנפש לא תמצא אם לא ע"י גליות במקום גיהנם ע"כ
 בהשפצתם נתקן שקלקלת בגליות ומוח היא הקצוהו כמדובר
 וע"כ החזיק הוא יח' טובה למשה ששיבס וציה נחה
 שקטה הקציפי הד' שהקציפו כי הנה בראשית' שפסקה
 זוהמתן שע"כ היו זכרים בלתי היות עוד מוח גליות
 ע"כ ברא אלהים לוחות רוחניות מעול' עיניו בורח הראשון
 לזכרים מבוללי עכירות. אך כאשר הפאו והחזירו הזוהמא
 למקומה לא היה להם הקנה היות בלוחות ההם מהטעם
 האמור ע"כ אלהים חיים הודיע כל אשר יהיה בארץ
 אשר יעשו את העגל ואין לרוח ראשונות טובות למו
 ואדרבה העדרס ושיבסרם ופה להם ע"כ גם כי ידיעוהו
 לא חכריו מאלו ברא ע"כ בין השמשות למטה בארץ לוחות
 חכמים יאוהו למו זכי האיכות אשר גם בלתייהם צבוק'
 יש גם ההלכות גשם עם כל זה למה שגדרו צעה שהיא
 ואיכותם מעין רוחניות יש כח בהם לקבל זכות וצבירות
 ע"י הכנות שנכתוב בס"ד להיותם ראויים לצב גם מכתב
 אלהים. ונצא אל הענין ורוא' כי אמר אלהים אל משה
 פסל לך כ' לומר הנה כאשר פסקה זוהמת ישראל עשיתי
 להם מעשה ידי להפסיד לוחות רוחניות מעולם העליון
 להשלים פסירות איכות קדושתם להיות להם צבוק חויר'
 מהלאך המוח שהוא ענין מרום על הלהות כמו שאמרנו
 רז"ל אך עתה צריך לסי איכותם לוחות אחרות שלא
 יהיו מלמעלה ויתלבטו בנדחתם כאשר כהננו על דבר סיני
 לוח' אכן כעטעו ברה סיני לוחות אכן להשפיע ציד משה האיש
 אך עתה נכסוף הוא שצריך יהיו אכן מלמע' ושיכוננו
 לעלות אל ההלכים יקצו רוחניות ראו לנהוב עליהם"ה
 אלהים מהטעם האמור בהקדמה ג' כי שיביר לוחות
 אשר היו מלמעלה היות טוב להם בלי יסוב יח' לחת להם
 שניו' מלמעלה כי אם מלמעלה ויהיה בדרך שכתובת שמהם
 יעלו במעלה. והענין פן יאמר נא יראל מן יסוב עטו
 לוחות חכמים מעשה"ל לקנות צנו בלמות כאשר היו
 הראשונים מעשה אלהים מעולם העליון ע"כ אמר אלהים
 פסל לך ל' הנה לך ב' לוחות חכמים אשר הם קבלת
 הכמו המפנה אשר נבראו בין השמשות זמן הכנסת
 שבת לעולם אשר הן מעין רוחניות כעין ההקדמה סב'
 אלא שלהיותם בארץ יש להם ההלכות גשמי אך מנחוץ
 בהקדמ' הראשונה שש"פ' המלך המהר"א כתיב הוא
 שמהלגב גשמי בחלוקותו משח"כ בפנימיותו ע"ד זה היה
 בלוחות אלו כוחיותם מעין רוחניות' והחיותם מעין מלבט
 גשמי ואמר לו הקב"ה למשה פסל לך אשה אשר קדוש
 וך אשה חכמים צבוי דברים אחד כמה ש' פסול אותם
 שהקלף כל ההלכות שהיון הגשמי אשר הוא קשה מעין
 לוחות גשם אכן סנפרינון והשאר האיכות הך מעין
 רוחניות ומחן ציה היותם ההחלם הכנה לקבל כתיבתו
 יח' צבוק. וזוה פסל לך שפסולת הי' פסולת ה' פסולת
 מחקו דברי רז"ל באמרם שפסולת הי' פסולת ולא אמרו
 פסולותיו

היכולין לרמוז לנו כי לפי האמת הוא פסולה שהוא עכור' הנשמיות שעם היומו שנצטיין בערך הנשאר הוא פסולה הוא גשמי' ויומק בזה אומרנו לך ויודק בזה ג"כ אומרם ז"ל (פ"ר ט' מ"ו) שאמר לו הקב"ה אחת שבת הראשון' עליך לחת האחרות' כמשל יייר הכמוה שהזו כי אמר אליו אחת הסיבות להם שבשבת הראשונות בענין הקדמה ה' עתה מוצק שיהי' היייר משלך שהוא אם היה נשאר המסך גשמי העליון לא היה לו להקב"ה יייר לכתוב בו כי לא יפעל אל בגשם ומאז כי מי נתן היייר שקלף המסך העליון להיות יייר מוכן לכתוב ים אלהים אם לא זה משה שפסל הלוחות ואמר ע"י מה שחפסול אחת חעשה שיהיו כראשונים בעלי רוחניות ויכונו בזה לשוכתבתי על הלוחות וכו' ויסר בגשמיות ולא פסל ההכנות' שיקפו שתייה הכתוב' דומת ללוחות וכן שאכתוב הוא למעלה מאיכות' שהוא רוחניות עמוס מאד וז"ח על הלוחות ולא אמר בלוחות והנה עדיין אין הכנתך זו לבדה מספיק' לכל הרוחניות אשר אני חפץ להשפיע רוחניות בכתיבה זו כי הלא כל הרוחניות אשר היו בלוחות הרא' ויזם אשים באלו שהוא מ"ט ז"ל (פ"ר ט' טז) שראה משה אותיות שוררות בצדור אז העליכן והלא האותיות במקום שאחרו לך הוא כי נכמה שבהם לך רוח קדוש עליון ונרא מאד בקרב כל אלה ואת אורו נשמת רוח חיים שכל אלה ואת הם אשר פרחו למקורן ואם כל זה הרבה פה באומרנו את כל הדברים וכו' ולא מה שאמר הציבור רק אשר היו תהלה וזהו אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שבת שהוא כי אמרו רבותינו ז"ל שאחר שפרחו האותיות שברם ואשר פרחו הוא רוחניות של מעלה מאיכותו וזה יאמר לינו או' שאכתוב מה שהיה בלוחות אשר שבת שהוא האותיות הנותרות במקום שהוא מעין הלוחות כ"א אכתוב מה שהיה על הלוחות שהוא מה שהיה למעלה מהם שהוא איכות הנפשי' הרוחני שפרח וזהו אשר היו על הלוחות שהוא מה שעליהם ולא מה שבהם שהוא למעלה מאשר שברם שהוא גם הרוחניות שפרח ואחר שרדויו הוא לכתוב בכל הרוחניות שהוא לא יספיק מה שהכיות בשפסול לך הלוחות לכן לריך יואר שהוא והיה נכון וכו' וז"ח ובכתבתי וכו' את שידדכו ויחר הלא הוא כי והיה נכון לבקר כל' משבדד בקדושה ונשאר מקרי לילה לבקר ואז שהיה עם ראו ועליות צבוק והוא כי אור בקר הולך ואור כך חעשה אחת בעלותך חלי להר שהיה עולה עם הבקר שכמו שהשחר עולה מעלה גם אחת הולך ואור עד נכון היום כי ב"ה צבוק במקום עם כד"ה (תהלים י"ה) כי כך ארון גדור ועוד תודרך כי ונצבת לי שהסייבותך יבדוקן לי ונפשי העולה חמדי ועלה איכות הלוחות שבידו כמו שגלה אח"כ בפרוה כמו שכתבנו למעלה שאמר עלותו לקח ב' האבנים בידו א' באומרנו ויעל וכו' ויקח בידו שהוא שאחר עלותו שנודך הוא והס לקחה בידו א' עם קיומם שמה שפחים אורך ושפה רוחב והיותם שנים וחלקים תפסם משה ביד אחת וכירב זהו אשר הפך ה' הסדר שחתם היות הלוחות מעשה

אלהים למעלה והוריד' יסבך' להר ונתנשמו שיקבלם משה עתה היפך שלוחות אבנים גשמיים מן הארץ וישפט בשמות' ע"י משה ובעלות השמימה אל האלהים הוכנו עד קרבת אלהים לייחס כתיבתי ית' בהם כך ע"י הבורה אשר בכן שע"י משה כאשר יוספם תשמת ממנו ויעלה אל האלהים וידק הוא יסב' כאשר הלוחות ע"י משה הוכנו שע"י השמים פסולת בשמיון עלו עד ה' ויחקרבו אליו ואמר לו הוא ית' עוד ואיש לא יעלה עמך לומר אל יקל צעייך ענין לוחה שניות חלו על' שראשית' מן הארץ שהמעלה אשר אחת עולה בהם איש לא יעלה עמך וגם איז מזהו שגם איש אל ירא בכל ההר והרמה כי ית אלהים עתה גם במקום הזה מעין משמד הר סיני כי הלא אלאך מכתמות ארץ כי הלא יסבךר מאליון' ומשג' מלרעו' ח"ל' בכל ההר ח"ל אל מול ההר ההוא ואין זה כ"א עגוד' הקדושה מעלת שורא גם בצעלי חיים בלתי שליים כדבר נעמי :

ט ויאתר וכו'. למעלה שאל ואמר אם אין סניך הולכים והיה הענין שיתלה אדם שפע אור פניו מאתו ית' וינהגם לך עשה בראות שהיה עם ראו שאל שאלה גדולה מזו והוא יך נא ה' צבוקנו והוא שיראה ממש שכינתו בכותם וזהו צבוקנו ומתן שפס ואמר כי עם קשה עורף הוא כל' ולא יבצר ממנו שפס או עון ואלו יך קשה לבד עתה סבצר הסליחה ועוד נרויח שע"י כך וסלחת לנוענו ולחשבתנו שהוא שלא נשגל עונות וחשאים רק אחת חסלה א' א' וזהו לעונת ולחשבתנו שהוא לשון יחיד שאין בכן יי'ד הרביעי משא"כ בלכתם עם המלאך כי כל אשר יחשאו צעודם עמו יתקצן יחדו עד יום פקודת כי לא ישא לפשעם ויהיה למקרה הציבור ח"ו אך צדקת מעליהם והטיבו ראשון ראשון ימסרו החלאת העבירות והיו קדושים לה' ע"י הרכות ונקות' מהעונות חסו ואמר גדול בקם עליו שלמה המלך ע"ה באומרנו (מלכים א' ח) לעשות משפט עבדו וכו' דבר יום ביומו וכן פירשו ז"ל על פסוק רק אהבם וכו' ועל פסוק (ירמיהו מו) ויסרתי' לפשעם וכו' ואמר ונחלצתם כל' כי מזה ימשך יתחיל הקב"ה לעולם שיתחיל' כמה דלת אמר ונחל' ה' את יהודה שיהיו חמדי עמו בלתי מתסדרים ממנו כי יקלו מהעונות והחשאים כאשר כתבנו :

י ויאתר הנה אבני כרת ברים וכו'. הנה פסוק זה אומר דורשני ראשון' אמר עמך ואת' אמר העם אשר אחת צבוקנו והכל עם אחד ובשום פעם אינו מייחסו לעזו ית' כ"א עמו של משה ועוד מה שז"א נגד כל עמו ודלוי שיראה כל העם ומה חדות באומרנו וראה כל העם וכו' ועוד שאומר אשר אני עושה עמך והלא הנשים לכל ישראל הנה ולמה יאמר שששה עם משה ועוד אומרנו נגד כל עמך מי לא ידע שיהיו נגד כל העם אך רעה הקב"ה להיות בקרב ישראל כשאלת מרעיהם ושעין בעין יראו כי כחוכם ה' ע"ד דבר שמי והוא כי לא אעשה רק למענך. ע"ד ג' והיא כי יחרון מעלת למשה חמלה לענין כל אשר כח בהס' לראותה ולא לענין כל הסגנון וזהו הנה איני מורע ברים על שאלתך בקרבם ולמען יכירו זה נגד כל עמך אעשה נס' לאות אשר יכירו

כי לא מכה שר מקרי מענה הוא כ"א כה ה' שבקרבם
 והוא כי הם אשר לא יבראו בכל הארץ ובכל הגוים
 ששרים עליהם ועל השמים אמר עמך שהיא להיותם עמו
 שמוסרם הם אזכירם ואמר נגד כל עמך וכו' לומר מה
 שכתבנו על פסוק (ההלים ק"ו) וידו לש' חסדו וכו' שהוא
 בל יעלה על לב איש שבאשר הנפלאות הם פלאים לעיני
 בני אדם כך הם פלאים בעיני המקו' כי לא כן הוא
 חלילה כי הס'א אינו רק לעיני בני אדם אך לפניו ית'
 כפלה כעצב אחד הוא כי אין לך פלא גדול מצדיקת ית'
 מאין ואע"פ כן לא בטמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה את
 העולם כ"א בדבר ה' ויכר שמים ועצבו באופן כי בהיותו
 ית' ששם פלא לא מייחסהו לפלא רק בערכו אך בערכו
 ית' לא נאמר כ"א שפועל חסד ו"א יודו לה' חסדו
 שהוא בהיות חסד כי מה שהם ופלאותיו הם לבני אדם
 כי בעיניהם יפלא וזה יאמר פה הוא יסבך עד כל
 עמך שהוא מלאות עיניהם הוא מה שאעשה נפלאות
 אך לא נגדי עם היות אשר לא יבראו וכו'. ועל השלישית
 שהיא עשותו ית' מעלה יתירה למשה אחר וראה כל
 הפס וכו' והוא לומר הנפלאות הנולדות נגד כל כליות
 עמך אעשה כי עוד אעשה עמך כפרים מה שלא
 יהיה גלוי לעיני כל העם רק וראה כל העם אותה
 אשר אתה בקרבנו יחיד בגולה הקרובים ודברים עמך
 כהארץ ובניו ויושע ושיאי העדה גדולי השלמות אך לא
 כל ההמון וזה וראה כל העם אשר אתה בקרבנו את
 מעשה ה' אשר אני עושה עמך בייחוד ולמה לא יראו
 הדבר כל יתר העם לז"א כי מרא הוא וטפל אליהם
 יאמרו הוא ענין הקרון שהיה גורא בעיני ההמון
 ויראו מנשה אלוו אך השלמים לבדם בלי חכמת ההמון
 ראו ולא יראו כמא"כ כי אחר אומר שכל העדה יראו
 מנשה הוא אומר ויקרא אליהם משה וישבו אלוו אהרן
 וכל הנשיאים בעדה שהוא העם אשר משה בקרבנו בייחוד
 אך יתר העם לא פלרו כה לראות רק עוד מזה להם
 את דברי התורה אך אחרי כן ישים על פניו מטת כאשר
 יבא ביאורו בס"ד בסמוך :

יא שבוך לך כי אמר לא העם הלא אמרתי למשה
 נגד כל עמך אעשה נפלאות כי הנה בחתי
 להשכינך כוונתי באומרי נגד כל עמך שהוא לומר לו כי
 לא יהי לך כן רק בהיות עמו של משה כי מה שאמרתי
 הוא אך בזאת שחשמוך לך להנאתך את אשר אנכי מתוך
 היום שהוא פן הכרות ברית ליתעב הארץ כו' וקודם
 שיאמר הטווי הקדים ואמר הני גורם כו' לומר אל שיאך
 לך כי טוב לכתוב להם ברית פן יבדו עליך אז גם כי
 חכמה לא יבצר ללכות קת מעם בני ישראל במלחמה על
 כן אמר הני גורם מפיך לארץ הנגעני ע"י כי גם כשת
 הכבוש ואומרו הני גורם משמך יהיה העיני מאמרו על
 כסוק ומוראכם ותחכם יהיה כו' כי אין ארי אוכל אדם
 הך הוא אשר לו גלם אליהם בפניו אור פניו ימל מורא
 על חית השדה אך אשר אין גלמו בו בעונו ככמהה נדמה
 לעיני החיה והמיתוה נמלא כי פני השדיק הם המבעיית
 את חיות השדה וזוה יאמר ענה שאתם לדיקים שעי'
 לא מיתתם את כלכם לאחד ומדבר בכס בלמן יחיד כי
 גלם אליהם על פניכם הני גורם משמך מהפנים שלך

גלם אליהם זה את הכעמי ט' שבעים בעמה המה
 לפיך ויראו ויחננו מפניך שתפול חמה פניך עליהם
 כך בזאת ששפאר לך פן תכרות כו' כי זה השם למו
 גם אתם ואמרו לך שהוא להנאתך הני מפרס שהוא פן
 יהיה למיסק וגם שלא חתמא במעשה על ידם לא יבצר
 מהיות לך מוקש בקרבך שהוא להרבה בלך :

יב ב'י את מזבחכם חתונו כו' ראו לשום לב שבפסוק
 הקודם דבר בלשון יחיד וזוה בל' רעים . א'
 יאמר הלא אמרתי לך שני דברים א' השמר לך פן תכרות
 ברית כו' ועוד אמרתי לך שהמוקש שלך לא יהיה רק בקרבך
 ולא בפועל והלא חובל ל' שכי כי אחר אשר אויריך לא
 תחיה כל עמה אף יתכן מכרות להם ברית ועל השנית
 שלא יכשילוני במעשה מי יערב לי שלא יכשילוני להחסימי
 בפועל לז"א על הא' כי את מזבחכם חתונו כו' ל'
 רבים לומר הדע אף תפסחה מהם כי תשיבים לגרי דק
 כי הלא בהרשך במוותיהם יתלו חלקך יושב הארץ להרום
 עמך באופן שאת מזבחכם חתונו אשה ויושב הארץ הנזכר
 ואת מזבחכם חשברון וכו' וזה והוא באופן שהשיב לגרי
 דק ונבא לכרות להם ברית ומה שאמרתי שלא חתמא
 בפועל הוא כי ידעת כי לא תשחוחו אתה הכובש
 הארץ לאל אחר בפועל כי הלא חירא כי ה' אלהיך קנא
 שמו ואע"פ שהוא שמו ג"כ אל שמו' על השם עם זה
 קנא הוא וז"א אל קנא הוא אך מה שאפשר שיעשה
 בפועל הוא בשוגג וזאת ההרבור שחמד למעלה והוא פן
 תכרות ברית ליושב הארץ שהוא כי יתגייסו ויקבלו אלהות
 ית' הלא שמו וכו' כאשר המנה שחמד איזה תקח את
 זרים כן אלו תחת אלהי ישראל שקבלו דרך גוים יעברו
 את אלהיהם הראשונים בהחנא וזכרו לאלהיהם וקרא לך
 ואסה לתומך לא יעלה על רוחך כי גם אלהיהם היה
 הזבח כאשר הוא יהודי בעיניך ובכן והכלת מזבח נמלאת
 בשוגג אוכל זכרי מתים וזה מוכרח בכבוד מאומר וזו
 כי אין מואר גוים בחטל כ"א בשוגגם כבעלה אונגיסל
 בשוגג באלהיו אך הוא כמדובר כי תכרות להם ברית
 ותגייסו יזונו אחרי אלהיהם הראשונים וישפוך וכלת
 מזבחה ומה שאמרתי כי אין פחד להפא על ידו רק בהרבור
 או שוגג הוא לך ישראל דור הנוחל כי דור שני גם במעשה
 יזנו אחרי אלהיהם ע"י חיתון כי הגה ולקחת מבניו
 וכו' והזנו את בניך שהם דור שני אחרי אלהיהם . או
 יאמר הלא מעט מעט יגרשוך מחקת אלהיך כי החלה
 וקרא לך לבד ואחרי כן ימשך לך שתכל מזבחה ולא זה
 בלבד כי אם ולקחת מבנותיו לבניך באומרך הלא נתגיירו
 ולבס נכון כי הלא יזנו בניו אחרי אלהיהם וישמיטו
 את בעליהם אחריהם כאשר קרה לשלמה כי אין ספק
 ביד את שני הנכריות בקחתו אופן והמה וזו אחרי
 אלהיהם והמה הטו את לבבו כאשר לא כסה גם וחס
 כס תעשה להזכר והשמר מדבר המזכר אלהי מסכה לא
 תעשה לך אך אם לא תשמר בכל אשר אמרתי לא לבד
 תשחוחו לאלהיהם כ"א גם בידך תעשה לעבדו וזו
 סמיכות אלהי מסכה אל הקודם או יאמר אלהי מסכה
 וכו' בשום לב גם אל סמיכות עם פסוק שאמרתי וגם
 אל ההפך כל היבט שבפסוק את חג המנוח וכו' בית
 בו חיות יתרוה ובלתי מאודותיה וגם ענין סבירות ואשר

בספר

שם ואמרו ולא יראו פני ריקא שאין לו שייכות כלל
 פה . וגם למה הססיק בין פסח לשבועות שבתיחה שבת
 וגם אמרו בחרים ובקציר השבועות שהוא משולל הבנה
 וקצר . ודוע דרשו רז"ל (ר"ה דף ס') למ"ד על עין
 שביעות ולמ"ד להחיר קציר העומר כי עם כל זה אין
 הסמיכות מחקשך אך לזה נשים לב אל מלה משכה מה
 ענינה כי רז"ל (ש"ר פ' ה"ב) הורגו לומר בעגל מסכה
 שהיו בו קנטרין כמין מסכה וזכרונות הוא כי יש עובד
 אלהי כסף והשחמהו גם כלי השכלה ויש מחכמים להרע
 הזמרים כי לא אח אלו ועבדו רק אל זבא המרוס במרוס
 ואלו הם דובמתא ומעלים על עמאם כאלו ישחוו אל
 מי שאלה דובמתא כי אין החחורים רק כמקך בין העובד
 לעבד אשר למעלה סימנו ומשחחיים אל המקך רמו אל
 הכר הרוחני העליון וזה יהיה ענין עגל מסכה כי אל
 הבניות שור העליון היו עובדים כמז"ל (ש"ר פ' מ"ב)
 והיה העגל כמקך אל הכה העליון וע"ד זה יאמר אלהי
 מסכה כו' לומר אל תאמר נח ישראל לא לעבוד את
 פסילי אלהיכם ען ואכן אך אעשה מסכה הוא דובמתא פר
 ומזל והיה זה כמקך בניו וציוו לז"ל אלהי מסכה לא
 תעשה לך כי גם השרים והבזרי השמים וכסיליהם לאפס
 ותוכו נחשוט לו והוא כמז"ל בנחמה רכבה ס' ב"א אל
 פרעה כי לא נשנינו לחוג את חג המזות שבועת ימים
 הוא פל אשר מויו' אלה ישראל עד קריעת ים
 סוף היו ז' ימים כשם שבזריחה העולם היה שבועת ימים
 וענינם להיות כי מעשה נפיו מזרים הם המאחמים
 ליעו הכל הדות העולם כי אין משה: הכנענים כ"א
 אשר חידש העולם והכניעו בו הכנענים אשר בו וכאשר
 נברא הכל ביום ראשון והיה יוצא אל הפועל קצת ממנו
 בכל יום ונגמר בשביעי כדבר שבא' ויכל אלהים ביום השביעי
 כן עיקר הדבר היה זאת ישראל ממזרים כמ"ל הכרוב
 זכור את היום הזה אשר יצא ישראל וכו' והוא כאלמור אללו
 בשערים על מנת כבודו שביים יצאה הוא לעומת יום
 ראשון של בריאה כי ע"כ בלילה ההוא היה ה' ולא מלאך
 כאשר ביום הראשון הכל מודים שלא נבראו מלאך: שלא
 יאמרו מיכאל היה מוחת כדדומו של ריקע וכו' וכמו שבו
 נבראו שמים הכוללים עולם המלאכים והנגלים כך
 שיבר המזל במכת כבודו והשר ועל כנפי מלאכים
 הולכים ביום אדם ממזרי' וכאשר נבראת אז הארץ
 שחללו בעל חי מדבר ובלתי מדבר ונמת דדומם כך ביום
 ההוא שלג ית' כבדו אדם וכבודו בהמו ובלאיהם עשה
 שפטים שארז"ל (שם ס' ט"ו) של עץ היה נרקב של
 אכן היה נימוח וכאשר נברע אל' נברא בראשון הכל אל'
 שהיה יוצא אל הפועל דבר יום ביומו כך נברע ה'
 כלילה היתה מכת כבודו ונגמר הדבר בשביעי ע"י
 קריעת ים סוף כי אז נגמר ההכרה כדברי יתרו
 ורחב ועל הכל כי שם הפיל ה' שרו של מזרים כמ"ל
 ז"ל (שם ס' כ"א) וירא ישראל את מזרים מת מהים
 לא נאמר אלא מת מליד בראו שרו כל מזרים אשר מזרים
 שמו מת על שפת הים וע"כ זנו הוא ית' יהיה יום ז'
 הרי מזה כי בהיות הפסח ז' ימים יש זכר אל' קריעת
 הים שהיו נז' כי אז נגמר הדבר בנפילת השר . וזה
 ירמוז פה בזמרו את חג המזות השמור ז' ימים וכו'

כי בהיות ז' ימים זכור וזכור אשר ספגתי בר מזרים
 ולא עמד לפני וגם שם ראינו אשר שידדתי המזל הוא
 מזל ענה ברום ממעלת בחדש יוסן וזכו אשר לייחוד
 למועד חדש האביב כי בהדש האביב יצא וכו' ולא
 לבד הכנעני המזל כל יעבד אהכס מלאת כ"א גם
 הרגתי בכזרי מזרים הממייחמים אליו כי גם הוא כבוד
 למזלות והללו את צבוריהם כי ע"כ כל פסח רחם
 לי וכל מקך זוכר אשר תלד זכר פסח שור וזה כי
 בזה הזכר אשר הללתי בצוריהם ובכרונם מקניכם ובאשר
 פטר חמור מעריפנו אם לא הפדה אותו נשה יהיה לך
 לרמוז אשר הערפתי בכזרי מזרים ואין לי פדיון אלא
 בשה הוא דמיון שם פורה ישראל לרמוז כי ישראל אשר
 המה מלד הקדושה חלה כהה הקדושה משת"כ לכו"ג
 הרי מזה יתאמת לך כי שרי מעלה וסודי שפטים
 כאין לפני ויתאמת לך אשר אני חדשתי העולם ואלב
 אורחיה או' ולא יראו פני ריקא לי' אל תחמה את כבודך
 חפדה בה' סלעים כי הלז מוער הוא כי לא ולמד
 מעולת ראייה שהיא מעש כסף להרואה לפני קוקך אך
 אין זה כ"א שאין הפלו ית' רק שלא יראו פניו ריקא
 כן לכורות כי איך כפוי טובה גם פה הוא ע"ד זה .
 כלל הדברים כי על ידי המזות האמורות הכיר חידוש
 העולם ושידוד שרים ומזלות ופ"ה הלא במזות שבועת ים
 זכר לחידוש העולם ודי לי חומר הרמוז לז"א ו' ימים כו'
 לו' כי אחת הוא שמלות שבת היא הוראה האזונה .
 אך לא הכריחה . וע"כ ירשו ידי השונת בכל ז' ימים
 א' ויתכפל ממלכתו ומה גם בחרים ובקציר שיקשה
 בלב איש לשבות מחרישו וקצירו כי הן חיוו אך על
 מזות פסח וכבוד השורה על הכרת החידוש על ידי
 נפלאותיו ית' ושידד שר ומזל אז יחזק לבדך לשבו ביום
 השבת שהיה הוראה החידוש בראשון הוראת הכרת
 וזהו שהססיק בין פסח לעזרה במזות שבת לומר ע"י
 מזות אלו המורות על חידוש העולם מעמך ו' ימים
 בלבד תעבוד וביום הז' השבות והפ' בחרים ובקציר
 השבות ולא תהוה ע"י ראוקך הכרת על הוראת שבת :
בב ודנ שבועות חשפה לך וכו' . הנה אין בכל
 הכתובים האנה הכתובים כ"א קשר איש
 אחיו זולת דקדוקים אין מספר ואומר כי אחרי אמרו
 עי כל אלהי העמים אליהם ואך את ה' נעבוד כי
 אלהים אחת הוא והלא לא יצד פתחון פה ממהרי
 לב לדבר ולו' כי אשר ש' אלהים אחת הוא אלהים
 היים ומלך עולם כי הוא נבראו ומקיימו כי מלא כל הארץ
 כבודו ח"ל היפה למה יעשה כה לעבדיו לזוות לה' ג'
 פגמים בשנה ודעה כל זכורך את פני ה' . כמחזיר
 פ' משפטים כי אשר שמלא כל הארץ כבודו ית' בכל
 מקום אשר יזכיר האדם את שמו ית' שם הוא לז"א
 הנה הגדת לך את אשר השיב הוא ית' עמך בתב
 המנות כי בו יצא ממזרים באופן שט"ל כן שאלת בת
 בן חורין במועד ההוא לא חשית לב בשמחתך לגיל ברעדה
 רק ברוב שמחתך המשוך ביין את בברך ותאכל למכדטים
 וימשך קלות רגש ופחיתות וכן חג שבועות הנה חשפה
 לך כלו' לא יהיה אשיל חינו לה' ותחיו לך כ"א כולו
 לך להנאת גופך וזה פי הלא הוא בכזרי הזיר השיב

ובדבש שמחךך על קציר שדוחךך כי ירבו פעשה שמחה ימירה להנחה הגוף ותפליךך אחר גויך המוגע אל ה' . ושמחה מתן חורמו וכן וחס האשךך אל הביה כל הבואחךך וגם הוא תקופת הגנה הבאה ששמחה בהחלחת הגשם והבאה הזרע אשר חזרע לנהה הבאה באופן תהיה שמחךך ימירה באלו משגונים ושמות ממחכים ושמחה אח ה' אלהיךך ע"כ חכמי מוצךך שלש פעמים בשנה יראה וכו' אל פני האדון וכו' למען יהיה יראתו ית' על פניכם בניה ה' לבגלי תחשלו . אך אשר היה מקום להשוב כי יציה ה' לעלות לראות את פני האדון ה' להיותו עם ולא במקום אחר חלילה אל יעלה על רוחךך כדבר הרע הזה . והנה לך ראייה מוחשם נגדה והוא כי ארבים גויים משעךך והרבהתי את גבולךך באופן ירחק הדרך מרבים מישראל ההלכים לבית ה' וכפי המרחק יהיה קרוב להיוץ חמוד את עריהם אשר רחקו כל ארביהם עד ירושלים כי יהיו בעודם לבנות אותם לחסם פני הרחוקים המה מעריהם ועד עבר הכפא לזי יבא אל ביתם ומהם שיהיו שלש פעמים בשנה כי אשר לא יודמן בא' יודמן בשנית עם כל זה בעיניךך בנית כי לא יחמוד הים את ארץךך בעלותךך לראות וכו' ואם חלילה וחס לא היה ית' רק בירושלים אך משנית ומשמר ארץךך בעלותךך לראות וגו' אך אין זה כ"ל שהוא ית' משנית ומשמר את כל גבולי ארץךך ואל"כ איפה חסכים והאמר אין זה כ"ל פעם שהוא ית' עם את שמו בניה אשר בירושלים עכ"ל מלא כל הארץ כבודי וכל מקום עמי ה' נפוח כי אין מקום פניו משכינה והוא מה שספרו רז"ל מגויים לסטים שחמדו הן ועשור שכינהם היהודים ויכינו עלמם לזמן הרגל שילכו יעזבו בתיהם מלאים כל טוב ויזנו להם הוא ית' מלאכים בניהם כדמותם נכנסים ויוצאים יום יום לעיני הגויים ההם ויהי היום ויבאו היהודים מירושלים וכל העם באו לבקר' על בואם ויחשבו הגויים ההם ויאמרו להם מאין באהם והלא בכל יום ועם הימים בבתיכם ויאלצו ונבאם לדרככם תמיד אז שכירו כי מלאכיו אים ה' לשמור בבתיכם ואל"כ זו הוראה כי לא מבלי אין כבודו ית' בכל הארץ מזהו לעלות אל הבית אשר שכן שמו ית' עם את לא מהפעם האמור . והנה התוארים הנזכר באומרו האדון ה' אלהי ישראל יתכן רמז בחימה ג' רגלים על הג הפסח אמר האדון כי זה קנה אותנו לעבדים (ויקרא כה) כד"ל כי לי בני ישראל עבדים וכו' אשר הולאחי אתכם מארץ מצרים אפי' ארז"ל בע"כ מ' משפטים כי תקנה וכו' אמר הקב"ה אל קהתי אתכם בעש' ממות וכו' ועל היות גם הליכותו אז להחיות טובה על הדבר שהוא אמר האדון ועל הג השבעות שאז בתמן חורה היחה שמחה ה' הגדול במחמכם ז"ל בפסח הזוהר שהיה אז ששמחה תתן ובלה אמר שז הגדול של הויה עם שם אדמות וע"כ אשר שאמר האדון שהוא על שם אדמות אמר שם ה' ועל הג הסוכות כי אז היה ברצון בעלם הוא ית' כל ישראל פנתו יחדו ממחרת יום"כ על מעשה התעבן לכפר על מעשה העגל לייחס ולכנות שמו ית' עליהם וגם הסוכות גם לדורות הוא הוראה כי נלחו ישראל בראש השנה כח"ל ז"ל (ויקרא רבה פ' ו') שפי' מלות לולב ניכר שהוא

אלהי ישראל ביותד וימתן להם הנחמן אמר אלתי ישראל : **כה לא** שמחת על חמץ דם זבחי וכו' . הנה סאוקים אלו בלתי מתקשרים לא עם מה שלמעלה ולא עם מה שלמטה והפסוק השני בלתי מקושר לא עם הקודש ולא ראשו עם סופו . והנה על קשיא השנים שאינו מקושר ראשו עם סופו ארז"ל (בספרי) שהוא לומר שזכות מה שראשית כבורי אדמתך טיבה וכו' לא יתבטלו החמשים עורם בחלב שיתייבש חלבו עורו בלחמו ויהיו החמשים צומקים ויפסדו ומיין עיני זה יתכן בדקךך אחרת : והוא כי הנה נפח פעם אל מלת שלש רגלים שהוא לכל יבנה לבס ברוב שמחה תגם ומועדים . עוד פעם ב' רמזו באומרו האדון ה' אלהי ישראל בא עתה ויאלתר עוד פעם ג' והוא על הג המלות בשביל אבילת הפסח כי הלא קרבן קדוש הוא שפי"כ לא יזבח על חמץ . וגם לא יזין וגו' ח"כ מוכרח הוא ללכת שמה אל ביה ה' להקריבו לפני מזבח ה' כי פני מלרים הוראה שזה היתה וגם על הג שבעות הוא מוכרח ג"כ להוליך הבכורים בזמן שהוא ע"פ דרכו וזהו ראשית כבורי אדמתך טיבה וכו' ועל הג הסוכות ארץ לבקש במקום ההוא רחמים על הבואת שהיה כעודש כי בהג נדונון על הטיב ועל בחמי ברכה וסעד הפסח אז יהיה וע"כ טוב הוא לראות את פני ה' בזמן הסוכות לבקש שם רחמים פן יתבטל גדי בחלב אמו הוא כליות חשה שגייע אל גמר בישוין ולא פסח זמנן על דרך מאמרים ז"ל לפי דרכם :

בו ויאמר ה' וכו' . ראוי לשום לב על איזה עיני אמר כחוב לך וכו' . אם הוא על כל דברי הסורה שמבשראשית עד סופה אין כאן מקום האויו הזה ומה פעם לדבר זה הוא אומרו כי על פי הדברים האלה . ועוד שמהרואי יאמר כי על הדברים האלה ולא ע"פ שהנה סירשו ז"ל (ש"ר פ' מו) שאומרו ע"פ הוא באומר על פה . לו' שעל ארץךך שבעל אפי כרת בניה ועם שדבריהם אמת עוד תורה לבקש דבר לפי פשוטו ש"דק היותו שמה אל האמור כסוב לך וכו' וע"כ דרכנו נקדקק אל מלת לך שנראה מיותרת ועוד אומרו ויהי שם עם ה' מ' וים ומ' לילה וכו' . כי הנה למעלה כחבנו כי מה שבלחות ראשונות היה למעלה מ' וים היה להזדקק עד היות ראוי לקבל היותו מידו ית' וע"כ היו מ' וים כי ע"כ כאשר להספואו החימר הלו סוהרבו מ' וים של יצירת הולד כן להספךך חיבות החומר אל רוחניות ארץךך ג"כ מ' וים והרי מזדקק אז ולמה גם עשה שבעל השניות הארבו ע"כ מ' וים ועוד אומרו ויחבנו על הלחות כו' שצורה כי משה קבצו והלא הוא ית' אהו למעלה וכחבתי על הלחות כו' . הנה כי הוא ית' כחבס ועוד באומרו ויהי ברדת משה כו' מה עיני הויה זו ומן הראוי יאמר וירד משה כו' וגם או' ברדתו מן ההר הוא מיותרת אחר אומרו ברדת ולמה הודיע שמהם לא ידע כו' . ועוד אומרו בדברו אהו שורה שאמר דברו אהו ידע . ואינו נראה כן אלא שאהין וישראל ראו פסח ירגיש בדבר . אמנם הנה ארז"ל על מה שספקינו שמש' ה' יורה כי הוא ית' היותם הלחות ובס' אחר נראה כי משה כחבס אמרו כי היותם ית' על יד משה ופי' שניהם

הדברים בה"א הידועה כיוון אל הידועים כהקין כראשונים כמדובר :

כמ ויראי צדקה כו'. ראוי לשים לב כי אין לפסוק זה גיזרה לא לראשיתו ולא לאמצעיתו. אך יאמר כי לא בלבד היסה לו השגת גדול איכות הקדושה עודנו למעלה כ"א גם נמשכה גם בדרשו מן הכר וז"ל ויהי צדקה משה כו' לו' כי גם היית הקדושה היסה בו צדקה מן הכר ובמה יודע כלל הוא כי ופמי הלכות עם היוהן ו' על ו' עפמים כל א' היו עמיס בידו א' ואין זה דבר טבעי רק נחמ קדושה אשר בו וכ"כ ה' זך ורוחני גם איכות גופו כמעט עד גדר בושמה לא ידע כי קרן עור פניו ע"י דברו אהו ואין זה רק להיות איכותו גם מעין רוחניות גדול ע"כ לא ה' מרגיש הקירון כי מן בטיטו אינו נרגש אך אש היה בשמיותו ככל האדם היה מרגיש ההלכות קירון עור פניו ולא בלבד היה לו קירון בערך העור"ו הכלתי צהיר מד עממו צהימותו פס שמצדיק כל דבר שלמעלה מאיכות העולם כג"כ השמש המבטיק פה כ"א אפילו בדברו אהו יח' למעלה כי היה הדעת שופטת כי שם לא האל בדיקת אור פניו כי האור עמיס יח' שרא ויהיה האור הנמצא שם גדול מחור פני משה ושם לא יהיה קירון פנים לו"א כי קרן עור פניו בדברו אהו כי גם שם היה לו קירון וע"י לא ידע כי קרן כו' שאהו הבטיקות שקנו פניו לא היה כ"כ יתקן בו על איכות עממו שירגיש ויכיר כי יתסה לו מחסס טובה זו כ"א גם לא ידע כי גם כל איכות עממותו היה גם הוא זך מחמד וע"כ לא הרגיש והוא לא ידע כי קרן עור פניו בדברו אהו : ובמדרש (ש"ר פ' מ"ז) מהיכן נטל משה קרני הכוד רבניו אמרי מן המערה שנאמר והיה בעבור כבודו רוי' (השמיטו ציבור מאמר זה על כי הכבדו בשערים) :

ל וירא אהרן כו'. ראוי לשים לב אם לא יכלו אהרן וכל ישראל לסבול. שפ"כ ויראו מגשפת איך עלרו כח כאשר קראש ועוד למה לא בואו רק אהרן והנשיאים ולא כל ישראל עד א"ז"כ ואם הוא שכן היה סדר הלימוד לאהרן והנשיאים חתלה והח"כ לכל ישראל למה למדו זה פה מבכל שאר מקומי ועוד כי חתלה אומר ויכל לדבר אהם ויתן כו'. נראה עודנו מדבר אהם אין לריך מסוס ואח"כ אומר ובכא משה לפני ה' לדבר אהו יסיר את המסוס עד לאהו נראה כי בלאהו ישים את המסוס גם לדבר עם ישראל וכן אומרו וראו בני ישראל כי קרן כו' הרי נאמר למעלה שראיהו וגם אומרו והשיבו את המסוס עד בואו לדבר אהו כח נאמר אז למעלה ובכא משה לדבר אהו יסיר את המסוס. האמס צדקה משה היה אור קירון פניו מכהה עיני המצביט אף אהם א' היו אהרן וכל הנשיאים לבדם להיותם זכי האיכות מכל ישראל יעצרו כח להביט ולא יזוקו אך צהימות יחד אהרן וכל בני ישראל יראו מגשפת אלו וזוהו אחר ובכא משה כן קראש לבשו עדיו וללמד דברי ההורס אשר קבל שפ"י זכות אור תורה שילמדם פנים בשנים יוכנו לסבול עיניהם אור פניו ול' צהוטו בעממם הוון העס זולתי אהרן וכל הנשיאים והיותם אלה זכי האיכות כי המה חכמים

אמיסם בצבוס ו- חמרו ו- ימים אחרים וע"י הפשם כי אחריו אומרו יח' וכפתי כו' כי אלו יח' יאחה לכחוב על הלכותו בא ויאמר לו הוא יח' כחב לך להאחרק את הדברים האלה אשר אמרתי לכוהנס כי ארצה לזכותך בדבר הגדול הזה ולא יאסה בעיניך איך העלר כח לכך ומה גם למ"ס וסמ"ך שבלוחות שנים היו עומדים איך יהיו בנס בהכתבם ע"י ב"ו כי הלא הדברות בעממן הן יהיו לך מעיר לעזור ליכתב כי רוחניות הן וע"י בואך לכחוב יהיו כנחקקים מהליהן כי כה רוחניות עממי לכן די הלא ע"פ הדברים האלה כרתי אהך ברית והוא מאמרם ז"ל צמדס חיות עם פ' מקני משקיות פיהו כו' כי כל דבור אשר שניה יולא מפי הקב"ה היה מדבר עם כל א' וא' משר' ואו' לו מקבלני אה עליך כך וכן מצוט יח' כי כו' מקבל את אלהותי כו' ואו' הן מיד הדבור היה נושקו על פיו והיה הדבור הולך ונחקק על הלוח ע"כ : והנה דבור שכה זה היה לו אין שפק שיחקק מאליו על הלוח כאשר מתהלה או לפחות להיות עוד למשה ליחקק על ידו בזכותו והוא כי גם שאהו הרוחניו' פרה כמז"ל (שם פ' מ"ו) על פ' וירא את העלל כו' מה ראה אומרו' פוררז בלויר אשאר כבדים אז וישך מידיו הנה אורו הרוחניו' לא נמוק ולא נאכד כ"א היה חיים אלה שפ"י משה חזר ונחקק בלוחות שניות והוא הכחוב אללו בשערי' כי כל דבור ודבר היוצא מפי הקב"ה שנעשה מלאך כמאמר ר' יוחנן (הגינה דף י"ד) הדבור עממי הוא המהוב מה שדבר בו ואח"כ עולה השמימה כדבר שנא' (ישעיה נה) כן יהיה דברי אשר ילא מפי לא יבוא אלי ריקס כ"א עשה את אשר חפצתי כו' יורה כי אחר עשות ההקס שז להיות קיים למעלה והוא אלני מאמר דוד בואמרו (תהלים קס) לעול' ה' דברך וגב בשמים ובדבר הזה גם אהו נאמר כי רוחניות האותיות שפרחו למעלה שהיו קיימים שם הן הן שבו בלוחות שניות ע"י משה. וזה יהקן רמז למעלה בואמרו וכפתי על הלוחות את הדברים אשר היו שמרבה האם את הרוחניות ההוא שיחזור זה מאמרו יח' אל משה כחב לך את הדברי' האלה כי אומרו האלה מורה שיהי לפניו וגם אומרו את שמרבה הרוחניות וגם חזר ואמר כי ע"פ הדברים האלה כל' כי לפני ה' הוא הלפו למו וחאס כוהנו יח' לאמר למשה כחב לך וכו' והל החמס איך העלר כח לכחוב בלוחות. בדרך רוחני ומה גם שיהיו מ"ס וסמ"ך בנס ע"י צבר דום כי הלא ראה גא רוחניות הדברים האלה כי הנה על פי הדברים האלה שהיו הדברוב עממם מדברות עם כל א' מישראל ואומר לו מקבלני חמ עליך וכו' כרתי אהך ברית ועם ישראל שהיו משביס ואומרים שהיו מקבלים האלהות והמנות ז"ל ודו' שיעצרו כח ליחקק על ידך כאשר בתחלה מהליהן ושמה מאמר הנה גם שהוקן ע"י היות מ' יוס למעלה הסטיק לוחות ראשונות אך עשה מה היסוף עוד ככהה להיות גם הוא כחוב ושיחזרו על ידו הדברות ברוחניו' הקודם כי עודנו הי וקיים כמדובר לו"א ויהי שם עם ה' מזדקן מ' יוס עוד מ' על זיכור הקודם וע"י כן הוכן עד שייכתוב בעממו על הלוחות את דברי כו' יביה האם הרוחניות אשר להס וכן בוא' עשרת

מבוקמ"ט

נחוכמים ודוקים לא הוצרך אל הלימוד שיוכחו בו לסבול
 אור פניו כח וידבר משה אליהם כי אפילו עודמו מדבר
 עמם מציאות דברים עזרו כח לקבל זו פניו ואח"כ
 נבשו כל בני אולי יעזרו כח גם הם כלהרן והשפואים
 אך לא יכו אם לא ע"י היותו מלמדם מפיו הורה
 ע"י יצוה אם כל אשר דבר ה' אתו פע"י כן יכלו
 לסבול וז"ל למעלה וידבר אליהם ופה נאמר ויטע אך
 כאשר ויכל משה וידבר אהם אל הלוים שהזכיר לא
 יכלו לסבול ויקן על פניו מכוה וגם פע"י דברי הלווי
 יכלו להביט לא הספיקה הכנה זו להצטרף עם הכנה
 מה שיהזור שנים ללוה' פעדי שגם אחר הקימו הפעם
 השנית ללוהם יעזרו כח להביט בו כי הלא ובצא משה
 כו' ויאז כו' את אשר יצוה לפני דוקא בעודו מדבר
 הווי ויהי כו' וראו בני' את משה וסבלו אך כהתימו
 מיד להביט משה אל המכוה עד צוהו לדבר ארו'
 וע"פ דרכו הורה כל נאמר כי מה שהיו בלתי סובלים
 היה בפעם היא שירד מן השמים עם הלוהות. אך
 מאז והלאה יהלש כח אור פניו בהמשך הימים עד
 שיוכלו להביט בו אפי' אחר צוהו מלדבר עם ה' כי
 אינו דומה הקיוון שהי' לו בדרתו מההר אשר עמד שם
 עם ה' מ' יום ומ' לילה ויקח הלוהות מידו ית' עם
 מה שיהיה לו אחריו כן גם כי במרהה הלוי יתודע
 ע"כ אחר כי לא כן הוא כ"ח בגם אחריו כן שהיה יוצא
 לדבר הל' בני' את אשר יצוה דוקא עודנו מדבר הווי
 הוא שוראו בני' כי קרן וכו' אך אחר דברו את אשר
 יצוה מיד והשיב משה את המכוה עד צוהו לדבר אתו
 כי לא יכלו לסבול רק בדרתו הווי: והנה יש בשאלו
 מה נוצר היה לעשות הוא ית' קיוון פני משה וכן
 המה פתון זו שאלה כי רצה הקב"ה להורות גדולת
 הוראו. במקנה קדושה לדבקם בה ולהגיד גדולת משה
 שזכה לכן ולמטן את משק צלב ארבע לידבק
 בעבורה כמו שחמרו ז"ל הלא דברי כהם מה שהם כל מה
 צאהה נוהן בה נעשה השם כך ההורה כל הדבק בה
 נעשה קדוש וע"פ דעת המגריכים טעם יתכן כי לב'
 כוונה עשה ית'. (ה) קן יתמרו ישראל צעובו אליהם
 בלחות שנית רצונו לראות את מלכו. (ב) למטן ויכרו
 אבר הפסידו בעגל בל יצונו לשלטה על זה עשה להם
 ב ובדא דק סר עם ר' יהושע שחמרו לה שראוהו את
 הלשניו ית' והמר לו שיביט בניתן בלחם וכהו עיניו
 אמר הם אחד מהמשמיו הקטנים ה"ך יכול להביט את
 האלוה ית' לא כ"ם כך עשה הקב"ה קרן עור פני משה
 ולא יכלו להביט למטן ישו: ק"ז את חת ילוד אשה לא
 ויכלו להביט ה"ך יראו את מלכם ית' לעד ומה מהקו
 דברי רז"ל (דברים רבה פ' ג') בלאומר' עד שלא התאו
 היו רואים את השנים עכשו שהתאו אפילו פני הכרסור
 לא יכלו לראות והוא מהאמרנו ובכלה הכוונה שהנית
 וכלל יתייחסו מהתקן הורה להם כי בעוד שהיו שומעים
 הורה ישי משה ה' כבולס האור למטן שיכילו כי כה
 התורה רב לקבל אורה ולא יוצר להביט עד הגדר הראשון
 בהמשך כשרון. או יהיה דרך הכתובים מפסוק ויהי בדרת
 משה צבוס לב אל הסגרות הראויות להעיר. (ה) כי
 צאומרו ויהי בדרת משה יראה שגל ל' גיורה שהיה

אז דבר שמתחדש ואינו. (ג) אומרו בדרתו מן ההר
 כי בדרת משה ודאי שהי' בדרתו מן ההר. (ג) מה
 הי' בדרתו מן ההר שגם הוא מה שמשה לא ידע וכו'
 בדרתו אתו כשדבר אתו היה קודם דרתו מן ההר.
 (ד) ה"ך יתכן שהיו זהוריו אור יוצאים מפניו הסוה
 כנראה מרז"ל (פ"ר פ' מ"ז) שנעשו לו קרני הוד ועיני
 משה לא היו רואות ויך יאמר משה לא ידע וכו'.
 (ה) אומרו זה שלש פעמים יראה משה בזה הפסוק והיה די
 בזה. (ו) אומרו וירא אתהרן וכל בני' וכו' והל"ל
 ויראו. (ז) או' את משה שהיה מיוחד והיה די יאמר
 וירא אתהרן וכל בני' והנה קרן וגם מלת והנה ויורה היה
 נודק יאמר כי קרן. (ח) או' ויראו הראוי יאמר שלא
 יכלו להביט בשניו ולא לייחס אל מורא. (ט) למה לא
 צוה גם כל בני' שיקראם משה. (י) למה לא אמר ל'
 בניו על אהרן והשפואים כשבר בשאר ישראל. (יא) למה
 בצוהו אוחס היה בלי מסוה. (יב) מה חידש לנו שבצא
 משה לפני ה' לדבר אתו יסיר את המכוה. (יג) שהכחו
 סוהר קתו בצאומרו יסיר את המכוה עד לאתו יראה
 שמיד בלאות ישיב אהוה ומהאמר ודבר אל בני' וכו'
 והשיב את המכוה יראה שלא היה משיב אהוה מצוהו
 לדבר אתו עד אחר לאתו ודבר עם ישראל. (יד) או'
 וראו בני' את פני משה כי קרן וכו' כי הרי נאמר
 למעלה וירא אתהרן וכל בני' וכהו ררן וכו'. (טו) כי
 אומרו את פני משה הוא מיוחד שהראוי יאמר וראו
 בני' כי קרן עור פני משה. (טז) אומרו ב' זה משה
 ג' פעמים. המ"ם אחריו אומרו ויהי שם עם ה' וכו'
 אמר ראה חיבתו ית' עמו כי אחר שאל משה אשר
 היה שם עם ה' לא נפרד ית' ממנו כאל ויהי בדרת משה
 וכו' אומר כי הוויית הברתו ית' עמו שם ויהי ג' בדרת
 משה מהר סיני כי היה כמלוה אהוה הראויה לו ושי
 ליות העדות ביד השם וזכיר את משה שגם היה
 או' בידו היה האפשר כשיבי בידו ה"ך ה' המלוה אהוה היה
 מוליכס עמו אך אמר ביד משה כי משה מלך עלמו
 לבדו היה מציאם בידו אחת עם היותם ב' לוחות
 שהררן ששה ורחנן ששה כל ה'. וחלקים עד מאד
 אשר היוו בטבע איש להביאם ביד ה' אך סיו אומר כי
 ההויה בקים עודנו שם עם ה' עוונה בו ואיך הוא
 זה דליה שה' עמו הלא הוא כי מה שהיה שפלקם בידו
 ה' לא היה רק בדרתו מן ההר אך לא בעלותו הסוה
 עם ה' וזהו כי הוא בשמי ידיו היה מוליכס וכמו
 שהוכרחנו למעלה על או' ויעל אל הר סיני ויקח בידו
 ב' לוחות אבנים שה' להסך ולו' ויקח בידו ב' לוחות
 ויעל וכו' אך כיוון שאחר פעלה בחלם עד שצוה ה'
 לקרם ה"ך בעלותו בני' ידיו היה מוליכס וז"ל מה בדרתו
 מן ההר אומר כי בדרתו בלב' הוא מה שהיו בידו ה'
 מה שה"ל בעלותו ומשה למה שהוא משה הידוע עמו
 מהד עם שלא יבצר שהקרי הוד שכן אורות בולטים
 חפשו היה רואה הוהם עם כל זה לא ידע כי קרן עור
 פניו כלו' מהד עלמו שבביל דברו אתו כל' שהעול'
 על לבו שמהלכותו שבידו היה זה לו ובסך זה היה
 לאהרן ופאר ישראל את היה מצדו או מחמת הלוהות
 שבידו ומה עשו אהרן חלהה ומהיו כל ישראל ררו את

משה פתח ב' דברים. (א) הלוואות. (ב) את משה עמנו כי באומרו את משה ריבם האת את הלוואות שצדו ויראו אחרי ראש כי והנה קרן עור פניו של משה כנ"י שאם זה לו מן הלוואות למה הלוואות עמנו לא ה' להם קרנו אור בולט ומבטיח אך אין זה רק ממנו הוא זכור והנה קרן עור פני משה על כן ויראו מבנה אליו פן יראו עיניהם ויקרא אליהם משה וישבו ויאמרו והוא כי יאמרו וישבו כד"א וישבו המה ח"ך וזוהי להם חשב הלוואה שהיא וישבו לאיכותך להיות נדיקים כמורך ואתה לא חשב עליהם להיות כהם בלתי מוציב כך וישבו לאיכותם בהסנוודות קדושה כי אהרן היה נביא וגם הנשואים היו שלמים והכמים מאד ע"י כן וידבר אליהם משה וסבלו פסח"ב שטר ישראל ואחרי כן נגשו בני ישראל ואם היה מדבר עמיהם לא סבלו אך ויע"י וע"י תורה מופיו סבלו אך כהיומו וימן על פניו מכוח עדין היה ספק אם היה לו זה רק כשבא עם הלוואות אך לא אח"כ לכן אמר כי וצבת משה לפני ה' אחריו יסיר את המסוה עד אסור והוא כי לא כל הסעמים שה' בוא לדבר אהו היה יואל בדברי נז"י ע"כ לא היה כוונה הכרת המסוה כ"א עד אסורו אך כאשר היה שו"א ודבר שהיה כדי לדבר את אשר יזכה אז ורלו וכו' ולא היה מסיב המסוה עד אשר הנווי ואמר כי יואל שהיה אחר שכבר לא היו לוואות צדו אז ראו בני"א את פני משה בעצם והבינו כי באתה הוא כי קרן עור פני משה כי לא ה' אז לוואות להנות בהם :

פרשת ויקרה

רה א ויקרה

משה את כל עדת וכו'. מה פראוי לפיכך סבל והיבין במקרא. הלא הוא. (א) למה היתה הקלקלה זאת פה מבית מות ה' אשר דבר משה אל בני"א והנה אמרו רז"ל (בבב"א) שהוא על דבר אזהרת שבת ללמד את בני"א יקלגו בשנתות לדרוש לעם משפטי השבת והורומו. אך עדיין יקשה למה עשה כן בזה שמות שבת זמורה בחגב ולא במקום שכל עיקר הפרשה עליה. (ב) או' אלה הדברים וכו'. מורה כי ב' להזכיר כל הדברים שבמלכת המשכן ומפסיק בענין שבת וחומר אח"כ אל מעשה המשכן וטוב טוב היה יאמר מות שבת ואח"כ אלה הדברים וכו' וע"כ דרכנו ללמוד בזה שהקדים מות שבת שהוא כל נחשוב שבמלכת המשכן דוחה שבת. (ג) כי הלא בנות משה על מעשה המשכן לא הזכיר לו ה' מות שבת להזכיר כל ידו שבת על מעשה המשכן. (ד) למה במלכת המשכן לא תדחה שבת ככל מעשה הקרבנות תמידין כסדרן ומוסרין כהלכתן ואם הוא פן הטעם שכל מות עשה שאין דוחה שבת הלא כשאין יכול להקדים העשה ועל הקרבנות ה' אפשר ליהל כי ישגור יומם אך המשכן אפשר להעשות בחול ח"כ מהיבוא חיה שחלל שבת שהוצרך ללמדו שאינו דוחה שבת. (ה) אומר פס"ז ימים ולא אמר בשבת ימים. (ו) שהל"ל טעמה מלאכה ועוד כי השפיעה מלאכה אין נזרך להזכיר ומכאן יאמר ביום השביעי לא תעשו מלאכה. (ז) אומרו ביום השביעי

שהיה ראו יאמר והיום השביעי יהיה לכם קדש. (ח) כי אומרו יהיה לכם הוא מיותר והל"ל והיום השביעי קדש וגם אומרו כל העשה כי מלאכה כי מלא בו יראה מיותר כי בעשרת הדברות לא אמר רק לא תעשה כל מלאכה ולא אמר בו. (ט) אומרו לא תבצעו את וכו' כי למ"ד (שבת דף ע) לחלק יאמר למה למדנו זה במלכת ה' זו בצוואתה. (י) ויאמר משה אל כל עדת בני"א זה הדבר אשר צוה ה' לאמר כי באו' יל דבר אל משה ידבק בו לאמר שהוא לאמר לישראל. אך בנות משה את ישראל למי יצוה את ישראל שיאמרו ולא עוד שאמרו ב' פעמים ולא אחד בהם נזרק כאמור. (יא) כי או' זה הדבר וכו' הוא מיותר ומכאן יאמר ויהמר משה אל כל עדת בני"א לאמר קחו מאהכם הו ויאמר משה זה הדבר וכו'. (יב) או' מהתבט ולא אמר קחו תרומה וכו'. (יג) שהל"ל יבוא את תרומת ה' מה ענין הו' יביאהובן אומרו את תרומת ה' הוא מיותר כי הלא הוצרכה תרומה למעלה. (יד) או' את המשכן בלנו הוא קדוש וכן באו' את אהנו וכו' כי מהכא יאמר יבואו ויעשו בו משכן וזהו המכסה וקרשים וקרשים וע"ד זה את כל המזכר ולא כמוכיר מה שכבר היה והוא עדיין לא היה. (טו) אומרו ויאלו בו' מפני משה מה בלע בודעת היותו מלפניו. (טז) אומרו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו שפיו כלל ענין במלות שונות שבה שתי קביות ח' ככל ענין ב' הלא הוא במלות שונות. (יז) למה לא כלל ואמר ויבאו האנשים והנשים ולא יאמר על הנשים. (יח) אומרו חו וכו' למה לא כלל אזהר בכלל כל בני זכר. (יט) אומרו וכל איש אשר נמצא אהו למה בזהב וכסף וגחופה לא נאמר אשר נמצא אהו וכן ככל אומרו כל מרים וכו' וכל אשר וכו'. (כ) אומרו כל איש ואשה אשר נדב לבם אזהר הוא מיותר כי הלא נאמר למעלה וכן מה שחזר ואמר הביאו בני"א נדבה לה'. הוא מיותר. (כא) או' והם הביאו הלוי עוד נדבה כי יורה שהביאו פסח אהחואל"ח הביאו עוד בנק' בנק' והלא הכל ל' אהנה רק בשני בקרים שהוא בנקר בנקר ואין יאמר שהביאו ועוד וכו' כאלו הביאו גם תחלה ועוד באומרו ויוז מבה ויעבדו קול וכו' אל יעשו מלאכה שפראוי יכריזו לא יבאו עוד נדבה למלאכה. אמנם הן אמר חכמים ז"ל (ש"פ ס"מ) יגידו כי מעשה המשכן הוא היותן עון מעשה העגל כי בו נעמלו והפגם נפגם וחזרה זוהמת נחם לאינהם הראבון והבדך אחר אשר נעשו והפקה זוהמתן במעמד הר סיני הגדול והקדוש וגסלקה שכינה מעל הארץ כי חטאו חטאה גדולה עד גדר שגם בעיני החומות יפלא במאמנם ז"ל שהיו אומרים לא ישוב עוד הלהי ישר אל לקרב את עמו אחרי אשר הוקמלו וז' אלהינו מרחם רבוב רחמיו והבדיו סגליו חסדו לנו ולא עזבו וכזה את כן ידעה אהנו וקרבתו אליו והשיב שכינתו בקרבנו ולהורות נתן משכנו בחוכמו עזרו לביאל' כי שב אסו ממנו ויהבצנו ולמחילת רעס וסלחה עון אנו קחה מאתו הרומה לה' זהב וכסף וגחמה וכו' למען זכותם יהי מועם ה' עליהם וישרם שכינה במעשה ידוהם ואם זהב עשו לבעל היה מין ח' וכו' עשו סירד עתה חתיה הרובסה מומת קנזתם יביאו שלש עשרה

מיניס לעשות אחדות וכו' ויג' כמספר אחיות אחד . כלל הדברים כי כל הפס' ב' נודתה המשכן היה לתקן את אשר מוטו בעגל לטוב ע"י כך עד ה' אלהיכם ולדבקה בו ע"כ כל שלשת הדברי' הראויים לאשר את נפשו החלוט ובה לרפאתה משין כל הרופא מחלת גופו' יתייבב עם ימלאון ושם יהיו הלא המה . (ה) לרפאת דבבר מקבול אל מעשה העון . (ג) להרחיק הגורם אליו . (ג) לזרז מכל הדומה אל כיעור העון ומה גם במעשה התקון כל ימלא בו לכלוך העון כל היתה המלה בעבירה וישבו עוד להסתלק חלילה וזה מאמרו ית' ויקהל משה וכו' והוא כי כאשר הטאו היה ע"י הקהל כמד"א ויקהל העם על אהרן כי זלזל חומר העון היה גם בדברים שהוא חילול ה' ע"כ גם בתקון גרין ית' כן בהקהל לקדש ה' במה שיעשו התקון והתשובה וזהו ויקהל משה . ועל השיטה להרחיק הגורם אמר אל כל עדת בני' כלו' אך לא את הערב רב כי המה היו גורמים נזקים כהסתמם כבר הוזהר . לרפאם כי שחא דף קלב' ומדרש רז"ל כי המה עשויים ב'היט' ע"כ וירחקו מהם ולא ית' להם חלק במשכן ה' . ועל השלישית שלא יערב איזה לכלוך עון במעשה התקון אמר אלה הדברים וכו' שמה ימים וכו' והוא כי יחללו שבת במעשה המשכן בזהם מארבעי' מלאכות אשר היה כלם במשכן ובמה אמרו הלא ק"ו הדברים הם פקוח נפש וכיוצא בו על ספק שמה ע"י ק"ו יעבור את ה' ויתקרב אליו נדחה שבת וגם ברים מילה איזה כי מלה אחת הגורמת התקרבות בדר מה אליו ית' דוחה שבת משכן שכיכול את הקב"ה לנו לוקחים שידור בינינו עכ"ל' שידחה שבת מפניו ע"כ אמר אלה הדברים וכו' ל' הביטו ואלו כי אין ראוי לחלל שבת על מלאכת המשכן כי הלא המשכן וכל כליו בהעשותם אין בהם קדושה עד ויקח המשכן על כלו וחסרה עליו בכינה נמאש שאין אומנם המשכן רק הכנה לו שבה שאחר העשויה ית' אף קדש מעשה השבת אין ל' דבר לעמו קדש כ"א שם ייקח ויפיעו בני קדש הוא נפש יתירה הנתעטת בנו מאתו . ועוד שנים שקדושה שבת קדומה כמאמרו ית' אל משה חמדה גנוזה יש לי בידך גנוזי שבת שמה וזה מאמר המחוב אלה הדברים שם של מלאכת המשכן הם דברים אשר זה ה' לעשות אותם כי עדיין לא נעשו ואם התעדיים לעשותם נמאש שאינם ית' הכנה אל דבר שעתידה קדושה לחול בו ע"כ ו' ויום וכו' כי הלא השבת א"ל' שהוא קדש הלא שם ממנו ביום הו' יהיה לכם קדש הוא נפש יתירה שיהיה לכם מלוד ועוד כי הלא קדושתו קדומה מטרת ויגן לכם כי היא שבת שבתון לה' חמדה שיהיה גנוזה חלני ית' וה"ל איפה איך חמדה מה שזולת היוטו קדוש מריק בכס קדושה וגם קדושתו קדומה מפני מה שיעדין אין לו קדושה רק הכנה אל מה שיזול בו קדושה אשר העשויו איך ברים מילה ופקוח נפש נדחה עליהם שבת כי כל איש ישראל קדוש ואמר לו כי קדש ישראל לה' . עוד נקח טוב טעם אל בלתי היות נדחה שבת על שום מלאכה אפי' כדיוצא במשכן והוא באומרו כל העושה בו וכו' והוא בשום לב אל החמירו ית' כל כך במלאכה המלאכה שבת כי איש כמון לא יעשה את ואתה דבר

שבת שכל העושה בו מלאכה אחת דמו להמית וכו' . דבר שאינו מלאכה כהנז"ל מרשות לרשות . אמנם למה כי נפשות בני' מהחם כופי השכינה המה במקום האחדות משא"כ לעם לזולתו רק במקום הפירוד ואין יוכר דבר זה לישראל רק ביום השבת שמשלח הוא ית' שפע קדושה כל איש ישראל לאיש ואיש כפורש נפשו אשר החם כופי השכינה ועי"כ נמאש מהדבק האדם אל קונו כי מערה עליו רוח ממרום כופי שכינתו בלתי מהפרדה ממילויטו ועי"כ נמאש מהקשרים בו י' ונפרדים מהחלוצות ועי"כ נמאש ביום השבת מהאחדים אל מקום נשמותיו ומתרחקים מהפירוד לכן נאמרו מלהזיף מרה"י הוא רמז אל הרבות אשר לנו דברים בו אל רה"ל הוא רמז אל עולם הפירוד אשר נפש ית' עמים וכן להכניס כי ערב קדש בחול או חול בקדש ה' הוא והדיקש ביתר המלאכות והוא כי המלאכה הוא משין עולם החול כי אליו המלאכה מתייחסת כדודש והשביטה משין העולם העליון הגדול והקדוש וע"כ ביות נפש יתירה מהעולם העליון בחדש ועושה מלאכה הוא כמערב הקדש העליון בחול וכו' דמו להמית העושה כן כי הוא קיץ חלילה . וזה מאה"כ וזיום הו' יהיה לכם בעצמכם קדש הוא הנפש יתירה ועי"כ כל העושה בו כלו' בקדש החזק מלאכה יומת כי החזור מלא בו אל הקדש החזק . וזה מאה"כ באומרו ושמו בני' את השבת כו' כמס' ס' כי שבת בשערי' ושם נאמר איך ע"כ זה יתק מה שכתבו י"ל (כסודרין דף כ"ח) ובחלה הדברים (רכס ס' ח) א"ל חייב בר אבא מלך ומטרונה שישבין ומשחין זה עם זה מי שבת ומכניס לראשו ביניהם אינו חייב מיתה קדושה הוא בין הקב"ה ובין ישראל שנה' בני ובין בני' . והוא מאמרו שהוא ית' מהדבק עם ישראל ע"י הנפש יתירה הדבק בו ית' בעולם האחדות ומי שנשפס חילוני . איך יכניס לראשו בין הדב יום והיום משפס על דבר ימלא טוב טעם אל הטלגה רז"ל צונו והתייבב ע"י עולם להבין את אשר יבואו לעגל את השבת וגם איזו דקדק תחשב לו לאדם בעונו שבת כמה באוכל למעדיים ומועג בדשן א"ע ובשרו . אך הוא כאלו השכינה מהאחרת ומהדבקה בו בהריק שפע מהחם כופי שכינתו אל האדם ואליו ית' הוא מכבד בעגל את נפשו כי נשפס הוא ית' כמדובר דרך קלרה . והנה הקדמה זו שהקדים משה אזרחה שבת למלאכת המשכן למדנו כי מדהם שבת עליה ארשבו נאמר לו ב' כי השא יואמר ה' אל משה לאמר ואם דבר אל בני' לאמר אך שבתויה שבתו וכו' לדעת כי איני' מקדככי כי הלא ראוי לשים אל אל אומרו ואתה דבר ולא אמר דבר אל בני' . ועוד אומרו לאמר פעם ב' דבר אל בני' לאמר והוא בלתי מוכן שאינו לאמר לאחרים ועוד אומרו אך את שבתויה מה בל למעט האך . ועוד איך הוא לדעת כי איני' מקדשם איך יודע לנו ע"י שמירה שבת . אמנם אחר זמנו ית' את משה על מעשה המשכן ואמר ראה קראתי בשם בגלגל וכו' ויעשו וכו' את אהל מועד וכו' ככל אשר צויתך יעשו סמך ואמר ואתה דבר וכו' לומר דברים איך מצות מעשה המשכן לא הוצרכתי לו' כך שלא תעשה בו וכו' והוא בשום לב אל החמירו ית' כל כך במלאכה המלאכה שבת כי איש כמון לא יעשה את ואתה דבר

אל כ"י לאמר כל' שבחנה לאמר כל מעשה המשכן
 בקדש דברי אליהם אך הם שבתותי השמרו כל' אך
 בואה שאת שבתותי השמורו ולא יחללו שבת על מעשה
 המשכן כי יעשו ושמירת השבת הוא לדעת כי אני ה'
 מקדשכם ומשדכן בהם ע"י נפש ימירה שאר טהן בכס
 ומשדכן כי ויהי ככל הכ'. והנה עדיין לא יצדק פאמור
 ולאמר איש הלא טוב טוב מהר נחית לשבות המשכן
 למען ימחר הוא יח' לשכן אחנו ואיה מצוה גדולה מזו
 להם לא נדחה שבת להחיה ע"כ במחק לשונו היחל
 ואמר ו' ימים העשה מלאכה כל' אל יעלה על רוחכם
 שהמלאכה הזאת היא החת הזמן שלפי רוב הימים
 חפרנה כי הלא ו' ימים העשה מלאכה מלאכה כי מלאכה
 המשכן כמאליו נעשה וא"כ אין מעצור לה' להלילה בו'
 ימים יותר מהלו היו עושים במלאכה גם בשבת כאשר
 בריחז עולם עשה ג' דברים בכל יום ובששי ששה
 ג' בעד היום עצמו וג' בעד השבת שאחריו. ועדיין
 היה גשאר מקים לבעל דין להחוק ולו' האם גרעה
 מלאכה המשכן להשראת שכינה מכל זכות אחד מהקרבנות
 העשויים בכל יום שבת ע"כ אמר לא תעברו את וכו' לו'
 הנה המשכן בחול אינו מושב לשפין אלהים כי עדיין
 לא נעשה ואין קדושת קומה אחר היותו מושב אלהים
 להם שעדיין לא היה כ"א עמיד להעשות וז"ל לא תעברו
 את בכל מושבותיכם כלומר משא"כ במה שהוא מושב
 אלהים כי שם קבועו ומזה יבירו כי מה שפעת אין שבת
 נדחה שהוא על כי עדיין אינו מושב אלהים רק הכנה
 אליו. והנה דרך רמז יתכן רמז לנו הוא יח' כמה קשה
 יותר לפנוי יח' עבירה א' אשר יעשה האדם ביום השבת
 מאשר יעשה בחול והוא כמה שידענו כי עון עלמו
 אשר יעשה הוא כח שומאה המעוה לרועו בניהם
 והוא בסעוהו מחייהם למבעיר את חלק אשר לו בניהם
 כי אשמהו הוא את שהלטהו מסביבו ע"כ הכפל רעם
 אשר עושה עבירה ביום שבת שבו את גהיהם זה ומשכן
 והוא יעברו ומה גם שפפה את הנפש ימירה שבו
 לעשות על ידה כח שומאה לישרף בו זה מאמרו ויתכרך
 באל' לא תעברו את כו' והוא כי כל איש יש לו מדור
 מיוחד בניהם כאשר לו בניהם במאמרו ז"ל (הגיהה
 דף ט"ז) לכל אדם יש לו חלק בנ"ע וחלק בניהם וזה
 כו' ועל זה אומר הוא ויתכרך על המחלל שבת או עובר
 עבירה וזוהי השבת שהוא לנכס ולא תעברו את בכל
 משטותיכם אשר לכם בייחוד לכל אחד בניהם ביום
 השבת כי קדוש היום ואחם מצערים בו את השומאה
 ביום שאדברם אור בניהם מנעין ויחש כח שומאה
 יגבם בו ומה גם ביהותכם בנפש ימירה עליונה הבאה
 לרחמם ותעמאה ובכל הדבר וכל גדל אשמת
 המשעשעים ביום השבת לקרא בסערי ספורי מלכים
 ומ' המותיים ומחאיים לומר כי הוא עונג שבת ואין להם
 כי היו כבול את הקדש בשיחה חוליקן ואת קדוש ישראל
 נאו וטעוהו בהבליהם והם בהמה המה להם כי בן
 קודם לחול לא הבדילו ויהי להם שומר שבת מחללו
 כפועל כפל על בלי לו סכר בעמלו כי חסן' בשמירת
 שבת לרחמנו מנעמנו שנתון ידנו בשבת ימי שפעה
 וילוו לעשות את יום השבת כי בו יטמו יגיעו כח אהם

כלומר

לומר זה הדבר בייחוד הוא אשר הדביל ה' אחסם
 מהערב רב אשר עש' ה' לאמר קחו מהחכם דוקא ולא
 טאם הערב רב שהוא על אשר עשו את העגל וסלקו
 פניהם לא הדיק לכס חלק בהשפחה והמטעם החמיר
 למען התפרדו מהם ולא ילמדו ממעשיהם. גם יתכן
 ברמז באל' ה' הדבר כו' שזומרה לאמר טעם שנית לומר
 מה שאלמדתו מענין ענת איש. אלא הכנה בלבד לזה כי
 הנה זה הדבר אשר עש' ה' לאמר בגמ' שהוא עיקר
 הלימוד שהיה קחו מהחכם וכו'. או יאמר הנה ימלא
 הכוב טרשת טרומה אשר עני' ה' ויקחו לי כו' תקחו את
 פרומתי פיורה כי מלאם ינדיב לב תקחו את הטרומה
 מהם אך לא טעם עמלם ביציאתו אך לא כן הוא כי הלא
 זה הדבר אשר עש' ה' לאמר לכס קחו עוד מהחכם
 שהוא מהכלול אך לא נדיב לבו לא ייחל על יקחיה
 פטט רק הוא יביאם וכל זה חלוו בה דמחנה כי למחר
 לוחנו בא האלוקים ללמדנו דעת אך נרחן נפטר מעון
 העגל שהוא לתקן מקביל אל הקלקס והוא כי כאשר
 בעגל לא הורץ ללכת אל בית איש ולאם לחא איש נזם
 זכרו לפטורו רק בידם הביאוהו שגאמה ויפסקו בו'
 ויביאו אל הסרן קך בחיקון כל גדיב לבו יביאם. או
 יאמר אשרו לפטור המטעם חקיקה ולעשות ממנה ח'
 פלג מלות והוא כי הים י' עושים מלות לדקה כדב'
 עם בקאל קדושים איש איש אשר ידבנו לבו כי הלא
 כמה פעמים יתן איש ולא מליבו כי יבוס מלינו הארץ
 בעומדים על הפקודים אז יתן איש ויחר על אשר ידבנו
 לבו מקנאה איש מרעהו המסור ונתן מנה יסה והאיך
 יוצר כוונת אשר שגא' ה' אך אשר נגע אלוקים בלבו
 מאז ידע כי נשח גדומו יביאו קדושים אשר בחרן
 לא ייחל עד עשותם הדברה רק עוד האים בקרב ביהו
 יעזוב ממנו נדבם וקמן בידו ממנו את אשר גשאו
 לבו ויביאו אותו לבד הרומה לה' ובקרב הסכם ידיו
 הביאה אל המקום אשר נתקן ביד נבאים. והנה אשרי
 איש יעשה זאת כי ואלה אשר עשה אל כריות אשר איש
 סהרובם עוד לו בידו ג' מלות (ה) בעת הרמזות את
 תרומתו בביחו. (ב) בהבאתו אורה אל מקבליה נטף
 על הכלל מלרה בשמור אורה טרם יביאם כי בומר
 מזה לא ידע דבר רע וגם בהבאתו בטוח מזק כי הולכי
 בדרכ מזה איש נזקין וי"כ אלטינו מרהם כבש על כן
 מלמדנו להועיל אך נעבוד את ה' בדרכ יבהר ויאמר
 לנו קחו מהחכם בשבוא אחכם מלאם עמלכם עודנו כל
 איש ואיש בביחו ובחומותיו הרומה לה' הוא הכרעה
 בנחיתם לשם ה' והח"כ כל גדיב לבו יביאם כו' שהיה
 הדבר ישר שיבוד לנו הוא ית' לעבוד כרתי כמדובר.
 או יאמר ח' ועלם על רוחכם כי מה שפתחו הוא
 משלכם כי לי סכפך ולי הוהב אמר ה' זבאות כי חין
 ממוכס רק נוסקד אחכם וזהו קחו מהחכם כי לא
 שלכם הוא רק שהוא אחכם ומנו תקחו הרומה לה'
 ובמא חלמרו ח"כ איש חין אחם נותים דבר דעו כי
 פני דברים רק נותים. (ה) נדיבות אדם (ב) ההנאה
 וח"כ כל גדיב לב יביאם. או יאמר טעם שידעם דבין
 המקדש את האלה ומגיס הוא ואמר הוא שגא' הוא
 אדם השוב שהיה מקודש' שהיה ללוקח ומקבלת החשב

ל (ח"ב) 4

כמה שהוא החשיבה לקחת מידה וח"כ אישם בקבל
 חזון הכל ית' מידתו עם שכל פלו ית' ואנחנו להכל
 דמינו כי מה לנו מה חיינו שיחשיבו ית' לקחת מידתי
 וח"כ הוא ק"ץ בן בנו של ק"ץ. שלא נתייחס רק ללוקחים
 בכם ממזמתי חליו ית' וז"ל קחו כו' לי איני או'
 לכס את מהחכם רק קחו. כי לא חשבו לביטוי יעשה שיחזק
 תרומה לה' כי מאין ולאין זכינו יתק מידתי חזון כל
 העולמות ואנחנו מה וכן לא די לכס שגזול מידכם אלא
 שגם אלמנך שיטעמו מכס ע"כ כל גדיב לבו יביאם
 כו'. או עז"ז כי האדם הטוב המקבל חקוק מערכו לא
 יחשב הנותן במקבל אלא בחתו לו בטוב דלזו אך אם
 החשוב לו בלא כחו יכריחוהו לשח לו שלא כרצונו לא
 יחשב הנותן במקבל כי לא חשבו לביטוי אומה יעשה שיחזק
 לו טובה כן הדבר הזה מה חשבו לביטוי אומה נותן לדקה
 שיפאנס ויעשה כי בוש. וכיואל חין מהחשב לקבל בחתו
 כי לא לבו ה"ך בדבר וע"כ ח"כ קחו כו' כי ללקחה
 חחשב לכס בחמור ולכן כל גדיב לבו יביאם ולא כחומר
 כצמחי ששח כה יעשה לא ללוקחים יחשבו וכן עשו
 כאומרו וילאו כל עדת בני' מלפני משה ויבאו כל איש
 כו' הביאו את תרומתם לה' וביאור הכתובים כי התק
 ליואלחם מלפני משה מיד ויבאו כל איש כו' הביאו
 הדבכה או יאמר ביציאה בלבד ח"ן שמים כי ילאו כל
 עדת בני' כו' מלפני משה אך בהבאת הדבכה היו הדרכות
 כי חתלה הביאו אשר נשאו לבו וח"כ אשר נדבם רוחו
 אורו וסעונו כי היה במהנדבים ית' מ' מות ית' אשר כ"כ
 לבו שלם לתת כי מיד בשומשו כל נדיבות יקום ויביא
 חספ ידו ויש כי מתחלה ירע לבבו. אך תמה שיתמה
 בו סהרם מתארה לגא וילאו ממנו ואל המה מלאמה
 ירו עם רוחו ושפתו וחת אומרת תן לו משלו וחת
 אומרת בנו בכה לכסף עובר ולמה זה חסור בנכסף
 הסוד לך כי העשוק לחס בניך ובטמין לחסו אל אשר
 לא ידעתו ויתרולע בקרבו עד אשר נבחה יד רוח חלוקים
 בקרבו להיות טובם את יצרו ויחמד גם הוא כאחיו עם
 שהראשן קדמו וסנה כנגד ב' בנים אלה דברה מרה.
 על ה"ל אשר אשר גשאו לבו מבי' מוחה בידו וסב' הוא
 אשר נדבם רוחו אורו כי רוחו ושפתו ששאו גדיב מה
 שלא היה מצלמו וזה אשר נדבם רוחו ה' שפתו אורו
 כסדר הזה הביאו ח' אשר גשאו לבו ואחרי כן ואשר
 נדבם רוחו אורו ועם כל זה הנשים קדמו כי ויבאו
 הנשים היה על הנשים אתר הנשים וזהו על הנשים.
 וזה אשר ביון מהכ' שלמעל: וילאו כו' לספר שכן שלא
 די שלא נתנו חלק בעגל כ"כ שגם כדבס השפן עם
 שהנשים לא שמשו ממשה רק שהנשים כי הלא יואל כל
 עדם בני ישראל מלפני משה שהם הנשים המזוים ועם
 כל זה בהבאת הנדבים הנשים חל האשפים אל כל
 אשר גשאו לבו כו' על ידי מה שסיפרו לכן בעליהן מאחר
 אה להם משה ולהיותו בזה נתן דופי ח' האשפים על כן
 סמך ואמר כל גדיב לבו הביאו חה וזם כו' לספר שכן
 שהנשים גם הם כי בעגל לא נתנו רק איש נזם זכרו
 ובמזה הביאו חה וזם כו'. וזהו נכח אל מאמר ז"ל
 שאלמך כמדבר (ש"ר מ' מה) חה וזם אשר מזה לפי
 הקב"ה כהבש כי יגובו איש שור או שוטמנו ח מקרן

ל (ח"ב) 4

המטה בקד יתלם חמת השור הרי הביאו חמשה חח
 וגוס וטבעת כ"י ע"כ. וראוי לשים לב מי אמר להם
 שהוא מאמר משה ולא דברי החזרה ועוד מהיכן נגבו
 השור ויכן עבדו או מברוהו ויכן בליז חמשה כי
 הם הוא חמשה שזורים ופה ח"טו חסילו אחד כי אם
 חספי זכר. אמנם אוקשה להם בכבוד למה היחל
 בלגשים ויבואו ל"י ח"ט ב' ולאח"כ הביאו חספי ולאח"כ
 חזר אל הלגשים. כל נדיב לב הביאו כו'. ועוד למה
 מנה ד' ופרטים בשמותם חח וגוס כו' והאחרים כלל
 אחס כלל. כלי זכב על כן נצרו. ואמר כי דבריו ית'
 המה עד ויבואו הלגשים על הגשים וכוננו ית' לשבח
 אח הגשים שהקדימו ללגשים כי הגשים באלו מאלוהין
 והלגשים באלו עליהן והאחרים מה שאין כן בעלל כי
 הלגשים חדרו לתח והלגשים מאלו חס' ובגוה משה
 וראש הסיה נמשך מזה קטיגוריא ללגשים חזר להזכיר
 אחס ולפרט בדבס ואמר כל נדיב לב הביאו חח וגוס
 כו' לומר הלא מרובס היא מדה טובהס כי בור אחד
 נגבו ע"כ גוס אחד והרי הביאו במקום כנס שהוא שבור
 שמתנו נעשו. ה' כינזא בו והס דו' הכפרים והס'
 שהוא עגיל וכלל בכלל כלי ח"ט זכר ועל שלא על הכל
 הביאו עגיל חלל חלל חס' אחרים חס' דרך כלל כל כלי
 זכב. ועניו הנגבה ויכן במאמרס ז"ל (ש"ר פ' מ"ב) כי
 במעמד הר סיני היחה פניה על הרבע היות המרכבה
 וראו ישראל ארבעה פנים פני אריה פני נשר פני שור
 פני אדם ואותו שהוא פני שור חסבו ועשאוהו ע"ג.
 הנה דעתה. שחל המלך הכהן עשו חלוס ואין ספק כי
 העובד חס' זולס ה' ית' מתדבק בזה העומה נמאלס
 כנגדים שהוא שגובים אל המלך שנגרס פי שור
 ומשמיים. אותו מקדושהו חל התגויה כן מחשיב
 כמו מהפסע אשר לו מקדושהו ית' וזו וטבעת המהס
 הכה הוא מעין קביהה או מכירה בזה שנתים אריה
 חס אל התגויה ע"כ ה' ברך ישלם אל הקדושה לחקן
 חל אשר עומו בקדושה בתפוסה וע"פ דרכיו ח"טו אשר
 חסס פורה על כבוד ישראל. עי' חל חסס הכוזב בין
 חח וטבעת עם היות כי חח וטבעת קרובים זה בזרוע
 חח בזכבט והחס בלזן חך למה שהוא אשר חסאו בו
 אין ראו להתקול בו גוס. לא להזכירו סמוך אל הכומס
 שהוא חספית גשים אשר לא רע' לתח זמני והבס וכדי
 בזיון והמה נמו זמני האך והחמה. ע"כ הביעו בין
 חח וטבעת מספי הכבוד. עוד לחשיב במאי דלפקיה
 קדו קרוינס הגשים לחשים בל' ויבואו הלגשים על
 הגשים וגל. אמר אחר הגשים וגס ה"ל ויבואו ולא
 ויבואו חך הנה ידענו מר"ל כי כחפסו הלגשים
 בעלל נעלו דלתוסיין ופירשו מהס בלו' כי נסתמדו
 וחזרו אמר ה"זקן והטובס חס אחשוב נדמו בתורה
 מה שנסרדו בזה ספקרד בין חס לכומס לרמוז כי על
 עסק חוס זהבס נעלו דלתוסיין ויהפסדו עד בראו שתיקנו
 ויחמו ה' כנגד ה' בקר או נזקקו להס חס רמוז בלו'
 חדע למה ויבואו הלגשים על הגשים ע"י שהביאו חח
 כו' זה נרמו טוסף על פסטי חכ'. והנה בזהב וכסף
 לא נאמר כל הנמאל חסו ויסייה הענין כי הנה חרו"ל
 (מנהדרין דף י"ב) על פ' ויגלו חס מלרים שאין לך

אדם מישראל שלא הויא ל' חמודים עמוסים כסף
 וזהב ע"כ לא נאמר בזה כל הנמאל חסו רק בהכלת
 וארגמן כו' כי זכב וכסף חלל כלס ה' נמאל והיקס
 בזמנה שמן החסס נמאל חלל הכל ח"ל ח"כ כל מרים
 תרומת כסף ונהסח כו' ל' כי בסקף חלל ל' כל
 הנמאל חסו הביאו כי הלא זה כל האדם חלל כל מרים
 בלבד וכ"כ בזהב חך ביהר הדברים כי מי ומי אשר היו
 עמו אמר כל אשר נמאל חסו כו' הביאו והקניאים הביאו
 כו' ויכן כי למה ששמות השבטים עמידים ליתמוב בזהס
 הביאו חס חס האבנים כי שמיחס המה:

במ"ב ח"ט ואלה כו'. הנה הזכיר המרבה ורוממיט
 והמקדים והמאחר. וכן יאמר ח"ט כי לא יח' חס
 חשוב לפניו ית' המעשים כמרבה עם וחסס ח"ט ח"ט
 לפי ערכו והיות הומת לשמים וכן החמיר למקדים
 בלזון שיהשבו הגשים יוהר לפניו ית' מהלגשים ולא
 קבל הוא ית' בקשת מרע"ה חסו' חליו כי גס שהגשים
 קדמו ויבט אל ה' דברים שהלגשים הביאו חמת השור
 ע"כ אמר כל ח"ט ואלס כו'. לו' דעו ח"ט כי הנני
 כולל כל אשר היו לכן לבמים בל"ט כאלס וזכו כל
 ח"ט ואלס אשר נדב לבס חוסס הביאו כולס שיון לפני.
 והוא ענין מלומס ז"ל (מנחות דף ק"א) ח' המרבה
 ח' הממעט ולבנד ביטוין לבו לשמים כי הלא כלס
 כיוונו להביא לכל המלאכה למה שהוא אשר זוס ה'
 לעשות כו' ולכן אחר שכלס כיוונו לשמים הנני כוללס
 כולס חל' ואמר הביאו בנ"י דרך כלל נדבס לה'.
 עוד יתכן בייחור כל חס' שררי נאמר למלה שהביאו
 הלגשים והקניאים והקניאים ומה גס חו' לכל המלאכה.
 שודאי שבעד הכל היו מביאים. וכן מה שחזר ואמר
 נדבס לה' שכלו' אשר נדב לבס להביא לכל אשר זוס
 משה ודאי שהיו נדבס לה' חך היה למעלה אמר שכל
 אשר נמאל חסו הביא. ואפטר היה בזייהס מי שלבו היה
 נדיב להביא ואין לו אמר חן ז"ל אשר נדב לבו להביא
 מזה או מחסו ואין לו שמהבס טובה היה הקב"ה
 מזרפה למעשה כי חס' חס היה שדב לבו לתח כדי
 כל המלאכה ולא היה לו רק מעט או ל' היה לו כלום
 ולא היה נוסן מעלה עליו הקב"ה חלו חס הכל נסן
 ח"ל אשר נדב לבס חוסס הביא לכל המלאכה כו'
 הביאו בזרון שט"י כן לא חס ח"ט. מכל ישראל שלא
 הביא וזו הביאו בנ"י. ואל החמה חך היה הבאה
 בלי חס כלום כי הלא נדבס לה' כי הנדבס שלו שהיה
 נדבס לבו. כנר היא לה' בלילה לה' כי מהבס טובס
 מזרפה למעשה והכלס חסבב:

ויקראו

מלפני משה כו'. הנה יקרא לפעמים כי
 הבזברים או העושים במלאכה שלא יחמו
 חלקס נדבס בחומרס דיינו עם שייעשו במלאכה אמר
 כי לא כאלה היו הלגשים שהמה ב"ח ויקחו כו' לעשו'
 המלאכה חס כל אשר הביאו בנ"י. והס הלוקחים
 הנזכרים העושים במלאכה לא פטרנו עומס כי חס גס
 חס הביאו חליו עוד נדבס מחסס בזקך בזקך:

ויצו

משה ויעבירו קול כו'. אמר חס חעביר קול
 שלא וביאו עוד נדבס הנה חס יהיה בקרב
 ישראל מי שחסס ועד תרומתו בניסו ימעט מלסביחס

וימלא עובר וכן אם יהיה אדם הפך להביא יוהר ויהיה
לקין המזבח למה ימנעו ממנו ויבוא וסבל עליו בדרה
ע"כ העביר קול באופן לא ימנע מהביא רק המביא
בפסו שים זורק אל הפסחו למלאכה המשכן ולכן הכריזו
בלא יעשו עוד מלאכה להרומת הקדש שהוא שלל ועו
הפסח להביא מוסר. וגם לא האפסים לנבוע עורות
להביאם מהדמים ויפואל בהלם ומזה יבינו שים ספק
באשר הובא ע"י כן יכלאו מהביא וי"ל ויכלא העם
מהביא גם לא ראה משה להעביר קול שנגמר מלאכה
המבין למה שע"ד גם נעשה ולא יחול בו עין גם שהוא
דבר של קדש כאשר בלחוח דאזנות שארז"ל (פ"ר פ'
כ"ט) פעל שהיו בקולות וברקים שלטה בהן עין וע"כ
היו פניות בפניה ע"כ נזכר מזה פה בפנין הסיקון .
עוד יתכן דרך אחרת בכהובים ויתפארו בו קתם מקראות
שלא בא ביאורן בדרך הקדוש ולכא על הביאור נציר .
(ח) או' אלה הדברים אשר ליה' קול שנגמר מלאכה כי או'
לעשות חותם הוא מיותר אחר היותו עתיד לומר אח"כ וכל
הכס לב ככס יבואו וי"ש בו' . (ב) כי הלא המציה
הראשונה היא הדבה והניה הלוים במעשה שאמר
לעשות חותם . (ג) כי לא היה ראוי לו' זה רק להכמים
העושים במלאכה ולא אל כללות ישראל כאשר עשה ה'
גם הרומה כי לא אמר ידבר אל בני' רק ויקחו לי
תרומה . אך על המעשה אמר אח"כ ועשו לי מקדש
ועשה צללל בו' . (ד) עתה חיוני שמלאכה המשכן
הדחה בכה בצל ללמדנו שלא הדחבו . (ה) או' ויאמר
משה אל כל עדת בני' כי אחר שהקדיל את כל
העדה כאמור למעלה מי לא ידע כי אל כלם דבר ומה
לו להזכיר פניה כל עדת בני' בו' . (ו) או' לאמר זה
שעל עיני ולא אחד בזה יהיה לאמר לאהרים . (ז) שים
פסל עין לבלי זורק כי מהראוי יאמר ויאמר משה אל
כל עדת בני' לאמר קחו מהחכס בו' . או' ויאמר
משה זה הדבר בו' . (ח) כי מלת מאחכס מיותרת וגם
אומרו יביאה ולא אמר יביא וגם אומרו את תרומת ה'
הוא מיותר אחר כי הטרומה נזכרה . (ט) אומרו וכל
הכס לב ככס יבואו ויעשו כי מלת יבואו היא מיותרת .
(י) אומרו הם המשכן את האלו שהל"ל משכן ואהל ועל
הדרך הזה בכלן ולא בה"א הידיעה כאלו משכן וכל
השמישיו יבוס פה ועדיין לא נעשו . (יא) צוא' וכל
אדם חכמת לב בידים עוה מה זורק חכמה לב אל
העוה ואינו רק אימון דים לבנד וכן מה הוסיף בעזים
וכל אשר נשא יבן אוחנה בחכמה ולא אמר חכמה לב
או יכלול אופן עם הקודמת בפסוק הקודם . (יב) צוא'
דאו קרא ה' בשם בו' חיות ראיה תפול בקריאת פה .
(יג) מה ענין המלוי הזה שלא אמר ויתן בו רוח אלקים
בו' וגם על או' רוח אלקים יראה ייפור . והיה די
יאמר וימלא אותו חכמה ודעת וגם אומרו ובכל מלאכה
והלא החכמה והסבונה וסדעת לא היה רק לפנות
המלאכ' ולמה יתלקה להלוקה אחרת ומהראוי יאמר לכל
מלאכה . (יד) צוא' ולחשוב מהשבות כי אם הוא ענין
אומנות הרי צוא' לכל מלאכה הוא אומר ולא עוד אלא
שנאמר בו"ו חסות' . (טו) צוא' בזהב ובכסף ובנחשת בו'
כי מהראוי יאמר מזהב ומכסף ונחשת וכן בשאר

ישלח

שלא מה יעשו יוצאי מצרים כי מי גם ב' הרש והושב
 ויורף ורוקם לעשות צוהב ובכסף ובנחשת והלא כל
 מלאכתה שהם ובינה לא היה אם לא חומר ולבנים וכל
 עבודה בשדה ומאין ולאין ידעון רצון ממ"ה. לעשות
 פלאות ונוראות לא ידעו ולא תערום שבתייהם. עוד
 כימה כי הלא הלא לזכר כום זכב מלאכה צור ורקמ'
 ויאל לא עשה היואל בה אם רב קרואו במלאכה יששה
 כמוה אך אם לא יראו רק חגיגה כום מזוייר בדבר בלתי
 נכס רק ב'דס הרואה צורה מחמורי זכוכית לבנה זכה
 שלא תשקע צורה הנראית לו נכס בלבו כאשר אלו
 היחה מ'שיות לפניו ולא יששה מבלי מנרעת מה ולמטה
 מה אם גם אחרי הזכוכית לא תהיה ממשיות רק צורה
 מתעיירת בלבב אם הולכת ציוריה ופרהיה כי אז מנרע
 יותר משה ידיו מאשר הראו לו כי לא תפס יור' בלבו
 ויותר מזה יהיה אם גם חגיגת הצור הכלני ממשיה הווא
 לא יראנו הצור כ"א צולתו והוא יגיד לצורך חגיגת
 מראיתו אשר הראו לו כי אז אין ספק כי לא יאל לצורך
 כלי דמוחו בלמו כ"א בשינוי רב בחמה. והנה כמשל
 הזה הוא אשר לעם בנ"י במלאכה המשכן כי הלא משה
 הראהו ית' את חגיגת המשכן ואת חגיגת כל כלי רחיה
 ורומיה בלתי נתפסה והוא הגיד בללאל וישר חגיגת לב
 ולא יראה כי היו אומנים במלאכה מנעויהם ויעצרו
 ויכסו מעשיות נכונה ולא יתחילו ומה גם עתה אשר לא
 ראו חומיות אלו מיום הולדת כי איכס ויכלו עשות
 דבר שיהיה במראה אשר הראה ה' את משה. עוד ב'
 איהו הדרך ידעו לעשות הכנה גאוה. וראויה להשתרש
 שכימו ית' בה ע"כ אין ספק כי בשמוע כל עם בנ"י
 את אשר צוה ה' יעשו לו מקדש ככל אשר הראה ה' את
 משה והם דברים יקרים עד מאד וקשים להעשות גם
 למאומים במלאכות הלא חתם ב' אלה יתחמק לבבם
 באצורם מי יעלה לו השמועם כי לא יחיו חיות על
 יבשה ויכל לעשותם לכן אלאין אז מי יעבור לנו אל
 עבר הים להביא את כל חים חכם לב ואמין כח בכל
 מלאכה חרש וחושב ורוקם וזורף והלא אהנו למודים
 ללבו ולבנים איוו הדרך יהיה לנו מבא לבא לעשות
 כמעשה המשכן הגדול והנורא ומי יתן ויהי נח רצון
 המלך הקדוש יעשה מחומר ומלבנים כי יש לאל ידעו
 עשה נעשה ויכל ויכל ומה גם בהתחבר ב' הדברים
 האמרי' בחמה על אשר לא נבו ב'אלה כמדובר וע"כ
 תחלה דבר ה' אלויהם שם לפניהם ההקדמה האמיתית
 אשר כתבו כי מה ה' אלהינו שאל מעמנו כ"א נקרב
 ובנוה לעשות רצון קונו ובנפת עליו והוא יעשה את
 הכל ומה גם למלאכה הזאת לעשות לו ית' מקדש וז"ל
 על לה הדברים אשר צוה ה' לעשות אוחס כלו' אל יעלה
 אל רוחם מאוה ה' אחכס דברים שתעשו אחס כ"א אלה
 הדברים אשר צוה ה' לעשות אוחס הם"י החכר וצוה
 ימאל שמי' בנ"י מי הוא אשר יעשה אוחס הוא הש"י
 החכר ולא שישאר על פה וזהו ו' ימים חכשה מלאכה
 ולא אמר צו' ימים. ע"ד אומרנו ו' ימים עשה ה' את
 השמים ואת הארץ וכו' והוא כי אלו נכתב צו' ימי' היה
 ראש שתתעבדו המלאכ' אל הזמן כי בהם נעש' בהיאלת
 אן ע"כ ו' ימים עשה ה' את השמים וכו' בן צום למת

שלא היו עושים רק ההקרב אל המלאכה והוא נעשים
 מאליה כאשר יבא ב'ד ע"כ לא אמר צו' רק ו' ימים
 כאלו הם נעדרים מהמלאכה והעעם הוא כי העשה
 מלאכה שהיא העשה מאליה וחס חממו ח"כ החדה שבת
 שהוא ית' העשה כל ע"כ אמר וצוים הז' יהיה לבס
 קדש לו' אין העיכוז מצדי כ"א למש שיהיה לבס קדש
 מה שלא היה לבס בחול ועל כיות שבת אלויהם שלא
 תוכלו עסוק במלאכה גם היא שבתן לה' כי להיות שמה
 שאני עשה הוא על ידכם שאתם מתעסקים ב'ד מה
 ואני העושה ע"כ בהיותכם בתלים גם אני לא אעשה
 וזהו יהיה לבס קדש וע"כ שבת שלכם הוא שבתן לה'
 שלא לעשות על ידכם ושמה חממו כי גם לבס מוסר
 אחר שתיכס העישים בעלם גם כן הוא כי הלא כל
 העושה ב'ד מלאכה מפרצה הכל גם מלאכה כזאת וימת.
 ושמה חממו גם הקרבות ואיסרו לבס לא כן הוא
 כמשו' בדרך הקודם וחזר אל עניינו. באומרנו ויאמר
 משה אל כל עדת וכו' והוא ראו עתה אך הוא ית'
 העושה כל כי הלא לא צוה לאמר לבס תבקשו אומנים
 בקיאים למלאכה וגם איוו כמלך השואה לעמו יעשו לו
 צורה גדולה ממומנם כי ידבר אל העשירים לתת ואת
 האומנים לננות כ"א דבר שכלם שוים בה שהיה
 הנחיתה בלבד כי אין גם אומנים במלאכות והוא אל כל
 עתה בנ"י לאמר כלו' דבר שאל כלם כ"א ידק לאמר
 ופי' ואמר מה שחממו שיהיה לבס לאמר זה הדבר
 הוא אשר צוה ה' לאמר לבס קחו מאתכם וכו' אך
 מהאומנים לא תחשוו אתם כי וכל חכם לב בכס הם
 מעלים ויבואו ויעשו מאליהם והוא כי הנה ימלאין
 חכמים ויודעים אשר כח בהם להעמיק להחייב בכל פשר
 וחכמה כי רב עיונם ופלאויהם אך אף יאמר לנו
 יעשו כפי א' עשרה זכב לא ידעו ולא יבשו לאמר כן
 לא ידענו ולא יבשו הלא חכמי לבב אהנו ולא חכמי
 ידים והנה נגד פנינו כמה חננים אשר לא הפך לנו
 בניהם ויולאו לצורך כלים מכלים שונים בפרחים ותמונות
 עד אין קנה לחבונה אך אין זה כ"א השגבים שהם
 אימנו את ידיהם במלאכה ואנו את שכלנו להבין ולהורות
 אשר חים מכם לא יוכל עשוהו כי אין בדידן ואיניו
 בדידו. והנה מבהינה חכמי לב משגלי חכמת אימין
 ידים הם כי בישראל שלמים וכן רבים אמר הוא ית' זאת
 אעשה נחם כי כל חכם לב בכס אשר לא עשו ידיהם
 חשיבה שום מלאכה רק חכמה לב בלבד המה יבואו
 ויעשו והוא מה שכהנו בהקדמה כי בזכות מה שיתעוררו
 ויעשאו לבס לב לעשות במלאכה ע"י הסתערוות ושכר
 פטיעות הביאה לעשות אששע בהם שפע שיעשו והוא
 מאמנם ז"ל בש"פ' (פ' מ"ח) ח"ל וימלא אומו. רוח
 אלהים ולא אז בלבד אלא כל מי שנתעסק במלאכה
 המשכן נחם בו הקב"ה חכמה ובהנה ודעת שאלו יעשו
 כל חכם לב והלא יקשה כי הלא לא נאמרו אלו הב'
 דברים רק בכלל חכמה וחבונה ודעת ומשפוק
 שהביא אין רחיה כלל שאינו חו' רק ועשו כל חכם לב
 וסיבן הוא החבונה והדעת. חמנם לזה נדקדק למוט
 באומרנו כל מי שנתעסק נחם בכס שיורה שאחר השקט
 נקט למו ושהקך הוא כי הלא ש' זלם היה ראוי ולא אחרי

קן שכבר נעשה וגם ע"פ הלא ככלל! היו ולמה לא
 נאמר בהם רק ברמז. אמנם הגם כי הדברים האלה
 שבין נכרה השולם הן הם הסומים כח באניות
 המלאכה להעשות מאלוהי כדריח עולם שבדבר ה' שמי
 נעשו מאלוהי. והנה בלילה לרוב זכותו ומן הטעמים
 שזכיר לפניה זכה כי עסק יפוק במלאכה נחה עליו
 רוח אלוהים בהכמה בו'. אך ההתרים לא זכו' אל כח
 ששג' הדברי' אלא בהחלים להתעסק במלאכה כמדובר
 וזוהי כל מי שנחשק בו' נהג בו הקב"ה חכמה כי שפע
 ג' הדברים להשנות מאלוהי אל בהם והביא ראייה
 מפסוק ויעשו כל חכם לב בעושי המלאכה והוא שהוקם
 לו בכ' כי אומרו בעושי המלאכה הוא מיוחד ובלתי
 מובן שהם עושי המלאכה הם כל שהזכיר היל"ל עושה
 המלאכה אך באומרו בעושי קשה שהם הוא עם עושי
 יראה שהיו ב' כמות ואינו כלל ע"פ גזר אלו' שפירשו
 ויעשו כל חכם לב מהיון זכו לעשות עם היוהם חכמי
 לב ולא חכמי איומן ידים שנמלא עושים מאלוהי על
 ידו ואלו המלאכה המעושה ודעתו כדובר הלא הוא
 בעושי המלאכה לנו' בשביל היוהם עושי המלאכה
 שהחילו להעסק בה כמדובר. והוא מהל"כ בפי'
 לפניה באומרו וכל אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה
 לעשות וראה כי הלא באומרו לקרבה הוא מיוחד אך
 יאמר מאמריו זה כי ע"ה התעוררו אשר נשאו לבו
 לבא להתקרב אל המלאכה ומתעסק בפשיעות על מנת
 יהיה מהחייב מן השמים והוא כי הוא ית' היה עושה
 רמיה. והענין שהכל מדה כנגד מדה עם שחשב לעשות
 מזה מיד הוא ית' חושב עליו כאלו עשה. אך לא
 יעשה הוא ית' מאליו לבדו אך אם יאחזו לדיק דרכו
 אשר חשב לעשות ומחיל לעשיה אז הוא ית' עושה
 עמו וגו' נבדו את הכל ואז נכרו כפול כי אינו דומה
 מי שחשב ומלך המהשבה למעשה כשכר מי שחשב
 ועשה עם שהקב"ה גומר בעדו מעלה על האדם כלו
 עשה כלו כאשר יבא עוד לפניה ובפרשה ב"ד זה
 ויון באומרו וכל חכם לב חכם שהוא ל' יחיד כי לא כל
 חכמי לב והל"כ יאל' בל' רבים באומרו יבאו ויעשו אך
 הוא מאמריו כי עם כל חכמי לב היה הוא ית' בא
 כביכול ועושה עמו וזוהי וכל חכם לב לא יבא יחידי
 כ"ל באשר ה' אלו ויעשו פניהם. או יאמר ויאמר מפני
 וכו' הן האמרו ישראל אשר שהו ית' העושה את הכל
 מה בגו' כי יתן אלו דבר או נתעסק במלאכה ולא יעשה
 מאליו אשר שהו ית' העושה את הכל אחרי כן ע"כ
 אמר דמי כי לא מבלי און לו ית' לעשות הכל לבדו אך
 לזכותם בא האלוהים כי הלא ראו כי הנה אל כל עדה
 בני' אדם לאמר זה הדבר וכו' ומה לו האל כל הסמן ולא
 יזוה את עשירי עם יתנו איש לפי עשרו ולא על הכלל
 אם דל ואם עשיר אך הוא כי ראה נזכות אז הכל וזוהי
 אל כל עדה בני' לאמר ועוד ראייה ב' והוא כי זה הדבר
 אשר עשה ה' לאמר לבס קחו מהחשב שהוא כל ה' מכם
 קח מהזו בציור הרומה לה' למען תהיה הנתיבה מלבו
 עם וזו' ארון אלוהים ליתור פניה קצת איש מרעהו
 ויבואו ואחר שבוה הוא נדיב לב בלי פניה יביאה שמהל
 מקדם ודיו ולבו ובחכמה גם את כל גושו לעומת אשר
 למען

נעשה פה שיהיה יחדיו וזהו הכ' אח בכל פרט מהם לרבות בכל פרט מהם אח אשר לשמו ו בחשבון העליון ואין זה כ"א מפאת התעוררותם לקרבה אל המלאכה אחר היות' חכמי לב כאמור ולא זה בלבד באת' כ"א גם בנש' כל אשה חכמה לב ולא חכמת יד' כי בלתי נכו עכ"ז ביד' עוו וכו'. ומה יחבן יכוון שפי' מה שביד' עוו שחלנו במעשה המנוח עזרם ה' ויביאו מטוב וכו' ולהיות קבלת שפע כ"ה לפי הכתוב ע"כ אשר נשא לך ארחה בחכמה שהוא גדר גדול מהקודם שהלב היה נושא אותן קלות ינשר לעשות רגון אביהם בשמים עוו את העצים שהיה חכמה יסירה כי העצים נמוח על עמלן בחיים חיותם והוא חכמה רבה ואמר בחכמה למה שיש מוג מאשר לבו פאלו ולא מלמד וואו כי הרשע' הם ברשות לבם כד"ה (אחמר ו) ויאמר המן בלבו (בראשית כ"ו) ויאמר עשו בלבו. אך הוא מפאת פחית הרשע ועליו נאמר תאבדו פתי וקרא' אשת כסילות. אך בזה הוא מפאת חכמה וזהו אשר נשא לכן ארחה בחכמה שהוא לכן את גופן לעשות אותם והוא בחכמה לעשות הטוב בעיני היוצר ולא פחיתות לבן אשר לכן מוג' אופן שהן ברשות לבן ועדיין כל זאת חכמה העושים במלאכה הן אמת שחסיפוק להעזר ע"י המשכן קדושה מהמשכן העליון אך לא לשיחול איכות העליון ממש למטה בחתונן לשיהיה ראוי ולשרות בו שכינה מעין הכתובה אליו במזמור (ההלים קכב) שמהתי באומרים לי וכו' כי האמנם ישב אליהם על הארץ ע"כ הולך יבא בללאל שידע לנרץ אריות שבהם נברא שמים וארץ ויהיה כמההוה הויה ועולם חדש למטה בארץ וזה ע"י הכוונות שידע להשבו מחשבנות עליונות שידעו בטוב רמו וזרם כל פרט ופרט הבעשה על הארץ וע"י כוונתו במחשבתו ישרה כל שורשי הדברים העליוני' אשר על השמים במשכן העליון מקבילים אל החתומים למטה בארץ כאלו בעולם העליון הביאו פה למשן לא יהיה כמו זר נחשב שבו ית' בארץ הלזו כי כשבנו אז שבתו עתה וע"כ הולך היותו בללאל וידע דעת עליון. וזה כיוונו ז"ל בנזום המאמר כי הדרך שבו ית' ברא שמים וארץ כל' עם הויהם עלמות ופכדי האיות ידע בללאל וזהו ראו קרא ה' בשם כו'. וימלא וכו' ולהשוב וכו'. והנה ערם יספר אשר השיע בו הוא ית' להכינו אל המכוון נאה להעיר מלב החושב אולי קראו משה מעמלו והאלי מן הרוח אשר עליו וילמדו דעה והכינו לך כי בן בנה של מרים אחותו היא ע"כ הקדים ואמר ראו באלו בנות הראות אחם רואים כי קרא אותו י"י ולא לנו ובמה חרמו הלא הוא בשם כי כשמו כן הוא בלל אל וכן כמה דברים שיוונה דעתו אל רגון הבורא ית' יותר ממנו באלו בלל אל הים וכשז"ל (ברכות דף כ"ה) כי כן אמר לו משה אל אל היית ואל"כ איפה לא עשיתי אני כי מיום הולדו נקרא בשם זה לא ידעתי אני דבר מאשר יהיה עתה ושאיניסו מאז בארץ מצרים ומה גם כי מה שלא אוכל להשיגו ישיג בזה יותר ממני פנרמו בללאל ואין אדם מכיון יותר על השגחתו בדבר א"י הו' אלו כי מה' נברא לך וסעסם שוא כי הוא ג

למשן קדשו יותר על קדושתו ולהסיר חלאתו וקדשו יאמר לו כי יסרו סגיוו הכו סגיוס מכסף כמפ' ענין ב' הנמינות בפי' הכרז ע"כ דיומה הבחנה הזכר לזכרהם וזירוף הכסף ליחזק שיעילו זכות שניהם: והנה בזכות יעקב היה קלם פחתון פה בלתי הועיל זכותו על דבר אשר נשא ב' אחיות גם שפדן לא נישאם הורה מודקדק עם חסידיו ית'. אמנם הנה הסכימו רז"ל (ב"ר פ' ע) כי מה' יאל הדבר על דבר היות עיני למה רכות ורחל היתה נח זוגו והוא ית' בורא נפשות וידע דרך זוגו ולא על חנם הרחיק הוא ית' ההרבה מיעקב בלל יכיר בעמ' בקר כי היא למה אם לא כי מתאו נהיה הדבר ואל"כ איפה אין על יעקב אשמת דבר לעכב מלהיטיב לנו בזכותו ולרחיה כי כן אחיות גם שפדן לא נישאם והוא סברין מאמר לכן בכו' נחשתי וכו' שהוא הראיה שהביא בעל המאמר והוא כי אמר לכן בכו' אל יעקב אל החזיקי למרמה אחך כי החלפתי את רחל בלאה כי הנה נחשתי אשר היו לך מן השמים מחלו ית' והרא' כי ויברכני ה' בגללך ואם לא שמתחיל ית' היה סבה למה ברכני ה' על ידך ונהפוך היה מן הראוי כי משתח' ה' ישגל ואם רק שנאמר. והרשע בעיני ה' עשיתי לך היה לו להלך לי כמו שהכריח לך אלא ודאי שמה' יאל הדבר הנה כי מאומרו נחשתי הורא' שמה' יאל קחת ב' אחיות וע"כ דבר הרומז זכות יעקב ראוי יהיה מה שבו יסולק העיכוב שהוא ענין ב' אחיות ממוכר. הנה כי רגונו ית' לזכות לנו זכות אבותינו על הטעם המוכר ולפ"ז יתכן כי גם זכות השבטים נרמו במנין יתר הדברים שעלו י"ב

במנות עזרות אלים ועזרות תחשית השמים: ואדר' אמרו כי כל העם לא יבואו וישעו שמשפחה המלאכה מהליה ע"י זכות זרעם שהתעוררת הלב לעשותה אמר את המשכן את אהלו וכו' והוא לתת טוב טעם ודעת חייה הדרך יאל רוח ה' אל עושי המלאכה מאליה לרוב קדושתה והוא מה שכתבנו בפי' תרומה על פ' ככל אשר אני מראה אותך וכו' שזכרנו במאמרים ז"ל במדבר רבה (פי"ב) כי כאשר הוקם משכן למטה הוקם משכן למעלה הוא משכן הגער ששמו מספרו' שבו חקריב נפשות של ישראל לכפר על ישראל בזמי גלותם עכ"ל. וזה כתבו כי הוא ית' עשה למטה משכן ממשתי וכל פרטיו דוגמתו אל המשכן העליון הרוחני וכל פרטי עניינו ואל"כ איפה לא כמו זר יחשב היות כ"כ עזר משדו להעשות מאליו כי אין זה רק השפיע שפע משכן העליון בכל פרטיו בכל העשי דוגמתה למטה כי אותה הקדושה היא המתלבשת בדוגמתה ומכייסה להעשות פה כי הקדושה היתה שורה למטה ע"י הכנת עושי המלאכה כמדובר מעין כל המעלה ומזה שיעשה הלאה שעל ידי שפע תורק מקדושת מקורס. וזה מאה"כ את המשכן את אהלו וכו' את הארון ואת כדיו וכו' את השולחן וכו' כל פרט בה"א סידיעה ולא נאמר משכן ואהל וכו' ארון ושולחן וכו' אך הוא העיין שכתבנו כי כל העששה על הארץ משכן וכל פרטיו הוא דוגמא אל המשכן העליון אהלו ומכסהו והארון העליון וכן כל פרט ופרט להורות כי במעשה כל דבר ודבר שבמשכן החתונן באלו מנצח לו יחדיו גם המקביל אליו בעליון וכללו

אורי בן חור זה לו על זכות חור כמאמר
 ז"ל ('פ"ר ס' מ"ח) שנהרג על קידוש ה'. גם
 שהוא ממקם יהודה ויותר הייתי קרוב אל קרובי
 שבטם הלוי מלאה הבא מיהודה להבינו ולקראו מעצמו
 ולמה בחרתי בזה או יתר אם לא כי מה' יאלה הדבר
 ועד וימלא אורח רוח אלהים כי ה' נתן את רוחו עליו
 ולא נאלץ למרוח אשר עלי עליו כי לא הייתי יכול למלאו
 רק לתת בו הכנה מה ולא כזאת. ופי' כל אשר אמרנו
 שהשטיע בו הוא ית' להבינו אל עשות עולם רוחי חדש
 צבוי וזוהו באומרו וימלא אורחו וכו' והוא כי הכה הוא
 ית' ברא העולם בחנמה ובחבונה ובדעה כד"ל (משלי
 ג) ה' בחכמה יסד ארץ וכו' והאשכנה למה שרצה
 ית' ויחבר בללאל ויסקר המשכן אשר בלרץ הוא אל
 השמים מעל כי יחבר משכן העליון אשר בשמים ככדור
 למטה להבינו לפסוק ית' אלהים ע"כ בדברים אשר הוא ית'
 ברא העולמות וחיברן אותן מלא את בללאל לעשות כן
 בקרב הארץ והוא כי ה' בחכמה יסד ארץ ואת השמים
 בחבונה ומקשרן בדעת כאומרו. (שם) בדעתו שהומות
 נבקשו שהוא למסד ושחקים ירעפו כל מלמעלה ויחברו
 עי"כ ג' הכוונות נתן בבללאל לעשות כמעשה ית'. והנה
 היה האשר יהי כן בחכמה לב בללאל אך בפועל כסוי לא
 יהיה בו רוחיות אלהי רוח טבעי כי אין הידים בלי
 לחול בו רוח אלהי קדישין אלהן במוח ולב ע"כ וימלא
 אורחו רוח אלהים והוא כי ה' מבהירות הנפש להדמות
 ליוצרה היא שממלאה את הגוף. אך לא בשום כי הכח
 אשר בעין שנותן בו ראות או אשר בשכל שטמן בו השכלה
 או בלב שנותן בו מחשבה אינו כח אשר בידיים ודומיהם
 שלא יוכחו רק לקבל כח מישוש אמר כי בבללאל היטה
 גדולה זו כי רוח אלהים בקרבו המלא את כל הגוף היה
 ממלאו בשכל הכולל חכמה וחבונה ודעה וגם בידיים
 אשר גם כל מלאכה וז"ל ובכל מלאכה כי גם כה היה
 רוח אלהים ולא מישוש טבעי או אימון ידיים לימודי
 כי אשר תפשיטה ידיו רוח אלהים הוא היה עשה ולא
 כה ב"ו כי הוא ית' העושה בעולם וראשונה דברים אשר
 לא עשו ידי בללאל מעולם. ולא פעלו אנבעותיו ולא לימדו
 אותם ומה גם בן פ"ו שנים. והנה מעין בחינה זאת
 עדין היטה גבג כל חכם לב כמדובר למעלה אלא
 שבללאל גבר בה מאמיו מאוד כאמור גם זה אמנם היהרון
 אשר לבללאל אשר בה השרה שכינה בלרץ כאלו את העולם
 העליון הביא פה הלא הוא ולחשוב מחשבו' סך הם הכוונות
 אשר ידע לטוין בחשבתו לקשר ולחבר את ההשכן את
 האלו וכו' עליונים עם התחתונים וז"ל את כל פסג
 כי יהירין ליה שבילי שמי שמים כמדו' וזהו ולחשוב מחשבות
 מסתפקות לעשות בזה ובכסף וכו' והוא כי לא נאמר
 מזה ומכסף ומחושבת וכו' רק בזה כי פ"ו המחשבה
 נמלא עושה מעשה ופעולה באיכות הזהב ובאיכות הכסף
 וזולתם שמהדשו בריאה חדשה ועשה אותה דברי רוחי
 קדוש משל"כ בכל אורף מוילא כלי זהב מתחת ידו כי
 כי גם שחמלה היה זהב ועשה כלי עם כל זה לא שיה
 איכו' הזהב מהיותו זהב אך זה ע"י המחשבות היה פועל
 בהם ועשה כדבר רוחי והוא מה שכתבנו כי הדבר רוחי
 המקביל אליו וממלאה היה מקביל איכותו בחמתון. עוד

לא (ח"ב) 2

יטוין באומרו לעשות וכו' ויחווה יסר חיבות ה'. ומה
 גם באומרו בחכונה לעשות בכל מלאכה מחשבת שהוא
 מיותר לגמרי. אמנם הנה ארז"ל (ב"ר ס' ה) יודע
 היה בללאל לרצף אורחו' שבהם נבראו שמים וארץ והנה
 לפ"י גם בלי נעשו ידיו רק בהנהיג מחשבות הארץ בלבו
 המחשבה עצמה חסבל וכעשה וז"ל חופה למה הולך
 ידיו חכמה בללאל כד"ל ועשה בללאל וכו' זה כמה
 פעמים אך ח"כ לא היה הוא ית' משרה שכינה במעשה
 ידיו ולא היה לנו שטר כעשום מעשה. אך ראה הקב"ה
 לזכות את ישראל לסיפק זהו לנו נעשה מעשה למען
 זוכה וכמאמר ז"ל בחכילתא על פ"ו והיה לכם למשמרת
 כי שם נאמר אין טולטין שבר אלא על המעשה ועוד
 מוסף הוא ית' כי גם כעשוינו מהמעשה הוא העוה
 ועשה ומה גם במשכן כי לא ח"כ בהם ידע לעשות דבר
 רק גול על ה' דרכם והוא ית' יעשה. וזה יאמר ה'
 ולהפוך מחשבות כו'. לו' גם מלא אותם הוא ית' רוח
 אלהים לחשוב מחשבות שהמחשבות לבדן יספיקו לעשות
 פעולה בזה ובכסף וכו' ובהרשעה אכן ובהרשעה ען
 מבלי יעשה אנבעותיו ית' אלא שרצה ה' יסבךר יסבנה
 לעד. לעשות בללאל עמנו בכל מלאכה מחשבת כלי' עם
 כל מלאכה של מחשבת שהמחשבה עושה אלא הקב"ה
 לעשות גם בללאל עמה לקבל שטר מעשה ואחרי אומרו
 שהוא רוח אלהים הפועלת במלאכה אשר בין ידי בללאל
 כעשית מאליה וז"ל חופה לא יוכל ללמד לזאת דבר
 זה כי הוא כח אלהי נשפע לידו ואך יסול בו למד אמר
 כי עכ"ז ולהורות נתן בלבו וכו' :

לח מרא אותם וכו' אמר כי גם כי בללאל גבר
 באחיו כמש"כ ב"ל למעלה על כל זה הנה
 השוה אשר לו עם אהליצב הוא כי מלא אותם כו' וגם
 ששניהם חושבים מחשבות וכוונות וכן נד שיה לכל איש
 חכם לב עושה והוא יעשה וכו' כי גם כל איש חכם
 לב עשו את כל אשר צוה ה' ממש מה שלא ראו משכן
 וכלים אלא עשה והיה אפשר לשנות קלם כמדובר למעלה
 כי אשר סיפר להם לא ראו עם כל זה עשו ממש באשר צוה
 ה' אך לא לחשוב מחשבו' מעצמם רק מה שהיו מורים להם
 בללאל ואהליצב :

ב ויקרא וכו' הורה כל מה שכתבנו כי אשר היתה
 חכמה בלבו ולא אימון ידיים והיה מחשבור
 שלבו היה נוסאו את גוב' קל כשד להקרב אל המלאכה
 ועי"כ לעשות אותה כי היתה נעשית מאליה מחוץ ידיהם
 וזהו באומרו אחיך מרבים העם להביא מדי העבודה
 למלאכה לומר הנה הם היתה מלאכה הדיוט הנעשים
 בדרך טבעי לא היה די בזה שהביאו אמנם בזה שיהיה
 מלאכה נעשית מאליה מן מעט אשר היו לפניהם ושרון
 לרוב שיהיה מלאכת ומתעורר וזה מדי העבודה למלאכה
 כי בערך בעבודה שהיו עורחים שהיתה קלה נעשית
 מאליה שלא בשבט מאיכות המלאכה כי רפה והיה די מה
 שהביאו מדי העבודה למלאכה והיה מדי העבודה למלאכה
 מאמר' אך היתה העבודה קלה ואמר אשר צוה ה' לעשו' אותם
 והוא מה שכתבנו בפסוק אלה הדברים אשר נ"ו ה' לעשות
 אותם שהוא שיהיה ה' לעשות אותם. וז"ל ית' בעצמו זה יאמר
 חדש למה העבודה היתה קלה נעשית מאליה כי הלא היא

אשר זה ה' לפנות אותה השם צעמנו ועי"כ היתה מחברכה והספיק מה שהציוו לפני בקרים וזהו המלאכה היתה דים וכו' לומר והמלאכה הידועה למה שהיה מלאכה שמים היתה דים מה שהציוו לכל המלאכה מש"כ"ח א"כ היתה מלאכה הדיוט :

ח ויעשו כל חכם לב בעשוי המלאכה וכו' . הנה אומרו בעשוי המלאכה הוא מיותר וגם אומרו בעשוי משולל הכנה כי היה ראוי לומר עשוי המלאכה בלא צי"ח אך יאמר מה שכתבנו כי הוא יח' היה עיקר עמנו היו כל חכם לב עושים . והענין כי הנה רצו"ל (ש"כ) יודע היה בללל לצרף אותיות שבהם נבראו שמים וארץ וכחצנו למעלה כי מה צורך היה לו לדעת כל זה אלא שמהשך וכלו אינן כדאוס מאד עמ"ס לבקו בהם יה אלהים אך משכן וכליו היו דוגמת שבת העליון וכל ענייניו ובעשותו בלללל וכל חכם לב משכן וכליו כל מה שלמעלה היו עושים למטה ככל הכפע העליון כאלו עולם רוחני היו בניים למטה ע"כ הוצרך לדעת לצרף אותיות שבהם עולם ועשה והיו זה ע"י מהשבה שהיה הוא והם מהשבים בעשותם כמדובר למעלה כי גם שיעקר מהשבה לא היו רק בלללל ואהליב עם כל זה ולהורות נמן בלבו שהיו עשים מורים להם והם מהשבים ועושים והנה ידוע כי אותיות שבר"ה בהם הוא יח' א"כ ה' העולם הם כחותיו יח' כי כל החורה למה שמוחיו ואופים הכחות הם העושים המלאכה בעלם ואחס כל חכם לב וזה יאמר ויעשו כל חכם לב בעשוי המלאכה כי כל חכם לב עשו עם עשוי המלאכה בעלם הם כחותיו יח' שהם השיקר כי הוא יח' היה העושה ע"י כחותיו אלה כמדובר והנה מלמד שכתוב אללנו ברמז הקרוב אל הפסע כפ' הרומה עוד אפטר לו כי היו יריעות ההחנהו' מד' מינים כנגד ד' רקיעים רשונים שהוא בש משזר כנגד וילן שמהשם בו הוא יח' מעשה ששה ימי בראשית הכלת כנגד רקיע כמש"ל (ממוח דף מג) הכלת דימה לרקיע ארננן כנגד שחקים שנקראו כן על שם שזחקים מן ע"ד מש"ל (במדבר רב"ה פ' ג"ה) שהרגמן נדרש על דבר המן וחולעת שני הוא אדמימות מהלוב כנגד זבול שבהיר הוא מהג' שחחיו שבו כה"מ של מעלה כנודע מר"ל והיותו ארבע אלה אכיות קרוב זה לזה עם שהגבוה גבוה עולה במעלה על הקודם ב"ד מה ערכן יחד אך הג' העליונים עולים יותר זה על זה כספירות כי א"כ משון שעל זבול מהקרב אל מכוון וכן ערבות ע"כ נרמח כ"ל כפ"ע כנגד משון היא יריעות עזים ששם עוז מלאכי השרת כמש"ל פ' אין דורשין (דף יב) מויענו כפ"ה טי שחחו (דף סה) שמלאכי השרת נקראו איתוסות וכנגד משון עורח אלים מאלמים כה דין הוא שם כמ"ס בחין דורשין ששם חדרה של סופה ומערה של קיסור ועליות עללים רעים ואגלים רעים וזהו רמז מאלמים וכנגד ערבות היה עורות החשים הוא כסגונ"ה שנוניו רבים והוא כי לא היה אדם יכול לעמוד על הגון כי היה כהיר ונראין בו מעין גווים רבים מאוד רמז אל ערבות שהוא ספירי מאוד כמעט שאין גוון נחפס בו כמ"ס בחין דורשין . (ש"ס) כי שם נמי חיים עוצים

דכתיב (ההלים ל"ו) כי עמך מקור חיים וגנזי שלם וברכה ושמחה של נדיקים ורוחות ושמחה שפחידות להבראות כמש"ל ועל שעתיד הקב"ה להחיות בו מחים הרי כל הדברים ההם רוחניים ואין ספק בי גם ערבות מהקרב להם ואהשבו רמז בציות שכינה ציות קדש הקדשים המכסהו צבירותו אלו הרומים ז' רקיעים לרמוז כי לא כאשר מתחלה היה שפע הנשפע על הארץ בא עליה מן השמים אך עתה שיעקר שכינה בתחומים מהחה לרקיעים יאל שפע להשפיע ברקיעים וכל הנהגת וטוב השמים מהארץ יושפע ויחכן כי בשלשה העליונים יש רמז לשלשה אבות בתחשים אל אברהם שהיה הש לעשות רצון קומו (והנה שם מעין סגונ"ה) ועורות אלים כנגד אילו של יחכן ועורות עזים כנגד וחת עורות גדי העזים הלבנים ט' :

פרשת פקודי

לח בא אלה פקודי המשכן וכו' . ראוי לשום פסל והבין במקראות אלו . (א) אומרו משכן משכן ז' פעמים . (ב) אומרו אשר פקד ע"פ משה ומהראוי יאמר אשר פקד משה . (ג) או' עבודת הלויים מה ענין עבודת הלויים אשר היתה במשעוה אלל פקודי המשכן וגם למה הודיענו שהיה ביד אחרת (ד) אומרו ובלללל בן ארי וכו' עשה את כל וכו' הרי נאמר למעלה ולמה חזר להודיעו פסוק אומרו ואחז אהליב וכו' . (ה) או' כל הוצב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקדש כי אומרו בכל מלאכה הקדש הוא מיותר ומהראוי לומר כל הוצב העשוי למלאכה השע ועשרים כבר (ו) אומרו ויהי וזה המופה כי הלא כל הוצב העשוי למלאכה הוא עלמנו וזה המופה חולה הייחוד ראוי לדעת מה הויה נהחדשה בו שאמר ויהי וזה המופה וגם בואמרו בכל מלאכה הקדש וגם כמ"ס א"כ מלאכה הקדש למה הל' לכל מלאכה הקדש בתחלה ולא אמר כל הוצב העשוי למלאכה הקדש . (ז) באו' ויהי מאה כבר הכפף לקחת את אדני כו' למה הודיענו ענין הטיקה והיה ראוי יאמר ויהי מאת כבר הכפף למאח . אדני הקדש . (ח) אומרו מאת אדנים למאח הכבר כי נשפך הוא וראוי יאמר מאת הכבר למאח אדנים . (ט) או' כבר לאין הוא מיותר . (י) מה הועיל החשבון הזה נגד ליני הדור והלא גם עתה יאמרו מי יגיד למו שלל היתה נדבה יחירה על החשבון הזה וגם למה לא פקד אך את הוצב ואת הכספף ואת הנחשת וכל שאר דברים לא עשה רק הזכיר מיניאוחן לצד והנה ארו"ל (ש"ר פ' י"ח) שראה משה ליני דור מרגנים שגלה יד נשפחה המשכן ע"כ נמן חשבון והנה עדיין קשה למה קבלו החשבון ממנו לז"ל אשר פקד ע"פ משה ללמדנו כי גם שצבור לא יראו לקבל החשבון מראשים שבהם הוא מעמנו יבקש ליתן חשבון להיותקיימה ומישראל וזהו אשר פקד ע"פ משה ללמוד שלל היה ע"פ ישראל שבקשו ממנו כ"ל על פיו שהוא בפיו וזה להם יקבלו חשבון כי אשר פקד היה ע"פ משה ולא על פיהם ועדיין היה מקום לומר שהיה להם לעכב ולומר שלל יהי

ללני

לליני הדור שהמה כלם יודעים כי גאמן הוא לז"א
עבודת הלויים כי היה פ"פ לומר שהשבון היה ראוי
ליה שהיו הדברים ההם כלם עבודת הלויים ושלח יתשוב
את הלויים ישלחו יד בעבודתם לחסר שמן דבר מזהב
וכסף אשר ישאו עליהם וע"כ טוב לדעת מעתה מספר
ומשקל הכל והיה מניינים על יד אש ח' הוא יחסימר כי
אם היה ע"פ שנים לא היה חשד כעודע מזו"ל (ב"ב)
דף ט) על פסוק ולא יתשובו את האנשים עושי המלאכה
כי באמונה הם עושים כי בהיות שנים אין לחשדס כ"א
בהיות ביד א' בלבד וזהו ביד יחסימר כו' וש"ס מה יועיל
כל השבון שיתן משה אחר שינא הכל מתחת ידו וכנסם
ביד עושי המלאכה ואולי ע"כ טוב לדעת מהתחת ידם
לז"א ובגלגל כו' והוא מזו"ל (שם) על פסוק ולא יתשובו
את עושי המלאכה כי באמונה הם עושים שאין לחשוד
את עושי מלאכה שמים ליטול מהם השבון אך זה הוא
כי הם שנים וע"כ לוו הכמים שהקופה נגיבת בשנים
להסיר החשד וזיה נבא אל הענין שאמר כי בשוים
המלאכה לא היה מקום חשד כי בגלגל עשה ואתו אהליב
כו' הרי כהן שנים ועל פיהם היה כל המלאכה וה"כ
אין שם חשד אך משה גם כי לא קם כבודו אחד היה
וילמדנו דעה נאשך כמעשיו לתת השבון ולחוש אף לכל
ידברו ליני הדור עוד יתכן דרך אחרת לבא אל הירון
שאר ההערות באשר נשים לב (ה) אל אומרם משכן
ב' פעמים ואל או' העדות כי אין זה נודק רק בארון
ולא במשכן ידוע מה שארז"ל (ש"ר פ' ג) שהוא עדות
בישראל שיהיה מקום על עון העגל וע"כ הפשט יאמר
כי הנה היה מקום לומר כי הלא אם היה חלילה הפך
לשלוה יד היה יכול כי היה מקום להלוות החסרון והוא
כי דרך הזהב והכסף אשר יעשה מהם כלים לחסור
ממש לם בהתכה ובשיסה ויוולא וכן בתכלה ובארגמן
בצוירי פתילים וכיוצא ויכליים האומנים לשלוה יד הרבה
ויחלו בהסרון הכבוד וה"כ כמה יודע חיפה כי האמת
הוא לז"א אלה פקודי המשכן באמת ומי מעיד שכן הוא
האמת אחר כחשבונו לז"א משכן העדות ש המשכן עלמו
מתן עדות בדבר כמה שארז"ל שלא היה חסר כ"א מעט
מנהוג לחסר דהו מלא חס' אפי' כמלא נימא כי הנה כל
אשר אמר שהיה סך הזהב והכסף ושאר דברים האימים
לעשות מלחכה הסך והמשקל ההוא היה המשקל
והשיעור הנמצא אה"כ שלא חסר כלום וזהו אשר פוקד
ע"פ משה עבודת הלויים כי השיעור אשר כקד שקבל
היה הנמצא אחרי שהיה עבודת מלא הלויים לא פחות
ולא יותר ואין ספק כי חלקים עשה זה למטן יכירו וידעו
כי האמת אחר שמה אה"כ אם היה משקל הכלים חסר עמנהג
כי ימצאו פחותון פה לומר לא הסתיר כל כך והוא שלא
יד נמצא בזה כי המשכן עלמו הוי כאלו מעיד שהשבון אמת
באשר לא חסרו משכן וכליו ומאשר אמר וש"ה אין יתכן שלא
יחסר דבר והוא פלאי לזה אמר ובגלגל וכו' עשה כי
הוא אבר מלא אחרו הוא ית' רוח אליהם בהכמה וכו' הם
השפלה דברים שבהם נבדל העולם וגם הוא האים אשר
עשה את כל אשר לזה ה' כמזו"ל (שם פ' מה) אשר לזה
משה לא נאמר אלא אשר לזה ה' אפי' דברים שלא אמר
לו רבו וה"כ כדאי הוא לעשות גם זה על ידו וגם אחרו
לא (ד"ב) 4

אהליב שגם הוא כיוולא בו כמעט: או יאמר על דרך זה
בל ואמר אים אולי ידע משה משקל הכלים ועל פיהם
נתן השבון לכך דקדק יחדו חשבונו ומשקלם לז"א ובגלגל
וכו' עשה ואשר היה אחר אהליב וכו' כלו' כי עשה
לא היה אחר לדעת הוא משקל הכלים אך אין זה כ"א
שמה' יא' הדבר לשידוע ישראל כי גאמן הוא משה
אפי' אשר לא טוב דברו כי לא דבר רק הוא היה
חשבונו נודק בעצם עם מה שאחר העשיה בלי פחת
וייתור אך הורה הוא ית' כי כל דבריו האמת ונדק זה
ענין הפסוקים הבאים כל הזהב העשוי וכו' כלו' שהזכר
העשוי ומזומן למלאכה שהיא לעשות המלאכה אחרו השיעור
בעלמו היה הנמצא אחרי כי בכל מלאכה הקדש והי'
זה כמה שהיה קודם מה שלא יקרה כן במלאכה היוט
וז"א הקדש ובכן לדעת השיעור אין נודק כ"א ידועת
אשר הוגף ואשר הורס מתחלה וזהו ויהי זהב התנופה
וכו' כי הוא השיעור שאחרי כן ועדיין גם שהמורה
העיד כך אין ראיה מוחשפת לעיני הכל לזה אמר וכסף
פקודי העדה וכו' כי בזאת יבחן בעצם והוא כי לשמים
רבוה ושלש אלפים ותק ומחמשים עולה ק' כבר ואלף
ותשעה שקל ומחמאה כבר נעשו מאה אדנים והנה ידוע
כי דרך הזהב וכסף הנמנים לחרש ולשאר משיעורם שהיה ואלה
הוחכו ולא חסרו כלום וזהו אומרם ויהי מאת כבר הכסף
ללקח שהיה שיעור זה כדי ללקח ולהסוך ואע"פ ש מאת
אדנים למאת הככר כי האדנים אחר העשותם היו
שוים למאת הככר אשר היו מתחלה ולא על פי השערה
בניכוי הרהוי לחסר לכל א' כ"א כבר לאהן שזה בלי
פחת כלל. או שיעור הכתוב שלא היה משקל המאה אדנים
יחד ככרים מאה אך לא שהיה כל אחד כבר בשוה כ"א
זה פחות וזה יותר כ"א כבר א' היה לכל אהן אחד
העשותם כאשר בתחלה או בדקדך אחרת כי לא הוחכו
יחד והיו יולקים בדפוס זה אחר זה ופעל כן היה משקל
כל אחד שזה כ"א שמתחלה היה כבר לאהן שהיה כל
כבר בפ"ע לכל אהון יהיו יולקים אחרו לבדו וע"כ היה
אפשר שמה' יחסידי וכו' לא יחסידי כי לא כל משקלי הנדבה
היה ככף קטור בשיעור א' ועם כל זה היו מאה אדנים
שוים למאת הככר כי לא חסר משום אחד כלל הדברים
שהוכרה ההפגחה ואמונת מרע"ה לעיני הכל גם העדה
המורה כי את האלף ושבע המאה עשה ויהי שלא נאמר
שאוהו השיעור חזרו במאה ככרים לבא כבר לאהון
ומזה נקח ראיה לכל שאר הדברים אשר לא היו ענייניה
ניזק כבוד וע"כ לא מנה שיעור כל שאר ענייני המשכן
במספר במשקל כי מאלה יקח ראיה אל כל הבאר :
לב ותבר כל בעודה וכו' . ויעשו בני ישראל וכו' .
קשה הל"ל יעשו בני ישראל ראשונה ואח"כ
יאמר ויחלף אך יאמר כי גם שהב"ב מביע את עושי
המלות מעלה הקב"ה על העוסק בה כאלו הוא עשה
עולה והנה בעבודת המשכן כאשר כתבנו למעלה לא היו
בישראל בקיאים במלאכה אך היהם נעשים מאלהי ע"י
הבנתחו ית' וזהו ויחלף כל בעודה כאלו כלתה מאלהי
כי מן השמים היהם נעשים ואע"פכ מעלה אליהם הכתוב
כאלו ישראל עשו הכל וזהו ויעשו בני ישראל ככל וכו'
בכ"ף הדמיון לומר אע"פ שהיו נעשים כעושי אך הוא
יע"כ

יח' היה עושה את הכל ומלאו עושים ככל אשר צוה ה' ולא ממש אשר צוה עם כל זה מעלה עליהם הוא יחב' כעשו ממש את הכל וזוהו כן עשו :

מג ירדא

משה את כל המלאכה וכו' ואמרו והנה עשוי וכו' ואמרו כי עשו הוא מיוחד אך יאמר והנה עשו אותו כאשר צוה ה' ולא כאשר צוה משה אליהם כי כמה דברים היה משנה בללל והיה מסכים עם אשר צוה ה' את משה ולא אל אשר צוה משה אליו וזהו את אשר צוה ה' וגם יכוין כי הנה הקב"ה הראה אל משה המשכן אהלו ומכסהו וכו' מורה וכלים כד"ה וראה ועשה הכהונה אשר אתה מראה בזה הנה האומנים אשר לא ראו רק ע"פ מגיד אשר ראם רוחניים לא יוכל עשות' ממש כאשר הראה ה' את משה והם לא ראו רק ע"פ הגדתו אמר וירא משה וכו' והנה ממש הוא כאשר צוה ה' ופאח תאמרו אך יתכן והוא שלא כדרך טבע לז"א כן עשו כלו' ה' המזכר עם הפזכר לעיל שהם ישראל כי הוא יח' היה העושה אתם אז ויברך אותם משה את הקב"ה ואת ישראל . והנה צריך ברכה כוללה באומרו יהי רצון שהשרה שכינה במעשה ידיכם ויהי נועם וכו' שבה ברכם את ה' שימשך שפע למטה שהוא כוונת כל הברכות הרי ברכה את ה' וברכה לישראל כפסוקו . או יאמר וירא משה את כל המלאכה וכו' . כמה שנעיר אומרו כן עשו שהיא מיוחד ונמה שכתבו למעלה ב' הרומה בני ועשו לי מקדש וכו' שאומרו וכן טעמו חוזר אל אומרו ושכנתי בתוכם שאמר ב' דברים . (ה) ועשו לי מקדש (ב) ושכנתי בתוכם שיעשו בזאת אשכון בתוכם ממש שיהיו לדקים ראויים לכך על ה' אמר ככל אשר אני מלאה אויבך . ועל ה' אמר וכן טעמו ואמר וירא משה והנה על ה' עשו כאשר צוה ועל ה' שהוא ב"כ צויו יתברך אמר כן עשו ולא ראה זה כ"א משה לבדו ברות הקדש אשר אחר וזהו וירא משה כי הוא לבדו הראה בני הדברים וע"כ ראה שהיו ראויים לברכה ויברך אותם משה וארז"ל (בתחומות) שאמר יהי רצון שהשרה שכינה במעשה ידיכם ויהי נועם ה' וכו' ויהיה ביאור הכתוב לפ"י שאמר גם ששיתם משכן עיקר שכינה בכם הוא ומכס יתכן אל המשכן כמה שהוא מעשה ידיכם ויהי נועם ה' אליהו עלינו שהוא על עצמנו וימשך מזה שמעשה ידיו כוונה עלינו כלו' כי יאמר איש יתכן ועצוב הוא ידו השמים כהאו הם שמי השמים מעשה אצבעותיו וישכון במשכן מעשה בני אדם לז"א באשר יהיה נועם ה' עלינו לא יהשבו ולא יערבו מעשה ידיו אלינו כ"א למעלה מחוקינו באשר אתה אהנו וזהו ומעשה ידיו כוונה עלינו שתתן בכל אשר יהיה מעשה ידיו דרך כל החכמות עלינו כל' למעלה מגדירתו כאלו דבר רוחני עשיתו לפיכך ככל ענין מעשה המזות ועוד מוחילה לפיכך כי גם מעשה ידיו אשר בפניו עתה הוא המשכן גם טעמיו אותו מרס היתה נועם ה' עלינו גם הוא כוונה בהשראת שכינתך בו וירוקקת באומרו ומעשה ידיו כמ"ס ז"ל (שם) שהיו ישראל ויריאים פן יעכב עין העגל מלהשרו' שכינה שעל כן רפו ידיהם בשבעה ימי המילואים שלא שרתה בהם שכינה ואמרו למשה אולי לא תספד עון

העגל ואפשר שאמר מרע"ה רבון הפולמים העון הוא לא מעשה היה כ"א ולא תאליו כמ"ס וילא העגל הזה וגם אם היה הדבר לא מידיו היה כ"א מיד הערב רב אך מזות המשכן הבא לתקן היה להסך כי הוא מעשה ממש וגם הוא מעשה ידיו אהנו בני' ומרובה מדה טובה על מדת ועצמות ע"כ ראה ח' זה תביס ולא אל הסכו ותכוונהו וזה ומעשה ידיו כוונה . או יאמר כמה שאמרו! (כחמות דף ה') גדולים מעשה לדקים יותר ממעשה שמים וארץ דאלו במעשה שמים וארץ כתיב אף ידי יסדה ארץ וימיני ספחה שמים ואלו במעשה הדקים כתיב מקדש ה' כונוו ידך כו' ע"כ . ואמר גם שבשמים היותו כסוף אשר היתה מעשה אצבעותך כאשר יהי נועם ה' אליהו עלינו להיות שכינה שרויה על עצמנו כי תחשבנו לדקים לא יגרע מעשה ידיו משמים של מעלה כי זה מעשה ידי הדקים כוונה עלינו שפחה ה' לפיכך הם גדולים מעשה לדקים שחכונם בשתי ידך כמד"א מקדש ה' כונוו ידך וגם כי שם נאמר אל ב"ה אשר במקום שער השמים שאלבד מעשה ידיו המקום בעלמו מסייע . אחלי יכוב לפיכך כי גם שאין במשכן כ"א היותו מעשה ידיו לבד כוונהו וזהו מעשה ידיו כוונהו כעת את שאינו בעמיד בזה המורה וענין התכונות הזה יהיה כי המשכן הוא רמז אל כל הדברים העליונים כמדועבמה שאנו אומרים שאנו אומרי' אין לנו כח כ"א לעשות מעשה ידיו אך ההקשרות אשר למשכן וכליו אלא הדברים אשר הם דוגמתו והתקשרות כל חלקיו גם ע"פ רמזון אינוני בלתי ע"פ השראת שכינה בו וזהו אשר הוא מעשה ידיו כוונהו וזה ענין המדרש שאומר שהיה מתפרד ובלתי יכול להתקיים בכל יום עד ששרתה בו שכינה : או יאמר ויהי נועם ה' אליהו ומעשה ידיו שהוא המשכן כוונה חתלה עלינו במשכן העליון שתכוונהו והקומו וזהו ומעשה ידיו של מקס כוונה כי יקופר עם העליון או ומעשה ידיו הם כלי המשכן כוונה עלינו חתלה בעצמותנו כי יש בו דוגמת של מעלה המשכן ואחרי כן ומעשה ידיו הוא המשכן עצמו כוונהו וישב בסתר עליון וכו' יאמר אל תחמאו על היותו במשכן כי למה ששיבתו יח' אינה הרגשית תיליה כי הלא כשהוא יושב הוא בסתר ולא שורגש ע"כ אינו ממלא מקום חיליה שאינו גבוליו וגם אז בשכתו הוא עליון כי גם של שמים כבודו ג"כ והראיה כי הלא בלעדי זה המשכן הלא בהיות מלא כל הארץ כבודו אז זה הוא עליאה כי הלא כלל שדי הוא שאמר לעולמו די והגבילו ואיך יתלונן בללו אך מזה חדשו שלא יחשב לר גם היותו במשכן כי גם העולם כולו הוא גבוליו הנה ראה שתשכחי היא אחיית :

מזו ויעש

משה וכו' כן עשה . אמר טעם היות שולא עזר משדי לא יוכל להקים את המשכן ולעשות כל המזכר שנמצא ששמה משה עלו אשר צוה ה' שהוא בכ"ף הרמיון עם כל זה מעלה עליו הכתוב אל כי עשה ממש בלי דמיון או ע"ס זה ויעש משה ככל וכו' בכ"ף הרמיון ואך היה נעשה בעצם צויו נח' הלא הוא כי השם המזכר כן עשה בלי דמיון ושיעור הכתוב ויעש משה ככל וכו' אך ה' כן עשה ממש :

יו ירהי כחדש וכו' הוקס המשכן ויקס משה את המשכן וישם את אדניו ויתן את קרשיו וכו' הקמת המשכן כפולה וגם אחר ההקמה איך ישוב אחר לשים אדניו אך יאמר הוקס על המס שהוא כמאליו כי מיוכל לבדו להקימו ומה גם הבריות שאתר התלכס מעמסם הקרשים הכבדים עשר אמות ברוחב אמה וחצי ופוני אמה ויזבס ויעמדו עד יבון הכל ע"י הבריות וז"ל חדע שויקס משה את המשכן ידוע הוא העליון כוונתו ועי"כ וישם את שלמטה וכו' את אדניו של משכן התחתון וישם את קרשיו מ"ח קרשים בשלשה הדפנות. ועי"כ גם עמדו יחדיו עד שיתן את ברייתו להקשרם והחזיק אותם ומה גם לרז"ל (שבת דף נה) שהבדית התיכון על דרך גם היה מתקפל וכנסם בשלש רוחות דרום ומערב וזפון ואין זה כ"א שעי"י הקומו העליון באיכותו השפיע להעזר להקים לבדו את התחתון :

ב ויקח ויתן את העדות וכו'. או' ויקח מיותר כי גם הבדים לקח לשם אותם בטבעות. ולא הזכיר להקניחה וכן בכל הדברים ועוד או' בעדות ויתן ובבדים שימה ובכפרה חזר ואמר ויתן וגם אמר מלמעלה שהיא מיותר אך יאמר בזכות שויקס את העדות בידו יח' זכה שיתן אותו בארון וגם הארון עץ ולטויו זהב אינם כדלים ליגתן בו את העדות אלא שהוא כמי שנותן מתנה לארון בפת בתוכו המורה כי על ידה קונה קדושה מה שלא היה בו מטרת תתן בו התורה אך בבדים אמר שימה ואמר על הארון עם שאינם רק בלדו הוא למה שהבדים שהם רמו למחזיקים ביד תופסי התורה לנשאת כהטיל מלאי וכיוצא באופן שאינו מתבייש עושה בן קדושתו יתירה מחזיק שינהגה בו התורה שהוא אל המכבים את ה"ח בביתו שם שון אותו מתבייש מלד מה וזו על הארון וגם ויתן את הכפרה שותן מתנה על מציאות הארון בערך קדושה שכינה הנשפעת בו מלמעלה מהשמים בין שני הכרובים :

לג ויקם את החצר וכו'. ועי"י שנגמר על די משה והמזוה נקראת ע"ש גומרה ע"כ אמר ויכל משה את המלככה כאלו הוא עשה את הכל ועוד כיון כי כאשר ויבן משה את המלככה שהיה על ידו ע"כ מיד ויבס העקן וכו' :

לד ויבס העקן וכו'. אמר גם שאין השראת העקן מעבד למשה ליכנס ולדבר כדבר שנה'

ס' כי תשא ובצא משה האהלה ירד עמוד העקן ועמד פחה האהל ודבר עם משה לז"ל אין הדרון דומה כי אין השראת שכינה ככ"מ בבחינה ח' כי שם במדרשו של משה לא היה רק השראה בצד מה אך עמה היה כבוד ה' מלא שהיה כבוד ה' מלא מהמילוי הראוי לו בעצם ולא היה מורה מאד ועי"כ ולא יכול משה לבא אל האהל מועד ופ"ח ומה נשחנה עמה ממה שהיה במדרשו שקרא לו האהל מועד גם הוא ושם היה יורד העקן ודבר עם משה לז"ל שכן עליו העקן והוא שם במדרשו היה ערפי ולא היה כבוד ה' מתגלה במילואי אך עמה שכן עליו העקן כי בא לשכון שם כל ימי היותם במשכן ומה גם שהיה עת רצון אחר שנתרלה ית' בשבועה על מעשה העגל ונתן להם לוחות שניות ובה להשרות שכינה על כל ישראל ע"כ וכבוד ה' מלא את המשכן. ואפשר כי זה כיוונו רז"ל (יומא דף ד) במאמרם חז"ל כתוב ח' או' ולא יכול משה לבא אל האהל מועד וכתוב ח' או' ובצא משה אל האהל מועד בא הכתוב השלישי והכריע בניהם כי שכן עליו העקן ע"כ שודאי הוקס להם שאומרו ובצא משה ח' אפשר שהוא המקריאה ואיך שהרי או' לדבר אחר שמשם מעמטו היה בא לדבר אחר ית' ע"כ הכריע הכתוב כי שכן עליו העקן וכבוד ה' מלא שעי"כ בפעם ראשונה לא יכול עד קראו ית' וחדע איך בא לשכון בקבע כי הלא לא היו יודעים זמן הנסיעה עד העלותו כי ובהעלות העקן וכו' יסעו. או יאמר חדע למה עד כה לא היה ירא הלא הוא כי עד כה שכן עליו העקן בלבד אך עמה כבוד ה' מלא את המשכן משא"כ בזהליו ופ"ח כי הלא לא היה נראה עין רק יומם אך בלילה היו רואים את. הנה שהיה העקן מסתלק בלילות לז"ל הן אמת כי עק' על המשכן יומם לעיני הכל. אך לא היה מסתלק בלילה כי מה שהיו רואים את הוא כי בעקן עצמו היה את נגלה בלילות וזהו ואם שהיה לילה בו ומה שאין האם נראה ביום הוא לעיני כל בית ישראל שעיני בשר למו ולא יעזרו כת בצור היום לראות האם ההוא רק בלילה חז"ל בית ישראל ולא אמר בני ישראל כי להיות העיני להזכיר תשובת הראות לבלתי עזור כת לראות את העקן ביום הזכיר בית שכולל הנשים כד"ל כה חאמר לבית יעקב אלו הנשים שכן גרועות והיו לכן הסנה להביע אל דברי רוחמי כאלפים ומה גם שזומי אמוני ישראל :

בגרונני אל רוממות. ששיעני להשלים גם ספר שמות :
ונתחיל ספר ויקרא. בעזרת אשר עולם ברא :